

OP-POHJOLA OSK:N VAPAAEHTOINEN JULKINEN OSTOTARJOUS KAIKISTA POHJOLA PANKKI OYJ:N LIIKKEESEEN LASKEMISTA OSAKKEISTA

OP-Pohjola osk ("OP-Pohjola", "keskusyhteisö" tai "Tarjouksentekijä") tarjoutuu arvopaperimarkkinalain (746/2012, muutoksineen, "AML") 11 luvun mukaisella vapaaehtoisella julkisella ostotarjouksella ostamaan tämän tarjousasiakirjan ("Tarjousasiakirja") sisältämien ehtojen mukaisesti kaikki Pohjola Pankki Oyj:n ("Yhtiö" tai "Pohjola") liikkeeseen laskemat A- ("A-osakkeet") ja K-sarjan osakkeet ("K-osakkeet", yhdessä "Osakkeet"), jotka eivät ole Tarjouksentekijän tai Yhtiön hallussa ("Ostotarjous").

Pohjola on julkinen osakeyhtiö, jonka A-osakkeet ovat kaupankäynnin kohteena NASDAQ OMX Helsinki Oy:n ("Helsingin Pörssi") pörssilistalla kaupankäyntitunnuksella POHIS. K-osakkeet ovat listaamattomia, ja ne ovat yksinomaan OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien osuuspankkien ja OP-Pohjolan omistuksessa.

OP-Pohjola on suomalainen osuuskunta. Se on osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö, jonka jäseniä ovat yhteenliittymään kuuluvat talletuspankit ja muut luottolaitokset.

Tarjouksentekijän johtokunta päätti 6.2.2014 järjestelystä, jonka tarkoituksena on muun muassa selkeyttää Tarjouksentekijän konsernin rakennetta, helpottaa OP-Pohjola-ryhmän vakavaraisuuden hoitoa sekä vahvistaa ryhmän osuustoiminnallisuutta. Osana järjestelyä Tarjouksentekijä on päättänyt tehdä yllä kuvatun Ostotarjouksen Yhtiön kaikista Osakkeista. OP-Pohjola omisti Yhtiön Osakkeista noin 37,24 prosenttia ja äänistä noin 61,31 prosenttia Ostotarjouksen julkistamishetkellä 6.2.2014. Mikäli Ostotarjous toteutuu tässä Tarjousasiakirjassa kuvatulla tavalla, OP-Pohjolan tarkoituksena on käyttää määräysvaltaansa Yhtiössä siten, että Yhtiö hakee Helsingin Pörssiltä lupaa lopettaa kaupankäynti Yhtiön A-osakkeella Helsingin Pörssin pörssilistalla sekä poistaa A-osake pörssilistalta.

Tarjottava vastike on 16,80 euroa käteisenä jokaisesta Osakkeesta, jonka osalta Ostotarjous on pätevästi hyväksytty ("Tarjoushinta"). Tarjoushinta on noin 18,1 prosenttia korkeampi kuin A-osakkeen päätöskurssi 14,23 euroa Helsingin Pörssissä 5.2.2014 eli viimeisenä kaupankäyntipäivänä ennen Ostotarjouksen julkistamista. Tarjoushinta vastaa A-osakkeista Helsingin Pörssin kaupankäynnissä maksettujen hintojen kaupankäyntimäärillä painotettua keskiarvoa kuuden (6) kuukauden aikana ennen Ostotarjouksen julkistamista korotettuna noin 23,3 prosentin suuruisella preemiolla sekä Osakkeista Helsingin Pörssin kaupankäynnissä maksettujen hintojen kaupankäyntimäärillä painotettua keskiarvoa kahdentoista (12) kuukauden aikana ennen Ostotarjouksen julkistamista korotettuna noin 30,5 prosentin suuruisella preemiolla.

Osakekohtaista Tarjoushintaa alennetaan Osakkeelle maksettavan osingon tai muun varojenjaon määrällä Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti (katso "Ostotarjouksen ehdot – Tarjousvastike").

Pohjolalla ei ole tämän Tarjousasiakirjan päivämääränä kaupparekisteriin merkittyjä Osakkeisiin oikeuttavia muita arvopapereita, eikä Pohjola ole tiedottanut tällaisten arvopapereiden antamisesta.

Ostotarjouksen hyväksymisaika ("Tarjousaika") alkaa 24.2.2014 klo 9.30 (Suomen aikaa) ja päättyy 1.4.2014 klo 16.00 (Suomen aikaa), jollei Tarjousaikaa jatketa. Tarjouksen tarkemmat ehdot ilmenevät kohdasta "Ostotarjouksen ehdot".

Ostotarjouksen toteuttaminen on ehdollinen tämän Tarjousasiakirjan kohdassa "Ostotarjouksen ehdot – Ostotarjouksen Toteuttamisedellytykset" mainittujen edellytysten täytymiselle. Tarjouksentekijä on pidättänyt itsellään oikeuden luopua, lain niin salliessa, yhdestä tai useammasta Ostotarjouksen toteuttamisen edellytyksestä tai peruuttaa Ostotarjous kohdan "Ostotarjouksen ehdot" mukaisesti.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen ("Ilmarinen"), jonka omistusosuus Yhtiön Osakkeista on 10,00 prosenttia ja äänistä noin 5,42 prosenttia, on tiedottanut 12.2.2014, että sen hallitus on päättänyt hyväksyä Ostotarjouksen. Lisäksi suurin osa OP-Pohjola-ryhmään kuuluvista osuuspankeista on antanut sitoumuksensa hyväksyä Ostotarjous, ja Tarjouksentekijä odottaa saavansa sitoumukset hyväksyä Ostotarjous myös lopuilta osuuspankeilta 24.2.2014 mennessä (katso "Ostotarjouksen tausta ja tavoitteet – Suurimpien osakkeenomistajien sitoumukset"). Pohjolan hallitus suosittelee osakkeenomistajille Ostotarjouksen hyväksymistä.

Tällä etusivulla esitetyt tiedot tulee lukea yhdessä muualla tässä Tarjousasiakirjassa sekä sen liitteissä esitettyjen tietojen kanssa.

OSTOTARJOUSTA EI TEHDÄ SUORAAN EIKÄ VÄLILLISESTI ALUEILLA, JOILLA SEN TEKEMINEN OLISI LAINVASTAISTA, EIKÄ TARJOUSASIAKIRJAA TAI SIIHEN LIITTYVIÄ HYVÄKSYMISLOMAKKEITA TOIMITETA TAI LÄHETETÄ EIKÄ NIITÄ SAA TOIMITTAA TAI LÄHETTÄÄ MILLÄÄN TAVALLA, KUTEN POSTITSE, TELEFAKSITSE, SÄHKÖPOSTITSE TAI PUHELIMITSE TAI KKA MILLÄÄN MUULLAKAAN TAVALLA, ALUEILLE TAI ALUEILTA, JOILLA SE OLISI LAINVASTAISTA.

Tarjouksentekijän taloudellinen neuvonantaja

Ostotarjouksen pääjärjestäjä

J.P.Morgan

RAJOITUKSIA JA TÄRKEITÄ TIETOJA

Tässä Tarjousasiakirjassa ”OP-Pohjola”, ”keskusyhteisö” ja ”Tarjouksentekijä” tarkoittavat asiayhteydestä riippuen joko OP-Pohjola osk:ia tai OP-Pohjola osk:ia ja sen tytäryhtiöitä yhdessä. Lisäksi tässä Tarjousasiakirjassa ”Pohjola” ja ”Yhtiö” tarkoittavat asiayhteydestä riippuen joko Pohjola Pankki Oyj:tä tai Pohjola Pankki Oyj:tä ja sen tytäryhtiöitä yhdessä.

Tämä Tarjousasiakirja on laadittu Suomen lainsäädännön, mukaan luettuna AML, Valtiovarainministeriön asetus 1022/2012 sekä Finanssivalvonnan Määräykset ja ohjeet 9/2013 (dnro 10/01.00/2013), mukaisesti. Tarjousasiakirjaan ja Ostotarjoukseen sovelletaan Suomen lakia ja kaikki niitä koskevat mahdolliset riidat ratkaistaan yksinomaan suomalaisissa tuomioistuimissa.

Finanssivalvonta on hyväksynyt tämän Tarjousasiakirjan, mutta ei vastaa siinä esitettyjen tietojen oikeellisuudesta. Finanssivalvonnan hyväksymispäätöksen diaarinumero on FIVA 1/02.05.05/2014.

Tarjousasiakirja on saatavilla arviolta 24.2.2014 alkaen Tarjouksentekijän toimipisteessä osoitteessa Vääksyntie 4, 00510 Helsinki, Ostotarjouksen pääjärjestäjänä toimivan Pohjola Pankki Oyj:n Capital Markets Financing -osaston (”CMF”) toimipisteessä osoitteessa Vääksyntie 4, 00510 Helsinki ja Helsingin Pörssissä osoitteessa Fabianinkatu 14, 00100 Helsinki sekä internetissä 21.2.2014 alkaen osoitteessa www.op.fi/merkinta.

Tämä Tarjousasiakirja on laadittu suomenkielisenä, ja siitä on laadittu englanninkielinen käännös. Finanssivalvonta ei ole hyväksynyt englanninkielistä käännösversiota. Mikäli kieliversioiden välillä on eroavaisuuksia, suomenkielinen versio on ratkaiseva.

Tarjouksentekijä voi Suomen lainsäädännön sallimissa rajoissa ostaa Osakkeita myös suoraan Helsingin Pörssissä tai muutoin. Tarjouksentekijä on hankkinut Osakkeita markkinoilta Ostotarjouksen julkistamisen ja tämän Tarjousasiakirjan päivämäärän välisenä aikana.

Ostotarjousta ei tehdä suoraan tai välillisesti Australiassa, Etelä-Afrikassa, Hongkongissa, Japanissa, Kanadassa tai Yhdysvalloissa eikä näihin valtioihin, eikä tätä Tarjousasiakirjaa ja siihen liittyviä asiakirjoja tule lähettää Australiaan, Etelä-Afrikkaan, Hongkongiin, Japaniin, Kanadaan tai Yhdysvaltoihin (mukaan lukien lähettäminen esimerkiksi sähköpostitse, postitse, telefaksitse tai puhelimitse), eikä Ostotarjousta ole mahdollista hyväksyä edellä mainituin tavoin Australiassa, Etelä-Afrikassa, Hongkongissa, Japanissa, Kanadassa tai Yhdysvalloissa tai näistä valtioista. Kopioita tästä Tarjousasiakirjasta ja siihen liittyvistä asiakirjoista ei postiteta tai muuten levitetä tai lähetetä, eikä niitä saa postittaa tai muuten levittää tai lähettää Australiaan, Etelä-Afrikkaan, Hongkongiin, Japaniin, Kanadaan, tai Yhdysvaltoihin tai tahoille, jotka hallinnoivat (tässä ominaisuudessaan) Osakkeita australialaisen, eteläafrikkalaisen, hongkongilaisen, japanilaisen, kanadalaisen tai yhdysvaltalaisen omistajan lukuun, eivätkä henkilöt, jotka vastaanottavat tällaisia asiakirjoja (mukaan lukien tahot, jotka hallinnoivat Osakkeita omistajan lukuun) saa levittää tai lähettää niitä Australiaan, Etelä-Afrikkaan, Hongkongiin, Japaniin, Kanadaan tai Yhdysvaltoihin taikka näistä valtioista uhalla, että Ostotarjouksen hyväksyntä on mitätön.

Tässä Tarjousasiakirjassa esitetyt Yhtiötä koskevat taloudelliset ja muut tiedot perustuvat yksinomaan Yhtiön 31.12.2013 päättyneeltä tilikaudelta julkistamaan toimintakertomukseen ja tilinpäätökseen, Yhtiön julkistamiin pörssitiedotteisiin, kaupparekisterimerkintöihin, Yhtiön 20.2.2014 päivättyyn Euroclear Finland Oy:n (”Euroclear”) ylläpitämään osakasluetteloon, Yhtiön kotisivuilla julkistettuihin tietoihin ja muihin julkisesti saatavilla oleviin tietoihin. Tarjouksentekijä ei siten tässä asemassa vastaa millään tavalla tällaisista tiedoista lukuun ottamatta niiden oikeaa uudelleen esittämistä tässä Tarjousasiakirjassa.

Tarjousasiakirjaa ei täydennetä eikä päivitetä minkään Yhtiön tämän Tarjousasiakirjan päivämäärän jälkeen julkistaman taloudellisen informaation tai Yhtiön julkistamien muiden pörssitiedotteiden perusteella, eikä Tarjouksentekijä muutoinkaan tiedota erikseen tällaisen taloudellisen informaation tai muiden pörssitiedotteiden julkistamisesta, ellei pakottavasta lainsäädännöstä muuta johdu.

Ostotarjouksen pääjärjestäjänä toimiva CMF ja eräät muut Pohjolan toiminnot ovat tarjonneet ja tulevat tarjoamaan Tarjouksentekijälle Ostotarjoukseen ja sen toteuttamiseen liittyviä palveluita markkinaehtoisesti. CMF ja muut edellä tarkoitetut toiminnot on eturistiriitatilanteiden välttämiseksi ja hallitsemiseksi erotettu organisatorisesti ja fyysisesti Pohjolan muusta liiketoiminnasta.

Tärkeitä päivämääriä

Alla on esitetty Ostotarjoukseen liittyviä eräitä tärkeitä päivämääriä olettaen, ettei Tarjousaikaa ole jatkettu Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti:

Tarjouksentekijän ilmoitus Ostotarjouksesta	6.2.2014
Tarjousaika alkaa	24.2.2014
Tarjousaika päättyy, ellei Tarjousaikaa jatketa tai keskeytetä	
Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti	1.4.2014
Ostotarjouksen alustavan tuloksen julkistaminen (arviolta)	2.4.2014
Ostotarjouksen lopullisen tuloksen julkistaminen (arviolta)	4.4.2014
Ostotarjouksen toteutuskaupat (arviolta)	8.4.2014
Ostotarjouksen yhteydessä tehtyjen kauppojen selvitys (arviolta)	11.4.2014
Osakkeen tarjoushinnan maksu (arviolta)	11.4.2014

TARJOUSASIAKIRJASTA VASTUULLISET TAHOT

Tarjouksentekijä

OP-Pohjola osk
Y-tunnus: 02425221
Rekisteröity osoite: Teollisuuskatu 1 b
00510 Helsinki
Käyntiosoite: Vääksyntie 4
00510 Helsinki

OP-Pohjolan johtokunnan jäsenet

Reijo Karhinen (puheenjohtaja)
Tom Dahlström
Carina Geber-Teir
Harri Luhtala
Erik Palmén
Teija Sarajärvi
Tony Vepsäläinen
Markku Koponen (varajäsen)

Tarjouksentekijän vakuutus

Tarjouksentekijä on laatinut tämän Tarjousasiakirjan AML:n 11 luvun 11 §:n mukaisesti tässä kuvattua Ostotarjousta varten.

Tarjouksentekijä vakuuttaa, että Tarjouksentekijän johtokunnan jäsenten parhaan tiedon ja ymmärryksen mukaan tässä Tarjousasiakirjassa annetut tiedot vastaavat tosiseikkoja eikä tiedoista ole jätetty pois mitään Ostotarjouksen edullisuuden arviointiin todennäköisesti vaikuttavaa tietoa.

Kaikki Tarjousasiakirjassa esitettävät Yhtiötä koskevat tiedot perustuvat yksinomaan julkisesti saatavilla oleviin tietoihin. Tarjouksentekijä ei näin ollen tässä asemassa vastaa tällaisista tiedoista millään tavalla lukuun ottamatta niiden oikeaa uudelleen esittämistä Tarjousasiakirjassa.

Helsingissä, 21.2.2014

OP-Pohjolan johtokunta

TARJOUKSENTEKIJÄN NEUVONANTAJAT

Ostotarjouksen pääjärjestäjä

Pohjola Pankki Oyj:n Capital Markets Financing -osasto
Rekisteröity osoite: Teollisuuskatu 1 b
00510 Helsinki
Käyntiosoite: Vääksyntie 4
00510 Helsinki

Tarjouksentekijän taloudellinen neuvonantaja

J.P. Morgan Limited
25 Bank Street
Canary Wharf London, E14 5JP
UNITED KINGDOM

Tarjouksentekijän oikeudellinen neuvonantaja Ostotarjouksen yhteydessä

Asianajotoimisto Castrén & Snellman Oy
Eteläesplanadi 14
00130 Helsinki

SISÄLLYSLUETTELO

RAJOITUKSIA JA TÄRKEITÄ TIETOJA	2
TARJOUSASIAKIRJASTA VASTUULLISET TAHOT	4
TARJOUKSENTEKIJÄN NEUVONANTAJAT	5
SISÄLLYSLUETTELO	6
OSTOTARJOUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET	7
Ostotarjouksen taustaa	7
Ostotarjouksen vaikutukset Pohjolan liiketoimintaan ja omaisuuteen sekä johtoon ja työntekijöihin	7
Tarjouksentekijän strategiset suunnitelmat	7
Suosituksen noudattaminen	9
Pohjolan johdolle maksettavat palkkiot tai muut etuudet Ostotarjouksen toteutuessa	9
Ostotarjouksen rahoittaminen	9
OP-Pohjola-ryhmän vakavaraisuuden vahvistamistoimenpiteet	9
Pohjolan nykyinen vakavaraisuusasema	10
Tarjouksentekijän omistus Pohjolassa	10
Tarjouksentekijän Pohjolan Osakkeita koskevat tulevaisuudennäkymät	11
Pohjolan hallituksen lausunto	12
Suurimpien osakkeenomistajien sitoumukset	12
Sovellettava laki	12
TIEDOT OSTOTARJOUKSEN HINNOITTELUPERUSTEISTA	13
Tarjousvastikkeen määrittelyperusteet	13
Osakkeiden kaupankäyntihinnat	14
Muut ostotarjoukset	15
OSTOTARJOUKSEN EHDOT	16
Ostotarjouksen kohde	16
Tarjousvastike	16
Tarjousaika	16
Ostotarjouksen Toteuttamisedellytykset	16
Korotus- ja hyvitysvelvollisuus	17
Ostotarjouksen hyväksymismenettely	18
Peruutusoikeus	19
Ostotarjouksen tuloksen ilmoittaminen	19
Osakkeiden maksuehdot ja selvitys	19
Omistusoikeuden siirtyminen	20
Varainsiirtovero ja muut maksut	20
Muut asiat	20
TIETOJA OP-POHJOLA-RYHMÄSTÄ JA TARJOUKSENTEKIJÄSTÄ	21
Osuuspankkien yhteenliittymä ja OP-Pohjola-ryhmä	21
Jäsenosuuspankit	21
OP-Pohjola osk:n OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien jäsenluottolaitosten yhteisvastuu	22
OP-Pohjola-ryhmän keskeiset yritykset	23
OP-Pohjola-ryhmän hallinto	25
OP-Pohjola-ryhmän riskienhallinta ja vakavaraisuus	25
OP-Pohjola-ryhmän liiketoiminta	26
OP-Pohjola-ryhmän tulevaisuudennäkymät	26
TIETOJA POHJOLASTA	27
Yleistä	27
Osakepääoma ja omistusrakenne	27
Hallituksen jäsenten ja johdon omistukset	28
Osakeantia sekä optio-oikeuksien ja muiden erityisten oikeuksien antamista koskeva valtuutus	28
Taloudellinen informaatio	30
Yhtiön julkistamat tulevaisuudennäkymät ja seikat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan arvopaperin arvoon	30
Yhtiöjärjestys	30
VEROTUS	31
Yleistä	31
Ostotarjouksen hyväksyminen	31
LIITTEET	34

OSTOTARJOUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Ostotarjouksen taustaa

OP-Pohjola-ryhmä on osuustoiminnallinen, vuonna 1902 perustettu itsenäisten osuuspankkien sekä ryhmän keskusyhteisön tytäryhtiöineen muodostama keskinäisessä yhteisvastuussa toimiva finanssiryhmä. Käytännössä keskinäinen yhteisvastuu on luonut ryhmän keskuspankkina toimivan Yhtiön ja osuuspankkien välille konserniakin tiiviimmän taloudellisen riippuvuuden.

Ryhmän menestyksen perusta on vahvasti sidoksissa omistajajäsenten, asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden taloudellisen menestyksen, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Suomalaisuus on tärkeä osa ryhmän identiteettiä.

Ryhmän nousu markkinajohtajaksi on perustunut vahvaan asiakaslupaukseen, asiakkaan arjessa elämiseen ja onnistuneeseen finanssiryhmämalliin.

Ryhmän keskuspankkina toimiva Yhtiö listautui silloisella nimellään Osuuspankkien Keskuspankki Oy (”OKO”) Helsingin Pörssiin vuonna 1989. Listautumisesta oli etua muun muassa, kun rahoitusmarkkinoiden sääntelyn purkaminen muutti nopeasti koko pankkitoiminnan luonteen 1980-luvulla. Vuonna 2005 OKO yhdessä muun silloisen OP-ryhmän kanssa hankki julkisella ostotarjouksella Pohjola Yhtymä Oyj:n. Sitten Pohjola Yhtymä Oyj sulautui OKOon ja niistä muodostui nykyinen pörssiyhtiö Pohjola Pankki Oyj. Vakuutusyhtiö Pohjola listautui pörssiin jo vuonna 1912.

Ostotarjouksen vaikutukset Pohjolan liiketoimintaan ja omaisuuteen sekä johtoon ja työntekijöihin

Suunniteltujen toimenpiteiden mahdolliset tarkemmat vaikutukset Yhtiön ja OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernin johdon ja työntekijöiden asemaan täsmentyvät Ostotarjouksen toteutumisen jälkeen tapahtuvan uudelleenjärjestely- ja integraatiosuunnittelun yhteydessä.

Tarjouksentekijän konsernin liiketoimintojen uudelleenjärjestämisestä ja konsernin rakenteen tiivistämisestä koskevista suunnitelmista katso ” – *Tarjouksentekijän strategiset suunnitelmat*”.

Tarjouksentekijän strategiset suunnitelmat

1. Ohjaukseltaan tehokkaampi ja liiketoiminnaltaan dynaamisempi ja kilpailukykyisempi ryhmä

Ryhmän pitkässä historiassa pörssiyhtiövaihe on ollut menestyksekkäs mutta loppujen lopuksi hyvin lyhyt. Muuttuvassa sääntely- ja toimintaympäristössä kahdesta erilaisesta omistusrakenteesta muodostuva malli ei ole koko finanssiryhmän näkökulmasta enää toimiva.

Uusi sääntely edellyttää yhdenmukaisempaa ryhmänä toimimista, yhdenmukaisia taloudellisia tavoitteita ja muun muassa ryhmätaseen johtamista yhtenä kokonaisuutena. OP-Pohjola-ryhmän ohjauksen tiivistyessä voi syntyä tilanteita, joissa toisaalta keskusyhteisön sekä osuuspankkien ja toisaalta pörssiyhtiö Pohjolan vähemmistöomistajien edut saattavat asettua vastakkain. Toimiakseen tehokkaasti tiivistyvä ryhmäohjaus edellyttää yhdenmukaiselle perustalle rakentuvaa omistajaohjausta. Tästä syystä mahdollinen ristiriita osuustoiminnallisen ja pörssiyhtiömuotoisen yritystoiminnan johtamisen ja tavoiteasetannan välillä on syytä purkaa.

Omistuspuhjan yhdentymisen jälkeen ohjaukseltaan uudistuvan OP-Pohjola-ryhmän liiketoimintaa, tasehallintaa ja kilpailukykyä voidaan kehittää kokonaisvaltaisemmin ja tehokkaammin. Viime kädessä tästä tehokkuuden parantamisesta hyötyvät uudistuvan asiakasomisteisen finanssiryhmän asiakkaat.

Sääntelyn kiristyminen ei ole ainoa uudistumisvalmiutta vaativa ja rakenteita ja toimintamalleja ravisteleva tekijä. Digitalisaation voimakas eteneminen sekä toimintaympäristön raju muutos vaativat OP-Pohjola-ryhmältä parempaa ketteryyttä ja iskukykyä.

2. Rakenteeltaan ja päätöksenteoltaan virtaviivaisempi keskusyhteisökonserni

OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernissa yhdenmukainen omistuspohja antaa mahdollisuuden merkittäviin rakenteellisiin uudistuksiin, päällekkäisyyksien purkamiseen, johtamisen selkiyttämiseen ja päätöksenteon virtaviivaistamiseen.

Suunnitelmana on, että OP-Pohjola-ryhmän ja OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernin liiketoiminnan johtamisen perustan muodostavat jatkossa kolme liiketoiminta-aluetta: pankkitoiminta, varallisuudenhoito ja vahinkovakuutus.

Jos Ostotarjous toteutuu ehtojensa mukaisesti, niin Tarjouksentekijän aikomuksena on Yhtiön omistaman Pohjola Vakuutus Oy:n ja Pohjola Varainhoito Oy:n siirtäminen erilaisin rakennejärjestelyin suoraan Tarjouksentekijän 100-prosenttisesti omistamiksi tytäryhtiöikseen ja että Yhtiö ja Helsingin OP Pankki Oyj sulautuvat.

Pankkitoiminta sisältää jatkossa Yhtiöstä ja Helsingin OP Pankki Oyj:stä muodostettavan uuden yhtiön sekä OP-Asuntoluottopankki Oyj:n ja OP-Korttiyhtiö Oyj:n. Varallisuudenhoito käsittää Pohjola Varainhoito Oy:n, OP-Henkivakuutus Oy:n, Aurum Sijoitusvakuutus Oy:n ja OP-Rahastoyhtiö Oy:n. Vahinkovakuutukseen kuuluvat Pohjola Vakuutus Oy tytäryhtiöineen, A-Vakuutus Oy ja Omasairaala Oy.

3. Yhdenmukaisempi asiakaskokemus syvemmästä pankki- ja vahinkovakuutuksen integraatiosta

Yhteen omistajatahoon perustuva omistuspohja luo edellytykset ammentaa enemmän pankki- ja vahinkovakuutusliiketoiminnan integraatiosta yhdenmukaistamalla pankki- ja vahinkovakuutusliiketoiminnan asiakasetuja, sisäistä toiminnallisuutta, yrityskulttuuria ja myynnin johtoa.

Vahinkovakuutuksen ja osuuspankkien välinen tuote- ja palveluosaaminen voidaan yhdistää entistä tiiviimmäksi kokonaisuudeksi, mikä osaltaan parantaa kilpailukykyä.

4. Uusi vahva toimija pääkaupunkiseudulle

Suunnitellulla Yhtiön ja Helsingin OP Pankki Oyj:n yhdistämisellä on tarkoitus lisätä merkittävästi OP-Pohjola-ryhmän kilpailukykyä pääkaupunkiseudulla. Yhdistyminen vahvistaa uuden pankin pääomapohjaa sekä yhdenmukaistaa tuote- ja palvelutarjontaa erityisesti yritys pankkitoiminnassa ja varallisuudenhoidossa. Järjestely luo edellytykset hyödyntää jatkossa entistä tehokkaammin OP-Pohjola-ryhmän pääomapohjaa suurasiakasrahoituksessa.

Tavoitteena on ykkösasema pääkaupunkiseudulla kaikilla liiketoiminta-alueilla. Uudessa pääkaupunkiseudun pankissa asiakaspalvelun osaaminen lavenee ja syvenee. Asiakkaan kannalta tilanne selkiytyy huomattavasti, kun palveluja tarjoaa vain yksi toimija. Varallisuudenhoidossa, erityisesti Private Bankingissä, voidaan tarjota entistä kokonaisvaltaisempaa ja joustavampaa asiakaspalvelua niin pääkaupunkiseudulla kuin koko Suomessa.

Vahva uusi pankki luo paremmat edellytykset suomalaisten yritysten kasvun rahoittamiseen ja menestymiseen myös kansainvälisesti.

5. Tulos jää kokonaan ryhmän ja sen asiakkaiden hyödyksi

Yhtiön Osakkeiden hankinnan jälkeen OP-Pohjola-ryhmä palaa kokonaisuudessaan asiakasomisteiseksi, alkuperäistä perustehtävänsä jatkavaksi ryhmäksi, jonka tulos jää kokonaisuudessaan ryhmän sisään vahvistamaan vakavaraisuutta ja luomaan kasvun edellytyksiä. Ulossuuntautuvan osingonjaon loppuminen helpottaa myös Yhtiön vakavaraisuuden vahvistamista.

6. Synergiaedut

Kaupan jälkeisten järjestelyjen arvioidaan vuositasolla tuovan OP-Pohjola-ryhmälle synergiaetuja noin 50 miljoonaa euroa, joista kulusynergioita arvioidaan olevan noin 20 miljoonaa euroa ja tuottosynergioita noin 30 miljoonaa euroa. Kulusynergioiden määrää vähentää vuoden 2012 lopussa OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernissa toteutettu laaja tehostamishanke. Synergioista valtaosan arvioidaan syntyvän OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernissa. Ne toteutuvat täysimääräisinä arviolta viiden vuoden kuluessa.

Järjestelykuluiksi arvioidaan noin 20 miljoonaa euroa, joista valtaosa kohdistuu vuosille 2014–2015.

Suosituksen noudattaminen

OP-Pohjola tulee Ostotarjouksessa noudattamaan AML:ssa tarkoitettua Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n ostotarjouslautakunnan antamaa ostotarjouksoodia.

Pohjolan johdolle maksettavat palkkiot tai muut etuudet Ostotarjouksen toteutuessa

Pohjolan hallituksen jäsenille, toimitusjohtajalle tai muulle ylimmälle johdolle ei makseta erityisiä palkkioita Ostotarjouksen toteutumisesta. Edellä mainituista OP-Pohjola-ryhmään työ- tai toimisuhteessa olevat kuuluvat OP-Pohjola-ryhmän johdon osakepalkkiojärjestelmään, jonka ehtojen mukaan järjestelmään kuuluvalla johtajalla on oikeus osallistua Ostotarjoukseen, mikäli Pohjolan Osakkeista tehdään AML:n mukainen Ostotarjous. Katso Pohjolan johdon omistuksista Yhtiössä tämän Tarjousasiakirjan kohta ”*Tietoja Pohjolasta – Hallituksen jäsenten ja johdon omistukset*”.

Tarjouksentekijän taloudelliselle neuvonantajalle, Ostotarjouksen pääjärjestäjälle ja Tarjouksentekijän oikeudelliselle neuvonantajalle maksetaan Ostotarjouksen toteutumisen perusteella palkkioita yhteensä noin 4,5 miljoonaa euroa. Ostotarjoukseen liittyen Tarjouksentekijä maksaa kyseisille tahoille myös muita kuin edellisessä lauseessa tarkoitettuja palkkioita. Tarjouksentekijä on lisäksi sitoutunut korvaamaan kyseisille tahoille tiettyjä kuluja ja vastuuta.

Ostotarjouksen rahoittaminen

Tarjouksentekijä aikoo rahoittaa noin 3,4 miljardin euron Osakkeiden hankinnan osuuspääomalla, lisäosuuspääomalla, velkarahoituksella ja sisäisillä likvideillä varoilla seuraavasti:

- Osuuspankkien on määrä sijoittaa Tarjouksentekijään noin 2,2 miljardia euroa, josta osuuspääomaa on noin 0,5 miljardia euroa ja lisäosuuspääomaa noin 0,9 miljardia euroa sekä velkarahoitusta noin 0,8 miljardia euroa. Osuuspankkien sijoitus Tarjouksentekijään rahoitetaan markkinarahoituksella osana OP-Pohjola-ryhmän varainhankintaa sekä käyttämällä sisäisiä likvidejä varoja.
- Muilta osin rahoitus hoidetaan Tarjouksentekijän noin 1,2 miljardin euron likvideillä varoilla.

Lisäksi Tarjouksentekijä on sopinut OP-Pohjola-ryhmän keskusrahallitoksena toimivan Yhtiön kanssa markkinaehtoisesta rahoituslimitistä perustuen Yhtiön perustehtävään vastata OP-Pohjola-ryhmän rahoitustarpeiden täyttämisestä. Rahoituslimitti varmistaa ostotarjouksen rahoituksen AML:n edellyttämällä tavalla.

OP-Pohjola-ryhmän vakavaraisuuden vahvistamistoimenpiteet

OP-Pohjola-ryhmän Euroopan unionin vakavaraisuusdirektiivin (2013/36/EU, ”CRD4”) ja vakavaraisuusasetuksen (575/2013, ”CRR”) sääntelymuutosten mukainen pro forma -vakavaraisuus ydinpääomilla (CET1, ydinvakavaraisuus) ennen Ostotarjouksen toteuttamista oli 1.1.2014 17,6 prosenttia ja kokonaisvakavaraisuus 19,6 prosenttia. Ostotarjouksen toteuttamisen jälkeen pro forma -ydinvakavaraisuuden arvioidaan olevan 11,7 prosenttia ja kokonaisvakavaraisuuden 13,7 prosenttia.

Tiukentuneen viranomaissäätelyn johdosta sekä varmistaakseen OP-Pohjola-ryhmän kilpailukykyisen asemoitumisen suhteessa asiakkaisiin, luottoluokituslaitoksiin ja tukkuvarainhankintamarkkinoihin Tarjouksentekijä on päättänyt nostaa OP-Pohjola-ryhmän ydinvakavaraisuustavoitteen (CET1) nykyisestä 15 prosentista 18 prosenttiin. Vakavaraisuustavoite tulee täyttää parhailla mahdollisilla omilla varoilla (CET1) viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä.

OP-Pohjola-ryhmän ydinvakavaraisuuden arvioidaan nousevan 18 prosentin uudelle tavoitetasolle vuoden 2016 loppuun mennessä OP-Pohjola-ryhmän vahvan tuloksentekevyyden ja uusien tuotto-osuuksien liikkeeseenlaskun johdosta. OP-Pohjola-ryhmään on tarkoitus hankkia osuuspankkien asiakasomistajilta uutta ydinvakavaraisuutta vahvistavaa pääomaa (tuotto-osuuksia) yhteensä noin 1,3 miljardia euroa vuosien 2014–2015 aikana. Lisäksi on tarkoitus konvertoida vanhaa lisäosuuspääomaa tuotto-osuuksiksi noin 0,6 miljardia euroa. Osana vakavaraisuuden vahvistamistoimia Helsingin OP Pankki Oyj:n on lisäksi tarkoitus laskea liikkeeseen toissijaisen oman pääoman ehtoista debentuurilainaa 0,2 miljardia euroa.

Ostotarjouksen toteuttaminen laskee myös OP-Pohjola-ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain (699/2004, muutoksineen, ”Rava”) mukaista vakavaraisuussuhdetta. Vuoden 2013 lopussa Rava-vakavaraisuus oli 1,90. Ostotarjouksen toteuttamisen jälkeen pro forma -Rava-vakavaraisuuden arvioidaan olevan 1,44. Edellä luetellut

ydinvakavaraisuutta vahvistavat toimet, ryhmän vahva tuloksenteekokyky ja uusien tuotto-osuuksien liikkeeseenlasku nostavat myös Rava-vakavaraisuutta.

Pohjolan nykyinen vakavaraisuusasema

Pohjola-konsernin CRR/CRD4-sääntelymuutosten mukainen pro forma -vakavaraisuus ydinpääomilla (CET1, ydinvakavaraisuus) oli 1.1.2014 11,9 prosenttia ja kokonaisvakavaraisuus 16,5 prosenttia. Yhtiön vakavaraisuusasemaan vaikuttaa Finanssivalvonnan Yhtiölle ja OP-Pohjola-ryhmälle myöntämä lupa jättää rahoitus- ja vakuutusryhmittymävalvonnan piirissä olevat vakuutusyhtiösijoitukset vähentämättä omista varoista ja käsitellä nämä sijoitukset 280 prosentin riskipainotettuina erinä vakavaraisuuslaskennan periaatteiden mukaisesti. Tällä hetkellä on täsmentymättä, miten vakuutusyhtiösijoitukset tullaan käsittelemään vakavaraisuuslaskennassa vuoden 2014 jälkeen, kun OP-Pohjola-ryhmän valvonta on siirtynyt Euroopan keskuspankin vastuulle.

Tarjouksentekijä on ehdottanut Yhtiön hallitukselle, että Yhtiön vakavaraisuustavoite nostetaan 15 prosenttiin viipymättä ja se tulee saavuttaa etupainotteisesti ja viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä. Korkeampi vakavaraisuustavoite on seurausta tiukentuneesta sääntelystä, tarpeesta säilyttää vahva asema muuttuneessa kilpailutilanteessa samalla, kun kilpailijat ovat vahvistaneet omaa vakavaraisuuttaan, sekä Yhtiön tarpeesta osallistua omalta osaltaan OP-Pohjola-ryhmän pääomittamiseen osana ryhmän laajempaa yhteisvastuuta ja sen kautta saatavaa suojaa.

Varmistuaakseen uuden vakavaraisuustavoitetasen saavuttamisesta siihen liittyvä vakuutusyhtiösijoitusten käsittelyn epävarmuus huomioiden Tarjouksentekijä on ehdottanut Yhtiön hallitukselle, että Yhtiön osinkosuhde tuloksesta laskeaan 30 prosenttiin vuonna 2015 tilikaudelta 2014 jaettavasta osingosta alkaen, kunnes Yhtiön ydinvakavaraisuus saavuttaa uuden tavoitetasen.

Tarjouksentekijän omistus Pohjolassa

Tarjouksentekijä omisti noin 37,24 prosenttia Yhtiön Osakkeista ja noin 61,31 prosenttia äänistä Ostotarjouksen julkistamishetkellä 6.2.2014. Tarjouksentekijä omistaa Euroclearin ylläpitämän osakasluettelon mukaan 42,39 prosenttia Yhtiön Osakkeista ja 64,10 prosenttia äänistä 20.2.2014.

Tarjouksentekijään AML:n 11 luvun 5 §:ssä tarkoitettussa suhteessa olevat eli Tarjouksentekijän kanssa yksissä tuumin toimivat yhteisöt ovat Tarjouksentekijän määräysvallassa olevat yhteisöt, säätiöt ja eläkesäätiöt sekä Pohjola-konsernin yhteisöt. Tarjousasiakirjan hyväksymismenettelyn yhteydessä Finanssivalvonta on Tarjouksentekijän aikaisemmasta tulkinnasta poiketen katsonut, että arvioitaessa Ostotarjousta AML:n kannalta myös OP-Pohjola-ryhmään kuuluvat osuuspankit, OP-Eläkekassa ja Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö sekä OP-Rahastoyhtiö Oy:n hoitamat sijoitusrahastot toimivat Tarjouksentekijän kanssa yksissä tuumin AML:n 11 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Alla on esitetty Tarjouksentekijän kanssa yksissä tuumin toimivien yhteisöjen, säätiöiden ja eläkesäätiöiden sekä Pohjolan Osakkeita omistavien OP-Rahastoyhtiö Oy:n hoitamien sijoitusrahastojen, OP-Eläkekassan ja Osuuspankkien Keskinäisen Vakuutusyhtiön nimet, tunnistetiedot ja kotipaikat sekä Euroclearin ylläpitämän osakasluettelon mukainen omistusosuus Yhtiön Osakkeista ja äänistä 20.2.2014. OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien osuuspankkien nimet, tunnistetiedot ja kotipaikat on esitetty Liitteessä A.

Yhteisö	Y-tunnus	Koti- paikka	A- osakkeet (kpl)	K- osakkeet (kpl)	Osuus Osakkeista (%)	Osuus äänistä (%)
OP-Pohjola osk:n määräysvallassa olevat yhteisöt						
Aurum Sijoitusvakuutus Oy	24820329	Helsinki	0	0	0	0
Helsingin OP Pankki Oyj	08713398	Helsinki	0	0	0	0
Helsingin OP-Kiinteistökeskus Oy	08214978	Helsinki	0	0	0	0
OP-Asuntoluottopankki Oyj	16143292	Helsinki	0	0	0	0
OP-Henkivakuutus Oy	10300592	Helsinki	1.205	0	0	0
OP-Korttiyhtiö Oyj	07516990	Helsinki	0	0	0	0
OP-Palvelut Oy	22410107	Helsinki	0	0	0	0
OP-Prosessipalvelut Oy	23441626	Helsinki	0	0	0	0
OP-Rahastoyhtiö Oy	07439622	Helsinki	0	0	0	0
OP-Delta -sijoitusrahasto	11023953	Helsinki	696.560	0	0,22	0,12
OP-Focus -erikoissijoitusrahasto	17532986	Helsinki	552.905	0	0,17	0,09
OP-Suomi Arvo	18784931	Helsinki	239.061	0	0,07	0,04
Muut rahastot			0	0	0	0

OP-Vallila Rahasto Ky.....	24639597	Helsinki	0	0	0	0
OP-Vallila Rahasto VYM Oy.....	23441722	Helsinki	0	0	0	0
Pivo Wallet Oy.....	22410078	Helsinki	0	0	0	0
Pohjola Pankki Oyj.....	01999207	Helsinki	0	0	0	0
Real Estate Fund Finland III Ky.....	24023901	Helsinki	0	0	0	0
Real Estate Fund Finland Oy.....	20442957	Helsinki	0	0	0	0

OP-Pohjola osk:n määräysvallassa olevat säätiöt ja eläkesäätiöt

Kyösti Haatajan Säätiö.....	01167785	Helsinki	18.068	0	0,01	0,00
OP-Eläkesäätiö.....	02018044	Helsinki	0	0	0	0
OP-Pohjola-ryhmän tutkimussäätiö.....	02152518	Helsinki	173.244	0	0,05	0,03

OP-Eläkekassa.....	02000282	Helsinki	0	0	0	0

Pohjola-konsernin yhteisöt

A-Vakuutus Oy.....	17159472	Helsinki	0	0	0	0
Conventum Venture Finance Oy.....	08237969	Helsinki	0	0	0	0
Kaivokadun PL-hallinto Oy.....	08055532	Helsinki	0	0	0	0
Omasairaala Oy.....	24525055	Helsinki	0	0	0	0
PAM USA Funds Oy.....	24254232	Helsinki	0	0	0	0
Pohjola Asset Management Execution Services Oy.....	24034213	Helsinki	0	0	0	0
Pohjola Asuntorahasto I GP Oy.....	25561365	Helsinki	0	0	0	0
Pohjola Finance Estonia AS.....	11164733	Viro	0	0	0	0
Pohjola Finance SIA.....	40103199394	Latvia	0	0	0	0
Pohjola Kiinteistösijoitus Oy.....	05991018	Helsinki	0	0	0	0
Pohjola Terveys Oy.....	18433912	Helsinki	0	0	0	0
Pohjola Vakuutus Oy.....	14583593	Helsinki	0	0	0	0
Pohjola Varainhoito Oy.....	07440201	Helsinki	0	0	0	0
Real Estate Debt and Secondaries GP Oy.....	25111751	Helsinki	0	0	0	0
Real Estate Fund Finland Oy.....	20442957	Helsinki	0	0	0	0
Real Estate Fund Finland III GP Oy.....	24028315	Helsinki	0	0	0	0
Real Estate Fund of Funds Finland Oy.....	22960715	Helsinki	0	0	0	0
Seesam Insurance AS.....	10055752	Viro	0	0	0	0
UAB Pohjola Finance.....	302247917	Liettua	0	0	0	0
Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen.....	01967416	Helsinki	0	0	0	0

Osuuspankit.....			44.432.458	6.900.418	16,06	13,39

Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö ...	02000303	Helsinki	0	0	0	0

Yhteensä.....			46.113.501	6.900.418	16,59	13,67

Tarjouksentekijän sekä yllä olevassa taulukossa lueteltujen tahojen yhteenlaskettu Euroclearin ylläpitämän osakasluettelon mukainen omistusosuus Yhtiön Osakkeista on 58,98 prosenttia ja äänistä 77,77 prosenttia 20.2.2014.

Tarjouksentekijän Pohjolan Osakkeita koskevat tulevaisuudennäkymät

OP-Pohjolan tarkoituksena on hankkia kaikki Osakkeet omistukseensa, lunastaa mahdolliset vähemmistöomistukset sekä käyttää määräysvaltaansa Yhtiössä siten, että Yhtiö hakee Osakkeiden kaupankäynnin lopettamista ja A-osakkeiden poistamista Helsingin Pörssin pörssilistalta niin nopeasti kuin se on mahdollista ja hyväksyttävää soveltuvien lakien ja säännösten mukaisesti.

Tarjouksentekijä on ostanut ja suunnittelee ostavansa Osakkeita Ostotarjouksen ulkopuolella suoraan Helsingin Pörssin kaupankäynnissä tai muutoin siten, että Osakkeiden ostohinta ei ylitä Tarjoushintaa eivätkä tällaisten hankintojen muutkaan ehdot ole Ostotarjousta edullisemmat.

Osakeyhtiölain mukainen lunastusmenettely

Osakeyhtiölain (624/2006, muutoksineen) 18 luvun mukaan osakkeenomistajalla, joka omistaa enemmän kuin yhdeksänkymmentä (90) prosenttia yhtiön kaikista osakkeista ja osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, on oikeus ja vähemmistöosakkeenomistajan vaatiessa velvollisuus lunastaa loput yhtiön liikkeeseen laskemat osakkeet.

Jos Tarjouksentekijä saa omistukseensa enemmän kuin yhdeksänkymmentä (90) prosenttia Yhtiön Osakkeista ja äänistä, Tarjouksentekijä aikoo käynnistää osakeyhtiölain edellä mainittujen määräysten mukaisen vähemmistöosakkeiden lunastusmenettelyn saadakseen omistukseensa kaikki Yhtiön Osakkeet.

Pohjolan hallituksen lausunto

Pohjolan hallitus on päättänyt suositella osakkeenomistajille Ostotarjouksen hyväksymistä.

Pohjolan hallitus on antanut 13.2.2014 lausunnon Ostotarjouksesta. Lausunnossaan hallitus suosittelee osakkeenomistajille Ostotarjouksen hyväksymistä.

Pohjolan hallitus on muodostanut Ostotarjouksen arviointia varten itsenäisen työryhmän, joka koostuu sellaisista esteettömistä hallituksen jäsenistä, joilla ei ole sidonnaisuuksia Tarjouksentekijään tai Ostotarjoukseen. Työryhmään kuuluivat Tom von Weymarn (työryhmän puheenjohtaja), Jukka Hienonen sekä Mirja-Leena (Mirkku) Kullberg. Päätösvaltaisuutta edellyttävissä Ostotarjoukseen liittyvissä kysymyksissä hallituksen jäsenet Jukka Hulkkonen ja Marjo Partio ovat osallistuneet Pohjolan hallituksen kokouksiin. Hulkkonen ja Partio eivät ole esteellisiä asiassa, mutta heillä on tiettyjä ostotarjouskoodissa tarkoitettuja sidonnaisuuksia Ostotarjoukseen liittyen. Hulkkonen ja Partio eivät ole osallistuneet Ostotarjoukseen liittyvien päätösten valmisteluun. Reijo Karhinen (hallituksen puheenjohtaja), Tony Vepsäläinen (hallituksen varapuheenjohtaja) ja Harri Sailas (hallituksen jäsen) eivät ole osallistuneet Ostotarjoukseen liittyvien asioiden valmisteluun eivätkä niitä koskevaan päätöksentekoon.

Ostotarjoukseen liittyen Pohjola on saanut taloudelliselta neuvonantajaltaan, Deutsche Bank AG (Lontoon sivuliike), fairness opinion -lausunnon. Yhtiön hallitus on julkistanut lopullisen AML:n mukaisen lausuntonsa Ostotarjouksesta 13.2.2014.

Pohjolan hallituksen lausunto on tämän Tarjousasiakirjan Liitteenä B.

Suurimpien osakkeenomistajien sitoumukset

Ilmarinen on 12.2.2014 tiedottanut, että sen hallitus on päättänyt hyväksyä Ostotarjouksen. Ilmarinen omistaa Euroclearin ylläpitämän osakasluettelon mukaan 31.955.142 Pohjolan A-osaketta, mikä vastaa 10,00 prosenttia Osakkeista ja noin 5,42 prosenttia äänistä 20.2.2014.

Lisäksi suurin osa OP-Pohjola-ryhmään kuuluvista osuuspankeista (yhteensä 123 osuuspankkia 183:sta osuuspankista) on antanut 20.2.2014 mennessä Tarjouksentekijälle sitoumuksensa hyväksyä Ostotarjous omistamiensa Osakkeiden osalta, ja Tarjouksentekijä odottaa saavansa sitoumukset hyväksyä Ostotarjous myös lopuilta osuuspankeilta 24.2.2014 mennessä.

Ne Osakkeet, joiden osalta Ilmarinen ja osuuspankit ovat ilmoittaneet hyväksyvänsä Ostotarjouksen, nostavat Tarjouksentekijän omistusosuuden noin 65,01 prosenttiin Osakkeista ja 80,20 prosenttiin äänistä Tarjouksentekijän Euroclearin ylläpitämän osakasluettelon 20.2.2014 mukaan omistamien Osakkeiden kanssa.

Sovellettava laki

Ostotarjoukseen ja Tarjousasiakirjaan sovelletaan Suomen lakia ja kaikki niitä koskevat riitaisuudet ratkaistaan toimivaltaisessa suomalaisessa tuomioistuimessa.

TIEDOT OSTOTARJOUKSEN HINNOITTELUPERUSTEISTA

Tarjousvastikkeen määrittelyperusteet

Tarjouksentekijä tarjoaa 16,80 euroa käteisenä jokaisesta A- ja K-osakkeesta, jonka osalta Ostotarjous on pätevästi hyväksytty. Osakekohtaista Tarjoushintaa alennetaan Osakkeelle maksettavan osingon tai muun varojenjaon määrällä Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti (katso ”Ostotarjouksen ehdot – Tarjousvastike”). Pohjolan hallitus on ehdottanut 20.3.2014 pidettävälle varsinaiselle yhtiökokoukselle, että osinkona tilikaudelta 2013 jaetaan 0,67 euroa kutakin A-osaketta kohden ja 0,64 euroa kutakin K-osaketta kohden. Varsinaisen yhtiökokouksen päättämä osinko tullaan Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti vähentämään Tarjoushinnasta.

AML:n 11 luvun 24 §:n mukaan tehtäessä vapaaehtoinen ostotarjous kaikista kohdeyhtiön liikkeeseen laskemista osakkeista ja muista osakkeisiin oikeuttavista arvopapereista, tarjousvastiketta määritettäessä lähtökohtana on pidettävä korkeinta tarjouksentekijän tai tähän AML:n 11 luvun 5 §:ssä tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön ostotarjouksen julkistamista edeltävien kuuden (6) kuukauden aikana tarjouksen kohteena olevista arvopapereista maksamaa hintaa.

Tarjouksentekijä tai muut AML:n 11 luvun 5 §:ssä tarkoitettut tahot eivät ole Ostotarjouksen julkistamista edeltäneiden kuuden (6) kuukauden aikana hankkineet Pohjolan Osakkeita kaupankäynnissä säännellyllä markkinalla tai muutoin Osakkeen Tarjoushintaa korkeampaan hintaan.

Alla olevassa taulukossa on esitetty tiedot Tarjouksentekijään AML:n 11 luvun 5 §:ssä tarkoitettussa suhteessa olevien tahojen Ostotarjouksen julkistamista edeltävän kuuden (6) kuukauden ajalta eli 6.8.2013–5.2.2014 hankkimista Osakkeista ja niistä maksetuista vastikkeista.

	Ostot (kpl)	Ostot (euroa)	Volymipainotettu keskimääräinen osto- hintaa (euroa)	Maksimiostohinta (euroa)
Yhteisö				
Osuuspankki				
Etelä-Päijänteen Osuuspankki	10.000	142.463	14,25	14,27
Hailuodon Osuuspankki	30.000	379.189	12,64	12,64
Hartolan Osuuspankki	30.000	380.751	12,69	12,69
Himangan Osuuspankki	5.000	62.594	12,52	12,62
Ilomantsin Osuuspankki	30.000	383.857	12,80	12,87
Kurun Osuuspankki	20.000	256.862	12,84	13,97
Outokummun Osuuspankki	70.000	1.001.032	14,30	14,30
Kärkölan Osuuspankki	17.000	237.098	13,95	14,94
Myrskylän Osuuspankki	10.000	124.436	12,44	12,52
Lounais-Suomen Osuuspankki	37.250	504.142	13,53	13,53
Perhon Osuuspankki	34.000	421.301	12,39	12,44
Pukkilan Osuuspankki	79.500	995.241	12,52	12,52
Suomenselän Osuuspankki	40.000	551.819	13,80	14,66
Pöytyän Osuuspankki	10.000	125.204	12,52	12,52
Savitaipaleen Osuuspankki	21.000	296.909	14,14	14,14
Sotkamon Osuuspankki	200.000	2.875.302	14,38	14,49
Luumäen Osuuspankki	10.000	123.155	12,32	12,32
Ylivieskan Osuuspankki	10.000	125.670	12,57	12,58
Ypäjän Osuuspankki	52.678	718.877	13,65	13,87
Andelsbanken Raseborg	210.000	2.977.325	14,18	14,32
Andelsbanken för Åland	593.899	7.828.020	13,18	14,29
Tampereen Seudun Osuuspankki	111.000	1.515.374	13,65	14,24
Maksimi.....				14,94
Rahasto				
OP-Focus	175.000	2.435.303	13,92	14,03
OP-Suomi Arvo	149.561	2.057.274	13,76	14,42
Maksimi.....				14,42

Osakkeiden kaupankäyntihinnat

Alla olevassa kaaviossa on esitetty A-osakkeiden kurssikehitys ja A-osakkeiden kaupankäyntimäärät Helsingin Pörssissä Ostotarjouksen julkistamista edeltävien kolmen (3) vuoden ajalta, eli 5.2.2011–5.2.2014.¹

*) 6.5.2011: Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi myi 5.5.2011 OP-Pohjolle kaikki omistamansa 23.193.672 Pohjolan A-osaketta, joiden osuus osakekannasta oli 7,26 prosenttia ja äänimäärästä 3,91 prosenttia.

A-osakkeen päätöskurssi 5.2.2014 eli viimeisenä Ostotarjouksen julkistamista edeltävänä kaupankäyntipäivänä oli 14,23 euroa. A-osakkeen kaupankäyntimäärillä painotettu keskikurssi Helsingin Pörssissä Ostotarjouksen julkistamista edeltäneiden kuuden (6) kuukauden aikana eli 6.8.2013–5.2.2014 oli 13,62 euroa. Vastaavasti A-osakkeen kaupankäyntimäärillä painotettu keskikurssi Ostotarjouksen julkistamista edeltäneiden kahdentoista (12) kuukauden aikana eli 6.2.2013–5.2.2014 oli 12,87 euroa.

Osakkeen Tarjoushinta on 16,80 euroa jokaisesta Osakkeesta, mikä vastaa noin 18,1 prosentin preemiota verrattuna A-osakkeiden päätöskurssiin 14,23 euroa Helsingin Pörssissä 5.2.2014 eli viimeisenä kaupankäyntipäivänä ennen Ostotarjouksen julkistamista ja noin 23,3 prosentin preemiota verrattuna A-osakkeiden kaupankäyntimäärillä painotettuun keskikurssiin Helsingin Pörssissä kuuden (6) kuukauden ajalta ennen Ostotarjouksen julkistamista sekä noin 30,5 prosentin preemiota verrattuna kaupankäyntimäärillä painotettuun keskikurssiin kahdentoista (12) kuukauden ajalta ennen Ostotarjouksen julkistamista.

¹ Lähde: NASDAQ OMX Helsinki Oy

Alla olevassa taulukossa on esitetty A-osakkeiden kaupankäyntihinnat ja -määrät Ostotarjousta edeltävältä kolmen (3) vuoden ajanjaksolta vuosineljänneksittäin.²

Aikaväli	Osakkeen hinta jakson aikana			Osakkeen vaihto jakson aikana (tuhatta)	
	Keskiarvo	Ylin	Alin	Osakkeita	Euroa
6.11.2013 – 5.2.2014	14,41	15,28	13,68	18.787	270.718
6.8.2013 – 5.11.2013	12,88	14,16	12,08	19.910	256.487
6.5.2013 – 5.8.2013	12,53	13,67	11,14	20.767	260.299
6.2.2013 – 5.5.2013	12,12	13,60	11,00	29.732	360.343
6.11.2012 – 5.2.2013	11,49	12,81	10,08	19.668	225.942
6.8.2012 – 5.11.2012	9,75	10,91	8,74	27.787	271.054
6.5.2012 – 5.8.2012	8,87	9,81	7,95	32.677	289.960
6.2.2012 – 5.5.2012	8,35	9,11	7,46	42.678	356.228
6.11.2011 – 5.2.2012	7,52	8,74	6,40	36.470	274.075
6.8.2011 – 5.11.2011	7,74	9,20	6,81	40.288	311.718
6.5.2011 – 5.8.2011	8,73	9,89	7,33	42.021	366.738
6.2.2011 – 5.5.2011	9,82	10,45	9,23	55.221	542.211

Selvyyden vuoksi todetaan, että K-osakkeella ei käydä kauppaa säännellyllä markkinalla ja että K-osakkeet ovat yksinomaan OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien osuuspankkien ja OP-Pohjolan omistuksessa.

Muut ostotarjoukset

Pohjolan Osakkeista tai Osakkeisiin oikeuttavista arvopapereista ei ole tehty kolmannen osapuolen toimesta julkista ostotarjousta Ostotarjouksen julkistamista edeltäneiden kahdentoista (12) kuukauden aikana.

² Lähde: NASDAQ OMX Helsinki Oy

OSTOTARJOUKSEN EHDOT

Ostotarjouksen kohde

Tarjouksentekijä tarjoutuu Ostotarjouksessa jäljempänä esitetyin ehdoin ostamaan kaikki Yhtiön liikkeeseen laskemat Osakkeet, jotka eivät ole Tarjouksentekijän tai Yhtiön hallussa.

Tarjousvastike

Tarjoushinta on 16,80 euroa käteisenä jokaisesta A-osakkeesta ja 16,80 euroa käteisenä jokaisesta K-osakkeesta, jonka osalta Ostotarjous on pätevästi hyväksytty.

Mikäli Yhtiö päättää ennen toteuttamispäivää osakeyhtiölain 13 luvun 1 §:n mukaisesta osingon tai muiden varojen jakamisesta, johon Ostotarjouksen hyväksyneellä osakkeenomistajalla on oikeus, osakekohtaista Tarjoushintaa alennetaan Osakkeelle maksettavan osingon tai muun varojenjaon määrällä, mikäli Ostotarjouksen toteuttamiseen liittyvää kauppaa ei ole selvitetty ennen osingon tai muun varojenjaon täsmäytyspäivää.

Tarjousaika

Tarjousaika alkaa 24.2.2014 klo 9.30 (Suomen aikaa) ja päättyy 1.4.2014 klo 16.00 (Suomen aikaa), ellei Tarjousaikaa jatketa alla esitetyn mukaisesti.

Tarjouksentekijä voi jatkaa Tarjousaikaa alla esitetyn mukaisesti. Tarjouksentekijä ilmoittaa mahdollisesta Tarjousajan jatkamisesta pörssitiedotteella viimeistään 2.4.2014. Tarjouksentekijä ilmoittaa jo jatkettun Tarjousajan mahdollisesta jatkamisesta viimeistään jatkettun Tarjousajan päättymistä seuraavana pankkipäivänä.

Jos Tarjouksentekijä jatkaa Tarjousaikaa, Tarjousaika päättyy Tarjouksentekijän asettamana uutena päättymisajankohdaksi, ellei jatkettua Tarjousaikaa keskeytetä alla esitetyn mukaisesti. Tarjousajan enimmäispituus (mukaan lukien mahdollinen jatkettu Tarjousaika) on kymmenen (10) viikkoa. Jos Toteuttamisedellytysten (määritelty jäljempänä) täytty-mättä jääminen johtuu kuitenkin erityisestä esteestä, kuten esimerkiksi vireillä olevasta Finanssivalvonnan hyväksy-mismenettelystä, Tarjouksentekijä voi jatkaa Tarjousaikaa yli kymmenen (10) viikon siihen saakka, kunnes este on poistunut ja Tarjouksentekijällä on ollut kohtuullinen aika reagoida tilanteeseen. Tällaisessa tapauksessa jatkettun Tarjousajan päättymispäivä julkistetaan vähintään kaksi (2) viikkoa ennen jatkettun Tarjousajan päättymistä. Lisäksi mahdollinen Jälkikäteinen Tarjousaika (määritelty jäljempänä) voi jatkua yli kymmenen (10) viikkoa.

Tarjouksentekijä voi keskeyttää jatkettun Tarjousajan, jos kaikki Toteuttamisedellytykset ovat täyttyneet tai Tarjouksen-tekijä on luopunut vaatimasta niiden täyttymistä ennen jatkettun Tarjousajan päättymistä, sekä toteuttaa kohdassa ” – *Osakkeiden maksuehdot ja selvitys*” niiden Osakkeiden oston, joiden osalta Ostotarjous on pätevästi hyväksytty eikä tätä hyväksymistä ole pätevästi peruutettu. Tarjouksentekijän keskeyttäessä jatkettun Tarjousajan, Tarjouksentekijä ilmoittaa siitä koskevasta päätöksestään mahdollisimman pian sen jälkeen, kun päätös on tehty, ja joka tapauksessa vii-meistään kaksi (2) viikkoa ennen keskeytettävän jatkettun Tarjousajan päättymistä. Jos Tarjouksentekijä keskeyttää jatkettun Tarjousajan, jatkettu Tarjousaika päättyy Tarjouksentekijän ilmoittamana aikaisempaan ajankohtana.

Tarjouksentekijä pidättää itsellään myös oikeuden jatkaa Tarjousaikaa samassa yhteydessä, kun Tarjouksentekijä il-moittaa Ostotarjouksen lopullisen tuloksen kohdan ” – *Ostotarjouksen tuloksen ilmoittaminen*” mukaisesti (tällaiseen jatkettuun Tarjousaikaan viitataan ”Jälkikäteisenä Tarjousaikana”). Tällaisen Jälkikäteisen Tarjousajan tilanteessa Jäl-kikäteinen Tarjousaika päättyy Tarjouksentekijän lopullisen tuloksen julkistamisen yhteydessä ilmoittamana ajankohta-na. Jälkikäteisen Tarjousajan päättymisestä ilmoitetaan viimeistään kaksi (2) viikkoa ennen Jälkikäteisen Tarjousajan päättymistä.

Ostotarjouksen Toteuttamisedellytykset

Tarjouksentekijän velvollisuus hyväksyä ne Osakkeet, joiden osalta Ostotarjous on pätevästi hyväksytty, sekä toteuttaa Ostotarjous, on ehdollinen seuraavien ehtojen (”Toteuttamisedellytykset”) täyttymiselle tai sille, että Tarjouksentekijä on, sikäli kuin tämä on sovellettavan lain mukaan mahdollista, luopunut vaatimasta niiden täyttymistä sinä päivänä tai siihen päivään mennessä, jolloin Tarjouksentekijä julkistaa Ostotarjouksen lopullisen tuloksen:

1) tarjous on pätevästi hyväksytty sellaisten Osakkeiden osalta, jotka yhdessä muiden Tarjouksentekijän omistamien sekä Tarjousaikana tai sitä ennen muuten hankkimien Osakkeiden kanssa edustavat yli yhdeksääkymmentä (90) prosenttia Yhtiön liikkeeseen laskemista Osakkeista ja äänistä;

2) kaikkien tarvittavien viranomaislupien, hyväksyntöjen ja suostumusten, mukaan lukien, näihin kuitenkin rajoittumatta, (mahdolliset) kilpailuviranomaisten hyväksynnit sekä Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008, muutokseen) 32a - 32c §:n mukaisen, omistusosuuden hankintaa koskevan ilmoitusmenettelyn perusteella saatu hyväksyntä siten, että näihin hyväksyntöihin mahdollisesti sisältyvät ehdot ovat Yhtiön ja Tarjouksentekijän hyväksyttävissä;

3) Ostotarjouksen aloittamisen jälkeen ei ilmene olennaista haitallista muutosta Yhtiön tai sen tytäryhtiöiden liiketoiminnassa, varoissa, taloudellisessa tilanteessa tai toiminnan tuloksessa taikka rahoitusmarkkinoilla tai viranomaisääntelyssä;

4) mikään toimivaltainen tuomioistuin tai viranomainen ei ole antanut sellaista määräystä tai ryhtynyt sellaiseen viranomaistoimeen, joka estäisi tai viivästyttäisi Ostotarjouksen toteuttamista tai vaikuttaisi olennaisesti Ostotarjouksen hyväksyntään tai joka estäisi Tarjouksentekijän Osakkeiden omistuksen; ja

5) Yhtiön hallitus on antanut osakkeenomistajille suosituksen hyväksyä Ostotarjous, ja tämä suositus on edelleen voimassa muuttamattomana.

Tarjouksentekijä pidättää oikeuden peruuttaa Ostotarjous siinä tapauksessa, että jokin yllä mainituista ehdoista ei täytyisi.

Tarjouksentekijä voi lain sallimissa rajoissa luopua vetoamasta sellaiseen Toteuttamisedellytykseen, joka ei ole täyttynyt. Jos kaikki Toteuttamisedellytykset ovat Tarjousajan taikka Jatketun Tarjousajan päättyessä tai keskeytyessä joko täyttyneet tai Tarjouksentekijä on luopunut vetoamasta täyttymättömiin edellytyksiin, Tarjouksentekijä toteuttaa Ostotarjouksen sen ehtojen mukaisesti Tarjousajan päätyttyä hankkien Osakkeet maksamalla Tarjoushinnan Yhtiön osakkeenomistajille, jotka ovat pätevästi hyväksyneet Ostotarjouksen eivätkä ole pätevästi peruuttaneet hyväksyntäänsä.

Korotus- ja hyvitysvelvollisuus

Tarjouksentekijä pidättää itsellään oikeuden hankkia Osakkeita ennen Tarjousaikaa ja Tarjousaikana (mukaan lukien mahdollinen jatkettu Tarjousaika ja Jälkikäteinen Tarjousaika) myös kaupankäynnissä Helsingin Pörssissä tai muulla tavoin.

Jos Tarjouksentekijä tai muu AML:n 11 luvun 5 §:ssä tarkoitettu taho hankkii ennen Tarjousajan päättymistä Osakkeita Tarjoushintaa korkeammalla hinnalla tai muutoin Ostotarjousta paremmin ehdoin (pois lukien kohdassa ” – *Tarjousvas-tike*” tarkoitettun osingon tai muun varojenjaon perusteella tehtävä vähennys Tarjoushintaan), Tarjouksentekijän tulee AML:n 11 luvun 25 §:n mukaisesti muuttaa Ostotarjouksen ehtoja vastaamaan tätä paremmin ehdoin tapahtunutta hankintaa (*korotusvelvollisuus*). Tarjouksentekijän tulee tällöin välittömästi julkistaa korotusvelvollisuuden syntyminen ja suorittaa Ostotarjousta paremmin ehdoin tapahtuneen hankinnan ja Tarjoushinnan välisellä erotuksella, huomioiden mahdollinen osinko tai muu varojen jakaminen, korotettu Tarjoushinta Ostotarjouksen toteuttamisen yhteydessä niille arvopaperinhaltijoille, jotka ovat hyväksyneet Ostotarjouksen.

Jos Tarjouksentekijä tai muu AML:n 11 luvun 5 §:ssä tarkoitettu taho hankkii Tarjousajan päättymistä seuraavien yhdeksän (9) kuukauden kuluessa Osakkeita Tarjoushintaa korkeammalla hinnalla tai muutoin Ostotarjousta paremmin ehdoin, Tarjouksentekijän tulee AML:n 11 luvun 25 §:n mukaisesti hyvittää Ostotarjouksen hyväksyneille arvopaperinhaltijoille paremmin ehdoin tapahtuneen hankinnan ja Ostotarjouksessa tarjotun vastikkeen välinen ero (*hyvitysvell-lisuus*). Tarjouksentekijän tulee tällöin välittömästi julkistaa hyvitysvelvollisuuden syntyminen ja suorittaa Ostotarjousta paremmin ehdoin tapahtuneen hankinnan ja Ostotarjouksessa tarjotun vastikkeen välinen erotus kuukauden kuluessa hyvitysvelvollisuuden syntymisestä niille arvopaperinhaltijoille, jotka ovat hyväksyneet Ostotarjouksen.

AML:n 11 luvun 25 §:n 5 momentin mukaan hyvitysvelvollisuutta ei kuitenkaan synny siinä tapauksessa, että Osakkeen Tarjoushintaa korkeamman hinnan maksaminen perustuu osakeyhtiölain mukaiseen välitystuomioon edellyttäen, että Tarjouksentekijä tai muu AML:n 11 luvun 5 §:ssä tarkoitettu taho ei ole ennen välitysmenettelyä tai sen kuluessa tarjoutunut hankkimaan Osakkeita Ostotarjousta paremmin ehdoin.

Ostotarjouksen hyväksymismenettely

Ostotarjouksen hyväksyntä on annettava arvo-osuustilikohtaisesti. Hyväksynnän antavalla Yhtiön osakkeenomistajalla on oltava käteistili Suomessa toimivassa rahalaitoksessa. Osakkeenomistaja voi hyväksyä Ostotarjouksen ainoastaan ehdoista ja kaikkien Osakkeiden osalta, jotka ovat hyväksymislomakkeessa mainitulla arvo-osuustilillä sinä hetkenä, jolloin hyväksymiseen liittyvä osakkeenomistajan Osakkeita koskeva kauppa toteutetaan. Tarjousaikana annettu hyväksyminen on voimassa myös mahdollisen jatkettun Tarjousajan tai keskeytetyn jatkettun Tarjousajan loppuun asti.

Useimmat suomalaiset tilinhoitajat lähettävät asiakkainaan oleville Euroclearin ylläpitämään Yhtiön osakasluetteloon merkityille osakkeenomistajille ilmoituksen Ostotarjouksesta sekä siihen liittyvät ohjeet ja hyväksymislomakkeen. Osakkeenomistajat, jotka eivät saa tällaista ilmoitusta tilinhoitajaltaan tai omaisuudenhoitajaltaan, voivat ottaa yhteyttä mihin tahansa OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien osuuspankkien tai Helsinki OP Pankki Oyj:n konttoriin, jossa tällaiset osakkeenomistajat saavat tarvittavat tiedot ja voivat antaa hyväksyntänsä.

Niiden Yhtiön osakkeenomistajien, joiden Osakkeet on hallintarekisteröity ja jotka haluavat hyväksyä Ostotarjouksen, tulee antaa hyväksyntänsä hallintarekisteröinnin hoitajan antamien ohjeiden mukaisesti.

Pantattujen Osakkeiden osalta Ostotarjouksen hyväksyminen edellyttää pantinhaltijan suostumusta. Suostumuksen hankkiminen on Yhtiön kyseisen osakkeenomistajan vastuulla. Pantinhaltijan suostumus toimitetaan kirjallisena tilinhoitajalle.

Yhtiön osakkeenomistajan, joka on merkitty Yhtiön osakasluetteloon ja joka haluaa hyväksyä Ostotarjouksen, tulee täyttää, allekirjoittaa ja palauttaa hyväksymislomake osakkeenomistajan arvo-osuustiliä hoitavalle tilinhoitajalle sen antamien ohjeiden mukaisesti ja sen asettaman aikarajan kuluessa tai, jos kyseinen tilinhoitaja ei vastaanota hyväksymislomakkeita (esimerkiksi Euroclear), tällainen osakkeenomistaja voi ottaa yhteyttä mihin tahansa OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien osuuspankkien tai Helsingin OP Pankki Oyj:n konttoriin hyväksyä Ostotarjouksen omistamiensa Osakkeiden osalta. Hyväksymislomake tulee toimittaa siten, että se vastaanotetaan Tarjousajan tai, jos Tarjousaika on jatkettu, jatkettun Tarjousajan kuluessa huomioiden kuitenkin tilinhoitajan antamat ohjeet. Jälkikäteisen Tarjousajan tilanteessa hyväksymislomake tulee toimittaa siten, että se vastaanotetaan Jälkikäteisen Tarjousajan kuluessa huomioiden kuitenkin tilinhoitajan antamat ohjeet.

Osakkeenomistaja toimittaa hyväksymislomakkeen haluamallaan tavalla omalla vastuullaan, ja hyväksymislomake katsotaan toimitetuksi vasta, kun tilinhoitaja tai OP-Pohjola-ryhmään kuuluva osuuspankki tai Helsinki OP Pankki Oyj on sen tosiasiallisesti vastaanottanut. Tarjouksentekijä pidättää itsellään oikeuden hylätä virheellisesti tai puutteellisesti tehdyt hyväksynnot. Tarjouksentekijällä on oikeus hylätä myös sellainen hyväksyntä, joka koskee vain osaa osakkeenomistajan omistamista ja samalla arvo-osuustilillä olevista Osakkeista.

Hyväksymällä Ostotarjouksen Yhtiön osakkeenomistajat valtuuttavat Ostotarjouksen pääjärjestäjän Pohjolan tai tämän valtuuttaman tahon tai arvo-osuustiliään hoitavan tilinhoitajan kirjaamaan arvo-osuustililleen Osakkeiden luovutusrajituksen tai myyntivaruksen sen jälkeen, kun osakkeenomistaja on toimittanut Ostotarjouksen hyväksymislomakkeen. Lisäksi Ostotarjouksen hyväksyneet osakkeenomistajat valtuuttavat Pohjolan tai tämän valtuuttaman tahon tai arvo-osuustiliään hoitavan tilinhoitajan suorittamaan muut tarvittavat kirjaukset ja ryhtymään muihin Ostotarjouksen teknisen toteuttamisen kannalta tarpeellisiin toimiin sekä myymään kaikki kyseisen osakkeenomistajan Ostotarjouksen toteutuskappojen hetkellä omistamat Osakkeet Tarjouksentekijälle Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti.

Osakkeenomistaja voi hyväksyä Ostotarjouksen ainoastaan ehdoista ja kaikkien omistamiensa kyseisellä arvo-osuustilillä olevien Osakkeiden osalta ottaen kuitenkin huomioon oikeus peruuttaa Ostotarjouksen hyväksyminen Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti. Tarjouksentekijällä on oikeus hylätä sellainen hyväksyntä, joka koskee vain osaa osakkeenomistajan omistamista ja samalla arvo-osuustilillä olevista Osakkeista.

Osakkeenomistaja, joka on Ostotarjouksen ehtojen mukaan pätevästi hyväksynyt Ostotarjouksen eikä ole pätevästi peruuttanut hyväksyntänsä, ei saa myydä tai muutoin määrätä niistä Osakkeista, joiden osalta Ostotarjous on hyväksytty. Asianomaiselle arvo-osuustilille kirjataan Osakkeita koskeva luovutusrajitus sen jälkeen, kun osakkeenomistaja on toimittanut Ostotarjouksen hyväksymislomakkeen. Jos Ostotarjousta ei toteuteta tai osakkeenomistaja peruuttaa pätevästi hyväksyntänsä Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti, Osakkeita koskeva luovutusrajitus poistetaan arvo-osuustililtä mahdollisimman pian ja arviolta kolmen (3) pankkipäivän kuluessa siitä, kun Ostotarjouksesta luopumisesta on ilmoitettu tai Ostotarjouksen ehtojen mukainen peruutusilmoitus on vastaanotettu.

Peruutusoikeus

Osakkeiden osalta Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti pätevästi tehty Ostotarjouksen hyväksyminen voidaan AML:n 11 luvun 16 §:n 1 momentin mukaisesti peruuttaa milloin tahansa Tarjousajan kuluessa tai, jos Tarjousaikaa on jatkettu, tämän jatkettun Tarjousajan kuluessa, kunnes Tarjouksentekijä on ilmoittanut kaikkien Toteutusedellytysten täyttyneen tai että Tarjouksentekijä on luopunut niistä, julkistaen siten Ostotarjouksen ehdottomaksi. Tällaisen ilmoituksen jälkeen jo annettua Ostotarjouksen hyväksymistä ei ole enää mahdollista peruuttaa hyväksytyjen Osakkeiden osalta, paitsi mikäli kolmas taho julkistaa kilpailevan julkisen ostotarjouksen Osakkeista ennen Osakkeiden myynnin toteuttamista kohdan ” – *Osakkeiden maksuehdot ja selvitys*” mukaisesti.

Ostotarjouksen hyväksymisen pätevä peruuttaminen edellyttää, että kirjallinen peruutusilmoitus toimitetaan sille tilinhoitajalle, jolle kyseisiä Osakkeita koskeva Ostotarjouksen hyväksymislomake toimitettiin. Jos Osakkeita koskeva hyväksymislomake on toimitettu OP-Pohjola-ryhmään kuuluvan osuuspankin tai Helsingin OP Pankki Oyj:n konttoriin, myös peruutusilmoitus tulee toimittaa kyseiseen konttoriin. Jos kyse on hallintarekisteröidyistä arvopapereista, haltijan tulee pyytää hallintarekisteröinnin hoitajaa toimittamaan peruutusilmoitus.

Jos osakkeenomistaja peruuttaa Ostotarjouksen hyväksyntänsä Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti, Osakkeita koskeva arvo-osuustilille rekisteröity luovutusrajoitus poistetaan mahdollisimman pian ja arviolta kolmen (3) pankkipäivän kuluessa siitä, kun Ostotarjouksen ehtojen mukainen peruutusilmoitus on vastaanotettu.

Osakkeenomistajalla on milloin tahansa ennen Tarjousajan tai, jos Tarjousaikaa on jatkettu, ennen jatkettun Tarjousajan päättymistä oikeus hyväksyä Ostotarjous uudelleen sellaisten Osakkeiden osalta, joiden osalta Ostotarjouksen hyväksyminen on peruutettu, noudattaen edellä kohdassa ” – *Ostotarjouksen hyväksymismenettely*” kuvattua hyväksymismenettelyä.

Arvo-osuustiliä hoitava tilinhoitaja tai hallintarekisteröinnin hoitaja voi periä peruuttamisesta maksun oman hinnastonsa mukaisesti.

Mahdollisen Jälkikäteisen Tarjousajan aikana annettu Ostotarjouksen hyväksyntä on sitova eikä sitä voida peruuttaa, ellei pakottavasta lainsäädännöstä muuta johdu.

Ostotarjouksen tuloksen ilmoittaminen

Tarjouksentekijä ilmoittaa Ostotarjouksen alustavan tuloksen arviolta ensimmäisenä (1.) Tarjousajan tai, soveltuvin osin, jatkettun tai keskeytetyn Tarjousajan päättymistä seuraavana pankkipäivänä, ja lopullisen tuloksen arviolta kolmantena (3.) Tarjousajan tai, soveltuvin osin, jatkettun tai keskeytetyn Tarjousajan päättymistä seuraavana pankkipäivänä. Lopullista tulosta koskevassa ilmoituksessa vahvistetaan (i) niiden Osakkeiden prosenttimäärä, joiden osalta Ostotarjous on pätevästi hyväksytty eikä hyväksyntää ole pätevästi peruutettu, sekä (ii) toteutetaanko Ostotarjous.

Tarjouksentekijä ilmoittaa mahdollisen Jälkikäteisen Tarjousajan aikana pätevästi tarjottujen Osakkeiden alustavan prosenttimäärän arviolta ensimmäisenä (1.) Jälkikäteisen Tarjousajan päättymistä seuraavana pankkipäivänä, ja lopullisen prosenttimäärän arviolta kolmantena (3.) Jälkikäteisen Tarjousajan päättymistä seuraavana pankkipäivänä.

Osakkeiden maksuehdot ja selvitys

Niiden Osakkeiden, joiden osalta Ostotarjous on Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti pätevästi hyväksytty eikä hyväksyntää ole pätevästi peruutettu, myynti toteutetaan viimeistään viidentenä (5.) Tarjousajan, tai jos Tarjousaikaa on jatkettu tai se on keskeytetty, jatkettun tai keskeytetyn Tarjousajan päättymistä seuraavana pankkipäivänä. Osakkeiden myynti tapahtuu Helsingin Pörssissä edellyttäen, että arvopaperien kaupankäyntiin Helsingin Pörssissä sovellettavat säännöt sen sallivat. Muutoin Osakkeiden myynti toteutetaan Helsingin Pörssin ulkopuolella. Kaupat selvitetään arviolta kolmantena (3.) yllä mainittuja toteutuskauppoja seuraavana pankkipäivänä (”Selvityspäivä”). Osakkeen Tarjoushinta maksetaan Selvityspäivänä osakkeenomistajan arvo-osuustilin hoitotilille tai niiden osakkeenomistajien osalta, joiden omistus on hallintarekisteröity, hyväksymislomakkeessa määritellylle pankkitilille. Mikäli osakkeenomistajan pankkitili on eri rahalaitoksessa kuin hänen arvo-osuustilinsä, Osakkeen Tarjoushinta maksetaan osakkeenomistajan pankkitilille rahalaitosten välisen maksuliikenteen aikataulun mukaisesti siten, että se on osakkeenomistajan pankkitilillä arviolta viimeistään kahden (2) pankkipäivän kuluttua Selvityspäivästä.

Mahdollisen Jälkikäteisen Tarjousajan tilanteessa Tarjouksentekijä julkistaa sitä koskevan ilmoituksen yhteydessä maksua ja selvitystä koskevat ehdot niiden Osakkeiden osalta, joiden osalta Ostotarjous on hyväksytty tällaisen Jälkikätei-

sen Tarjousajan aikana. Niiden Osakkeiden, joiden osalta Ostotarjous on Ostotarjouksen ehtojen mukaisesti pätevästi hyväksytty Jälkikäteisen Ostotarjouksen aikana, toteutuskauat suoritetaan kuitenkin vähintään kahden (2) viikon välein.

Tarjouksentekijä pidättää itsellään oikeuden lykätä Osakkeen Tarjoushinnan maksamista, mikäli suoritus estyy tai keskeytyy ylivoimaisen esteen vuoksi. Tarjouksentekijä suorittaa maksun kuitenkin heti, kun suorituksen estävä tai keskeyttävä ylivoimainen este on ratkaistu.

Omistusoikeuden siirtyminen

Omistusoikeus Osakkeisiin, joiden osalta Ostotarjous on pätevästi hyväksytty, siirtyy Tarjouksentekijälle Selvityspäivänä Osakkeen Tarjoushinnan maksamista vastaan. Jälkikäteisen Tarjousajan tilanteessa omistusoikeus Osakkeisiin, joiden osalta Ostotarjous on pätevästi hyväksytty Jälkikäteisen Tarjousajan aikana, siirtyy Tarjouksentekijälle Osakkeen Tarjoushinnan maksamista vastaan Jälkikäteistä Tarjousaikaa koskevassa Tarjouksentekijän pörssitiedotteessa ilmoitettulla tavalla.

Varainsiirtovero ja muut maksut

Tarjouksentekijä maksaa Osakkeiden myynnin yhteydessä mahdollisesti Suomessa perittävän varainsiirtoveron.

Kukin osakkeenomistaja vastaa tilinhoitajien, omaisuudenhoitajien, hallintarekisteröinnin hoitajien tai muiden tahojen veloittamista mahdollisten vakuuksien vapauttamiseen tai mahdollisten muiden Osakkeiden myynnin estävien rajoitusten poistamiseen liittyvistä palkkioista sekä palkkioista, jotka liittyvät osakkeenomistajan tekemän hyväksynnän peruuttamiseen kohdan ” – *Peruutusoikeus*” mukaisesti. Tarjouksentekijä vastaa muista tavanomaisista kuluista, jotka aiheutuvat Ostotarjouksen edellyttämistä arvo-osuuskirjauksista, Ostotarjouksen mukaisten Osakkeita koskevien kauppojen toteuttamisesta tai Osakkeen Tarjoushinnan maksamisesta.

Muut asiat

Tarjouksentekijä pidättää itsellään oikeuden muuttaa Ostotarjouksen ehtoja AML:n 11 luvun 15 §:n 2 momentin mukaisesti.

Tarjouksentekijä pidättää itsellään oikeuden jatkaa Tarjousaikaa ja muuttaa Ostotarjouksen ehtoja (mukaan lukien Ostotarjouksen mahdollinen raukeaminen) AML:n 11 luvun 17 §:n mukaisesti, jos kolmas osapuoli julkistaa Osakkeita koskevan kilpailevan julkisen ostotarjouksen Tarjousaikana tai mahdollisena jatkettuna Tarjousaikana.

Tarjouksentekijällä on oikeus päättää harkintansa mukaisesti kaikista muista Ostotarjoukseen liittyvistä asioista soveltuvan lainsäädännön asettamissa rajoissa.

Ostotarjousta ei tehdä suoraan tai välillisesti Australiassa, Etelä-Afrikassa, Hongkongissa, Japanissa, Kanadassa tai Yhdysvalloissa eikä näihin valtioihin, eikä tätä Tarjousasiakirjaa ja siihen liittyviä asiakirjoja tule lähettää Australiaan, Etelä-Afrikkaan, Hongkongiin, Japaniin, Kanadaan tai Yhdysvaltoihin (mukaan lukien lähettäminen esimerkiksi sähköpostitse, postitse, telefaksitse tai puhelimitse), eikä Ostotarjousta ole mahdollista hyväksyä edellä mainituin tavoin Australiassa, Etelä-Afrikassa, Hongkongissa, Japanissa, Kanadassa tai Yhdysvalloissa tai näistä valtioista. Kopioita tästä Tarjousasiakirjasta ja siihen liittyvistä asiakirjoista ei postiteta tai muuten levitetä tai lähetetä, eikä niitä saa postittaa tai muuten levittää tai lähettää Australiaan, Etelä-Afrikkaan, Hongkongiin, Japaniin, Kanadaan, tai Yhdysvaltoihin tai tahoille, jotka hallinnoivat (tässä ominaisuudessaan) Osakkeita australialaisen, eteläafrikkalaisen, hongkongilaisen, japanilaisen, kanadalaisen tai yhdysvaltalaisen omistajan lukuun, eivätkä henkilöt, jotka vastaanottavat tällaisia asiakirjoja (mukaan lukien tahot, jotka hallinnoivat Osakkeita omistajan lukuun) saa levittää tai lähettää niitä Australiaan, Etelä-Afrikkaan, Hongkongiin, Japaniin, Kanadaan tai Yhdysvaltoihin taikka näistä valtioista uhalla, että Ostotarjouksen hyväksyntä on mitätön.

TIETOJA OP-POHJOLA-RYHMÄSTÄ JA TARJOUKSENTEKIJÄSTÄ

Osuuspankkien yhteenliittymä ja OP-Pohjola-ryhmä

OP-Pohjola-ryhmä on osuustoiminnallinen, vuonna 1902 perustettu itsenäisten osuuspankkien sekä ryhmän keskusyhteisön tytäryhtiöineen muodostama keskinäisessä yhteisvastuussa toimiva finanssiryhmä. Ryhmän menestyksen perusta on vahvasti sidoksissa omistajajäsenten, asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden taloudellisen menestyksen, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Suomalaisuus on tärkeä osa ryhmän identiteettiä.

OP-Pohjola-ryhmän muodostavat Ostotarjouksen julkistamishetkellä 183 itsenäistä osuuspankkia sekä niiden omistama keskusyhteisö OP-Pohjola osk tytär- ja lähiyhteisöineen. Ryhmän toiminta perustuu osuustoiminnallisuuteen; yhdessä tekemiseen ja menestyksen jakamiseen kaikkien kesken. OP-Pohjolan perustehtävä on edistää omistajajäsenten, asiakkaiden ja toimintaympäristön kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Pitkäjänteinen asiakkaan ajatteleminen näkyy myös jatkuvana uudistumisena. Palveluja ja tuotteita kehitetään asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.

OP-Pohjola-ryhmä muodostuu kahdesta osasta:

1. osuuspankkien yhteenliittymästä
2. muusta OP-Pohjola-ryhmästä.

Yhdessä ne muodostavat rahoitus- ja vakuutusryhmittymän.

OP-Pohjola-ryhmän laajuus eroaa osuuspankkien yhteenliittymän laajuudesta siinä, että OP-Pohjola-ryhmään kuuluu myös muita yrityksiä kuin luotto- ja rahoituslaitoksia tai palveluyrityksiä. Näistä merkittävimpiä ovat vakuutusyhtiöt, joiden kanssa yhteenliittymä muodostaa rahoitus- ja vakuutusryhmittymän.

OP-Pohjola-ryhmän keskuspankki Pohjola Pankki Oyj on sekä keskusyhteisön tytäryhtiö että sen jäsen. Keskusyhteisön johtokunnan puheenjohtaja toimii myös Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen puheenjohtajana.

Alla olevassa kaaviossa on esitetty OP-Pohjola-ryhmän rakenne tämän Tarjousasiakirjan päivämääränä.

Jäsenosuuspankit

Osuuspankki on asiakkaidensa omistama. Osuuspankki on itsenäinen, paikallista vähittäispankkitoimintaa alueellisesti harjoittava talletuspankki, jonka toiminnan ydin on asiakaskeksinen liiketoiminta. Yritysmuodoltaan ne ovat osuuskuntia, joissa jokaisella omistajajäsenellä on yksi tasavertainen ääni. Tämän ansiosta osuuspankkeja ei voi ostaa ja päättökenteko säilyy omistajajäsenillä.

Osuuspankkien toiminta perustuu kannattavuuteen. Osuuspankit tarjoavat laadukkaat ja kilpailukykyiset pankki- ja vakuutuspalvelut asiakkailleen. Tavoitteena ei ole lyhyen aikavälin voitto, vaan jatkuva menestys yhdessä asiakkaiden kanssa. Osuuspankkien liiketoiminnan tuotto käytetään omistajajäsenten hyväksi; tuotteiden, palvelujen ja etujen kehittämiseen.

Alla olevassa kaaviossa on esitetty päätöksenteko osuuspankissa.

OP-Pohjola osk:n OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien jäsenluottolaitosten yhteisvastuu

Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvien yritysten omien varojen vähimmäismäärää ja maksuvalmiutta valvotaan konsolidoidusti. Keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitosten veloista, ja jäsenluottolaitokset ovat keskinäisessä vastuussa toistensa veloista.

Keskusyhteisö on velvollinen suorittamaan talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa (599/2010, muutokseen) tarkoitettuna tukitoimena jäsenluottolaitokselle määrän, joka on tarpeen jäsenluottolaitoksen selvitystilän estämiseksi. Lisäksi keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitoksen niistä veloista, joita ei saada suoritetuksi jäsenluottolaitoksen varoista.

Jäsenluottolaitos on velvollinen suorittamaan keskusyhteisölle osuutensa määrästä, jonka keskusyhteisö on suorittanut joko toiselle jäsenluottolaitokselle tukitoimena taikka toisen jäsenluottolaitoksen velkojalle maksuna erääntyneestä velasta, johon velkoja ei ole saanut suoritusta jäsenluottolaitokselta. Jäsenluottolaitoksella on lisäksi keskusyhteisön maksukyvyttömyystilanteessa osuuskuntalaissa (421/2013) tarkoitettu rajaton lisämaksuvelvollisuus keskusyhteisön veloista.

Jäsenluottolaitoksen vastuu määrästä, jonka keskusyhteisö on jonkin jäsenluottolaitoksen puolesta tämän velkojalle suorittanut, jakautuu jäsenluottolaitosten kesken niiden viimeksi vahvistettujen taseiden loppusumman mukaisessa suhteessa.

Jäsenluottolaitokselta toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilän ehkäisemiseksi käytettäviin tukitoimiin perittävien maksujen vuotuinen yhteenlaskettu määrä saa kunakin tilikautena olla yhteensä enintään viisi tuhannesosaa kunkin jäsenluottolaitoksen viimeksi vahvistetun taseen loppusummasta.

OP-Pohjola-ryhmän keskeiset yritykset

OP-Pohjola osk

OP-Pohjola osk on suomalainen osuuskunta, jonka yritys- ja yhteisötunnus on 02425221. Sen rekisteröity kotipaikka on Helsinki ja sen rekisteröity osoite on Teollisuuskatu 1 b, 00510 Helsinki (käyntiosoite: Vääksyntie 4, 00510 Helsinki). OP-Pohjola osk on osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö. OP-Pohjola osk on rekisteröity kaupparekisteriin vuonna 1997. Se on osuuskunta, jonka jäseniä ovat yhteenliittymään kuuluvat talletuspankit ja muut luottolaitokset. Talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain mukaan keskusyhteisö on oikeutettu ohjaamaan jäsenluottolaitoksia ja sillä on velvollisuus valvoa niiden toimintaa.

OP-Pohjola osk hoitaa OP-Pohjolan-ryhmän muodostaman rahoitus- ja vakuutusryhmittymän johdossa olevalle yritykselle kuuluvat ohjaus- ja valvontatehtävät ja toimii ryhmän strategisena omistusyhteisönä.

OP-Pohjola osk:n perustehtävänä on luoda edellytykset OP-Pohjola-ryhmän yhtenäisyydelle ja menestykselle. Sen tehtävänä on valvoa ja ohjata ryhmän liiketoimintaa yhteisesti sovitun strategian mukaisesti. OP-Pohjola osk myös luotaa toimintaympäristöä, kerää tietoa toimialan muutoksista ja markkinoista sekä vastaa ryhmän yrityskuvasta, maineesta ja brändeistä.

Alla olevassa kaaviossa on esitetty OP-Pohjola osk:n organisaatio tämän Tarjousasiakirjan päivämääränä.

Pohjola Pankki Oyj ja Pohjola Vakuutus Oy

Katso Pohjola Pankki Oyj:stä ja Pohjola Vakuutus Oy:stä tämän Tarjousasiakirjan kohta ”Tietoja Pohjolasta”.

Helsingin OP Pankki Oyj

Helsingin OP Pankki Oyj harjoittaa vähittäispankkitoimintaa pääkaupunkiseudulla. Pankki palvelee henkilöasiakkaita sekä pk-yrityksiä ja tarjoaa kattavat rahoitus-, varallisuudenhoito- ja maksuliikepalvelut. OP-Pohjola osk:n omistus yhtiöstä on 100 prosenttia.

OP-Asuntoluottopankki Oyj

OP-Asuntoluottopankki Oyj myöntää osuuspankkien kautta pitkäaikaisia asuntoluottoja turvaavia vakuuksia vastaan. Pankki rahoittaa toimintaansa laskemalla liikkeeseen kiinteistövakuudellisia joukkovelkakirjalainoja. OP-Pohjola osk:n omistus yhtiöstä on 100 prosenttia.

OP-Henkivakuutus ja Aurum Sijoitusvakuutus Oy

OP-Henkivakuutus Oy hoitaa keskitetysti OP-Pohjola-ryhmän henki- ja eläkevakuutusliiketoimintaa ja sen kehittämistä. Yhtiön tuotevalikoimaan kuuluvat henki-, eläke- sekä sijoitus- ja riskivakuutuspalvelut. OP-Pohjola osk:n omistus yhtiöstä on 74,6 prosenttia. Muut omistajat ovat OP-Pohjola osk:n jäsenluottolaitoksia.

Aurum Sijoitusvakuutus Oy hankittiin 31.8.2012 Skandia Life Insurance Company:ltä, jonka noin 100.000 eläke-, säästö-, ja sijoitusvakuutuksen kanta siirtyi Aurum Sijoitusvakuutus Oy:lle. OP-Pohjola osk:n omistus yhtiöstä on 100 prosenttia.

OP-Rahastoyhtiö Oy

OP-Rahastoyhtiö Oy hallinnoi OP-Pohjola-ryhmän sijoitusrahastoja. Yhtiö käyttää rahasto-osuuksien myynnissä osuuspankkien ja Helsingin OP Pankki Oyj:n palveluverkostoa sekä OP-Pohjola-ryhmän verkkopalveluita. OP-Pohjola osk:n omistus yhtiöstä on 100 prosenttia.

OP-Palvelut Oy

OP-Palvelut Oy:n vastuulla on ryhmän tuotteiden ja palveluiden kehittäminen, tuottaminen sekä ylläpito. Yritys tarjoaa ryhmän muille yrityksille liiketoiminnan kehittämis- ja tietotekniikkapalveluita sekä liiketoimintaprosessien hoitoa. Se huolehtii muun muassa verkkopalvelujen ja yhteyskeskuksen toiminnasta, pankki-, vahinkovakuutus- ja sijoituspalvelujen sujumisesta ja erilaisten materiaalien tuotannosta. Palveluyhtiön asiantuntijat kehittävät finanssialan parhaita ratkaisuja sekä huolehtivat niiden toimivuudesta ja laadusta. OP-Pohjola osk:n omistus yhtiöstä on 100 prosenttia.

OP-Prosessipalvelut Oy

OP-Prosessipalvelut Oy kehittää ja hoitaa OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisön jäsenpankkien keskitettyjä palveluja. OP-Pohjola osk:n omistus yhtiöstä on 100 prosenttia.

OP-Korttiyhtiö Oyj

OP-Korttiyhtiö Oyj tuottaa vakuudettomat kuluttajarahoituspalvelut osuuspankkien henkilöasiakkaille. OP-Pohjola osk:n omistus yhtiöstä on 18,5 prosenttia. Muut omistajat ovat OP-Pohjola osk:n jäsenluottolaitoksia.

OP-Pohjola-ryhmän hallinto

OP-Pohjola-ryhmän ja sen keskusyhteisön OP-Pohjola osk:n päätöksenteko ja hallinto perustuvat voimassa olevien Suomen lakien ja niiden nojalla annettujen normien noudattamiseen. OP-Pohjola-ryhmän toimintaa säätelevät etenkin laki talletuspankkien yhteenliittymästä, laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista (423/2013), laki luottolaitostoiminnasta (121/2007, muutoksineen), vakuutusyhtiölaki (521/2008, muutoksineen) ja osuuskuntalaki.

OP-Pohjola osk:ssa ylin päätösvalta on osuuskunnan kokouksella ja sen valitsemalla hallintoneuvostolla. Operatiivista päätösvaltaa käyttää hallintoneuvoston valitsema johtokunta (hallitus), joka koostuu ammattijohtajista. OP-Pohjola osk:n jäseniä ja omistajia ovat osuuspankit.

Alla olevassa kaaviossa on esitetty OP-Pohjola osk:n päätöksentekojärjestelmä.

OP-Pohjola-ryhmän riskienhallinta ja vakavaraisuus

OP-Pohjola-ryhmä on finanssiryhmittymä, joka muodostaa rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain tarkoittaman rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sekä laissa talletuspankkien yhteenliittymästä säännellyn yhteenliittymän. OP-Pohjola-ryhmän valvonnasta vastaa Finanssivalvonta. Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja asiakasriskejä valvotaan konsolidoidusti yhteenliittymän tasolla.

OP-Pohjola osk toimii osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä ja hoitaa ryhmän muodostaman rahoitus- ja vakuutusryhmittymän johdossa olevalle yritykselle kuuluvat ohjaus- ja valvontatehtävät sekä toimii ryhmän strategisena omistusyhteisönä. Keskusyhteisö vastaa OP-Pohjola-ryhmää koskevasta ryhmätason riskien- ja vakavaraisuudenhallinnasta, sekä siihen liittyvien järjestelmien riittävydestä ja tarkoituksenmukaisuudesta. Jokainen OP-Pohjola-ryhmän yhteisö vastaa omasta riskien- ja vakavaraisuudenhallinnastaan toimintansa laajuuden ja luonteen mukaisesti. Riskienhallinta toteutetaan ryhmätasolla liiketoiminnasta riippumattomasti

OP-Pohjola-ryhmän luottolaitostoiminnan vakavaraisuus perustuu osuuspankkien yhteenliittymän konsolidoituun luottolaitosvakavaraisuuteen. OP-Pohjola-ryhmä muodostaa rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain tarkoittaman rahoitus- ja vakuutusryhmittymän. Rahoitus- ja vakuutusryhmittymille on säädetty oma vakavaraisuusvaatimus.

OP-Pohjola-ryhmälle laaditaan säännöllisesti pääomasuunnitelma, jolla ennakoivasti varmistetaan vakavaraisuuden riittävyys poikkeuksellisissakin olosuhteissa. Pääomahallintaa ohjaa ryhmän riskilimiittijärjestelmä. Pääomasuunnitelun keskeisin riskimittari on rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus. Riskien kattamiseksi tarvittavien pääomien määrää arvioidaan OP-Pohjola-ryhmän sisäisellä taloudellisen pääomavaateen mallilla. OP-Pohjola-ryhmässä laaditaan osana normaalia liiketoiminnan suunnittelua ja ohjausta erilaisia stressitestejä ja skenaarioanalyyskejä. Stressitestejä käytetään sen arvioimiseen, miten erilaiset poikkeuksellisen vakavat, mutta mahdolliset tilanteet voivat vaikuttaa ryhmän tai sen yhteisön maksuvalmiuteen, kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen.

OP-Pohjola-ryhmän riskiasema on johdon näkemyksen mukaan vakaa. Riskinkantokyky on johdon näkemyksen mukaan järjestelyn jälkeenkin vahva ja riittävä turvaamaan ryhmän liiketoiminnan edellytykset.

OP-Pohjola-ryhmän vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisääteiseen ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisääteinen alaraja vakavaraisuussuhteelle on kahdeksan prosenttia. Lisäksi Euroopan pankkiviranomainen (EBA) on asettanut merkittävälle eurooppalaisille pankeille yhdeksän prosentin vähimmäisvaatimuksen Core Tier 1 -vakavaraisuudelle. OP-Pohjola-ryhmän Core Tier 1 -vakavaraisuus ennen siirtymäsäännöksiä³ 31.12.2013 oli 17,3 prosenttia ja vakavaraisuus siirtymäsäännöksiin oli 14,3 prosenttia. Ryhmän omat varat olivat vuoden 2013 lopussa 5.902 miljoonaa euroa, mikä ylittää lakisääteisen minimivaateen 3.174 miljoonalla eurolla ennen siirtymäsäännöksiä ja siirtymäsäännösten jälkeen 2.595 miljoonalla eurolla.

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuussuhde oli vuoden 2013 lopussa 1,90. OP-Pohjola-ryhmän omat varat ylittivät joulukuun lopussa Rava-laissa määritellyn vähimmäismäärän 3.359 miljoonalla eurolla.

OP-Pohjola-ryhmän liiketoiminta

OP-Pohjola-ryhmä on Suomen johtava finanssiryhmä. Se tarjoaa asiakkailleen kattavan ja monipuolisen pankki-, sijoitus- ja vakuutuspalvelujen kokonaisuuden. Ryhmän liiketoiminta on jaettu kolmeen alueeseen, jotka ovat pankkitoiminta, vahinkovakuutus ja varallisuudenhoito.

OP-Pohjola-ryhmään kuuluvat yritykset harjoittavat pääsääntöisesti pankki- ja vakuutustoimintaa kotimaisilla markkinoilla. Katso OP-Pohjola-ryhmään kuuluvista yrityksistä tämän Tarjousasiakirjan kohta ” – *OP-Pohjola-ryhmän keskeiset yritykset*”.

OP-Pohjola-ryhmän tulevaisuudennäkymät

OP-Pohjola-ryhmä on 6.2.2014 tilinpäätöstiedotteen yhteydessä antanut seuraavan arvion vuoden 2014 näkymistä:

”Maailmantalous on vahvistumassa, mutta kasvu jää edelleen keskimääräistä hitaammaksi. Euroalueen talous on kääntynyt kasvuun. Viennin vilkastuminen kääntää myös Suomen talouden verkkaiseen kasvuun. Euroopan keskuspankin kasvua tukeva rahapolitiikka jatkuu, mikä pitää korkotason matalana pitkään. Vähittäisestä talouden toipumisesta huolimatta riski orastavan positiivisen kehityksen taitumisesta ja rahoitusmarkkinoiden uusista häiriöistä on edelleen kohutuullisen suuri.

Hitaasti vahvistuvan talouskehityksen myötä finanssialan toimintaympäristö on paranemassa, vaikka historiallisen matala korkotaso rasittaa edelleen pankkien korkokatteita ja heikentää vakuutusyhteisöjen sijoitustuottoja. Toimintaympäristön muutokset ja sääntelyn kiristäminen nostavat entisestään vakavaraisuutta ja kannattavuutta parantavien toimenpiteiden merkitystä.

Ilman toimintaympäristön merkittävää heikentymistä odotetusta OP-Pohjola-ryhmän tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan suuremmaksi kuin vuonna 2013. Tulokset kehityksen merkittävimmät epävarmuustekijät liittyvät liiketoiminnan kasvuvauhtiin, saamisten arvonalentumisiin sekä sijoitusympäristön muutoksiin.

Kaikki tässä tilinpäätöstiedotteessa esitetyt ennusteet ja arviot perustuvat tämän hetkiseen näkemykseen talouden kehityksestä. Toteutuvat tulokset voivat olla merkittävästi erilaiset.”

---

³ Kyseiset siirtymäsäännökset liittyvät sisäisten luottoluokitusten menetelmän käyttöön ja ne tunnetaan myös Basel I -lattia.

TIETOJA POHJOLASTA

Tässä Tarjousasiakirjassa olevat Yhtiötä koskevat taloudelliset ja muut tiedot perustuvat yksinomaan Yhtiön 31.12.2013 päättyneeltä tilikaudelta julkistamaan toimintakertomukseen ja tilinpäätökseen, Yhtiön julkistamiin pörssitiedotteisiin, kaupparekisterimerkintöihin, Yhtiön 20.2.2014 päivättyyn Euroclearin ylläpitämään osaksluetteloon ja muihin julkisesti saatavilla oleviin tietoihin. Tarjouksentekijä ei tässä asemassa näin ollen vastaa millään tavalla tällaisista tiedoista lukuun ottamatta niiden oikeaa uudelleen esittämistä tässä Tarjousasiakirjassa.

Yleistä

Pohjola on Suomen lakien mukaan perustettu julkinen osakeyhtiö, jonka A-osakkeet ovat kaupankäynnin kohteena Helsingin Pörssin pörssilistalla kaupankäyntitunnuksella POH1S. Yhtiön K-osakkeet eivät ole kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla, ja ne ovat yksinomaan OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien osuuspankkien ja OP-Pohjolan omistuksessa. K-osakkeiden tunnus on POHKS. Yhtiön rekisteröity toiminimi on Pohjola Pankki Oyj ja sen kotipaikka on Helsinki. Pohjolan rekisteröity osoite on Teollisuuskatu 1 b, 00510 Helsinki. Pohjolan yritys- ja yhteisötunnus on 01999207 ja Yhtiön tilikausi alkaa vuosittain 1.1. ja päättyy 31.12.

Pohjola on Tarjouksentekijän merkittävin tytäryhtiö. Pohjola on pörssinoteerattu finanssipalvelukonserni, joka tarjoaa asiakkailleen pankki-, vahinkovakuutus- ja varainhoitopalveluja. Konserni palvelee yritysasiakkaita Suomessa ja kansainvälisesti tarjoamalla kattavat rahoitus-, sijoitus-, kassanhallinta- sekä vahinkovakuutuspalvelut. Henkilöasiakkaille se tarjoaa vahinkovakuutus- ja omaisuudenhoitopalveluita. Pohjola toimii OP-Pohjola-ryhmän keskuspankkina ja hoitaa ryhmän maksuvalmiutta sekä kansainvälistä liiketoimintaa. Pohjolalla on edustusto Pietarissa ja lisäksi pankkitoimintaa harjoittavat sivuliikkeet ja rahoitusyhtiötoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt Virossa, Latviassa ja Liettuaissa sekä Virossa, Latviassa ja Liettuaissa vahinkovakuutustoimintaa harjoittava tytäryhtiö Seesam Insurance AS.

Pohjola Vakuutus Oy on Pohjolan tytäryhtiö. Se harjoittaa vahinkovakuutustoimintaa Suomessa ja tarjoaa kattavaa vakuutusturvaa sekä henkilö-, yritys- että yhteisöasiakkaille. Pohjola-konsernin vahinkovakuutustoiminnan muodostavat Pohjola Vakuutuksen lisäksi A-Vakuutus Oy, Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen sekä Virossa, Latviassa ja Liettuaissa toimiva Seesam-vahinkovakuutusyhtiö.

Pohjolan tuotot yhteensä vuonna 2013 olivat noin 1.090 miljoonaa euroa. Yhtiön tulos ennen veroja vastaavalla ajanjaksolla oli noin 473 miljoonaa euroa. Pohjola työllisti keskimäärin 2.580 henkilöä vuonna 2013.

Pohjolan yhtiöjärjestyksen 2 §:n mukaan Yhtiö on osuuspankkien keskusrahailaitos ja harjoittaa liikepankkina luottolaitostoinnista annetussa laissa tarkoitettua liiketoimintaa. Yhtiön erityistarkoituksena on keskusrahailaitoksena edistää osuuspankkien ja muiden OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien yhteisöjen toimintaa. Yhtiö voi omistaa ja hallita rahoitus- ja vakuutusalan yritysten ja muiden yhteisöjen osakkeita ja osuuksia ja harjoittaa sijoitustoimintaa. Yhtiö voi tarjota sijoituspalveluyrityksistä annetun lain mukaisia sijoituspalveluja sekä mainitussa laissa tarkoitettua säilytys- ja hoitopalvelua.

Osakepääoma ja omistusrakenne

Yhtiön rekisteröity osakepääoma on tämän Tarjousasiakirjan päivämääränä 427.617.463,01 euroa ja Yhtiön liikkeeseen laskemien Osakkeiden lukumäärä 319.551.415 Osaketta. Yhtiön yhtiöjärjestyksessä ei ole määräyksiä osakepääoman vähimmäis- ja enimmäismäärästä.

Yhtiön Osakkeet jakautuvat A- ja K-osakkeisiin. A-osakkeita on yhteensä 252.009.866 kappaletta ja K-osakkeita yhteensä 67.541.549 kappaletta. Yhtiön Osakkeet kuuluvat arvo-osuusjärjestelmään. Yhtiön K-osakkeita saa omistaa vain suomalainen osuuspankki, osuuspankkiosakeyhtiö ja talletuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö OP-Pohjola, eikä niitä voida siirtää muille kuin mainituille K-osakkeiden omistukseen oikeutetuille yhteisöille. K-osake voidaan muuntaa A-osakkeeksi osakkeenomistajan vaatimuksesta. Yhtiön hallitukselle osoitettavassa muuntamista koskevassa kirjallisessa vaatimuksessa on ilmoitettava muunnettaviksi tulevien Osakkeiden lukumäärä ja arvo-osuustili, jolle Osakkeita vastaavat arvo-osuudet on kirjattu. Yhtiö voi pyytää tehtäväksi osakkeenomistajan arvo-osuustilille omistajan luovutusoi-keutta rajoittavan merkinnän muuntamismenettelyn ajaksi. Yhtiön hallituksen tai sen määräämän on kolmen kuukauden kuluessa vaatimuksen saatuaan käsiteltävä esitetyt muuntamispyyntö ja ilmoitettava ne rekisteröitäviksi kaupparekisteriin. K-osake muuntuu A-osakkeeksi kaupparekisterimerkinnän tapahduttua. Muuntovaatimuksen tekijälle ja arvo-osuusrekisterin pitäjälle ilmoitetaan muuntamisen rekisteröimisestä. Yhtiön hallitus antaa tarvittaessa tarkemmat ohjeet muuntamisen toteuttamisesta.

A-osakkeet oikeuttavat, mikäli osinkoa jaetaan, vuosittaiseen osinkoon, joka on osakkeelta vähintään kolme senttiä K-osakkeille tulevaa osinkoa korkeampi.

Alla olevassa taulukossa on esitetty Yhtiön 10 suurinta yksittäistä osakkeenomistajaa ja heidän Euroclearin ylläpitämän osakasluettelon mukaiset omistusosuutensa Yhtiön Osakkeista ja äänistä 20.2.2014.

Osakkeenomistaja	A-osakkeet (kpl)	K-osakkeet (kpl)	Osuus Osakkeista (%)	Osuus äänistä (%)
OP-Pohjola osk.....	74.805.106	60.641.131	42,39	64,10
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen*.....	31.955.142	0	10,00	5,42
Oulun Osuuspankki*.....	2.764.504	1.590.916	1,36	1,82
Tampereen Seudun Osuuspankki.....	1.674.668	102.708	0,56	0,37
Suur-Savon Osuuspankki*.....	1.338.815	163.897	0,47	0,37
Länsi-Suomen Osuuspankki*.....	1.035.080	395.716	0,45	0,51
Turun Seudun Osuuspankki*.....	1.394.122	31.364	0,45	0,26
KEVA.....	1.362.800	0	0,43	0,23
Etelä-Karjalan Osuuspankki.....	1.322.919	0	0,41	0,22
Pielisen Osuuspankki*.....	1.191.661	11.752	0,38	0,21
Yhteensä.....	118.844.817	62.937.484	56,89	73,52
Muut.....	133.165.049	4.604.065	43,11	26,48
Yhteensä.....	252.009.866	67.541.549	100	100
Hallintarekisteröityjä.....	60.176.070	0	18,83	10,20

*Ilmarinen on tiedottanut 12.2.2014, että sen hallitus on päättänyt hyväksyä Ostotarjouksen. Lisäksi suurin osa OP-Pohjola-ryhmään kuuluvista osuuspankeista, mukaan lukien Oulun Osuuspankki, Suur-Savon Osuuspankki, Länsi-Suomen Osuuspankki, Turun Seudun Osuuspankki ja Pielisen Osuuspankki, on antanut sitoumuksensa hyväksyä Ostotarjous (katso ”Ostotarjouksen tausta ja tavoitteet – Suurimpien osakkeenomistajien sitoumukset”).

Hallituksen jäsenten ja johdon omistukset

Alla olevassa taulukossa on esitetty Yhtiön johdon ja muiden julkiseen sisäpiirirekisteriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten Euroclearin ylläpitämän osakasluettelon mukaiset omistusosuudet Yhtiön Osakkeista ja äänistä 20.2.2014.

Osakkeenomistaja	Asema	A-osakkeet (kpl)	K-osakkeet (kpl)	Osuus Osakkeista (%)	Osuus äänistä (%)
Reijo Karhinen.....	Hallituksen puheenjohtaja	76.677	0	0,02	0,01
Jukka Hienonen.....	Hallituksen jäsen	15.712	0	0,00	0,00
Jukka Hulkkonen.....	Hallituksen jäsen	9.310	0	0,00	0,00
Mirja-Leena Kullberg.....	Hallituksen jäsen	0	0	0	0
Marjo Partio.....	Hallituksen jäsen	9.185	0	0,00	0,00
Harri Sailas.....	Hallituksen jäsen	0	0	0	0
Tony Vepsäläinen.....	Hallituksen jäsen	25.552	0	0,01	0,00
Tom von Weymarn.....	Hallituksen jäsen	1.650	0	0,00	0,00
Vesa Aho.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	1.918	0	0,00	0,00
Karri Alameri.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	4.469	0	0,00	0,00
Tom Dahlström.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	2.916	0	0,00	0,00
Carina Geber-Teir.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	2.364	0	0,00	0,00
Harri Luhtala.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	9.286	0	0,00	0,00
Hannu Jaatinen.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	9.279	0	0,00	0,00
Leena Kallasvuo.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	1.722	0	0,00	0,00
Markku Koponen.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	3.725	0	0,00	0,00
Sixten Nyman.....	Tilintarkastaja	0	0	0,00	0,00
Tarja Ollilainen.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	3.851	0	0,00	0,00
Erik Palmén.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	4.521	0	0,00	0,00
Jouko Pölönen.....	Toimitusjohtaja	12.273	0	0,00	0,00
Teija Sarajärvi.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	0	0	0,00	0,00
Petri Viertiö.....	Muu ylimpään johtoon kuuluva	7.664	0	0,00	0,00

Osakeantia sekä optio-oikeuksien ja muiden erityisten oikeuksien antamista koskeva valtuutus

Pohjolan yhtiökokous valtuutti 22.3.2013 hallituksen päättämään yhdestä tai useammasta maksullisesta osakeannista. Osakeannissa annettavien A-osakkeiden yhteenlaskettu määrä saa olla enintään 24.000.000 kappaletta ja K-osakkeiden yhteenlaskettu määrä saa olla enintään 6.000.000 kappaletta.

Valtuutus sisältää hallitukselle myös oikeuden poiketa osakkeenomistajalle kuuluvasta etuoikeudesta Osakkeisiin (suunnattu osakeanti), jos tähän on osakeyhtiölain mukainen Yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Valtuutusta voidaan tällöin käyttää yrityskauppojen tai muiden yhtiön liiketoimintaan kuuluvien järjestelyjen rahoittamiseksi ja toteuttamiseksi.

Valtuutus sisältää hallitukselle oikeuden päättää osakeannin ehdoista ja toimenpiteisiin liittyvistä seikoista. Hallituksella on myös oikeus päättää, kirjataanko merkintähinta kokonaan tai osittain sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon taikka osakepääomaan.

Valtuutus on voimassa 22.3.2014 saakka. Hallitus ei ole valtuutuksen nojalla päättänyt osakeannista.

Pohjolan hallitus on 6.2.2014 ehdottanut, että 20.3.2014 pidettävä yhtiökokous valtuuttaa hallituksen päättämään yhdestä tai useammasta maksullisesta osakeannista.

Osakeannissa annettavien A-osakkeiden yhteenlaskettu määrä saa olla enintään 24.000.000 kappaletta ja K-osakkeiden yhteenlaskettu määrä saa olla enintään 6.000.000 kappaletta.

Valtuutus sisältää hallitukselle myös oikeuden poiketa osakkeenomistajalle kuuluvasta etuoikeudesta Osakkeisiin (suunnattu osakeanti), jos tähän on osakeyhtiölain mukainen Yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Valtuutusta voidaan tällöin käyttää yrityskauppojen tai muiden yhtiön liiketoimintaan kuuluvien järjestelyjen rahoittamiseksi ja toteuttamiseksi.

Valtuutus sisältää hallitukselle oikeuden päättää osakeannin ehdoista ja toimenpiteisiin liittyvistä seikoista. Hallituksella on ehdotuksen mukaan myös oikeus päättää, kirjataanko merkintähinta kokonaan tai osittain sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon taikka osakepääomaan.

Valtuutuksen ehdotetaan olevan voimassa 20.3.2015 saakka.

Yhtiön liikkeeseenlaskemat vaihtovelkakirjalainat, optiolainat ja optio-oikeudet

Pohjollalla ei ole voimassa olevia optio-ohjelmia.

Yhtiön yhtiöjärjestyksen mukaiset äänestyssäännöt

Pohjolan yhtiöjärjestyksen mukaan jokainen K-osake oikeuttaa yhtiökokouksessa äänestämään viidellä (5) ja jokainen A-osake yhdellä (1) äänellä.

Omat osakkeet ja omien osakkeiden hankkimista ja luovuttamista koskeva valtuutus

Tarjouksentekijän tietojen mukaan Yhtiö tai sen tytär- ja osakkuusyritykset eivät omistaneet yhtään Yhtiön Osaketta Ostotarjouksen julkistamishetkellä eikä Yhtiön hallituksella ole yhtiökokouksen antamaa valtuutusta hankkia Yhtiön Osakkeita.

Osakassopimukset ja muut äänivallan käyttöön liittyvät sopimukset

OP-Pohjolan ja Ilmarisen välillä 6.5.2011 tehdyn sopimuksen mukaan OP-Pohjola sitoutuu Pohjolan osakkeenomistajana myötävaikuttamaan siihen, että Pohjolan hallituksen jäseniä valittaessa yksi Ilmarisen nimeämä edustaja valitaan kulloinkin Pohjolan hallitukseen niin kauan kuin Ilmarisen omistus Pohjolassa vastaa olennaisesti 5.5.2011 voimassa ollutta omistuksen määrää (10 prosenttia Yhtiön kaikista Osakkeista).

OP-Pohjola-ryhmällä ja Ilmarisella on 12.9.2005 allekirjoitettu kymmenvuotinen yhteistyösopimus. Sen sopimusehtojen mukaisesti sopimus voidaan ensimmäisen kerran irtisanoa 12.3.2014 mennessä päättyväksi 12.9.2015. Tarjouksentekijä on ilmoittanut käyttävänsä ehtojen mukaista irtisanomismahdollisuutta neuvotellakseen kaupallisin perustein uuden sopimuksen Ilmarisen kanssa. Tavoitteena on, että uusi sopimus tulee voimaan 13.9.2015 alkaen.

Tarjouksentekijän tiedossa ei ole Yhtiön Osakkeiden omistukseen ja äänivallan käyttöön liittyviä muita sopimuksia.

Hallitus, toimitusjohtaja ja tilintarkastaja

Osakeyhtiölain ja Yhtiön yhtiöjärjestyksen (ks. Liite C) mukaisesti Yhtiön valvonta ja hallinto on jaettu yhtiökokouksessa edustettuina olevien osakkeenomistajien, hallituksen sekä toimitusjohtajan välillä.

Osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista annetun lain ja Yhtiön yhtiöjärjestyksen mukaan Yhtiön hallitukseen kuuluu puheenjohtajana talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa tarkoitetun yhteenliittymän keskusyhteisö OP-Pohjolan johtokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtajana Yhtiön yhtiöjärjestyksen mukaisesti keskusyhteisön johtokunnan varapuheenjohtaja sekä yhtiökokouksen valitsevat vähintään kolme (3) ja enintään kuusi (6) muuta jäsentä. Tämän Tarjousasiakirjan päivämääränä Yhtiön hallitukseen kuuluvat seuraavat henkilöt: Reijo Karhinen (puheenjohtaja), Jukka Hienonen, Jukka Hulkkonen, Mirja-Leena Kullberg, Marjo Partio, Harri Sailas, Tony Vepsäläinen (varapuheenjohtaja) ja Tom von Weymarn. OP-Pohjola on 12.2.2014 tiedotetun mukaisesti ehdottanut 20.3.2014 pidettävälle Yhtiön varsinaiselle yhtiökokoukselle, että Yhtiön hallitukseen valitaan kahdeksan henkilöä, ja että kaikki nykyiset hallituksen jäsenet ehdotetaan valittavaksi uudelleen.

Yhtiön toimitusjohtajana toimi tämän Tarjousasiakirjan päivämääränä Jouko Pölönen.

Yhtiön tilintarkastajana toimii KHT-yhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan Sixten Nyman.

Taloudellinen informaatio

Tähän Tarjousasiakirjaan sisältyy Yhtiön 6.2.2014 julkistama tilinpäätöstiedote (ks. Liite D) ja Yhtiön toimintakertomus ja tilinpäätös 31.12.2013 päättyneeltä tilikaudelta (ks. Liite E) siinä muodossa kuin Yhtiö on ne julkistanut.

Yhtiön julkistamat tulevaisuudennäkymät ja seikat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan arvopaperin arvoon

Yhtiön tulevaisuudennäkymät on kuvattu Yhtiön toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä 31.12.2013 päättyneeltä tilikaudelta (ks. Liite E).

Yhtiöjärjestys

Yhtiön yhtiöjärjestys on liitetty tähän Tarjousasiakirjaan (ks. Liite C).

VEROTUS

Seuraavassa esitetty yhteenvedo perustuu tämän Ostotarjouksen päivämääränä Suomessa voimassa olevaan verolainsäädäntöön ja vallitsevaan verotuskäytäntöön. Yhteenvedossa esitettyihin tietoihin voivat vaikuttaa Suomen verolainsäädännössä tai sen tulkinnassa tapahtuvat muutokset, mukaan lukien muutokset, joiden vaikutus voi olla taannehtiva. Yhteenvedo ei ole tyhjentyvä ja se käsittelee vain tiettyjä yleisluonteisia Yhtiön osakkeenomistajien verotukseen Suomen lainsäädännön johdosta sovellettavia seikkoja. Yhteenvedossa ei ole otettu huomioon eikä siinä selvitetä muiden maiden kuin Suomen verolainsäädäntöä.

Seuraavassa ei käsitellä veroseuraamuksia, jotka kohdistuvat sellaisiin Yhtiön osakkeenomistajiin, joihin sovelletaan erityisiä säännöksiä. Tällaisia tahoja ovat muun muassa liiketoimintaa harjoittamattomat tai verovapaat yhteisöt sekä avoimet tai kommandiittiyhtiöt. Seuraavassa ei myöskään käsitellä ulkomaisten väliyhteisöjen Suomessa yleisesti verovelvollisten osakkaiden veroseuraamuksia eikä Suomen perintö- tai lahjavero-seuraamuksia. Yhtiön osakkeenomistajia kehoitetaan asuinmaastaan riippumatta kääntymään Ostotarjousta tai Osakkeita koskien oman veroasiantuntijansa puoleen saadakseen tietoja niihin liittyvistä Suomen ja mahdollisista muiden maiden veroseuraamuksista.

Yhteenvedo perustuu tuloverolakiin (30.12.1992/1535, muutoksineen), lakiin elinkeinotulon verottamisesta (24.6.1968/360, muutoksineen) ja varainsiirtoverolakiin (29.11.1996/931, muutoksineen). Lisäksi seuraavassa on otettu huomioon oikeuskäytäntö sekä sellaiset veroviranomaisten päätökset ja lausunnot, jotka ovat voimassa ja saatavilla tämän Ostotarjouksen päivämääränä.

Yleistä

Suomessa yleisesti verovelvollisia ja rajoitetusti verovelvollisia kohdellaan verotuksessa eri tavoin. Yleisesti verovelvolliset ovat Suomessa verovelvollisia maailmanlaajuisista tuloistaan. Rajoitetusti verovelvollisia verotetaan vain Suomesta saadusta tulosta. Lisäksi rajoitetusti verovelvollisen Suomessa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta saamaa tuloa verotetaan Suomessa, kuitenkin soveltuvia verosopimusmääräyksiä noudattaen. Suomea sitovat verosopimukset voivat rajoittaa Suomen sisäisen verolainsäädännön soveltamista ja estää rajoitetusti verovelvollisen Suomesta saaman tulon verottamisen Suomessa.

Luonnollisen henkilön katsotaan olevan Suomessa yleisesti verovelvollinen silloin, kun hän jatkuvasti oleskelee Suomessa yli kuuden kuukauden ajan tai jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti. Ulkomaille muuttanutta Suomen kansalaista pidetään täällä yleisesti verovelvollisena muuttovuoden ja kolmen seuraavan vuoden ajan, ellei hän näytä, ettei hänellä ole verovuonna ollut olennaisia siteitä Suomeen. Ansiotuloa verotetaan progressiivisen veroasteikon mukaan ja pääomatuloa 30 prosentin verokannan mukaan. Verokanta on 32 prosenttia siltä osin kuin pääomatulojen yhteismäärä ylittää 40.000 euroa. Suomen lain mukaisesti perustetut yhtiöt ovat Suomessa yleisesti verovelvollisia. Suomalaiset yhteisöt ovat Suomessa verovelvollisia maailmanlaajuisista tuloistaan. Yhteisöverokanta on tällä hetkellä 20 prosenttia.

Ostotarjouksen hyväksyminen

Osakkeiden myynnistä johtuvan myyntivoiton verottaminen

Suomessa oleskelevat yksityishenkilöt

Osakkeiden myynnistä saatua luovutusvoittoa verotetaan lähtökohtaisesti Suomessa yleisesti verovelvollisen yksityishenkilön ja kuolinpesän ("Yksityishenkilöt") pääomatulona. Vastaavasti osakkeiden myynnistä aiheutunut luovutustappio taas katsotaan lähtökohtaisesti luovutusvoitosta vähennyskelpoiseksi luovutustappioksi. Luovutusvoittoja verotetaan pääomatuloina 30 prosentin verokannan mukaan. Verokanta on 32 prosenttia siltä osin kuin pääomatulojen yhteismäärä ylittää 40.000 euroa.

Luovutuksesta aiheutuneet voitot eivät ole kuitenkaan veronalaisia, mikäli luonnollisen henkilön tai kuolinpesän omaisuuden yhteenlasketut luovutushinnat ovat verovuonna enintään 1.000 euroa. Yksityishenkilöiden elinkeinotoimintaan kuulumattomien osakkeiden myynnistä aiheutuvat luovutustappiot voidaan vähentää vain omaisuuden luovutusvoitoista samana ja viitenä luovutusta seuraavana vuotena. Luovutuksesta aiheutuneet tappiot eivät ole kuitenkaan Yksityishenkilölle vähennyskelpoisia, mikäli luonnollisen henkilön tai kuolinpesän myymän omaisuuden yhteenlasketut hankintamenot ovat verovuonna enintään 1.000 euroa. Mikäli osakkeiden luovutus liittyy Yksityishenkilön elinkeinotoiminnan harjoittamiseen, jaetaan luovutusvoitto verotettavaksi ansiotulona progressiivisen veroasteikon mukaan ja pääomatulona

30 ja 32 prosentin verokantojen mukaan. Elinkeinotoiminnan tappioiden vähentäminen tapahtuu kuten kohdassa ” – *Suomalaiset yhteisöt*” on esitetty.

Luovutusvoitto ja -tappio lasketaan vähentämällä osakkeiden luovutushinnasta niiden hankintahinnan ja myyntikustannusten yhteismäärä. Vaihtoehtoisesti Yksityishenkilöt voivat todellisen hankintamenon sijasta käyttää hankintameno-olettamaa. Hankintameno-olettamana luovutushinnasta vähennetään yleensä 20 prosenttia, mutta mikäli osakkeenomistaja on omistanut osakkeet vähintään kymmenen vuoden ajan, hankintameno-olettama on 40 prosenttia luovutushinnasta. Mikäli hankintameno-olettamaa sovelletaan todellisen hankintahinnan sijasta, voiton hankkimisesta aiheutuneiden kustannusten katsotaan sisältyvän hankintameno-olettamaan, eikä niitä voida enää vähentää erikseen.

Suomalaiset yhteisöt

Suomalaiset yhteisöt ovat velvollisia suorittamaan yhteisöveroaa maailmanlaajuisista tuloistaan. Osakkeiden myynnistä syntynyt luovutusvoitto luetaan suomalaisella yhteisöllä yleensä joko elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan tulolähteen veronalaiseksi tuloksi. Suomalaisen yhteisön verotettava tulo määritetään erikseen elinkeinotoiminnan ja muun toiminnan osalta. Molempien tulolähteiden tuloa verotetaan kiinteän 20 prosentin verokannan mukaan. Luovutusvoitto ja luovutustappio lasketaan vähentämällä luovutushinnasta todellisen hankintahinnan ja myyntikustannusten yhteismäärä. Myyjien osakkeiden hankintahinta on siten yhteisölle vähennyskelpoista menoa sen tulolähteen tuloista, johon myytävät osakkeet kuuluivat. Elinkeinotoiminnan tulolähteeseen kuuluvien osakkeiden mahdollinen luovutustappio voidaan lähtökohtaisesti vähentää muista elinkeinotoiminnan tuloista. Elinkeinotoiminnan verotuksessa vahvistetut tappiot voidaan vähentää tappiovuotta seuraavien kymmenen verovuoden aikana elinkeinotoiminnan tulolähteen verotettavasta tuloista. Muun toiminnan tulolähteeseen kuuluvat luovutustappiot ovat vähennettävissä vain tappiovuonna tai sitä seuraavien viiden vuoden aikana muun toiminnan tulolähteen luovutusvoitoista.

Edellä mainitusta huolimatta yhteisön saamat luovutusvoitot sellaisista elinkeinotoimintaan kuuluvista käyttöomaisuusosakkeista, jotka yhteisö on omistanut yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan ja jotka oikeuttavat vähintään 10 prosenttiin yhtiön osakepääomasta, voivat olla tietyillä edellytyksillä verovapaita. Luovutustappiot tällaisista osakkeista ovat verotuksessa vähennyskeltottomia. Käyttöomaisuuteen kuuluvien muiden kuin verovapaasti luovutettavien osakkeiden luovutuksesta syntynyt tappio on vähennyskelpoinen vain osakkeiden luovutuksista saaduista voitoista verovuonna ja viitenä seuraavana vuonna.

Yhtiön rajoitetusti verovelvolliset osakkeenomistajat

Suomessa rajoitetusti verovelvolliset Yhtiön osakkeenomistajat eivät lähtökohtaisesti ole Suomessa verovelvollisia osakkeiden luovutuksesta saatavasta voitosta. Rajoitetusti verovelvollinen osakkeenomistaja on kuitenkin Suomessa verovelvollinen osakkeen luovutuksesta saatavasta voitosta, mikäli osakkeiden luovutus liittyy elinkeinotoiminnan harjoittamiseen Suomessa (kiinteä toimipaikka).

Varainsiirtovero

Osakkeiden kaupasta ei Suomessa peritä varainsiirtoveroa edellyttäen, että arvopaperit ovat julkisen kaupankäynnin kohteena ja että kauppa tapahtuu pörssivälittäjän kautta kiinteää rahavastiketta vastaan. Verovapauden edellytyksenä on, että luovutuksessa on välittäjänä tai osapuolena sijoituspalvelulaissa (747/2012, muutoksineen) tarkoitettu sijoituspalveluyritys, ulkomainen sijoituspalveluyritys tai muu sanotussa laissa tarkoitettu sijoituspalvelun tarjoaja tai että luovutuksensaaja on hyväksytty kaupankäyntiosapuoleksi sillä markkinalla, jolla luovutus tapahtuu. Lisäksi, jos välittäjä tai kaupan toinen osapuoli ei ole suomalainen sijoituspalveluyritys tai luottolaitos taikka ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen tai luottolaitoksen Suomessa oleva sivuliike tai -konttori, verovapauden edellytyksenä on, että luovutuksensaaja antaa luovutuksesta ilmoituksen Suomen veroviranomaisille kahden kuukauden kuluessa luovutuksesta tai että välittäjä antaa luovutuksesta verohallinnolle verotusmenettelystä annetun lain mukaisen vuosi-ilmoituksen. Verovapauden piirissä eivät ole tietyt erikseen määritellyt luovutukset, kuten pääomansijoitukset ja varojen jako. Verovapaus ei myöskään koske luovutusta, joka tapahtuu osakeyhtiölaissa säädetyn vähemmistöosakkeenomistajien lunastusvelvollisuuden täyttämiseksi.

Jos Osakkeiden luovutus ei täytä edellä esitettyjä verovapaudelle asetettuja vaatimuksia, ostajan on maksettava varainsiirtoveroa 1,6 prosenttia luovutushinnasta. Koska K-osakkeet eivät ole julkisen kaupankäynnin kohteena, niiden luovutuksesta maksetaan Ostotarjouksen yhteydessä varainsiirtoveroa.

Jos ostaja ei ole Suomessa yleisesti verovelvollinen eikä ulkomaisen luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai rahastoyhtiön suomalainen sivuliike tai -konttori, on myyjän perittävä vero ostajalta. Mikäli kaupan osapuolena tai välittäjänä on suomalainen sijoituspalveluyritys tai luottolaitos tai ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen tai luottolaitoksen Suomes-

sa oleva sivuliike tai -konttori, se on velvollinen perimään varainsiirtoveron ostajalta ja tilittämään sen valtiolle. Mikäli kumpikaan kaupan osapuolista ei ole Suomessa yleisesti verovelvollinen taikka ulkomaalaisen luottolaitoksen tai sijoituspalveluyrityksen suomalainen sivuliike tai -konttori, ei osakeluovutuksesta peritä varainsiirtoveroa. Varainsiirtoveroa ei ole suoritettava, jos veron määrä on vähemmän kuin 10 euroa.

LIITTEET

Sivu

LIITE A: OSUUSPANKIT

A-1

Liitteeseen A sisältyy OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien osuuspankkien nimet, tunnistetiedot sekä kotipaikat tämän Tarjousasiakirjan päivämäärän tilanteen mukaan.

LIITE B: POHJOLAN HALLITUKSEN LAUSUNTO

B-1

Pohjolan hallituksen lausunto Ostotarjouksesta sisältyy Liitteeseen B siinä muodossa kuin Yhtiö on sen julkistanut 13.2.2014. Liitteeseen B sisältyy myös Pohjolan taloudellisen neuvonantajan Deutsche Bank AG:n (Lontoon sivuliike) Pohjolan hallitukselle antaman fairness opinion -lausunnon epävirallinen suomenkielinen käännös. Tarjouksentekijä ei tässä asemassa vastaa millään tavalla mainituissa asiakirjoissa esitetyistä tiedoista lukuun ottamatta niiden oikeaa uudelleen esittämistä tässä Tarjousasiakirjassa

LIITE C: YHTIÖN YHTIÖJÄRJESTYS

C-1

Yhtiön yhtiöjärjestys sisältyy Liitteeseen C siinä muodossa kuin se on rekisteröity kaupparekisteriin tämän Tarjousasiakirjan päivämääränä. Tarjouksentekijä ei tässä asemassa vastaa millään tavalla mainitussa asiakirjassa esitetyistä tiedoista lukuun ottamatta niiden oikeaa uudelleen esittämistä tässä Tarjousasiakirjassa.

LIITE D: YHTIÖN TILINPÄÄTÖSTIEDOTE

D-1

Yhtiön tilinpäätöstiedote jaksolta 1.1.–31.12.2013 sisältyy Liitteeseen D siinä muodossa kuin Yhtiö on sen julkistanut. Tarjouksentekijä ei tässä asemassa vastaa millään tavalla mainitussa asiakirjassa esitetyistä tiedoista lukuun ottamatta niiden oikeaa uudelleen esittämistä tässä Tarjousasiakirjassa.

LIITE E: YHTIÖN TOIMINTAKERTOMUS JA TILINPÄÄTÖS

E-1

Yhtiön toimintakertomus ja tilinpäätös 31.12.2013 päättyneeltä tilikaudelta sisältyy Liitteeseen E siinä muodossa kuin Yhtiö on sen julkistanut. Tarjouksentekijä ei tässä asemassa vastaa millään tavalla mainitussa asiakirjassa esitetyistä tiedoista lukuun ottamatta niiden oikeaa uudelleen esittämistä tässä Tarjousasiakirjassa.

OSUUSPANKIT

Pankin nimi	Y-tunnus	Kotipaikka
Akaan Seudun Osuuspankki	01571593	Akaa
Alajärven Osuuspankki	01776003	Alajärvi
Alastaron Osuuspankki	01320321	Loimaa
Alavieskan Osuuspankki	01846702	Alavieska
Alavuden seudun Osuuspankki	01777209	Alavus
Andelsbanken för Åland	01450548	Marianhamina
Andelsbanken Raseborg	01268228	Raasepori
Artjärven Osuuspankki	01000088	Orimattila
Askolan Osuuspankki	01000483	Askola
Auran Osuuspankki	01321009	Aura
Enon Osuuspankki	01674816	Joensuu
Etelä-Hämeen Osuuspankki	01525431	Riihimäki
Etelä-Karjalan Osuuspankki	09156191	Lappeenranta
Etelä-Pohjanmaan Osuuspankki	09115242	Seinäjäki
Etelä-Päijänteen Osuuspankki	17955372	Asikkala
Euran Osuuspankki	01322335	Eura
Haapamäen Seudun Osuuspankki	01759908	Keuruu
Hailuodon Osuuspankki	01849153	Hailuoto
Halsuan Osuuspankki	01778228	Halsua
Hartolan Osuuspankki	01637281	Hartola
Haukivuoren Osuuspankki	01637855	Mikkeli
Heinäveden Osuuspankki	01642988	Heinävesi
Himangan Osuuspankki	01778631	Kalajoki
Hirvensalmen Osuuspankki	01643761	Hirvensalmi
Honkilahden Osuuspankki	01322351	Eura
Humppilan Osuuspankki	01464536	Humppila
Ilomantsin Osuuspankki	01675763	Ilomantsi
Itä-Uudenmaan Osuuspankki	01303492	Porvoo
Janakkalan Osuuspankki	01474937	Janakkala
Joensuun Seudun Osuuspankki	21744500	Joensuu
Jokioisten Osuuspankki	01476625	Jokioinen
Juuan Osuuspankki	01686526	Juuka
Jämsän seudun Osuuspankki	01756328	Jämsä
Kainuun Osuuspankki	01854956	Kajaani
Kalajoen Osuuspankki	01859095	Kalajoki
Kalkkisten Osuuspankki	01452762	Asikkala
Kangasalan seudun Osuuspankki	01478989	Kangasala
Kangasniemen Osuuspankki	01646858	Kangasniemi
Kannuksen Osuuspankki	01784492	Kannus
Karjalan Osuuspankki	01353377	Mynämäki
Karkun Osuuspankki	01443700	Sastamala
Kaustisen Osuuspankki	02088771	Kaustinen
Kemin Seudun Osuuspankki	01909830	Kemi
Kerimäen Osuuspankki	01647797	Savonlinna
Keski-Suomen Osuuspankki	08220294	Jyväskylä
Keski-Uudenmaan Osuuspankki	01264315	Järvenpää

Kesälahden Osuuspankki	01687297	Kitee
Kihniön Osuuspankki	01338644	Kihniö
Kiihtelysvaaran Osuuspankki	01687721	Joensuu
Kiikoisten Osuuspankki	01340058	Sastamala
Kiteen Seudun Osuuspankki	01688847	Kitee
Koillis-Savon Seudun Osuuspankki	23037826	Juankoski
Koitin-Pertunmaan Osuuspankki	01637302	Hartola
Kokkolan Osuuspankki	01793436	Kokkola
Korpilahden Osuuspankki	01762883	Jyväskylä
Korsnäs Andelsbank	01796960	Korsnäs
Kronoby Andelsbank	01800544	Kruunupyy
Kuhmoisten Osuuspankki	01763608	Kuhmoinen
Kuhmon Osuuspankki	01861996	Kuhmo
Kuortaneen Osuuspankki	01801133	Kuortane
Kurun Osuuspankki	01481571	Ylöjärvi
Kuusamon Osuuspankki	01864011	Kuusamo
Kymenlaakson Osuuspankki	24137351	Kotka
Kärkölän Osuuspankki	01482611	Kärkölä
Käylän Osuuspankki	01864046	Kuusamo
Köyliön Osuuspankki	02039603	Köyliö
Lapin Osuuspankki	02039814	Rauma
Lehtimäen Osuuspankki	01807586	Alajärvi
Lemin Osuuspankki	01625707	Lemi
Leppävirran Osuuspankki	01722080	Leppävirta
Limingan Osuuspankki	01865487	Liminka
Liperin Osuuspankki	01695617	Liperi
Loimaan Seudun Osuuspankki	20425065	Loimaa
Lokalahden Osuuspankki	01349992	Uusikaupunki
Lounaismaan Osuuspankki	22058510	Somero
Lounaisrannikon Osuuspankki	16027208	Laitila
Lounais-Suomen Osuuspankki	01361609	Paimio
Luhangan Osuuspankki	01765902	Luhanka
Luopioisten Osuuspankki	01509618	Pälkäne
Luumäen Osuuspankki	01626240	Luumäki
Länsi-Kymen Osuuspankki	01583762	Loviisa
Länsi-Suomen Osuuspankki	20269541	Rauma
Länsi-Uudenmaan Osuuspankki	08736469	Lohja
Maaningan Osuuspankki	01723008	Maaninka
Marttilan Osuuspankki	01350838	Marttila
Mellilän Seudun Osuuspankki	01351582	Loimaa
Merimaskun Osuuspankki	01352200	Naantali
Metsämaan Osuuspankki	01349490	Loimaa
Miehikkälän Osuuspankki	01626718	Miehikkälä
Mouhijärven Osuuspankki	01352593	Sastamala
Mynämäen Osuuspankki	01353422	Mynämäki
Myrskylän Osuuspankki	01291794	Myrskylä
Mäntsälän Osuuspankki	01292527	Mäntsälä
Mäntän Seudun Osuuspankki	01511283	Mänttä-Vilppula
Nagu Andelsbank	01357191	Parainen

Nakkila-Luvian Osuuspankki	01356543	Luvia
Niinijoen Osuuspankki	01349503	Loimaa
Nivalan Osuuspankki	01867474	Nivala
Nousiaisten Osuuspankki	01358178	Nousiainen
Osuuspankki Kantrisal	15152269	Salo
Orimattilan Osuuspankki	01299032	Orimattila
Oripään Osuuspankki	01358653	Oripää
Oriveden seudun Osuuspankki	08268394	Orivesi
Oulaisten Osuuspankki	01868418	Oulainen
Oulun Osuuspankki	01876178	Oulu
Outokummun Osuuspankki	01692010	Outokumpu
Paattisten Osuuspankki	01421149	Turku
Paltamon Osuuspankki	01887918	Paltamo
Parikkalan Osuuspankki	01627358	Parikkala
Pedersörenejdens Andelsbank	01817039	Pietarsaari
Perhon Osuuspankki	01814604	Perho
Peräseinäjoen Osuuspankki	01814989	Seinäjäki
Pielaveden Osuuspankki	01724975	Pielavesi
Pielisen Osuuspankki	22074190	Nurmes
Pihtiputaan Osuuspankki	01768265	Pihtiputas
Pohjois-Savon Osuuspankki	23176666	Kuopio
Pohjolan Osuuspankki	01923595	Rovaniemi
Polvijärven Osuuspankki	01698156	Polvijärvi
Porvoon Osuuspankki	01303468	Porvoo
Posion Osuuspankki	01919027	Posio
Pudasjärven Osuuspankki	01889665	Pudasjärvi
Pukkilan Osuuspankki	01307266	Pukkila
Pulkkilan Osuuspankki	01890148	Siikalatva
Punkalaitumen Osuuspankki	01380412	Punkalaidun
Puolangan Osuuspankki	01890690	Puolanka
Purmo Andelsbank	01819851	Pedersören kunta
Pyhääakson Osuuspankki	01848679	Haapavesi
Päijät-Hämeen Osuuspankki	08328537	Lahti
Pöytyän Osuuspankki	01381060	Pöytyä
Raahen seudun Osuuspankki	01893613	Raahe
Rantasalmen Osuuspankki	01664896	Rantasalmi
Rautalammin Osuuspankki	01725759	Rautalampi
Riistaveden Osuuspankki	01714267	Kuopio
Ruoveden Osuuspankki	01528245	Ruovesi
Ruukin Osuuspankki	01951182	Siikajoki
Rymättylän Osuuspankki	01392368	Naantali
Rääkkylän Osuuspankki	01699554	Rääkkylä
Sallan Osuuspankki	01929276	Salla
Satakunnan Osuuspankki	01328243	Kokemäki
Satapirkan Osuuspankki	01362986	Ikaalinen
Savitaipaleen Osuuspankki	01631138	Savitaipale
Siikajoen Osuuspankki	01896355	Siikajoki
Siikalatvan Osuuspankki	23254070	Siikalatva
Simpeleen Osuuspankki	01629054	Rautjärvi
Sonkajärven Osuuspankki	01728300	Sonkajärvi

Sotkamon Osuuspankki	01897374	Sotkamo
Sulkavan Osuuspankki	01672511	Sulkava
Suomenselän Osuuspankki	01951529	Pyhäjärvi
Suomussalmen Osuuspankki	01898983	Suomussalmi
Suonenjoen Osuuspankki	01729637	Suonenjoki
Suur-Savon Osuuspankki	23568395	Savonlinna
Sysmän Osuuspankki	01673450	Sysmä
Säkylän Osuuspankki	01399279	Säkylä
Taivalkosken Osuuspankki	01900895	Taivalkoski
Taivassalon Osuuspankki	01399893	Taivassalo
Tampereen Seudun Osuuspankki	08289726	Tampere
Tarvasjoen Osuuspankki	01400284	Tarvasjoki
Tervolan Osuuspankki	01932387	Tervola
Tervon Osuuspankki	01730742	Tervo
Toholammin Osuuspankki	01827720	Toholampi
Tornion Osuuspankki	01934921	Tornio
Turun Seudun Osuuspankki	01421261	Turku
Tuupovaaran Osuuspankki	01700578	Joensuu
Tyrnävän Osuuspankki	01901353	Tyrnävä
Ullavan Osuuspankki	01828432	Kokkola
Urjalan Osuuspankki	01573011	Urjala
Utajärven Osuuspankki	01901927	Utajärvi
Vaasan Osuuspankki	01836379	Vaasa
Valkeakosken Osuuspankki	01574997	Valkeakoski
Vammalan Seudun Osuuspankki	01443794	Sastamala
Vampulan Osuuspankki	01445175	Huittinen
Vehmersalmen Osuuspankki	01737389	Kuopio
Vesannon Osuuspankki	01737717	Vesanto
Vetelin Osuuspankki	01842701	Veteli
Vetelin Ylipään Osuuspankki	01842736	Veteli
Vihannin Osuuspankki	01902735	Raahe
Vimpelin Osuuspankki	01843130	Vimpeli
Virtain Osuuspankki	01579704	Virrat
Ylitornion Osuuspankki	01939116	Ylitornio
Ylivieskan Osuuspankki	01905215	Ylivieska
Yläneen Osuuspankki	01446354	Pöytyä
Ypäjän Osuuspankki	01583164	Ypäjä
Östra Korsholms Andelsbank	01810953	Mustasaari

EI JULKISTETTAVAKSI TAI LEVITETTÄVÄKSI, SUORAAN TAI VÄLILLISESTI, YHDYSVALLOISSA, KANADASSA, JAPANISSA, AUSTRALIASSA, ETELÄ-AFRIKASSA, HONGKONGISSA TAI MISSÄÄN MUUSSA VALTIOSSA, JOSSA TARJOUS OLISI SIIHEN SOVELLETTAVAN LAIN VASTAINEN.

POHJOLA PANKKI OYJ:N HALLITUKSEN LAUSUNTO OP-POHJOLA OSK:N VAPAAEHTOISESTA JULKISESTA OSTOTARJOUKSESTA

Viitaten OP-Pohjola osk:n ("Tarjouksentekijä") 6.2.2014 julkaisemaan pörssitiedotteeseen ("Tiedote") koskien sen tekemää vapaaehtoista julkista ostotarjousta ("Tarjous") kaikista Pohjola Pankki Oyj:n ("Pohjola") liikkeeseen laskemista A- ja K -sarjan osakkeista, jotka eivät ole Tarjouksentekijän omistuksessa ("Osakkeet"), Pohjolan hallitus antaa seuraavan arvopaperimarkkinalain (746/2012, muutoksineen) 11 luvun 13 §:n mukaisen lausunnon Tarjouksesta.

Tarjous lyhyesti

Seuraava tiivistelmä Tarjouksen ehdoista perustuu Tiedotteessa annettuihin tietoihin. Tarjouksen mukainen rahavastike on 16,80 euroa kustakin A- ja K -sarjan Osakkeesta ("Tarjoushinta"). Osakekohtaista Tarjoushintaa alennetaan Osakkeelle maksettavan osingon tai muun varojenjaon määrällä, mikäli Pohjola päättää osingon tai muiden varojen jakamisesta ennen kuin Tarjouksen kohteena olevat Osakkeet on siirretty Tarjouksentekijälle.

Tarjouksentekijä arvioi, että Tarjouksen tarjousaika alkaa 24.2.2014 ja Tarjouksen odotetaan olevan voimassa arviolta 1.4.2014 asti. Tarjouksentekijä pidättää oikeuden jatkaa tarjousaikaa aika ajoin Tarjouksen ehtojen mukaisesti.

Tarjouksen toteutuminen on ehdollinen tiettyjen edellytysten täyttymiselle tai sille, että Tarjouksentekijä luopuu vaatimasta niiden täyttymistä. Tällaisia edellytyksiä ovat muun muassa se, että Tarjous on pätevästi hyväksytty sellaisten Osakkeiden osalta, jotka yhdessä muiden Tarjouksentekijän omistamien sekä tarjousaikana tai sitä ennen muuten hankkimien osakkeiden kanssa edustavat yli yhdeksääkymmentä (90) prosenttia Pohjolan liikkeeseen laskemista Osakkeista ja äänistä, ja että Pohjolan hallitus on antanut osakkeenomistajille suosituksen hyväksyä Tarjous (ja tämä suositus on edelleen voimassa muuttamattomana). Tarjouksen yksityiskohtaiset ehdot ja ohjeet Tarjouksen hyväksymisestä sisältyvät tarjousasiakirjaan ("Tarjousasiakirja"), jonka Tarjouksentekijä odottaa julkistavansa 21.2.2014 mennessä. Tämän lausunnon antamiseksi Tarjouksentekijä on antanut Pohjolan hallitukselle suomenkielisen luonnoksen Tarjousasiakirjasta.

Arvio Tarjouksesta Pohjolan ja sen osakkeenomistajien näkökulmasta

Pohjolan hallitus tiedostaa Tarjouksentekijän Tarjousta koskevassa tiedotteessa esittämät liiketaloudelliset perustelut Tarjoukselle. Pohjolan hallitus tiedostaa myös, että Tarjoushinta sisältää suhteessa A-sarjan Osakkeiden kaupankäyntimäärillä painotettuun keskipurssiin NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä noin 30,5 prosentin preemion Tarjouksen julkistamispäivää edeltävällä kahdentoista (12) kuukauden ajanjaksolla, noin 23,3 prosentin preemion Tarjouksen julkistamispäivää edeltävällä kuuden (6) kuukauden ajanjaksolla, ja noin 18,1 prosentin preemion

suhteessa A-sarjan Osakkeen päätöskurssiin 14,23 euroa 5.2.2014 (viimeinen kaupankäyntipäivä ennen Tarjouksen julkistamista).

Pohjolan hallitus on katsonut Tarjouksentekijän Tarjousta koskeneen alustavan yhteydenoton olleen arvopaperimarkkinalain 11 luvun 28 §:ssä tarkoitetun Ostotarjouskoodin mukainen vakavasti otettava ostotarjousta koskeva yhteydenotto.

Hallitus on arvioinut neuvottelemisen Tarjouksentekijän kanssa, mukaan lukien due diligence -tarkastuksen sallimisen Pohjolaa koskien, olevan Pohjolan kaikkien osakkeenomistajien edun mukaista.

Pohjolan hallitus on arvioinut Tarjousta ja sen ehtoja. Pohjolan hallitus katsoo, että Tarjous muodostaa kohtuullisen vaihtoehdon osakkeenomistajille vallitsevissa olosuhteissa, joissa

- a) Tarjouksentekijä omisti Tarjouksen julkistamishetkellä noin 37,2 prosenttia Osakkeista ja noin 61,3 prosenttia Osakkeiden tuottamista äänistä Pohjolassa ja on OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisö;
- b) Pohjolan sääntely-ympäristö on muuttumassa muun muassa kiristyvien pääomavaatimusten myötä;
- c) OP-Pohjola-ryhmän pääomitustavoitteita korotetaan Tarjouksentekijän Tarjouksen julkistamisen yhteydessä tiedottaman mukaisesti, mikä mahdollisesti vaikuttaa myös Pohjolan pääomitustavoitteisiin; ja
- d) Pohjolan Osakkeiden likviditeetti saattaa vähentyä Tarjouksen seurauksena.

Edellä mainittuun perustuen hallitus suosittelee Pohjolan osakkeenomistajille Tarjouksen hyväksymistä.

Pohjolan hallitus kehottaa Pohjolan osakkeenomistajia huomioimaan, että Tarjouksentekijä omisti Tarjouksen julkistamishetkellä noin 37,2 prosenttia Osakkeista ja että nämä osakkeet edustavat noin 61,3 prosenttia kaikista Osakkeiden tuottamista äänistä, joten Tarjouksentekijä voi Pohjolan yhtiökokouksessa muun muassa nimittää Pohjolan hallituksen ja päättää jaettavan osingon määrästä lain asettamissa rajoissa. Lisäksi Tarjouksentekijä nimittää lain ja Pohjolan yhtiöjärjestyksen perusteella Pohjolan hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan Pohjolan yhtiökokouksen sijaan. Perustuen edellä mainittuun ja Pohjolan asemaan OP-Pohjola-ryhmän keskusrahallaitoksena, on epätodennäköistä, että jokin ulkopuolinen taho tekisi menestyksekkäästi kilpailevan ostotarjouksen Osakkeista.

Pohjolan hallitus huomauttaa edelleen, että Tarjouksentekijällä ei tällä hetkellä ole velvollisuutta tehdä Osakkeita koskevaa pakollista julkista ostotarjousta. Niiden Osakkeiden, joiden osalta tarjous pätevästi hyväksytään, siirtyminen Tarjouksentekijän omistukseen voi osaltaan vähentää Pohjolan osakkeenomistajien määrää, mikä puolestaan voi vähentää A-sarjan Osakkeiden likviditeettiä. Osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistaja, jolla on enemmän kuin yhdeksän kymmenesosaa yhtiön kaikista osakkeista ja osakkeiden tuottamista äänistä, on oikeutettu lunastamaan muiden osakkeenomistajien osakkeet käyvästä hinnasta lakisääteisessä lunastusmenettelyssä.

Osakkeiden arvo ei välttämättä vastaa tai ylitä Tarjouksen mukaista Tarjoushintaa tulevaisuudessa. Osakkeenomistajan, joka ei hyväksy Tarjousta, tulisi siten huomioida yllä mainitut seikat.

Tarjouksentekijän strategiset suunnitelmat ja niiden todennäköiset vaikutukset Pohjolan toimintaan ja työllisyyteen

Tarjouksentekijä on Tiedotteessa kuvannut Tarjouksen toteutumisen jälkeisiä strategisia suunnitelmiaan, jotka koskevat muun muassa OP-Pohjola-ryhmän yhtiörakenteen ja päätöksenteon virtaviivaistamista. Osana virtaviivaistamista on suunniteltu Pohjola Vakuutus Oy:n ja Pohjola Varainhoito Oy:n siirtämistä Tarjouksentekijän täysin omistamiksi tytäryhtiöiksi, sekä Pohjolan ja Helsingin OP Pankki Oyj:n välistä sulautumista. Tarjouksentekijän arvion mukaan suunnitellut järjestelyt tuovat vuositason OP-Pohjola-ryhmälle synergiaetuja noin 50 miljoonaa euroa, joista kulusynergioita arvioidaan olevan noin 20 miljoonaa euroa ja tuottosynergioita noin 30 miljoonaa euroa. Tarjouksentekijä arvioi näiden synergioiden toteutuvan täysimääräisinä noin viiden vuoden kuluessa.

Tarjouksentekijän antamien tietojen perusteella Pohjolan hallitus arvioi, ettei Tarjouksentekijän Tarjouksen mukaisilla strategisilla suunnitelmissa yleisesti ottaen näyttäisi olevan merkittävää vaikutusta Pohjolan liiketoimintaan, varoihin tai työllisyyteen. Pohjolan hallitus kuitenkin huomauttaa, että Tarjouksentekijä on Tiedotteessa todennut suunniteltujen toimenpiteiden mahdollisten vaikutusten Pohjolan ja OP-Pohjola keskusyhteisökonsernin johdon ja työntekijöiden asemaan täsmennyksen myöhemmin Tarjouksen toteutumisen jälkeen tapahtuvan uudelleenjärjestely- ja integrointisuunnittelun yhteydessä.

Ostotarjouksen rahoittaminen

Tarjouksentekijän julkistamien tietojen mukaan Tarjouksentekijä aikoo rahoittaa Tarjouksen mukaisten Osakkeiden oston osuuspääomalla, lisäosuuspääomalla, velkarahoituksella ja sisäisillä likvideillä varoilla.

Pohjola on Tarjoukseen liittyen sopinut Tarjouksentekijän kanssa markkinaehtoisesta rahoituslimiitistä perustuen Pohjolan tehtävään vastata OP-Pohjola-ryhmän rahoitustarpeiden täyttämisestä OP-Pohjola-ryhmän keskusrahallaitoksena. Rahoituslimiitti koskee Pohjolan A-sarjan osakkeiden hankintaa ja sen myöntäminen perustuu muun muassa luottolaitoslain (121/2007, muutoksineen) 35 §:ään.

Lausunnon valmistelu

Pohjolan hallitus on muodostanut Tarjouksen arviointia varten itsenäisen työryhmän, joka koostuu sellaisista esteettömistä hallituksen jäsenistä, joilla ei ole sidonnaisuuksia Tarjouksentekijään tai Tarjoukseen. Työryhmään kuuluvat Tom von Weymarn (työryhmän puheenjohtaja), Jukka Hienonen sekä Mirja-Leena (Mirkku) Kullberg. Päätösvaltaisuutta edellyttävissä Tarjoukseen liittyvissä kysymyksissä hallituksen jäsenet Jukka Hukkonen ja Marjo Partio ovat osallistuneet Pohjolan hallituksen kokouksiin. Hukkonen ja Partio eivät ole esteellisiä asiassa, mutta heillä on tiettyjä Ostotarjouksekoodissa tarkoitettuja sidonnaisuuksia Tarjoukseen liittyen. Hukkonen ja Partio eivät ole osallistuneet Tarjoukseen liittyvien päätösten valmisteluun. Reijo Karhinen (hallituksen puheenjohtaja), Tony Vepsäläinen (hallituksen varapuheenjohtaja) ja Harri Sailas (hallituksen jäsen) eivät ole osallistuneet Tarjoukseen liittyvien asioiden valmisteluun eivätkä niitä koskevaan päätöksentekoon.

Muut asiat

Osana Tarjouksen arviointia Pohjolan hallitus on pyytänyt Deutsche Bank AG:lta (Lontoon sivuliike) ns. fairness opinion -lausunnon ("Fairness Opinion -lausunto") koskien Tarjoushinnan kohtuullisuutta taloudellisesta näkökulmasta niiden osakkeenomistajien suhteen, jotka eivät ole Tarjouksentekijän osakkuusyhtiöitä tai vastaavia tahoja taikka näiden osakkuusyhtiöitä tai vastaavia tahoja. Fairness Opinion -lausunto on kokonaisuudessaan tämän lausunnon liitteenä.

Pohjola on Tarjoukseen liittyen sitoutunut noudattamaan arvopaperimarkkinalain 11 luvun 28 §:ssä tarkoitettua suositusta (Ostotarjouskoodi).

Tämä hallituksen lausunto ei ole sijoitus- tai veroneuvontaa, eikä hallitus esitä yleisiä arvioita osakekurssin kehitykseen tai Osakkeisiin yleisesti liittyvistä riskeistä. Osakkeenomistajien tulee itseinäisesti päättää Tarjouksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä ottaen huomioon kaikki saatavilla oleva tieto, mukaan lukien Tarjousasiakirjaan ja tähän lausuntoon sisältyvät tiedot.

Deutsche Bank AG (Lontoon sivuliike) on toiminut Pohjolan taloudellisena neuvonantajana ja Hannes Snellman Asianajotoimisto Oy oikeudellisena neuvonantajana Tarjoukseen liittyen.

Helsingissä, 13.2.2014

POHJOLA PANKKI OYJ
Hallitus

Lisätietoja:

Tom von Weymarn, itsenäisen työryhmän puheenjohtaja

Mahdolliset haastattelupyynnot keskitetysti: OP-Pohjolan viestintään puh. 0505239904

JAKELU
NASDAQ OMX Helsinki
LSE London Stock Exchange
SIX Swiss Exchange
Keskeiset tiedotusvälineet
pohjola.fi, op.fi

Pohjola on suomalainen finanssipalvelukonserni, joka tarjoaa asiakkailleen pankki-, vahinkovakuutus- ja varainhoitopalveluja. Pohjolan perustehtävä on edistää asiakkaidensa kestäväää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Keskeisiä tavoitteita ovat kannattava kasvu sekä yhtiön arvon kasvattaminen. Pohjola-konserni palvelee yritysasiakkaita Suomessa ja kansainvälisesti tarjoamalla kattavat rahoitus-, sijoitus-, kassanhallinta- sekä vahinkovakuutuspalvelut. Yksityisasiakkaille konserni tarjoaa vahinkovakuutus- ja private banking -palveluita. Pohjolan A-osake on ollut listattuna NASDAQ OMX Helsingin Large Cap -listalle vuodesta 1989. Osakkeenomistajia on noin 32 000. Vuonna 2013 Pohjola-konsernin tulos ennen veroja oli 473 miljoonaa euroa ja taseen loppusumma 44 miljardia euroa 31.12.2013. Pohjola on osa OP-Pohjola-ryhmää, joka on johtava finanssiryhmä Suomessa. Ryhmällä on 4.3 miljoonaa asiakasta.

www.pohjola.fi

Deutsche Bank AG on hyväksytty Saksan pankkilain (German Banking Law) mukaisesti (toimivaltainen viranomaisen: BaFin - Federal Financial Supervisory Authority) sekä Financial Conduct Authorityn hyväksymä ja rajoitetun valvonnan alainen. Yksityiskohtaiset tiedot Deutsche Bank AG:tä koskevan hyväksymisen ja sääntelyn laajuudesta Financial Conduct Authorityn toimesta ovat saatavilla pyydettäessä. Deutsche Bank AG (Lontoon sivuliike) toimii yksinomaan Pohjola Pankki Oyj:n taloudellisena neuvonantajana tämän tiedotteen sisältöön liittyvissä asioissa, eikä se ole Pohjola Pankki Oyj:tä lukuun ottamatta vastuussa asiakassuojan järjestämisestä Deutsche Bank AG:n (Lontoon sivuliike) asiakkaille taikka neuvonnasta tässä tiedotteessa mainittuihin asioihin liittyen.

TÄMÄ TIEDOTE EI OLE TARJOUSASIAKIRJA, EIKÄ SE MUODOSTA TARJOUSTA TAI KEHOTTUSTA TEHDÄ MYYNTITARJOUSTA. OSTOTARJOUSTA EI TEHDÄ SUORAAN TAI VÄLILLISESTI ALUEILLE, JOILLA TARJOAMINEN TAI TARJOUKSEEN OSALLISTUMINEN OLISI LAINVASTAISTA TAI MIKÄLI ALUEELLA VAADITAAN TARJOUSASIAKIRJAN JULKISTAMISTA TAI REKISTERÖINTEJÄ TAI TARJOUKSEEN TEKEMISEEN KOHDISTUU MUITA VAATIMUKSIA OSTOTARJOUKSEEN SUOMESSA LIITTYVIEN VAATIMUSTEN LISÄKSI. ERITYISESTI OSTOTARJOUSTA EI TEHDÄ SUORAAN TAI VÄLILLISESTI POSTIPALVELUJEN KAUTTA TAI MILLÄÄN MUULLA VÄLINEELLÄ (SISÄLTÄEN, MUTTA EI RAJOITTUEN, FAKSIN, TELEKSIN, PUHELIMEN SEKÄ INTERNETIN) TAI MINKÄÄN ARVOPAPERIPÖRSSIN KAUTTA YHDYSVALLOISSA, KANADASSA, JAPANISSA, AUSTRALIASSA, ETELÄ-AFRIKASSA TAI HONGKONGISSA.

LIITE: Deutsche Bank AG:n (Lontoon sivuliike) antama Fairness Opinion -lausunto 12.2.2014

12 February 2014

The Board of Directors
Pohjola Pankki Oyj
Teollisuuskatu 1B
FI-00510, Helsinki
Finland

Dear Sirs

Deutsche Bank AG, acting through its London Branch ("**Deutsche Bank**") is acting as financial adviser to Pohjola Pankki Oyj ("**Pohjola**") in connection with the proposed offer (the "**Offer**") made by OP-Pohjola Group Central Cooperative (the "**Offeror**") for the entire issued and outstanding ordinary share capital of Pohjola not already held by the Offeror. The consideration proposed to be paid by the Offeror pursuant to the Offer is €16.80 per each ordinary "A" share and ordinary "K" share of Pohjola (each an "**Ordinary Share**" and, together, the "**Ordinary Shares**") to be paid in cash (the "**Consideration**") pursuant to the terms and conditions as described in the Offeror's announcement of the Offer dated 6 February 2014 (the "**Terms and Conditions**").

As at the date hereof, the Offeror and its affiliated parties (such affiliated parties together, the "**Offeror Affiliates**") together in aggregate hold approximately 55.4 percent of the outstanding share capital and approximately 75.8 percent of the voting power of Pohjola. The Offeror holds approximately 37.2 percent of the outstanding share capital and approximately 61.3 percent of the voting power of Pohjola. Accordingly, we understand the Offeror is a related party of Pohjola pursuant to Chapter 8, Section 6 of the Finnish Companies Act and Section 140 of the Finnish Credit Institutions Act from 2007 (the "**Finnish Credit Institutions Act**"), and the Offer thus a related party transaction.

In accordance with Finnish corporate governance best practices and management duties based on Chapter 1, Section 8 of the Finnish Companies Act and as noted in the Helsinki Takeover Code, Recommendation 5, Pohjola has requested Deutsche Bank to provide an opinion addressed to the board of directors of Pohjola (the "**Board of Directors**") as to whether the Consideration is fair from a financial point of view to the Ordinary Shareholders (as defined below). For the purposes of this letter,

"Ordinary Shareholders" shall mean holders of the Ordinary Shares excluding the Offeror, the Offeror Affiliates and their respective affiliates.

We understand that the Board of Directors has established a special committee consisting of three board members independent of the Offeror to assess the Offer. This letter has been provided at the request of such committee. To meet quorum requirements two additional board members who are not independent of the Offeror have, as required, also participated in board meetings regarding the Offer. We understand that the three remaining board members who are also not independent of the Offeror have not taken part in any board meetings, preparatory measures or any decision-making processes by the Board of Directors regarding the Offer.

In connection with Deutsche Bank's role as financial adviser to Pohjola, and in arriving at the opinion contained in this letter, Deutsche Bank has reviewed certain publicly available financial and other information concerning Pohjola, certain internal analyses, financial forecasts and other information furnished to it by Pohjola. Deutsche Bank has also held discussions with members of the senior management of Pohjola regarding the businesses and prospects of Pohjola.

In addition, Deutsche Bank has: (i) reviewed the reported prices and trading activity for the Ordinary Shares; (ii) compared certain financial and stock market information for Pohjola with similar information for certain selected companies which Deutsche Bank has considered comparable to Pohjola and whose securities are publicly traded; (iii) reviewed the financial aspects of certain selected merger and acquisition transactions which Deutsche Bank has considered comparable to the Offer; (iv) reviewed the financial terms of the Offer; (v) reviewed the Terms and Conditions and certain related documents; and (vi) performed such other studies and analyses and considered such other factors as it deemed appropriate.

In conducting its analyses and arriving at the opinion contained in this letter, Deutsche Bank has utilised a variety of generally accepted valuation methods commonly used for these types of analyses. The analyses prepared by Deutsche Bank were prepared solely for the purpose of enabling Deutsche Bank to provide the opinion contained in this letter to the Board of Directors as to the fairness, from a financial point of view, of the Consideration to the Ordinary Shareholders, and do not

purport to be appraisals or necessarily reflect the prices at which businesses or securities may actually be sold, which are inherently subject to uncertainty.

Deutsche Bank has not assumed responsibility for, and has not independently verified, any information, whether publicly available or furnished to it, concerning Pohjola or the Offeror, including, without limitation, any financial information, forecasts or projections considered in connection with the rendering of the opinion contained in this letter. Accordingly, for the purposes of the opinion contained in this letter, Deutsche Bank has, with Pohjola's permission, assumed and relied upon the accuracy and completeness of all such information. Deutsche Bank has not conducted a physical inspection of any of the properties or assets, and has not prepared or obtained any independent valuation or appraisal of any of the assets or liabilities (including any contingent, derivative, or off-balance sheet assets and liabilities), of Pohjola or the Offeror or any of their respective affiliates, nor has Deutsche Bank evaluated the solvency or fair value of Pohjola or the Offeror under any applicable law relating to bankruptcy, insolvency or similar matters. With respect to the financial forecasts and projections, including the forecasts of certain financial synergies expected by the Offeror to be achieved as a result of the Offer contained in the Terms and Conditions (collectively the "**Synergies**"), made available to Deutsche Bank and used in its analyses, Deutsche Bank has assumed with Pohjola's permission that they have been reasonably prepared on bases reflecting the best currently available estimates and judgements of the management of Pohjola or the Offeror as to the matters covered thereby. In rendering the opinion contained in this letter, Deutsche Bank expresses no view as to the reasonableness of such financial information, forecasts and projections, including the Synergies, or the assumptions on which they are based.

In arriving at its opinion Deutsche Bank has noted that Pohjola is controlled by the Offeror and forms part of the Offeror's group. Deutsche Bank understands that pursuant to the Finnish Act on Cooperative Banks and Other Cooperative Credit Institutions from 2013, Section 51, the Offeror is required to maintain a majority interest by votes in Pohjola (such requirement, the "**Ownership Requirement**"). Accordingly, Deutsche Bank was not requested to, and did not, solicit or consider third party indications of interest in the possible acquisition of all or part of Pohjola, nor was Deutsche Bank requested to consider, and the opinion contained in this

letter does not address, the relative merits of the Offer as compared to any alternative offers or business strategies.

In addition to the Ownership Requirement noted above, the Offeror, Pohjola and the Offeror Affiliates (together the "**Group**"), form a financial and insurance conglomerate pursuant to the Act on the Supervision of Financial and Insurance Conglomerates, the effect of which is that the Group is considered to be a single entity for certain regulatory purposes, including capital adequacy requirements. Pohjola also has extensive commercial and financial arrangements with the rest of the Group, the terms of which are subject to periodic amendment and renegotiation. In addition, the banking operations of the Group are subject to joint liability in accordance with the Finnish Act on the Amalgamation of Deposit Banks. Accordingly, the financial results of Pohjola, its prospects and the valuation of the Ordinary Shares are all highly dependent upon the relationships that exist between Pohjola and the rest of the Group. For the purposes of rendering its opinion, Deutsche Bank has assumed, with Pohjola's permission, that the existing arrangements between Pohjola and the rest of the Group will not change materially for the foreseeable future.

Deutsche Bank understands that financing in the form of a credit facility is to be provided to the Offeror by Pohjola in connection with the Offer. Deutsche Bank has not obtained independent legal advice as to whether this financing qualifies for an exemption to the financial assistance rules set forth in Section 35.2 of the Finnish Credit Institutions Act and, for the purposes of rendering the opinion contained in this letter, Deutsche Bank has assumed, with Pohjola's permission, that such financing provided by Pohjola to the Offeror has been provided on market terms and would not be deemed to be a form of financial assistance pursuant to the Act.

For the purposes of rendering its opinion, Deutsche Bank has assumed with Pohjola's permission that, in all respects material to its analysis, the Offer will be consummated in accordance with the Terms and Conditions, without any material waiver, modification or amendment of any term, condition or agreement. Deutsche Bank has also assumed that all material governmental, regulatory or other approvals and consents required in connection with the consummation of the Offer will be obtained and that in connection with obtaining any necessary governmental, regulatory or other approvals and consents, no material restrictions will be imposed.

Deutsche Bank is not a legal, regulatory, tax or accounting expert and has relied on the assessments made by Pohjola and its advisors with respect to such issues.

This letter has been approved and authorised for issuance by a fairness opinion review panel, is addressed to, and for the use and benefit of, the Board of Directors and is not a recommendation to the shareholders of Pohjola to accept or reject the Offer. The opinion contained in this letter is limited to the fairness, from a financial point of view, of the Consideration to the Ordinary Shareholders, and is subject to the assumptions, limitations, qualifications and other conditions contained herein and is necessarily based on financial, economic, market and other conditions, and the information made available to Deutsche Bank, as of the date hereof. Pohjola has not asked Deutsche Bank to, and the opinion contained in this letter does not, address the fairness of the Offer, or any consideration received in connection therewith, to the holders of any other class of securities, creditors or other constituencies of Pohjola, nor does it address the fairness of the contemplated benefits of the Offer. Deutsche Bank expressly disclaims any undertaking or obligation to advise any person of any change in any fact or other matter affecting the opinion contained in this letter of which it becomes aware after the date hereof. Deutsche Bank expresses no opinion as to the merits of the underlying decision by Pohjola to engage in the Offer. In addition, Deutsche Bank does not express any view or opinion as to the fairness, financial or otherwise, of the amount or nature of any compensation payable to or to be received as a result of the Offer by any of Pohjola's officers, directors, or employees, or any class of such persons.

Deutsche Bank will be paid a fee for its services as financial adviser to Pohjola in connection with the Offer, a portion of which is contingent upon delivery of this letter and the remainder of which is contingent upon completion of the Offer. Pohjola has also agreed to indemnify Deutsche Bank against certain liabilities in connection with its engagement. In this letter, Deutsche Bank AG and its subsidiary undertakings from time to time are referred to as the "**DB Group**". One or more members of the DB Group has, from time to time, provided investment banking, commercial banking (including extension of credit) and other financial services to Pohjola, the Offeror or its affiliates for which it has received compensation. In the ordinary course of their business, members of the DB Group may actively trade in the securities and other instruments and obligations of Pohjola for their own accounts and for the accounts of

their customers. Accordingly, the members of the DB Group may at any time hold a long or short position in such securities, instruments and obligations. For the purpose of arriving at the opinion contained in this letter, Deutsche Bank has not considered any information that may have been provided to it in those capacities or in any other capacity than fairness opinion provider.

Based upon and subject to the foregoing, it is Deutsche Bank's opinion as investment bankers, as of the date hereof, that the Consideration is fair, from a financial point of view, to the Ordinary Shareholders.

This letter may not be reproduced, summarised or referred to in any public document or given to any person without the prior written consent of Deutsche Bank. Notwithstanding the foregoing, this letter may be included in the statement of the Board of Directors with respect to the Offer, required to be made public pursuant to Chapter 11, Section 13 of the Finnish Securities Markets Act, provided that it is reproduced in full, and that any description of or reference to Deutsche Bank in such disclosure document is in a form reasonably acceptable to Deutsche Bank and its legal advisers.

Yours faithfully,

Deutsche Bank AG, London Branch

DEUTSCHE BANK AG, LONDON BRANCH

EPÄVIRALLINEN KÄÄNNÖS ENGLANNINKIELISESTÄ
ALKUPERÄISASIAKIRJASTA. Deutsche Bank AG (Lontoon sivuliike) ei vastaa
käännöksen oikeellisuudesta.

12.2.2014

Pohjola Pankki Oyj:n hallitukselle
Teollisuuskatu 1B
FI-00510, Helsinki
Finland

Arvoisat vastaanottajat,

Deutsche Bank AG, Lontoon sivuliikkeensä kautta, ("**Deutsche Bank**") toimii Pohjola Pankki Oyj:n ("**Pohjola**") taloudellisena neuvonantajana liittyen OP-Pohjola osk keskusyhteisökonsernin ("**Tarjouksentekijä**") esittämään julkiseen ostotarjoukseen ("**Tarjous**") koskien kaikkia niitä Pohjolan liikkeeseen laskemia osakkeita, jotka eivät ole Tarjouksentekijän omistuksessa. Tarjouksentekijän tarjoama käteisvastike kustakin A- ja K-sarjan osakkeesta (kukin erikseen "**Osake**" ja yhdessä "**Osakkeet**") on 16,80 euroa ("**Vastike**") Tarjouksentekijän Tarjouksen julkistamisen yhteydessä 6.2.2014 julkaisemassa tiedotteessa kuvattujen Tarjouksen ehtojen mukaisesti ("**Ehdot**").

Tämän lausunnon päivämäärällä Tarjouksentekijä ja sille läheiset tahot (sellaiset läheiset tahot yhdessä "**Läheistahot**") omistavat yhteensä noin 55,4 prosenttia Pohjolan osakekannasta ja 75,8 prosenttia kaikista Osakkeiden tuottamista äänistä. Tarjouksentekijä omistaa noin 37,2 prosenttia Osakkeista ja noin 61,3 prosenttia Osakkeiden tuottamista äänistä Pohjolassa. Siten käsityksemme mukaan Tarjouksentekijä on osakeyhtiölain 8 luvun 6 §:n ja vuoden 2007 luottolaitoslain ("**Luottolaitoslaki**") 140 §:n mukaisesti Pohjolaan nähden lähipiiriyhteisö, ja Tarjous on vastaavasti lähipiiritoimi.

Ostotarjouskoodin suosituksessa nro. 5 mainittujen ja osakeyhtiölain 1 luvun 8 §:ään perustuvien hyvän hallinnon periaatteiden ja johdon velvollisuuksien mukaisesti Pohjola on pyytänyt Deutsche Bankia esittämään lausunnon Pohjolan hallitukselle ("**Hallitus**") siitä, onko Vastike kohtuullinen taloudellisesta näkökulmasta Tavallisille Osakkeenomistajille (kuten jäljempänä määritelty). Tässä kirjeessä "Tavallisilla Osakkeenomistajilla" tarkoitetaan kaikkia Pohjolan osakkeenomistajia lukuun ottamatta Tarjouksentekijää, Läheistahoja sekä näille läheisiä tahoja.

Käsityksemme mukaan Hallitus on muodostanut Tarjouksentekijään nähden riippumattomista jäsenistä kolmihenkinen työryhmän Tarjouksen käsittelemiseksi.

EPÄVIRALLINEN KÄÄNNÖS ENGLANNINKIELISESTÄ
ALKUPERÄISASIAKIRJASTA. Deutsche Bank AG (Lontoon sivuliike) ei vastaa
käännöksen oikeellisuudesta.

Tämä lausunto annetaan mainitun työryhmän pyynnöstä. Päätösvaltaisuutta edellyttävissä kysymyksissä kaksi Hallituksen jäsentä, jotka eivät ole riippumattomia Tarjouksentekijästä, ovat lisäksi tarpeen mukaan osallistuneet Tarjousta käsitelleihin Hallituksen kokouksiin. Käsityksemme mukaan muut kolme Hallituksen jäsentä, jotka eivät myöskään ole riippumattomia Tarjouksentekijästä, eivät ole osallistuneet Hallituksen kokouksiin, Tarjoukseen liittyvien asioiden valmisteluun eivätkä niitä koskevaan päätöksentekoon.

Pohjolan taloudellisena neuvonantajana ja tämän kirjeen sisältämän lausunnon antamiseksi Deutsche Bank on tutkinut tiettyjä Pohjolaa koskevia julkisesti saatavilla olevia taloudellisia tietoja ja muita tietoja sekä sisäisiä analyysejä, taloudellisia ennusteita ja muita Pohjolan sille toimittamia tietoja. Lisäksi Deutsche Bank on keskustellut Pohjolan ylimmän johdon kanssa Pohjolan liiketoiminnasta ja tulevaisuudennäkymistä.

Deutsche Bank on lisäksi: (i) selvittänyt Osakkeiden kaupankäyntihintoja ja -määriä; (ii) verrannut tiettyjä Pohjolaa koskevia taloudellisia ja pörssitietoja vastaaviin tietoihin koskien julkisen kaupankäynnin kohteena olevia yhtiöitä, joita Deutsche Bank on pitänyt Pohjolaan vertautuvina; (iii) selvittänyt tiettyjen Deutsche Bankin näkemyksen mukaan Tarjoukseen vertautuvien yrityskauppojen taloudellisia seikkoja; (iv) selvittänyt Tarjouksen taloudellisia ehtoja; (v) analysoinut Tarjouksen Ehdot; ja (vi) tehnyt muut tarpeelliseksi katsomansa tutkimukset ja analyysit sekä arvioinut muut merkityksellisiksi katsomansa seikat.

Tehdessään tarvittavia analyysejä tähän kirjeeseen sisältyvän lausunnon antamiseksi Deutsche Bank on käyttänyt useita yleisesti tämäntyyppisissä analyyseissa käytettyjä arvonmääritysmenetelmiä. Deutsche Bankin käyttämät analyysit on laadittu yksinomaan tämän lausunnon antamiseksi Hallitukselle koskien Tarjouksessa esitetyn Vastikkeen kohtuullisuutta taloudellisesta näkökulmasta Tavallisten Osakkeenomistajien kannalta, eivätkä ne ole arvioita hinnoista, joilla yrityksiä tai arvopapereita tosiasiallisesti myydään, eivätkä ne välttämättä vastaa tällaisia hintoja, joihin luonnostaan liittyy aina epävarmuutta.

Deutsche Bank ei vastaa, eikä se ole ryhtynyt itsenäisesti varmistamaan, mistään

EPÄVIRALLINEN KÄÄNNÖS ENGLANNINKIELISESTÄ
ALKUPERÄISASIAKIRJASTA. Deutsche Bank AG (Lontoon sivuliike) ei vastaa
käännöksen oikeellisuudesta.

Pohjolaa tai Tarjouksentekijää koskevista julkisesti saatavilla olevista tai sille erikseen toimitetuista tiedoista, kuten taloudellisista tiedoista, ennusteista tai laskelmista, joita se on arvioinut tämän lausunnon antamiseksi. Vastaavasti tämän lausunnon antamiseksi Deutsche Bank on Pohjolan luvalla olettanut kaiken saamansa tiedon olevan oikeaa ja riittävää. Deutsche Bank ei ole suorittanut fyysisiä tarkastuksia mihinkään omaisuuseriin tai varoihin liittyen eikä se ole laatinut tai hankkinut itsenäisiä arvonmääryksiä koskien mitään Pohjolan, Tarjouksentekijän tai niille läheisten tahojen omaisuuseriä tai varoja (mukaan lukien mahdolliset piilevät, välilliset tai taseen ulkopuoliset varat tai vastuut), eikä Deutsche Bank ole arvioinut Pohjolan tai Tarjouksentekijän maksukykyisyyttä tai käypää arvoa liittyen mihinkään sovellettavaan konkurssi-, insolvenssi- tai vastaavaan lainsäädäntöön. Deutsche Bank olettaa Pohjolan luvalla saamiensa ennusteiden ja laskelmien, mukaan lukien ennusteet tietyistä taloudellisista synergioista, joita Tarjouksentekijä odottaa saavuttavansa Tarjouksen Ehtojen mukaisesti (yhdessä ”**Synergia**”) olevan Pohjolan tai Tarjouksentekijän johdon kohtuullisia arvioita kohteistaan parhaan käsillä olevan tiedon valossa. Antaessaan tämän lausunnon Deutsche Bank ei esitä mitään näkemyksiä koskien sitä, ovatko sellaiset taloudelliset tiedot, ennusteet ja laskelmat, taikka niiden taustaolettamat kohtuullisia, mukaan lukien Synergioiden osalta.

Näkemystään muodostaessa Deutsche Bank on huomioinut, että Pohjola on Tarjouksentekijän määräysvallassa ja kuuluu Tarjouksentekijän konserniin. Deutsche Bankin käsityksen mukaan vuoden 2013 osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista annetun lain 51 §:n mukaan Tarjouksentekijä on velvollinen säilyttämään enemmistön Pohjolan Osakkeiden tuottamista äänistä (kyseinen velvollisuus ”**Omistusedellytys**”). Vastaavasti Deutsche Bank ei tavoitellut tai arvioinut, eikä sen toimeksiantoon kuulunut arvioida, kolmansien osapuolien kiinnostusta koskien mahdollista Pohjolaa tai sen osaa koskevaa yritysostoa, eikä Deutsche Bank myöskään arvioinut, eikä sen toimeksiantoon kuulunut arvioida, eikä tässä lausunnossa ole huomioitu, Tarjouksen edullisuutta verrattuna vaihtoehtoihin tarjouksiin tai liiketoimintastrategioihin.

Omistusedellytyksen lisäksi Pohjola ja Läheistahot (yhdessä ”**Ryhmä**”) muodostavat rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitetun yhteenliittymän, minkä vuoksi Ryhmää käsitellään yhtenä kokonaisuutena tietyissä

EPÄVIRALLINEN KÄÄNNÖS ENGLANNINKIELISESTÄ
ALKUPERÄISASIAKIRJASTA. Deutsche Bank AG (Lontoon sivuliike) ei vastaa
käännöksen oikeellisuudesta.

viranomaissääntelyyn liittyvissä asioissa, mukaan lukien vakavaraisuusvaatimusten osalta. Pohjolalla on myös laajoja kaupallisia ja rahoitukseen liittyviä järjestelyitä Ryhmään kuuluvien tahojen kanssa, ja näiden järjestelyiden ehtoja muutetaan ja neuvotellaan uudelleen aika ajoin. Lisäksi Ryhmän pankkitoiminta on talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain perusteella yhteisvastuullista. Siten Pohjolan taloudellinen tulos, sen tulevaisuudennäkymät ja sen Osakkeiden arvonmääritys ovat kaikki pitkälle riippuvaisia Pohjolan ja Ryhmän välisestä suhteesta. Lausuntonsa antamiseksi Deutsche Bank on Pohjolan luvalla olettanut, että nykyiset järjestelyt Pohjolan ja Ryhmän välillä eivät muutu olennaisesti lähitulevaisuudessa.

Deutsche Bankin tietojen mukaan Pohjola myöntää Tarjouksentekijälle rahoituslimiitin Tarjouksen yhteydessä. Deutsche Bank ei ole hankkinut erillisiä oikeudellisia selvityksiä siitä, voidaanko tällainen rahoitusjärjestely toteuttaa Luottolaitoslain 35 §:n 2 momentin mukaisen poikkeuksen nojalla, vaan on olettanut tämän lausunnon antamisessa Pohjolan luvalla, että myönnettävä rahoitusjärjestely on markkinaehtoinen eikä sitä katsottaisi kielletyksi omien osakkeiden hankinnan rahoittamiseksi Luottolaitoslain nojalla.

Tämän lausunnon antamiseksi Deutsche Bank on olettanut Pohjolan luvalla, että kaikilta analyysinsä kannalta olennaisilta osin Tarjous toteutetaan Ehtojen mukaisesti ilman mitään olennaisia muutoksia, poikkeamia tai toteuttamisedellytyksistä luopumisia. Deutsche Bank on myös olettanut, että kaikki olennaiset viranomaisluvut ja hyväksynät saadaan Tarjouksen toteuttamisen yhteydessä ilman olennaisia viranomaisten asettamia rajoituksia. Deutsche Bank ei ole lainopillinen, verotuksellinen tai kirjanpidollinen asiantuntija, ja se on luottanut näiltä osin Pohjolan ja sen neuvonantajien tekemiin arvioihin.

Tämä lausunto on hyväksytty ja sen antaminen on vahvistettu fairness opinion -lautakunnassa, ja se on osoitettu Hallitukselle ja tarkoitettu yksinomaan Hallituksen käyttöön ja hyödyksi, eikä se ole suositus Pohjolan osakkeenomistajille hyväksyä tai olla hyväksymättä Tarjousta. Tässä lausunnossa esitetty näkemys koskee yksinomaan Vastikkeen kohtuullisuutta taloudellisesta näkökulmasta Osakkeenomistajien kannalta, ja se on esitettyjen olettamien, rajoitusten,

EPÄVIRALLINEN KÄÄNNÖS ENGLANNINKIELISESTÄ
ALKUPERÄISASIAKIRJASTA. Deutsche Bank AG (Lontoon sivuliike) ei vastaa
käännöksen oikeellisuudesta.

kvalifikaatioiden ja muiden tämän asiakirjan ehtojen alainen, ja se perustuu väistämättä taloudellisiin, kansantaloudellisiin, markkinoihin liittyviin ja muihin olosuhteisiin ja Deutsche Bankille annettuun informaatioon lausunnon päivämäärään mennessä. Pohjola ei ole pyytänyt Deutsche Bankia arvioimaan Tarjousta minkään muiden arvopaperinhaltijoiden, velkojen tai sidosryhmien kannalta, eikä tämä lausunto sisällä sellaista arviota tai arviota Tarjouksen toteuttamiseen liitetystä hyödyistä. Deutsche Bank ei sitoudu tai ole velvollinen neuvomaan mitään tahoa mistään muutoksista liittyen tämän lausunnon kannalta merkityksellisiin toiseikkoihin tai muihin asioihin, joista Deutsche Bank tulee tietoiseksi tämän lausunnon päivämäärän jälkeen. Deutsche Bank ei lausu Pohjolan päätöksestä ryhtyä toimiin Tarjouksen perusteella. Deutsche Bank ei myöskään esitä mitään näkemyksiä Pohjolan johdon, työntekijöiden tai muiden vastaavien tahojen Tarjouksen johdosta mahdollisesti saamista kompensatioista.

Deutsche Bank on oikeutettu palkkioon tarjoamistaan palveluista Pohjolan taloudellisena neuvonantajana Tarjoukseen liittyen, ja osa palkkiosta on ehdollinen tämän lausunnon antamiselle ja loppu Tarjouksen toteuttamiselle. Pohjola on myös sitoutunut korvaamaan Deutsche Bankille tietyt mahdolliset vastuut liittyen sen toimeksiantoon. Tässä lausunnossa Deutsche Bankiin ja sen tytäryhtiöihin viitataan termillä ”**DB-Konserni**”. Yksi tai useampi DB-Konsernin jäsen on tarjonnut ajoittain palkkiota vastaan investointipankki-, liikepankki- (mukaan lukien luoton tarjoaminen) ja muita taloudellisia palveluita Pohjolalle, Tarjouksentekijälle tai sille läheisille tahoille. Normaalisissa liiketoiminnassaan DB-Konsernin jäsenet saattavat aktiivisesti käydä kauppaa omaan ja asiakkaidensa lukuun Pohjolan arvopapereilla, velkakirjoilla sekä muilla taloudellisilla instrumenteilla. Vastaavasti DB-Konsernin jäsenillä saattaa olla lyhyitä tai pitkiä positioita tällaisiin arvopapereihin, velkakirjoihin tai taloudellisiin instrumentteihin liittyen. Lausunnossaan esittämän kannan muodostamisessa Deutsche Bank ei ole ottanut huomioon mitään tietoja, joita sille on saatettu antaa mainituissa tilanteissa tai muuten missään muussa ominaisuudessa kuin tämän lausunnon antajana.

Perustuen ja rajoittuen edellä sanottuun Deutsche Bankin näkemys investointipankkina on, että Vastike on tämän lausunnon päivämäärällä taloudellisesta näkökulmasta Tavallisten Osakkeenomistajien kannalta kohtuullinen.

EPÄVIRALLINEN KÄÄNNÖS ENGLANNINKIELISESTÄ
ALKUPERÄISASIAKIRJASTA. Deutsche Bank AG (Lontoon sivuliike) ei vastaa
käännöksen oikeellisuudesta.

Tätä lausuntoa ei saa kopioida, referoida tai siihen viitata missään julkisessa asiakirjassa tai antaa millekään taholle ilman Deutsche Bankin etukäteistä kirjallista suostumusta. Sanotusta huolimatta tämä lausunto saadaan sisällyttää Hallituksen arvopaperimarkkinalain 11 luvun 13 §:n mukaiseen lausuntoon Tarjouksesta sillä edellytyksellä, että lausunto liitetään kokonaisuudessaan ja että mikä tahansa kuvaus tai viittaus Deutsche Bankiin sellaisessa asiakirjassa tehdään Deutsche Bankin ja sen oikeudellisten neuvonantajien kohtuudella hyväksymässä muodossa.

Teidän,

DEUTSCHE BANK AG, LONTOON SIVULIIKE

LIITE C: YHTIÖN YHTIÖJÄRJESTYS

POHJOLA PANKKI OYJ:N YHTIÖJÄRJESTYS

1 § Toiminimi ja kotipaikka

Yhtiön toiminimi on suomeksi Pohjola Pankki Oyj, ruotsiksi Pohjola Bank Abp ja englanniksi Pohjola Bank plc. Yhtiön kotipaikka on Helsinki.

2 § Toimiala

Yhtiö on osuuspankkien keskusrahailaitos ja harjoittaa liikepankkina luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettua liiketoimintaa. Yhtiön erityistarkoituksena on keskusrahailaitoksena edistää osuuspankkien ja muiden OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien yhteisöjen toimintaa. Yhtiö voi omistaa ja hallita rahoitus- ja vakuutusalan yritysten ja muiden yhteisöjen osakkeita ja osuuksia ja harjoittaa sijoitustoimintaa. Yhtiö voi tarjota sijoituspalveluyrityksistä annetun lain mukaisia sijoituspalveluja sekä mainitussa laissa tarkoitettua säilytys- ja hoitopalvelua.

3 § Kuuluminen talletuspankkien yhteenliittymään

Yhtiö, yhteenliittymän keskusyhteisönä toimiva OP-Pohjola osk, muut keskusyhteisön konsolidointiryhmään kuuluvat yritykset, keskusyhteisön jäsenluottolaitokset ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet, muodostavat talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa tarkoitettua yhteenliittymään. Yhtiö on OP-Pohjola osk:n jäsen ja kuuluu edellä tarkoitettuun yhteenliittymään. Yhtiö on velvollinen osallistumaan toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilän ehkäisemiseksi tarvittaviin tukitoimiin sekä keskusyhteisön toisen jäsenluottolaitoksen puolesta suorittaman velan maksuun talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain 5 luvun mukaisesti.

Keskusyhteisö valvoo talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain mukaisesti yhtiön toimintaa, vahvistaa sen toiminnassa noudatettavaksi edellä tarkoitettua lain 5 §:ssä tarkoitettuja toimintaperiaatteita sekä antaa yhtiölle sen maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi ohjeita vakavaraisuuden ja riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta sekä ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa.

4 § Osakkeet

Yhtiön osakkeet jakautuvat A- ja K-sarjan osakkeisiin. Yhtiön osakkeet kuuluvat arvo-osuusjärjestelmään.

5 § Yhtiön K-sarjan osakkeita saa omistaa vain suomalainen osuuspankki, osuuspankkiosakeyhtiö ja edellä 3 §:ssä tarkoitettua yhteenliittymän keskusyhteisö, eikä niitä voida siirtää muille kuin mainituille K-sarjan osakkeiden omistukseen oikeutetuille yhteisöille.

6 § K-sarjan osake voidaan muuntaa A-sarjan osakkeeksi osakkeenomistajan vaatimuksesta. Yhtiön hallitukselle osoitettavassa muuntamista koskevassa kirjallisessa vaatimuksessa on ilmoitettava muunnettaviksi tulevien osakkeiden lukumäärä ja arvo-osuustili, jolle osakkeita vastaavat arvo-osuudet on kirjattu.

Yhtiö voi pyytää tehtäväksi osakkeenomistajan arvo-osuustilille omistajan luovutusoikeutta rajoittavan merkinnän muuntamismenettelyn ajaksi. Yhtiön hallituksen tai sen määräämän on kolmen kuukauden kuluessa vaatimuksen saatuaan käsiteltävä esitetyt muuntamispyyntö ja ilmoitettava ne rekisteröitäviksi kaupparekisteriin. K-sarjan osake muuntuu A-sarjan osakkeeksi kaupparekisterimerkinnän tapahduttua.

Muuntovaatimuksen tekijälle ja arvo-osuusrekisterin pitäjälle ilmoitetaan muuntamisen rekisteröimisestä. Yhtiön hallitus antaa tarvittaessa tarkemmat ohjeet muuntamisen toteuttamisesta.

7 § A-sarjan osakkeet oikeuttavat, mikäli osinkoa jaetaan, vuosittaiseen osinkoon, joka on osakkeelta vähintään kolme senttiä K-sarjan osakkeille tulevaa osinkoa korkeampi.

8 § Yhtiökokous

Varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain ennen toukokuun loppua Helsingissä, Espoossa tai Vantaalla.

Kokouksessa on

esitettävä

1. tilinpäätös, toimintakertomus ja tilintarkastuskertomus,

päätettävä

2. tilinpäätöksen vahvistamisesta;
3. taseen osoittaman voiton käyttämisestä;
4. vastuuvapaudesta hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle;
5. hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien lukumäärästä;
6. palkkion määräämisestä hallituksen jäsenille ja tilintarkastajille;

valittava

7. hallituksen jäsenet lukuun ottamatta hallituksen puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa;
8. tilintarkastajat ja tarvittaessa varatilintarkastaja; sekä

käsiteltävä

9. muut kokouskutsussa erikseen mainitut asiat.

9 § Jokainen K-sarjan osake oikeuttaa yhtiökokouksessa äänestämään viidellä (5) ja jokainen A-sarjan osake yhdellä (1) äänellä.

10 § Kutsu yhtiökokoukseen on toimitettava osakkeenomistajille julkaisemalla kutsu yhtiön internetsivuilla aikaisintaan kaksi kuukautta ja viimeistään kolme viikkoa ennen kokousta.

Kokouskutsu on kuitenkin toimitettava aina vähintään yhdeksän päivää ennen osakeyhtiölain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua yhtiökokouksen täsmäytyspäivää. Hallitus julkaisee lisäksi tiedon yhtiökokouksesta yhdessä tai useammassa sanomalehdessä.

Osakkeenomistajan on saadaksesen osallistua yhtiökokoukseen ilmoittauduttava yhtiölle viimeistään kokouskutsussa mainittuna päivänä, joka voi olla aikaisintaan kymmenen päivää ennen kokousta.

11 § Yhtiökokouksen avaa hallituksen puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessa varapuheenjohtaja taikka, molempien ollessa estyneenä, joku hallituksen jäsen.

12 § Hallitus

Yhtiöllä on hallitus, jonka tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä.

Hallitukseen kuuluu puheenjohtajana edellä 3 §:ssä tarkoitetun yhteenliittymän keskusyhteisön johtokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtajana keskusyhteisön johtokunnan varapuheenjohtaja sekä yhtiökokouksen valitsevat vähintään kolme (3) ja enintään kuusi (6) muuta jäsentä.

Yhtiökokouksen valitsemien hallituksen jäsenten toimikausi on yksi (1) vuosi siten, että toimikausi alkaa valinnan suorittaneen yhtiökokouksen päätyttyä ja päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Hallitus on päätösvaltainen, kun paikalla on yli puolet sen jäsenistä. Päätökseksi tulee enemmistön mielipide. Jos äänet menevät tasan, ratkaisee puheenjohtajan ääni.

13 § Edustamisoikeus

Yhtiötä edustavat hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja kaksi yhdessä.

Hallitus voi lisäksi antaa nimetyille henkilöille oikeuden edustaa yhtiötä kaksi yhdessä tai kukin heistä erikseen yhdessä jonkun 1 momentissa mainitun henkilön kanssa.

14 § Yhtiön tilikausi on kalenterivuosi.

15 § Tilintarkastus

Yhtiön kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tarkastusta varten on valittava vähintään yksi ja enintään kolme tilintarkastajaa sekä, jos yksikään tilintarkastajista ei ole tilintarkastuslaissa tarkoitettu KHT-yhteisö, lisäksi yksi varatilintarkastaja.

Tilintarkastajien toimikausi päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Tilintarkastajan ja varatilintarkastajan tulee olla tilintarkastuslaissa tarkoitettu KHT-yhteisö tai KHT-tilintarkastaja.

Pohjola Pankki Oyj:n tilinpäätöstiedote 1.1.—31.12.2013

Pohjola-konsernin vuosi 2013¹⁾

- Konsernin tulos ennen veroja oli 473 miljoonaa euroa (372) ja tulos ennen veroja käyvin arvoin 456 miljoonaa euroa (790). Oman pääoman tuotto oli 14,6 prosenttia (11,2) ja ilman yhteisöverokannan laskun vaikutusta 12,4 prosenttia.
- Core Tier 1 -vakavaraisuus oli 11,3 prosenttia (10,6) ja CRD4/CRR-mukainen pro forma -ydinpääomavakavaraisuus (CET1) 11,9 prosenttia.
- Pankkitoiminnan luottokanta kasvoi 5 prosenttia. Yritysluottokannan keskimarginaali nousi 1,57 prosenttiin (1,52). Saamisten arvonalentumiset laskivat 35 miljoonaa euroon (54) ja pankkiveron tulosta alentava vaikutus oli 17 miljoonaa euroa (-).
- Vahinkovakuutuksen maksutuotot kasvoivat 11 prosenttia (10). Yhdistetty kulusuhde parani ja oli 91,6 prosenttia (97,1). Eläkevastuiden diskonttokoron lasku heikensi tulosta 38 miljoonaa euroa (52). Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, joka ei sisällä laskuperustemuutoksia eikä yrityskaupassa syntyneiden aineettomien hyödykkeiden poistoja, oli 86,9 prosenttia (90,5). Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoin olivat 3,5 prosenttia (10,8).
- Varainhoidon hallinnoitavat asiakasvarat kasvoivat 16 prosenttia ja olivat 37,9 miljardia euroa (32,8). Tuottoperusteiset palkkiot olivat 4 miljoonaa euroa (15).
- Konsernin kulut kasvoivat 2 prosenttia eli 11 miljoonaa euroa edellisvuodesta sisältäen 19 miljoonaa euroa pankkiveroa. Tehostamisohjelman vuodelle 2013 arvioiduista 25 miljoonan euron kustannussäästöistä toteutui 27 miljoonaa euroa.
- Hallitus esittää 0,67 (0,46) euron osinkoa A-sarjan osakkeelle ja 0,64 (0,43) euron osinkoa K-sarjan osakkeelle. Osinkosuhde on 50 prosenttia konsernin tuloksesta.
- Vuoden 2014 näkymät: Konsernin tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan suurempi kuin vuonna 2013. Pankkitoiminnassa luottokannan kasvun odotetaan olevan samaa tasoa kuin vuonna 2013. Vahinkovakuutuksen operatiivisen yhdistetyn kulusuhteen arvioidaan olevan vaihteluvälissä 87–91 prosenttia. Näkymät kokonaisuudessaan kohdassa 'Vuoden 2014 näkymät'.

Loka-joulukuu

- Konsernin tulos ennen veroja oli 92 miljoonaa euroa (92) ja tulos ennen veroja käyvin arvoin 109 miljoonaa euroa (185). Vahinkovakuutuksen eläkevastuiden diskonttokoron lasku heikensi tulosta 38 miljoonaa euroa.
- Pankkitoiminnassa yrityspankkitoiminnan ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 18 prosenttia vertailukaudesta. Luottokanta nousi yhden prosentin ja yritysluottokannan keskimarginaali säilyi syyskuun lopun tasolla. Arvonalentumiset laskivat 5 miljoonaa euroon (20).
- Vahinkovakuutuksen maksutuotot kasvoivat 13 prosenttia (13). Yhdistetty kulusuhde oli 101,4 prosenttia (97,2). Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 87,9 prosenttia (95,3). Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoin olivat 1,4 prosenttia (2,0).
- Suomen yhteisöverokantaa päätettiin 17.12.2013 laskea 24,5 %:sta 20 %:iin 1.1.2014 alkaen. Muutos paransi Pohjola-konsernin tulosta verojen jälkeen 65 miljoonalla eurolla.

Tulos ennen veroja, milj. e	1–12/ 2013	1–12/ 2012	Muutos %	10–12/ 2013	10–12/ 2012	Muutos %
Pankkitoiminta	251	221	13	75	59	29
Vahinkovakuutus	167	92	82	5	10	-50
Varainhoito	24	32	-27	5	16	-66
Konsernitoiminnot	32	27	18	7	7	-10
Yhteensä	473	372	27	92	92	1
Käyvän arvon rahaston muutos	-17	418		17	94	-82
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	456	790	-42	109	185	-41
Tulos/osake, e	1,33	0,89		0,42	0,21	
Oma pääoma/osake, e	9,52	8,67				
Henkilöstö keskimäärin	2 580	3 421		2 551	3 353	

Taloudelliset tavoitteet	1–12/ 2013	1–12/ 2012	10–12/ 2013	10–12/ 2012	Tavoite
Oman pääoman tuotto, %	14,6	11,2	17,9	10,1	13
Core Tier 1 -vakavaraisuus, %	11,3	10,6			≥ 11
Pankkitoiminnan operatiivinen kulut/tuotot -suhde, %	36	34	34	29	< 35
Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	86,9	90,5	87,9	95,3	< 92
Vahinkovakuutuksen operatiivinen liikekulusuhde, %	18,7	21,5	19,9	20,6	18
Vahinkovakuutuksen vastuunkantokyky (solvenssisuhde), %	73	81			70
Varainhoidon operatiivinen kulu-tuottosuhde, %	53	47	56	36	< 45
Kokonaiskulut v. 2015 samalla tasolla kuin 2012 lopussa	580	569			569
Vähintään kahdelta luottoluokittajalta AA -tasoinen luokitus tai luottoluokitukset vähintään pääkilpailijoiden tasolla	2	2			2
Osinkosuhde vähintään 50 % tilikauden tuloksesta edellyttäen, että Core Tier 1 -vakavaraisuus säilyy vähintään 10%:ssa	50*)	51			≥ 50

*) Hallituksen esitys

1) Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen kirjaamistavan muutoksen seurauksena vertailutietoja on oikaistu.

Toimitusjohtaja Jouko Pölönen:

Pohjola-konsernin tulos ennen veroja vuonna 2013 parani 101 miljoonaa euroa 473 miljoonaan euroon. Tulosparannuksen keskeiset tekijät olivat vahva menestys asiakasliiketoiminnoissa, erityisesti pankki- ja vakuutustoiminnoissa, sekä tehostamisohjelman tuomat kulusäästöt.

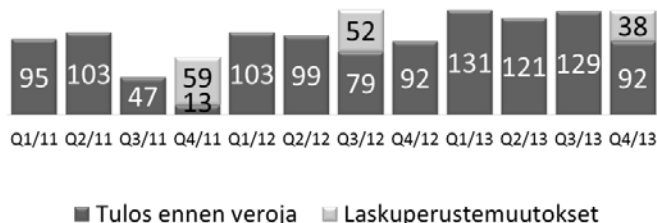
Konsernin neljännen vuosineljänneksen tulos ennen veroja oli 92 miljoonaa euroa. Tulos oli erinomainen ottaen huomioon, että se sisälsi 38 miljoonaa euroa ei-kassavirtaperusteista kulua eläkevastuiden diskonttokoron laskun seurauksena. Pankkitoiminta ylsi kaikkien aikojen parhaaseen neljännesvuositulokseen yrityspankkitoiminnan korkokatteen kasvun ja arvonalentumisten pienentymisen ansiosta. Vahinkovakuutustoiminnassa operatiivinen vakuutustekninen kannattavuus parani selvästi ja sijoitustoiminnan tuotot kasvoivat vertailukaudesta. Varainhoidon tulos jäi vertailukautta pienemmäksi tuottooperusteisten palkkioiden laskun seurauksena.

Asiakasliiketoimintojen volyymit kasvoivat markkinoita nopeammin ja konsernin markkina-asema vahvistui. Yritysluottokanta kasvoi vuoden 2013 aikana 5 prosenttia, vakuutusmaksutuotot 11 prosenttia ja varainhoidon hallinnoitavat asiakasvarat 16 prosenttia. Etuasiakastalouksien määrä kasvoi yli 45 000 taloudella.

Vuosille 2013–2015 kohdistuvan 50 miljoonan euron tehostamisohjelman säästöt vuonna 2013 olivat 27 miljoonaa euroa. Säästöistä huolimatta konsernin kokonaiskulut ylittivät vuoden 2012 tason, mihin osaltaan vaikutti 19 miljoonan euron pankkivero. Tehostamisohjelma jatkuu vuoden 2015 loppuun saakka, minkä avulla tulemme edelleen parantamaan toimintamme tehokkuutta.

Vuonna 2014 ja siitä eteenpäin eurooppalaiseen finanssisektorin valvontaan ja sääntelyyn on tulossa useita merkittäviä muutoksia mm. pankkiunionin perustamisen, taseiden läpivalaisun, stressitestien sekä uusien vakavaraisuus- ja likviditeettisäännösten käyttöönoton myötä. Pohjola-konsernin lähtökohdat alkaneeseen vuoteen ovat hyvät. Edistämme kiristyvän sääntelyn ja valvonnan keskelläkin asiakkaidemme kestävästä taloudellisesta menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia.

Pohjola-konsernin tulos ennen veroja vuosineljänneksittäin, milj. e

Pohjola-konsernin tulos ennen veroja liiketoiminnoittain, milj. e

Pohjola-konsernin tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2013

Sisällysluettelo

Toimintaympäristö.....	4
Konsernin tulosanalyysi	5
Konsernin riskiasema.....	7
Konsernin vakavaraisuus	8
Luottokelpoisuusluokitukset	10
Pohjolan tehostamisohjelma	10
Liiketoimintasegmenttien tulos ja riskiasema	11
Pankkitoiminta.....	11
Vahinkovakuutustoiminta	13
Varainhoito	16
Konsernitoiminnot	17
Henkilöstö ja palkitseminen.....	18
Hallinnointi ja johto	18
Konsernin rakennejärjestelyt.....	18
Osakkeet ja osakkeenomistajat	18
Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen esitys yhtiön jakokelpoisten varojen käsittelemisestä.....	19
Katsauskauden jälkeiset tapahtumat.....	20
Vuoden 2014 näkymät	20
Konsernin tuloslaskelma	21
Konsernin laaja tuloslaskelma.....	21
Konsernin tase	22
Konsernin oman pääoman muutoslaskelma	23
Konsernin rahavirtalaskelma	24
Segmenttikohtaiset tiedot.....	25
Liitetiedot.....	28
Laatimisperiaatteet.....	28
Konsernin tunnuslukujen laskentakaavat	29

Toimintaympäristö

Maailmantalous kasvoi vaisusti vuonna 2013. Talouskasvu jäi edellistä vuotta hitaammaksi niin perinteisissä teollisuusmaissa kuin kehittyvillä markkinoilla. Euroalueen talous supistui edellisestä vuodesta, mutta tuotanto alkoi elpyä vuoden aikana. Osa kriisimaista kääntyi kasvuun. Talouteen liittyvä epävarmuus väheni ja luottamus koheni vuoden loppua kohden.

Euroopan keskuspankki laski ohjauskoron 0,25 prosenttiin vuoden alun 0,75 prosentista. Euribor-korot pysyivät hyvin matalalla tasolla koko vuoden. Euroalueen valtionlainamarkkinoilla korkoerot pienenevät markkinoiden rauhoittuessa.

Suomen talouskehitys oli heikkoa vuonna 2013. BKT supistui ja työttömyys nousi. Inflaatio vaimeni selvästi. Vuoden lopulla luottamus alkoi kohentua myös Suomessa ja merkit viennin elpymisestä lisääntyivät. Asuntojen hinnat nousivat muutaman prosentin, mutta asuntokauppa- ja rakentaminen vähenivät.

Maailmantalouden kasvu vahvistuu vuonna 2014, mutta jää edelleen keskivertoa hitaammaksi. Yhdysvalloissa kasvu nopeutuu ja euroalueen talous kääntyy kasvuun. Viennin vilkastuminen piristää Suomen taloutta, mutta talouskasvu on edelleen verkaista. Euroopan keskuspankin kasvua tukeva rahapolitiikka jatkuu.

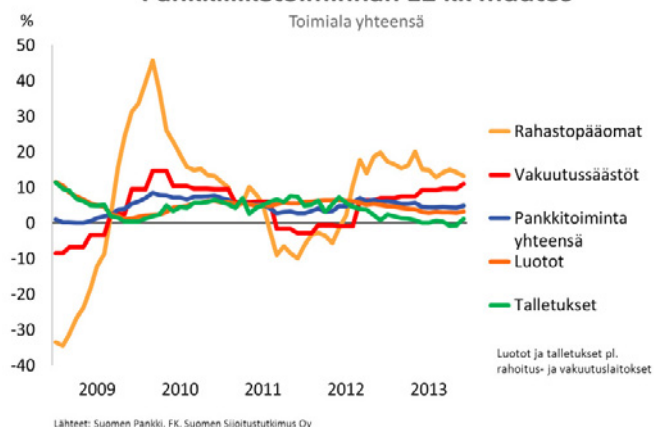
Pankkien kotitalousluottokannan vuosikasvu laski Suomessa viime vuonna 2 prosenttiin. Hidastumista selittävät epävarmat talousnäkymät, asuntokauppojen väheneminen ja pankkien kiristyneet luotonmyöntökriteerit. Yritysluottokannan kasvu jatkui sen sijaan verrattain vakaana 5 prosentin vuosivauhtia. Luottokysynnän odotetaan pysyvän kuluvaan vuonna keskimääräistä vaimeampana.

Henkilö- ja yritysasiakkaiden talletuskannan kasvu lähes pysähtyi viime vuonna. Käyttelytilien kasvu jatkui, mutta määräaikaistalletuskanta supistui varojen siirtyessä korkeamman sijoitusriskin säästötuotteisiin rahoitusmarkkinoiden suotuisan kehityksen ja matalan korkotason myötä.

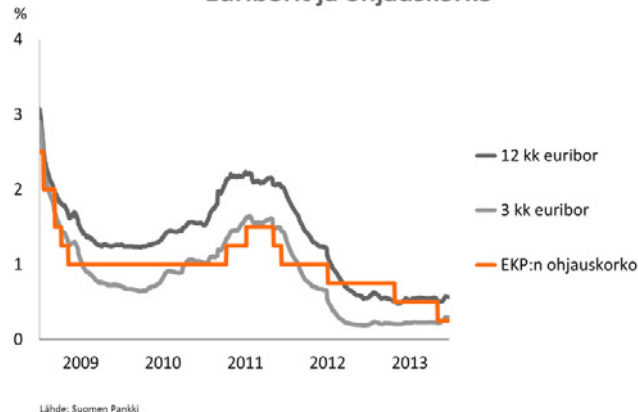
Sijoitusmarkkinat kehittyivät vahvasti viime vuoden jälkipuoliskolla. Rahasto- ja vakuutus säästöt kasvoivat viime vuonna 13 prosenttia. Rahastojen nettomerkintöjen kehitys jatkui positiivisena läpi vuoden, ja henkivakuutuksen maksutulo kasvoi yli 40 prosenttia edellisvuodesta. Vakuutus säästöjen siirtyminen perustekorkoisista sijoitussidonnaisiin tuotteisiin jatkui.

Vahinkovakuutuksen maksutulo kasvoi ennakotietojen mukaan viime vuonna 6 prosenttia. Vahinkomenot ja maksetut korvaukset pysyivät sen sijaan edellisvuoden tasolla.

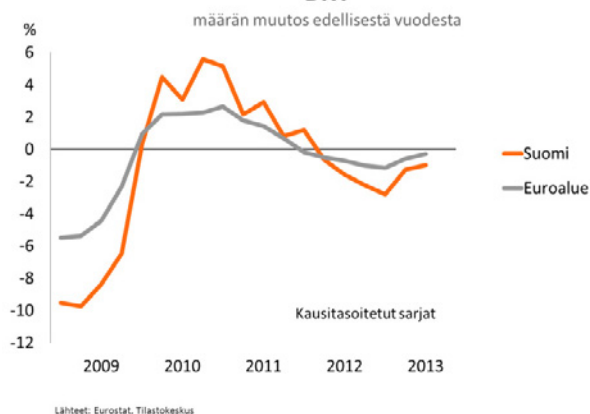
Pankkiliiketoiminnan 12 kk muutos

Euriborit ja ohjauskorko

BKT

Investoinnit

Konsernin tulosanalyysi

Milj. e	2013 1–12	2012 1–12	Muutos %	2013 10–12	2012 10–12	Muutos %
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	227	199	14	61	51	18
Markets	-3	31		2	6	-75
Muut toiminnot	5	33	-84	-1	4	
Yhteensä	229	263	-13	62	62	0
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	162	169	-4	42	53	-21
Kaupankäynnin nettotuotot	93	79	18	32	19	71
Sijoitustoiminnan nettotuotot	39	13		7	14	-49
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta	440	367	20	85	90	-6
Sijoitustoiminnasta	131	115	14	24	21	13
Muista eristä	-43	-45	4	-11	-11	0
Yhteensä	529	438	21	98	100	-2
Liiketoiminnan muut tuotot	38	37	1	12	8	43
Tuotot yhteensä	1 090	998	9	252	256	-1
Henkilöstökulut	184	232	-21	47	54	-14
ICT-kulut	90	87	3	25	24	4
Poistot	55	50	9	15	13	18
Muut kulut	251	200	26	68	52	31
Kulut yhteensä	580	569	2	154	142	8
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	510	429	19	98	113	-13
Saamisten arvonalentumiset	37	57	-36	5	21	-75
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	0	1		-1	0	
Tulos ennen veroja	473	372	27	92	92	1
Käyvän arvon rahaston muutos	-17	418		17	94	-82
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	456	790	-42	109	185	-41

Tulos 2013

Konsernin tulos ennen veroja parani 101 miljoonalla eurolla 473 miljoonaan euroon (372). Vahinkovakuutuksen eläkevastuiden diskonttokoron lasku heikensi tulosta 38 miljoonaa euroa (52). Konsernin tuotot kasvoivat 9 %. Kulut kasvoivat 2 % 19 miljoonan euron pankkiveron johdosta. Ilman pankkiveroa kulut laskivat 1 %. Saamisten arvonalentumiset pienenevät 20 miljoonaa euroa ja olivat 37 miljoonaa euroa (57).

Käyvän arvon rahasto ennen veroja laski 17 miljoonaa euroa ja oli vuoden lopussa 204 miljoonaa euroa positiivinen. Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 456 miljoonaa euroa (790).

Pankkitoiminnassa yrityspankkitoiminnan ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 14 %. Luottokanta kasvoi 5 %. Yritysluottokannan keskimarginaali nousi viisi korkopistettä 1,57 %:iin (1,52).

Konsernin korkokate pieneni kuitenkin 13 %. Likviditeettireservin korkokate laski tiukentuvaan likviditeettisäätelyyn valmistauduttaessa. Myös Markets-liiketoiminta-alueen korkokate oli edellisvuotta alhaisempi.

Kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat 18 %. Kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat Markets-liiketoiminta-alueella, mutta laskivat konsernitoiminnoissa johdannaisten arvonmuutosten johdosta.

Palkkiotuotot ja -kulut nettona laskivat 4 % varainhoidon tuottoerusteisten palkkioiden jäätyä selvästi edellisvuoden korkeaa tasoa alhaisemmaksi. Vakuutustoiminnasta saatuja palkkioita pienensi 5 miljoonaa euroa työttömyysvakuutusmaksujen perinnän siirtyminen Työttömyysvakuutusrahastolle. Pankkitoiminnan palkkiotuotot kasvoivat 4 %.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 39 miljoonaan euroon (13). Saamistodistusten myyntivoitot olivat 14 miljoonaa euroa (-2) ja osinkotuotot 24 miljoonaa euroa (15) sisältäen Suomen Luotto-osuuskunnalta saadun 16 miljoonan euron osuus pääoman koron (11).

Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot kasvoivat 91 miljoonaa euroa vertailuvuodesta. Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 11 % ja korvauskulut 7 %. Eläkevastuiden diskonttokoron alentaminen 3,0 %:sta 2,8 %:iin kasvatti vuoden 2013 korvauskuluja 38 miljoonalla eurolla. Vuonna 2012 diskonttokoron lasku 3,3 %:sta 3,0 %:iin kasvatti korvauskuluja 52 miljoonaa euroa. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitustoiminnan tuotot olivat 16 miljoonaa euroa vertailuvuotta suuremmat. Sijoitustoiminnan tuottoihin sisältyy myyntivoittoja 41 miljoonaa euroa (40) ja sijoitusten arvonalentumiset olivat 10 miljoonaa euroa (13). Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoin olivat 3,5 % (10,8).

Henkilöstökulut supistuivat 48 miljoonaa euroa eli 21 % vertailukaudesta. Henkilöstökulujen lasku oli seurausta tehostamisohjelmassa toteutetuista henkilöstövähennyksistä ja työsuhteiden siirrosta OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernin muihin yhtiöihin. Vertailuvuonna henkilöstökuluja kasvatti tehostamisohjelmaan liittyvä kertaluonteinen 7 miljoonan euron kuluvaraus.

Konsernin muut kulut kasvoivat 26 %. Henkilöstön ja palveluiden keskittäminen OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernissa kasvatti muihin kuluihin sisältyviä palveluveloituksia. Lisäksi muihin kuluihin sisältyy pankkivero 19 miljoonaa euroa (-). Vuoden 2013 alusta toimintansa käynnistäneen Omasairaala Oy:n vaikutus kuluihin oli 5 miljoonaa euroa (1).

Tulos loka-joulukuu

Konsernin tulos ennen veroja oli vertailukauden tasolla, vaikka sitä heikensi Vahinkovakuutuksen eläkevastuiden diskonttokoron laskusta aiheutunut korvauskulujen kasvu 38 miljoonaa euroa. Tuotot laskivat yhden prosentin ja kulut kasvoivat 8 % vertailukaudesta. Ilman diskonttokoron laskun vaikutusta tuotot kasvoivat 14 %. Saamisten arvonalentumiset laskivat 5 miljoonaa euroon (21).

Käyvän arvon rahasto ennen veroja kasvoi viimeisellä vuosineljänneksellä 17 miljoonaa euroa (94). Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 109 miljoonaa euroa (185).

Konsernin korkokate pysyi vertailukauden tasolla. Pankkitoiminnassa yrityspankkitoiminnan ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 18 %. Luottokanta kasvoi viimeisellä vuosineljänneksellä yhden prosentin ja yritysluottokannan keskimarginaali säilyi syyskuun lopun tasolla 1,57 %. Likviditeettireservin korkokate laski

tiukentuvaan likviditeettisääntelyyn valmistauduttaessa. Myös Markets-liiketoiminta-alueen korkokate oli vertailukautta alhaisempi.

Palkkiotuotot ja -kulut nettona laskivat 11 miljoonaa euroa varainhoidon tuottooperusteisten palkkioiden jäätyä selvästi edellisvuoden korkeaa tasoa alhaisemmaksi. Myös vakuutustoiminnan nettopalkkiotuotot laskivat 2 miljoonaa euroa työttömyysvakuutusmaksujen perinnän siirryttyä Työttömyysvakuutusrahastolle.

Sijoitustoiminnan nettotuotot sisälsivät Suomen Luotto-osuuskunnalta saadun 4 miljoonan euron osuuspääoman koron (11).

Kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat selvästi vertailukaudesta. Kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat etenkin Markets-liiketoiminta-alueella.

Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 13 % (13). Eläkevastuiden diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 38 miljoonaa euroa. Ilman diskonttokoron laskun vaikutusta korvauskulujen kasvu jäi 3 %:iin. Operatiivinen kannattavuus parani vertailukaudesta. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitustoiminnan tuotot olivat 3 miljoonaa euroa vertailukautta suuremmat. Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoin olivat 1,4 % (2,0).

Kulut kasvoivat 12 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Kuluja kasvattivat pankkivero, henkilöstön palkitsemisen kulujen kasvu, omassa käytössä olevien kiinteistöjen kulut ja Omasairaalan toiminnan laajentuminen. Henkilöstökulujen lasku oli seurausta tehostamisohjelmassa toteutetuista henkilöstövähennyksistä ja työsuhteiden siirrosta OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernin muihin yhtiöihin.

Tulosanalyysi vuosineljänneksittäin

Milj. e	2012				2013			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Korkokate								
Yrityspankki ja Baltia	50	48	50	51	52	56	58	61
Markets	10	9	5	6	0	-3	-1	2
Muut toiminnot	14	8	8	4	3	2	1	-1
Yhteensä	74	65	63	62	55	55	57	62
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	42	40	34	53	36	42	42	42
Kaupankäynnin nettotuotot	30	15	15	19	16	24	21	32
Sijoitustoiminnan nettotuotot	5	-7	1	14	20	12	0	7
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot								
Vakuutustoiminnasta	82	123	73	90	99	123	133	85
Sijoitustoiminnasta	31	18	45	21	56	25	27	24
Muista eristä	-12	-11	-11	-11	-11	-10	-11	-11
Yhteensä	101	130	107	100	145	138	149	98
Liiketoiminnan muut tuotot	9	10	10	8	10	9	7	12
Tuotot yhteensä	261	253	229	256	282	280	276	252
Henkilöstökulut	62	59	57	54	48	49	41	47
ICT-kulut	22	21	21	24	22	22	21	25
Poistot	13	13	12	13	12	13	15	15
Muut kulut	51	51	46	52	62	63	58	68
Kulut yhteensä	148	143	136	142	144	147	135	154
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	113	110	93	113	137	134	140	98
Saamisten arvonalentumiset	10	12	15	21	7	13	12	5
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	0	0	0	0	0	0	1	-1
Tulos ennen veroja	103	99	79	92	131	121	129	92
Käyvän arvon rahaston muutos	233	-2	94	94	-17	-58	41	17
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	336	96	172	185	114	63	170	109

Konsernin riskiasema

Suomen talouskehitys jatkui heikkona, mutta merkit vähittäisestä elpymisestä lisääntyivät. Konsernin riskiasema säilyi vakaana. Konsernin riskinkantokyky on vahva ja riittää turvaamaan liiketoiminnan edellytykset.

Luottoriskiasemassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Investointitason vastuiden määrä säilyi korkealla tasolla. Ongelmasaamisten ja erääntyneiden maksuerien määrä pysyi alhaisena ja arvonalentumiset vähentyivät merkittävästi.

	1–12/2013	1–12/2012
Nettoluottotappiot ja arvonalentumiset, milj. e	37	57
% luotto- ja takauskannasta	0,21	0,35
Ongelmasaamiset ^{*)} , milj. e	40	34
% luotto- ja takauskannasta	0,23	0,21
Erääntyneet maksuerät, milj. e	27	21
% luotto- ja takauskannasta	0,16	0,13

^{*)} Järjestämättömät, nollakorkoiset ja alihintaiset saamiset

Lopullisia luottotappioita kirjattiin 27 miljoonaa euroa (35) ja arvonalentumisia 55 miljoonaa euroa (62). Luottotappiopalausten ja arvonalentumisten vähennysten yhteismäärä oli 45 miljoonaa euroa (40).

Vahinkovakuutuksen riskiasemaa paransi eläkevastuiden diskonttokoron alentaminen. Sijoitussalkun riskiasemassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Rahoitus- ja maksuvalmiusasema säilyi hyvänä ja varainhankinta toimi hyvin vuoden aikana.

Likviditeettireservi

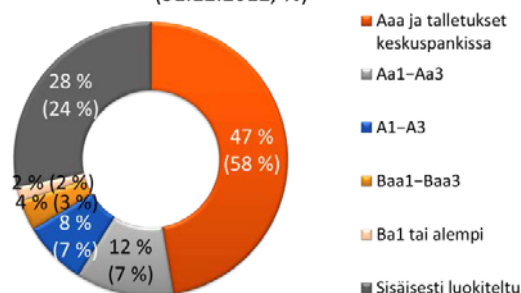
Mrd. e	31.12.2013	31.12.2012	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	2,0	5,6	-64,5
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	7,4	5,4	36,6
Vakuuskelpoiset yritysluotot	3,3	3,0	9,9
Yhteensä	12,7	14,0	-9,6
Ei-vakuuskelpoiset saamiset	0,7	0,6	8,5
Likviditeettireservi markkina-arvoin	13,3	14,6	-8,8
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-1,0	-0,9	9,4
Likviditeettireservi vakuusarvoin	12,3	13,7	-10,0

Pohjola ylläpitää OP-Pohjola-ryhmän keskuspankkina likviditeettireserviä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin sekä keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, arvopaperistettuja saamisia ja vakuuskelpoisia yritysluottoja.

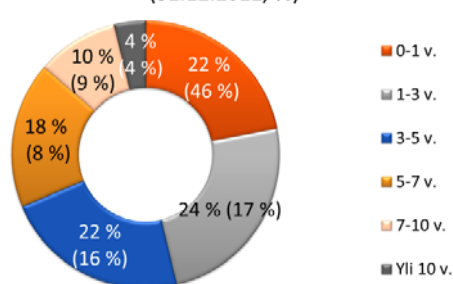
Likviditeettireserviin kuuluvat saamistodistukset on likviditeettireservilaskelmassa arvostettu markkinoilta saataviin noteerauksiin.

Pohjolan ylläpitämällä likviditeettireservillä ja muilla OP-Pohjola-ryhmän maksuvalmiuden varautumissuunnitelman mukaisilla erillä voidaan kattaa vähintään kahden vuoden rahoitustarpeet tilanteessa, jossa tukkuvarainhankinta ei toimisi ja talletuskanta supistuisi maltillisesti.

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 31.12.2013, %
(31.12.2012, %)

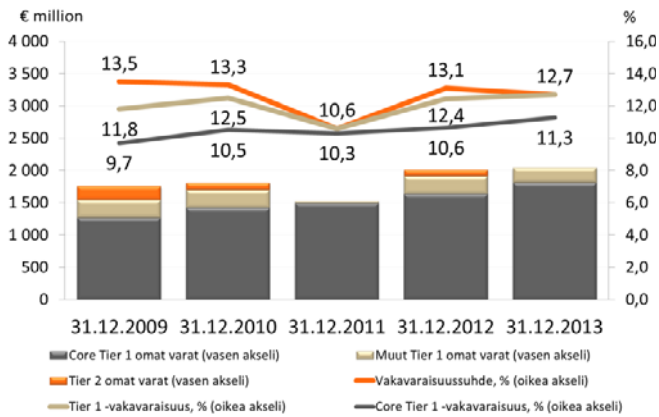
Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 31.12.2013, %
(31.12.2012, %)

Konsernin liiketoiminnan keskeiset riskit liittyvät yleisen taloudellisen toimintaympäristön ja sijoitusmarkkinoiden kehitykseen sekä finanssialan tuleviin sääntelymuutoksiin.

Konsernin vakavaraisuus

Omat varat ja vakavaraisuus

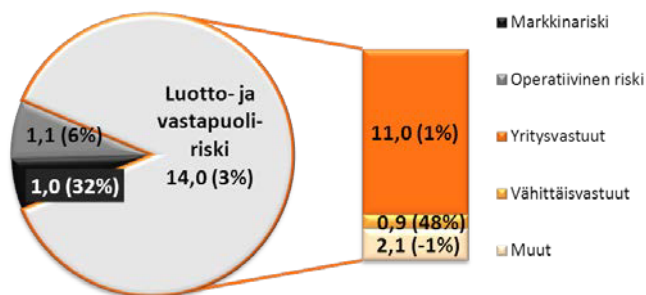

Pohjola-konsernin Core Tier 1 -vakavaraisuus vahvistui 11,3 %:iin (10,6). Neljännellä vuosineljänneksellä Core Tier 1 -vakavaraisuus nousi 0,6 prosenttiyksikköä. Pohjola Vakuutus ja A-Vakuutus päättivät joulukuussa jakaa Pohjola Pankille yhteensä 85 miljoonaa euroa ennakko-osinkoa vuoden 2013 tuloksesta, mikä nosti Core Tier 1 -vakavaraisuutta 0,5 prosenttiyksikköä. Pohjola-konsernin tavoite Core Tier 1 -vakavaraisuudelle on vähintään 11 %.

Luottolaitoslain mukainen vakavaraisuussuhde aleni 12,7 %:iin (13,1), kun lakisääteinen minimivaade on 8 %. Maaliskuussa Pohjola lunasti takaisin 170 miljoonan euron alemman toissijaisen oman pääoman ehtoisen lainan. Takaisinlunastus laski Pohjola-konsernin luottolaitoslain mukaista vakavaraisuutta 1,1 prosenttiyksikköä.

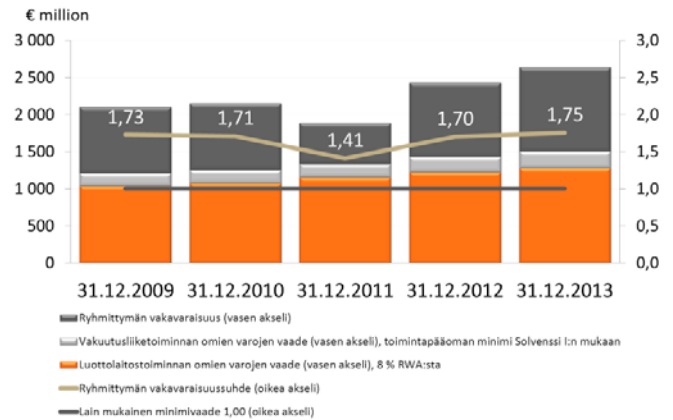
Riskipainotetut sitoumukset kasvoivat vuodessa 5 % pääosin luotto- ja vastapuoliriskin ja markkinariskien kasvun seurauksena. Pankkitoiminnan luottokanta kasvoi 5 %. Riskipainotettujen sitoumusten määrä oli vuoden lopussa 16,0 miljardia euroa (15,3).

Riskipainotetut erät yhteensä 16,0 mrd.€
(muutos vuoden alusta 5 %)

Pohjola-konserni kuuluu OP-Pohjola-ryhmään, jonka vakavaraisuutta valvotaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (rava) valvonnasta annetun lain mukaan. Pohjola-konsernin rava-vakavaraisuussuhde oli vuoden lopussa 1,75 (1,70).

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Basel III- ja Solvenssi II -säännösmuutokset

Finanssikriisin seurauksena pankkien vakavaraisuussäännökset tiukentuvat. Uusi luottolaitosdirektiivi ja -asetus (CRD4/CRR) julkaistiin 27.6.2013. Uudet säännökset tulevat voimaan vaiheittain 1.1.2014 alkaen, ja ne implementoivat Basel III -standardit EU:ssa vuosina 2014–2019. Muutoksilla pyritään muun muassa parantamaan omien varojen laatua, vähentämään pääomavaateen syklistä ja pankkien velkaantuneisuutta sekä asettamaan määrällisiä rajoitteita likviditeettiriskille.

Pohjolan näkökulmasta tärkein yksittäinen muutos säännöksissä liittyy vakuutusyhtiösijoitusten käsittelyyn pankkivetoisessa rahoitus- ja vakuutusryhmittymässä. Pohjola ja OP-Pohjola-ryhmä saivat 27.11.2013 Finanssivalvonnalta luvan käsitellä rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset riskipainotettuina erinä. Vakuutusyhtiösijoituksiin sovellettava menetelmä johtaa noin 280 % riskipainoon. Lupa on voimassa 1.1.2014 alkaen kuitenkin enintään 31.12.2014 saakka. OP-Pohjola-ryhmän luottolaitostoiminta on siirtymässä Euroopan keskuspankin valvontaan, jonka johdosta poikkeuslupan mahdollisesta jatkosta päättää Euroopan keskuspankki.

Muiden CRD4/CRR:n aiheuttamien muutosten arvioitu nettomääräinen kertavaikutus on vakavaraisuutta hieman alentava. Vakuutusyhtiösijoitusten käsittelyn muutos ja muiden CRD4/CRR:n aiheuttamien muutosten arvioitu nettomääräinen vaikutus (pro forma 31.12.2013 tilanteessa) on esitetty alla olevassa taulukossa.

Konsernin vakavaraisuus

%	31.12.2013	CRR/CRD4 pro forma
Core Tier 1 -vakavaraisuus	11,3	-
Ydinpääomavakavaraisuus (CET1)	-	11,9
Tier 1 -vakavaraisuus	12,7	13,0
Kokonaisvakavaraisuus	12,7	16,5

Kansallisen lainsäädännön kautta implementoitavat vakavaraisuuden puskurivaatimukset korottavat pääomavaatimuksia, mutta niiden voimaantuloaikataulu on vielä avoin. Tuleva likviditeettisäätely lisää likviditeetin hallinnan kustannuksia. Kannattavuuden merkitys korostuu säännösmuutoksiin valmistauduttaessa.

Osana OP-Pohjola-ryhmää myös Pohjolan luottolaitostoiminta on siirtymässä EKP:n valvontaan näillä näkymin vuoden 2014 marraskuussa. EKP suorittaa OP-Pohjola-ryhmän luottolaitostoiminnan saamisen laadun arvioinnin (AQR) ja stressitestin vuoden 2014 aikana, jossa Pohjolan luottolaitostoiminta on mukana.

Myös vakuutussektorin vakavaraisuussäännökset ovat muuttumassa. Vakuutussektorin Solvenssi II

-säännösmuutoksilla pyritään parantamaan vakuutusyhtiöiden omien varojen laatua, parantamaan yhtiöiden omaa riskienhallintaa, lisäämään pääomavaateen riskiperusteisuutta ja yhtenäistämään vakuutussektorin vakavaraisuussäännöksiä Euroopassa. Säännökset ovat vielä keskeneräiset, ja niiden voimaantulo on vuoden 2016 alussa. Vahinkovakuutustoimintaan kohdistuva Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR) 31.12.2013 mukaisten vakuutus- ja sijoitusriskien perusteella olisi ollut 713 miljoonaa euroa (pro forma). Pohjolan Vahinkovakuutustoiminta täyttää Pohjolan arvion mukaan Solvenssi II -ehdotuksen mukaisen vakavaraisuuspääomavaatimuksen jo nykyisin.

Luottokelpoisuusluokitukset

Pohjola Pankki Oyj:n luottoluokitukset 31.12.2013

Luokituslaitos	Lyhyt varain- hankinta	Näkymä	Pitkä varain- hankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Negatiivinen	AA-	Negatiivinen
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa
Fitch	F1	Vakaa	A+	Vakaa

Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokitukset 31.12.2013

Luokituslaitos	Luottoluokitus	Näkymä
Standard & Poor's	AA-	Negatiivinen
Moody's	A3	Vakaa

Vuonna 2013 Fitch Ratings Limitedin, Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limitedin ja Moody's Investors Service Ltd:n vahvistamissa Pohjola Pankki Oyj:n ja Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokituksissa ja näkymissä ei tapahtunut muutoksia.

Fitch Ratings vahvisti 4.4.2013 ja 20.11.2013 OP-Pohjola-ryhmän ja Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen A+ ja lyhyiden luottojen luokituksen F1 sekä säilytti näkymät vakaina.

Standard & Poor's vahvisti 31.7.2013 Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen AA- ja lyhyiden luottojen luokituksen A-1+ ja 5.7.2013 Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokituksen AA- säilyttäen molempien näkymät negatiivisina.

Pohjolan tehostamisohjelma

Vuoden 2012 lopussa aloitetulla Pohjola-konsernin tehostamisohjelmalla haetaan noin 50 miljoonan euron vuosittaisia kustannussäästöjä vuoden 2015 loppuun mennessä. Henkilöstövähennykset tuovat noin 40 % arvioituista säästöistä. Loput säästöistä syntyvät päällekkäisiä toimintoja purkamalla sekä toimintatapoja yhtenäistämällä koko OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernin tehostamisohjelman puitteissa. Koko keskusyhteisökonsernin vuosittainen kustannussäästötavoite on 150 miljoonaa euroa vuoden 2015 loppuun mennessä.

Kaikkiaan 50 miljoonan euron vuotuisista säästöistä saavutettiin 55 % vuonna 2013 ja arvioidaan saavutettavan 24 % vuonna 2014 ja loppuosa vuoden 2015 loppuun mennessä. Tavoiteltavista kustannussäästöistä runsaat 60 % arvioidaan kohdistuvan vahinkovakuutustoimintaan, hieman yli 30 % pankkitoimintaan ja loput varainhoitoon.

Pohjola-konsernin taloudellisenä tavoitteena on, että kulut ovat vuoden 2015 lopussa vuoden 2012 tasolla. Tehostamisohjelman puitteissa vuoden aikana saavutetuista 27 miljoonan euron säästöistä huolimatta Pohjola-konsernin kulut ylittivät vuoden 2012 tason, mihin osaltaan vaikutti 19 miljoonan euron pankkivero. Säästöistä valtaosa kohdistui henkilöstökuluihin. Vahinkovakuutuksen osuus kulusäästöistä oli 58 %, pankkitoiminnan 36 % ja varainhoidon 6 %.

OP-Pohjola päätti syyskuussa uudistaa ICT-palveluidensa toimintamallia ulkoistamalla osan sovelluskehityksestä ja -ylläpidosta Accenturelle ja CGI:lle. Ulkoistuksella tavoitellaan siirtymäajan jälkeen yli 20 miljoonan euron vuotuisia säästöjä OP-Pohjola-ryhmässä. Pohjola-konsernin osuus näistä säästöistä sisältyy jo aikaisemmin kerrottuun 50 miljoonan euron säästötavoitteeseen.

Liiketoimintasegmenttien tulos ja riskiasema

Pankkitoiminta

Vuosi 2013 lyhyesti

- Pankkitoiminnan tulos ennen veroja oli 251 miljoonaa euroa (221). Asiakasliiketoiminnan volyymien ja marginaalien nousu sekä arvonalentumisten määrän lasku vahvistivat tulosta.
- Luottokanta kasvoi 5 prosenttia 14,2 miljardiin euroon (13,5).
- Yritysluottokannan keskimarginaali parani 5 korkopistettä 1,57 prosenttiin.
- Saamisten arvonalentumiset pienenivät 35 miljoonaan euroon (54) ja olivat 0,20 % luotto- ja takauskannasta (0,34).
- Kulut ilman 17 miljoonan euron (-) pankkiveroa laskivat 2 miljoonaa euroa. Operatiivinen kulu-tuottosuhte oli 36 prosenttia (34).

Pankkitoiminnan tulos ja avainluvut

Milj. e	1–12/2013	1–12/2012	Muutos %	10–12/2013	10–12/2012	Muutos %
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	227	199	14	61	51	18
Markets	-3	31		2	6	
Yhteensä	224	230	-3	62	58	8
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	100	96	4	27	28	-3
Kaupankäynnin nettotuotot	101	72	41	29	21	36
Muut tuotot	17	21	-16	4	6	-39
Tuotot yhteensä	443	418	6	122	113	8
Kulut						
Henkilöstökulut	57	64	-10	14	13	7
ICT-kulut	31	27	13	9	7	22
Poistot	15	15	0	4	4	6
Muut kulut	54	37	50	14	10	54
Kulut yhteensä	157	143	10	41	35	19
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	285	275	4	81	79	3
Saamisten arvonalentumiset	35	54	-37	5	20	-73
Tulos ennen veroja	251	221	13	75	59	29
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	260	226	15	79	61	31
Luottokanta, mrd. e	14,2	13,5	5			
Takauskanta, mrd. e	2,7	2,7	1			
Riskipainotetut sitoumukset, mrd.e	14,1	13,3	5			
Yritysluottojen keskimarginaali, %	1,57	1,52	3			
Ongelmasaamiset*) luotto- ja takauskannasta, %	0,23	0,21				
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,20	0,34				
Operatiivinen kulu-tuottosuhte, %	36	34		34	29	
Henkilömäärä	634	745	-15			

*) Järjestämättömät, nollakorkoiset ja alihintaiset saamiset

Tulos tammi-joulukuu

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja oli 251 miljoonaa euroa (221). Saamisten arvonalentumiset laskivat selvästi ja olivat 35 miljoonaa euroa (54).

Luottokanta kasvoi 5 % ja oli vuoden lopussa 14,2 miljardia euroa. Yritysluottokannan keskimarginaali nousi 5 korkopistettä 1,57 %:iin.

Pohjolan markkinaosuus yritysluotoista kasvoi 22,1 %:iin (21,5).

Takauskanta säilyi edellisvuoden lopun tasolla ja oli 2,7 miljardia euroa. Sitovat nostamattomat luottolimiitit laskivat 0,3 miljardia euroa 3,1 miljardiin euroon.

Yrityspankin ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 14 %.

Pankkitoiminnan palkkiotuotot kasvoivat 4 miljoonaa euroa. Rahoitukseen ja maksuliikkeeseen liittyvät palkkiotuotot kasvoivat yhteensä 5 miljoonaa euroa ja arvopaperitoimintaan liittyvät palkkiot 3 miljoonaa euroa. Takauspalkkiot säilyivät vertailukauden tasolla, mutta muut palkkiotuotot alenivat 3 miljoonaa euroa.

Marketsin korkokate ja kaupankäynnin nettotuotot jäivät 2 miljoonaa euroa vertailukautta alhaisemmiksi käypään arvoon arvostettavien valuutta- ja korkoinstrumenttien trading-tuottojen pienennettyä. Trading-toiminnan tuotot pienenevät 21 miljoonaa euroa, mutta asiakastuotot kasvoivat 14 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan muiden tuottojen ja poistojen pieneneminen johtui pääasiassa huoltoleasing-kannan alenemisestä.

Pankkitoiminnan kulut kasvoivat 10 %. Kulut ilman 17 miljoonan euron pankkiveroa alenivat 2 %.

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja liiketoiminta-alueittain

Milj. e	1–12/2013	1–12/2012	Muutos %
Yrityspankki	185	152	21
Markets	66	70	-6
Baltian pankkitoiminta	0	-2	97
Yhteensä	251	221	14

Tulos loka–joulukuun

Viimeisen vuosineljänneksen tulos ennen veroja oli 75 miljoonaa euroa eli 17 miljoonaa euroa suurempi kuin vertailukaudella. Saamisten arvonalentumiset laskivat 15 miljoonaa euroa 5 miljoonaan euroon.

Yrityspankin ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 10 miljoonaa euroa eli 18 % vertailukaudesta. Luottokanta kasvoi viimeisellä vuosineljänneksellä 1 %. Kiristyneestä kilpailusta huolimatta yritysluottokannan keskimarginaali säilyi syyskuun lopun tasolla. Nettopalkkiotuotot pienenevät 1 miljoonaa euroa.

Marketsin korkokate ja kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat yhteensä 3 miljoonaa euroa asiakaskaupankäynnin ja trading-toiminnan tuottojen kasvun myötä.

Kulut ilman 4 miljoonan euron pankkiveroa kasvoivat 2 miljoonaa euroa lähinnä ict-kulujen kasvun myötä.

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja liiketoiminta-alueittain

Milj. e	10–12/2013	10–12/2012	Muutos %
Yrityspankki	53	37	43
Markets	23	23	-2
Baltian pankkitoiminta	0	-1	101
Yhteensä	75	59	27

Pankkitoiminnan riskiasema

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat asiakasliiketoiminnasta syntyvä luottoriski sekä markkinariskit.

Pankkitoiminnan kokonaisvastuut kasvoivat 0,7 miljardia euroa 25,1 miljardiin euroon. Luottokelpoisuudeltaan investointitason vastuuden eli ratingluokkien 1–5 osuus kokonaisvastuista, pois lukien kotitaloudet, pysyi hyvällä tasolla ja oli 62 % (63). Luokkien 11–12 osuus laski 1,3 %:iin (1,4).

Pankkitoiminnan kokonaisvastuista yritysasiakkaiden (ml. asuntoyhteisöt) vastuut muodostivat 81 % (81). Yritysasiakkaiden vastuista investointitasolle luokiteltujen vastuuden osuus oli 56 % (59) ja kahden heikoimman ratingluokan vastuut olivat 310 miljoonaa euroa (331) eli 1,5 % (1,7).

Suurten asiakasriskien yritysastuiden määrä vuoden lopussa oli 2,7 miljardia euroa (3,4). Konsernin suuria asiakasriskejä kattavat omat varat olivat 2,1 miljardia euroa (2,1).

Yritysasiakkaiden vastuuden toimialakohtainen jakauma säilyi hyvin hajautuneena. Merkittävimmät toimialat olivat kauppa 10,2 % (9,6), asuntojen vuokraus ja hallinta 9,9 % (10,3) ja kone- ja laitteollisuus 9,1 % (8,9). Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 49 % on julkisyhteisöjen takaamia.

Pankkitoiminnassa nettoluottotappioiden ja arvonalentumisten määrä oli 35 miljoonaa euroa (54) eli 0,20 % (0,34) luotto- ja takaukskannasta. Lopullisia luottotappioita kirjattiin 17 miljoonaa euroa (7) ja arvonalentumisia 55 miljoonaa euroa (59). Luottotappiopalausten ja arvonalentumisten vähennysten yhteismäärä oli 38 miljoonaa euroa (11).

Baltian liiketoiminnan vastuut olivat joulukuun lopussa 0,8 miljardia euroa (0,5), joka oli 3,2 % (2,2) pankkitoiminnan kokonaisvastuista.

Baltian liiketoiminnan nettoluottotappiot ja arvonalentumiset olivat -1 miljoonaa (-1) euroa eli tulosta parantava.

Pankkitoiminnan korkoriski yhden prosenttiyksikön koron muutokselle oli tammi–joulukuussa keskimäärin 12,4 miljoonaa euroa (8,0).

Vahinkovakuutustoiminta

Vuosi 2013 lyhyesti

- Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja parani 167 miljoonaan euroon (92). Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 150 miljoonaa euroa (283). Eläkevastuiden diskonttokoron lasku heikensi tulosta 38 miljoonaa euroa (52).
- Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 11 prosenttia (10).
- Etuasiakastalouksien määrä kasvoi 45 612 taloudella (46 658).
- Vakuutustekninen kannattavuus parani. Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 86,9 prosenttia (90,5) ja operatiivinen liikekulusuhde 18,7 prosenttia (21,5).
- Sijoitustuotot käyvin arvoin olivat 3,5 prosenttia (10,8).

Vahinkovakuutustoiminnan tulos ja avainluvut

Milj. e	1–12/2013	1–12/2012	Muutos %	10–12/2013	10–12/2012	Muutos %
Vakuutusmaksutuotot	1 249	1 126	11	319	283	13
Korvauskulut	-889	-830	7	-255	-211	21
Liikekulut	-234	-242	-3	-63	-58	9
Aineettomien poisto-oikaisu	-21	-21	0	-5	-5	0
Vakuutustekninen kate	104	33		-4	8	
Sijoitustuotot ja -kulut	132	115	14	27	17	62
Muut tuotot ja kulut	-70	-57	23	-18	-15	19
Tulos ennen veroja	167	92	82	5	10	-50
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	150	283	-47	24	48	-50
Yhdistetty kulusuhde, %	91,6	97,1		101,4	97,2	
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	86,9	90,5		87,9	95,3	
Operatiivinen vahinkosuhde, %	68,2	69,1		68,0	74,7	
Operatiivinen liikekulusuhde, %	18,7	21,5		19,9	20,6	
Operatiivinen riskisuhde, %	61,7	62,8		60,5	68,3	
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	25,2	27,8		27,3	27,0	
Sijoitusten tuotto käyvin arvoin, %	3,5	10,8		1,4	2,0	
Vastuunkantokyky, %	73	81				
Henkilömäärä	1 802	2 384	-24			

Tulos tammi-joulukuun

Tulos ennen veroja parani 167 miljoonaan euroon (92) vahvan vakuutusteknisen katteen ja hyvän sijoitustoiminnan tuloksen myötä. Eläkevastuiden diskonttokorkoa laskettiin 3,0 %:sta 2,8 %:iin, mikä kasvatti korvauskuluja 38 miljoonaa euroa. Vertailuvuonna diskonttokoron lasku 3,3 %:sta 3,0 %:iin kasvatti korvauskuluja 52 miljoonaa euroa.

Vakuutustekninen kannattavuus oli vertailukautta parempi. Vakuutusmaksutuottojen kasvu oli vahvaa ja liikekulut laskivat vertailukaudesta. Vakuutusmaksutuotot kasvoivat yhteensä 11 % (10). Operatiivinen vakuutustekninen kate oli 164 miljoonaa euroa (106) ja operatiivinen yhdistetty kulusuhde 86,9 % (90,5). Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä laskuperustemuutoksia ja poistoja yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä. Yhdistetty kulusuhde edellä mainitut erät mukaan lukien oli 91,6 % (97,1).

Vakuutusmaksutuotot

Milj. e	1–12/2013	1–12/2012	Muutos %
Henkilöasiakkaat	630	566	11
Yritysassiakkaat	567	513	10
Baltia	52	46	13
Yhteensä	1 249	1 126	11

Vakuutusmaksutuottojen kasvu jatkui vahvana sekä henkilö- että yritysasiakkaissa. Myös Baltiassa vakuutusmaksutuotot kääntyivät kasvuun. Maksutulon markkinaosuudella mitattuna Pohjola oli vuonna 2012 Suomen suurin vahinkovakuuttaja 29,1 %:n markkinaosuudella. Markkina-aseman arvioidaan vahvistuneen myös vuoden 2013 aikana.

Etuasiakastalouksien määrän kasvu oli 45 612 (46 658). Etuasiakastalouksia oli vuoden lopussa 615 606 (569 994), joista jo 73 % (69) on myös keskittänyt pankkiasiointinsa OP-Pohjola-ryhmään. Ryhmän osuuspankkien ja Helsingin OP Pankin asiakkaat käyttivät pankki- ja vakuutusasiointista kertyviä OP-bonuksia 1 783 000 vakuutuslaskuun (1 629 000), joista 253 000 laskua (251 000) on maksettu kokonaan bonuksilla. Bonuksilla maksettujen vakuutusmaksujen määrä oli 89 miljoonaa euroa (82).

Vakuutusten myynti henkilö- ja yritysasiakkailla kasvoi 3 % vertailukaudesta. Pohjola uudisti henkilövakuutukset ja nyt vakuutuksen voi saada jopa 100-vuotiaaksi asti. Pohjolan perustama ortopediseen päiväkirurgiaan erikoistunut Omasairaala Oy aloitti toimintansa vuoden alussa. Lokakuussa sairaala aloitti yksityisen tapaturmapäivystyksen, joka täydentää julkisen sektorin tapaturmanhoitoa. Joulukuun alusta alkaen Omasairaala ryhtyi tuottamaan myös OP-Pohjola-ryhmän

Keskusyhteisökonsernin pääkaupunkiseudun henkilöstön työterveyspalvelut.

Korvauskulujen kasvu, pois lukien eläkevastuiden diskonttokoron laskun vaikutus, oli 9 % eli vakuutusmaksutuottojen kasvua hitaampaa. Uusista suurvahingoista aiheutuva korvausmeno oli vertailukautta suurempi. Vuonna 2013 kirjattiin 205 uutta (173) suurta vahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 138 miljoonaa euroa (125). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin paransivat vakuutusteknistä katetta 10 miljoonaa euroa (27). Operatiivinen vahinkosuhde oli 68,2 % (69,1). Riskisuhde ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 61,7 % (62,8).

Liikekulut laskivat 3 % ja operatiivinen liikekulusuhde parani 18,7 %:iin (21,5). Tehokkuus parani tuottojen vahvan kasvun ja tehostamisohjelman ansiosta. Operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut oli 25,2 % (27,8).

Muut tuotot ja kulut kasvoivat 13 miljoonaa euroa heikentäen tulosta. Muutos liiketoiminnoille kohdistettavien pääomien allokointiperiaatteessa kasvatti vahinkovakuutuksen rahoituskuluja 16 miljoonaa euroa.

Operatiivinen vakuutustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	1–12/2013		1–12/2012	
	Kate milj. €	CR, %	Kate milj. €	CR, %
Henkilöasiakkaat	111	82,4	67	88,2
Yritysasiakkaat	48	91,6	34	93,3
Baltia	5	90,2	6	87,9
Yhteensä	164	86,9	106	90,5

Kannattavuus parani erityisesti henkilöasiakkaissa maksutuottojen vahvan kasvun ja korvauskulujen maltillisen kehityksen myötä.

Sijoitustoiminta

Sijoitustuotot käyvin arvoin jäivät vertailukautta alhaisemmiksi epäsuotuisamman korkokehityksen vuoksi. Sijoitusten tuotot käyvin arvoin olivat 115 miljoonaa euroa (306) ja tuottoprosentti 3,5 (10,8). Tulokseen kirjatut sijoitusten nettotuotot olivat 132 miljoonaa euroa (115).

Sijoituskannan jakauma

%	31.12.2013	30.9.2013	31.12.2012
Joukkolainat ja korkorahastot	72	71	75
Vaihtoehtoiset sijoitukset	1	1	3
Osakkeet	10	11	9
Pääomasijoitukset	3	3	3
Kiinteistöt	10	10	9
Rahamarkkinat	4	3	1
Yhteensä	100	100	100

Vahinkovakuutustoiminnan sijoituskanta oli vuoden lopussa 3 219 miljoonaa euroa (3 149). Korkosalkun luottoluokitusjakauma oli hyvä. Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus oli 91 % (92) ja 74 % (73) sijoituksista oli vähintään A–-luokitetuissa saamisissa. Korkosalkun jäljellä oleva keskimääräinen juoksuaika oli 4,4 vuotta (4,2) ja duraatio 3,7 vuotta (4,2).

Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten keskimääräinen tuotto eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) oli vuoden lopussa 2,7 % (2,9).

Tulos loka–jouluku

Vakuutusmaksutuottojen kasvu jatkui vahvana ja vakuutustekninen kannattavuus oli hyvä. Operatiivinen vakuutustekninen kate oli 39 miljoonaa euroa (13) ja operatiivinen yhdistetty kulusuhde 87,9 % (95,3). Yhdistetty kulusuhde sisältäen poistot yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä sekä laskuperustemuutokset oli 101,4 % (97,2).

Vakuutusmaksutuotot

Milj. e	10–12/2013	10–12/2012	Muutos %
Henkilöasiakkaat	159	144	11
Yritysasiakkaat	146	127	16
Baltia	14	12	13
Yhteensä	319	283	13

Vakuutusmaksutuotot kasvoivat yhteensä 13 % (13). Kasvu oli vahvaa kaikissa asiakassegmenteissä. Etuasiakastalouksien määrä kasvoi 15 129 taloudella (11 514). Vakuutusten myynti henkilö- ja yritysasiakkaille nousi katsauskaudella 4 %.

Korvauskulujen kasvu, pois lukien eläkevastuiden diskonttokoron laskun vaikutus, oli 3 %. Loka–joulukuussa kirjattiin 50 uutta (42) suurta vahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 43 miljoonaa euroa (35). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin heikensivät vakuutusteknistä katetta 6 miljoonaa euroa (-9). Operatiivinen vahinkosuhde oli 68,0 % (74,7). Riskisuhde ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 60,5 % (68,3).

Operatiivinen liikekulusuhde oli 19,9 % (20,6). Operatiivinen toimintakulusuhde, sisältäen myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 27,3 % (27,0).

Operatiivinen vakuutustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	10–12/2013		10–12/2012	
	Kate milj. €	CR, %	Kate milj. €	CR, %
Henkilöasiakkaat	21	87,1	6	95,7
Yritysasiakkaat	19	87,3	9	93,0
Baltia	0	102,5	-2	112,8
Yhteensä	39	87,9	13	95,3

Kannattavuus parani kaikissa asiakassegmenteissä maksutuottojen vahvan kasvun ja korvauskulujen maltillisen kehityksen myötä.

Sijoitustoiminta

Sijoitustuotot käyvin arvoin olivat 1,4 % (2,0). Tulokseen kirjatut sijoitusten nettotuotot olivat 27 miljoonaa euroa (17). Tuotot käyvin arvoin olivat 46 miljoonaa euroa (55).

Vahinkovakuutuksen riskiasema

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitussalkkujen markkinariskit ja vakuutusvelan diskonttaamisessa käytetyn diskonttokoron taso.

Vahinkovakuutuksen vakavaraisuuspääoma oli vuoden lopussa 913 miljoonaa euroa (914). Vakavaraisuuspääoma suhteessa vakuutusmaksutuottoihin (vastuunkantokyky) oli 73 % (81). Tasoitusmäärä oli 248 miljoonaa euroa (273).

Vahinkovakuutuksen riskiasemaa paransi eläkevastuiden diskonttokoron alentaminen.

Sijoitussalkun riskiasemassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Varainhoito

Vuosi 2013 lyhyesti

- Varainhoidon tulos ennen veroja oli 24 miljoonaa euroa (32). Tuottooperusteiset palkkiot olivat 4 miljoonaa euroa (15).
- Hallinnoitavat asiakasvarat kasvoivat vuoden vaihteesta 16 prosenttia ja olivat 37,9 miljardia euroa (32,8).
- Operatiivinen kulu-tuottosuhde oli 53 prosenttia (47).

Varainhoidon tulos ja avainluvut

Milj. e	1–12/2013	1–12/2012	Muutos %	10–12/2013	10–12/2012	Muutos %
Nettopalkkiotuotot	51	60	-15	13	25	-46
Muut tuotot	4	5	-16	1	1	-16
Tuotot yhteensä	55	65	-15	14	26	-45
Henkilöstökulut	14	19	-25	4	6	-34
Muut kulut	17	14	23	4	4	6
Kulut yhteensä	32	33	-5	8	10	-17
Osuus osakkuusyrityksen tuloksesta	0	0	-78	-1	0	
Tulos ennen veroja	24	32	-27	5	16	-66
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	24	32	-27	5	16	-66
Hallinnoitavat asiakasvarat mrd. e	38	33	16	38	33	16
Operatiivinen kulu-tuottosuhde, %	53	47		56	36	
Henkilömäärä	88	153	-42			

Tulos tammi-joulukuun

Varainhoidon tulos ennen veroja oli 24 miljoonaa euroa (32). Tulokseen sisältyi tuottooperusteisia palkkioita 4 miljoonaa euroa (15). Tulos sisältää osuuden osakkuusyhtiö Access Capital Partners Group SA:n nettotuloksesta.

Operatiivinen kulu-tuottosuhde oli 53 % (47).

Hallinnoitavat varat nousivat vuoden alusta 16 % ja olivat joulukuun lopussa 37,9 miljardia euroa (32,8).

Hallinnoitavat asiakasvarat

mrd. e	31.12.2013	30.9.2013	31.12.2012
Instituutioasiakkaat	21	20	19
OP-rahastot	12	12	10
Private	5	4	4
Yhteensä	38	37	33

Hallinnoitavien asiakasvarojen jakauma

%	31.12.2013	30.9.2013	31.12.2012
Rahamarkkinasijoitukset	15	15	16
Joukkovelkakirjalainat	37	38	40
Osakkeet	32	32	27
Muut	15	15	18
Yhteensä	100	100	100

Hallinnoitavien varojen kasvu perustui OP-rahastojen pääomien kasvuun, nettomyyntiin ja asiakassalkkujen markkina-arvojen nousuun. Varainhoidon salkunhoidossa olevista rahastoista 59 % ylitti vertailuindeksinsä tuoton.

Tulos loka-joulukuun

Varainhoidon loka-joulukuun tulos oli 5 miljoonaa euroa (16). Operatiivinen kulu-tuottosuhde oli 56 % (36). Tulokseen sisältyi tuottooperusteisia palkkioita 1 miljoonaa euroa (13).

Hallinnoitavat varat nousivat viimeisellä vuosineljänneksellä 1,3 miljardia euroa 37,9 miljardiin euroon.

Konsernitoiminnot

Vuosi 2013 lyhyesti

- Tulos ennen veroja oli 32 miljoonaa euroa (27). Tulos sisälsi saamistodistusten myyntivoittoja 14 miljoonaa euroa (–4) ja osinkotuottoja 24 miljoonaa euroa (15).
- Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 23 miljoonaa euroa (250).
- Maksuvalmius ja rahoituksen saatavuus säilyivät hyvällä tasolla.

Konsernitoimintojen tulos ja avainluvut

Milj. e	1–12/2013	1–12/2012	Muutos %	10–12/2013	10–12/2012	Muutos %
Korkokate	26	36	-28	5	5	-9
Kaupankäynnin nettotuotot	-12	1		-1	-3	-63
Sijoitustoiminnan nettotuotot	39	11		7	12	-41
Muut tuotot	7	16	-55	2	3	-45
Tuotot yhteensä	61	65	-6	12	17	-29
Henkilöstökulut	6	14	-57	1	3	-65
Muut kulut	20	20	0	5	6	-18
Kulut yhteensä	26	34	-24	6	9	-35
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	35	30	14	7	9	-22
Saamisten arvonalentumiset	2	3	-24	0	1	-100
Tulos ennen veroja	32	27	18	7	7	-10
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	23	250	-91	0	61	-99
Likviditeettireservi mrd. e	13,3	14,6	-9			
Riskipainotetut sitoumukset mrd. e	1,9	1,9	0			
Saamiset ja velat OP-Pohjola-ryhmän yhteisöille nettoasema, mrd. e	4,7	3,2	46			
Keskuspankkitoiminnan tulos, milj.e	9	8	7	2	2	5
Henkilömäärä	26	123	-79			

Tulos tammi–joulukuun

Tulos ennen veroja oli 32 miljoonaa euroa eli 5 miljoonaa euroa suurempi kuin vertailuvuonna. Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 23 miljoonaa euroa eli 227 miljoonaa euroa pienempi kuin vertailuvuonna, jolloin Euroopan keskuspankin rahoitusoperaatioiden myötä kasvanut likviditeetti rauhoitti markkinoita ja kavensi luottoriskimarginaaleja.

Likviditeettireservin korkokate laski tiukentuvaan likviditeettisäätelyyn valmistauduttaessa. Kaupankäynnin nettotuotot laskivat johdannaisten arvonmuutosten johdosta.

Sijoitustoiminnan nettotuottoihin sisältyi 14 miljoonaa euroa saamistodistusten myyntivoittoja (–4). Osinkotuotot olivat 24 miljoonaa euroa (15) sisältäen Suomen Luotto-osuuskunnalta saadun 16 miljoonan euron osuuspääoman koron (11). Saamistodistuksista kirjattujen arvonalentumisten määrä oli 2 miljoonaa euroa (3).

Pankkivero kasvatti muita kuluja 2 miljoonaa euroa.

Pohjolan rahoituksen saatavuus säilyi hyvänä. Pohjola laski liikkeeseen pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja tammi-joulukuussa 1,9 miljardia euroa. Toisella vuosineljänneksellä laskettiin kansainvälisillä pääomamarkkinoilla liikkeeseen yksi 500 miljoonan euron senior-ehtoinen joukkovelkakirjalaina, jonka maturiteetti on viisi vuotta. Lisäksi Japanin markkinoilla laskettiin liikkeelle Pohjolan ensimmäiset Samurai-joukkovelkakirjalainat, yhteensä 30

miljardia jeniä (237 miljoonaa euroa). Kolmannella vuosineljänneksellä laskettiin kansainvälisillä pääomamarkkinoilla liikkeelle maturiteetiltaan viiden vuoden mittainen 750 miljoonan euron senior-ehtoinen joukkovelkakirjalaina.

Senior-ehtoisen tukkuvarainhankinnan velkakirjojen keskimarginaali oli joulukuun lopussa 40 korkopistettä (40).

Tulos loka–joulukuun

Tulos ennen veroja oli 7 miljoonaa euroa eli vertailukauden tasolla. Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 60 miljoonaa euroa vertailukautta heikompi. Tulokseen sisältyi 4 miljoonaa euroa Suomen Luotto-osuuskunnan maksamaa osuuspääoman korkoa (11).

Konsernitoimintojen riskiasema

Konsernitoimintojen keskeiset riskit ovat likviditeettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likviditeettiriskit.

Konsernitoimintojen vastuut olivat yhteensä 19,8 miljardia euroa (20,4) ja ne muodostuivat OP-Pohjola-ryhmän maksuvalmiuden turvaamiseksi pidettävistä saamistodistuksista, talletuksista keskuspankkiin sekä saamisista osuuspankeilta.

Konsernitoimintojen korkoriski yhden prosenttiyksikön koron muutokselle oli tammi–joulukuussa keskimäärin 28,4 miljoonaa euroa (16,1).

Henkilöstö ja palkitseminen

Konsernin palveluksessa oli vuoden lopussa 2 550 henkilöä eli 854 henkilöä vähemmän kuin vuoden 2012 lopussa. Suurin osa vähennyksistä liittyy työsuhteiden siirtoon OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernin sisällä.

Henkilöstön lukumäärät

	31.12.2013	31.12.2012
Pankkitoiminta	634	745
Vahinkovakuutus	1 802	2 384
Varainhoito	88	153
Konsernitoiminnot	26	123
Yhteensä	2 550	3 404

Konsernin henkilöstöstä ulkomailla työskenteli yhteensä 402 henkilöä (395).

OP-Pohjola-ryhmän ja Pohjolan muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yritysکوhtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Tarkemmat tiedot palkitsemisesta on kerrottu vuoden 2012 tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Hallinnointi ja johto

Jouko Pölönen on toiminut 15.11.2013 lähtien Pohjolan toimitusjohtajana. Lisäksi hän jatkaa Pohjola Vakuutuksen toimitusjohtajana. Jouko Pölönen seurasi tehtävässään Mikael Silvennoista, joka siirtyi perheyhtiönsä partneriksi ja hallituksen puheenjohtajaksi sekä hallitusammattilaiseksi.

Hannu Jaatinen on toiminut 28.10.2013 lähtien vt. Pankkitoiminnan johtajana ja Pohjola-konsernin johtoryhmän jäsenenä. Hän seurasi tehtävässään Reima Rytsölää, joka siirtyi toisen yhtiön palvelukseen.

Konsernin rakennejärjestelyt

Pohjola uudisti pääomamarkkinatoimintojaan yhdistämällä velka- ja osakerahoitukseen erikoistuneet toiminnot. Osana uudistusta Pohjola Corporate Finance Oy sulautui Pohjola Pankki Oyj:ön 31.12.2013.

Pohjola avasi maaliskuussa sivukonttorin Liettuassa, jonka jälkeen Pohjola tarjoaa yritysasiakkailleen palveluita kaikissa Baltian maissa.

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Pohjolan NASDAQ OMX Helsingissä noteerattavien A-osakkeiden ja noteeraamattomien K-osakkeiden lukumäärissä tapahtui vuonna 2013 seuraavia muutoksia.

Osuuspankkien omistamia Pohjola Pankki Oyj:n K-sarjan osakkeita muunnettiin A-sarjan osakkeiksi 33 880 kappaletta 14.10.2013. Muutokset merkittiin kaupparekisteriin 14.10.2013 ja kaupankäynti muunnetuilla A-sarjan osakkeilta alkoi pörssissä 15.10.2013. K-sarjan osakkeiden lukumäärä aleni 67 575 429 kappaleesta 67 541 549 kappaleeseen, ja NASDAQ OMX Helsingissä noteerattavien A-sarjan osakkeiden lukumäärä kasvoi 251 975 986 kappaleesta 252 009 866 kappaleeseen. Muunnot eivät vaikuttaneet osakkeiden kokonaismäärään, joka on 319 551 415 kappaletta. Yhtiön osakkeiden tuottama äänimäärä on muunnon jälkeen yhteensä 589 717 611.

Osuuspankkien omistamia Pohjola Pankki Oyj:n K-sarjan osakkeita muunnettiin A-sarjan osakkeiksi 33 188 kappaletta 2.9.2013. Muutokset merkittiin kaupparekisteriin 2.9.2013 ja kaupankäynti muunnetuilla A-sarjan osakkeilla alkoi pörssissä 3.9.2013. K-sarjan osakkeiden lukumäärä aleni 67 608 617 kappaleesta 67 575 429 kappaleeseen, ja NASDAQ OMX Helsingissä noteerattavien A-sarjan osakkeiden lukumäärä kasvoi 251 942 798 kappaleesta 251 975 986 kappaleeseen. Muunnot eivät vaikuttaneet osakkeiden kokonaismäärään, joka on 319 551 415 kappaletta. Yhtiön osakkeiden tuottama äänimäärä oli muunnon jälkeen yhteensä 589 853 131.

Osakkeiden lukumäärät

Osakesarja	Osakkeiden lukumäärä	Osuus kaikista osakkeista	Osuus äänistä
31.12.2013			
Pohjola A (POH1S)	252 009 866	78,86 %	42,73 %
Pohjola K (POHKS)	67 541 549	21,14 %	57,27 %
Yhteensä	319 551 415	100,00 %	100,00 %

Pohjolan A-osakkeen kurssi katsauskauden viimeisenä kaupankäyntipäivänä 30.12.2013 oli 14,62 euroa (28.12.2012: 11,27 euroa). Vuoden 2013 aikana kurssi oli korkeimmillaan 14,67 euroa (27.12.2013) ja alimmillaan 11,14 euroa (24.6.2013).

Pohjolan markkina-arvo oli joulukuun 2013 lopussa 4 672 miljoonaa euroa (3 601). Markkina-arvon laskennassa K-osakkeet on arvostettu A-osakkeen kurssilla.

A-osakkeiden euromääräinen osakevaihto vuonna 2013 oli 1 141 miljoonaa euroa (1 133). Kappalemääräinen osakevaihto vuonna 2013 oli 90 miljoonaa osaketta (126).

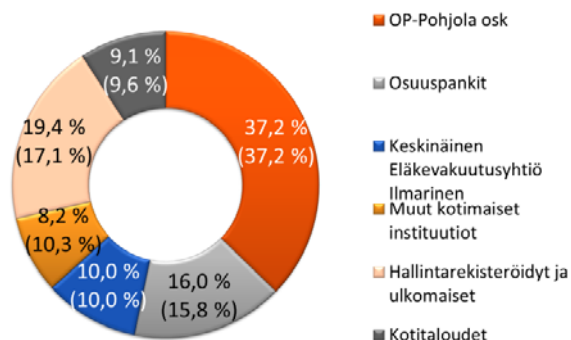
Osakkeenomistajien lukumäärä

	31.12.2013	31.12.2012	Muutos (kpl)
A-sarja	32 260	32 272	-12
K-sarja	104	109	-5
Yhteensä*	32 267	32 278	-11

*A- ja K-osakkeenomistajien yhteenlaskettu lukumäärä poikkeaa A- ja K-osakkeenomistajien yhteenlasketusta kokonaismäärästä, koska osa K-osakkeiden omistajista omistaa myös A-osakkeita.

Pohjolan osakkeenomistajien lukumäärä 31.12.2013 oli 32 267 osakkeenomistajaa. Osakkeenomistajista 95,4 % oli yksityishenkilöitä. Hallintarekisteröityjen osakkeiden lukumäärä oli 60,4 miljoonaa osaketta ja se kasvoi 9 miljoonalla osakkeella vuoden 2012 loppuun verrattuna. Hallintarekisteröityjen osakkeiden osuus A-osakkeista oli joulukuun 2013 lopussa 24,0 % (20,4 %).

Osakeomistuksen jakauma 31.12.2013
A- ja K-osakkeet, % (31.12.2012, %)

Suurimmat yksittäiset osakkeenomistajat

31.12.2013	Osuus kaikista osakkeista, %	Osuus A- osakkeista, %	Osuus äänistä, %
1 OP-Pohjola osk	37,24	23,15	61,31
2 Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	10,00	12,68	5,42
3 Oulun Osuuspankki	1,36	1,10	1,82
4 OP-Eläkekassa	1,08	1,37	0,59
5 Sijoitusrahasto Nordea Fennia	0,78	0,99	0,42
6 OP-Eläkesäätiö	0,73	0,92	0,39
7 Tampereen Seudun Osuuspankki	0,56	0,66	0,37
8 Valtion Eläkerahasto	0,53	0,67	0,29
9 Suur-Savon Osuuspankki	0,47	0,53	0,37
10 Länsi-Suomen Osuuspankki	0,45	0,41	0,51
Hallintarekisteröidyt osakkeet yhteensä	18,90	23,97	10,24
Muut	27,90	33,53	18,27
Yhteensä	100,00	100,00	100,00

Vuonna 2013 Pohjolan A-osakkeiden euromääräisestä kaupankäynnistä 63,3 % (72,2) tehtiin NASDAQ OMX Helsingissä. Kaupankäynnistä 36,7 % (36,2) tapahtui monenkeskisillä markkinapaikoilla (MTF, multilateral trading facility).

Osakkeiden markkinapaikat

Markkinapaikka	Osuus euromääräisestä kaupankäynnistä vuonna 2013, %
Nasdaq OMX	63,3
BATS Chi-X CXE (Chi-X)	21,7
Turquoise	8,7
BATS Chi-X BXE (Bats)	5,9
Burgundy	0,3
NYSE Arca	0,0
Frankfurt	0,0
Düsseldorf	0,0

Lähde: Fidessa Fragmentation Index

Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen esitys yhtiön jakokelpoisten varojen käsittelemisestä

Pohjola Pankki Oyj:n oma pääoma 31.12.2013 oli 1 855 039 485,05 euroa, josta jakokelpoinen oma pääoma oli 703 532 356,31 euroa.

Yhtiökokouksen käytettävissä on jakokelpoisia varoja:

	euroa
Tilikauden 2013 voitto	278 723 651,89
Edellisten tilikausien voitto	93 427 867,36
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	307 931 364,75
Muut vapaat rahastot	23 449 472,31
Yhteensä	703 532 356,31

Yhtiön jakokelpoisia varoja ehdotetaan jaettavaksi osinkona yhtiön osakkeenomistajille A-sarjan 252 009 866 osakkeelle 0,67 euroa eli 168 846 610,22 euroa ja K-sarjan 67 541 549 osakkeelle 0,64 euroa eli 43 226 591,36 euroa, joten osingonjaon yhteismääräksi ehdotetaan 212 073 201,58 euroa.

Osingonjakoon ehdotetaan käytettäväksi tilikauden 2013 voitosta 212 073 201,58 euroa. Yhtiön jakokelpoiseen omaan pääomaan jää tällöin 491 459 154,73 euroa.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että jakokelpoisista varoista varataan hallituksen käyttöön yleishyödyllisiin tai niihin rinnastettaviin tarkoituksiin lahjoituksina jaettavaksi enintään 75 000 euroa.

Yhtiön taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Yhtiön maksuvalmius on hyvä, eikä ehdotettu voitonjako vaaranna hallituksen näkemyksen mukaan yhtiön maksukykyä.

Hallitus ehdottaa, että osinko maksetaan osakkeenomistajille, jotka osingonmaksun täsmäytyspäivänä 25.3.2014 on merkitty Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön omistajaluetteloon ja että osinko maksetaan 3.4.2014.

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisö OP-Pohjola osk on 6.2.2014 päättänyt tehdä vapaaehtoisin julkisen ostotarjouksen kaikista niistä Pohjola Pankki Oyj:n osakkeista, jotka eivät vielä ole OP-Pohjola osk:n omistuksessa. Pohjola Pankki Oyj antaa asiasta erillisen pörssitiedotteen 6.2.2014.

OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto päätti 5.2.2014 nostaa OP-Pohjola-ryhmän vakavaraisuustavoitteen nykyisestä 15 prosentista (CT1) 18 prosenttiin (CET1). Pohjola Pankki Oyj:n emoyhteisön OP-Pohjola osk:n hallituksena toimiva johtokunta on ehdottanut Pohjola Pankki Oyj:n hallitukselle, että Pohjolan ydinpääomavakavaraisuustavoite (CET1) nostetaan 15 prosenttiin, ja että Pohjola-konsernin osinkosuhde lasketaan 30 prosenttiin tilikauden 2014 voitonjaosta lähtien, kunnes ydinpääomavakavaraisuus saavuttaa uuden tavoitetason. Pohjola Pankki Oyj:n hallitus tulee arvioimaan Pohjola-konsernin taloudellisia tavoitteita ja mahdollisia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi siten, että päivitetyt taloudelliset tavoitteet voidaan vahvistaa 20.3.2014 pidettävään varsinaiseen yhtiökokoukseen mennessä. Pohjola Pankki Oyj antaa asiasta erillisen pörssitiedotteen 6.2.2014.

Vuoden 2014 näkymät

Pankkitoiminnassa luottokannan kasvun odotetaan olevan samaa tasoa kuin vuonna 2013. Toimintaympäristöstä johtuen yritysten investointien odotetaan pysyvän normaalia alemmalla tasolla. Pankkitoiminnan tuloskehityksen suurimmat epävarmuustekijät liittyvät volyyymikehitykseen ja luottosalkun tulevien arvonalennusten määrään. Pankkitoiminnan tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan samaa tasoa tai suurempi kuin vuonna 2013.

Vakuutusmaksutuottojen kasvun arvioidaan olevan markkinoita nopeampaa. Vahinkovakuutuksen operatiivisen yhdistetyn kulusuhteen koko vuodelta arvioidaan olevan vaihteluvälissä 87–91 prosenttia, mikäli suurvahinkoja ei tule merkittävästi enemmän kuin vuonna 2013. Sijoitustoiminnan tuotot riippuvat pitkälti sijoitusmarkkinoiden kehityksestä. Vahinkovakuutuksen tuloskehityksen merkittävimmät epävarmuustekijät ovat korko- ja sijoitusmarkkinoiden kehitys ja suurvahinkojen vaikutus korvausmenoon. Vahinkovakuutuksen tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan suurempi kuin vuonna 2013.

Varainhoidon tuloskehityksen suurimmat epävarmuustekijät ovat sijoitustoiminnan menestykseen sidottujen palkkio- ja tuottojen toteutuminen sekä hallinnoitavien asiakasvarojen määrä. Varainhoidon tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan samaa tasoa tai suurempi kuin vuonna 2013.

Konsernitoimintojen tulokseen keskeisimmin vaikuttavat tekijät ovat likviditeettireservistä syntyvä korkokate, saamistodistuksista realisoituvat myyntivoitot ja -tappiot sekä saamistodistuksiin mahdollisesti tehtävät tulosvaikutteiset arvonalentumiset. Konsernitoimintojen tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan pienempi kuin vuonna 2013 matalasta korkotasosta ja likviditeettisääntelyn kiristymisestä johtuen.

Konsernin tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan suurempi kuin vuonna 2013.

Suhdannenäkömiin ja yleiseen toimintaympäristöön liittyvä epävarmuus on edelleen suuri.

Kaikki tässä katsauksessa esitetyt arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen toimintaympäristön, konsernin ja sen eri toimintojen kehityksestä, ja todelliset tulokset voivat olla merkittävästikin erilaiset.

Pohjola-konsernin tuloslaskelma

Milj. e	Liite	10–12/ 2013	10–12/ 2012	1–12/ 2013	1–12/ 2012
Korkokate	3	62	62	229	263
Saamisten arvonalentumiset	4	5	21	37	57
Korkokate arvonalentumisten jälkeen		56	40	193	206
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	5	98	100	529	438
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	6	42	53	162	169
Kaupankäynnin nettotuotot	7	32	19	93	79
Sijoitustoiminnan nettotuotot	8	7	14	39	13
Liiketoiminnan muut tuotot	9	12	8	38	37
Nettotuotot yhteensä		247	235	1 053	941
Henkilöstökulut		47	54	184	232
Ict-kulut		25	24	90	87
Poistot		15	13	55	50
Muut kulut		68	52	251	200
Kulut yhteensä		154	142	580	569
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		-1	0	0	1
Tulos ennen veroja		92	92	473	372
Tuloverot		-41	23	49	89
Tilikauden tulos		134	69	424	283
Emoyhtiön omistajien osuus kauden tuloksesta		134	69	424	283
Yhteensä		134	69	424	283
Tulos/osake (EPS), e					
A-osake		0,42	0,22	1,33	0,90
K-osake		0,39	0,19	1,30	0,87

Pohjola-konsernin laaja tuloslaskelma

Milj. e	10–12/ 2013	10–12/ 2012	1–12/ 2013	1–12/ 2012
Tilikauden tulos	134	69	424	283
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi				
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	0	-14	0	-10
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi				
Käyvän arvon rahaston muutos				
Käypään arvoon arvostamisesta	20	93	-1	401
Rahavirran suojauksesta	-3	0	-16	17
Muuntoerot	0	0	0	0
Tuloverot				
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi				
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)	2	-4	2	-2
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi				
Käypään arvoon arvostamisesta	-4	23	-9	98
Rahavirran suojauksesta	-1	0	-5	4
Tilikauden laaja tulos	154	128	419	592
Emoyhtiön omistajien osuus kauden laajasta tuloksesta	154	128	419	592
Yhteensä	154	128	419	592

Pohjola-konsernin tase

Milj. e	Liite	31.12.2013	31.12.2012
Käteiset varat		2 046	5 643
Saamiset luottolaitoksilta		9 899	8 815
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat			
Kaupankäynnin rahoitusvarat		435	246
Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat		9	9
Johdannaissopimukset		3 444	4 462
Saamiset asiakkailta		14 515	13 839
Vahinkovakuutustoiminnan varat	12	3 539	3 523
Sijoitusomaisuus		7 427	5 431
Sijoitukset osakkuusyrityksissä		29	26
Aineettomat hyödykkeet	13	910	922
Aineelliset hyödykkeet		84	69
Muut varat		1 367	1 600
Verosaamiset		15	36
Varat yhteensä		43 720	44 623
 Velat luottolaitoksille		4 789	5 840
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat			
Kaupankäynnin rahoitusvelat		4	3
Johdannaissopimukset		3 420	4 557
Velat asiakkaille		10 188	10 775
Vahinkovakuutustoiminnan velat	14	2 746	2 599
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	15	16 097	13 769
Varaukset ja muut velat		2 075	2 550
Verovelat		375	485
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		984	1 275
Velat yhteensä		40 677	41 854
Oma pääoma			
Emoyhtiön omistajien osuus			
Osakepääoma		428	428
Käyvän arvon rahasto	16	164	167
Muut rahastot		1 093	1 093
Kertyneet voittovarot		1 358	1 081
Oma pääoma yhteensä		3 043	2 769
Velat ja oma pääoma yhteensä		43 720	44 623

Pohjola-konsernin oman pääoman muutoslaskelma

Milj. e	Käyvän arvon rahasto					Oma pääoma yhteensä
	Osake- pääoma	Käypään arvoon arvosta- misesta	Rahavirran suojauk- sesta	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	
Oma pääoma 1.1.2012	428	-159	10	1 093	934	2 306
Tilikauden laaja tulos		303	13	0	276	592
Kauden tulos					283	283
Muut laajan tuloksen erät		303	13	0	-7	309
Voitonjako					-129	-129
A-osakkeelle 0,41 eur/osake					-103	-103
K-osakkeelle 0,38 eur/osake					-26	-26
Omana pääomana suoritettavat osakeperusteiset maksut					0	0
Muut					0	0
Oma pääoma 31.12.2012	428	144	23	1 093	1 081	2 769

Milj. e	Käyvän arvon rahasto					Oma pääoma yhteensä
	Osake- pääoma	Käypään arvoon arvosta- misesta	Rahavirran suojauk- sesta	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	
Oma pääoma 1.1.2013	428	144	23	1 093	1 081	2 769
Tilikauden laaja tulos		8	-12	0	422	419
Kauden tulos					424	424
Muut laajan tuloksen erät		8	-12	0	-2	-6
Voitonjako					-145	-145
A-osakkeelle 0,46 eur/osake					-116	-116
K-osakkeelle 0,43 eur/osake					-29	-29
Omana pääomana suoritettavat osakeperusteiset maksut					-1	-1
Muut					1	1
Oma pääoma 31.12.2013	428	152	11	1 093	1 358	3 043

Pohjola-konsernin rahavirtalaskelma

Milj. e	1–12/ 2013	1–12/ 2012
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden tulos	424	283
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut	161	262
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-4 150	-668
Saamiset luottolaitoksilta	-986	-1 284
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	-338	167
Johdannaissopimukset	28	27
Saamiset asiakkailta	-736	-1 190
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-77	-185
Sijoitusomaisuus	-2 289	1 810
Muut varat	248	-14
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-2 040	2 913
Velat luottolaitoksille	-1 031	-124
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	1	2
Johdannaissopimukset	-10	-22
Velat asiakkaille	-588	2 750
Vahinkovakuutustoiminnan velat	48	10
Varaukset ja muut velat	-460	298
Maksetut tuloverot	-126	-65
Saadut osingot	51	45
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	-5 680	2 770
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	129	320
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat		
hankintahetken rahavaroilla vähennettynä	-4	-3
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-45	-44
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	3	2
B. Investointien rahavirta yhteensä	83	275
Rahoituksen rahavirta		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset		502
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	-271	-274
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	24 340	22 516
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-21 833	-24 095
Maksetut osingot	-145	-129
Muut oman pääoman erien vähennykset	0	0
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	2 092	-1 479
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	-3 505	1 565
Rahavarat tilikauden alussa	6 177	4 612
Rahavarat tilikauden lopussa	2 671	6 177
Rahavarat		
Käteiset varat*	2 051	5 654
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	620	523
Yhteensä	2 671	6 177

* Josta vahinkovakuutustoiminnan käteisiä varoja 4 miljoonaa euroa (10).

Segmenttikohtaiset tiedot

Tulos loka–joulukuu 2013, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	61					61
Markets	2					2
Muut toiminnot		-6	1	5	0	-1
Yhteensä	62	-6	1	5	0	62
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	27	4	13	-1	-1	42
Kaupankäynnin nettotuotot	29	0	0	-1	4	32
Sijoitustoiminnan nettotuotot			0	7		7
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta		85				85
Sijoitustoiminnasta		27			-3	24
Muista eristä		-11				-11
Yhteensä		101			-3	98
Liiketoiminnan muut tuotot	4	5	0	2	0	12
Tuotot yhteensä	122	104	14	12	0	252
Henkilöstökulut	14	27	4	1		47
Ict-kulut	9	13	1	2	0	25
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä		5	1			6
Muut poistot ja arvonalentumiset	4	4	0	0		9
Muut kulut	14	49	3	3	-1	68
Kulut yhteensä	41	99	8	6	0	154
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	81	5	6	7	0	98
Saamisten arvonalentumiset	5					5
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0	-1		0	-1
Tulos ennen veroja	75	5	5	7	0	92
Käyvän arvon rahaston muutos	4	19	0	-6	0	17
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	0	0	0	0		0
Laaja tulos ennen veroja	80	24	5	0	0	110

Tulos loka–joulukuu 2012, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	51					51
Markets	6					6
Muut toiminnot		-2	1	5	0	4
Yhteensä	58	-2	1	5	0	62
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	28	6	25	0	-5	53
Kaupankäynnin nettotuotot	21		0	-3	0	19
Sijoitustoiminnan nettotuotot	2			12		14
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta		90				90
Sijoitustoiminnasta		17			4	21
Muista eristä		-11				-11
Yhteensä		96			4	100
Liiketoiminnan muut tuotot	4	1	1	4	-2	8
Tuotot yhteensä	113	101	26	17	-2	256
Henkilöstökulut	13	32	6	3		54
Ict-kulut	7	14	1	2	0	24
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä		5	1			6
Muut poistot ja arvonalentumiset	4	2	0	0		7
Muut kulut	10	38	2	4	-2	52
Kulut yhteensä	35	91	10	9	-2	142
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	79	10	16	9	0	113
Saamisten arvonalentumiset	20			1		21
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0	0		0	0
Tulos ennen veroja	59	10	16	7	0	92
Käyvän arvon rahaston muutos	2	39	0	53	0	94
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-10	-1	0	-3		-14
Laaja tulos ennen veroja	50	48	16	58	0	171

Tulos tammi–joulukuu 2013, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	227					227
Markets	-3					-3
Muut toiminnot		-24	3	26	1	5
Yhteensä	224	-24	3	26	1	229
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	100	17	51	-1	-4	162
Kaupankäynnin nettotuotot	101	0	0	-12	3	93
Sijoitustoiminnan nettotuotot	0		0	39		39
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta		440				440
Sijoitustoiminnasta		132			-1	131
Muista eristä		-43				-43
Yhteensä		529			-1	529
Liiketoiminnan muut tuotot	17	10	1	9	0	38
Tuotot yhteensä	443	533	55	61	-1	1 090
Henkilöstökulut	57	107	14	6		184
Ict-kulut	31	50	3	5	1	90
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä		21	2			24
Muut poistot ja arvonalentumiset	15	14	1	1		31
Muut kulut	54	174	11	14	-2	251
Kulut yhteensä	157	366	32	26	-1	580
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	285	166	24	35	0	510
Saamisten arvonalentumiset	35			2		37
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0	0		0	0
Tulos ennen veroja	251	167	24	32	0	473
Käyvän arvon rahaston muutos	9	-17	0	-9	0	-17
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	0	0	0	0		0
Laaja tulos ennen veroja	260	150	24	23	0	457

Tulos tammi–joulukuu 2012, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	199					199
Markets	31					31
Muut toiminnot		-8	3	36	2	33
Yhteensä	230	-8	3	36	2	263
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	96	24	60	-2	-8	169
Kaupankäynnin nettotuotot	72	0	0	1	5	79
Sijoitustoiminnan nettotuotot	2		0	11		13
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta		367				367
Sijoitustoiminnasta		115			0	115
Muista eristä		-45				-45
Yhteensä		438			0	438
Liiketoiminnan muut tuotot	19	5	2	18	-7	37
Tuotot yhteensä	418	458	65	65	-7	998
Henkilöstökulut	64	135	19	14		232
Ict-kulut	27	51	3	6	1	87
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä		21	2			24
Muut poistot ja arvonalentumiset	15	9	1	1		27
Muut kulut	37	150	8	13	-8	200
Kulut yhteensä	143	366	33	34	-7	569
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	275	92	32	30	0	429
Saamisten arvonalentumiset	54			3		57
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0	0		0	1
Tulos ennen veroja	221	92	32	27	0	372
Käyvän arvon rahaston muutos	6	191	0	222	-1	418
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-7	-1	0	-2		-10
Laaja tulos ennen veroja	220	282	32	247	-1	780

Tase 31.12.2013, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Saamiset asiakkailta	14 432			296	-213	14 515
Saamiset luottolaitoksilta	659	4	3	11 295	-16	11 945
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat	487			-42		444
Vahinkovakuutustoiminnan varat		3 750			-210	3 539
Sijoitusomaisuus	524	16	22	6 879	-14	7 427
Sijoitukset osakkuusyrityksissä		2	27			29
Muut varat	3 792	781	114	1 241	-109	5 819
Varat yhteensä	19 894	4 553	166	19 669	-562	43 720
Velat asiakkaille	7 035			3 309	-156	10 188
Velat luottolaitoksille	614			4 387	-213	4 789
Vahinkovakuutustoiminnan velat		2 844			-98	2 746
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				16 159	-62	16 097
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		50		934		984
Muut velat	4 381	56	9	1 460	-33	5 874
Velat yhteensä	12 029	2 950	9	26 249	-561	40 677
Oma pääoma						3 043
Henkilömäärä	634	1 802	88	26		2 550
Investoinnit, milj. e	15	27	2	1		45

Tase 31.12.2012, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Saamiset asiakkailta	13 723			286	-169	13 839
Saamiset luottolaitoksilta	433	5	3	14 037	-19	14 458
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat	360			-104		256
Vahinkovakuutustoiminnan varat		3 627			-104	3 523
Sijoitusomaisuus	457	16	23	4 943	-9	5 431
Sijoitukset osakkuusyrityksissä		2	24			26
Muut varat	4 681	773	127	1 585	-77	7 090
Varat yhteensä	19 653	4 423	178	20 748	-378	44 623
Velat asiakkaille	6 786			4 055	-66	10 775
Velat luottolaitoksille	1 225			4 784	-169	5 840
Vahinkovakuutustoiminnan velat		2 657			-58	2 599
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				13 817	-48	13 769
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		50		1 225		1 275
Muut velat	5 573	63	12	1 985	-36	7 595
Velat yhteensä	13 583	2 769	12	25 867	-377	41 854
Oma pääoma						2 769
Henkilömäärä	745	2 384	153	123		3 404
Investoinnit, milj. e	19	22	1	2		43

Liitetiedot

Liite 1. Laatimisperiaatteet

Tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2013 on laadittu IAS 34-standardin (Osavuositarkastukset) mukaisesti.

Tilinpäätöstiedotteen laatimisessa on sovellettu olennaisilta osin samoja laatimisperiaatteita kuin vuositilinpäätöksessä 2012 lukuun ottamatta alla mainittuja muutoksia.

Tilinpäätöstiedote on tilintarkastamaton. Kaikki tilinpäätöstiedotteen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluovutuksesta.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteen muutos

IAS 19 Työsuhde-etuudet

Pohjola-konserni soveltaa 1.1.2013 alkaen muutettua IAS 19 Työsuhde-etuudet –standardia. Uudistettu standardi poistaa option käyttöä ns. putkimenetelmää vakuutusmatemaattisten voittojen ja tappioiden kirjaamisessa sekä muuttaa etuuspohjaisten eläkekulujen nettokorkotuoton laskentaa. Uudistetun standardin mukaan nettokorkotuoton laskennassa käytettävä eläkevarojen odotettu tuotto lasketaan eläkevelvoitteen diskonttauskoron määräisenä.

Laatimisperiaatteen muutoksen vaikutus tilikauden 2012 henkilöstökuluihin ja muihin laajan tuloksen eriin on esitetty alla olevassa taulukossa. Putkimenetelmän käytöstä Pohjola-konserni luopui vapaaehtoisesti vuoden 2012 alusta alkaen. Muutoksella ei ole vaikutusta Tulos/osake (EPS) -tunnuslukuun.

Milj. e	Vanha laatimis- periaate	Uusi laatimis- periaate	Laatimis- periaatteen muutoksen vaikutus
Tuloslaskelma 2012			
Henkilöstökulut	230	232	2
Tuloverot	89	89	0
Laaja tuloslaskelma 2012			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-12	-10	2
Tuloverot etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)	-3	-2	0

Muut muutokset

Seuraavia vuoden 2012 tilinpäätöksessä esitettyjä laatimisperiaatteita on muutettu vuoden 2013 alusta lähtien:

1.5 Rahoitusinstrumentit

1.5.4 Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen taseessa

Rahoitusvarojen ja -velkojen vähentäminen toisistaan

Rahoitusvaroja ja -velkoja ei netoteta, jollei niiden kuitaamiseen ole lakisääteistä oikeutta ja jollei kuitausta aiota käyttää. Kuitausoikeutta käytetään keskusvastapuoliselvityksessä oleviin OTC- korkojohdannaisiin.

Keskusvastapuolena toimii London Clearing House.

1.5.7 Johdannaisopimukset

Keskusvastapuoliselvityksessä olevien OTC-korkojohdannaisten käyvät arvot selvitetään päivittäin

käteissuorituksella. Taseessa nämä selvitetty johdannaiset näkyvät nettona käteisvarojen muutoksena.

Muut johdannaiset esitetään bruttoperiaatteella, jolloin positiiviset arvonmuutokset esitetään Johdannaisvaroina ja negatiiviset arvonmuutokset Johdannaisvelkoina.

Segmenttiraportoinnin laatimisperiaatteet

Pankkitoiminnan, Varainhoidon ja Konsernitoimintojen pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen Pohjola-konsernin vakavaraisuuslaskelmaan. Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu toimintasegmenteille. Pääomia toimintasegmenteille on kohdistettu siten, että Core Tier 1 -vakavaraisuus on 11 %.

Vahinkovakuutuksen pääomitus perustuu Solvenssi II -ehdotuksen mukaiseen vakavaraisuuspääomavaatimukseen (SCR) lisättynä yrityskaupassa syntyneillä aineettomilla hyödykkeillä ja liikearvolla. Vahinkovakuutuksen SCR -vaade on katettu Core Tier 1 pääomalla ja aineettomien hyödykkeiden ja liikearvon pääomavaade Tier -lainoilla.

Liite 2. Pohjola-konsernin tunnuslukujen laskentakaavat

Oman pääoman tuotto (ROE) %

Tilikauden tulos /

Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoin %

Tilikauden laaja tulos /

Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Koko pääoman tuotto (ROA) %

Tilikauden tulos /

Tasen loppusumma keskimäärin (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Tulos / osake (EPS)

Emoyhtiön omistajien osuus tilikauden tuloksesta / Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin tilikauden aikana

Oma pääoma / osake

Oma pääoma / Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä

Osinko/osake

Tilikaudelta jaettava osinko / Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä

Osakekannan markkina-arvo

Osakkeiden lukumäärä x tilinpäätöspäivän viimeinen kaupantekokurssi

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuussuhde

Ryhmittymän omat varat yhteensä / Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä

Vakavaraisuussuhde, %

Omat varat yhteensä / Omien varojen vähimmäisvaatimus yhteensä x 8

Vakavaraisuussuhde ensisijaisille omille varoille, %

Ensisijaiset omat varat yhteensä / Omien varojen vähimmäisvaatimus yhteensä x 8

Core Tier 1, %

Ensisijaiset omat varat yhteensä pl. pääomalainat ja pääomalainoilla katettava toissijaisten omien varojen alijäämä / Omien varojen vähimmäisvaatimus yhteensä x 8

Ydinpääomavakavaraisuus, % (CET1)*

Ydinpääoma (CET1)/ Kokonaisriski x 100

* Ydinpääoma (CET1) EU:n asetuksen 575/2013 artiklan 26 ja kokonaisriski artiklan 92 mukaisesti määriteltynä.

VAHINKOVAKUUTUKSEN TUNNUSLUVUT

Vahinkovakuutustoiminnan tunnusluvut on laskettu Finanssivalvonnan määräysten mukaisesti käyttäen pohjana soveltuvin osin vastaavia IFRS-tietoja. Tunnuslukujen laskennassa käytetään Vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Vahinkosuhde (ilman perustekorkokulua)

Korvaukset ja korvausten hoitokulut / Vakuutusmaksutuotot (netto) x 100

Liikekulusuhde

Liikekulut + poistot/oikaisuut yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä /
 Vakuutusmaksutuotot (netto) x 100

Yhdistetty kulusuhde (ilman perustekorkokulua)

Vahinkosuhde + liikekulusuhde
 Riskisuhde + toimintakulusuhde

Vastuunkantokyky (solvenssisuhde)

(+ Vahinkovakuutuksen nettovarot
 + Pääomalainat
 + Tilikauden verovelka (netto)
 - Lähitulevaisuudessa realisoituvat laskennalliset verot ja muut toimintapääomasta vähennettävät erät
 - Aineettomat hyödykkeet) /
 Vakuutusmaksutuotot x 100

OPERATIIVISET TUNNUSLUVUT**Operatiivinen kulu-tuottosuhde**

(+ Henkilöstökulut
 + Muut hallintokulut
 + Liiketoiminnan Muut kulut pl. Pohjolan hankinnassa syntyneiden aineettomien hyödykkeiden ja liikearvon poistot) /
 (+ Korkokate
 + Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot
 + Palkkiotuottojen ja -kulujen netto
 + Kaupankäynnin nettotuotot
 + Sijoitustoiminnan nettotuotot
 + Liiketoiminnan muut tuotot) x 100

Operatiivinen vahinkosuhde

Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset /
 Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto) x 100

Operatiivinen liikekulusuhde

Liikekulut / Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto) x 100

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde

Operatiivinen vahinkosuhde + operatiivinen liikekulusuhde
 Operatiivinen riskisuhde + operatiivinen toimintakulusuhde

Operatiivinen riskisuhde (ilman perustekorkokulua)

Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset / Vakuutusmaksutuotot (netto) pl.
 laskuperustemuutokset x 100

Operatiivinen toimintakulusuhde

Liikekulut ja korvausten selvittelykulut / Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset x 100

Tunnuslukujen laskennassa käytetyt perusteet

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Vahinkovakuutus		
Vahinkovakuutuksen nettovarot	1 603	1 654
Tilikauden verovelat (netto)	-8	-49
Omat pääomalainat	50	50
Lähitulevaisuudessa realisoituvat laskennalliset verot ja muut yhtiöiden toimintapääomasta vähennettävät erät	4	-6
Aineettomat hyödykkeet	-728	747
Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Laskuperustemuutokset ja muut kertaluonteiset erät		
Diskonttoron muutos	-38	-52

Liite 3. Korkokate

Milj. e	10-12/ 2013	10-12/ 2012	1-12/ 2013	1-12/ 2012
Lainat ja saamiset	79	78	304	346
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	17	16	65	93
Saamistodistukset	41	38	154	200
Johdannaiset (netto)				
Kaupankäynnin johdannaiset	-13	-2	-28	39
Suojauslaskennan johdannaiset	11	19	59	46
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	1		1	
Velat luottolaitoksille	-16	-21	-68	-90
Velat asiakkaille	-6	-8	-27	-44
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-43	-43	-183	-258
Huonommalla etuoikeudella olevat velat	-10	-16	-42	-62
Pääomalainat	-2	-2	-8	-10
Kaupankäynnin rahoitusvelat	0	0	0	0
Muut (netto)	1	2	1	2
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä	61	61	229	263
Suojaavat johdannaiset	-6	11	-135	152
Suojauskohteiden arvomuutokset	6	-10	135	-152
Korkokate	62	62	229	263

Liite 4. Saamisten arvonalentumiset

Milj. e	10-12/ 2013	10-12/ 2012	1-12/ 2013	1-12/ 2012
Luotto- tai takaustappioina poistetut saamiset	1	2	27	35
Palautukset poistetuista saamisista	-2	0	-4	-2
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäys	10	23	53	62
Saamiskohtaisten arvonalentumisten vähennys	-4	-4	-42	-37
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	1	0	2	0
Saamisten arvonalentumiset yhteensä	5	21	37	57

Liite 5. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

Milj. e	10-12/ 2013	10-12/ 2012	1-12/ 2013	1-12/ 2012
Vakuutusmaksutuotot, netto				
Vakuutusmaksutulo	238	211	1 346	1 215
Jälleenvakuuttajien osuus	-5	-5	-57	-49
Vakuutusmaksuvastuun muutos	98	87	-37	-32
Jälleenvakuuttajien osuus	-11	-11	-3	-7
Yhteensä	319	283	1 249	1 126
Vahinkovakuutuskorvaukset, netto				
Maksetut korvaukset	202	207	786	786
Jälleenvakuuttajien osuus	-8	-27	-39	-61
Korvausvastuun muutos	56	-6	65	6
Jälleenvakuuttajien osuus	-15	19	-3	28
Yhteensä	235	193	809	759
Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot				
Koroista	14	15	57	61
Osingoista	5	5	26	29
Kiinteistöistä	-3	-1	3	3
Myyntivoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	4	5	21	27
Osakkeista ja osuuksista	2	2	22	14
Lainoista ja saamisista				-1
Kiinteistöistä	0	0	-1	0
Johdannaisista	-4	-1	-1	-11
Arvostusvoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	-1	2	2	2
Lainoista ja saamisista	0	0	-1	-1
Kiinteistöistä	3	1	4	3
Johdannaisista	6	-2	4	-2
Arvon alentumisista	-4	-4	-10	-13
Muista	1	1	4	4
Yhteensä	24	21	131	115
Diskonttauksen purkautuminen	-11	-11	-43	-44
Muut	0	0	0	0
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot yhteensä	98	100	529	438

Liite 6. Palkkiotuotot ja -kulut

Milj. e	10-12/ 2013	10-12/ 2012	1-12/ 2013	1-12/ 2012
Palkkiotuotot				
Luotonannosta	13	12	45	43
Maksuliikkeestä	9	6	31	17
Arvopapereiden välityksestä	6	4	21	20
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	1	4	8	10
Omaisuuksienhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	14	21	56	61
Vakuutustoiminnasta	4	7	17	24
Takauksista	4	4	16	16
Muista	2	2	6	6
Palkkiotuotot yhteensä	53	60	202	196
Palkkiokulut				
Maksuliikkeestä	5	2	14	4
Arvopapereiden välityksestä	2	1	8	7
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	1	1	4	7
Omaisuuksienhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	1	2	6	7
Muista	2	1	8	3
Palkkiokulut yhteensä	11	7	40	27
Palkkiotuotot ja -kulut yhteensä, netto	42	53	162	169

Liite 7. Kaupankäynnin nettotuotot

Milj. e	10-12/ 2013	10-12/ 2012	1-12/ 2013	1-12/ 2012
Kaupankäynnin rahoitusvaroista ja -veloista				
Myyntivoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	0	2	2	12
Osakkeista ja osuuksista	0	0	0	0
Johdannaisista	30	-41	100	-30
Arvostusvoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	-2	-1	-1	-1
Osakkeista ja osuuksista		0	0	0
Johdannaisista	-2	53	-30	84
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavista rahoitusvaroista ja -veloista				
Myyntivoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista				-1
Arvostusvoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	0	0	0	1
Valuuttatoiminnan nettotuotoista	5	6	22	13
Kaupankäynnin nettotuotot yhteensä	32	19	93	79

Liite 8. Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. e	10-12/ 2013	10-12/ 2012	1-12/ 2013	1-12/ 2012
Myytävässä olevista rahoitusvaroista				
Myyntivoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	1	0	14	14
Osakkeista ja osuuksista	0	1	1	1
Osinkotuotoista	6	11	24	15
Arvon alentumisista		0	0	0
Jaksotettuun hankintamenoön arvostettavista				
Myyntivoitoista ja -tappioista	0	2	0	-17
Yhteensä	7	14	40	12
Sijoituskiinteistöistä	0	0	-1	1
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	7	14	39	13

Liite 9. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. e	10-12/ 2013	10-12/ 2012	1-12/ 2013	1-12/ 2012
Keskuspankkipalvelumaksuista	2	2	8	8
Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetun omaisuuden vuokratuotoista	2	3	10	12
Muista	8	3	20	17
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	12	8	38	37

Liite 10. Taseen luokittelu

Varat, milj. e	Lainat ja saamiset	Erä- päivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikut- teisesti kirjattavat*	Myytä- vissä olevat	Suojaa- vat joh- dannaiset	Yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	2 046					2 046
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	9 899					9 899
Johdannaissopimukset			3 171		273	3 444
Saamiset asiakkailta	14 515					14 515
Vahinkovakuutustoiminnan varat**	586		116	2 838		3 539
Saamistodistukset***		202	443	7 108		7 754
Osakkeet ja osuudet			1	89		90
Muut saamiset	2 405		28			2 433
Yhteensä 31.12.2013	29 451	202	3 759	10 034	273	43 720
Yhteensä 31.12.2012	31 509	330	4 496	7 909	379	44 623

Velat, milj. e	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaa- vat joh- dannaiset	Yhteensä
Velat luottolaitoksille		4 789		4 789
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)	4			4
Johdannaissopimukset	3 186		234	3 420
Velat asiakkaille		10 188		10 188
Vahinkovakuutustoiminnan velat****		2 746		2 746
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		16 097		16 097
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		984		984
Muut velat		2 451		2 451
Yhteensä 31.12.2013	3 190	37 253	234	40 677
Yhteensä 31.12.2012	4 167	37 291	396	41 854

* Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat erät sisältävät kaupankäynnin rahoitusvarat, alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja sijoituskiinteistöt.

** Vahinkovakuutuksen varat on eritelty liitetiedossa 12.

*** 31.12.2013 saamistodistuksiin sisältyi käyvän arvon option (Fair Value Option) mukaisesti kirjattuja saamistodistuksia yhteensä 9 miljoonaa euroa (9).

**** Vahinkovakuutuksen velat on eritelty liitetiedossa 14.

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenuun. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo joulukuun lopussa oli 147 miljoonaa euroa (243) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenuun. Näiden käyvät arvot ovat kirjanpitoarvoja suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 11. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Varojen käyvät arvot 31.12.2013, milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	152	292		444
Vahinkovakuutustoiminta		6		6
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	10	3 222	212	3 444
Vahinkovakuutustoiminta	4	0		4
Myytävissä olevat				
Pankkitoiminta	5 632	1 550	14	7 197
Vahinkovakuutustoiminta	1 670	917	251	2 838
Yhteensä	7 468	5 987	477	13 932

Varojen käyvät arvot 31.12.2012, milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	125	115	16	256
Vahinkovakuutustoiminta		13	6	19
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	7	4 427	28	4 462
Vahinkovakuutustoiminta	1	0		1
Myytävissä olevat				
Pankkitoiminta	4 060	1 001	16	5 076
Vahinkovakuutustoiminta	1 822	759	251	2 832
Yhteensä	6 015	6 315	317	12 647

Velkojen käyvät arvot 31.12.2013, milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta		4		4
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	35	3 254	131	3 420
Yhteensä	35	3 258	131	3 423

Velkojen käyvät arvot 31.12.2012, milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta		3		3
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	21	4 452	85	4 557
Vahinkovakuutustoiminta	3	0		3
Yhteensä	23	4 455	85	4 563

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat suurimmissa pörssieissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten velkapapereista, vähintään luottoluokituksen A- omaavien valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta; tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu Pohjola-konsernin OTC-johdannaiset, valtion velkasitoumukset, yritysten ja rahoituslaitosten velkapaperit, osto- ja takaisinmyyntisopimukset (repo) sekä lainaksi annetut tai saadut arvopaperit.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy erityistä epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset, tietyt private equity sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistettut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Usein tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Vuoden 2013 aikana on tasosta 1 tasoon 2 siirretty joukkolainoja 145 miljoonaa euroa, luottoluokitusten muutosten vuoksi.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta**Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista**

Rahoitusvarat, milj. e	Käypään arvoon tulosvaikuttei- sesti kirjattavat		Johdannais- sopimukset		Myytävissä olevat		Varat yhteensä
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	
Avaava tase 1.1.2013	16	6	28		16	251	317
Tuloslaskelman nettotuotot	-16		183		-1	-5	162
Laajan tuloslaskelman nettotuotot						14	14
Hankinnat						33	33
Myynnit						-41	-41
Lyhennykset		-6					-6
Päättävä tase 31.12.2013			212		14	251	477

Rahoitusvelat, milj. e	Käypään arvoon tulosvaikuttei- sesti kirjattavat		Johdannais- sopimukset		Velat yhteensä
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	
Avaava tase 1.1.2013				85	85
Tuloslaskelman nettotuotot				46	46
Päättävä tase 31.12.2013				131	131

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2013

Milj. e	Korkokate tai kaupan- käynnin nettotuotot	Sijoitustoi- minnan nettotuotot	Vahinko- vakuutus- toiminnan nettotuotot	Laaja tulos- laskelma / Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	-16	2	-5		-19
Realisoitumattomat nettotuotot	230	-3		14	240
Nettotuotot yhteensä	214	-1	-5	14	221

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaisopimuksella. Tason 3 johdannaiset liittyvät Pohjolan liikkeeseen laskemiin strukturoituihin jvk-lainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisen arvonkehityksen perusteella.

Arvostustekijöiden muutokset

Arvostusmenetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2013 aikana.

Liite 12. Vahinkovakuutustoiminnan varat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Sijoitukset		
Lainat ja muut saamiset	62	104
Osakkeet ja osuudet	471	409
Kiinteistöt	106	112
Saamistodistukset	2 035	1 983
Johdannaissopimukset	4	1
Muut osuudet	338	459
Yhteensä	3 015	3 069
Muut varat		
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	40	42
Muut		
Ensivakuutustoiminnasta	324	290
Jälleenvakuutustoiminnasta	90	91
Rahat ja pankkisaamiset	4	10
Muut saamiset	64	20
Yhteensä	524	454
Vahinkovakuutustoiminnan varat yhteensä	3 539	3 523

Liite 13. Aineettomat hyödykkeet

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Liikearvo	519	519
Tuotemerkit	172	172
Asiakassuhteet	108	131
Muut	111	99
Yhteensä	910	922

Liite 14. Vahinkovakuutustoiminnan velat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Korvausvastuu		
Eläkeluoto korvausvastuu	1 253	1 205
Muu korvausvastuu	847	788
Yhteensä	2 100	1 993
Vakuutusmaksuvastuu	493	455
Johdannaissopimukset		3
Muut velat	153	147
Yhteensä	2 746	2 599

Liite 15. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Joukkovelkakirjalainat	9 226	8 130
Sijoitus- ja yritystodistukset sekä ECP:t	6 769	5 495
Muut	101	144
Yhteensä	16 097	13 769

Liite 16. Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Lainat ja muut saamiset		
Uudelleen luokitellut saamistodistukset	-1	-2
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	45	52
Osakkeet ja osakeriskilliset rahastot	91	72
Muut rahastot	17	22
Johdannaisopimukset		
Rahavirran suojaus	11	23
Yhteensä	164	167

Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen, myyntitappioiden ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 204 miljoonaa euroa (221) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 41 miljoonaa euroa (54). Käyvän arvon rahastossa ennen veroja oli oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvomuutoksia yhteensä 148 miljoonaa euroa (132) ja negatiivisia arvomuutoksia yhteensä 13 miljoonaa euroa (8). Tammi-joulukuussa kirjattiin käyvän arvon rahastosta tulosvaikutteisia arvonalentumisia yhteensä 3 miljoonaa euroa (8), josta oman pääoman ehtoisten instrumenttien osuus oli 2 miljoonaa euroa (7).

Liite 17. Pankkitoiminnan riskiasema

Kokonaisvastuut rating-luokittain*, mrd. e

Rating luokka	31.12.2013	31.12.2012	Muutos
1-2	2,4	2,5	-0,1
3-5	12,3	12,3	0,1
6-7	6,5	5,8	0,7
8-9	2,2	2,2	0,0
10	0,2	0,2	-0,1
11-12	0,3	0,3	0,0
Yhteensä	24,0	23,4	0,6

* pl. yksityisasiakkaat

Markkinariskin herkkyyssanalyysi

Pankkitoiminta, milj. e	Riski-parametri	Muutos	31.12.2013		31.12.2012	
			Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan
Korkoriski	Korko	1 %-yksikkö	12		8	
Valuutariski	Markkina-arvo	10 %	3		2	
Volatiliteettiriski						
Korkovolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	5		1	
Valuuttavolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	1		0	
	Luottoriski-					
Luottoriskipreemio*	marginaali	0,1 %-yksikköä	1	1	1	2

Herkkyyssluvut on laskettu valuuttojen itseisarvojen summana.

* Luottoriskipreemio on laskettu likviditeettireserviin sisällyvistä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista ja myytävissä olevista saamistodistuksista.

Liite 18. Vahinkovakuutustoiminnan riskiasema

Riskimuuttuja	Kokonaismäärä 31.12.2013, milj. e	Muutos riskimuuttu- jassa	Vaikutus yhdistettyyn kulusuhteeseen	Vaikutus omaan pääomaan, milj. e
Maksutuotot*	1 249	kasvaa 1 %	paranee 0,9 %-yksikköä	12
Korvauskulut*	882	kasvaa 1 %	heikkenee 0,7 %-yksikköä	-9
Suurvahinko yli 5 milj. e		1 kappale	heikkenee 0,4 %-yksikköä	-5
Henkilöstökulut*	107	kasvaa 8 %	heikkenee 0,7 %-yksikköä	-9
Toimintokohtaiset kulut */**	311	kasvaa 4 %	heikkenee 1,0 %-yksikköä	-12
Inflaatio kollektiivisessa korvausvastuussa	597	kasvaa 0,25 %- yksikköä	heikkenee 0,3 %-yksikköä	-4
Elinikä diskontatussa vakuutusvelassa	1 564	kasvaa 1 vuotta	heikkenee 3,0 %-yksikköä	-38
Diskonttokorko diskontatussa vakuutusvelassa	1 564	laskee 0,1 %- yksikköä	heikkenee 1,6 %-yksikköä	-20

* Liukuva 12 kuukautta

** Vahinkovakuutuksen toimintokohtaiset kulut ilman sijoitusten hoitokuluja ja muiden palveluiden tuottamiseen liittyviä kuluja

Vahinkovakuutuksen sijoituskannan allokaatiojakauma

Allokaatiojakauma, milj. e	Käypä arvo 31.12.2013	%	Käypä arvo 31.12.2012	%
Rahamarkkinat	113	4 %	42	1 %
Joukkolainat ja korkorahastot	2 309	72 %	2 369	75 %
Julkisyhteisöt	573	18 %	615	20 %
Rahoituslaitokset	1 130	35 %	989	31 %
Yritykset	533	17 %	628	20 %
Korkorahastot	46	1 %	120	4 %
Muut	27	1 %	17	1 %
Osakkeet	330	10 %	268	9 %
Pääomasijoitukset	95	3 %	99	3 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset	41	1 %	82	3 %
Kiinteistöt	329	10 %	290	9 %
Yhteensä	3 219	100 %	3 149	100 %

Vahinkovakuutuksen korkosalkun maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2013*, milj. e

Vuotta	0–1	1–3	3–5	5–7	7–10	10–	Yhteensä	%
Aaa	27	204	310	93	150	87	872	37 %
Aa1–Aa3	112	67	72	15	10	32	308	13 %
A1–A3	76	167	203	115	24	0	585	25 %
Baa1–Baa3	38	61	123	129	33	19	402	17 %
Ba1 tai alempi	51	69	53	6	9	3	189	8 %
Sisäisesti luokiteltu	27	0	0	0			27	1 %
Yhteensä	331	568	761	358	225	141	2 384	100 %

* Ei sisällä luottojohdannaisia.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu sijoitusriskien herkkyyttä ja niiden vaikutusta omaan pääomaan:

Vahinkovakuutus	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. e	
			31.12.2013	31.12.2012
Joukkolainat ja korkorahastot 1)	Korko	1 %-yksikkö	72	72
Osakkeet 2)	Markkina-arvo	10 %	35	30
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	Markkina-arvo	10 %	10	10
Raaka-aineet	Markkina-arvo	10 %	1	1
Kiinteistöt	Markkina-arvo	10 %	33	29
Valuutta	Valuutan arvo	10 %	14	25
Luottoriskipremio 3)	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä	8	9
Johdannaiset	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	2	0

1) Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset.

2) Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset.

3) Sisältää jvk-lainat ja rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset.

Liite 19. Konsernitoimintojen riskiasema

Kokonaisvastuut rating-luokittain, mrd. e

Rating-luokka	31.12.2013	31.12.2012	Muutos
1-2	16,8	17,1	-0,2
3-5	2,7	3,0	-0,3
6-7	0,1	0,2	0,0
8-9	0,1	0,1	0,0
10		0,0	0,0
Yhteensä	19,8	20,4	-0,6

Markkinariskin herkkyyshanalyysi

Konsernitoiminnot, milj. e	Riski-parametri	Muutos	31.12.2013		31.12.2012	
			Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan
Korkoriski	Korko	1 %-yksikkö	27		22	
Korkovolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	0		0	
Luottoriskipremio*	Luottoriski-marginaali	0,1 %-yksikköä		30		19
Hintariski						
Osakesalkku	Markkina-arvo	10 %		0		0
Pääomarahastot	Markkina-arvo	10 %		2		3
Kiinteistöriski	Markkina-arvo	10 %	3		3	

Herkkyyshluvut on laskettu valuuttojen itseisarvojen summana.

* Luottoriskipremio on laskettu likviditeettireserviin sisältyvistä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista ja myytävissä olevista saamistodistuksista.

Liite 20. Arvonalentumiset ja ongelmasaamiset

Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä arvonalentumiset, milj. e

	31.12.2013	31.12.2012
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	24 673	22 900
Arvonalentumiset yhteensä, josta	259	246
Saamiskohtaiset	241	230
Saamisryhmäkohtaiset	17	15
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)	24 414	22 654

Ongelmasaamiset 31.12.2013, milj. e	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiskohtaiset arvonalentumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Järjestämättömät	99	59	40
Nollakorkoiset	6	6	0
Alihintaiset	0	0	
Uudelleen neuvoteltu	18		18
Arvonalennetut	209	175	34
Yhteensä	333	241	92

Ongelmasaamiset 31.12.2012, milj. e	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiskohtaiset arvonalentumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Järjestämättömät	96	63	33
Nollakorkoiset	8	7	1
Alihintaiset	0	0	
Uudelleen neuvoteltu	15		15
Arvonalennetut	218	160	58
Yhteensä	337	230	107

Tunnusluku, %

	31.12.2013	31.12.2012
Saamiskohtaiset arvonalentumiset, % ongelmasaamisista	72,4 %	68,4 %

Ongelmasaamisiin luetaan järjestämättömät, nollakorkoiset ja alihintaiset saamiset sekä saamiset, joihin on kohdistettu saamiskohtainen arvonalennus tai saaminen on uudelleen neuvoteltu asiakkaan heikentyneestä maksukyvyystä johtuen. Järjestämättömien saamisten korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta kolme kuukautta. Nollakorkoinen saaminen on sovittu asiakkaan maksukyvyn turvaamiseksi nollakorkoiseksi. Alihintainen saaminen on hinnoiteltu markkinahinnoista poiketen asiakkaan maksukyvyn turvaamiseksi. Arvonalentuneet saamiset ovat saamisia, joihin kohdistuu arvonalentuminen, mutta ne eivät luokituta mihinkään em. ryhmistä. Lisäksi saamiset, joita ei ole luokiteltu mihinkään edellä mainituista ryhmistä, mutta lainan ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan maksukyvyn turvaamiseksi, on raportoitu uudelleen neuvoteltuina. Uudelleen neuvotellut on lisätty ongelmasaamisten määritelmään 2013, jotta liitetieto kattaa myös lainanhoitojoustojen alaiset saamiset. Vertailutiedot on oikaistu vastaavasti.

Liite 21. Likviditeettireservi

Likviditeettireservin maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2013, milj. e

Vuotta	0–1	1–3	3–5	5–7	7–10	10–	Yhteensä	%
Aaa*	2 194	768	1 103	1 371	838	21	6 295	47 %
Aa1–Aa3	5	273	423	571	269	1	1 542	12 %
A1–A3	193	682	98	26	2	3	1 004	8 %
Baa1–Baa3	165	193	65	15	35	1	474	4 %
Ba1 tai alempi	29	118	30	7	43	0	227	2 %
Sisäisesti luokiteltu**	329	1 209	1 255	363	127	483	3 766	28 %
Yhteensä	2 915	3 243	2 974	2 354	1 314	509	13 308	100 %

* ml. Talletukset keskuspankissa

** PD <= 0,40 %

Likviditeettireservin (pl. Talletukset keskuspankissa) keskimääräinen jäljellä oleva juoksuaika on 4,8 vuotta.

Liite 22. Omat varat ja vakavaraisuus

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Ensisijaiset omat varat (Tier 1)		
Oma pääoma	3 043	2 769
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta (oma pääoma ja konsernieliminoinnit)	-35	-6
Käyvän arvon rahasto, siirto Tier 2:een	-37	-36
Rajoituksettomat ensisijaiset omat varat (Core Tier 1) ennen vähennyksiä ja pääomalainoja	2 970	2 728
Aineettomat hyödykkeet	-193	-182
Eläkevastuun ylikate ja sijoituskiinteistöjen käypiin arvoin arvosuus	-4	-7
Hallituksen esittämä voitonjako	-212	-145
Sijoitukset vakuutus- ja rahoituslaitoksiin	-703	-703
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-50	-60
Core Tier 1 omat varat	1 808	1 631
Pääomalainat	274	274
Toissijaisten omien varojen alijäämä	-43	
Ensisijaiset omat varat (Tier 1)	2 038	1 904
Toissijaiset omat varat (Tier 2)		
Käyvän arvon rahasto (pl. rahavirran suojauksen arvostus)	26	13
Debentuurilainat	683	853
Sijoitukset vakuutus- ja rahoituslaitoksiin	-703	-703
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-50	-60
Siirto ensisijaisiin omiin varoihin	43	
Toissijaiset omat varat (Tier 2)		103
Omat varat yhteensä	2 038	2 007
Ensi- ja toissijaisista omista varoista vähennettävät erät		
Sijoitukset vakuutus- ja rahoituslaitoksiin	-1 406	-1 406
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-99	-121
Yhteensä	-1 505	-1 527

Milj. e	31.12.2013		31.12.2012	
	Riskipainotetut erät	Omien varojen vaade	Riskipainotetut erät	Omien varojen vaade
Luotto- ja vastapuoliriski				
Valtio- ja keskuspankkivastuut	82	7	41	3
Luottolaitosvastuut	1 140	91	1 193	95
Yritysvastuut	10 965	877	10 814	865
Vähittäisvastuut	941	75	636	51
Muut	879	70	893	71
Markkinariski	958	77	723	58
Operatiivinen riski	1 083	87	1 020	82
Yhteensä	16 048	1 284	15 320	1 226

	31.12.2013	31.12.2012
Suhdeluvut, %		
Vakavaraisuussuhde	12,7	13,1
Tier 1 vakavaraisuussuhde	12,7	12,4
Core Tier 1 vakavaraisuussuhde	11,3	10,6
Vakavaraisuus*, milj. e	754	781

* Vähimmäisvaatimuksen ylittävä omien varojen määrä

IRBA-siirtymäsäännöksellä (Basel 1 -lattia) ei ole vaikutusta vakavaraisuuslukuun.

Omat varat ja vakavaraisuus on laskettu Basel II -standardien mukaisesti. Yritys-, luottolaitos- ja vähittäisvastuissa sekä oman pääoman ehtoisissa sijoituksissa on käytetty sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRBA). Valtiovastuissa on käytetty luottoriskin standardimenetelmää.

OP-Pohjola-ryhmän luottolaitoslain mukainen vakavaraisuussuhde, ensisijaisilla omilla varoilla laskettu vakavaraisuussuhde (Tier 1) ja vakavaraisuus rajoituksettomilla omilla varoilla (Core Tier 1) olivat kaikki 14,3 % (14,1).

Liite 23. Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Pohjola-konsernin oma pääoma	3 043	2 769
Pääomalainat, ikuiset lainat ja debentuurilainat	1 007	1 177
Muut omiin varoihin sisällytettävät toimialakohtaiset erät	-5	-121
Liiketoiminta- ja aineettomat hyödykkeet	-880	-876
Tasotusmäärä	-198	-206
Suunniteltu voitonjako	-212	-145
Omista varoista vähennettävät IFRS:n mukaiset erät*	-16	-45
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-99	-121
Ryhmittymän omat varat yhteensä	2 639	2 432
Luottolaitostoiminnan omien varojen vaade**	1 284	1 226
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade***	222	203
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	1 506	1 429
Ryhmittymän vakavaraisuus	1 134	1 004
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (omat varat/omien varojen vähimmäismäärä)	1,75	1,70

* Eläkevastuun ylikate, Sijoituskiinteistöjen käypiin arvoihin arvostus, Käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus

** Riskipainotetut sitoumukset x 8 %

*** Toimintapääoman minimi

OP-Pohjola-ryhmän vakavaraisuussuhdeluku oli 1,90 (1,90).

Liite 24. Annetut vakuudet

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Kiinnitykset	1	1
Pantit	5	12
Muut	485	623
Muut annetut vakuudet		
Pantit*	5 705	4 618
Annetut vakuudet yhteensä	6 196	5 254
Vakuudelliset velat yhteensä	490	592

* Josta 2 000 miljoonaa euroa päivän sisäisen limiitin vakuuksia ja loput pantattu, mutta ei sidottu

Liite 25. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Takaukset	914	882
Takuuvastuut	1 568	1 359
Luottolupaukset	4 728	5 343
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	247	435
Muut	359	301
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	7 816	8 320

Liite 26. Johdannaissopimukset

31.12.2013, milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*	
	Alle 1v	1-5v	>5v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	43 525	112 782	43 071	199 378	2 997	2 821
Keskusvastapuoli-selvitettävät	2 390	10 634	5 020	18 044	76	69
Valuuttajohdannaiset	16 270	2 522	1 524	20 317	342	412
Osake ja indeksisidonnaiset johdannaiset	194	582		776	77	
Luottojohdannaiset	4	99	15	118	13	0
Muut johdannaiset	390	652	172	1 214	65	64
Johdannaiset yhteensä	60 383	116 637	44 783	221 803	3 494	3 297

31.12.2012, milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*	
	Alle 1v	1-5v	>5v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset	45 199	91 926	39 553	176 678	4 293	4 168
Valuuttajohdannaiset	19 844	2 747	517	23 107	294	340
Osake ja indeksisidonnaiset johdannaiset	303	819	6	1 127	50	0
Luottojohdannaiset	122	92		214	10	2
Muut johdannaiset	288	585	78	952	37	37
Johdannaiset yhteensä	65 757	96 168	40 154	202 079	4 684	4 547

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on nettoutettu taseesta.

Rahoitusvarat, jotka on netotettu taseesta tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

31.12.2013, milj. e	Rahoitus-varojen brutto-määrä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Taseessa esitettävä netto-määrä**	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseesta		
				Rahoitus-varat***	Saadut vakuudet	Netto-määrä
Pankkitoiminnan johdannaiset	3 515	-71	3 444	-2 393	-359	691
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	4		4			4
Johdannaiset yhteensä	3 518	-71	3 447	-2 393	-359	695

Rahoitusvelat, jotka on netotettu taseesta tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

31.12.2013, milj. e	Rahoitus-velkojen brutto-määrä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Taseessa esitettävä netto-määrä**	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseesta		
				Rahoitus-velat***	Annetut vakuudet	Netto-määrä
Pankkitoiminnan johdannaiset	3 484	-64	3 420	-2 393	-408	619
Johdannaiset yhteensä	3 484	-64	3 420	-2 393	-408	619

* Ml. käteisvaroihin sisältyvä päivittäin selvitettyjen johdannaisten nettomäärä yhteensä 8 miljoonaa euroa.

** Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

*** Pohjola Pankki Oyj:n käytäntönä on solmia johdannaisyleissopimukset kaikkien johdannaisvastapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Ennakoiden EMIR- asetuksen (Regulation (EU) No 648/2012) edellyttämää keskusvastapuoliselvityksen voimaantuloa, Pohjola Pankki Oyj on siirtynyt helmikuussa 2013 finanssivastapuolten kanssa solmittujen standardiehtoisten OTC-johdannaiskauppojen keskusvastapuoliselvitykseen London Clearing House:ssa uusien korkojohdannaisten osalta. Koska Pohjola Pankki Oyj ei ole liittynyt suoraksi jäseneksi London Clearing House:en, hoitaa Pohjola Pankki Oyj OTC-johdannaiskauppojen keskusvastapuoliselvityksen muutaman erikseen valitun selvitysvälittäjän kanssa, joiden kanssa on solmittu selvityssopimukset. Johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli. Toimintamallissa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Toimintamallin muutoksen johdosta keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettoina taseessa. Toimintamallin muutos ei ole vielä olennaisesti vaikuttanut Pohjola konsernin taseeseen.

Muut kahdenvälisesti selvittävät OTC- johdannaiset

Pohjola Pankki Oyj:n ja muiden asiakkaiden väliin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, Finanssialan Keskusliiton tai Pohjola Pankin omaa johdannaisyleissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Liite 27. Muut vastuusitoumukset ja vastuut

Sitoumukset pääomasijoitusrahastoihin 31.12.2013 olivat konsernitoimintojen osalta 9 miljoonaa euroa (12) ja vahinkovakuutustoiminnan osalta 98 miljoonaa euroa (107). Ne sisältyvät kohtaan " Taseen ulkopuoliset sitoumukset".

Liite 28. Lähipiiritapahtumat

Pohjola-konsernin lähipiirin muodostavat emoyhtiö OP-Pohjola osk, konserniin yhdistellyt tytäryhtiöt, osakkuusyhtiöt, hallintohenkilöt ja muut lähipiiriin kuuluvat yhteisöt. Pohjola-konsernin hallintohenkilöihin luetaan Pohjola Pankki Oyj:n toimitusjohtaja, hallituksen jäsenet ja näiden läheiset perheenjäsenet. Lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallintohenkilöllä tai hallintohenkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluvuihin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa, OP-Eläkesäätiö ja sisaryritykset OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernissa.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

Lähipiiriliiketoimissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia 31.12.2012 jälkeen.

Helsingissä 6.2.2014

Pohjola Pankki Oyj Hallitus

Tämä tilinpäätöstiedote on saatavissa osoitteessa www.pohjola.fi > Media > Julkaisut. Samassa osoitteessa on myös tiedotteeseen liittyvää tausta-aineistoa.

Analytikkotilaisuus, conference call ja live webcast

Tulosjulkistuspäivänä 6.2. analytikoille ja sijoittajille järjestetään yhteinen englanninkielinen tiedotustilaisuus klo 15.00 Suomen aikaa, EET (14.00 CET, 13.00 UK, 8.00 US EST). Kyseessä on yhdistetty analytikkotilaisuus, conference call ja live webcast.

Analytytikot ja sijoittajat voivat osallistua tilaisuuteen kahdella tavalla:

1) Seuraamalla tilaisuutta Internetin kautta live webcastina, jonka linkki tulee sijoittajasivuille ennen tilaisuuden alkua. Internetissä kysymyksiä voi lähettää webcast-näkymässä olevan painikkeen kautta. Jälkikäteen webcast on katsottavissa myös tallenteena sijoittajasivuilla.

2) Soittamalla yhteen alla olevista alueellisista conference call -numeroista. Puhelimitse kysymykset esitetään tilaisuuden kysymysosiossa ohjeistuksien mukaan. Osallistujia pyydetään tulemaan linjoille 5–10 minuuttia ennen tilaisuuden alkua.

FI: +358 981 710 460

UK: +44 203 364 5374

US: +1 855 753 2230

Salasana: Pohjola

Lehdistötilaisuus

Tulosjulkistuspäivänä 6.2. toimittajille järjestetään lehdistötilaisuus klo 12.00 OP-Pohjolan tiloissa (Vääksyntie 4, Vallila, Helsinki). Tilaisuudessa tuloksen esittelee Pohjola Pankki Oyj:n toimitusjohtaja Jouko Pölönen.

Yhtiökokous

Pohjola Pankki Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään torstaina 20.3.2014 kello 14.00 Helsingin Messukeskuksen kongressisiivessä (Messuaukio 1, Helsinki). Hallituksen ehdotukset yhtiökokoukselle julkaistaan pörssitiedotteena 6.2.2014 ja kutsu yhtiökokoukseen 17.2.2014. Tieto yhtiökokouksesta julkaistaan myös Helsingin Sanomissa ja Hufvudstadsbladetissa 18.2.2014. Toimintakertomus ja tilinpäätös sekä muu yhtiökokousaineisto on tämän jälkeen nähtävillä myös yhtiön internetsivuilla osoitteessa www.pohjola.fi.

Taloudellinen informaatio 2014

Vuoden 2014 osavuositarkastusten julkaisupäivät:

Osavuositarkastus 1.1.–31.3.2014	29.4.2014
Osavuositarkastus 1.1.–30.6.2014	6.8.2014
Osavuositarkastus 1.1.–30.9.2014	29.10.2014

JAKELU

NASDAQ OMX Helsinki Oy
London Stock Exchange
SIX Swiss Exchange
Keskeiset tiedotusvälineet
www.pohjola.fi, www.op.fi

Lisätietoja:

Jouko Pölönen, toimitusjohtaja, puh 010 253 2691
Vesa Aho, talous- ja rahoitusjohtaja, puh. 010 252 2336
Niina Pullinen, sijoittajasuhdejohtaja, puh. 010 252 4494

Pohjola Pankki Oyj:n toimintakertomus ja tilinpäätös 2013

Sisältö

Hallituksen toimintakertomus

Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2013

Toimintaympäristö

Konsernin tulosanalyysi

Riskienhallinta

Konsernin riskiasema

Konsernin vakavaraisuus

Luottokelpoisuusluokitukset

Pohjolan tehostamisohjelma

Liiketoimintasegmenttien tulos ja riskiasema

Henkilöstö ja palkitseminen

Investoinnit

Vastuullisuus

Konsernin rakennejärjestelyt

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Varsinaisen yhtiökokouksen päätöksiä

Hallinnointi ja johto

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

Ulkomaiset edustustot ja sivuliikkeet

Yhteisvastuu

Talletussuojarahaston ja sijoittajien korvausrahaston suoja

Vuoden 2014 näkymät

Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen esitys yhtiön jakokelpoisten varojen käsittelemisestä

Taloudellista kehitystä kuvaavat ja osakekohtaiset tunnusluvut

Tunnuslukujen laskentakaavat

Tilinpäätös

Konsernitilinpäätös (IFRS)

Konsernin tuloslaskelma

Konsernitase

Konsernin rahavirtalaskelma

Konsernin oman pääoman muutoslaskelma

Segmenttikohtaiset tiedot

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Liite 1. Pohjola-konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Liite 2. Pohjola-konsernin riskien ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet

Liite 3. Laatimisperiaatteen muutos

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 4. Korkokate

Liite 5. Saamisten arvonalentumiset

Liite 6. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

Liite 7. Palkkiotuotot ja -kulut

Liite 8. Kaupankäynnin nettotuotot

Liite 9. Sijoitustoiminnan nettotuotot

Liite 10. Liiketoiminnan muut tuotot

Liite 11. Henkilöstökulut

Liite 12. Poistot

Liite 13. Muut kulut

Liite 14. Tuloverot

Liite 15. Osakekohtainen tulos

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 16. Käteiset varat

Liite 17. Saamiset luottolaitoksilta

Liite 18. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Liite 19. Johdannaissopimukset

Liite 20. Saamiset asiakkailta

Liite 21. Vahinkovakuutustoiminnan varat

Liite 22. Sijoitusomaisuus

Liite 23. Uudelleenluokitellut saamistodistukset

Liite 24. Sijoitukset osakkuusyrityksissä

Liite 25. Aineettomat hyödykkeet

Liite 26. Aineelliset hyödykkeet

Liite 27. Muut varat

Liite 28. Verosaamiset

Liite 29. Velat luottolaitoksille

Liite 30. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat

Liite 31. Johdannaissopimukset

Liite 32. Velat asiakkaille

Liite 33. Vahinkovakuutustoiminnan velat

Liite 34. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Liite 35. Varaukset ja muut velat

Liite 36. Verovelat

Liite 37. Velat, joilla on huonompi etuoikeus

Liite 38. Oma pääoma

RISKIENHALLINNAN LIITETIEDOT

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 39. Varat ja niistä tilikaudella kirjatut arvonalentumistappiot

Liite 40. Arvonalentumisten jakautuma riskilajeittain

Liite 41. Vastuut

Liite 42. Vastuut sektoreittain

Liite 43. Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset

Liite 44. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys

Liite 45. Yritysvastuut toimialoittain

Liite 46. Yritysvastuut rating-luokittain

-
- Liite 47. Yritysvastuiden jakauma asiakkaan vastuun määrän mukaan
- Liite 48. Rahoitus- ja vakuutuslaitosvastuut rating-luokittain
- Liite 49. Toissijainen maariski maariskiryhmittäin pl. Suomi
- Liite 50. Saadut vakuudet vakuuslajeittain
- Liite 51. Varainhankinnan rakenne
- Liite 52. Varojen ja velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan
- Liite 53. Likviditeettireservi
- Liite 54. Varojen ja velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan
- Liite 55. Markkinariskin herkkyyshanalyysi
- Liite 56. Osakeriski
- Liite 57. Kiinteistöriski
- PILARI III:n MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT
- Liite 58. Omat varat
- Liite 59. Omien varojen vähimmäisvaatimus
- Liite 60. Vakavaraisuuden tunnusluvut
- Liite 61. Vastuiden kokonaismäärä vastuuryhmittäin
- Liite 62. Vastuiden maantieteellinen jakautuminen vastuuryhmittäin
- Liite 63. Vastuiden jäljellä oleva juoksu-aika vastuuryhmittäin
- Liite 64. Yritysvastuut toimialoittain
- Liite 65. Luottoriskin standardimenetelmän vastuut riskipainoittain ennen ja jälkeen luottoriskin vähentämistekniikoita
- Liite 66. Yritysvastuut rating-luokittain (FIRB)
- Liite 67. Luottolaitosvastuut rating-luokittain (FIRB)
- Liite 68. Vähittäisvastuut rating-luokittain (AIRB)
- Liite 69. Oman pääoman ehtoiset sijoitukset rating-luokittain (IRBA)
- Liite 70. Odotetut tappiot ja toteutuneet arvonalentumiset
- Liite 71. Oman pääoman ehtoiset sijoitukset, yksinkertainen menetelmä
- Liite 72. Vakavaraisuuslaskennassa hyödynnetyt vakuudet
- Liite 73. Johdannaissojaimukset ja vastapuoliriski
- Liite 74. Arvopaperistetut erät
- VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA
- Liite 75. Riskinkantokyky
- Liite 76. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys
- Liite 77. Vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakaumia
- Liite 78. Suurvahinkojen kehitys
- Liite 79. Vakuutusliikkeen kannattavuus
- Liite 80. Vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja
- Liite 81. Vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma
- Liite 82. Sijoitustoiminnan riskiasema
- Liite 83. Sijoitusriskien herkkyyshanalyysi
- Liite 84. Korkoriski
- Liite 85. Valuuttariski
- Liite 86. Vastapuoliriski
- MUUT TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT
- Liite 87. Taseen luokittelu
-

Liite 88. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Liite 89. Annetut vakuudet

Liite 90. Saadut rahoitusvakuudet

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 91. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Liite 92. Johdannaissopimukset

Liite 93. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Liite 94. Ehdolliset velat ja varat

Liite 95. Muut vuokrasopimukset

Liite 96. Varainhoito

Liite 97. Omistukset muissa yrityksissä

MUUT LIITETIEDOT

Liite 98. Lähipiiritapahtumat

Liite 99. Muuttuva palkitseminen

Liite 100. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Emoyhtiön tilinpäätös (FAS)

Emoyhtiön tuloslaskelma

Emoyhtiön tase

Emoyhtiön rahavirtalaskelma

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot, FAS

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Laatimisperiaatteet

Liite 1. Korkotuotot ja -kulut

Liite 2. Leasingtoiminnan nettotuotot

Liite 3. Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista

Liite 4. Palkkiotuotot ja -kulut

Liite 5. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot

Liite 6. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

Liite 7. Suojauslaskennan nettotulos

Liite 8. Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

Liite 9. Liiketoiminnan muut tuotot

Liite 10. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Liite 11. Liiketoiminnan muut kulut

Liite 12. Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista

Liite 13. Tuloverot

Liite 14. Tuotot, liikevoitto sekä varat ja velat liiketoiminta-alueittain

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 15. Saamiset luottolaitoksilta

Liite 16. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Liite 17. Rahoitusleasingsopimuksin vuokralle annettu omaisuus

Liite 18. Saamistodistukset

Liite 19. Uudelleen luokitellut saamistodistukset

Liite 20. Osakkeet ja osuudet

Liite 21. Johdannaissopimukset

Liite 22. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet ja muutokset tilikauden aikana

Liite 23. Muut varat

Liite 24. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot

Liite 25. Laskennalliset verosaamiset ja -velat

Liite 26. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Liite 27. Muut velat

Liite 28. Pakolliset varaukset

Liite 29. Siirtovelat ja saadut ennakot

Liite 30. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Liite 31. Oma pääoma

Liite 32. Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä jakokelvottomat vapaan oman pääoman erät

Liite 33a. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan

Liite 33b. Taseen luokittelu

Liite 33c. Käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Liite 34. Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät

MUUT LIITETIEDOT

Liite 35. Erilajiset osakkeet vuoden lopussa ja hallitukselle annetut valtuudet

Liite 36. Muuttuva palkitseminen

Liite 37. Suurimmat osakkeenomistajat ja osakkeiden omistuksen jakautuminen

Liite 38. Vakuudeksi annettu omaisuus

Liite 39. Eläkevastuut

Liite 40. Leasingvuokra- ja muut vuokravastuut

Liite 41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Liite 42. Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä

Liite 43. Henkilöstö ja toimielinten jäsenet sekä lähipiiri

Liite 44. Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2013

Liite 45. Notariaattitoiminta

Allekirjoitukset

Tilintarkastuskertomus

Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2013

- Konsernin tulos ennen veroja oli 473 miljoonaa euroa (372) ja tulos ennen veroja käyvin arvoin 456 miljoonaa euroa (790). Oman pääoman tuotto oli 14,6 prosenttia (11,2) ja ilman yhteisöverokannan laskun vaikutusta 12,4 prosenttia.
- Core Tier 1 -vakavaraisuus oli 11,3 prosenttia (10,6) ja CRD4/CRR-mukainen pro forma -ydinpääomavakavaraisuus (CET1) 11,9 prosenttia.
- Pankkitoiminnan luottokanta kasvoi 5 prosenttia. Yritysluottokannan keskimarginaali nousi 1,57 prosenttiin (1,52). Saamisten arvonalentumiset laskivat 35 miljoonaan euroon (54) ja pankkiveron tulosta alentava vaikutus oli 17 miljoonaa euroa (-).
- Vahinkovakuutuksen maksutuotot kasvoivat 11 prosenttia (10). Yhdistetty kulusuhde parani ja oli 91,6 prosenttia (97,1). Eläkevastuiden diskonttokoron lasku heikensi tulosta 38 miljoonaa euroa (52). Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, joka ei sisällä laskuperustemuutoksia eikä yrityskaupassa syntyneiden aineettomien hyödykkeiden poistoja, oli 86,9 prosenttia (90,5). Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoin olivat 3,5 prosenttia (10,8).
- Varainhoidon hallinnoitavat asiakasvarat kasvoivat 16 prosenttia ja olivat 37,9 miljardia euroa (32,8). Tuottoperusteiset palkkiot olivat 4 miljoonaa euroa (15).
- Konsernin kulut kasvoivat 2 prosenttia eli 11 miljoonaa euroa edellisvuodesta sisältäen 19 miljoonaa euroa pankkiveroa. Tehostamisohjelman vuodelle 2013 arvioiduista 25 miljoonan euron kustannussäästöistä toteutui 27 miljoonaa euroa.
- Hallitus esittää 0,67 (0,46) euron osinkoa A-sarjan osakkeelle ja 0,64 (0,43) euron osinkoa K-sarjan osakkeelle. Osinkosuhde on 50 prosenttia konsernin tuloksesta.
- Vuoden 2014 näkymät: Konsernin tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan suurempi kuin vuonna 2013. Pankkitoiminnassa luottokannan kasvun odotetaan olevan samaa tasoa kuin vuonna 2013. Vahinkovakuutuksen operatiivisen yhdistetyn kulusuhteen arvioidaan olevan vaihteluvälissä 87–91 prosenttia. Näkymät kokonaisuudessaan kohdassa 'Vuoden 2014 näkymät'.
- Suomen yhteisöverokantaa päätettiin 17.12.2013 laskea 24,5 %:sta 20 %:iin 1.1.2014 alkaen. Muutos paransi Pohjola-konsernin tulosta verojen jälkeen 65 miljoonalla eurolla.

Tulos ennen veroja

Milj. e	2013	2012	Muutos, %
Pankkitoiminta	251	221	13
Vahinkovakuutus	167	92	82
Varainhoito	24	32	-27
Konsernitoiminnot	32	27	18
Yhteensä	473	372	27
Käyvän arvon rahaston muutos	-17	418	
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	456	790	-42
Tulos/osake, e	1,33	0,89	
Oma pääoma/osake, e	9,52	8,67	
Henkilöstö keskimäärin	2 580	3 421	

Taloudelliset tavoitteet

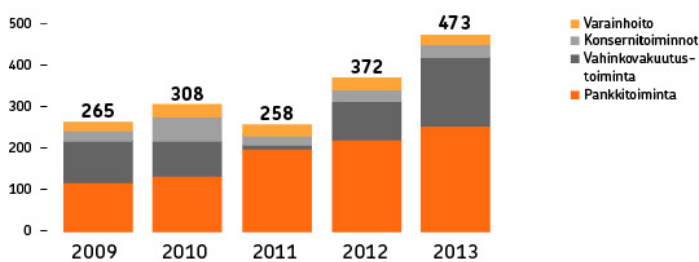
	2013	2012	Tavoite
Oman pääoman tuotto, %	14,6	11,2	13
Core Tier 1 -vakavaraisuus, %	11,3	10,6	≥ 11
Pankkitoiminnan operatiivinen kulu-tuottosuhde, %	36	34	< 35

Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	86,9	90,5	< 92
Vahinkovakuutuksen operatiivinen liikekulusuhde, %	18,7	21,5	18
Vahinkovakuutuksen vastuunkantokyky (solvenssisuhde), %	73	81	70
Varainhoidon operatiivinen kulu-tuottosuhte, %	53	47	< 45
Kokonaiskulut v. 2015 samalla tasolla kuin 2012 lopussa	580	569	569
Vähintään kahdelta luottoluokittajalta AA-tasoinen luotto-luokitus tai luottoluokitukset vähintään pääkilpailijoiden tasolla	2	2	2
Osinko vähintään 50 % tilikauden tuloksesta edellyttäen, että Core Tier 1 -vakavaraisuus säilyy vähintään 10 %:ssa	50*	51	≥ 50

* Hallituksen esitys

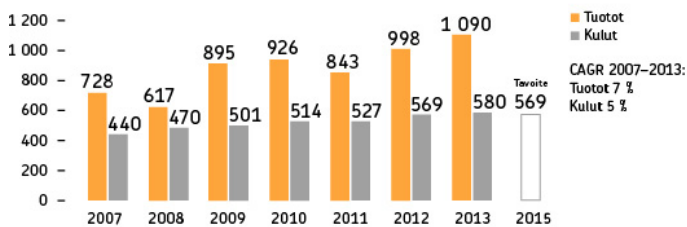
Konsernin tulos ennen veroja

milj. €

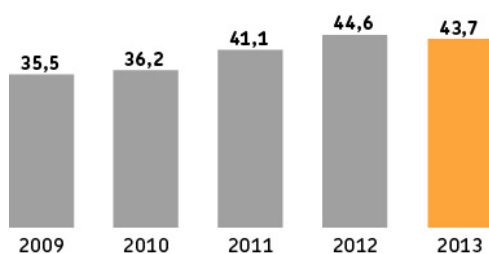
Tuottojen ja kulujen kehitys, milj. €, 2007–2013

milj. €

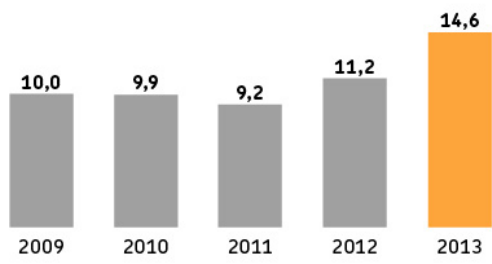
Taseen loppusumma

mrd. €

Oman pääoman tuotto (ROE)

%

Toimintaympäristö

Maailmantalous kasvoi vaisusti vuonna 2013. Talouskasvu jäi edellistä vuotta hitaammaksi niin perinteisissä teollisuusmaissa kuin kehittyvillä markkinoilla. Euroalueen talous supistui edellisestä vuodesta, mutta tuotanto alkoi elpyä vuoden aikana. Osa kriisimaista kääntyi kasvuun. Talouteen liittyvä epävarmuus väheni ja luottamus koheni vuoden loppua kohden.

Euroopan keskuspankki laski ohjauskoron 0,25 prosenttiin vuoden alun 0,75 prosentista. Euribor-korot pysyivät hyvin matalalla tasolla koko vuoden. Euroalueen valtionlainamarkkinoilla korkoerot pienenevät markkinoiden rauhoittuessa.

Suomen talouskehitys oli heikkoa vuonna 2013. BKT supistui ja työttömyys nousi. Inflaatio väheni selvästi. Vuoden lopulla luottamus alkoi kohentua myös Suomessa ja merkit viennin elpymisestä lisääntyivät. Asuntojen hinnat nousivat muutaman prosentin, mutta asuntokauppa- ja rakentaminen vähenivät.

Maailmantalouden kasvu vahvistuu vuonna 2014, mutta jää edelleen keskivertoa hitaammaksi. Yhdysvalloissa kasvu nopeutuu ja euroalueen talous kääntyy kasvuun. Viennin vilkastuminen piristää Suomen taloutta, mutta talouskasvu on edelleen verikkaista. Euroopan keskuspankin kasvua tukeva rahapolitiikka jatkuu.

Pankkien kotitalousluottokannan vuosikasvu laski Suomessa viime vuonna 2 prosenttiin. Hidastumista selittävät epävarmat talousnäkymät, asuntokauppojen väheneminen ja pankkien kiristyneet luotonmyöntökriteerit. Yritysluottokannan kasvu jatkui sen sijaan verrattain vakaana 5 prosentin vuosivauhtia. Luottokysynnän odotetaan pysyvän kuluvana vuonna keskimääräistä vaimeampana.

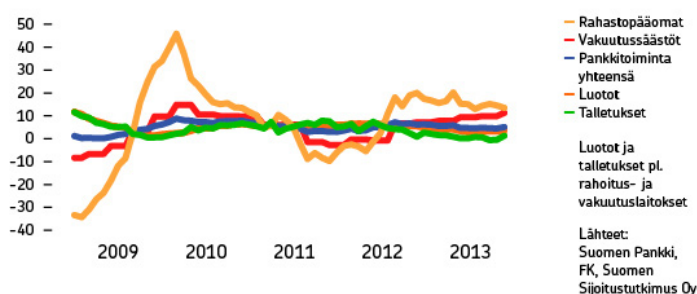
Henkilö- ja yritysasiakkaiden talletuskannan kasvu lähes pysähtyi viime vuonna. Käyttelytilien kasvu jatkui, mutta määräraaikaistalletuskanta supistui varojen siirtyessä korkeamman sijoitusriskin säästötuotteisiin rahoitusmarkkinoiden suotuisan kehityksen ja matalan korkotason myötä.

Sijoitusmarkkinat kehittyivät vahvasti viime vuoden jälkipuoliskolla. Rahasto- ja vakuutussäästöt kasvoivat viime vuonna 13 prosenttia. Rahastojen nettomerkintöjen kehitys jatkui positiivisena läpi vuoden, ja henkivakuutuksen maksutulo kasvoi yli 40 prosenttia edellisvuodesta. Vakuutussäästöjen siirtyminen perustekorkoisista sijoitussidonnaisiin tuotteisiin jatkui.

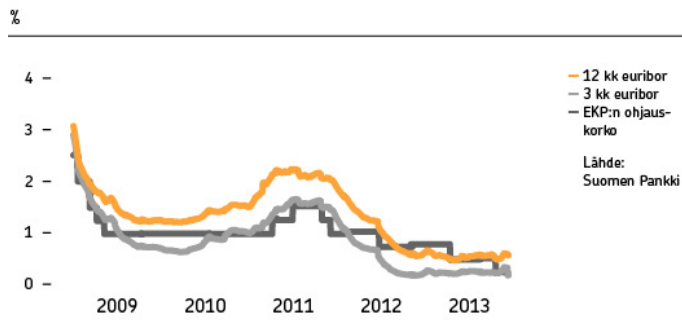
Vahinkovakuutuksen maksutulo kasvoi ennakkotietojen mukaan viime vuonna 6 prosenttia. Vahinkomenot ja maksetut korvaukset pysyivät sen sijaan edellisvuoden tasolla.

Pankkiliiketoiminnan 12 kk muutos

toimiala yhteensä %

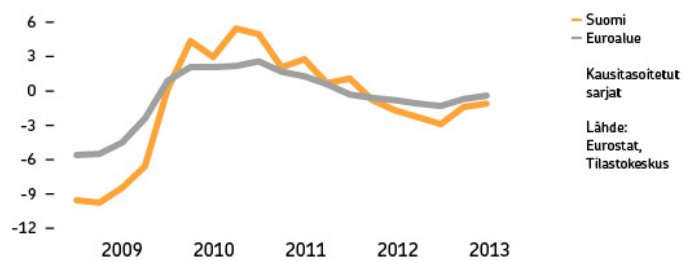

Euriborit ja ohjauskorko

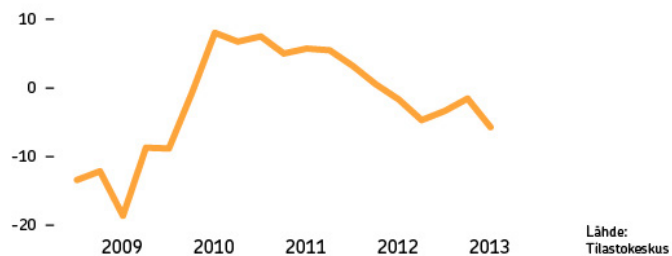
BKT

määrän muutos edellisestä vuodesta, %

Investoinnit

määrän muutos edellisestä vuodesta, %

Konsernin tulossanalyysi

Konsernin tulossanalyysi

Milj. e	2013	2012	Muutos, %
Korkokate			
Yrityspankki ja Baltia	227	199	14
Markets	-3	31	
Muut toiminnot	5	33	-84
Yhteensä	229	263	-13
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	162	169	-4
Kaupankäynnin nettotuotot	93	79	18
Sijoitustoiminnan nettotuotot	39	13	
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot			
Vakuutustoiminnasta	440	367	20
Sijoitustoiminnasta	131	115	14
Muista eristä	-43	-45	4
Yhteensä	529	438	21
Liiketoiminnan muut tuotot	38	37	1
Tuotot yhteensä	1 090	998	9
Henkilöstökulut	184	232	-21
ICT-kulut	90	87	3
Poistot	55	50	9
Muut kulut	251	200	26
Kulut yhteensä	580	569	2
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	510	429	19
Saamisten arvonalentumiset	37	57	-36
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	0	1	
Tulos ennen veroja	473	372	27
Käyvän arvon rahaston muutos	-17	418	
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	456	790	-42

Konsernin tulos ennen veroja parani 101 miljoonalla eurolla 473 miljoonaan euroon (372). Vahinkovakuutuksen eläkevastuiden diskonttokoron lasku heikensi tulosta 38 miljoonaa euroa (52). Konsernin tuotot kasvoivat 9 %. Kulut kasvoivat 2 % 19 miljoonan euron pankkiveron johdosta. Ilman pankkiveroa kulut laskivat 1 %. Saamisten arvonalentumiset pienenevät 20 miljoonaa euroa ja olivat 37 miljoonaa euroa (57).

Käyvän arvon rahasto ennen veroja laski 17 miljoonaa euroa ja oli vuoden lopussa 204 miljoonaa euroa positiivinen. Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 456 miljoonaa euroa (790).

Pankkitoiminnassa yritys pankkitoiminnan ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 14 %. Luottokanta kasvoi 5 %. Yritysluottokannan keskimarginaali nousi viisi korkopistettä 1,57 %:iin (1,52).

Konsernin korkokate pieneni kuitenkin 13 %. Likviditeettireservin korkokate laski tiukentuvaan likviditeettisääntelyyn valmistauduttaessa. Myös Markets-liiketoiminta-alueen korkokate oli edellisvuotta alhaisempi.

Kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat 18 %. Kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat Markets-liiketoiminta-alueella, mutta laskivat konsernitoiminnoissa johdannaisten arvonmuutosten johdosta.

Palkkiotuotot ja -kulut nettona laskivat 4 % varainhoidon tuottoperusteisten palkkioiden jäätyä selvästi edellisvuoden korkeaa tasoa alhaisemmaksi. Vakuutustoiminnasta saatuja palkkioita pienensi 5 miljoonaa euroa työttömyysvakuutusmaksujen perinnän siirtyminen Työttömyysvakuutusrahastolle. Pankkitoiminnan palkkiotuotot kasvoivat 4 %.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 39 miljoonaan euroon (13). Saamistodistusten myyntivoitot olivat 14 miljoonaa euroa (-2) ja osinkotuotot 24 miljoonaa euroa (15) sisältäen Suomen Luotto-osuuskunnalta saadun 16 miljoonan euron osuuspääoman koron (11).

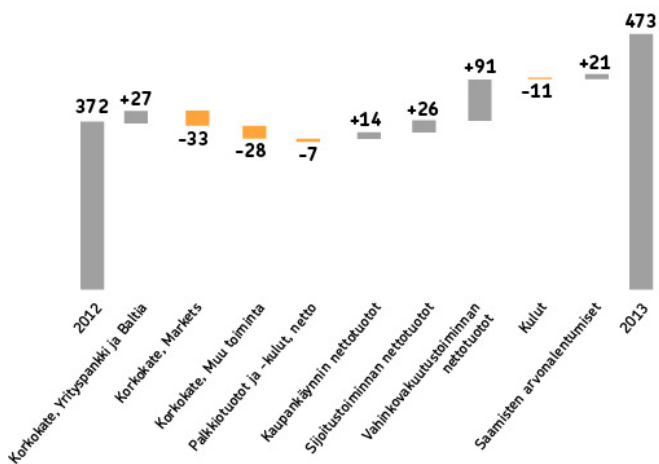
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot kasvoivat 91 miljoonaa euroa vertailuvuodesta. Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 11 % ja korvauskulut 7 %. Eläkevastuiden diskonttokoron alentaminen 3,0 %:sta 2,8 %:iin kasvatti vuoden 2013 korvauskuluja 38 miljoonalla eurolla. Vuonna 2012 diskonttokoron lasku 3,3 %:sta 3,0 %:iin kasvatti korvauskuluja 52 miljoonaa euroa. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitustoiminnan tuotot olivat 16 miljoonaa euroa vertailuvuotta suuremmat. Sijoitustoiminnan tuottoihin sisältyy myyntivoittoja 41 miljoonaa euroa (40) ja sijoitusten arvonalentumiset olivat 10 miljoonaa euroa (13). Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoin olivat 3,5 % (10,8).

Henkilöstökulut supistuivat 48 miljoonaa euroa eli 21 % vertailukaudesta. Henkilöstökulujen lasku oli seurausta tehostamisohjelmassa toteutetuista henkilöstövähennyksistä ja työsuhteiden siirrosta OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernin muihin yhtiöihin. Vertailuvuonna henkilöstökuluja kasvatti tehostamisohjelmaan liittyvä kertaluonteinen 7 miljoonan euron kuluvaraus.

Konsernin muut kulut kasvoivat 26 %. Henkilöstön ja palveluiden keskittäminen OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernissa kasvatti muihin kuluihin sisältyviä palveluveloituksia. Lisäksi muihin kuluihin sisältyy pankkiveroa 19 miljoonaa euroa (-). Vuoden 2013 alusta toimintansa käynnistäneen Omasairaala Oy:n vaikutus kuluihin oli 5 miljoonaa euroa (1).

Konsernin tulos ennen veroja, muutos 2012 vs. 2013

milj. €

Riskienhallinta

Riskienhallinnan tehtävänä on tunnistaa ne uhkatekijät ja mahdollisuudet, jotka vaikuttavat strategian toteutumiseen. Riskienhallinnan tavoitteena on tukea strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista valvomalla, että otetut riskit ovat oikeassa suhteessa riskinkantokykyyn.

Pohjola-konsernin toiminnan merkittävimmät riskit ovat luottoriski, markkinariski ja likviditeettiriski sekä vakuutusriski. Strategiset ja operatiiviset riskit, kuten muutokset toimintaympäristössä, kilpailutilanteessa tai asiakaskäyttäytymisessä, liittyvät olennaisesti kaikkiin liiketoimintoihin.

Riskienhallinnan periaatteet on kuvattu tilinpäätöksen liitetiedossa 'Pohjola-konsernin riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet'.

Konsernin riskiasema

Suomen talouskehitys jatkui heikkona, mutta merkit vähittäisestä elpymisestä lisääntyivät. Konsernin riskiasema säilyi vakaana. Konsernin riskinkantokyky on vahva ja riittää turvaamaan liiketoiminnan edellytykset.

Luottoriskiasemassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Investointitason vastuiden määrä säilyi korkealla tasolla. Ongelmasaamisten ja erääntyneiden maksuerien määrä pysyi alhaisena ja arvonalentumiset vähentyivät merkittävästi.

	1–12/2013	1–12/2012
Nettoluottotappiot ja arvonalentumiset, milj. e	37	57
% luotto- ja takauskannasta	0,21	0,35
Ongelmasaamiset*), milj. e	40	34
% luotto- ja takauskannasta	0,23	0,21
Erääntyneet maksuerät, milj. e	27	21
% luotto- ja takauskannasta	0,16	0,13

*) Järjestämättömät, nollakorkoiset ja alihintaiset saamiset

Lopullisia luottotappioita kirjattiin 27 miljoonaa euroa (35) ja arvonalentumisia 55 miljoonaa euroa (62). Luottotappiopalausten ja arvonalentumisten vähennysten yhteismäärä oli 45 miljoonaa euroa (40).

Vahinkovakuutuksen riskiasemaa paransi eläkevastuiden diskonttoron alentaminen. Sijoitussalkun riskiasemassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Rahoitus- ja maksuvalmiusasema säilyi hyvänä ja varainhankinta toimi hyvin vuoden aikana.

Likviditeettireservi

Likviditeettireservi

Mrd. e	31.12.2013	31.12.2012	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	2,0	5,6	-64,5
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	7,4	5,4	36,6
Vakuuskelpoiset yritysluotot	3,3	3,0	9,9
Yhteensä	12,7	14,0	-9,6
Ei-vakuuskelpoiset saamiset	0,7	0,6	8,5
Likviditeettireservi markkina-arvoin	13,3	14,6	-8,8
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-1,0	-0,9	9,4
Likviditeettireservi vakuusarvoin	12,3	13,7	-10,0

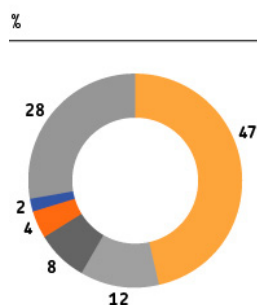
Pohjola ylläpitää OP-Pohjola-ryhmän keskuspankkina likviditeettireserviä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin sekä keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, arvopaperistettuja saamisia ja vakuuskelpoisia yritysluottoja.

Likviditeettireserviin kuuluvat saamistodistukset on likviditeettireservilaskelmassa arvostettu markkinoilta saataviin noteerauksiin.

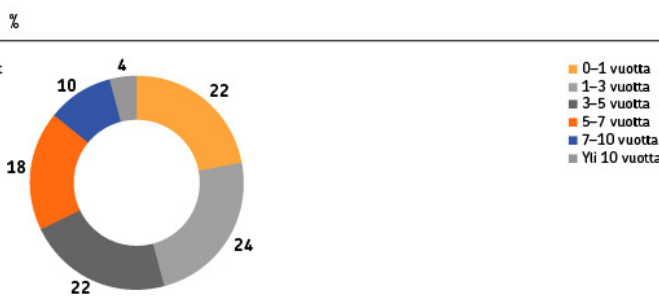
Pohjolan ylläpitämällä likviditeettireservillä ja muilla OP-Pohjola-ryhmän maksuvalmiuden varautumissuunnitelman mukaisilla erillä voidaan kattaa vähintään kahden vuoden rahoitustarpeet tilanteessa, jossa tukkuvarainhankinta ei toimisi ja talletuskanta supistuisi

maltillisesti.

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 31.12.2013

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 31.12.2013

Konsernin liiketoiminnan keskeiset riskit liittyvät yleisen taloudellisen toimintaympäristön ja sijoitusmarkkinoiden kehitykseen sekä finanssialan tuleviin sääntelymuutoksiin.

Operatiiviset riskit

Merkittävimmät tunnistetut operatiiviset riskit liittyvät järjestelmiin, liiketoiminnan prosesseihin, dokumentaation oikeellisuuteen sekä toiminnan resursointiin. Toteutuneista operatiivisista riskeistä aiheutui 2 miljoonan euron (2) kustannukset vuonna 2013.

Maariski

Maariskin luetaan kotimarkkinoiden eli Suomi, Viro, Latvia ja Liettua ulkopuoliset riskit. Pohjola-konsernin maariskistä merkittävä osa muodostuu likviditeettireservistä ja vahinkovakuutustoiminnan sijoitussalkusta. Maariskin määrä oli vuoden lopussa 11,1 miljardia euroa eli 1,3 miljardia euroa enemmän kuin vuotta aiemmin. Alueittain tarkasteltuna pääosa maariskistä kohdistui EU-maihin. EU:n ulkopuolisten maiden osuus maariskistä oli 7 % (7). Vastuut sisältävät kaikki tase-erät sekä taseen ulkopuoliset erät ja ne perustuvat vakavaraisuudessa käytettyihin arvoihin.

Pohjola-konsernin vastuiden maajakauma 31.12.2013

Milj.e	Valtio- ja keskuspankki-vastuut	Luottolaitos-vastuut	Yritys-vastuut	Vähittäis-vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset ¹	Vakuudelliset saamistodistukset ²	Muut	Kokonais-vastuut
Suomi	3 334	16 446	22 085	1 935	327	493	56	44 675
Baltia	215	5	627	0	0	0	0	846
Muut Pohjoismaat	52	534	441	7	19	1 164	8	2 225
Saksa	1 420	194	118	0	4	338	0	2 075
Ranska	101	373	78	0	25	779	0	1 354
GIIPS-maat ³	26	27	17	0	17	379	0	466
Muut EU-maat	896	1 283	303	0	305 ⁴	514	0	3 301
Muu Eurooppa	0	305	83	0	44	37	0	468
USA	0	181	60	0	68	0	14	324
Aasia	0	259	57	0	52	0	0	369
Muut maat	1	52	61	0	153 ⁴	247	0	515
Yhteensä	6 045	19 658	23 931	1 942	1 014	3 950	78	56 619

¹ Sisältää myös korkorahastoja 231 miljoonaa euroa.

² Muodostuu RMBS-, ABS- ja Covered Bond -sijoituksista.

³ GIIPS-maiden vastuista erääntyy 33 miljoonaa euroa vuonna 2014.

Espanjan vastuut olivat yhteensä 157 miljoonaa euroa ja Italian 159 miljoonaa euroa.

⁴ Sisältää pääosin sijoituksia muissa EU-maissa Eurooppa-rahastoihin ja muissa maissa Emerging Markets- ja Global-rahastoihin.

Pohjola konsernin vastuiden maajakauma 31.12.2012

Milj.e	Valtio- ja keskus- pankki- vastuut	Luottolaitos- vastuut	Yritys- vastuut	Vähittäis- vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset ¹	Vakuudelliset saamistodis- tukset ²	Muut	Kokonais- vastuut
Suomi	6 922	15 695	21 804	1 848	320	289	50	46 928
Baltia	67	2	397	0	1			467
Muut Pohjoismaat	7	524	458	9	17	864	47	1 927
GIIPS-maat ³)	25	78	17	0	16	411		547
Muut EU-maat	960	1 878	508	0	336	1 799	81	5 562
Muu Eurooppa		405	73	0	12	37	7	534
USA		257	95	0	86		12	451
Aasia		263	57	0	31			352
Muut maat		78	52	0	279 ⁴)	6	22	436
Yhteensä	7 981	19 179	23 463	1 858	1 098	3 407	220	57 205

¹ Sisältää myös korkorahastoja 304 M€

² Muodostuu RMBS-, ABS- ja Covered Bond-sijoituksista

³ GIIPS-maiden vastuista erääntyy 58 miljoonaa euroa vuonna 2013.

Espanjan vastuut olivat yhteensä 173 miljoonaa euroa ja Italian 171 miljoonaa euroa.

⁴ Sisältää pääosin sijoituksia muissa EU-maissa Eurooppa-rahastoihin ja muissa maissa Emerging Markets- ja Global-rahastoihin.

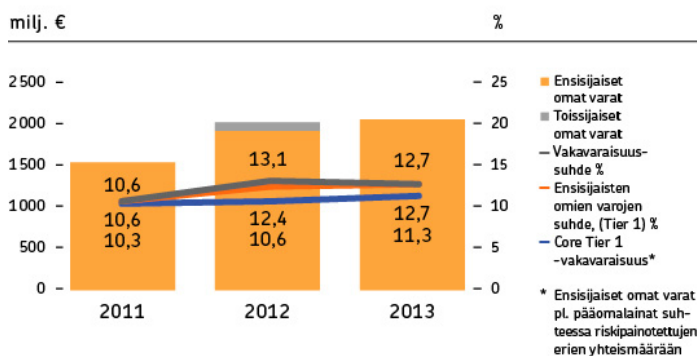
Konsernin vakavaraisuus

Omat varat ja vakavaraisuus

Pohjola-konsernin Core Tier 1 -vakavaraisuus vahvistui 11,3 %:iin (10,6). Pohjola Vakuutus ja A-Vakuutus päättivät joulukuussa jakaa Pohjola Pankille yhteensä 85 miljoonaa euroa ennakko-osinkoa vuoden 2013 tuloksesta, mikä nosti Core Tier 1 -vakavaraisuutta 0,5 prosenttiyksikköä. Pohjola-konsernin tavoite Core Tier 1 -vakavaraisuudelle on vähintään 11 %.

Luottolaitoslain mukainen vakavaraisuussuhde aleni 12,7 %:iin (13,1), kun lakisääteinen minimivaade on 8 %. Maaliskuussa Pohjola lunasti takaisin 170 miljoonan euron alemman toissijaisen oman pääoman ehtoisen lainan. Takaisinlunastus laski Pohjola-konsernin luottolaitoslain mukaista vakavaraisuutta 1,1 prosenttiyksikköä.

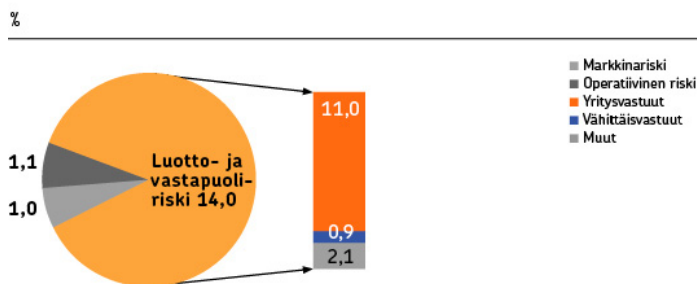
Omat varat ja vakavaraisuus

Riskipainotetut sitoumukset kasvoivat vuodessa 5 % pääosin luotto- ja vastapuoliriskin ja markkinariskien kasvun seurauksena. Pankkitoiminnan luottokanta kasvoi 5 %. Riskipainotettujen sitoumusten määrä oli vuoden lopussa 16,0 miljardia euroa (15,3).

Graafi: Riskipainotetut erät yhteensä 16,0 mrd.€ (P46)

Riskipainotetut erät yhteensä

Pohjola-konserni kuuluu OP-Pohjola-ryhmään, jonka vakavaraisuutta valvotaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (rava) valvonnasta annetun lain mukaan. Pohjola-konsernin rava-vakavaraisuussuhde oli vuoden lopussa 1,75 (1,70).

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

milj. €

Basel III- ja Solvenssi II -säännösmuutokset

Finanssikriisin seurauksena pankkien vakavaraisuussäännökset tiukentuvat. Uusi luottolaitosdirektiivi ja -asetus (CRD4/CRR) julkaistiin 27.6.2013. Uudet säännökset tulevat voimaan vaiheittain 1.1.2014 alkaen, ja ne implementoivat Basel III -standardit EU:ssa vuosina 2014–2019. Muutoksilla pyritään muun muassa parantamaan omien varojen laatua, vähentämään pääomavaateen syklisyyttä ja pankkien velkaantuneisuutta sekä asettamaan määrällisiä rajoitteita likviditeettiriskille.

Pohjolan näkökulmasta tärkein yksittäinen muutos säännöksissä liittyy vakuutusyhtiösjoitusten käsittelyyn pankkivetoisessa rahoitus- ja vakuutusryhmittymässä. Pohjola ja OP-Pohjola-ryhmä saivat 27.11.2013 Finanssivalvonnalta luvan käsitellä rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösjoitukset riskipainotettuina erinä. Vakuutusyhtiösjoiutuksiin sovellettava menetelmä johtaa noin 280 %:n riskipainoon. Lupa on voimassa 1.1.2014 alkaen, kuitenkin enintään 31.12.2014 saakka. OP-Pohjola-ryhmän luottolaitostoiminta on siirtymässä Euroopan keskuspankin valvontaan, jonka johdosta poikkeuslupan mahdollisesta jatkosta päättää Euroopan keskuspankki.

Muiden CRD4/CRR:n aiheuttamien muutosten arvioitu nettomääräinen kertavaikutus on vakavaraisuutta hieman alentava. Vakuutusyhtiösjoitusten käsittelyn muutos ja muiden CRD4/CRR:n aiheuttamien muutosten arvioitu nettomääräinen vaikutus (pro forma 31.12.2013 tilanteessa) on esitetty alla olevassa taulukossa.

Konsernin vakavaraisuus

%	31.12.2013	CRR/CRD4 pro forma
Core Tier 1 -vakavaraisuus	11,3	-
Ydinpääomavakavaraisuus (CET1)	-	11,9
Tier 1 -vakavaraisuus	12,7	13,0
Kokonaisvakavaraisuus	12,7	16,5

Kansallisen lainsäädännön kautta implementoitavat vakavaraisuuden puskurivaatimukset korottavat pääomavaatimuksia, mutta niiden voimaantuloaikataulu on vielä avoin. Tuleva likviditeettisääntely lisää likviditeetin hallinnan kustannuksia. Kannattavuuden merkitys korostuu säännösmuutoksiin valmistauduttaessa.

Osana OP-Pohjola-ryhmää myös Pohjolan luottolaitostoiminta on siirtymässä EKP:n valvontaan näillä näkymin vuoden 2014 marraskuussa. EKP suorittaa OP-Pohjola-ryhmän luottolaitostoiminnan saamisen laadun arvioinnin (AQR) ja stressitestin vuoden 2014 aikana, jossa Pohjolan luottolaitostoiminta on mukana.

Myös vakuutussektorin vakavaraisuussäännökset ovat muuttumassa. Vakuutussektorin Solvenssi II -säännösmuutoksilla pyritään parantamaan vakuutusyhtiöiden omien varojen laatua, parantamaan yhtiöiden omaa riskienhallintaa, lisäämään pääomavaateen riskiperusteisuutta ja yhtenäistämään vakuutussektorin vakavaraisuussäännöksiä Euroopassa. Säännökset ovat vielä keskeneräiset, ja niiden voimaantulo on vuoden 2016 alussa. Vahinkovakuutustoimintaan kohdistuva Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR) 31.12.2013 mukaisten vakuutus- ja sijoitusriskien perusteella olisi ollut 713 miljoonaa euroa (pro forma). Pohjolan Vahinkovakuutustoiminta täyttää Pohjolan arvion mukaan Solvenssi II -ehdotuksen mukaisen vakavaraisuuspääomavaatimuksen jo nykyisin.

Omat varat ja vakavaraisuus

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Ensisijaiset omat varat (Tier 1)		
Oma pääoma	3 043	2 769
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta (oma pääoma ja konsernieliminoinnit)	-35	-6
Käyvän arvon rahasto, siirto Tier 2:een	-37	-36
Rajoituksettomat ensisijaiset omat varat (Core Tier 1) ennen vähennyksiä ja pääomalainoja	2 970	2 728
Aineettomat hyödykkeet	-193	-182
Eläkevastuun ylikate ja sijoituskiinteistöjen käypiin arvoihin arvostus	-4	-7
Hallituksen esittämä voitonjako	-212	-145
Sijoitukset vakuutus- ja rahoituslaitoksiin	-703	-703
Arvonalentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-50	-60
Core Tier 1 omat varat	1 808	1 631
Pääomalainat	274	274
Toissijaisten omien varojen alijäämä	-43	
Ensisijaiset omat varat (Tier 1)	2 038	1 904
Toissijaiset omat varat (Tier 2)		
Käyvän arvon rahasto (pl. rahavirran suojauksen arvostus)	26	13
Debentuurilainat	683	853
Sijoitukset vakuutus- ja rahoituslaitoksiin	-703	-703
Arvonalentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-50	-60
Siirto ensisijaisiin omiin varoihin	43	
Toissijaiset omat varat (Tier 2)		103
Omat varat yhteensä	2 038	2 007
Ensi- ja toissijaisista omista varoista vähennettävät erät		
Sijoitukset vakuutus- ja rahoituslaitoksiin	-1 406	-1 406
Arvonalentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-99	-121
Yhteensä	-1 505	-1 527
Riskipainotetut sitoumukset	16 048	15 320
Core Tier 1 -vakavaraisuussuhde, %	11,3	10,6
Ensisijaisten omien varojen suhde riskipainotettujen erien yhteismäärään, %	12,7	12,4
Vakavaraisuussuhde, %	12,7	13,1

Omat varat ja vakavaraisuus on laskettu Basel II -standardien mukaisesti. Yritys-, luottolaitos- ja vähittäisvastuissa sekä oman pääoman ehtoisissa sijoituksissa on käytetty sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRBA). Valtion vastuissa on käytetty luottoriskin standardimenetelmää.

OP-Pohjola-ryhmän luottolaitoslain mukainen vakavaraisuussuhde, ensisijaisilla omilla varoilla laskettu vakavaraisuussuhde (Tier 1) ja vakavaraisuus rajoituksettomilla omilla varoilla (Core Tier 1) olivat kaikki 14,3 % (14,1).

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Pohjola-konsernin oma pääoma	3 043	2 769
Pääomalainat, ikuiset lainat ja debentuurilainat	1 007	1 177
Muut omiin varoihin sisällytettävät toimialakohtaiset erät	-5	-121
Liikearvo ja aineettomat hyödykkeet	-880	-876
Tasotusmäärä	-198	-206
Suunniteltu voitonjako	-212	-145
Omista varoista vähennettävät IFRS:n mukaiset erät*	-16	-45
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-99	-121
Ryhmittymän omat varat yhteensä	2 639	2 432
Luottolaitostoiminnan omien varojen vaade**	1 284	1 226
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade***	222	203
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	1 506	1 429
Ryhmittymän vakavaraisuus	1 134	1 004
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (omat varat/omien varojen vähimmäismäärä)	1,75	1,70

* Eläkevastuun ylikate, Sijoituskiinteistöjen käypiin arvoihin arvostus, Käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus

** Riskipainotetut sitoumukset x 8 %

*** Toimintapääoman minimi

OP-Pohjola-ryhmän vakavaraisuussuhdeluku oli 1,90 (1,90)

Luottokelpoisuusluokitukset

Pohjola Pankki Oyj:n luottoluokitukset 31.12.2013

Luottoluokituslaitos	Lyhytaikainen varainhankinta	Näkymä	Pitkäaikainen varainhankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Negatiivinen	AA-	Negatiivinen
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa
Fitch	F1	Vakaa	A+	Vakaa

Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokitukset 31.12.2013

Luokituslaitos	Luottoluokitus	Näkymä
Standard & Poor's	AA-	Negatiivinen
Moody's	A3	Vakaa

Vuonna 2013 Fitch Ratings Limitedin, Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limitedin ja Moody's Investors Service Ltd:n vahvistamissa Pohjola Pankki Oyj:n ja Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokituksissa ja näkymissä ei tapahtunut muutoksia.

Fitch Ratings vahvisti 4.4.2013 ja 20.11.2013 OP-Pohjola-ryhmän ja Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen A+ ja lyhyiden luottojen luokituksen F1 sekä säilytti näkymät vakaina.

Standard & Poor's vahvisti 31.7.2013 Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen AA- ja lyhyiden luottojen luokituksen A-1+ ja 5.7.2013 Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokituksen AA- säilyttäen molempien näkymät negatiivisina.

Pohjolan tehostamisohjelma

Vuoden 2012 lopussa aloitetulla Pohjola-konsernin tehostamisohjelmalla haetaan noin 50 miljoonan euron vuosittaisia kustannussäästöjä vuoden 2015 loppuun mennessä. Henkilöstövähennykset tuovat noin 40 % arvioituista säästöistä. Loput säästöistä syntyvät päällekkäisiä toimintoja purkamalla sekä toimintatapoja yhtenäistämällä koko OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernin tehostamisohjelman puitteissa. Koko keskusyhteisökonsernin vuosittainen kustannussäästö tavoite on 150 miljoonaa euroa vuoden 2015 loppuun mennessä.

Kaikkiaan 50 miljoonan euron vuotuisista säästöistä saavutettiin 55 % vuonna 2013 ja arvioidaan saavutettavan 24 % vuonna 2014 ja loppuosa vuoden 2015 loppuun mennessä. Tavoiteltavista kustannussäästöistä runsaat 60 % arvioidaan kohdistuvan vahinkovakuutustoimintaan, hieman yli 30 % pankkitoimintaan ja loput varainhoitoon.

Pohjola-konsernin taloudellisena tavoitteena on, että kulut ovat vuoden 2015 lopussa vuoden 2012 tasolla. Tehostamisohjelman puitteissa vuoden aikana saavutetuista 27 miljoonan euron säästöistä huolimatta Pohjola-konsernin kulut ylittivät vuoden 2012 tason, mihin osaltaan vaikutti 19 miljoonan euron pankkivero. Säästöistä valtaosa kohdistui henkilöstökuluihin. Vahinkovakuutuksen osuus kulusäästöistä oli 58 %, pankkitoiminnan 36 % ja varainhoidon 6 %.

OP-Pohjola päätti syyskuussa uudistaa ICT-palveluidensa toimintamallia ulkoistamalla osan sovelluskehityksestä ja -ylläpidosta Accenturelle ja CGI:lle. Ulkoistuksella tavoitellaan siirtymäajan jälkeen yli 20 miljoonan euron vuotuisia säästöjä OP-Pohjola-ryhmässä. Pohjola-konsernin osuus näistä säästöistä sisältyy jo aikaisemmin kerrottuun 50 miljoonan euron säästö tavoitteeseen.

Liiketoimintasegmenttien tulos ja riskiasema

Pankkitoiminta

- Pankkitoiminnan tulos ennen veroja oli 251 miljoonaa euroa (221). Asiakasliiketoiminnan volyymien ja marginaalien nousu sekä arvonalentumisten määrän lasku vahvistivat tulosta.
- Luottokanta kasvoi 5 prosenttia 14,2 miljardiin euroon (13,5).
- Yritysluottokannan keskimarginaali parani 5 korkopistettä 1,57 prosenttiin.
- Saamisten arvonalentumiset pienenivät 35 miljoonaan euroon (54) ja olivat 0,20 % luotto- ja takauskannasta (0,34).
- Kulut ilman 17 miljoonan euron (-) pankkiveroa laskivat 2 miljoonaa euroa. Operatiivinen kulu-tuottosuhte oli 36 prosenttia (34).

Pankkitoiminnan tulos ja avainluvut

Milj. e	2013	2012	Muutos, %
Korkokate			
Yrityspankki ja Baltia	227	199	14
Markets	-3	31	
Yhteensä	224	230	-3
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	100	96	4
Kaupankäynnin nettotuotot	101	72	41
Muut tuotot	17	21	-16
Tuotot yhteensä	443	418	6
Kulut			
Henkilöstökulut	57	64	-10
Ict-kulut	31	27	13
Poistot	15	15	0
Muut kulut	54	37	50
Kulut yhteensä	157	143	10
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	285	275	4
Saamisten arvonalentumiset	35	54	-37
Tulos ennen veroja	251	221	13
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	260	226	15
Luottokanta, mrd. e	14,2	13,5	5
Takauskanta, mrd. e	2,7	2,7	1
Riskipainotetut sitoumukset, mrd. e	14,1	13,3	5
Yritysluottojen keskimarginaali, %	1,57	1,52	3
Ongelmasaamiset *) luotto- ja takauskannasta, %	0,23	0,21	
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,20	0,34	
Operatiivinen kulu-tuottosuhte, %	36	34	
Henkilömäärä	634	745	-15

*) Järjestämättömät, nollakorkoiset ja alihintaiset saamiset

Tulos

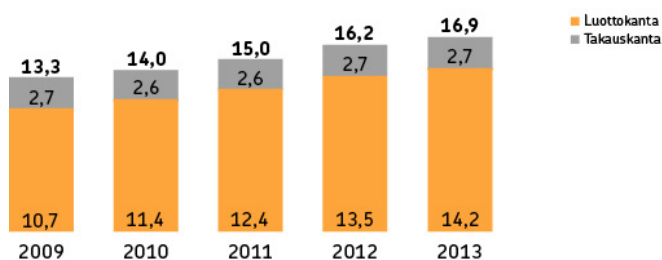
Pankkitoiminnan tulos ennen veroja oli 251 miljoonaa euroa (221). Saamisten arvonalentumiset laskivat selvästi ja olivat 35 miljoonaa

euroa (54).

Luottokanta kasvoi 5 % ja oli vuoden lopussa 14,2 miljardia euroa. Yritysluottokannan keskimarginaali nousi 5 korkopistettä 1,57 %:iin.

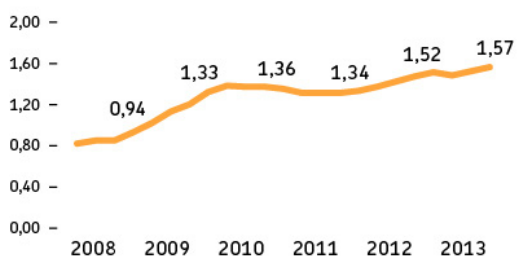
Luotto- ja takauskanta

mrd. €

Yritysluottokannan keskimarginaali

%-yksikköä

Pohjolan markkinaosuus yritysluotoista kasvoi 22,1 %:iin (21,5).

Takauskanta säilyi edellisvuoden lopun tasolla ja oli 2,7 miljardia euroa. Sitovat nostamattomat luottolimitit laskivat 0,3 miljardia euroa 3,1 miljardiin euroon.

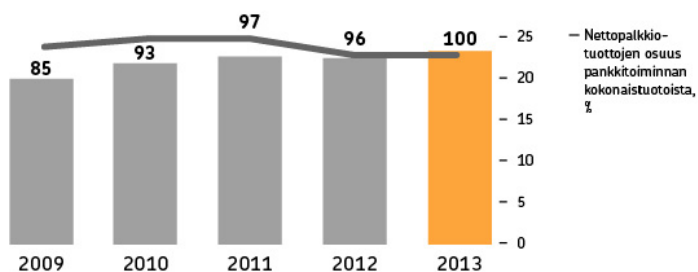
Yrityspankin ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 14 %.

Pankkitoiminnan palkkiotuotot kasvoivat 4 miljoonaa euroa. Rahoitukseen ja maksuliikkeeseen liittyvät palkkiotuotot kasvoivat yhteensä 5 miljoonaa euroa ja arvopaperitoimintaan liittyvät palkkiot 3 miljoonaa euroa. Takauspalkkiot säilyivät vertailukauden tasolla, mutta muut palkkiotuotot alenivat 3 miljoonaa euroa.

Palkkiotuotot ja -kulut (netto)

milj. €

%

Marketsin korkokate ja kaupankäynnin nettotuotot jäivät 2 miljoonaa euroa vertailukautta alhaisemmiksi käypään arvoon arvostettavien valuutta- ja korkoinstrumenttien trading-tuottojen pienennettyä. Trading-toiminnan tuotot pienenevät 21 miljoonaa euroa, mutta asiakastuotot kasvoivat 14 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan muiden tuottojen ja poistojen pienentyminen johtui pääasiassa huoltoleasing-kannan alenemisesta.

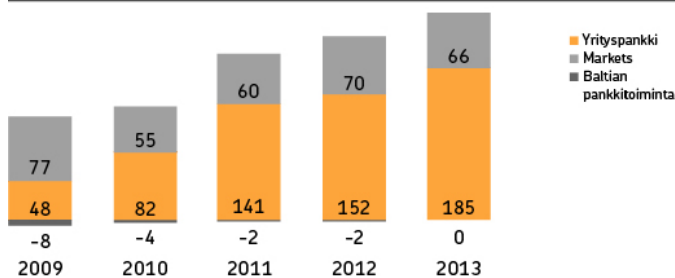
Pankkitoiminnan kulut kasvoivat 10 %. Kulut ilman 17 miljoonan euron pankkiveroa alenivat 2 %.

Tulos ennen veroja liiketoiminta-alueittain

Milj. e	2013	2012	Muutos, %
Yrityspankki	185	152	21
Markets	66	70	-6
Baltian pankkitoiminta	0	-2	97
Yhteensä	251	221	14

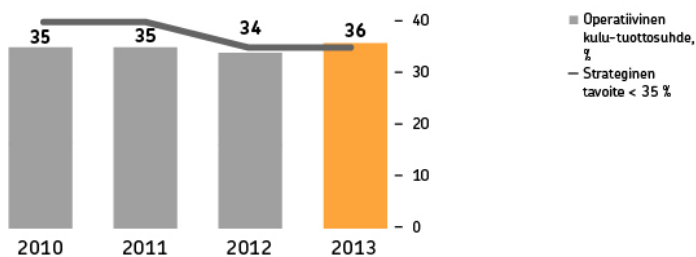
Pankkitoiminnan tulos ennen veroja

milj. €

Pankkitoiminnan operatiivinen kulu-tuottosuhte

%

Pankkitoiminnan riskiasema

Luottoriskiasema

Luottoriskitarkastelussa seurataan kokonaisvastuiden määrän ja asiakkaiden luottokelpoisuuden kehitystä. Kokonaisvastuu tarkoittaa luottoriskille alttiiden saamisten ja taseen ulkopuolisten erien yhteismäärää. Se sisältää pääoman ja koron, joista on vähennetty saamiskohtaiset arvonalentumiset.

Pankkitoiminnan riskiasema säilyi hyvänä. Vastuiden rating-jakauma säilyi hyvällä tasolla. Kokonaisvastuut kasvoivat vuoden aikana 0,7 miljardia euroa 25,1 miljardiin euroon.

Kokonaisvastuut vastapuolittain

Mrd. e	31.12.2013	31.12.2012	Muutos, %
Yritykset ja asuntoyhteisöt	20,4	19,9	3 %
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	2,2	2,1	7 %

Osuuspankit ja OP-Pohjola osk	0,2	0,2	-6 %
Julkisyhteisöt	1,0	1,1	-9 %
Kotitaloudet	1,1	1,0	12 %
Voittoa tavoittelemattomat	0,2	0,2	-8 %
Yhteensä	25,1	24,4	3 %

Kokonaisvastuut jaetaan vastapuolittain kuuteen asiakasryhmään. Suurin asiakasryhmä oli yritysasiakkaat, joiden osuus kokonaisvastuista oli 81 % (81). Yritysvastuut kasvoivat vuoden aikana 0,6 miljardia euroa eli 3 %. Yritysvastuista luottojen ja takausten osuus oli 58 %, rahoitusyhtiötuotteiden osuus oli 15 % ja käyttämättömien limiittien ja nostamattomien luottojen osuus oli 18 %.

Kokonaisvastuut rating-luokittain

Rating-luokka	31.12.2013	31.12.2012	Muutos, mrd. e
1–2	2,4	2,5	-0,1
3–5	12,3	12,3	0,1
6–7	6,5	5,8	0,7
8–9	2,0	1,9	0,1
10	0,2	0,2	-0,1
11–12	0,3	0,3	0,0
Luokittelematon	0,2	0,2	-0,1
Kotitaloudet	1,1	1,0	0,1
Yhteensä	25,1	24,4	0,7

Luottokelpoisuudeltaan investointitason vastuiden eli rating-luokkien 1–5 osuus kokonaisvastuista, pois lukien kotitaloudet, pysyi hyvällä tasolla ja oli 62 % (63). Luokkien 11–12 osuus laski 1,3 %:iin (1,4).

Yritysasiakkaiden vastuista investointitasolle luokiteltujen vastuiden osuus oli 56 % (59) ja kahden heikoimman ratingluokan vastuut olivat 310 miljoonaa euroa (331), eli 1,5 % (1,7).

Yritykset ja asuntoyhteisöt -sektorin vastuut rating-luokittain

Rating-luokka	31.12.2013	31.12.2012	Muutos, mrd. e
1–2	1,1	1,1	-0,1
3–5	10,4	10,5	-0,1
6–7	6,3	5,5	0,9
8–9	2,0	1,9	0,1
10	0,2	0,2	-0,1
11–12	0,3	0,3	0,0
Luokittelematon	0,2	0,2	-0,1
Yhteensä	20,4	19,9	0,6

Yritysasiakkaiden vastuiden toimialakohtainen jakauma säilyi hyvin hajautuneena. Merkittävimmät toimialat olivat kauppa 10,2 % (9,6), asuntojen vuokraus ja hallinta 9,9 % (10,3) ja kone- ja laitteellisuus 9,1 % (8,9). Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 49 % on julkisyhteisöjen takaamia.

Baltian liiketoiminnan vastuut olivat joulukuun lopussa 0,8 miljardia euroa (0,5), joka oli 3,2 % (2,2) pankkitoiminnan kokonaisvastuista.

Suuret asiakasriskit

Suuriksi asiakasriskeiksi luetaan ne asiakasriskit, joiden suorien vastuiden määrä ylittää 10 % konsernin omista varoista. Suurten asiakasriskien yritysvastuiden määrä vuoden lopussa oli 2,7 miljardia euroa (3,4). Konsernin suuria asiakasriskejä kattavat omat varat olivat 2,1 miljardia euroa (2,1). Suuret yritysasiakasvastuut muodostuivat 11 asiakaskonsernista (13) ja niiden vastuiden osuus omista varoista oli 127 % (159).

Erääntyneet maksuerät, ongelmasaamiset ja arvonalentumiset

Erääntyneiden maksuerien määrä nousi 6 miljoonaa euroa 27 miljoonaan euroon ja niiden osuus luotto- ja takaukskannasta oli 0,16 % (0,13). Ongelmasaamiset eli järjestämättömät, nollakorkoiset ja alihintaiset saamiset nousivat 6 miljoonaa euroa 40 miljoonaan euroon. Ongelmasaamisten osuus luotto- ja takaukskannasta säilyi kuitenkin alhaisena ja oli 0,23 % (0,21).

Pankkitoiminnassa nettoluottotappioiden ja arvonalentumisten määrä oli 35 miljoonaa euroa (54) eli 0,20 % (0,34) luotto- ja takaukskannasta. Lopullisia luottotappioita kirjattiin 17 miljoonaa euroa (7) ja arvonalentumisia 55 miljoonaa euroa (59). Luottotappiopalausten ja arvonalentumisten vähennysten yhteismäärä oli 38 miljoonaa euroa (11).

Baltian liiketoiminnan nettoluottotappiot ja arvonalentumiset olivat -1 miljoonaa (-1) euroa eli tulosta parantava.

Markkinariskiasema

Pankkitoimintaan sisältyvä Markets-liiketoiminta-alue altistuu korko-, valuutta-, hyödyke- ja luottoriskipreemioiden markkinahintojen muutoksille, joista olennaisimmat riskitekijät ovat korko- ja luottoriskit. Korkoriski oli vuoden aikana keskimäärin 12,4 miljoonaa euroa (8,0) käytettävällä 1 % -yksikön koron muutoksen mittarilla mitattuna. Yön yli -valuuttapositio sekä sen riski olivat alhaisella tasolla koko vuoden. Vuoden vaihteessa valuuttapositio oli noin 28 miljoonaa euroa (19).

Markkinariskin herkkyyksianalyysi

Pankkitoiminta, milj. e	Riskiparametri	Muutos	31.12.2013		31.12.2012	
			Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan
Korkoriski	Korko	1 %-yksikkö	12		8	
Valuutariski	Markkina-arvo	10 %	3		2	
Volatiliteettiriski						
Korkovolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	5		1	
Valuuttavolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	1		0	
Luottoriskipreemio*	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä	1	1	1	2

Herkkyyksiluvut on laskettu valuuttojen itseisarvojen summana.

* Luottoriskipreemio on laskettu likviditeettireserviin sisältyvistä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista ja myytävissä olevista saamistodistuksista.

Johdannaisliiketoiminta

Tilinpäätöksen liitetiedoissa on esitetty johdannaissoimukset käyttötarkoituksen mukaan eriteltynä

Vahinkovakuutustoiminta

- Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja parani 167 miljoonaan euroon (92). Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 150 miljoonaa euroa (283). Eläkevastuiden diskonttokoron lasku heikensi tulosta 38 miljoonaa euroa (52).
- Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 11 prosenttia (10).
- Etuasiakastalouksien määrä kasvoi 45 612 taloudella (46 658).
- Vakuutustekninen kannattavuus parani. Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 86,9 prosenttia (90,5) ja operatiivinen liikekulusuhde 18,7 prosenttia (21,5).
- Sijoitustuotot käyvin arvoin olivat 3,5 prosenttia (10,8).

Vahinkovakuutustoiminnan tulos ja avainluvut

Milj. e	2013	2012	Muutos, %

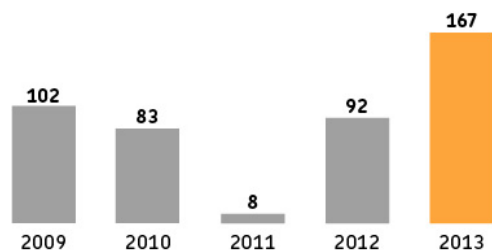
Vakuutusmaksutuotot	1 249	1 126	11
Korvauskulut	-889	-830	7
Liikekulut	-234	-242	-3
Aineettomien poisto-oikaisu	-21	-21	0
Vakuutustekninen kate	104	33	
Sijoitustuotot ja -kulut	132	115	14
Muut tuotot ja kulut	-70	-57	23
Tulos ennen veroja	167	92	82
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	150	283	-47
Yhdistetty kulusuhde, %	91,6	97,1	
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	86,9	90,5	
Operatiivinen vahinkosuhde, %	68,2	69,1	
Operatiivinen liikekulusuhde, %	18,7	21,5	
Operatiivinen riskisuhde, %	61,7	62,8	
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	25,2	27,8	
Sijoitusten tuotto käyvin arvoin, %	3,5	10,8	
Vastuunkantokyky, %	73	81	
Henkilömäärä	1 802	2 384	-24

Tulos

Tulos ennen veroja parani 167 miljoonaan euroon (92) vahvan vakuutusteknisen katteen ja hyvän sijoitustoiminnan tuloksen myötä. Eläkevastuiden diskonttokorkoa laskettiin 3,0 %:sta 2,8 %:iin, mikä kasvatti korvauskuluja 38 miljoonaa euroa. Vertailuvuonna diskonttokoron lasku 3,3 %:sta 3,0 %:iin kasvatti korvauskuluja 52 miljoonaa euroa.

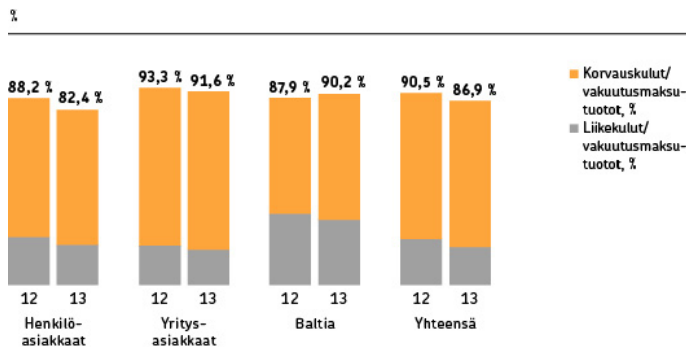
Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja

milj. €

Vakuutustekninen kannattavuus oli vertailukautta parempi. Vakuutusmaksutuottojen kasvu oli vahvaa ja liikekulut laskivat vertailukaudesta. Vakuutusmaksutuotot kasvoivat yhteensä 11 % (10). Operatiivinen vakuutustekninen kate oli 164 miljoonaa euroa (106) ja operatiivinen yhdistetty kulusuhde 86,9 % (90,5). Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä laskuperustemuutoksia ja poistoja yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä. Yhdistetty kulusuhde edellä mainitut erät mukaan lukien oli 91,6 % (97,1).

Operatiiviset yhdistetyt kulusuhteet

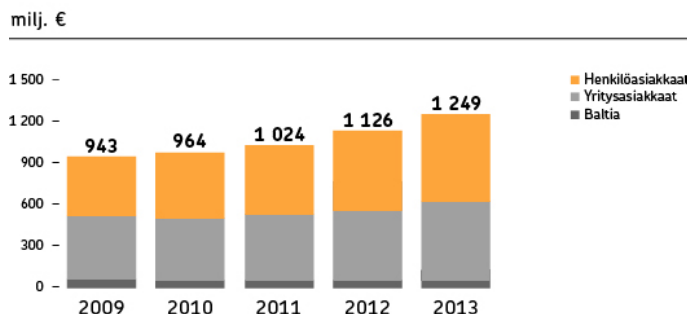

Vakuutusmaksutuotot

Milj. e	2013	2012	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	630	566	11
Yritysiasiakkaat	567	513	10
Baltia	52	46	13
Yhteensä	1 249	1 126	11

Vakuutusmaksutuottojen kasvu jatkui vahvana sekä henkilö- että yritysasiakkaissa. Myös Baltiassa vakuutusmaksutuotot kääntyivät kasvuun. Maksutulon markkinaosuudella mitattuna Pohjola oli vuonna 2012 Suomen suurin vahinkovakuuttaja 29,1 %:n markkinaosuudella. Markkina-aseman arvioidaan vahvistuneen myös vuoden 2013 aikana.

Vakuutusmaksutuotot liiketoiminta-alueittain

Etuasiakastalouksien määrän kasvu oli 45 612 (46 658). Etuasiakastalouksia oli vuoden lopussa 615 606 (569 994), joista jo 73 % (69) on myös keskittänyt pankkiasiointinsa OP-Pohjola-ryhmään. Ryhmän osuuspankkien ja Helsingin OP Pankin asiakkaat käyttivät pankki- ja vakuutusasioinnista kertyviä OP-bonuksia 1 783 000 vakuutuslaskuun (1 629 000), joista 253 000 laskua (251 000) on maksettu kokonaan bonuksilla. Bonuksilla maksettujen vakuutusmaksujen määrä oli 89 miljoonaa euroa (82).

Vakuutusten myynti henkilö- ja yritysasiakkaille kasvoi 3 % vertailukaudesta. Pohjola uudisti henkilövakuutukset ja nyt vakuutuksen voi saada jopa 100-vuotiaaksi asti. Pohjolan perustama ortopediseen päiväkirurgiaan erikoistunut Omasairaala Oy aloitti toimintansa vuoden alussa. Lokakuussa sairaala aloitti yksityisen tapaturmapäivystyksen, joka täydentää julkisen sektorin tapaturmanhoitoa. Joulukuun alusta alkaen Omasairaala ryhtyi tuottamaan myös OP-Pohjola-ryhmän Keskusyhteisökonsernin pääkaupunkiseudun henkilöstön työterveyspalvelut.

Korvauskulujen kasvu pois lukien eläkevastuiden diskonttokoron laskun vaikutus oli 9 % eli vakuutusmaksutuottojen kasvua hitaampaa. Uusista suurvahingoista aiheutuva korvausmeno oli vertailukautta suurempi. Vuonna 2013 kirjattiin 205 uutta (173) suurta vahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 138 miljoonaa euroa (125). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin paransivat vakuutusteknistä katetta 10 miljoonaa euroa (27). Operatiivinen vahinkosuhte oli 68,2 % (69,1). Riskisuhte ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 61,7 % (62,8).

Liikekulut laskivat 3 % ja operatiivinen liikekulusuhde parani 18,7 %:iin (21,5). Tehokkuus parani tuottojen vahvan kasvun ja tehostamisohjelman ansiosta. Operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut oli 25,2 % (27,8).

Muut tuotot ja kulut kasvoivat 13 miljoonaa euroa heikentäen tulosta. Muutos liiketoiminnoille kohdistettavien pääomien allokointiperiaatteessa kasvatti vahinkovakuutuksen rahoituskuluja 16 miljoonaa euroa.

Operatiivinen vakuutustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	2013		2012	
	Kate, milj. e	CR, %	Kate, milj. e	CR, %
Henkilöasiakkaat	111	82,4	67	88,2
Yritysiasiakkaat	48	91,6	34	93,3
Baltia	5	90,2	6	87,9
Yhteensä	164	86,9	106	90,5

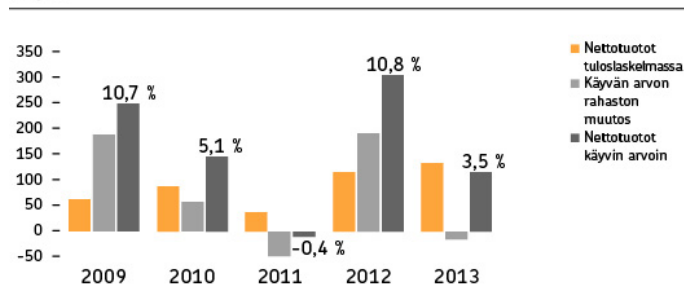
Kannattavuus parani erityisesti henkilöasiakkaissa maksutuottojen vahvan kasvun ja korvauskulujen maltillisen kehityksen myötä.

Sijoitustoiminta

Sijoitustuotot käyvin arvoon jäivät vertailukautta alhaisemmiksi epäsuotuisamman korkokehityksen vuoksi. Sijoitusten tuotot käyvin arvoon olivat 115 miljoonaa euroa (306) ja tuotto prosentti 3,5 (10,8). Tulokseen kirjatut sijoitusten nettotuotot olivat 132 miljoonaa euroa (115).

Sijoitustoiminnan nettotuotot ja käyvän arvon rahaston muutos

milj. €

Vahinkovakuutuksen riskiasema

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitussalkkujen markkinariskit ja vakuutusvelan diskonttaamisessa käytetyn diskonttokoron taso.

Vahinkovakuutuksen vakavaraisuuspääoma oli vuoden lopussa 913 miljoonaa euroa (914). Vakavaraisuuspääoma suhteessa vakuutusmaksutuottoihin (vastuunkantokyky) oli 73 % (81). Tasoitusmäärä oli 248 miljoonaa euroa (273).

Pohjola alensi vahinkovakuutuksen eläkevastuiden diskonttokorkoa 0,2 prosenttiyksikköä 3,0 prosentista 2,8 prosenttiin matalan korkotason seurauksena. Tämä ei-kassavirtaperusteinen laskuperustemuutos heikensi konsernin tulosta 38 miljoonaa euroa (52).

Vakuutusriskiasema

Vahinkovakuutuksen jälleenvakuutus on hoidettu keskitetysti. Sekä riskikohtaisten että katastrofijälleenvakuutusten omalla vastuulla oleva osuus on enintään 5 miljoonaa euroa. Kumulaatiosuojaa antavan katastrofijälleenvakuutuksen kapasiteetti oli 135 miljoonaa euroa. Lisäksi korvausviiveeltään lyhythäntäisten vakuutuslajien suurvahinkojen omalle vastuulle jäävälle osalle on vuosiaggregaattisuoja, jonka kapasiteetti vuonna 2013 oli 10 miljoonaa euroa. Tämä suojatulee käyttöön silloin, kun vuoden suurvahinkomeno on tavallista suurempi.

Liiketoiminnan normaali vaihtelu aiheuttaa tuloksen ja oman pääoman vaihtelua. Oheisessa taulukossa on kuvattu eri riskimuuttujien vaikutusta omaan pääomaan.

Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys

Vaikutus

Riskimuuttuja	Kokonaismäärä vuonna 2013, milj. e	Muutos riskimuut- tujassa	Vaikutus yhdistettyyn kulusuhteeseen	tulokseen / omaan pääomaan, milj. e
Maksutuotot*	1 249	kasvaa 1 %	paranee 0,9 % -yksikköä	12
Korvauskulut*	882	kasvaa 1 %	heikkenee 0,7 % - yksikköä	-9
Suurvahinko yli 5 milj. e		1 kappale	heikkenee 0,4 % - yksikköä	-5
Henkilöstökulut*	107	kasvaa 8 %	heikkenee 0,7 % - yksikköä	-9
Toimintokohtaiset kulut**	311	kasvaa 4 %	heikkenee 1,0 % - yksikköä	-12
Inflaatio kollektiivisessa korvausvastuussa	597	kasvaa 0,25 %-yksikköä	heikkenee 0,3 %- yksikköä	-4
Elinikä diskontatussa vakuutusvelassa	1 564	kasvaa 1 vuotta	heikkenee 3,0 %- yksikköä	-38
Diskonttokorko diskontatussa vakuutusvelassa	1 564	laskee 0,1 %-yksikköä	heikkenee 1,6 %- yksikköä	-20

* Liukuva 12 kuukautta

** Vahinkovakuutuksen toimintokohtaiset kulut ilman sijoitusten hoitokuluja ja muiden palveluiden tuottamiseen liittyviä kuluja.

Vahinkojen lukumäärä ja suuruus vaihtelevat vuosittain. Vakuutusliikkeen vuosittaisesta tuloksen vaihtelusta suurvahinkojen korvausmeno selittää merkittävän osuuden.

Vahinkovakuutuksen vakuutusvelasta suuri osa on eläkevastuita, joiden määrään vaikuttaa arvioitu kuolevuus sekä käytetty diskonttauskorko. Arvioitu kuolevuus perustuu suomalaisten vakuutusyhtiöiden yleisesti käyttämään kuolevuusmalliin, joka olettaa havaitun elinikien pitenemisen jatkuvan. Mallia on päivitetty viimeksi vuonna 2011.

Diskontattua vakuutusvelkaa oli 1 568 miljoonaa euroa (1 487). Se on diskontattu käyttäen 3,0 % (3,3) korkoa 30.10.2013 asti ja siitä eteenpäin 2,8 %:n diskonttokorolla. Vastuuvelan duraatio on 12,6 vuotta (12,4). Muu osa vakuutusvelasta 1 025 miljoonaa euroa (961) on diskonttaamatonta ja sen duraatio on 2,1 vuotta (2,1).

Sijoitusriskiasema

Vahinkovakuutuksen sijoituskanta oli vuoden lopussa 3 219 (3 149) miljoonaa euroa. Sijoituskanta sisältää sekä vakuutusvelan että vakavaraisuuspääoman katteena olevat sijoitukset.

Vahinkovakuutuksen sijoituskannan allokaatiojakauma

Sijoituskannan allokaatiojakauma	31.12.2013		31.12.2012	
	Käypä arvo, milj. e	%	Käypä arvo, milj. e	%
Rahamarkkinat yhteensä	113	4	42	1
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	2 309	72	2 369	75
Osakkeet ja pääomasijoitukset	426	13	367	12
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	41	1	82	3
Kiinteistösijoitukset yhteensä	329	10	290	9
Yhteensä	3 219	100	3 149	100

Korkosalkun luottoluokitusjakauma oli hyvä. Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus oli 91 % (92) ja 74 % (73) sijoituksista oli vähintään A- -luokitetuissa saamisissa. Korkosalkun jäljellä oleva keskimääräinen juoksuaika oli 4,4 vuotta (4,2) ja duraatio 3,7 vuotta (4,2).

Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten keskimääräinen tuotto eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) oli vuoden lopussa 2,7 % (2,9).

Vahinkovakuutuksen korkosalkun maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2013, milj. e

Vuotta	0–1	1–3	3–5	5–7	7–10	10–	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	27	204	310	93	150	87	872	37 %
Aa1–Aa3	112	67	72	15	10	32	308	13 %
A1–A3	76	167	203	115	24	0	585	25 %
Baa1–Baa3	38	61	123	129	33	19	402	17 %
Ba1 tai alempi	51	69	53	6	9	3	189	8 %
Sisäisesti luokiteltu	27	0	0	0		0	27	1 %
Yhteensä	331	568	761	358	225	141	2 384	100 %

Jakauma ei sisällä luottojohdannaisia.

Vahinkovakuutuksen avoin valuuttapositio oli 136 miljoonaa euroa (254) eli 4 prosenttia sijoituskannasta. Valuuttariskiä on suojattu aktiivisesti valuuttajohdannaisilla.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu sijoitusriskien herkkyyttä ja niiden vaikutusta omaan pääomaan:

Sijoitusluokat	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. e	
			31.12.2013	31.12.2012
Joukkolainat ja korkorahastot ¹	Korko	1 %-yksikkö	72	72
Osakkeet ²	Markkina-arvo	10 %	35	30
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	Markkina-arvo	10 %	10	10
Raaka-aineet	Markkina-arvo	10 %	1	1
Kiinteistöt	Markkina-arvo	10 %	33	29
Valuutta	Valuutan arvo	10 %	14	25
Luottoriskipreemio ³	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä	8	9
Johdannaiset	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	2	0

¹ Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset.

² Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset.

³ Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset.

Varainhoito

- Varainhoidon tulos ennen veroja oli 24 miljoonaa euroa (32). Tuottoperusteiset palkkiot olivat 4 miljoonaa euroa (15).
- Hallinnoitavat asiakasvarat kasvoivat vuoden vaihteesta 16 prosenttia ja olivat 37,9 miljardia euroa (32,8).
- Operatiivinen kulu-tuottosuhde oli 53 prosenttia (47).

Varainhoidon tulos ja avainluvut

Milj. e	2013	2012	Muutos, %
Nettopalkkiotuotot	51	60	-15

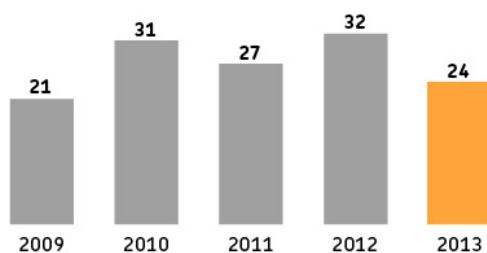
Muut tuotot	4	5	-16
Tuotot yhteensä	55	65	-15
Henkilöstökulut	14	19	-25
Muut kulut	17	14	23
Kulut yhteensä	32	33	-5
Osuus osakkuusyrityksen tuloksesta	0	0	-78
Tulos ennen veroja	24	32	-27
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	24	32	-27
Hallinnoitavat asiakasvarat mrd. e	38	33	16
Operatiivinen kulu-tuottosuhde, %	53	47	
Henkilömäärä	88	153	-42

Tulos

Varainhoidon tulos ennen veroja oli 24 miljoonaa euroa (32). Tulokseen sisältyi tuottooperusteisia palkkioita 4 miljoonaa euroa (15). Tulos sisältää osuuden osakkuusyhtiö Access Capital Partners Group SA:n nettotuloksesta.

Varainhoidon tulos ennen veroja

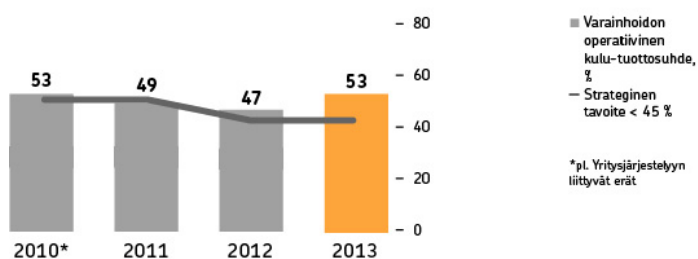
milj. €

Operatiivinen kulu-tuottosuhde oli 53 % (47).

Varainhoidon operatiivinen kulu-tuottosuhde

%

Hallinnoitavat varat nousivat vuoden alusta 16 % ja olivat joulukuun lopussa 37,9 miljardia euroa (32,8).

Hallinnoitavat asiakasvarat

Mrd. e	2013	2012
Instituutioasiakkaat	21	19
OP-rahastot	12	10

Private	5	4
Yhteensä	38	33

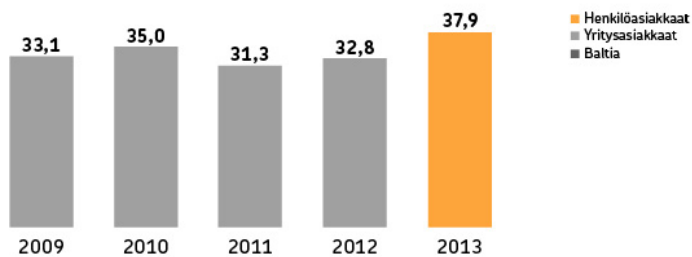
Hallinnoitavien asiakasvarojen jakauma

%	2013	2012
Rahamarkkinasijoitukset	15	16
Joukkovelkakirjalainat	37	40
Osakkeet	32	27
Muut	15	18
Yhteensä	100	100

Hallinnoitavien varojen kasvu perustui OP-rahastojen pääomien kasvuun, nettomyyntiin ja asiakassalkkujen markkina-arvojen nousuun. Varainhoidon salkunhoidossa olevista rahastoista 59 % ylitti vertailuindeksinsä tuoton.

Hallinnoitavat asiakasvarat

mrd. €

Konsernitoiminnot

- Tulos ennen veroja oli 32 miljoonaa euroa (27). Tulos sisälsi saamistodistusten myyntivoittoja 14 miljoonaa euroa (-4) ja osinkotuottoja 24 miljoonaa euroa (15).
- Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 23 miljoonaa euroa (250).
- Maksuvalmius ja rahoituksen saatavuus säilyivät hyvällä tasolla.

Konsernitoimintojen tulos ja avainluvut

Milj. e	2013	2012	Muutos, %
Korkokate	26	36	-28
Kaupankäynnin nettotuotot	-12	1	
Sijoitustoiminnan nettotuotot	39	11	
Muut tuotot	7	16	-55
Tuotot yhteensä	61	65	-6
Henkilöstökulut	6	14	-57
Muut kulut	20	20	0
Kulut yhteensä	26	34	-24
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	35	30	14
Saamisten arvonalentumiset	2	3	-24
Tulos ennen veroja	32	27	18
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	23	250	-91

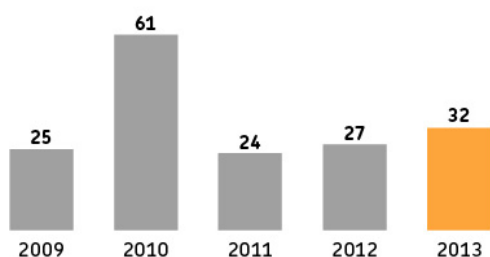
Likviditeettireservi, mrd. e	13,3	14,6	-9
Riskipainotetut sitoumukset, mrd e	1,9	1,9	0
Saamiset ja velat OP-Pohjola-ryhmän yhteisöille nettoasema, mrd. e	4,7	3,2	46
Keskuspankkitoiminnan tulos, milj.e	9	8	7
Henkilömäärä	26	123	-79

Tulos

Tulos ennen veroja oli 32 miljoonaa euroa eli 5 miljoonaa euroa suurempi kuin vertailuvuonna. Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 23 miljoonaa euroa eli 227 miljoonaa euroa pienempi kuin vertailuvuonna, jolloin Euroopan keskuspankin rahoitusoperaatioiden myötä kasvanut likviditeetti rauhoitti markkinoita ja kavensi luottoriskimarginaaleja.

Konsernitoimintojen tulos ennen veroja

milj. €

Likviditeettireservin korkokate laski tiukentuvaan likviditeettisääntelyyn valmistauduttaessa. Kaupankäynnin nettotuotot laskivat johdannaisten arvonmuutosten johdosta.

Sijoitustoiminnan nettotuottoihin sisältyi 14 miljoonaa euroa saamistodistusten myyntivoittoja (-4). Osinkotuotot olivat 24 miljoonaa euroa (15) sisältäen Suomen Luotto-osuuskunnalta saadun 16 miljoonan euron osuuspääoman koron (11). Saamistodistuksista kirjattujen arvonalentumisten määrä oli 2 miljoonaa euroa (3).

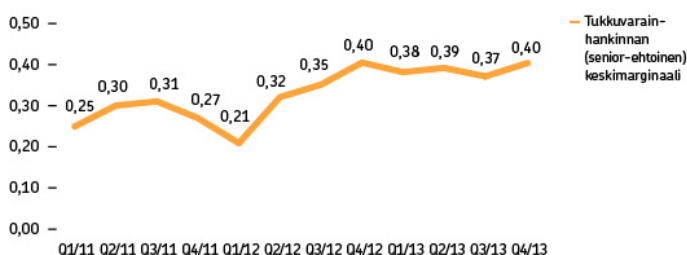
Pankkivero kasvatti muita kuluja 2 miljoonaa euroa.

Pohjolan rahoituksen saatavuus säilyi hyvänä. Pohjola laski liikkeeseen pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja tammi-joulukuussa 1,9 miljardia euroa. Toisella vuosineljänneksellä laskettiin kansainvälisillä pääomamarkkinoilla liikkeeseen yksi 500 miljoonan euron senior-ehtoinen joukkovelkakirjalaina, jonka maturiteetti on viisi vuotta. Lisäksi Japanin markkinoilla laskettiin liikkeelle Pohjolan ensimmäiset Samurai-joukkovelkakirjalainat, yhteensä 30 miljardia jeniä (237 miljoonaa euroa). Kolmannella vuosineljänneksellä laskettiin kansainvälisillä pääomamarkkinoilla liikkeelle maturiteetiltan viiden vuoden mittainen 750 miljoonan euron senior-ehtoinen joukkovelkakirjalaina.

Senior-ehtoisen tukkuvarainhankinnan velkakirjojen keskimarginaali oli joulukuun lopussa 40 korkopistettä (40).

Tukkuvarainhankinnan keskimarginaali

%

Konsernitoimintojen riskiasema

Luottoriskiasema

Konsernitoimintojen kokonaisvastuut olivat yhteensä 19,8 miljardia euroa (20,4) ja ne muodostuivat OP-Pohjola-ryhmän maksuvalmiuden turvaamiseksi pidettävistä saamistodistuksista, talletuksista keskuspankkiin sekä saamisista osuuspankeilta.

Konsernitoimintojen vastuista 99 % (99) oli investointitason vastapuolilta.

OP-Pohjola-ryhmän keskusrahallaitoksena toimivalle Pohjola Pankki Oyj:lle osuuspankit ja OP-Pohjola osk tytäryhtiöineen ovat merkittävä asiakasryhmä. Osuuspankkien ja OP-Pohjola osk:n vastuut kasvoivat vuoden aikana 1,5 miljardia euroa eli noin 46 %. Luottokelpoisuudeltaan osuuspankkien ja OP-Pohjola osk:n vastuut ovat investointitasoa.

Konsernitoiminnoissa ylläpidetään OP-Pohjola-ryhmän maksuvalmiuden turvaamiseksi likviditeettireserviä. Likviditeettireservin määrä oli vuoden lopussa 13,3 miljardia euroa (14,6). Varat koostuvat lähinnä hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemista saamistodistuksista sekä arvopaperistetuista saamisista ja vakuuskelpoisista yritysluotoista.

Likviditeettireservin maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2013, milj. e

Vuotta	0–1	1–3	3–5	5–7	7–10	10–	Yhteensä	%
Aaa*	2 194	768	1 103	1 371	838	21	6 295	47 %
Aa1–Aa3	5	273	423	571	269	1	1 542	12 %
A1–A3	193	682	98	26	2	3	1 004	8 %
Baa1–Baa3	165	193	65	15	35	1	474	4 %
Ba1 tai alempi	29	118	30	7	43	0	227	2 %
Sisäisesti luokiteltu**	329	1 209	1 255	363	127	483	3 766	28 %
Yhteensä	2 915	3 243	2 974	2 353	1 314	509	13 308	100 %

* ml. Talletukset keskuspankissa

** PD ≤ 0,40 %

Likviditeettireservin (pl. Talletukset keskuspankissa) keskimääräinen jäljellä oleva juoksuaika on 4,8 vuotta.

Sisäisesti luokitellut rahoitusvarat muodostuvat lähinnä suomalaisten yritysten ja yhteisöjen liikkeeseen laskemista joukkovelkakirjalainoista.

Markkinariskiasema

Konsernitoimintojen merkittävimmät markkinariskit muodostuvat likviditeettireservin luottoriskimarginaaleista sekä rahoitustaseen korkoriskistä.

Korkoriski oli vuoden aikana keskimäärin 28,4 miljoonaa euroa (16,1) käytettävällä 1 %-yksikön koron muutoksen mittarilla mitattuna. Osake- ja pääomasijoitusrahastojen markkina-arvo vuoden lopussa oli 23 miljoonaa euroa (30). Kiinteistöomistuksiin sitoutunut pääoma oli vuoden 2013 lopussa 38 miljoonaa euroa (30), josta omassa käytössä olevien kiinteistöjen osuus oli 3 (3) miljoonaa euroa.

Markkinariskin herkkyyshanalyysi

Konsernitoiminnot, milj. e	Riski-parametri	Muutos	31.12.2013		31.12.2012	
			Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan
Korkoriski	Korko	1 %-yksikkö	27		22	
Korkovolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	0		0	
Luottoriskipreemio*	Luottoriski-marginaali	0,1%-yksikköä		30		19
Hintariski						
Osakesalkku	Markkina-arvo	10 %		0		0
Pääomarahastot	Markkina-arvo	10 %		2		3
Kiinteistöriski	Markkina-arvo	10 %	3		3	

Herkkyyshluvut on laskettu valuuttojen itseisarvojen summana.

* Luottoriskipreemio on laskettu likviditeettireserviin sisältyvistä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista ja myytävissä

olevista saamistodistuksista.

Henkilöstö ja palkitseminen

Konsernin palveluksessa oli vuoden lopussa 2 550 henkilöä eli 854 henkilöä vähemmän kuin vuoden 2012 lopussa. Suurin osa vähennyksistä liittyy työsuhteiden siirtoon OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernin sisällä.

Henkilöstön lukumäärät	31.12.2013	31.12.2012
Pankkitoiminta	634	745
Vahinkovakuutus	1 802	2 384
Varainhoito	88	153
Konsernitoiminnot	26	123
Yhteensä	2 550	3 404

Konsernin henkilöstöstä ulkomailla työskenteli yhteensä 402 henkilöä (395).

OP-Pohjola-ryhmän ja Pohjolan muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yrityskohtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Tarkemmat tiedot palkitsemisesta on kerrottu tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Investoinnit

Kokonaisinvestoinnit vuonna 2013 olivat 45 miljoonaa euroa (43). Tästä 15 miljoonaa euroa (19) kohdistui Pankkitoimintaan, 27 miljoonaa euroa (22) Vahinkovakuutustoimintaan, 2 miljoonaa euroa (1) Varainhoitoon ja 1 miljoonaa euroa (2) Konsernitoimintoihin. Investoinnit olivat pääasiassa tietojärjestelmäinvestointeja.

Vastuullisuus

Pohjolassa vastuullisuus on tiivis osa liiketoimintaa, ja strategian mukaisesti sitä kehitetään osana OP-Pohjolan yhteiskuntavastuuohjelmaa. OP-Pohjola-ryhmän yhteiskuntavastuuohjelma käsittää viisi osa-aluetta, niiden KPI-mittarit sekä tavoitteet mittareille.

OP-Pohjola-ryhmän yhteiskuntavastuuohjelmasta voi lukea lisää OP-Pohjola-ryhmän vuoden 2013 vuosikertomuksesta, joka sisältää GRI G4 -ohjeiston mukaisen vastuullisuusraportin.

Konsernin rakennejärjestelyt

Pohjola uudisti pääomamarkkinatoimintojaan yhdistämällä velka- ja osakerahoitukseen erikoistuneet toiminnot. Osana uudistusta Pohjola Corporate Finance Oy sulautui Pohjola Pankki Oyj:ön 31.12.2013.

Pohjola avasi maaliskuussa sivukonttorin Liettuassa, jonka jälkeen Pohjola tarjoaa yritysasiakkailleen palveluita kaikissa Baltian maissa.

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Osakesarjat

Pohjolan osakkeet jakautuvat A- ja K-sarjan osakkeisiin.

A-sarjan osakkeet (POH1S) ovat yleisölle tarkoitettuja, NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä noteerattuja osakkeita. A-sarjan osake on ollut listattuna NASDAQ OMX Helsingin pörssin Large Cap -listalla vuodesta 1989. A-sarjan osakkeet oikeuttavat, mikäli osinkoa jaetaan, vuotuisen osinkoon, joka on osakkeelta vähintään kolme senttiä K-sarjan osakkeelle maksettavaa osinkoa korkeampi. A-sarjan osake tuottaa yhtiökokouksessa yhden äänen.

K-sarjan osakkeet (POHKS) ovat listaamattomia osakkeita, joiden omistus ja siirto on rajoitettu OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisö OP-Pohjola osk:n, osuuspankkien ja osuuspankkiosakeyhtiön välille. K-sarjan osakkeita voidaan muuntaa A-sarjan osakkeiksi omistajan vaatimuksesta. K-sarjan osake tuottaa yhtiökokouksessa viisi ääntä.

Osakepääoma

Pohjola Pankki Oyj:n osakepääoma vuoden 2013 lopussa oli 427 617 463,01 euroa. Osakepääomassa ei ole tapahtunut muutoksia vuoden 2005 jälkeen.

Osakkeiden lukumäärät, äänimäärät ja niissä tapahtuneet muutokset

Vuonna 2013 osakkeiden lukumäärissä ja äänimäärissä tapahtui seuraavat muutokset.

Muutokset osakkeiden lukumäärissä 2013

Päivämäärä	A-osakkeiden lukumäärä	Osuus kaikista osakkeista	K-osakkeiden lukumäärä	Osuus kaikista osakkeista	Osakkeiden lukumäärä yhteensä	Muutokset osakkeiden lukumäärissä	Syy muutokselle
31.12.2013	252 009 866	78,86 %	67 541 549	21,14 %	319 551 415		
14.10.2013*	252 009 866	78,86 %	67 541 549	21,14 %	319 551 415	POH1S +33 880 POHKS -33 880	Osuuspankkien omistamien K-osakkeiden muunto A-osakkeiksi
2.9.2013**	251 975 986	78,85 %	67 575 429	21,15 %	319 551 415	POH1S +33 188 POHKS -33 188	Osuuspankkien omistamien K-osakkeiden muunto A-osakkeiksi
31.12.2012	251 942 798	78,84 %	67 608 617	21,16 %	319 551 415		

* Kaupankäynti muunnetuilla A-sarjan osakkeilla alkoi pörssissä 15.10.2013

** Kaupankäynti muunnetuilla A-sarjan osakkeilla alkoi pörssissä 3.9.2013

Muutokset osakkeiden äänimäärissä 2013

Päivämäärä	Äänimäärä, A-osakkeet	Osuus kokonais-äänimäärästä	Äänimäärä, K-osakkeet	Osuus kokonais-äänimäärästä	Osakkeiden äänimäärä yhteensä	Muutokset äänimäärissä	Syy muutokselle
31.12.2013	252 009 866	42,73 %	337 707 745	57,27 %	589 717 611		
14.10.2013*	252 009 866	42,73 %	337 707 745	57,27 %	589 717 611	POH1S +33 880 POHKS -169 400	Osuuspankkien omistamien K-osakkeiden muunto A-osakkeiksi

							Osuuspankkien omistamien K-osakkeiden muunto A-osakkeiksi
2.9.2013**	251 975 986	42,72 %	337 877 145	57,28 %	589 853 131	POH1S +33 188 POHKS -165 940	
31.12.2012	251 942 798	42,70 %	338 043 085	57,30 %	589 985 883		

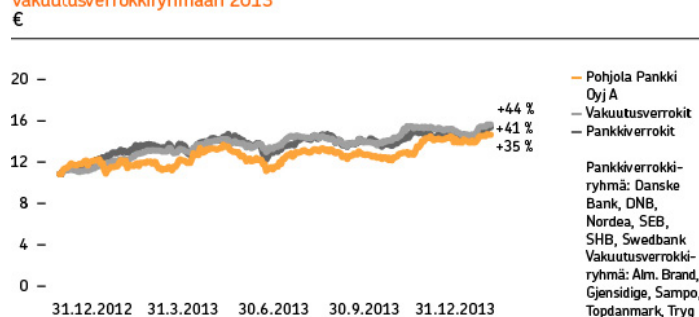
* Kaupankäynti muunnetuilla A-sarjan osakkeilla alkoi pörssissä 15.10.2013

** Kaupankäynti muunnetuilla A-sarjan osakkeilla alkoi pörssissä 3.9.2013

Kokonaistuotto, kurssikehitys ja markkina-arvo

Pohjolan strategian mukainen sidosryhmälupaus osakkeenomistajille on, että osakkeemme kokonaistuotto on pohjoismaisen pankki- ja vakuutusverrokkiryhmän kärkitasoa. Vuonna 2013 Pohjolan kokonaistuotto ylitti pohjoismaisten pankkiverrokkien kokonaistuoton ja ylsi lähes samalle tasolle pohjoismaisten vakuutusverrokkien kanssa.

Pohjolan osakkeen kokonaistuotto verrattuna pankki- ja vakuutusverrokkiryhmään 2013

Pohjolan A-osakkeen kurssi katsauskauden viimeisenä kaupankäyntipäivänä 30.12.2013 oli 14,62 euroa (28.12.2012: 11,27 euroa). Vuoden 2013 aikana kurssi oli korkeimmillaan 14,67 euroa (27.12.2013) ja alimmillaan 11,14 euroa (24.6.2013). Pohjolan markkina-arvo oli joulukuun 2013 lopussa 4 672 miljoonaa euroa (3 601).

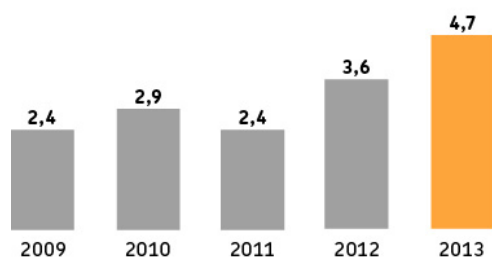
Osakkeen kurssikehitys

Pohjola A (POH1S)	2009	2010	2011	2012	2013
Kurssi vuoden lopussa, e	7,55	8,97	7,51	11,27	14,62
Vuoden ylin kurssi, e	9,31	9,79	10,28	11,42	14,67
Vuoden alin kurssi, e	3,80	6,97	6,47	7,34	11,14
Osakekannan markkina-arvo (A ja K-osakkeet yhteensä)* mrd.e	2,41	2,86	2,40	3,60	4,67

*) Markkina-arvon laskennassa K-osakkeet on arvostettu A-osakkeen kurssilla

Osakekannan markkina-arvo (A- ja K-osakkeet yhteensä)

mrd. €

Osakkeiden vaihto ja kaupankäyntipaikat

A-osakkeiden euromääräinen osakevaihto vuonna 2013 oli 1 141 miljoonaa euroa (1 133). Kappalemääräinen osakevaihto vuonna 2013 oli 90 miljoonaa osaketta (126).

Osakkeiden vaihto (Nasdaq OMX Helsinki)

	2009	2010	2011	2012	2013
Osakevaihto, milj. osaketta	175	154	174	126	90
Osakevaihto, milj. euroa	1 160	1 311	1 514	1 133	1 141

Vuonna 2013 Pohjolan A-osakkeiden euromääräisestä kaupankäynnistä 63,3 % (72,2) tehtiin Nasdaq OMX:ssä. Kaupankäynnistä 36,7 % (36,2) tapahtui monenkeskisillä markkinapaikoilla (MTF, multilateral trading facility).

Osakkeiden markkinapaikat*

Markkinapaikka	Osuus euromääräisestä kaupankäynnistä vuonna 2013, %
Nasdaq OMX	63,3
BATS Chi-X CXE (Chi-X)	21,7
Turquoise	8,7
BATS Chi-X BXE (Bats)	5,9
Burgundy	0,3
NYSE Arca	0,0
Frankfurt	0,0
Düsseldorf	0,0

* Lähde: Fidessa Fragmentation Index

Osakkeenomistajat

Pohjolan osakkeenomistajien lukumäärä 31.12.2013 oli 32 267 osakkeenomistajaa. Osakkeenomistajista 95,4 % oli yksityishenkilöitä. Hallintarekisteröityjen osakkeiden lukumäärä oli 60,4 miljoonaa osaketta ja se kasvoi 9 miljoonalla osakkeella vuoden 2012 loppuun verrattuna. Hallintarekisteröityjen osakkeiden osuus A-osakkeista oli joulukuun 2013 lopussa 24,0 % (20,4).

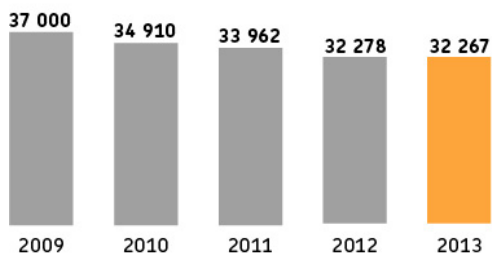
Laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista edellyttää, että Pohjola Pankki Oyj:n tulee OP-Pohjola-ryhmän keskusrahallaitoksena olla keskusyhteisö OP-Pohjola osk:n tytäryhtiö. OP-Pohjola osk:n osuus kaikista osakkeista oli 37,2 prosenttia ja kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä 61,3 prosenttia vuoden 2013 lopussa.

Osakkeenomistajien lukumäärä

	31.12.2013	31.12.2012	Muutos (kpl)
Pohjola A (POH1S)	32 260	32 272	-12
Pohjola K (POHKS)	104	109	-5
Yhteensä*	32 267	32 278	-11

* A- ja K-osakkeenomistajien yhteenlaskettu lukumäärä poikkeaa A- ja K-osakkeenomistajien yhteenlasketusta kokonaismäärästä, koska osa K-osakkeiden omistajista omistaa myös A-osakkeita.

Osakkeenomistajien lukumäärä

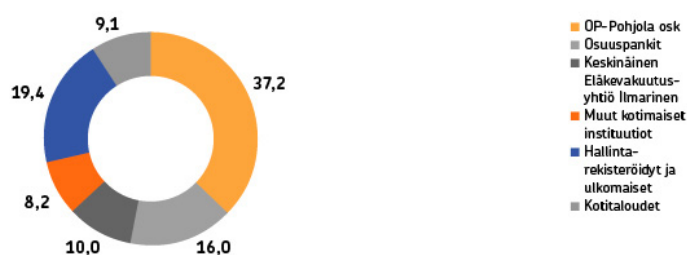

10 suurinta osakkeenomistajaa 31.12.2013

31.12.2013	Osuus kaikista osakkeista, %	Osuus A-osakkeista, %	Osuus äänistä, %
1 OP-Pohjola osk	37,24	23,15	61,31
2 Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	10,00	12,68	5,42
3 Oulun Osuuspankki	1,36	1,10	1,82
4 OP-Eläkekassa	1,08	1,37	0,59
5 Sijoitusrahasto Nordea Fennia	0,78	0,99	0,42
6 OP-Eläkesäätiö	0,73	0,92	0,39
7 Tampereen Seudun Osuuspankki	0,56	0,66	0,37
8 Valtion Eläkerahasto	0,53	0,67	0,29
9 Suur-Savon Osuuspankki	0,47	0,53	0,37
10 Länsi-Suomen Osuuspankki	0,45	0,41	0,51
Hallintarekisteröidyt osakkeet yhteensä	18,90	23,97	10,24
Muut	27,90	33,53	18,27
Yhteensä	100,00	100,00	100,00

Osakkeenomistuksen jakauma 31.12.2013 (A- ja K-sarja yhteensä)

%

Tarkemmat tiedot osakeomistuksen jakautumisesta suuruusluokittain ja sektoreittain sekä suurimmat osakkeenomistajat osakkeiden määrällä ja äänimäärällä mitattuna on esitetty Emoyhtiön tilinpäätöksen (FAS) liitetiedoissa.

Hallitus ja konsernin johtoryhmä omistivat vuoden 2013 lopussa yhteensä 177 540 (168 602) A-osaketta, mikä edustaa 0,06 % (0,05) yhtiön koko osakekannasta ja 0,03 % (0,03) äänistä. Hallituksen ja johtoryhmän jäsenten osakeomistukset on esitetty tarkemmin julkaisussa "Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2013".

Liputukset

Vuonna 2013 ei tehty liputusilmoituksia.

Osakassopimukset

OP-Pohjola osk:n ja Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen (Ilmarinen) välillä 5.5.2011 tehdyn sopimuksen mukaan OP-Pohjola osk sitoutuu Pohjolan osakkeenomistajana myötävaikuttamaan siihen, että Pohjolan hallituksen jäseniä valittaessa yksi Ilmarisen nimeämä edustaja valitaan kulloinkin Pohjolan hallitukseen niin kauan kuin Ilmarisen omistus Pohjolassa vastaa olennaisesti 5.5.2011 voimassa ollutta omistuksen määrää (10 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista).

Hallituksen valtuutukset osakeannista ja omien osakkeiden ostosta sekä optio-ohjelmat

Yhtiökokous valtuutti 22.3.2013 hallituksen päättämään yhdestä tai useammasta maksullisesta osakeannista. Osakeannissa annettavien A-sarjan osakkeiden yhteenlaskettu määrä saa olla enintään 24 000 000 kappaletta ja K-sarjan osakkeiden yhteenlaskettu määrä saa olla enintään 6 000 000 kappaletta. Valtuutus sisältää hallitukselle myös oikeuden poiketa osakkeenomistajalle kuuluvasta etuoikeudesta yhtiön osakkeisiin (suunnattu osakeanti), jos tähän on osakeyhtiölain mukainen yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Valtuutusta voidaan tällöin käyttää yrityskauppojen tai muiden yhtiön liiketoimintaan kuuluvien järjestelyjen rahoittamiseksi ja toteuttamiseksi. Valtuutus sisältää hallitukselle oikeuden päättää osakeannin ehdoista ja toimenpiteisiin liittyvistä seikoista. Hallituksella on myös oikeus päättää, kirjataanko merkintähinta kokonaan tai osittain sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon taikka osakepääomaan. Valtuutus on voimassa 22.3.2014 saakka. Hallitus ei ole valtuutuksen nojalla päättänyt osakeannista vuoden 2013 aikana.

Yhtiökokous ei ole tehnyt päätöksiä yhtiön omien osakkeiden ostamisesta. Yhtiökokous ei ole myöskään antanut hallitukselle valtuutuksia päättää omien osakkeiden ostamisesta.

Pohjolalla ei ole voimassa olevia optio-ohjelmia.

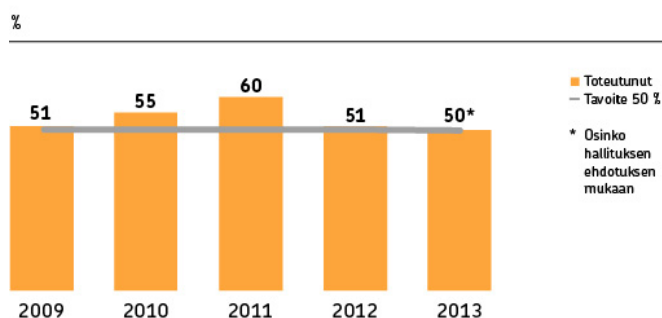
Osakekohtaiset tunnusluvut

Osakekohtaisten tunnuslukujen aikasarjat on esitetty Hallituksen toimintakertomuksen luvussa "Taloudellista kehitystä kuvaavat ja osakekohtaiset tunnusluvut".

Osinkopolitiikka ja osingot

Pohjolan strategisena tavoitteena on jakaa osinkona 50 prosenttia tilikauden tuloksesta edellyttäen, että Core Tier 1 -vakavaraisuus säilyy vähintään 10 %:ssa. Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen ehdottama osinko vuodelta 2013 on 0,67 euroa (0,46) jokaista A-osaketta ja 0,64 euroa (0,43) jokaista K-osaketta kohden (ks. "Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen esitys yhtiön jakokelpoisten varojen käsittelemisestä" tässä toimintakertomuksessa). Tämä vastaa 50 prosentin osingonjakosuhdetta. Vuosina 2009–2013 osinkosuhte on ollut keskimäärin 53 %.

Osinkosuhte

Jaetut osingot ja efektiivinen osinkotuotto

	2009	2010	2011	2012	2013*
Pohjola A (POH1S), e	0,34	0,40	0,41	0,46	0,67
Pohjola K (POHKS), e	0,31	0,37	0,38	0,43	0,64
Jaettu osinko, milj. e	106,6	125,8	129,0	145,0	212,1
Efektiivinen osinkotuotto, % (Pohjola A)	4,5	4,5	5,5	4,1	4,6

* Hallituksen esitys

Varsinaisen yhtiökokouksen päätöksiä

Pohjola Pankki Oyj:n varsinainen yhtiökokous 22.3.2013 vahvisti vuoden 2012 tilinpäätöksen, myönsi hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle vastuuvapauden ja päätti jakaa osinkoa 0,46 euroa A-sarjan osakkeelta ja 0,43 euroa K-sarjan osakkeelta. Hallituksen jäsenten lukumääräksi vahvistettiin kahdeksan. Tämän lisäksi yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään osakeannista.

Tilintarkastajaksi valittiin KHT-yhteisö KPMG Oy Ab, ilmoittamanaan päävastuullisena tilintarkastajana Sixten Nyman, KHT.

Hallinnointi ja johto

Yhtiön hallitukseen valittiin seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen saakka toimitusjohtaja Jukka Hienonen, toimitusjohtaja Jukka Hulkkonen, toimitusjohtaja Mirja-Leena (Mirkku) Kullberg, toimitusjohtaja Marjo Partio, toimitusjohtaja Harri Sailas ja diplomi-insinööri Tom von Weymarn. Edellä mainituista henkilöistä Marjo Partio ei ole aikaisemmin kuulunut yhtiön hallitukseen.

Hallitukseen kuuluvat edellä mainittujen henkilöiden lisäksi talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain nojalla puheenjohtajana yhtiön emoyhteisön OP-Pohjola osk:n johtokunnan puheenjohtaja, pääjohtaja Reijo Karhinen ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti varapuheenjohtajana OP-Pohjola osk:n johtokunnan varapuheenjohtaja, liiketoimintajohtaja Tony Vepsäläinen.

Pohjola Pankki Oyj:n (Pohjola) varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen 22.3.2013 pidetyssä hallituksen järjestäytymiskokouksessa valittiin hallituksen valiokuntien jäsenet.

Tarkastusvaliokunnan jäsenet ovat: diplomi-insinööri Tom von Weymarn (puheenjohtaja), toimitusjohtaja Marjo Partio (varapuheenjohtaja) ja toimitusjohtaja Mirja-Leena (Mirkku) Kullberg.

Riskienhallintavaliokunnan jäsenet ovat: liiketoimintajohtaja Tony Vepsäläinen (puheenjohtaja), toimitusjohtaja Jukka Hulkkonen (varapuheenjohtaja) ja toimitusjohtaja Harri Sailas.

Palkitsemisvaliokunnan jäsenet ovat: pääjohtaja Reijo Karhinen (puheenjohtaja), liiketoimintajohtaja Tony Vepsäläinen (varapuheenjohtaja) ja toimitusjohtaja Jukka Hienonen.

Hallitus on arvioinut jäsentensä riippumattomuuden ja todennut, että Jukka Hienonen, Mirkku Kullberg ja Tom von Weymarn ovat riippumattomia sekä yhtiöstä että sen merkittävistä osakkeenomistajista.

Konsernin johtoryhmään kuuluvat puheenjohtajana toimitusjohtaja Jouko Pölönen 15.11 alkaen (Mikael Silvennoinen 15.11 saakka) ja jäsenenä Vesa Aho, Karri Alameri, Hannu Jaatinen 28.10 alkaen (Reima Rytsölä 28.10 saakka), Petri Viertiö ja Tarja Ollilainen.

Jouko Pölönen on toiminut 15.11.2013 lähtien Pohjolan toimitusjohtajana. Lisäksi hän on jatkanut Pohjola Vakuutuksen toimitusjohtajana. Jouko Pölönen seurasi tehtävässään Mikael Silvennoista, joka siirtyi perheyhtiönsä partneriksi ja hallituksen puheenjohtajaksi sekä hallitusammattilaiseksi.

Hannu Jaatinen on toiminut 28.10.2013 lähtien vt. Pankkitoiminnan johtajana ja Pohjola-konsernin johtoryhmän jäsenenä. Hän seurasi tehtävässään Reima Rytsölää, joka siirtyi toisen yhtiön palvelukseen.

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

Pohjola Pankki on esittänyt selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästä erillisessä kertomuksessa, joka on saatavilla yhtiön internetsivuilla www.pohjola.fi.

Ulkomaiset edustustot ja sivuliikkeet

Pohjola Pankki Oyj:llä on edustusto Pietarissa ja sivuliikkeet Virossa, Latviassa ja Liettuaassa. Lisäksi Pohjola Pankki Oyj:llä on Virossa, Latviassa ja Liettuaassa rahoitusyhtiötoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt. Pohjola Vakuutusella on Virossa vahinkovakuutustoimintaa harjoittava tytäryhtiö, jolla on sivuliikkeet Latviassa ja Liettuaassa.

Yhteisvastuu

Pohjola Pankki Oyj on talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa tarkoitetun yhteenliittymän keskusyhteisön (OP-Pohjola osk) jäsen ja kuuluu sanottuun yhteenliittymään.

Yhteenliittymään kuuluvat Pohjola Pankki Oyj:n ohella yhteenliittymän keskusyhteisönä toimiva OP-Pohjola osk, muut keskusyhteisön konsolidointiryhmään kuuluvat yritykset, keskusyhteisön jäsenluottolaitokset ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet. Pohjola-konserniin kuuluvat vakuutusyhtiöt eivät kuulu edellä tarkoitettuun yhteenliittymään.

Yhteenliittymään kuuluvat jäsenluottolaitokset (183 osuuspankkia, Pohjola Pankki Oyj, Helsingin OP Pankki Oyj, OP-Asuntoluottopankki Oyj ja OP-Kotipankki Oyj ja OP-Prosessipalvelut Oy) ja keskusyhteisö ovat keskinäisessä vastuussa toistensa veloista. Velkoja, joka ei ole saanut jäsenluottolaitokselta suoritusta erääntyneestä saatavastaan, voi vaatia suoritusta keskusyhteisöltä, kun päävelka on erääntynyt. Mainitussa tapauksessa keskusyhteisön on laadittava laissa tarkoitettu osittelulaskelma kunkin jäsenluottolaitoksen maksettavaksi tulevasta vastuusuudesta. Jäsenluottolaitosten keskinäinen vastuu määräytyy luottolaitosten viimeksi vahvistettujen taseiden mukaisessa suhteessa.

Jäsenluottolaitokset, mukaan lukien Pohjola Pankki Oyj, ovat velvollisia osallistumaan toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilän ehkäisemiseksi tarvittaviin tukitoimiin sekä keskusyhteisön toisen jäsenluottolaitoksen puolesta suorittaman velan maksuun talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain 5 luvun mukaisesti.

Jäsenluottolaitoksilla on lisäksi keskusyhteisön maksukyvyttömyystilanteessa osuuskuntalain mukainen rajaton lisämaksuvelvollisuus keskusyhteisön veloista.

Keskusyhteisö valvoo talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain mukaisesti jäsenluottolaitosten toimintaa, vahvistaa niiden toiminnassa noudatettavaksi edellä tarkoitetun lain 5 §:ssä tarkoitetut toimintaperiaatteet sekä antaa jäsenluottolaitoksille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi ohjeita vakavaraisuuden ja riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta sekä ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa.

Talletussuojarahaston ja sijoittajien korvausrahaston suoja

Talletussuojarahastoa koskevan lainsäädännön perusteella osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvia talletuspankkeja (osuuspankit, Pohjola Pankki Oyj, Helsingin OP Pankki Oyj ja OP-Kotipankki Oyj) pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan saamiset osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvilta talletuspankeilta enintään 100 000 euroon asti.

Pohjola Pankki Oyj kuuluu sijoittajien korvausrahastoon. Korvausrahasto turvaa sijoittajien riidattomien ja erääntyneiden saamisten suorituksen silloin, kun sijoituspalveluyritys tai luottolaitos ei pysty muun kuin tilapäisen maksukyvyttömyyden vuoksi maksamaan sijoittajien saamia tietyn määräajan kuluessa. Sijoittajalle maksetaan 90 % hänen saamisistaan kuitenkin enintään 20 000 euroon saakka. Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvia jäsenluottolaitoksia pidetään korvaussuojan osalta yhtenä luottolaitoksena. Rahasto ei korvaa arvopaperien kurssimuutoksista tai vääristä sijoituspäätöksistä johtuvia tappioita. Korvausrahasto korvaa vain ei-ammattimaisten sijoittajien saamia.

Vuoden 2014 näkymät

Pankkitoiminnassa luottokannan kasvun odotetaan olevan samaa tasoa kuin vuonna 2013. Toimintaympäristöstä johtuen yritysten investointien odotetaan pysyvän normaalia alemmalla tasolla. Pankkitoiminnan tulokehityksen suurimmat epävarmuustekijät liittyvät volyymikehitykseen ja luottosalkun tulevien arvonalennusten määrään. Pankkitoiminnan tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan samaa tasoa tai suurempi kuin vuonna 2013.

Vakuutusmaksutuottojen kasvun arvioidaan olevan markkinoita nopeampaa. Vahinkovakuutuksen operatiivisen yhdistetyn kulusuhteen koko vuodelta arvioidaan olevan vaihteluvälissä 87–91 prosenttia, mikäli suurvahinkoja ei tule merkittävästi enemmän kuin vuonna 2013. Sijoitustoiminnan tuotot riippuvat pitkälti sijoitusmarkkinoiden kehityksestä. Vahinkovakuutuksen tulokehityksen merkittävimmät epävarmuustekijät ovat korko- ja sijoitusmarkkinoiden kehitys ja suurvahinkojen vaikutus korvausmenoon. Vahinkovakuutuksen tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan suurempi kuin vuonna 2013.

Varainhoidon tulokehityksen suurimmat epävarmuustekijät ovat sijoitustoiminnan menestykseen sidottujen palkkiotuottojen toteutuminen sekä hallinnoitavien asiakasvarojen määrä. Varainhoidon tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan samaa tasoa tai suurempi kuin vuonna 2013.

Konsernitoimintojen tulokseen keskeisimmin vaikuttavat tekijät ovat likviditeettireservistä syntyvä korkokate, saamistodistuksista realisoituvat myyntivoitot ja -tappiot sekä saamistodistuksiin mahdollisesti tehtävät tulosvaikutteiset arvonalentumiset. Konsernitoimintojen tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan pienempi kuin vuonna 2013 matalasta korkotasosta ja likviditeettisäätelyn kiristymisestä johtuen.

Konsernin tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2014 olevan suurempi kuin vuonna 2013.

Suhdannenäkymiin ja yleiseen toimintaympäristöön liittyvä epävarmuus on edelleen suuri.

Kaikki tässä katsauksessa esitetyt arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen toimintaympäristön, konsernin ja sen eri toimintojen kehityksestä, ja todelliset tulokset voivat olla merkittävästikin erilaiset.

Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen esitys yhtiön jakokelpoisten varojen käsitlemisestä

Pohjola Pankki Oyj:n oma pääoma 31.12.2013 oli 1 855 039 485,05 euroa, josta jakokelpoinen oma pääoma oli 703 532 356,31 euroa.

Yhtiökokouksen käytettävissä on jakokelpoisia varoja:

	euroa
Tilikauden 2013 voitto	278 723 651,89
Edellisten tilikausien voitto	93 427 867,36
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	307 931 364,75
Muut vapaat rahastot	23 449 472,31
Yhteensä	703 532 356,31

Yhtiön jakokelpoisia varoja ehdotetaan jaettavaksi osinkona yhtiön osakkeenomistajille A-sarjan 252 009 866 osakkeelle 0,67 euroa eli 168 846 610,22 euroa ja K-sarjan 67 541 549 osakkeelle 0,64 euroa eli 43 226 591,36 euroa, joten osingonjaon yhteismääräksi ehdotetaan 212 073 201,58 euroa.

Osingonjakoon ehdotetaan käytettäväksi tilikauden 2013 voitosta 212 073 201,58 euroa. Yhtiön jakokelpoiseen omaan pääomaan jää tällöin 491 459 154,73 euroa.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että jakokelpoisista varoista varataan hallituksen käyttöön yleishyödyllisiin tai niihin rinnastettaviin tarkoituksiin lahjoituksina jaettavaksi enintään 75 000 euroa.

Yhtiön taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Yhtiön maksuvalmius on hyvä, eikä ehdotettu voitonjako vaaranna hallituksen näkemyksen mukaan yhtiön maksukykyä.

Hallitus ehdottaa, että osinko maksetaan osakkeenomistajille, jotka osingonmaksun täsmäytyspäivänä 25.3.2014 on merkitty Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön omistajaluetteloon ja että osinko maksetaan 3.4.2014.

Taloudellista kehitystä kuvaavat ja osakekohtaiset tunnusluvut

	2009	2010	2011	2012	2013
Oman pääoman tuotto (ROE), %	10,0	9,9	9,2	11,2	14,6
Oman pääoman tuotto käyvin arvoin (ROE), %***	19,2	9,3	3,1	23,3	14,3
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,6	0,6	0,6	0,7	1,0
Omavaraisuusaste, %	6,4	6,6	5,6	6,2	7,0
Henkilöstö keskimäärin	2 966	3 005	3 189	3 421	2 580
Kulujen osuus tuotoista, %	56	56	62	57	53
Konsernin osakekohtaiset tunnusluvut	2009	2010	2011	2012	2013
Tulos/osake (EPS), euro					
A-osake**	0,66	0,72	0,68	0,90	1,33
K-osake**	0,63	0,69	0,65	0,87	1,30
Oma pääoma/osake, euro**	7,09	7,44	7,22	8,67	9,52
Osinko/osake, euro*, **	0,33	0,39	0,40	0,45	0,66
Osinko/tulos, %, **	50,7	54,9	59,9	50,9	50,0
Efektiiivinen osinkotuotto, % (Pohjola A)*, **	4,5	4,5	5,5	4,1	4,6
Hinta/voitto -suhde (P/E)**	11,5	12,5	11,2	12,7	11,0
Hinta/tase -suhde (P/B)**	1,06	1,21	1,04	1,30	1,54
Osakkeen kurssikehitys (Pohjola A)**					
keskikurssi, euro**	6,32	8,61	8,52	8,99	12,64
alin kurssi, euro**	3,80	6,97	6,47	7,34	11,14
ylin kurssi, euro**	9,31	9,79	10,28	11,42	14,67
vuoden lopun kurssi, euro**	7,55	8,97	7,51	11,27	14,62
Osakekannan markkina-arvo (Pohjola A), milj.e	1 896	2 253	1 886	2 839	3 684
Osakekannan markkina-arvo (Pohjola A ja K), milj.e	2 413	2 866	2 400	3 601	4 672
Osakkeiden vaihto (Pohjola A), 1 000 kpl	174 863	153 845	174 151	126 205	90 242
% osakekannasta (Pohjola A)	74,8	61,3	69,3	50,1	35,8
Osakkeiden antioikaistu lukumäärä (kaikki)					
keskimäärin tilikaudella, kpl**	295 795 845	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415
tilikauden lopussa, kpl**	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415
Osakkeiden lukumäärä (kaikki)					
keskimäärin tilikaudella, kpl	295 795 845	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415
tilikauden lopussa, kpl	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415	319 551 415

* Hallituksen ehdotus: 0,67 euroa A-sarjan osakkeelle ja 0,64 euroa K-sarjan osakkeelle.

** Osakekohtaiset tunnusluvut on oikaistu takautuvasti osakeantikertomella johtuen Pohjola Pankki Oyj:n osakeannista ja 4.5.2009 kaupparekisteriin merkityistä uusista osakkeista.

*** Vuosien 2008–2010 tunnuslukuja ei ole oikaistu takautuvasti vuonna 2012 toteutetun tilinpäätöksen laatimisperiaatteen muutoksen vuoksi (IAS 19). Muutoksella ei ole merkittävää vaikutusta esitettyihin tunnuslukuihin.

Tunnuslukujen laskentakaavat

Oman pääoman tuotto (ROE) %

Tilikauden tulos / Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoin %

Tilikauden laaja tulos /

Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Koko pääoman tuotto (ROA) %

Tilikauden voitto / Taseen loppusumma keskimäärin (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x100

Omavaraisuusaste, %

Oma pääoma / Taseen loppusumma x 100

Kulujen osuus tuotoista, %

Henkilöstökulut + muut hallintokulut + liiketoiminnan muut kulut /

(Korkokate + vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot + palkkiotuotot ja -kulut netto + kaupankäynnin nettotuotot + sijoitustoiminnan nettotuotot + liiketoiminnan muut tuotot + osuus osakkuusyritysten tuloksesta) x 100

Tulos/osake (EPS)

Emoyhtiön omistajien osuus tilikauden tuloksesta / Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin tilikauden aikana

Oma pääoma/osake

Oma pääoma / Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä

Osinko/osake

Tilikaudelta jaettava osinko / Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä

Osinko/tulos, %

Osakekohtainen osinko / Osakekohtainen tulos x 100

Efekttiivinen osinkotuotto, %

(Osinko/osake) / Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi x 100

Hinta/tulos – suhde (P/E)

Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi / Tulos / osake

Hinta/tase – suhde (P/B)

Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi / Oma pääoma / osake

Keskikurssi

Osakkeen euromääräinen kokonaisvaihto / Osakkeiden vaihto, kpl

Osakekannan markkina-arvo

Osakkeiden lukumäärä x tilinpäätöspäivän viimeinen kaupantekokurssi

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuussuhde

Ryhmittymän omat varat yhteensä / Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä

Vakavaraisuussuhde, %

Omat varat yhteensä / Omien varojen vähimmäisvaatimus yhteensä x 8

Vakavaraisuussuhde ensisijaisille omille varoille, %

Ensisijaiset omat varat yhteensä / Omien varojen vähimmäisvaatimus yhteensä x 8

Core Tier 1, %

Ensisijaiset omat varat yhteensä pl. pääomalainat ja pääomalainoilla katettava toissijaisten omien varojen alijäämä / Omien varojen vähimmäisvaatimus yhteensä x 8

Ydinpääomavakavaraisuus, % (CET1)*

Ydinpääoma (CET1)/ Kokonaisriski x 100

*) Ydinpääoma (CET1) EU:n asetuksen 575/2013 artiklan 26 ja kokonaisriski artiklan 92 mukaisesti määriteltynä

Vahinkovakuutuksen tunnusluvut

Vahinkovakuutustoiminnan tunnusluvut on laskettu Finanssivalvonnan määräysten mukaisesti käyttäen pohjana soveltuvin osin vastaavia IFRS-tietoja. Tunnuslukujen laskennassa käytetään Vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Vahinkosuhte (ilman perustekorkokulua)

Korvaukset ja korvausten hoitokulut / Vakuutusmaksutuotot (netto) x 100

Liikekulusuhde

Liikekulut + poistot/oikaisut yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä /

Vakuutusmaksutuotot (netto) x 100

Yhdistetty kulusuhde (ilman perustekorkokulua)

Vahinkosuhte + liikekulusuhde

Riskisuhde + toimintakulusuhde

Vastuunkantokyky (solvenssisuhde)

(+ Vahinkovakuutuksen nettovarot

+ Pääomalainat

+ Tilikauden verovelka (netto)

- Lähitulevaisuudessa realisoituvat laskennalliset verot ja muut toimintapääomasta vähennettävät erät

- Aineettomat hyödykkeet)/

Vakuutusmaksutuotot x 100

Operatiiviset tunnusluvut

Operatiivinen kulu/tuotto -suhde

(+ Henkilöstökulut

+ Muut hallintokulut

+ Liiketoiminnan Muut kulut pl. Pohjolan hankinnassa syntyneiden

aineettomien hyödykkeiden ja liikearvon poistot) /

(+ Korkokate

+ Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

+ Palkkiotuotot ja -kulut netto

- + Kaupankäynnin nettotuotot
- + Sijoitustoiminnan nettotuotot
- + Liiketoiminnan muut tuotot
- + Osuus osakkuusyritysten tuloksesta) x 100

Operatiivinen vahinkosuhde

Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset /

Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto) x 100

Operatiivinen liikekulusuhde

Liikekulut / Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto) x 100

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde

Operatiivinen vahinkosuhde + operatiivinen liikekulusuhde

Operatiivinen riskisuhde + Operatiivinen toimintakulusuhde

Operatiivinen riskisuhde

Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset / Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset x 100

Operatiivinen toimintakulusuhde

Liikekulut ja korvausten selvittelykulut / Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset x 100

Tunnuslukujen laskennassa käytetyt perusteet

Vahinkovakuutus, milj. e	2013	2012
Vahinkovakuutuksen nettovarat	1 603	1 654
Tilikauden verovelat (netto)	-8	-49
Omat pääomalainat	50	50
Lähtöleveysuudessa realisoituvat laskennalliset verot ja muut yhtiöiden toimintapääomasta vähennettävät erät	-4	-6
Aineettomat hyödykkeet	728	747
Laskuperustemuutokset ja muut kertaluonteiset erät, milj.e	2013	2012
Diskonttoron muutos	-38	-52

Konsernitilinpäätös, IFRS

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Konsernin tuloslaskelma

Milj. e	Liite	2013	2012
Korkokate	4	229	263
Saamisten arvonalentumiset	5	37	57
Korkokate arvonalentumisten jälkeen		193	206
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	6	529	438
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	7	162	169
Kaupankäynnin nettotuotot	8	93	79
Sijoitustoiminnan nettotuotot	9	39	13
Liiketoiminnan muut tuotot	10	38	37
Nettotuotot yhteensä		1 053	941
Henkilöstökulut	11	184	232
Ict-kulut		90	87
Poistot	12	55	50
Muut kulut	13	251	200
Kulut yhteensä		580	569
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0	1
Tulos ennen veroja		473	372
Tuloverot	14	49	89
Tilikauden tulos		424	283
Emoyhtiön omistajien osuus tilikauden tuloksesta		424	283
Yhteensä		424	283
Tulos/osake (EPS), e			
A-osake	15	1,33	0,90
K-osake	15	1,30	0,87

Konsernin laaja tuloslaskelma

Milj. e	Liite	2013	2012
Tilikauden tulos		424	283
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)		0	-10
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käyvän arvon rahaston muutos			
Käypään arvoon arvostamisesta		-1	401
Rahavirran suojauksesta		-16	17
Muuntoerot		0	0
Tuloverot			
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)		2	-2
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käypään arvoon arvostamisesta		-9	98
Rahavirran suojauksesta		-5	4
Tilikauden laaja tulos		419	592
Emoyhtiön omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		419	592
Yhteensä		419	592

Konsernitase

Milj. e	Liite	31.12.2013	31.12.2012
Käteiset varat	16	2 046	5 643
Saamiset luottolaitoksilta	17	9 899	8 815
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	18		
Kaupankäynnin rahoitusvarat		435	246
Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat		9	9
Johdannaissopimukset	19	3 444	4 462
Saamiset asiakkailta	20	14 515	13 839
Vahinkovakuutustoiminnan varat	21	3 539	3 523
Sijoitusomaisuus	22	7 427	5 431
Sijoitukset osakkuusyrityksissä	24	29	26
Aineettomat hyödykkeet	25	910	922
Aineelliset hyödykkeet	26	84	69
Muut varat	27	1 367	1 600
Verosaamiset	28	15	36
Varat yhteensä		43 720	44 623

Milj. e	Liite	31.12.2013	31.12.2012
Velat luottolaitoksille	29	4 789	5 840
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	30		
Kaupankäynnin rahoitusvelat		4	3
Johdannaissopimukset	31	3 420	4 557
Velat asiakkaille	32	10 188	10 775
Vahinkovakuutustoiminnan velat	33	2 746	2 599
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	34	16 097	13 769
Varaukset ja muut velat	35	2 075	2 550
Verovelat	36	375	485
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	37	984	1 275
Velat yhteensä		40 677	41 854
Oma pääoma	38		
Emoyhtiön omistajien osuus			
Osakepääoma		428	428
Rahastot		1 257	1 260
Kertyneet voittovarot		1 358	1 081
Oma pääoma yhteensä		3 043	2 769
Velat ja oma pääoma yhteensä		43 720	44 623

Konsernin rahavirtalaskelma

Milj. e	2013	2012
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden tulos	424	283
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut	161	262
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-4 150	-668
Saamiset luottolaitoksilta	-986	-1 284
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	-338	167
Johdannaissopimukset	28	27
Saamiset asiakkailta	-736	-1 190
Vahinkokuutustoiminnan varat	-77	-185
Sijoitusomaisuus	-2 289	1 810
Muut varat	248	-14
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-2 040	2 913
Velat luottolaitoksille	-1 031	-124
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	1	2
Johdannaissopimukset	-10	-22
Velat asiakkaille	-588	2 750
Vahinkovakuutustoiminnan velat	48	10
Varaukset ja muut velat	-460	298
Maksetut tuloverot	-126	-65
Saadut osingot	51	45
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	-5 680	2 770
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	129	320
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat hankintahetken rahavaroilla vähennettynä	-4	-3
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-45	-44
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	3	2
B. Investointien rahavirta yhteensä	83	275
Rahoituksen rahavirrat		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset		502
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	-271	-274
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	24 340	22 516
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-21 833	-24 095
Maksetut osingot	-145	-129
Muut oman pääoman erien rahamääräiset vähennykset	0	0
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	2 092	-1 479
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	-3 505	1 565
Rahavarat tilikauden alussa	6 177	4 612
Rahavarat tilikauden lopussa	2 671	6 177
Saadut korot	1 790	2 448
Maksetut korot	-1 582	-2 153

Kauden voittoon tehdyt oikaisut**Erät, joihin ei liity maksutapahtumaa ja muut oikaisut**

Saamisten arvonalentumiset	40	59
Vahinkovakuutustoiminnan realisoitumaton nettotulos	108	164
Kaupankäynnin käyvän arvon muutos	-199	196
Valuuttatoiminnan realisoitumaton nettotulos	2	-254
Sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutos	1	-1
Suunnitelman mukaiset poistot	55	50
Osuus osakkuusyritysten tuloksista	1	1
Muut	154	33

Erät, jotka esitetään muualla kuin liiketoiminnan rahavirrassa

Myyntivoitot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus	-1	0
Myyntitappiot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus		13
Oikaisut yhteensä	161	262

Rahavarat

Käteiset varat*	2 051	5 654
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	620	523
Yhteensä	2 671	6 177

* Josta vahinkovakuutustoiminnan käteisiä varoja 4 miljoonaa euroa (10).

Konsernin oman pääoman muutoslaskelma

Milj. e	Käyvän arvon rahasto					Oma pääoma yhteensä
	Osake- pääoma	Käypään arvoon arvosta- misesta	Rahavirran suojaus- sesta	Muut rahastot	Kertyneet voitto- varat	
Oma pääoma 1.1.2012	428	-159	10	1 093	934	2 306
Tilikauden laaja tulos		303	13	0	276	592
Kauden tulos					283	283
Muut laajan tuloksen erät		303	13	0	-7	309
Voitonjako					-129	-129
A-osakkeelle 0,41 eur/osake					-103	-103
K-osakkeelle 0,38 eur/osake					-26	-26
Omana pääomana suoritettavat osakeperusteiset liiketoimet					0	0
Muut					0	0
Oma pääoma 31.12.2012	428	144	23	1 093	1 081	2 769

Milj. e	Käyvän arvon rahasto					Oma pääoma yhteensä
	Osake- pääoma	Käypään arvoon arvosta- misesta	Rahavirran suojaus- sesta	Muut rahastot	Kertyneet voitto- varat	
Oma pääoma 1.1.2013	428	144	23	1 093	1 081	2 769
Tilikauden laaja tulos		8	-12	0	422	419
Kauden tulos					424	424
Muut laajan tuloksen erät		8	-12	0	-2	-6
Voitonjako					-145	-145
A-osakkeelle 0,46 eur/osake					-116	-116
K-osakkeelle 0,43 eur/osake					-29	-29
Omana pääomana suoritettavat osakeperusteiset liiketoimet					-1	-1
Muut					1	1
Oma pääoma 31.12.2013	428	152	11	1 093	1 358	3 043

Segmenttikohtaiset tiedot

Segmenttikohtaiset tiedot on laadittu IFRS 8 Toimintasegmentit -standardin mukaisesti. Standardin lähtökohtana on taloudellinen informaatio, jota toiminnasta vastaava päättäjää säännöllisesti seuraa. Segmenttijako ja esittämistapa perustuvat johdon raportointiin.

Pohjola-konserni on organisoitu kolmeen liiketoimintasegmenttiin, jotka ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus ja Varainhoito. Liiketoimintasegmentit sekä Konsernitoiminnot muodostavat konsernin toimintasegmentit. Pohjola Pankki Oyj:n hallitus on konsernin toiminnasta vastaava päättäjää, joka osoittaa resurssit toimintasegmenteille ja arvioi niiden tuloksellisuutta.

Segmenttiraportoinnin laatimisperiaatteet

Segmenttiraportointi noudattaa konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Segmenteille kohdistetaan ne tuotot, kulut, varat ja velat, joiden katsotaan välittömästi kuuluvan tai olevan järkevällä perusteella niille kohdistettavissa. Konsernitoiminnoissa esitetään ne tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat, joita ei kohdisteta liiketoimintasegmenteille. Segmenttien väliset konsernieliminoinnit raportoidaan sarakkeessa eliminoinnit. Konsernin sisäiset siirtohinnot perustuvat markkinahintoihin. Investointeina esitetään aineettomien ja aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintamenot. Segmenttien henkilömäärinä esitetään kauden lopun henkilömäärät.

Pankkitoiminnan, Varainhoidon ja Konsernitoimintojen pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen Pohjola-konsernin vakavaraisuuslaskelmaan. Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu toimintasegmenteille. Pääomia toimintasegmenteille on kohdistettu siten, että Core Tier 1-vakavaraisuus on 11 %.

Vahinkovakuutuksen pääomitus perustuu Solvenssi II -ehdotuksen mukaiseen vakavaraisuuspääomavaatimukseen (SCR) lisättyä yrityskaupassa syntyneillä aineettomilla hyödykkeillä ja liikearvolla. Vahinkovakuutuksen SCR-vaade on katettu Core Tier 1 -pääomalla ja aineettomien hyödykkeiden ja liikearvon pääomavaade Tier-lainoilla.

Pankkitoiminta

Pohjolan Pankkitoiminta tarjoaa ratkaisuja yritysten ja yhteisöjen rahoitus- ja taloudenhallintatarpeisiin. Pankkitoiminnan liiketoiminta-alueet ovat Yrityspankki, Markets ja Baltian pankkitoiminta.

Yrityspankki tarjoaa yritys- ja yhteisöasiakkaille rahoitus- ja kassanhallintapalveluja sekä ulkomaankaupan rahoituspalveluja. Se myöntää luottoja, takauksia sekä saatava- ja kohdevakuudellista rahoitusta. Tuotot muodostuvat pääosin luotonannon marginaaleista sekä rahoituksen järjestämisestä ja maksuliikkeen hoitamisesta saaduista palkkiotuotoista.

Markets -liiketoiminta-alueen palvelutarjontaan kuuluvat velkaemissioiden järjestäminen, corporate finance -palvelut, custody-, osake-, valuutta-, rahamarkkina- ja johdannaistuotteet sekä sijoitustutkimus. Markets toteuttaa kansainvälisillä markkinoilla sekä asiakkaidensa että pankin omia toimeksiantoja. Lisäksi se on aktiivinen toimija kansainvälisillä johdannaismarkkinoilla, euroalueen valtioiden joukkolainamarkkinoilla sekä yrityslainamarkkinoilla. Toiminnan tuotot muodostuvat nettopalkkiotuotoista sekä trading-toiminnan tuotoista. Pohjola Corporate Finance Oy on sulautunut Pohjola Pankki Oyj:öön 31.12.2013 ja se sisältyy Markets liiketoimintaan.

Baltian pankkitoiminta tarjoaa rahoitusyhtiötuotteita Virossa, Latviassa ja Liettuassa. Pohjola on etabloitunut omilla konttoreillaan Viroon, Latviaan ja Liettuahan.

Vahinkovakuutustoiminta

Vahinkovakuutustoimintaa harjoitetaan Suomessa kolmessa yhtiössä. Pohjola Vakuutus Oy on yleisvahinkovakuutusyhtiö, A-Vakuutus Oy on keskittynyt ammattiliikenteen vahinkovakuuttamiseen ja Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen matkavakuuttamiseen. Virossa vahinkovakuutustoimintaa harjoittaa Seesam Insurance AS yhtiö, jolla on sivuliikkeet Latviassa ja Liettuassa. Pohjola Terveys Oy sulautettiin Excenta Oy:hyn 1.1.2012. Yhtiö jatkaa toiminimellä Pohjola Terveys Oy ja se tarjoaa asiakkailleen ratkaisuja työhyvinvoinnin strategiseen johtamiseen.

Vahinkovakuutussegmenttiin kuuluu myös Omasairaala Oy, joka aloitti varsinaisen liiketoimintansa vuoden 2013 alussa.

Vahinkovakuutustoiminnan tuotteisiin kuuluvat yritys- ja henkilöasiakkaille myytävät vahinkovakuutukset. Kotimaan palveluverkosto myy lisäksi yrityksille OP-Pohjola-ryhmän henki- ja eläkevakuutuksia ja Ilmarisen työeläkevakuutuksia sekä hoitaa Suomi-yhtiön ja Ilmarisen asiakaspalvelua. Lisäksi palkkiotuottoja kertyy eräiden lakisääteisten maksujen hoidosta ja riskienhallintapalveluista.

Vahinkovakuutuksen tulos ennen veroja muodostuu vakuutusteknisestä katteesta, sijoitustoiminnan tuotoista ja muista tuotoista ja kuluista. Vakuutustekninen kate syntyy, kun vakuutusmaksutuotosta vähennetään korvaus- ja liikekulut. Vakuutustoiminnan kannattavuuden tärkein mittari on yhdistetty kulusuhde, joka kertoo korvaus- ja liikekulujen suhteen vakuutusmaksutuottoihin. Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan tehtävänä on sijoittaa vastuuvelan ja oman pääoman katteena olevat varat turvallisesti, tuottavasti ja riskit riittävästi hajauttaen.

Varainhoito

Pohjola Varainhoidon muodostavat Pohjola Varainhoito Oy, Pohjola Asset Management Execution Services Oy, Pohjola Kiinteistösijoitus Oy ja osakkuusyhtiö Access Capital Partners Group SA. Pohjola Varainhoito tarjoaa suomalaisille instituutioille ja varakkaille yksityishenkilöille täyden valtakirjan salkunhoitoon ja konsultatiiviseen salkunhoitoon perustuvia varainhoitopalveluja. Lisäksi OP-Rahastoyhtiön rahastojen salkunhoito on pääosin keskitetty Pohjola Varainhoitoon. Laajan oman salkunhoidon lisäksi Pohjola Varainhoidolla on noin 30 kansainvälistä yhteistyökumppania, joiden rahastovalikoimasta löytyy rahastoja sekä instituutio- että private-asiakkaiden tarpeisiin. Pohjola Kiinteistösijoitus on keskittynyt kiinteistösijoittamiseen Suomessa sekä kiinteistöpääomarahastojen valintaan kansainvälisillä markkinoilla. Liiketoiminnon tuotot muodostuivat pääosin omaisuudenhoitopalkkioista.

Konsernitoiminnot

Konsernitoimintoihin on keskitetty konsernia ja sen liiketoimintaa tukevat toiminnot; talous ja rahoitus, riskienhallinta, henkilöstö ja viestintä.

Konsernitoimintojen vastuulla on OP-Pohjola-ryhmän vähittäispankkien ja Pohjola-konsernin rahoituksen ja maksuvalmiuden hallinta. Se vastaa myös ryhmän tukkuvarainhankinnasta. Konsernitoiminnoissa esitetään lisäksi ne tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat, joita ei ole kohdistettu liiketoimintasegmenteille. Konsernin verot kohdistetaan kokonaisuudessaan Konsernitoimintoihin.

Eliminoinnit

Liiketoimintojen väliset eliminoinnit esitetään eliminoinnit -sarakeessa.

Segmenttikohtaiset tiedot

2013, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	227					227
Markets	-3					-3
Muut toiminnot		-24	3	26	1	5
Yhteensä	224	-24	3	26	1	229
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	100	17	51	-1	-4	162
Kaupankäynnin nettotuotot	101	0	0	-12	3	93
Sijoitustoiminnan nettotuotot	0		0	39		39
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta		440				440
Sijoitustoiminnasta		132			-1	131
Muista eristä		-43				-43
Yhteensä		529			-1	529
Liiketoiminnan muut tuotot	17	10	1	9	0	38
Tuotot yhteensä	443	533	55	61	-1	1 090
Henkilöstökulut	57	107	14	6		184
Ict-kulut	31	50	3	5	1	90
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä		21	2			24
Muut poistot ja arvonalentumiset	15	14	1	1		31
Muut kulut	54	174	11	14	-2	251
Kulut yhteensä	157	366	32	26	-1	580
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	285	166	24	35	0	510
Saamisten arvonalentumiset	35			2		37
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0	0		0	0
Tulos ennen veroja	251	167	24	32	0	473

Käyvän arvon rahaston muutos	9	-17	0	-9	0	-17
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	0	0	0	0		0
Laaja tulos ennen veroja	260	150	24	23	0	457

2012, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	199					199
Markets	31					31
Muut toiminnot		-8	3	36	2	33
Yhteensä	230	-8	3	36	2	263
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	96	24	60	-2	-8	169
Kaupankäynnin nettotuotot	72	0	0	1	5	79
Sijoitustoiminnan nettotuotot	2		0	11		13
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta		367				367
Sijoitustoiminnasta		115			0	115
Muista eristä		-45				-45
Yhteensä		438			0	438
Liiketoiminnan muut tuotot	19	5	2	18	-7	37
Tuotot yhteensä	418	458	65	65	-7	998
Henkilöstökulut	64	135	19	14		232
Ict-kulut	27	51	3	6	1	87
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä		21	2			24
Muut poistot ja arvonalentumiset	15	9	1	1		27
Muut kulut	37	150	8	13	-8	200
Kulut yhteensä	143	366	33	34	-7	569
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	275	92	32	30	0	429
Saamisten arvonalentumiset	54			3		57
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0	0		0	1
Tulos ennen veroja	221	92	32	27	0	372
Käyvän arvon rahaston muutos	6	191	0	222	-1	418
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-7	-1	0	-2		-10
Laaja tulos ennen veroja	220	282	32	247	-1	780

31.12.2013, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Saamiset asiakkailta	14 432			296	-213	14 515
Saamiset luottolaitoksilta	659	4	3	11 295	-16	11 945
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	487			-42		444
Vahinkovakuutustoiminnan varat		3 750			-210	3 539
Sijoitusomaisuus	524	16	22	6 879	-14	7 427
Sijoitukset osakkuusyrityksissä		2	27			29
Muut varat	3 792	781	114	1 241	-109	5 819
Varat yhteensä	19 894	4 553	166	19 669	-562	43 720
Velat asiakkaille	7 035			3 309	-156	10 188
Velat luottolaitoksille	614			4 387	-213	4 789
Vahinkovakuutustoiminnan velat		2 844			-98	2 746
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				16 159	-62	16 097
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		50		934		984
Muut velat	4 381	56	9	1 460	-33	5 874
Velat yhteensä	12 029	2 950	9	26 249	-561	40 677
Oma pääoma						3 043
Henkilömäärä	634	1 802	88	26		2 550
Investoinnit, milj. e	15	27	2	1		45

31.12.2012, milj. e	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varain- hoito	Konserni- toiminnot	Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
Saamiset asiakkailta	13 723			286	-169	13 839
Saamiset luottolaitoksilta	433	5	3	14 037	-19	14 458
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	360			-104		256
Vahinkovakuutustoiminnan varat		3 627			-104	3 523
Sijoitusomaisuus	457	16	23	4 943	-9	5 431
Sijoitukset osakkuusyrityksissä		2	24			26
Muut varat	4 681	773	127	1 585	-77	7 090
Varat yhteensä	19 653	4 423	178	20 748	-378	44 623
Velat asiakkaille	6 786			4 055	-66	10 775
Velat luottolaitoksille	1 225			4 784	-169	5 840
Vahinkovakuutustoiminnan velat		2 657			-58	2 599
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				13 817	-48	13 769
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		50		1 225		1 275
Muut velat	5 573	63	12	1 985	-36	7 595
Velat yhteensä	13 583	2 769	12	25 867	-377	41 854
Oma pääoma						2 769
Henkilömäärä	745	2 384	153	123		3 404
Investoinnit, milj. e	19	22	1	2		43

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Liite 1. Pohjola-konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteet
 Liite 2. Pohjola-konsernin riskien ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet

Liite 3. Laatimisperiaatteen muutos

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 4. Korkokate
 Liite 5. Saamisten arvonalentumiset
 Liite 6. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot
 Liite 7. Palkkiotuotot ja -kulut
 Liite 8. Kaupankäynnin nettotuotot
 Liite 9. Sijoitustoiminnan nettotuotot

Liite 10. Liiketoiminnan muut tuotot
 Liite 11. Henkilöstökulut
 Liite 12. Poistot
 Liite 13. Muut kulut
 Liite 14. Tuloverot
 Liite 15. Osakekohtainen tulos

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 16. Käteiset varat
 Liite 17. Saamiset luottolaitoksilta
 Liite 18. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
 Liite 19. Johdannaisopimukset
 Liite 20. Saamiset asiakkailta
 Liite 21. Vahinkovakuutustoiminnan varat
 Liite 22. Sijoitusomaisuus
 Liite 23. Uudelleenluokitellut saamistodistukset
 Liite 24. Sijoitukset osakkuusyrityksissä
 Liite 25. Aineettomat hyödykkeet
 Liite 26. Aineelliset hyödykkeet
 Liite 27. Muut varat

Liite 28. Verosaamiset
 Liite 29. Velat luottolaitoksille
 Liite 30. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat
 Liite 31. Johdannaisopimukset
 Liite 32. Velat asiakkaille
 Liite 33. Vahinkovakuutustoiminnan velat
 Liite 34. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
 Liite 35. Varaukset ja muut velat
 Liite 36. Verovelat
 Liite 37. Velat, joilla on huonompi etuoikeus
 Liite 38. Oma pääoma

RISKIENHALLINNAN LIITETIEDOT

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

- Liite 39. Varat ja niistä tilikaudella kirjatut arvonalentumistappiot
- Liite 40. Arvonalentumisten jakautuma riskilajeittain
- Liite 41. Vastuut
- Liite 42. Vastuut sektoreittain
- Liite 43. Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset
- Liite 44. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys
- Liite 45. Yritysvastuut toimialoittain
- Liite 46. Yritysvastuut rating-luokittain
- Liite 47. Yritysvastuiden jakauma asiakkaan vastuun määrän mukaan
- Liite 48. Rahoitus- ja vakuutuslaitosvastuut rating-luokittain
- Liite 49. Toissijainen maariski maariskiryhmittäin pl. Suomi
- Liite 50. Saadut vakuudet vakuuslajeittain
- Liite 51. Varainhankinnan rakenne
- Liite 52. Varojen ja velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan
- Liite 53. Likviditeettireservi
- Liite 54. Varojen ja velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan
- Liite 55. Markkinariskin herkkyysanalyysi
- Liite 56. Osakeriski
- Liite 57. Kiinteistöriski

PILARI III:n MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

- Liite 58. Omat varat
- Liite 59. Omien varojen vähimmäisvaatimus
- Liite 60. Vakavaraisuuden tunnusluvut
- Liite 61. Vastuiden kokonaismäärä vastuuryhmittäin
- Liite 62. Vastuiden maantieteellinen jakautuminen vastuuryhmittäin

- Liite 63. Vastuiden jäljellä oleva juoksuaika vastuuryhmittäin
- Liite 64. Yritysvastuut toimialoittain
- Liite 65. Luottoriskin standardimenetelmän vastuut riskipainoittain ennen ja jälkeen luottoriskin vähentämistekniikoita
- Liite 66. Yritysvastuut rating-luokittain (FIRB)
- Liite 67. Luottolaitosvastuut rating-luokittain (FIRB)
- Liite 68. Vähittäisvastuut rating-luokittain (AIRB)
- Liite 69. Oman pääoman ehtoiset sijoitukset rating-luokittain (IRBA)
- Liite 70. Odotetut tappiot ja toteutuneet arvonalentumiset
- Liite 71. Oman pääoman ehtoiset sijoitukset, yksinkertainen menetelmä
- Liite 72. Vakavaraisuuslaskennassa hyödynnetyt vakuudet
- Liite 73. Johdannaisopimukset ja vastapuoliriski
- Liite 74. Arvopaperistetut erät

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

- Liite 75. Riskinkantokyky
- Liite 76. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys
- Liite 77. Vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakaumia
- Liite 78. Suurvahinkojen kehitys
- Liite 79. Vakuutusliikkeen kannattavuus
- Liite 80. Vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja
- Liite 81. Vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma
- Liite 82. Sijoitustoiminnan riskiasema
- Liite 83. Sijoitusriskien herkkyysanalyysi
- Liite 84. Korkoriski
- Liite 85. Valuuttariski
- Liite 86. Vastapuoliriski

MUUT TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

- Liite 87. Taseen luokittelu
- Liite 88. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti
- Liite 89. Annetut vakuudet
- Liite 90. Saadut rahoitusvakuudet

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

- Liite 91. Taseen ulkopuoliset sitoumukset
- Liite 92. Johdannaisopimukset
- Liite 93. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely
- Liite 94. Ehdolliset velat ja varat
- Liite 95. Muut vuokrasopimukset
- Liite 96. Varainhoito
- Liite 97. Omistukset muissa yrityksissä

MUUT LIITETIEDOT

Liite 98. Lähipiiritapahtumat

Liite 99. Muuttuva palkitseminen

Liite 100. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Liite 1. Pohjola-konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

1. Yleistä

Pohjola on johtava vahinkovakuuttaja ja instituutioiden varainhoitaja sekä yksi johtavista yrityspankeista Suomessa. Pohjolalla on vakiintunut ja laaja yhtiöistä ja instituutioista koostuva asiakaskunta, jolle se tarjoaa kattavan valikoiman pankki-, vahinkovakuutus- ja varainhoitopalveluita. Lisäksi Pohjola tarjoaa henkilöasiakkaille vahinkovakuutus- ja varainhoitotuotteita ja -palveluita. Pohjola toimii myös keskuspankkina OP-Pohjola-ryhmän osuuspankeille.

Pohjolalla on neljä toimintasegmenttiä: Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus, Varainhoito ja Konsernitoiminnot. Pankkitoiminta tarjoaa yrityksille ja instituutioasiakkaille rahoitus-, sijoitus- ja maksuliikennetkaisuja kansainvälisesti. Vahinkovakuutus tarjoaa yritys- ja henkilöasiakkaille vahinkovakuutustuotteita, joihin sisältyvät sekä lakisääteiset että vapaaehtoiset vahinkovakuutukset. Varainhoito vastaa OP-Pohjola-ryhmän suurimpien institutionaalisten ja yksityishenkilöasiakkaiden varainhoidosta. Lisäksi OP-rahastojen salkunhoito on keskitetty Varainhoitoon. Näiden kolmen liiketoimintasegmentin lisäksi Konsernitoiminnot -segmentissä esitetään keskuspankkitoiminnan ja varainhallinnan sekä hallinnollisten toimintojen tulokset.

Pohjola Pankki Oyj kuuluu OP-Pohjola-ryhmään, joka muodostuu 183 osuuspankista ja niiden keskusyhteisöstä OP-Pohjola osk:sta tytäryhtiöineen. OP-Pohjola-ryhmän jäsenluottolaitoksiin kuuluvat Pohjola, Helsingin OP Pankki Oyj, OP-Kotipankki Oyj, OP-Asuntoluottopankki Oyj ja OP-Pohjola osk:n jäsenosuuspankit.

Pohjola Pankki Oyj:n osakkeet noteerataan NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä.

Talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain mukaisesti jäsenluottolaitokset, mukaan lukien Pohjola, ja OP-Pohjola osk vastaavat viime kädessä yhteisvastuullisesti toistensa veloista ja sitoumuksista. Jos jäsenluottolaitoksen omat varat vähenevät tappioiden vuoksi niin alhaisiksi, että laissa määritellyt selvitystilan edellytykset täyttyvät, OP-Pohjola osk:lla on oikeus periä jäsenluottolaitoksiltaan ylimääräisiä maksuja viimeksi vahvistettujen taseiden yhteenlaskettujen loppusummien perusteella.

Pohjolan kotipaikka on Helsinki ja sen rekisteröity katuosoite on Teollisuuskatu 1 b, 00510 Helsinki. Pohjolan rekisteröity postiosoite on PL 308, 00013 Pohjola. Jäljennös Pohjola-konsernin tilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.pohjola.fi tai yhtiön pääkonttorista.

Pohjolan emoyhtiö on OP-Pohjola osk, jonka konsernitilinpäätökseen Pohjola-konsernin tiedot yhdistellään.

Jäljennös OP-Pohjolan osk:n tilinpäätöksestä on saatavissa käyntiosoitteessa Vääksyntie 4, 00510 HELSINKI. OP-Pohjola-ryhmän tilinpäätös on saatavissa internet-osoitteesta www.pohjola.fi tai yhtiön pääkonttorista.

Pohjolan hallitus hyväksyi tilinpäätöksen julkaistavaksi 6.2.2014.

1.1 Laatimisperusta

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten IFRS-standardien (International Financial Reporting Standards) mukaisesti. Tilinpäätöksen laadinnassa noudatetaan niitä IAS- ja IFRS-standardeja ja SIC- ja IFRIC-tulkintoja, jotka olivat voimassa 31.12.2013. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla viitataan niihin standardeihin ja tulkintoihin, jotka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1606/2002 mukaisesti.

Pohjola konserni otti vuonna 2013 käyttöön seuraavat IFRS-standardit, tulkinnat ja optiot.

- IFRS 13 Käyvän arvon määrittäminen. Standardin tavoitteena on lisätä yhdenmukaisuutta käypään arvoon arvostamisessa. Standardi ei lisää käyvän arvon käyttöä tilinpäätöksessä, mutta sisältää ohjeen miten käypä arvo määritetään silloin, kun jokin toinen IFRS-standardi edellyttää käyvän arvon käyttöä tai sallii sen. Uusi standardi laajensi liitetietoja, jotka koskevat käypään arvoon arvostettuja omaisuuseriä eli lähinnä rahoitusinstrumentteja ja sijoituskiinteistöjä.
- Muutettu IAS 19 Työsuhde-etuudet. Muutoksen seurauksena tuloslaskelmaan kirjattava järjestelyyn kuuluvien varojen odotettu tuotto määritetään etuuspohjaisen veloitteen diskonttaus korkoon perustuen. Putkimenetelmän poistumisen osalta Pohjola-konserni on luopunut vapaaehtoisesti putkimenetelmän käytöstä vuoden 2012 alusta alkaen.
- Muutokset IFRS 7:ään Rahoitusinstrumentit Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot "rahoitusvarojen ja -velkojen vähentäminen toisistaan". Muutos lisää uuden liitetiedon taseessa nettomääräisesti esitetyistä rahoitusinstrumenteista sekä yleisistä nettoutusjärjestelyistä ja vastaavanlaisista sopimuksista.

- Muutettu IAS 1 Tilinpäätöksen esittäminen. Muutoksen seurauksena ne muut laajan tuloksen erät, jotka voidaan vastaisuudessa siirtää tulosvaikutteisesti, esitetään erillään niistä muun laajan tuloksen eristä, joita ei vastaisuudessa voida siirtää tulosvaikutteisesti. Muutos vaikutti Pohjola-konsernin muiden laajan tuloksen erien esitystapaan.

IFRS-standardien vuosittaisilla parannuksilla (2009–2011) ei ollut olennaista vaikutusta Pohjola-konsernin tilinpäätökseen.

Pohjola-konsernin tilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen, lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja, myytävissä olevia rahoitusvaroja, suojauskohteita käyvän arvon suojauksessa (suojatun riskin osalta), johdannaissovimuksia, sijoituskiinteistöjä ja velaksi luokiteltuja osakepalkkioita, jotka on arvostettu käypään arvoon.

Tilinpäätöstiedot esitetään miljoonina euroina.

Pohjola-konserni esittää Finanssivalvonnan standardin 4.5 mukaiset Pilari 3 -vakavaraisuustiedot osana tilinpäätöstä ja soveltuvin osin toimintakertomuksessa.

1.2 Arvioiden käyttö

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää johdolta arvioiden tekemistä ja harkintaa laatomisperiaatteiden soveltamisessa. Johdon arvioita ja harkintaa edellyttäviä laatomisperiaatteita on käsitelty jäljempänä yksityiskohtaisemmin kohdassa "Johdon harkintaa edellyttävät laatomisperiaatteet ja arvioihin sisältyvät keskeiset epävarmuustekijät".

1.3 Yhdistelyperiaatteet

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiön Pohjola Pankki Oyj:n sekä tytäryhtiöt, joista emoyhtiö omistaa joko suoraan tai välillisesti enemmän kuin 50 prosenttia osakekannan äänimäärästä tai joissa emoyhtiöllä on muutoin määräysvalta. Määräysvallalla tarkoitetaan oikeutta määrätä toisen yhtiön talouden ja liiketoiminnan periaatteista hyödyn saamiseksi sen toiminnasta. Konsernin keskinäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Luovutettu vastike ja hankitun yhtiön yksilöitävissä olevat varat ja vastattavaksi otetut velat on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä. Nettovarat ylittävä osuus hankintamenosta esitetään liikearvona. Mikäli hankintameno on pienempi kuin nettovarojen käypä arvo, erotus tuloutetaan välittömästi.

Hankintaan liittyvät menot kirjataan kuluksi. Mahdollinen lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon ja luokitellaan joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti raportointikauden päättymispäivänä.

Osakkuusyhtiöt, joissa Pohjolalla on 20–50 prosenttia osakekannan äänimäärästä ja joissa Pohjola käyttää huomattavaa vaikutusvaltaa, mutta ei määräysvaltaa, yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

Keskinäiset kiinteistöyhtiöt yhdistellään IAS 31 -standardin mukaisen yhteisessä määräysvallassa olevan omaisuuserän tavoin omistuosuuden mukaan suhteellisesti.

Tilikauden aikana hankitut tytär- tai osakkuusyritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, kun konserni on saanut määräysvallan tai huomattavan vaikutusvallan ja luovutetut vastaavasti siihen saakka, jolloin määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat ja voitonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa.

1.3.1 Määräysvallattomien omistajien osuudet

Tilikauden tuloksen jakautuminen emoyhtiön omistajien osuuteen ja määräysvallattomien omistajien osuuteen esitetään tuloslaskelmassa, ja laajan tuloksen jakautuminen esitetään erillisessä laajassa tuloslaskelmassa.

Tilikauden tulos sekä laaja tulos kohdistetaan määräysvallattomille omistajille siinäkin tapauksessa, että sen seurauksena määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomien omistajien osuus omasta pääomasta esitetään taseessa osana omaa pääomaa.

Määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai suhteellisenä osuutena hankinnan kohteen nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin hankinnalle.

1.4 Ulkomaan rahan määräiset erät

Konsernitilinpäätös laaditaan euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämisvaluutta. Ulkomaan rahan määräiset liiketoimet kirjataan euromääräisiksi tapahtumapäivän kurssiin tai kirjaus-kuukauden keskikurssiin. Tilinpäätöspäivänä ulkomaan rahan määräiset monetaariset tase-erät muutetaan euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Ei-monetaariset tase-erät, jotka arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon, esitetään tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaan rahan määräisten liiketapahtumien ja monetaaristen tase-erien muuttamisesta euroiksi syntyvät kurssierot kirjataan valuuttakurssivoitoina tai -tappioina tuloslaskelman erään Kaupankäynnin nettotuotot.

Ulkomaisten tytäryritysten, joiden toimintavaluutta ei ole euro, tuloslaskelmat muutetaan euroiksi tilikauden keskikurssiin ja taseet tilinpäätöspäivän kurssiin. Syntyvät kurssierot kirjataan muuntoeroksi muihin laajan tuloksen eriin. Ulkomaisten tytäryritysten

hankintamenon eliminoinnista ja hankinnan jälkeen kertyneistä oman pääoman erien muutoksesta syntyneet muuntoerot kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Kun tytäryritys myydään, kertyneet muuntoerot kirjataan tuloslaskelmaan osana myyntivoittoa tai -tappiota.

1.5 Rahoitusinstrumentit

1.5.1 Käyvän arvon määrittäminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän mynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritetään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerausten avulla, tai jos toimivia markkinoita ei ole, omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita. Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään senhetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, niin käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja ne kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan sekä ovat yhdenmukaisia rahoitusinstrumenttien hinnoittelussa käytettävien hyväksyttyjen taloudellisten menetelmien kanssa.

Arvostusmenetelminä käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattujen rahavirtojen menetelmää sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin käyvän arvon määrittämiseen luotettavasti.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen eri hierarkiatasoon sen mukaan, miten niiden käypä arvo on määritelty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille, joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan.

Epälikvideille tuotteille on tyypillistä, että hinnoittelumallilla laskettu hinta poikkeaa toteutuneesta kauppahinnasta. Toteutunut kauppahinta on kuitenkin paras osoitus tuotteen käyvästä arvosta. Toteutuneen kauppahinnan ja markkinahintoja käyttävän hinnoittelumallin avulla lasketun hinnan erotuksena saatu tulos, Day 1 profit/loss, jaksotetaan tuloslaskelmaan sopimuksen voimassaoloajalle tai sitä lyhemmälle ajalle ottaen huomioon tuotteen rakenne ja vastapuoli. Jaksottamatta oleva osuus tuloutetaan kuitenkin heti, mikäli tuotteelle on saatavilla aito markkinahinta tai markkinoille muodostuu vakiintunut hinnoittelukäytäntö. Epälikvidien rahoitusvarojen määrä taseessa on epäolennainen.

1.5.2 Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Jokaisen raportointikauden päättyessä arvioidaan, onko objektiivista näyttöä siitä, että muun kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavan rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut.

Rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut, jos arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä yhden tai useamman, omaisuuserän alkuperäisen kirjaamisen jälkeen toteutuneen tapahtuman seurauksena ja tällä on luotettavasti arvioitavissa oleva vaikutus rahoitusvaroihin tulevaisuudessa saataviin arvioituihin rahavirtoihin.

Arvonalentumisen objektiivisena näyttönä voidaan pitää mm:

- merkittävää heikkenemistä liikkeeseenlaskijan tuloksessa, luottoluokituksessa, taseessa, maksukäyttäytymisessä tai liiketoimintasuunnitelmissa sekä epäedullisia muutoksia liikkeeseenlaskijan taloudellisessa tai toiminnallisessa ympäristössä,
- bona fide -tarjousta ostaa sama tai samanlainen sijoitus markkinoilta alle hankinta-arvon,
- tapahtumia tai olosuhteita, jotka heikentävät merkittävästi liikkeeseenlaskijan toimintamahdollisuuksia ja jatkuvuutta (going concern), esim. toiminnasta aiheutuneet negatiiviset kassavirrat, pääomien riittämättömyys, käyttöpääoman vähäisyys,
- velallisen konkurssi tai muu uudelleenjärjestely tulee todennäköiseksi,
- velallisen sopimusrikkomusta,
- velalliselle annettua myönnytystä,
- aikaisemmin kirjattua arvonalennusta ja

- rahoitusinstrumentin toimivien markkinoiden häviämistä.

Lisäksi oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta merkittävä tai pitkäaikainen arvonalentuminen alle sen hankintamenon on objektiivinen näyttö arvonalentumisesta.

Arvonalentumisten kirjaamista on käsitelty tarkemmin eri rahoitusinstrumenttiryhmien kohdalla.

1.5.3 Arvopapereiden osto- ja myyntisopimukset

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinmyyntiehdoin ostettujen arvopapereiden ostohinta merkitään taseeseen saamiseksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Ostohinnan ja takaisinmyyntihinnan erotus jaksetaan korkotuotoksi sopimuksen voimassaoloajalle.

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinostoehdoin myytyjen arvopapereiden myyntihinta kirjataan rahoitusvelaksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Myyntihinnan ja takaisinostohinnan erotus jaksetaan korkokulaksi sopimuksen voimassaoloajalle. Takaisinostovelvollisuuksin myydyt ja vastaavat marginaalivakuudeksi annetut arvopaperit sisällytetään alkuperäiseen tase-erään sopimuksesta huolimatta.

1.5.4 Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen konsernin taseessa

Rahoitusvarat ja -velat luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin, lainoihin ja muihin saamisiin, eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin, myytävissä oleviin rahoitusvaroihin, sekä muihin rahoitusvelkoihin. Luokittelu riippuu siitä, mihin tarkoitukseen kyseiset rahoitusvarat ja -velat on hankittu.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen ja -velkojen, eräpäivään asti pidettävien sijoitusten ja myytävissä olevien rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan taseeseen kauppapäivänä eli päivänä, jolloin sitoudutaan ostamaan tai myymään kyseinen rahoitusvaroihin tai velkoihin kuuluva erä. Lainat ja muut saamiset -ryhmään luokitellut saamistodistukset kirjataan rahoitusvaroiksi kauppapäivänä ja annetut lainat sinä päivänä, jolloin asiakas nostaa lainan.

Rahoitusvarat ja -velat nettoutetaan taseessa, jos Pohjolalla on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuittausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys- ja konkurssitapauksissa ja se aikoo toteuttaa suoritukset nettomääräisesti. Taseessa netotetaan keskusvastapuoliselvityksessä olevat OTC-korkojohdannaiset, jotka selvitetään päivittäisessä selvitysprosessissa London Clearing Housen kanssa.

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaa tai kun oikeudet on siirretty toiselle osapuolelle niin, että omistukseen liittyvät riskit ja edut on siirretty olennaisilta osin. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niiden veloitteet on täytetty ja niiden voimassaolo on lakannut.

1.5.4.1 Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia tase-eriä ovat kaupankäynnin rahoitusvarat ja -velat, kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset sekä alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi määritetyt rahoitusvarat. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat kirjataan alun perin käypään arvoon ja transaktiomenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan. Myöhempi käyvän arvon muutos samoin kuin myyntivoitot ja -tappiot, korkotuotot ja -kulut sekä osinkotuotot kirjataan tuloslaskelmaan luonteensa mukaiseen erään.

1.5.4.1.1 Kaupankäynnin rahoitusvarat ja -velat sekä johdannaissopimukset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin varoihin luokitellaan saamistodistukset sekä osakkeet ja osuudet, jotka on hankittu tarkoituksena hyötyä lyhyen aikavälin markkinahintojen muutoksista. Kaupankäyntivelat ovat veloitteita toimittaa vastapuolelle arvopapereita, jotka on myyty, mutta joita ei ole ollut omistuksessa myyntihetkellä (lyhyeksimyyntit). Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävänä käsitellään myös kaikki johdannaissopimukset paitsi tehokkaaseen suojaussuhteeseen määritetyt johdannaiset ja takaussopimusjohdannaiset.

1.5.4.1.2 Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi rahoitusvaroiksi luokitellaan rahoitusvarat, jotka alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä peruuttamattomasti määritellään sellaisiksi.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi määritetyt rahoitusvarat ovat joukkovelkakirjalainoja, joita hallinnoidaan ja tuloksellisuutta arvioidaan konsernin riskienhallintaperiaatteiden mukaisesti käyvin arvoon mahdollisimman oikean ja ajantasaisen kuvan saamiseksi sijoitustoiminnasta. Raportointi konsernin johdolle tehdään käyvin arvoon.

Liiketoiminnan luonne on pitkän aikavälin sijoitustoimintaa, joten rahoitusvarat esitetään erillään kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvaroista.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattujen rahoitusvarojen ryhmään luokitellaan myös sellaiset yhdistetyt instrumentit, joissa kytketyn johdannaisten käypää arvoa ei pystytä määrittämään erikseen.

1.5.4.2 Lainat ja muut saamiset

Lainoiksi ja muiksi saamisiksi luokitellut rahoitusvarat ovat muita kuin johdannaissvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joilla on kiinteät tai

määritettävissä olevat maksuvirrat ja joita ei noteerata aktiivisilla markkinoilla.

Vakuutus sopimuksiin, korvausten hoitosopimuksiin sekä sijoitusten myyntiin liittyvät saamiset esitetään tässä ryhmässä. Konsernin taseessa tällaiset rahoitusvarat esitetään saamisina asiakkailta, luotto- ja rahoituslaitoksilta tai vahinkovakuutustoiminnan varoina.

Lainat ja muut saamiset merkitään niitä alun perin kirjanpitoon kirjattaessa hankintameno, joka on annetun vastikkeen käypä arvo, johon on lisätty välittömästi kohdistettavissa olevat transaktiomenot. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä.

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumisia kirjataan saamiskohtaisesti ja saamisryhmäkohtaisesti. Arvonalentumiset arvioidaan saamiskohtaisesti, mikäli asiakkaan vastuiden määrä on merkittävä. Muilta osin arvonalentumiset arvioidaan saamisryhmäkohtaisesti.

Arvonalentuminen kirjataan silloin, kun on saatu objektiivista näyttöä siitä, että saamista ei saada perityksi täysimääräisesti. Saamisen arvo on alentunut, jos sen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvo – vakuus huomioon otettuna – on pienempi kuin luoton ja sen maksamattomien korkojen yhteenlaskettu kirjanpitoarvo. Tulevat rahavirrat diskontataan lainan alkuperäisellä efektiivisellä korolla. Jos laina on vaihtuvakorkoinen, diskonttauskorkona käytetään tarkasteluhetken sopimuksen mukaista korkoa. Tulosvaikutteisesti kirjattavan arvonalentumistappion suuruus on lainan kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Arvonalentumisen arviointiprosessi on kaksivaiheinen. Arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti yksittäin merkittävistä lainoista ja saamisista. Jos lainoja ja muita saamisia ei tarkastella saamiskohtaisesti, ne tulevat saamisryhmäkohtaisen arvonalennuslaskennan piiriin. Ryhmäkohtaisena arvonalentumisena kirjataan syntyneet mutta ei vielä raportoidut tappiot, joita ei vielä voida kohdistaa tietyille asiakaslainalle. Ryhmäkohtainen arvonalentuminen perustuu taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävään tilastolliseen malliin. Malli on johdettu vakavaraisuuslaskennassa käytetystä odotetun tappion mallista, johon on tehty oikaisuja vastaamaan IFRS-vaatimuksia. Suurimmat oikaisut liittyvät vakavaraisuudelle asetettuihin viranomaisrajoihin sekä tappion synnyttävän tapahtuman toteutumiseen. Mallissa saamiset ryhmitellään luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin rating-luokittain. Ryhmäkohtaisen arvonalentuminen lasketaan rating-luokittain odotetun tappion perusteella, jonka lisäksi laskennassa huomioidaan vakuuksien diskonttatut nykyarvot sekä aikaisempi keskimääräinen tappiokehitys.

Jos luoton maksusuunnitelmaa muutetaan, muutoksen syy ja vakavuusaste luokitellaan sisäisellä asteikolla. Osa maksusuunnitelmien muutoksista tehdään asiakassuhteiden hoidon perusteella eivätkä ne johdu asiakkaan maksukyvyn heikkenemisestä. Nämä muutokset eivät vaikuta arvonalentumisen kirjaamiseen. Joissakin tapauksissa asiakkaan heikentyneestä maksukyvystä johtuen annetaan myönnytys lainaehdoin esim. lyhennysvapaa rajoitetuksi ajaksi tai muu luoton uudelleenjärjestely, jolla pyritään turvaamaan asiakkaan maksukyky ja rajoittamaan vastuiden luottoriskiä. Tällaiset uudelleen neuvotellut luotot raportoidaan ongelmasaamisina. Maksusuunnitelman muutokset, jotka johtuvat asiakkaan heikentyneestä maksukyvystä vaikuttavat yhdessä muiden kriteerien kanssa asiakkaan luottoluokitusta heikentävästi ja siten lisäävät ryhmäkohtaisen arvonalennuksen määrää. Korkeimman vakavuusasteen maksusuunnitelman muutoksella on vaikutus myös luoton ohjautumiseen saamiskohtaisen arvonalentumistestauksen piiriin. Jos asiakas on pysynyt uudessa maksusuunnitelmassa eikä asiakkaan vastuista ole kirjattu saamiskohtaista arvonalennusta, se poistuu ongelmasaamisten ryhmästä. Maksusuunnitelmien muutosten kehitystä raportoidaan säännöllisesti johdolle asiakkaiden maksukykyä ennakoivana mittarina.

Arvonalentumiset kirjataan luottojen tase-erän vähennykseksi ja tuloslaskelmassa erään Saamisten arvonalentumiset. Arvonalentumisen jälkeen koron tulouttamista jatketaan arvonalennetulle määrälle.

Laina kirjataan pois taseesta, kun perintätoimet on suoritettu loppuun tai muutoin johdon päätöksellä. Taseesta pois kirjaamisen jälkeen saadut suoritukset kirjataan saamisten arvonalentumisten oikaisuiksi. Mikäli asiakkaan maksukyvyn palautumisesta saadaan objektiivista näyttöä, aiemmin kirjattujen arvonalentumisten määrä arvioidaan uudelleen ja maksukyvyn parantumisesta aiheutuvat muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

1.5.4.3 Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset ovat muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joilla on kiinteät tai määriteltävissä olevat maksuvirrat ja jotka on hankittu aikomuksella pitää ne eräpäivään saakka. Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Myöhemmin ne käsitellään kirjanpidossa jaksotetun hankintamenon määräisinä efektiivisen koron menetelmällä.

Eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumista tarkastellaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin lainojen ja saamisten arvonalentumista. Saamistodistuksen arvonalentumisena kirjataan sen kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Eräpäivään asti pidettävien rahoitusvarojen ryhmästä myydään sijoituksia ennen niiden eräpäivää vain IAS 39 -standardissa mainituissa poikkeustilanteissa.

1.5.4.4 Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokitellaan muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joita ei sisällytetä edellä mainittuihin rahoitusvarojen luokkiin, mutta jotka saatetaan myydä ennen eräpäivää. Myytävissä olevat rahoitusvarat koostuvat saamistodistuksista, osakkeista ja osuuksista.

Myytävissä olevat rahoitusvarat kirjataan ostohetkellä taseeseen hankintameno, joka on niistä maksetun vastikkeen käypä arvo lisättynä hankintaan suoraan kohdistettavilla transaktiomenoilla. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon.

Arvonmuutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin, josta ne kirjataan tuloslaskelmaan, kun omaisuuserä kirjataan pois taseesta tai on objektiivista näyttöä siitä, että sen arvo on alentunut.

Myytävisissä olevien rahoitusvarojen kohdalla objektiiviseksi näytöksi katsotaan saamistodistusten osalta esimerkiksi liikkeeseenlaskijan luottoluokituksen huomattava negatiivinen muutos tai oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta sen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen aleneminen alle sen hankintamenon. Jos oman pääoman ehtoisen arvopaperin markkina-arvo arvonalentumiskirjauksen jälkeen edelleen alentuu, kirjataan arvonalennus tuloslaskelmaan.

Jos myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokitellun, arvonalentuneen saamistodistuksen käypä arvo myöhemmin nousee ja nousun voidaan objektiivisesti todeta liittyvän arvonalentumistappiokirjauksen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan ja kirjataan tuloslaskelmaan. Jos arvonalentuneen oman pääoman ehtoisen instrumentin käypä arvo myöhemmin nousee, arvonnousu kirjataan muihin laajan tuloksen eriin.

Myytävisissä oleviin rahoitusvaroihin liittyvät korkotuotot kirjataan tuloslaskelman erään "Korkokate" ja osingot erään "Sijoitustoiminnan nettotuotot", vahinkovakuutuksen osalta molemmat kirjataan "Vahinkovakuutustoiminnan nettotuottoihin".

Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan korkotuottoihin lainan arvioidulle juoksuajalle efektiivisen koron menetelmällä.

1.5.5 Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisistä varoista ja vaadittaessa maksettavista saamisista luottolaitoksilta.

1.5.6 Muut rahoitusvelat

Muut rahoitusvelat -luokkaan sisällytetään muut kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi luokitellut rahoitusvelat. Muita rahoitusvelkoja ovat talletukset ja muut velat luottolaitoksille ja asiakkaille sekä liikkeeseen lasketut velkakirjat ja muut rahoitusvelat. Muut rahoitusvelat kirjataan taseeseen selvityspäivänä ja käsitellään kirjanpidossa alkuperäisen kirjaamisen jälkeen jaksotetun hankintamenon määräisinä.

Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan korkokuluihin lainan juoksuajalle efektiivisen koron menetelmällä.

1.5.7 Johdannaissopimukset

Johdannaissopimukset luokitellaan suojaaviin ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin ja ne sisältävät korkojohdannaiset, valuuttajohdannaiset, osakejohdannaiset, hyödykejohdannaiset ja luottojohdannaiset. Johdannaiset arvostetaan aina käypään arvoon.

Konsernin riskienhallinta on laatinut suojauslaskennassa käytettävät menetelmät ja sisäiset periaatteet, joiden mukaisesti rahoitusinstrumentti voidaan määritellä suojaavaksi.

Suojausperiaatteiden mukaisesti konsernissa voidaan suojautua korkoriskiltä, valuuttakurssiriskiltä ja hintariskiltä soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta. Rahavirran suojauksella suojaudutaan tulevien rahavirtojen vaihtelulta, käyvän arvon suojauksella suojaudutaan suojattavan kohteen käyvän arvon muutoksilta.

Sopimuksia ei voi käsitellä suojauslaskennan sääntöjen mukaisesti kirjanpidossa, mikäli IAS 39:n edellyttämä suojausinstrumentin ja siihen liittyvän suojauskohteen välinen suojaussuhde ei täytä standardin kriteerejä. Konsernin emoyhtiössä Pohjola Pankki Oyj:ssä tehdään myös johdannaissopimuksia, joilla tosiasiaa suojaudutaan taloudellisilta riskeiltä, mutta jotka eivät täytä näitä kriteerejä.

Keskusvastapuoliselvityksessä olevien OTC-korkojohdannaisten käyvät arvot selvitetään päivittäin käteissuorituksella. Taseessa nämä selvitetty johdannaiset näkyvät nettona käteisvarojen muutoksena. Muut johdannaiset esitetään bruttoperiaatteella, jolloin positiiviset arvonmuutokset esitetään Johdannaissvaroina ja negatiiviset arvonmuutokset Johdannaissvelkoina.

1.5.7.1 Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä koronvaihtosopimuksista saatujen ja niistä maksettujen korkojen erotus merkitään korkoihin ja niitä vastaavat siirtyvät korot muihin varoihin ja muihin velkoihin. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien johdannaisten arvonmuutokset kirjataan tuloslaskelman erään "Kaupankäynnin nettotuotot" tai "Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot". Johdannaissopimuksista taseeseen merkityt positiiviset arvonmuutokset kirjataan varoiksi erään "Johdannaissopimukset, varat" tai "Vahinkovakuutustoiminnan varat" ja negatiiviset erään "Johdannaissopimukset, velat" tai "Vahinkovakuutustoiminnan velat".

Liikkeeseen laskettuihin strukturoituihin lainoihin liittyvät ns. kytketyt johdannaiset erotetaan pääsopimuksesta ja arvostetaan taseessa käypään arvoon. Näiden kytkettyjen johdannaisten ja niitä suojaavien johdannaisten käypien arvojen muutokset kirjataan Korkokatteeseen.

1.5.8 Suojauslaskenta

Suojauslaskennalla todennetaan, että suojaussuhteessa olevan suojaavan instrumentin käyvän arvon muutokset kumoavat suojatun kohteen käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset kokonaan tai osittain.

Suojaavien ja suojattavien instrumenttien välinen yhteys dokumentoidaan määrämuotoisesti. Dokumentaatio sisältää tiedot riskienhallinnan periaatteista, suojausstrategiasta ja menetelmistä, joilla suojauksen tehokkuus osoitetaan. Suojauksen tehokkuus

osoitetaan suojauksen tekohetkellä ja suojausperiodin aikana vertailemalla suojaavan ja suojattavan instrumentin käypien arvojen tai rahavirtojen muutoksia keskenään. Suojaus katsotaan tehokkaaksi, kun suojaavan instrumentin käyvän arvon tai rahavirtojen muutos eliminoi suojauksen kohteena olevan sopimuksen tai position käyvän arvon tai rahavirtojen muutoksesta 80–125 prosenttia.

Suojauslaskennassa ei käytetä makrosuojausmallia eikä EU:n sallimaa IAS 39 ns. "carve-out" -standardia.

1.5.8.1 Käyvän arvon suojauslaskenta

Korkoriskin käyvän arvon suojaus kohdistuu pitkäaikaisiin, kiinteäkorkoisiiin velkoihin (omat emissiot), yksittäisiin joukkovelkakirjalaina- ja luottoportfolioihin sekä yksittäisiin luottoihin. Suojausinstrumentteina käytetään koronvaihotosopimuksia sekä koron- ja valuuttavaihotosopimuksia. Osake- ja valuutariskin suojaus kohdistuu vahinkovakuutuksen osakerahastosijoituksiin.

Johdannaissopimusten, jotka on dokumentoitu käypää arvoa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksena tehokkaita, käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Myös suojauksen kohteena olevat omaisuus- ja velkaerät arvostetaan suojauksen aikana suojatun riskin osalta käypään arvoon ja käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

Käyvän arvon suojauslaskennassa suojaavan ja suojattavan instrumentin arvonmuutokset kirjataan Korkokatteeseen lukuun ottamatta Vahinkovakuutuksen myytävissä oleviin rahoitusvaroihin sisältyvien rahastosijoitusten ja niitä suojaavien instrumenttien arvonmuutoksia, jotka kirjataan Vahinkovakuutustoiminnan nettotuottoihin.

1.5.8.2 Rahavirran suojauslaskenta

Rahavirran suojauksella suojataan vaihtuvakorkoisten velkakirjalainojen tai muiden vaihtuvakorkoisten varojen ja velkojen korkorahavirtoja. Lisäksi rahavirran suojausta käytetään korkosidonnaisuuksittain määritellyn luottokannan tulevien korkovirtojen suojaukseen. Suojaavina instrumentteina käytetään mm. koronvaihotosopimuksia.

Johdannaissopimukset, jotka on dokumentoitu rahavirtaa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksessa tehokkaita, arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutoksesta tehokkaan suojauksen osuus kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Tehoton osuus kirjataan tulokseen. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset kirjataan tulokseen sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

1.6 Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistö on maa-alue ja/tai rakennus tai rakennuksen osa, joka omistetaan vuokratuoton tai omaisuuden arvonnousun hankkimiseksi. Myös sellaiset kiinteistöt, joista vähäinen osuus on omistajayhtiön omassa tai sen henkilökunnan käytössä luetaan sijoituskiinteistöiksi. Omassa tai henkilökunnan käytössä olevaa osuutta ei kuitenkaan lueta sijoituskiinteistöksi silloin, kun tämä osa on myytävissä erikseen. Konsernin taseessa sijoituskiinteistöt esitetään sijoitusomaisuutena tai vahinkovakuutustoiminnan varoina.

Sijoituskiinteistöt merkitään taseeseen alun perin hankintameno, joka sisältää transaktiomenot. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen sijoituskiinteistöt arvostetaan käypään arvoon. Myös rakenteilla olevat sijoituskiinteistöt arvostetaan käypään arvoon edellyttäen, että käypä arvo on luotettavasti määritettävissä. Käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan joko vahinkovakuutuksen tai sijoitustoiminnan nettotuottoihin.

Jos vertailukelpoista markkinatietoa arvioitavaa kohdetta vastaavien kiinteistöjen toteutuneista kauppahinnoista ei ole saatavilla, käytetään liike-, toimisto- ja teollisuuskiinteistöjen käyvän arvon määrittelyn pohjana tuottoarvolaskentaa ja kohdekohtaiseen nettotuottoon perustuvia sisäisiä laskentamalleja. Tuottoarvon laskennassa hyödynnetään sekä ryhmän sisäistä että ulkoista tietoa. Kohteen nettotuotto muodostuu vuokratuottojen ja hoitokulujen erotuksesta ja se perustuu voimassa olevien vuokrasopimusten mukaiseen tuottoon tai, sikäli kun voimassa olevaa vuokrasopimusta ei ole, keskimääräisiin markkinavuokriin. Tuotoista vähennettävät kulut perustuvat pääosin toteutuneisiin kuluihin. Laskennassa huomioidaan myös oletus kohteen vajaakäytöstä. Tuottoarvon laskentaa varten markkinavuokra- ja kustannustasoista hankitaan tietoa ryhmän oman asiantuntemuksen lisäksi ulkopuolisista lähteistä. Sijoituskiinteistöjen tuottovaatimukset määräytyvät kohteen käyttötarkoituksen, sijainnin ja kunnan/ajankäytön perusteella ja ne perustuvat KTI Kiinteistötieto Oy:n toimittamiin markkinatietoihin.

Asuntojen ja maa-alueiden käypä arvo arvioidaan pääasiassa kauppa-arvomenetelmällä perustuen vastaavanlaisten kohteiden toteutuneisiin kauppahintatietoihin ja OP-Pohjola-ryhmän sisäiseen asiantuntemukseen. Rakentamattomien tonttien arvossa on huomioitu arviointihetken kaavoitus- ja markkinatilanne. Merkittävimpien kohteiden käypä arvo perustuu ulkopuolisten, AKA-auktorisoitujen arviointisijoiden laatimiin arviokirjoihin. Ulkopuoliset arviointisijat käyttävät arviointinsa pohjana kassavirta-analyysia.

1.7 Aineettomat hyödykkeet

1.7.1 Liikearvo

1.1.2010 jälkeen tapahtuneiden liiketoimintojen yhdistämisissä syntyvä liikearvo kirjataan määrään, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus käyvin arvoin hankinnan kohteessa ja aiemmin omistettu osuus yhteenlaskettuna ylittävät ryhmän osuuden hankitun nettovarallisuuden käyvästä arvosta.

Aiemmin tapahtuneissa hankinnoissa liikearvo vastaa sitä osaa hankintamenoista, joka ylittää ryhmän osuuden hankittujen yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja ehdollisten velkojen nettomääräisestä käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana.

Liikearvo testataan vuosittain mahdollisen arvonalentumisen varalta. Arvonalentumistestausta varten liikearvo kohdistetaan rahavirtaa tuottaville yksiköille, jotka ovat joko liiketoimintasegmenttejä tai niihin kuuluvia yrityksiä. Liikearvo arvostetaan alkuperäiseen

hankintamenoon vähennettynä kertyneillä arvonalentumistappioilla.

1.7.2 Asiakassuhteet

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut yksilöitävissä olevat asiakassuhteet arvostetaan hankinnan yhteydessä käypään arvoon. Asiakassuhteista muodostuva aineeton hyödyke kirjataan tasapoistoina kuluksi arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Pohjola-konsernissa hankittujen asiakassuhteiden taloudelliseksi vaikutusajaksi on arvioitu 10–13 vuotta.

1.7.3 Tuotemerkit

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut yksilöitävissä olevat tuotemerkit arvostetaan hankinnan yhteydessä käypään arvoon. Liiketoimintojen yhdistymisissä hankittujen tuotemerkkien taloudellinen vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, koska ne vaikuttavat rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan. Tuotemerkkien arvoa testataan vuosittain arvonalentumisen varalta.

1.7.4 Vakuutus sopimusten aktivoidut hankintamenot

Ulkomaisissa tytäryhtiöissä aktivoidaan uusien vakuutus sopimusten hankintaan tai olemassa olevien sopimusten uudistamiseen liittyviä kuluja. Aktivoidut kulut poistetaan tasapoistoin sopimusten vaikutusajana, joka on vakuutuskausi. Aineeton hyödyke testataan vuosittain vakuutus sopimuksiin liittyvän velan riittävyystestin yhteydessä.

1.7.5 Muut aineettomat hyödykkeet

Muut aineettomat hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintameno. Poistot kirjataan kuluksi arvioidun taloudellisen pitoajan kuluessa, joka tietokoneohjelmistojen ja lisenssien osalta on 2–10 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden osalta pääsääntöisesti 5 vuotta. Hyödykkeiden taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa hyödykkeiden arvoa testataan arvonalentumisen varalta.

Aineettomana hyödykkeenä esitetään atk-ohjelmistojen ja -hyödykkeiden kehittämisestä johtuvat menot silloin, kun niiden määrä voidaan luotettavasti selvittää ja niistä koituu tulevaisuudessa taloudellista hyötyä. Hyödykettä poistetaan siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi. Poistoaika on pääosin 3–10 vuotta. Hyödyke, joka ei ole vielä valmis käytettäväksi, testataan vuosittain arvonalentumisen varalta.

1.8 Aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintameno. Hyödykkeet poistetaan tasapoistoin arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Hyödykkeeseen liittyvät alkuperäisen hankinnan jälkeen syntyvät menot aktivoidaan hyödykkeen kirjanpitoarvoon vain, jos on todennäköistä, että hyödykkeestä kertyy alun perin arvioitua suurempaa taloudellista hyötyä.

Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat pääosin seuraavat:

Rakennukset	20–50 vuotta
Koneet ja kalusto	3–10 vuotta
Atk-laitteistot	3–5 vuotta
Autot	5–6 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	3–10 vuotta

Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

1.8.1 Aineellisen ja aineettoman omaisuuden arvonalentumiset

Jokaisen tilinpäätöksen yhteydessä arvioidaan, onko omaisuuden arvonalentumisesta viitteitä. Jos viitteitä on, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Viitteiden olemassaolosta riippumatta kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan vuosittain keskeneräisistä hyödykkeistä, liikearvosta ja niistä aineettomista hyödykkeistä, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton (tuotemerkit). Jos omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin arvio sen tulevaisuudessa kerryttämästä rahamäärästä, ylittävä osa kirjataan kuluksi.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä myynnistä johtuvilla menoilla (nettomyyntihinta) tai sitä korkeampi käyttöarvo. Kerrytettävissä oleva rahamäärä pyritään lähtökohtaisesti määrittämään omaisuuserän nettomyyntihinnan kautta. Jos nettomyyntihintaa ei voida määrittää, omaisuuserälle määritellään käyttöarvo. Käyttöarvo on niiden vastaisten rahavirtojen nykyarvo, jonka omaisuuserän odotetaan kerryttävän. Diskonttokorkona käytetään ennen veroa määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuuserään liittyvistä erityisriskeistä. Edellä mainittujen vuosittain testattavien omaisuuserien arvonalentumistarve määritellään aina käyttöarvon laskennan kautta.

Mikäli omaisuuserälle ei voida määrittää nettomyyntihintaa eikä se kerrytä itsenäistä, muista eristä riippumatonta rahavirtaa, määritellään arvonalentumistarve sen rahavirtaa tuottavan yksikön eli liiketoimintasegmentin tai siihen kuuluvan yrityksen kautta, johon omaisuuserä kuuluu. Tällöin verrataan yksikköön sisältyvien omaisuuserien kirjanpitoarvoja koko rahavirtaa tuottavan yksikön kerrytettävissä olevaan rahamäärään.

Arvonalentumistappio peruutetaan, jos olosuhteissa on tapahtunut muutos ja hyödykkeen kerrytettävissä oleva rahamäärä on muuttunut arvonalentumisen kirjaamisajankohdasta. Arvonalentumistappiota ei peruuteta enempää kuin mikä hyödykkeen kirjanpitoarvo olisi ilman arvonalentumistappion kirjaamista. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta missään tilanteessa.

1.9 Vuokrasopimukset

Vuokrasopimukset luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi tai muiksi vuokrasopimuksiksi liiketoimen tosiasiallisen sisällön mukaan. Vuokrasopimus on rahoitusleasingsopimus, mikäli se siirtää vuokralle ottajalle olennaisilta osin omistamiselle ominaiset riskit ja edut. Muutoin se on muu vuokrasopimus. Vuokrasopimukset luokitellaan sopimuksen syntymisajankohtana.

Rahoitusleasingsopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet esitetään taseessa saamisina asiakkailta. Saaminen kirjataan määrään, joka on yhtä suuri kuin vuokrasopimuksen nettosijoitus. Sopimuksesta saatava rahoitustuotto kirjataan korkotuottoihin siten, että se tuottaa vuokralle antajan jäljellä olevalle nettosijoitukselle kultakin tilikaudelta samansuuruisen tuottoasteen.

Rahoitusleasingsopimuksella vuokralle otetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä ja vastaava rahoitusleasingvelka muissa veloissa. Vuokralle otetut hyödykkeet merkitään sopimuksen alkamisajankohtana taseeseen varoiksi ja veloiksi määrään, joka on yhtä suuri kuin vuokratun hyödykkeen käypä arvo, tai sitä alempi vähimmäisvuokrien nykyarvo. Poistot aineellisiin hyödykkeisiin kirjatusta varoista tehdään taloudellisen pitoajan tai lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Rahoitusmenot kirjataan korkokuluihin siten, että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruisen korkoprosentti.

Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä ja vuokratuotot kirjataan tasaerinä vuokra-ajan kuluessa. Muulla vuokrasopimuksella vuokralle otettujen hyödykkeiden vuokrat merkitään kuluiksi tuloslaskelmaan tasasuuruusina erinä vuokra-ajan kuluessa.

1.10 Työsuhde-etuudet

1.10.1 Eläke-etuudet

Pohjolan konserniyhtiöiden työntekijöiden lakisääteinen eläketurva hoidetaan joko OP-Eläkekassassa tai vakuutusyhtiöiltä otetuina vakuutusina. Eräät Pohjola-konsernin yritykset ovat järjestäneet työntekijöilleen lisäeläketurvan joko OP-Eläkesäätiön tai vakuutusyhtiön kautta.

Konsernissa on sekä etuuspohjaisia että maksupohjaisia eläkejärjestelyjä. OP-Eläkekassassa hoidetut eläkejärjestelyt työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeiden rahastoiduista osin ovat etuuspohjaisia järjestelyjä. Vakuutusyhtiöissä hoidetut järjestelyt voivat olla joko etuus- tai maksupohjaisia. OP-Eläkesäätiössä hoidetut järjestelyt ovat kokonaan etuuspohjaisia.

Eläkejärjestelyistä johtuvat kulut kirjataan tuloslaskelman erään "Henkilöstökulut". Maksupohjaisissa järjestelyissä vakuutusmaksut maksetaan vakuutusyhtiölle ja kirjataan kuluksi sille tilikaudelle, jota veloitus koskee. Maksupohjaisissa järjestelyissä ei ole muita maksuvelvoitteita.

Etuuspohjaiset järjestelyt vakuutusyhtiöissä, OP-Eläkekassassa ja OP-Eläkesäätiössä rahoitetaan suorituksilla, jotka perustuvat vakuutusmatemaattisiin laskelmiin.

Etuuspohjaisissa järjestelyissä velkaeränä esitetään järjestelystä johtuvien velvoitteiden nykyarvo tilinpäätöspäivänä vähennettynä järjestelyyn kuuluvien varojen käyväällä arvolla.

Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen velvoitteet on laskettu kustakin järjestelystä erikseen. Laskenta on suoritettu käyttäen ennakoitua etuusoikeyksikköön perustuvaa menetelmää (Projected Unit Credit Method). Eläkemenot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle auktorisoitujen vakuutusmatemaatikkojen suorittamien laskelmien perusteella. Eläkevelvoitteen nykyarvoa laskettaessa käytetty diskonttauskorko on määritelty yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen raportointikauden päättämispäivän markkinatuoton perusteella.

Vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot kirjataan muihin laajan tuloksen eriin sillä kaudella, jonka aikana ne syntyvät. Kirjattaessa vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot muihin laajan tuloksen eriin näitä voittoja ja tappioita ei siirretä tulosvaikutteisesti enää myöhemmillä tilikausilla.

Eläkejärjestelyn supistaminen kirjataan tapahtumahetkellä.

1.10.2 Osakeperusteiset työsuhde-etuudet

Konsernissa on käytössä johdon lyhyt- ja pitkäaikainen palkitsemisjärjestelmä, joiden perusteella niihin kuuluvat henkilöt voivat saada osittain Pohjola Pankki Oyj:n A-osakkeina ja osittain rahana selvitettävän palkkion ns. ansainta- ja sitouttamisjakson aikana suorittamastaan työsuorituksesta. Nämä palkitsemisohjelmat kirjataan suoritustavasta riippuen joko omana pääomana tai käteisvaroina maksettavina osakeperusteisina liiketoimina.

Omana pääomana maksettavat osakeperusteiset työsuhde-etuudet arvostetaan käypään arvoon niiden myöntämishetkellä. Kuluksi kirjattava määrä jaksetaan henkilöstökuluihin ja oman pääoman lisäykseksi oikeuden syntymisajanjakson kuluessa. Rahana maksettavat osakeperusteiset palkkiot ja niitä vastaava velka arvostetaan käypään arvoon kunkin kauden päättyessä. Kuluksi kirjattava määrä jaksetaan henkilöstökuluihin ja siirtovelkoihin oikeuden syntymisajanjakson kuluessa.

Toteutettavien osakkeiden arvioitu lukumäärä tarkastetaan neljännesvuosittain. Alkuperäisiin arvioihin tehtävien tarkistusten mahdolliset vaikutukset kirjataan henkilöstökuluna tuloslaskelmaan, ja vastaava oikaisu tehdään omaan pääomaan ja siirtovelkoihin.

1.11 Vakuutustoiminnan varat ja velat

1.11.1 Vakuutustoiminnan rahoitusvarojen ja velkojen luokittelu

Vakuutustoiminnan rahoitusvarojen luokittelu on esitetty kohdassa Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen konsernin taseessa.

1.11.2 Vakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten luokittelu ja ryhmittely

Vakuutus sopimuksia ovat sopimukset, joilla siirretään sopimuksen omistajalta vakuutusyhtiölle merkittävä vakuutusriski, siten kuin se on määritelty IFRS 4 -standardissa. Muut sopimukset, joita yhtiö saa toimitilunsa perusteella myöntää, ovat sijoitus sopimuksia. Jos sopimuksessa ei ole tilinpäätöshetkellä merkittävää vakuutusriskiä, mutta sopimuksen omistajalla on oikeus muuttaa sopimusta siten, että sopimus siirtää merkittävän vakuutusriskin yhtiölle, niin sopimus luokitellaan vakuutus sopimukseksi. Vahinkovakuutusyhtiöiden myöntämät sopimukset ovat lähes kaikki vakuutus sopimuksia.

Vakuutus sopimukset jaetaan sopimuksen riskin mukaan ryhmiin siten, että kussakin ryhmässä sopimusten riskit ovat homogeenisia. Vahinkovakuutus sopimusten ryhmittelyssä otetaan huomioon vakuutettu kohde ja eroavuudet vakuutus sopimuskausien pituuksissa tai siinä kuinka kauan keskimäärin kuluu vakuutustapahtuman sattumisesta siihen, että se on kokonaan korvattu (vahingon selviämisenopeus).

Vakuutus sopimusten pääryhmät ovat lyhytkestoiset vahinkovakuutus sopimukset ja pitkäkestoiset vakuutus sopimukset.

Lyhytkestoisten vakuutus sopimusten voimassaoloaika on yleensä 12 kuukautta tai vähemmän, hyvin harvoin yli kaksi vuotta. Etenkin yksityishenkilöiden vakuutukset, ajoneuvovakuutukset ja lakisääteiset tapaturmavakuutukset ovat yleensä jatkuvia vuosivakuutuksia, jotka luetaan lyhytkestoisiksi.

Pitkäkestoisiksi vahinkovakuutus sopimuksiksi luokitellaan ne vakuutus sopimukset, joiden keskimääräinen voimassaoloaika on vähintään kaksi vuotta. Näitä ovat ainaisvakuutukset sekä asuntokauppalain mukaiset rakennusvirhevakuutukset.

Vakuutus sopimusten kuvaukset on esitetty riskienhallinnan periaatteiden vakuutustoiminnan osuudessa.

1.11.3 Vakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten kirjaaminen ja arvostaminen

Sopimukset kirjataan silloin, kun yhtiöllä alkaa velvollisuus maksaa niistä korvaus mahdollisen vakuutustapahtuman sattuessa.

Vakuutus sopimukset arvostetaan ja käsitellään vakuutus sopimusstandardin IFRS 4 mukaan. Sijoitus sopimukset arvostetaan standardin IAS 39 mukaan.

Vakuutusyhtiöiden myöntämien vakuutus sopimusstandardin mukaan arvostettavien sopimusten velka lasketaan pääosin kansallisin laatisuhteilla. Tasoitusmäärää ei kuitenkaan lueta velkaan ja se huomioidaan omassa pääomassa.

Velka koostuu vakuutusmaksuvastuusta ja korvausvastuusta. Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksuvastuu on voimassa olevien sopimusten jäljellä olevien vakuutusaikojen odotettavissa olevista korvauksista ja muista kuluista aiheutuva velka. Korvausvastuu on jo sattuneiden tunnettujen tai tuntemattomien vakuutustapahtumien aiheuttamista korvaus- ja selvittelykuluista aiheutuva velka.

1.11.3.1. Vahinkovakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten arvostaminen

Vakuutusmaksut tuloutetaan vakuutus sopimuksen voimassaoloaikana pääsääntöisesti ajan kulumisen suhteessa. Rakennusvirhevakuutuksissa ja ainaisvakuutuksissa tuloutus tapahtuu kuitenkin vakuutusriskin jakautumisen suhteessa. Näissä vakuutuksissa tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta merkitään taseeseen vakuutusmaksuvastuuna ja jaksetaan vakuutusmaksutuotoksi riskiä vastaavasti sopimuksen voimassaolokaudelle.

Asiakkaalle maksettavat korvaukset ja vahingon selvittelystä aiheutuvat välittömät ja välilliset kustannukset kirjataan korvauskuluksi vahingon sattumishetken perusteella. Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä maksamatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös konsernille vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvausvastuuseen. Korvausvastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti varatuista vahingoista että tilastollisesti varatuista vahingoista. Korvausvastuuseen sisältyvä varaus jo sattuneiden vahinkojen vielä toteutumattomia vahingon selvittelykuluja varten perustuu korvauskäsittelyn arvioituihin kustannuksiin.

Lakisääteisen rakennusvirhevakuutuksen ja ainaisvakuutusten vakuutusmaksuvastuu sekä eläkeluottoihin korvauksiin liittyvä korvausvastuu lasketaan diskonttausta käyttäen. Konsernin soveltama diskonttokorko on vakio koko eläkeajalle. Sen määrittämisessä otetaan huomioon yleinen korkokehitys. Korko ei saa ylittää vastuuta kattavan omaisuuden tuotto-odotusta eikä viranomais määräyksillä säädettyä tasoa. Ajan kulumisesta johtuva velan lisäys (diskonttauksen purkautuminen) esitetään tuloslaskelmassa omana eräänä vahinkovakuutuksen nettotuotoissa muissa vahinkovakuutuksen erissä.

1.11.4 Vakuutus sopimukseen liittyvän velan riittävyystesti

Tilinpäätöspäivänä arvioidaan, onko taseeseen merkitty velka riittävä. Testauksessa käytetään tarkasteluhetken arvioita vakuutus sopimusten tulevista rahavirroista. Jos arviointi osoittaa, että vakuutus sopimuksista aiheutuvan velan kirjanpitoarvo vähennettynä vakuutus sopimusten aktivoituihin hankintamenoihin liittyvillä aineettomilla hyödykkeillä ei ole riittävä, vajeus kirjataan tulokseen ensisijaisesti tekemällä lisäpoisto aineettomista hyödykkeistä ja toissijaisesti kasvattamalla velan määrää.

1.11.5 Vakuutus maksutulo

Tuloslaskelman vakuutustoiminnan nettotuottoihin sisältyvä vakuutus maksutulo on vastike kauden aikana alkaneesta vakuutusturvasta.

Vakuutus maksutulosta on vähennetty vakuutus maksuvero, mutta ei palkkioita eikä vakuutus maksusaamisten luottotappioita.

Vahinkovakuutus sopimusten vakuutus maksut kirjataan vakuutus maksutuloksi vakuutus kauden alkaessa.

1.11.5.1 Vakuutus sopimukseen liittyvät saamiset ja velat

Vahinkovakuutuksen vakuutus maksusaamiset kirjataan vakuutus kauden alkaessa, kun oikeus saamiseen syntyy. Saamiset ovat pääasiassa saamia vakuutus enottajilta ja vain vähäisessä määrin vakuutus edustajilta. Etukäteen maksetut vakuutus maksut merkitään Vahinkovakuutustoiminnan velkoihin erään "Velat ensivakuutustoiminnasta".

Vahinkovakuutuksen vakuutus sopimukseen perustuvat saamiset testataan tilinpäätöksen yhteydessä arvonalentumisen varalta. Jos on objektiivista näyttöä saamisen arvonalentumisesta, saamisen kirjanpitoarvo alennetaan tulosvaikutteisesti. Saamisista vähennetään sekä lopullisiksi todetut arvonalentumiset (luottotappiot) että veloitusten perimisvaiheen perusteella tilastollisesti todetut arvonalentumiset.

1.11.6 Vahinkotavara ja regressisaamiset

Regressisaamiset ja yhtiön omistukseen siirtynyt vahinkotavara kirjataan käyvästä arvostaan taseen "Vahinkovakuutustoiminnan varoihin" korvauksen maksun yhteydessä.

1.11.7 Jälleenvakuutus sopimukset

Konsernin ottamalla jälleenvakuutuksella tarkoitetaan sopimusta, joka täyttää vakuutus sopimuksen määritelmän ja jonka perusteella konserni voi saada korvauksia toiselta vakuutus yhtiöltä, mikäli konserni joutuu itse muiden vakuutus sopimusten perusteella korvausvelvolliseksi.

Jälleenvakuutus sopimukseen perustuvat saamiset testataan tilinpäätöksen yhteydessä arvonalentumisen varalta. Jos on objektiivista näyttöä siitä, että konserni ei saa mahdollisesti kaikkia rahamääriä, joihin sillä on oikeus sopimuksen ehtojen mukaan, saamisen kirjanpitoarvo alennetaan tulosvaikutteisesti kerrytettävissä olevaa rahamäärää vastaavalle tasolle.

Jälleenvakuutus sopimusten perusteella saatavat suoritukset merkitään taseessa Vahinkovakuutuksen varoihin joko "Lainoihin ja muihin saamisiin" tai "Saamisiin jälleenvakuutus sopimuksista". Viimeksi mainitut saamiset vastaavat jälleenvakuuttajien osuutta konsernin jälleenvakuuttamien vakuutus sopimusten vakuutus maksu- ja korvaus vastuusta. "Lainoihin ja muihin saamisiin" merkityt erät ovat lyhyempiaikaisia saamia. Jälleenvakuuttajille maksamatta olevat vakuutus maksut kirjataan Vahinkovakuutustoiminnan velkoihin erään "Velat jälleenvakuutustoiminnasta".

1.11.8 Rinnakkaisvakuutus ja poolit

Konserni osallistuu joihinkin rinnakkaisvakuutusjärjestelyihin yhdessä muiden vakuutus enantajien kanssa. Rinnakkaisvakuutus sopimuksista konserni käsittelee vakuutus sopimuksena vain sopimuksessa tarkoitetun konsernin oman osuuden. Konsernin vastuu rajoittuu tähän osuuteen.

Konserni merkitsee osuuksia vakuutus sopimuksista myös poolien kautta. Poolin jäsenet ovat ensisijaisesti vastuussa omasta suhteellisesta osuudestaan. Osuudet perustuvat sopimukseen, jotka vahvistetaan vuosittain. Konserni käsittelee vakuutus sopimuksina oman suhteellisen osuutensa poolien hoitamasta ensivakuutus liikkeestä ja poolilta jäsenille tulevasta jälleenvakuutus liikkeestä. Poolin osuus näistä vakuutus sopimuksista käsitellään jälleenvakuutuksena. Eräissä pooleissa poolin jäsenet vastaavat maksukyvyttömän poolijäsenen velvoitteista omien osuuksiensa suhteessa. Konserni kirjaa yhteisvastuun kautta tulevat vastuut ja saamiset, mikäli yhteisvastuun realisoituminen on todennäköistä.

1.12 Varaukset ja ehdolliset velat

Veloitteen perusteella kirjataan varaus, mikäli veloite perustuu aiempaan tapahtumaan ja sen toteutuminen on todennäköistä, mutta toteutumisajankohta tai toteutuva määrä on epävarma. Lisäksi veloitteen pitää perustua joko tosiasialliseen tai oikeudelliseen veloitteeseen ulkopuolista kohtaan. Jos osasta veloitetta on mahdollista saada korvaus joltakin kolmannelta osapuolelta, korvaus kirjataan erilliseksi omaisuuseräksi, mutta vasta siinä vaiheessa, kun korvauksen saaminen on käytännössä varmaa.

1.13 Tuloverot

Tuloslaskelman veroihin sisältyvät Pohjolan konserniyhtiöiden tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verot, aikaisempien tilikausien verot ja laskennallinen verokulu tai -tuotto.

Laskennallinen verovelka lasketaan kaikista kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista väliaikaisista eroista. Laskennallinen verosaaminen lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista ja verotuksessa vahvistettavista tappioista. Mikäli verotettavan tulon kertyminen on todennäköistä siten, että saaminen voidaan hyödyntää, se kirjataan.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset netotetaan yhtiöittäin. Yhdistelytoimenpiteistä aiheutuneita laskennallisia verovelkoja ja -saamisia ei netoteta. Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan sen säädetyn verokannan mukaan, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa. Mikäli laskennallinen vero aiheutuu tase-eristä, joiden muutokset eivät vaikuta tuloslaskelmaan, myöskään laskennallisen veron muutosta ei kirjata tuloslaskelmaan vaan muihin laajan tuloksen eriin.

1.14 Tuloutusperiaatteet

Korollisten omaisuus- ja velkaerien korkotuotot ja -kulut kirjataan suoriteperusteisesti. Myös sellaisten saamisten korot tuloutetaan, joiden erääntyneitä maksuja on hoitamatta. Tällainen korkosaaminen sisällytetään arvonalentumistestaukseen. Saamisen hankintamenon ja sen nimellisarvon välinen ero jaksotetaan korkotuottoihin ja velasta saadun määrän ja sen nimellisarvon erotus korkokuluihin.

Palkkiotuotot ja -kulut palveluista kirjataan palvelun suorittamisen yhteydessä. Sellaisista kertamaksuisista palkkioista, jotka koskevat useita vuosia ja joita mahdollisesti joudutaan palauttamaan myöhemmin, tuloutetaan vain tilikaudelle kuuluva osuus.

Osingot tuloutetaan pääsääntöisesti silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt osingonjakopäätöksen.

Tuloslaskelmassa esitetään tuotto- ja kuluerät erikseen niitä toisistaan vähentämättä, jollei tuoton ja kulun yhdistäminen yhdeksi eräksi ole perusteltua oikean ja riittävän kuvan antamiseksi.

Yhteenvedo tuloslaskelmaerien esittämisestä tilinpäätöksessä:

Korkokate	korkoinstrumenttien saadut ja maksetut korot, jaksotettu nimellisarvon ja hankinta-arvon välinen erotus, korkojohdannaisten korot sekä arvomuutos käyvän arvon suojauksessa, palkkiot, joiden katsotaan olevan korvausta pankin ottamasta rahoitusinstrumenttiin liittyvästä riskistä ja joiden katsotaan kuuluvan kiinteäksi osaksi rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa
Vahinkovakuutus toiminnan nettotuotot	vakuutusmaksutulo, vakuutusvelan muutos, sijoitus toiminnan tuotot ja kulut (korot, osingot, realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot, arvonalentumiset) sekä maksetut korvaukset
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	palkkiotuotot ja -kulut sekä epälikvideihin johdannaisiin liittyvän ns. Day 1 -profitin jaksotus
Kaupankäynnin nettotuotot	käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusinstrumenttien käyvän arvon muutokset ilman kertyneitä korkoja, myyntivoitot ja -tappiot sekä osingot
Sijoitus toiminnan nettotuotot	myytävissä olevien rahoitusvarojen realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot, arvonalentumiset, osingot sekä sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutokset, myyntivoitot ja -tappiot, vuokrat ja muut kiinteistöihin liittyvät kulut
Liiketoiminnan muut tuotot	muut liiketoiminnan tuotot, keskuspankkipalvelumaksu
Henkilöstökulut	palkat, palkkiot, eläkekulut, osakeperusteiset henkilöstöetuudet, henkilösivukulut
Muut hallintokulut	toimistokulut, ICT-kulut, muut hallintokulut
Liiketoiminnan muut kulut	pankkivero, poistot, vuokrat ja muut kulut

1.15 Segmenttiraportointi

Toimintasegmenttien määrittelyn lähtökohtana on taloudellinen informaatio, jota toiminnasta vastaava päättäjä säännöllisesti seuraa. Raportoivat toimintasegmentit ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus, Varainhoito ja Konsernitoiminnot.

Kuvaus toimintasegmenteistä ja segmenttiraportoinnin laatimisperiaatteet on kerrottu segmenttikohtaisten tietojen yhteydessä.

1.16 Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Tilinpäätöstä laadittaessa tehdään tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, joiden lopputulemat voivat poiketa tehdyistä arvioista ja oletuksista. Lisäksi joudutaan käyttämään harkintaa tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamisessa.

Vakuutus sopimuksista aiheutuvan velan määrään sisältyy useita harkinnanvaraisia tekijöitä ja epävarmuustekijöitä. Vahinkovakuutuksen osalta ulkoista toimintaympäristöä koskevien oletusten lisäksi arviointi pohjautuu pääosin omien vahinkotilastojen vakuutusmatemaattiseen analyysiin. Johdon harkintaa edellytetään erityisesti velan diskonttokoron määrittämisessä sekä arvioitaessa jo sattuneiden vahinkojen korvausmenoa. Vakuutus sopimuksiin liittyvien arvioiden epävarmuustekijöistä ja niiden vaikutuksista on kerrottu liitetiedossa 33 ja 76.

Liiketoimintojen yhdistämisessä hankittujen vakuutus sopimusten, asiakashuhteiden ja tuotemerkkien arvot perustuvat arvioihin muun muassa tulevista rahavirroista sekä käytettävästä diskonttokorosta. Näiden oletusten ja arvioiden vaikutukset on kerrottu liitetiedossa 25.

Liikearvo, taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat hyödykkeet sekä keskeneräiset aineettomat hyödykkeet testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Arvonalentumistestauksessa määriteltävä kerrytettävissä oleva rahamäärä pohjautuu usein käyttöarvoon, jonka laskemisessa on tehtävä arvioita tulevista rahavirroista ja käytettävän diskonttokoron suhteen. Näiden oletusten ja arvioiden vaikutukset on kerrottu liitetiedossa 25.

Saamisten arvonalentumistestaus laaditaan joko saamiskohtaisesti tai saamisryhmäkohtaisesti. Saamiskohtainen arvonalentumistestaus perustuu johdon arvioon tulevaisuuden rahavirroista lainakohtaisesti. Kriittisimpänä tekijänä lainakohtaisessa arvonalentumistestauksessa on määrittää rahavirta, jonka toteutuminen on todennäköisintä.

Saamisryhmäkohtainen arvonalentuminen perustuu taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävään tilastolliseen malliin, jossa tulevia todennäköisiä tappioita oikaistaan historiatietoihin perustuvilla toteutuneilla tappioilla. Tällöin johdon harkintaa tarvitaan siihen, kuinka hyvin historiatiedoilla oikaistut arviot tulevaisuuden tappioista vastaavat toteutuneita tappioita ja tarvitaanko niihin mahdollisia oikaisuja.

Myytavissä olevien rahoitusvarojen, lainoihin ja saamisiin sisältyvien saamistodistusten sekä eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumisen testaus on tehtävä jokaisena tilinpäätöspäivänä. Mikäli arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä, arvonalentuminen kirjataan tuloslaskelmaan. Objektiivisen näytön todentamiseen sisältyy johdon harkintaa. Oman pääoman ehtoisten instrumenttien osalta arvonalentuminen on lisäksi kirjattava, mikäli arvonalentuminen on merkittävä tai pitkäaikainen. Merkittävän ja pitkäaikaisen arvonalennuksen määrittäminen on osa normaalia johdon harkintaa. Objektiivisen näytön määrittäminen tehdään kaksivaiheisesti listaamalla ensin säännöllisesti tiettyjen hälytysrajojen ylittävät instrumentit erityistarkasteluun. Erityistarkastelussa olevia instrumentteja arvioidaan jatkuvasti arvonalentumisen varalta. Arvonalennus kirjataan viimeistään silloin kun instrumenttikohtaisesti määritellyt enimmäisrajat pitkäaikaisuuskriteereille (keskimäärin 18 kk) tai 40 %:n merkittävyysskriteeri ylittyvät.

Johdon on arvioitava, milloin rahoitusinstrumenttien markkinat eivät ole toimivat. Johdon on lisäksi arvioitava, onko yksittäinen rahoitusinstrumentti aktiivisen kaupankäynnin kohteena ja markkinoilta saatava hintatieto luotettava indikaatio instrumentin käyvästä arvosta. Kun rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään arvostusmenetelmän avulla, johdon harkintaa tarvitaan tällöin sovellettavan arvostusmenetelmän valintaan. Siltä osin, kun mallien tuottamiin tuloksiin ei ole käytettävissä markkinoilta saatavia syöttötietoja, johdon on arvioitava kuinka paljon käytetään muita tietoja.

Eläkevelvoitteiden nykyarvo riippuu useista eri tekijöistä, jotka määritetään vakuutusmatemaattisesti useita oletuksia käyttäen. Diskonttauskorko, tulevat palkkojen ja eläkkeiden korotukset ja inflaatio ovat oletuksia, joita käytetään eläkkeistä aiheutuvia nettomenoja (tai -tuloja) määrittäessä. Vakuutusmatemaattisten oletusten muutokset vaikuttavat eläkevelvoitteiden kirjanpitoarvoon. Asia on esitetty tarkemmin liitetiedossa 35.

Sijoituskiinteistöjen arvostaminen käypään arvoon pohjautuu tietyiltä osin johdon tekemiin arvioihin kohteiden markkina-arvoista. Sijoituskiinteistöjen arvostuksessa on käytössä myös tuottoarvomenetelmään pohjautuva laskentamalli, jossa hyödynnetään arvioita kohteiden tulevista nettotuotoista kirjanpitoarvoon. Asia on esitetty tarkemmin liitetiedossa 88.

1.17 Uudet standardit ja tulkinnat

Pohjola-konserni ottaa käyttöön vuonna 2014 seuraavat standardit ja tulkinnat:

- IFRS 10 "Konsernitilinpäätös" rakentuu nykyisille periaatteille, joiden mukaan määräysvalta ratkaisee, sisällytetäänkö tietty yhteisö emoyrityksen konsernitilinpäätökseen. Standardi sisältää uutta ohjeistusta sellaisia tilanteita varten, joissa määräysvallan olemassaolo on vaikeaa todeta. Standardimuutoksen johdosta OP-Pohjola-ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltävien yritysten määrä kasvaa, kun yhdisteltäväksi tulee kiinteistöyhtiöitä ja erilaisia rahastoja. Taseessa saamiset yleisöltä pienenee ja kiinteistöomaisuuden määrä kasvaa vastaavasti. Yhdisteltävien rahastojen arvomuutokset siirtyvät laajasta tuloksesta tuloslaskelmaan.
- IFRS 11 "Yhteisjärjestelyt" standardi painottaa yhteisjärjestelyjen kirjanpidollisessa käsittelyssä niistä seuraavia oikeuksia ja velvoitteita enemmän kuin niiden oikeudellista muotoa. Yhteisjärjestelyjä on kahden tyyppisiä: yhteiset toiminnot ja yhteisyritykset. Lisäksi standardi edellyttää, että yhteisyritysosuuksien raportoinnissa käytetään ainoastaan pääomaosuusmenetelmää. Muutoksella on vähäinen vaikutus OP-Pohjola-ryhmän taseeseen ja laajaan tuloslaskelmaan.
- IFRS 12 "Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhteisöissä" standardi sisältää liitetietovaatimukset, jotka koskevat erilaisia osuuksia muissa yhteisöissä, mukaan lukien osakkuusyhtiöt, yhteisjärjestelyt, strukturoidut yhteisöt ja muut, taseen ulkopuolelle jäävät yhtiöt. Uusi standardi tulee laajentamaan liitetietoja, joita ryhmä esittää omistuksistaan muissa yhteisöissä.
- IAS 32:n Rahoitusinstrumentit: esittämistapa muutos Rahoitusvarojen ja -velkojen vähentäminen toisistaan. Muutos tarkentaa rahoitusvarojen ja -velkojen nettomääräistä esittämistä koskevia sääntöjä ja lisää aihetta koskevaa soveltamisohjeistusta. Standardin muutoksella ei tule olemaan olennaista vaikutusta OP-Pohjola-ryhmän tilinpäätökseen.

- IAS 36:n Omaisuuserien arvon alentuminen muutos Recoverable Amount Disclosures for Non-Financial Assets. Muutos täsmentää liitetietovaatimuksia, jotka koskevat sellaisia rahavirtaa tuottavia yksiköitä, joihin on kohdistunut arvonalentumiskirjauksia.
- IAS 39:n Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen muutos Novation of Derivatives and Continuation of Hedge Accounting. Muutos koskee suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä tilanteissa, joissa johdannaisopimus siirretään keskusvastapuoliselvitykseen. Standardimuutoksen myötä suojauslaskentaa voidaan jatkaa tiettyjen ehtojen täyttyessä kyseisissä siirtotilanteissa.
- IFRIC 21 tulkinta "Julkiset maksut" koskee julkisen maksun suorittamisvelvollisuutta koskevan velan kirjanpitokäsittelyä. Tulkinta määrittelee mikä on veloitteen synnyttävä tapahtuma, joka aiheuttaa julkisen maksun suorittamisvelvollisuutta koskevan velan kirjaamisen. OP-Pohjola-ryhmässä tulkinta koskee mm. pankkiveron kirjaamista. Tulkintaa ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.

IASB (International Accounting Standards Board) on julkaissut myös muita tulevia standardimuutoksia. Muut merkittävät myöhemmin voimaan tulevat standardimuutokset koskevat rahoitusinstrumenttien luokittelua ja arvostamista, arvonalentumisten käsittelyä, suojauslaskentaa sekä vakuutusopimuksia ja vuokrasopimuksia. Lisäksi IASB on ennakoinut julkaisevansa myös muita tilinpäätösinformaatiota koskevia muutoksia. OP-Pohjola-ryhmässä seurataan muutosten etenemistä aktiivisesti.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Liite 2. Pohjola-konsernin riskien ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet

Pohjolan arvot sekä strategiset ja taloudelliset tavoitteet muodostavat riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan perustan.

Riskienhallinnan tehtävänä on tunnistaa ne uhat ja mahdollisuudet, jotka vaikuttavat strategian toteutumiseen. Riskienhallinnan tavoitteena on tukea strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista valvomalla, että otetut riskit ovat oikeassa suhteessa riskinkantokykyyn.

Pohjola-konsernin toiminnan merkittävimmät riskit ovat luottoriski, markkinariskit ja likviditeettiriskit, vakuutusriskit ja sijoitusten markkinariskit sekä kaikkeen liiketoimintaan liittyvät strategiset ja operatiiviset riskit.

Pohjola Pankki Oyj:n hallitus hyväksyy vuosittain tarkistettavan Pohjola-konsernin riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet, joka perustuu OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvoston vahvistamiin riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteisiin. Periaatteet linjaavat, miten riskien- ja vakavaraisuuden hallintaprosessi järjestetään Pohjola-konsernissa.

1. Riskienhallinnan organisointi

Pohjola Pankin hallitus on ylin päätöksentekaelin Pohjola-konsernin riskienhallintaan ja vakavaraisuuden hallintaan liittyvissä asioissa. Se päättää riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan tavoitteista ja organisoinnista, vahvistaa konsernin riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet, riskipolitiikan, sijoitussuunnitelmat sekä merkittävimmät riskienhallintaa koskevat toimintaperiaatteet. Lisäksi hallitus valvoo ja seuraa riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan toteuttamista. Hallitus vastaa riskienhallintajärjestelmien riittävydestä, vahvistaa liiketoiminnan tavoitteet, arvioi konsernin ja yhtiökohtaisten pääomapuskurien tarpeen, vahvistaa pääomasuunnitelmat, omien varojen ennakoivan varautumissuunnitelman ja päättää periaatteista, joilla varmistetaan, että yhtiö ja sen konserni toimii ulkoisen sääntelyn ja sisäisten toimintaohjeiden mukaisesti (compliance). Lisäksi hallitus päättää raportoinnista, jolla ylin johto seuraa konsernin ja tytäryhtiöiden liiketoimintaa, riskinkantokykyä ja riskiasemaa. Hallitus arvioi vakavaraisuuden hallinnan tarkoituksenmukaisuutta, kattavuutta ja luotettavuutta Pohjola-konsernissa laajempaan kokonaisuutena vähintään kerran vuodessa. Hallitus hyväksyy myös konsernin päätöksentekojärjestelmän, nimittää rahoitusjohdon jäsenet sekä vahvistaa Underwriting-johdon tehtäväkuvauksen ja tehdyt nimitykset.

Hallitus on asettanut vastuulleen kuuluvien riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa koskevien tehtävien valmistelua varten riskienhallintavaliokunnan. Riskienhallintavaliokunnan tehtävänä on avustaa yhtiön hallitusta varmistamaan, että yhtiöllä ja sen konsernilla on koko toiminnan kattavat riittävät vakavaraisuuden- ja riskienhallintajärjestelmät. Valiokunnan tehtävänä on myös valvoa, että yhtiö ja sen konserni eivät toiminnassaan ota niin suuria riskejä, että niistä voisi aiheutua olennaista vaaraa yhtiön ja sen konsernin vakavaraisuudelle, maksuvalmiudelle tai kannattavuudelle, ja että yhtiön ja sen konsernin riskinkantokyky on riittävä turvaamaan toiminnan jatkuvuuden.

Tehtävänsä toteuttamiseksi Riskienhallintavaliokunta käsittelee yhtiön ja sen konsernin riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet, riskipolitiikan ja muut riskienhallintaa koskevat yleisohjeet. Valiokunta valvoo yhtiön ja konsernin riskienhallintajärjestelmien kattavuutta ja toimivuutta, sekä pääomien määrää ja laatua, tuloksen kehittymistä, riskiasemaa sekä riskipolitiikan, limiittien ja muun ohjeistuksen noudattamista. Lisäksi valiokunta valvoo, että yhtiön riskienhallinta on lakien ja viranomaismääräysten ja ohjeiden mukaista. Riskienhallintavaliokunta raportoi hallitukselle.

Pohjola-konsernin keskeiset päätöksentekaelimet ja raportointisuhteet ovat tiivistetysti seuraavat:

Pohjola-konsernin johtoryhmä huolehtii yhtiön ja sen konsernin kokonaisohjauksesta siten, että koko konsernille asetetut tulos-, riskinkantokyky- ja muut tavoitteet saavutetaan yhteisiä strategioita ja toimintaperiaatteita noudattaen. Tehtävänsä toteuttamiseksi johtoryhmän tehtävänä on käsitellä erityisesti yhtiön ja sen konsernin strategia ja liiketoimintasuunnitelma, hallitukselle esitettävät merkittävät asiat, tase- ja riskienhallinnan linjakysymykset sekä merkittävät hankinnat ja projektit.

Rahoitusjohto tekee hallituksen vahvistamien valtuuksien puitteissa asiakas-, pankki- ja maariskisiä koskevia vastuuraja-, limiitti- ja luottopäätöksiä. Rahoitusjohtajan puheenjohtajana toimii Pohjolan Pankkitoiminnan johtaja. Rahoitusjohto on delegoinut pienemmät päätösvaltuudet luottokomitealle ja liiketoimintavastaaville, jotka tekevät luottoriskisiä koskevia päätöksiä vahvistettujen valtuuksien puitteissa.

Pankkitoiminta, Varainhoito ja Vahinkovakuutus ovat ensisijaisessa vastuussa riskinotosta, tuloksesta ja sisäisen valvonnan sekä riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan periaatteiden noudattamisesta. Liiketoiminnoissa on oikeus tehdä riskin ottamista koskevia päätöksiä hyväksyttyjen päätöksentekovaltuuksien, vastuurajojen ja limiittien puitteissa konsernin riskipolitiikkaa ja ohjeita noudattaen.

Tytäryhtiöiden hallitukset varmistavat sen, että tytäryhtiöissä noudatetaan soveltuvin osin Pohjola-konsernin riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan periaatteita, ja että yhtiöillä on toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä sisäinen valvonta ja riittävät riskienhallintajärjestelmät.

Vuoden 2013 alussa toteutetussa keskusyhteisökonsernin organisaatiouudistuksessa riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan tehtäviä keskitettiin Pohjolasta emoyhtiö OP-Pohjola osk:iin. Organisaatiomuutoksen myötä Pohjolan riskienhallintajohto ja tasehallintajohto lopettivat toimintansa vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Pohjolan riskienhallintajohtaja on edelleen jäsen Pohjola-konsernin johtoryhmässä ja tämän lisäksi emoyhtiön Riskienhallinnan ohjauksen johtoryhmässä sekä OP-Pohjola-ryhmän riskienhallintatoimikunnassa. Pohjolan talousjohtaja on jäsen emoyhtiön Talouden ohjauksen johtoryhmässä.

Pohjolan riskienhallintajohtajan tehtävänä on kehittää ja toteuttaa kokonaisvaltaista riskien- ja vakavaraisuudenhallintaa Pohjola-konsernissa yhteistyössä muiden johtoryhmän jäsenten sekä emon riskienhallinnan kanssa. Riskienhallintajohtaja ja emoyhtiön riskienhallinta avustavat hallitusta, Riskienhallintavaliokuntaa ja Tarkastusvaliokuntaa konsernin riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteiden laadinnassa ja kehittämisessä sekä konsernin riskipolitiikan laadinnassa. Lisäksi riskienhallintajohtajan ja emoyhtiön riskienhallinnan ohjauksen tehtäviin kuuluu Pohjola-konsernin riskinkantokyvyn ja riskipolitiikan toteutumisen seuranta ja raportointi sekä riskien ottamista koskevien päätöksentekovaltuuksien ja -ohjeiden valmistelu ja ylläpito. Riskienhallinta toimii myös päätöksenteon tukena ja laadunvalvojana luottopäätösprosessissa. Lisäksi se arvioi uusien tuotteiden ja toimintamallien käyttöönottoon liittyvät riskit.

Strategisten riskien, liiketoimintariskien ja operatiivisten riskien tunnistamisen ja arvioinnin koordinointi, seuranta ja raportointi toteutetaan riskienhallinnassa.

OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisö vastaa OP-Pohjola-ryhmää koskevasta ryhmätason riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta sekä OP-Pohjola-ryhmän riskienhallintajärjestelmän riittävydestä ja ajanmukaisuudesta. OP-Pohjola-ryhmän riskienhallinnan ohjaus on liiketoiminnasta riippumaton vastuualue, joka linjaa, ohjaa ja valvoo ryhmän ja sen yhteisöjen kokonaisvaltaista riskienhallintaa. Pohjola-konserni noudattaa osana OP-Pohjola keskusyhteisökonsemin ja OP-Pohjola-ryhmää riskien ja vakavaraisuudenhallinnassaan OP-Pohjola-ryhmätason riskien ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteita. Riskienhallinta ja sisäinen tarkastus arvioivat Pohjola-konsernin riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan toimivuutta säännöllisesti.

2. Riskinkantokyky ja vakavaraisuuden hallinta

Pohjola-konsernin riskinkantokyky muodostuu kannattavaan liiketoimintaan perustuvasta riittävästä vakavaraisuudesta sekä laadullisista tekijöistä, joihin kuuluvat muun muassa luotettava hallinto, sisäinen valvonta, riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta. Pohjola-konsernin lakisääteinen vakavaraisuus määräytyy luottolaitoslain perusteella. Pohjola-konsernin pitkän aikavälin vakavaraisuustavoitteena on vähintään 11,0 % ydinvakavaraisuus (Core Tier 1).

Vahinkovakuutustoiminnan lakisääteinen vakavaraisuus määräytyy vakuutusyhtiölain perusteella ja siihen vaikuttavat vakavaraisuuspääomalle asetetut vähimmäisvaatimukset, toimintapääoman minimi ja tasoitusmäärä. Vahinkovakuutustoiminnan pääomitusavoite on 70 % vakuutusmaksutuotoista.

Pohjola Pankki Oyj:n luottoriskin vakavaraisuusvaade lasketaan Basel II sisäisten luottoluokitusten perusmenetelmällä yritysastuille, luottolaitosastuille, oman pääoman ehtoisiin sijoituksiin, kaupankäyntivaraston vastapuoliriskille ja arvopaperistetuille erille. Vähittäisvastuiden vakavaraisuusvaade lasketaan sisäisten luottoluokitusten menetelmällä. Muille luottoriskierille sekä markkinariskeille vakavaraisuusvaade lasketaan standardimenetelmällä. Baltian liiketoiminnan vakavaraisuusvaateen laskentaan käytetään standardimenetelmää. Operatiivisten riskien vakavaraisuusvaade lasketaan standardimenetelmän mukaisesti.

Vakavaraisuuden hallintaprosessissa on Basel II:n myötä arvioitava pääomien riittävyyttä riskien kokonaistarkastelun pohjalta, jolloin vähimmäispääomavaateen laskennassa on otettava huomioon kaikki liiketoimintaan liittyvät oleelliset riskit. Riskejä ovat mm. pilari I:n vähimmäispääomavaateeseen sisältyvät riskit (luotto-, markkina- ja operatiiviset riskit), pilari I:ssä vain osittain huomioidut riskit ja riskit, jotka jäävät täysin pilari I:n ulkopuolelle (mm. rahoitustaseen korkoriski ja luottosalkkujen keskittyneisyysriski) sekä ulkoiseen toimintaympäristöön kuuluvat riskit (mm. suhdanteiden vaikutus ja lainsäädännön muutokset). Pohjola käyttää näiden riskien arviointiin pääasiassa omaa taloudellisen pääomavaateen malliaan.

Vuoden 2016 alussa voimaan tulevat Solvenssi II -säännösten johdosta vakuutusyhtiöiden pääomavaateet kasvavat merkittävästi. Laskentasääntöjen ja erilaisten siirtymäsääntöjen yksityiskohtiin liittyy toistaiseksi epävarmuutta. Valmistautuminen Solvenssi II:n voimaantuloon etenee aikataulussa.

Vakavaraisuuden hallinnassa painotetaan voimakkaasti kannattavuutta ja pääomien tehokasta käyttöä. Pääomien hallinta hoidetaan keskitetysti emoyhtiön toimesta. Tytäryhtiöistä jaetaan vuosittain osinkona emoyhtiölle ylimääräinen pääoma ja tarvittaessa emoyhtiö pääomittaa tytäryhtiöitä pääomalainoilla tai oman pääoman sijoituksin.

Liiketoimintaa ohjataan ja seurataan liiketoiminnoittain ja pääomat allokoidaan riskien perusteella liiketoiminnoille. Liiketoimintojen tulosta verrataan liiketoiminnoille allokoituun pääomaan ja liiketoimintojen operatiivisia oman pääoman tuottoja seurataan asetettuja tavoitteita vasten.

Vakavaraisuuden hallinta on osa kokonaisvaltaista riskienhallintaa. Sen tavoitteena on varmistaa pääomien tehokas käyttö ja pääomien riittävä määrä ja laatu. Näin turvataan häiriötön toiminta myös odottamattomien tappioiden varalta. Vakavaraisuuden hallinta perustuu ennakoivaan lähestymistapaan ja sen lähtökohtana on konsernin liiketoimintastrategia ja -suunnitelmat. Vakavaraisuuden hallintaprosessissa laaditaan vakavaraisuustavoitteen lisäksi pääomitusavoitteet liiketoiminnoittain, vakavaraisuusennusteet, stressitestit, skenaariot ja herkkyyshanalyysit sekä varautumissuunnitelma vakavaraisuustavoitteen ylläpitämiseksi kaikki liiketoiminnasta ja ulkoisen toimintaympäristön muutoksista aiheutuvat olennaiset riskit huomioon ottaen.

Oikein mitoitettu riskinotto, pääomarakenne, vahva tulokunto ja ennakoiva riskienhallinta turvaavat Pohjola-konsernin riskinkantokyvyn.

3. Taloudellinen pääomavaade

Taloudellinen pääomavaade on Pohjola-konsernin oma arvio pääoman määrästä, joka riittää kattamaan liiketoiminnan ja toimintaympäristön riskeistä syntyvät mahdolliset vuotuiset tappiot 99,97 prosentin varmuudella. Taloudellinen pääomavaade lasketaan riskilajikohtaisilla malleilla, joiden tulokset yhdistetään ottaen huomioon riskilajien väliset korrelaatiot ja näistä johtuvat hajautushyödyt. Riskienhallinta analysoi mallin toimivuutta vähintään vuosittain ja esittää tarvittaessa muutoksia mallin rakenteisiin tai sen muuttujiin. Keskusyhteisön johtokunta vahvistaa taloudelliseen pääomavaateeseen sisällytettävät riskit ja niiden pääomavaateen laskennan yleiset säännöt. Mallin toimivuus arvioidaan Pohjola-konsernin näkökulmasta konsernin johtoryhmässä vuosittain. Pohjola-konsernin taloudellisen pääomavaateen malli on otettu käyttöön vuoden 2009 aikana.

Taloudellinen pääomavaade kuvaa viranomaisvaadetta paremmin liiketoimintaan sisältyvää riskiä. Pohjola-konsernin taloudellisen pääomavaateen mallin avulla luodaan laskennallinen perusta liiketoimintojen ohjaamiseen, jolloin pääomaa voidaan allokoida tehokkaasti vastaamaan kunkin liiketoimintayksikön riskejä.

4. Riskinottohalukkuus

Pohjola-konsernin suhtautuminen riskinottoon on maltillinen ja liiketoiminta perustuu harkittuun riski/tuotto-ajatteluun. Pohjola-konsernin riskinottohalukkuus määritellään suhteuttamalla riskit konsernin riskinkantokykyyn ja odotettuihin tuottoihin. Pohjola-konsernin liiketoiminnassa hyödynnetään luottoriskiä, markkinariskejä, rahoitusriskiä sekä vakuutus- ja sijoitustoiminnan riskiä. Liiketoiminnan harjoittamiseen liittyy myös strategiset, liiketoiminta-, compliance- ja operatiiviset riskit. Vuonna 2014 riskinottoaso on tarkoitus pitää varovaisena ja sitä pyritään erityisesti kohdentamaan asiakasliiketoimintaan. Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan riskinotossa pienennetään vähitellen riskiallokaatiota pitkän aikavälin suunnitelman mukaisesti.

Pankkitoiminnassa tavoitteena on, ettei luottotappioiden ja arvonalentumisten määrä suhdannekierron aikana keskimäärin ylitä 0,30 % luotto- ja takauskannasta.

Vahinkovakuutustoiminnassa tavoitteena on, että korvauskulujen (pl. korvausten hoitokulut) ja vakuutusmaksutuottojen välinen riskisuhde ei ylitä 70 %.

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan tavoitteena on, että sijoitustoiminnan riskeistä 95 % todennäköisyydellä aiheutuva vuositason

sijoitusomaisuuden negatiivinen tuotto käyvin arvo in ei ylitä 50 milj. euroa.

Konsernitoimintojen tavoitteena on, että OP-Pohjola-ryhmän maksuvalmius on turvattu likviditeettireservin ja muiden likviditeetin hoitosuunnitelman mukaisten toimenpiteiden turvin vähintään seuraavien 12 kuukauden ajan mahdollisten uhkaskenaarioiden toteutuessaakin.

Konsernin riskinottohalukkuus tarkistetaan vuosittain ja tarkennetaan riskilajeittain asettamalla tavoitearvot riskilajikohtaisille mittareille suhdannetilanne ja markkinanäkymät huomioon ottaen. Hallitus tarkistaa riskinottohalukkuuden ja riskipolitiikat aina suhdannanäkymien oleellisesti muuttuessa. Lisäksi se arvioi puolivuositain riskinottotason ja -halukkuuden sekä näihin liittyvät päivitystarpeet.

5. Riskipolitiikka

Riskinottoa ohjataan vuosittain laadittavalla Pohjola-konsernin riskipolitiikalla, jonka Pohjolan hallitus hyväksyy. Pohjolan riskipolitiikka perustuu OP-Pohjola-ryhmän riskipolitiikkaan. Riskipolitiikassa ja sitä täydentävässä muussa riskilajikohtaisessa ohjeistuksessa riskinottohalu kohdennetaan riskilajeille siten, että konsernin liiketoiminnalliset tavoitteet ovat saavutettavissa riskinkantokykyä ja vakavaraisuustavoitteita vaarantamatta. Riskipolitiikan avulla rajoitetaan myös riskikeskittymien syntymistä.

Vahinkovakuutustoimintaa ohjaavat lisäksi henkilö- ja yritysasiakkaiden riskipolitiikat, jälleenvakuutusperiaatteet, sijoitussuunnitelmat ja vakuutusvelan korkoriskin suojaamista koskeva politiikka.

6. Strategisten ja liiketoimintariskien hallinta

Strategisten ja liiketoimintariskien hallinnan tavoitteena on luoda riskejä ennalta ehkäisevä kulttuuri. Riskienhallinta perustuu liiketoiminnan kaikilla osa-alueilla noudatettavaan suunnitelmallisuuteen, huolellisuuteen ja jatkuvuuteen. Riskien toteutumista ehkäistään kehittämällä prosesseja, joiden avulla kyetään tunnistamaan ja arvioimaan potentiaalisia riskejä entistä paremmin ja johtamaan riskien hallitsemiseksi käynnistettyjä toimenpiteitä tehokkaammin.

6.1 Strateginen riski ja liiketoimintariskit

Strategiset riskit ja liiketoimintariskit syntyvät kilpailusta, sisäisestä paineesta tai markkinavoimista, jotka aiheuttavat volyymien, katteiden tai kulujen odottamattomia heilahteluja ja siten vaikuttavat tuloksen volatilitettiin ja pitkän tähtäimen liiketoimintatavoitteiden saavuttamiseen. Strategiset riskit ja liiketoimintariskit voivat syntyä myös väärän strategian valinnasta sekä puutteellisesta johtamisesta ja seurannasta tai hitaasta reagoinnista toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

6.2 Strategisten ja liiketoimintariskien hallinnan menetelmät ja mittaus

Strategiset riskit hallitaan jatkuvalla suunnittelulla, joka perustuu analyysihin ja ennusteisiin markkina-alueiden kehityksestä, kilpailutilanteesta sekä asiakkaiden tulevista tarpeista. Pohjola-konsernin strategia liiketoiminnoittain tarkennetaan vuosittain. Strategisia riskejä seurataan liiketoiminnoittain.

Riskejä ja niiden merkittävyyttä seurataan ja arvioidaan vuosittain liiketoimintastrategioiden ja –suunnitelmien päivitysten yhteydessä. Samassa yhteydessä arvioidaan myös toimintaympäristössä ja kilpailutilanteessa tapahtuneita muutoksia ja niiden vaikutusta strategian toteuttamiseen sekä yhdistetään tunnistetut riskitekijät suunniteltuihin strategisiin hankkeisiin.

6.3 Strategisten ja liiketoimintariskien seuranta ja raportointi

Strategisia ja liiketoimintariskejä sekä niihin liittyviä riskienhallintatoimenpiteitä seurataan käyttäen riskikarttoja ja riskirekistereitä, joihin tunnistetut ja arvioidut riskit on rekisteröity.

Strategisista ja liiketoimintariskeistä laaditaan katsaukset kaksi kertaa vuodessa.

7. Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että puutteellisista tai virheellisistä menettelytavoista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä aiheutuu taloudellista tappiota tai muita haitallisia seuraamuksia. Operatiivinen riski sisältää myös compliance-riskin. Operatiivinen riski voi ilmetä myös maineen tai luottamuksen heikkenemisenä tai menetyksenä.

7.1 Operatiivisten riskien hallinnan menetelmät ja mittaus

Operatiiviset riskit ovat laadullisia, eikä niiltä voida koskaan täysin suojautua. Operatiivisten riskien hallinnalla pyritään varmistamaan, ettei riskeistä aiheudu ennalta arvaamattomia taloudellisia seurauksia tai maineen menetystä.

Operatiivisten riskien hallinnan keskeisin osa-alue on riskien tunnistaminen ja arviointi sekä kontrolli- ja hallintakeinojen toimivuuden ja riittävyyden varmistaminen. Tavoitteena on tunnistaa operatiiviset riskit kaikista merkittävistä tuotteista, palveluista, toiminnoista, prosesseista ja järjestelmistä ml. ulkoistukset. Tunnistamisessa huomioidaan myös rahoitusjärjestelmän lainastaiseen hyväksikäyttöön (rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen) sekä sääntelyn noudattamiseen liittyvät riskit.

Tunnistettujen riskien merkittävyyttä arvioidaan niiden taloudellisen vaikutuksen ja toteutumistodennäköisyyden kautta ja arvioinnissa

huomioidaan myös maineriski.

Pohjolassa noudatetaan operatiivisten riskien hallinnassa yhtenäistä OP-Pohjola-ryhmätasoisista järjestelmätuettua toimintamallia. Liiketoimintayksiköt toteuttavat operatiivisten riskien kartoitukset, jotka sisältävät liiketoimintaan liittyvien riskien tunnistamisen ja arvioinnin sekä riskiä pienentävien kehitystoimenpiteiden määrittelyn ja seurannan. Liiketoimintayksiköt raportoivat operatiivisten riskien raportointi- ja hallintajärjestelmän kautta kuukausittain kaikki tietyn rajan ylittävät tapahtumat. Tapahtumiin johtaneet syyt ja toimenpiteet, joihin on ryhdytty vastaavanlaisen tapahtuman ennaltaehkäisemiseksi, kuvataan raportointisovellukseen.

Konsernin ja siihen kuuluvien yhtiöiden operatiivisten riskien tasoa ja riskejä rajoittavia hallintakeinoja arvioidaan säännöllisesti sekä välittömästi aina tilanteen niin vaatiessa yhtenäisin menetelmin. Tärkeä osa operatiivisten riskien hallintaa ovat myös sisäisen tarkastuksen tekemät selvitykset sekä riittävän tiedonkulun varmistaminen.

7.2 Operatiivisten riskien seuranta ja raportointi

Operatiiviset riskit luokitellaan raportointia varten eri kategorioihin. Tunnistetuista ja toteutuneista riskeistä raportoidaan toimivalle johdolle. Merkittävimmät riskit raportoidaan lisäksi Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen riskienhallintavaliokunnalle. Olennaisista säännösten noudattamiseen liittyvistä toteutuneista operatiivisista riskeistä raportoidaan lisäksi Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen tarkastusvaliokunnalle.

8. Compliance-riskin hallinta

Compliance-riski on osa operatiivista riskiä. Compliance-riskillä tarkoitetaan ulkoisen sääntelyn, sisäisten menettelytapojen ja asiakassuhteissa asianmukaisten menettelytapojen ja eettisten periaatteiden noudattamatta jättämisestä aiheutuva riski. Riskin toteutuminen voi taloudellisen menetyksen lisäksi aiheuttaa myös muita sanktioita (esim. yhteisösakko, erilliset velvoitteiden rikkomisesta seuraavat rikemaksut, sekä viranomaisten antamat varoitukset ja huomautukset). Myös compliance-riskin toteutumisen seurauksena voi olla maineen tai luottamuksen heikkeneminen tai menettäminen.

Compliance-toiminta on osa luotettavan hallinnon järjestämistä. Compliance-riskin hallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaikessa konsernin toiminnassa noudatetaan ulkoista sääntelyä ja sisäisiä menettelytapoja, ja että asiakassuhteissa noudatetaan asianmukaisia menettelytapoja.

Compliance-toiminta tukee ylintä johtoa sekä liiketoimintoja compliance-riskien hallinnassa mm. pitämällä liiketoimintavastuulliset tietoisina säännöksissä tapahtuvista olennaisista muutoksista ja niiden mahdollisista vaikutuksista liiketoiminnoille, laatimalla säännösten soveltamista tukevaa ohjeistusta sekä tunnistamalla ja arvioimalla ennakkoavasti säännösten noudattamattomuuteen liittyviä olennaisia haitallisia seurauksia. Compliance-riskit tunnistetaan ja arvioidaan operatiivisten riskien tunnistus- ja arviointiprosessin yhteydessä. Uusiin tuotteisiin, palveluihin ja toimintatapoihin sekä ulkoistuksiin liittyvät compliance-riskit arvioidaan osana käyttöönottoprosessia.

Compliance-toiminnassa valvotaan ja varmistetaan säännösten noudattamista mm. arvioimalla säännösten noudattamista varmistavia sisäisiä prosesseja ja menettelytapoja ja tekemällä tarpeellisia parannusehdotuksia.

9. Pankkitoiminnan riskienhallinta

9.1 Luottoriskien hallinta

Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä tappiosta, joka johtuu siitä, etteivät pankin sopimusosapuolet kykene suoriutumaan sovituista velvoitteistaan, eivätkä saadut vakuudet turvaa saatavia. Luottoriskiin sisältyy myös maa- ja selvitysriskit. Maariski on maittain kohdistettuihin ulkomaisiin saamiin liittyvä luottoriski. Selvitysriski on selvitysprosessiin liittyvä, selvityksen kohteena olevan saamisen menettämisen riski. Luottoriskien hallinnan tavoitteena on rajoittaa asiakas- ja muista vastuista syntyvien luottoriskien negatiiviset tulosvaikutukset hyväksyttävälle tasolle ja samalla optimoida riskituotto-suhdetta. Keskeisessä asemassa luottoriskien hallinnassa ovat luottopäätöksenteko ja luottoprosessin laatu. Prosessia ohjaavat vahvistetut riskipolitiikka, päätöksentekovaltuudet ja toimintaohjeet. Luottoriskejä vähennetään hajauttamalla luottosalkkua sekä määrittelemällä asiakaskohtaiset vakuus- ja kovenanttipolitiikat sekä asiakassuhteen aktiivisella hoidolla. Luottoriskiä vähennetään myös käyttämällä nettoutussopimuksia ja johdannaiskaupassa pörssituotteita. Luottoriskinottoa rajoittavat myös omien varojen perusteella määritellyt suurimmat mahdolliset asiakasvastuut ja käytössä oleva limiittijärjestelmä.

Selvitysriskin hallinnassa korostuu vastapuolten luotettavuuden varmistaminen. Selvitysriskiä vähennetään vakiomuotoisin sopimuksin sekä keskittämällä selvitykset luotettaviin clearing-keskuksiin. Vakuuksien käytöstä ja arvioinnista sekä vakuuslajikohtaisista arvostusprosentteista on kirjalliset toimintaohjeet. Vakuusarvojen kehitystä seurataan säännöllisesti. Vakuuden arvo arvioidaan uudelleen mm. silloin, kun vakuuden arvo on merkittävästi muuttunut tai asiakkaan taloudellinen tilanne on heikentynyt olennaisesti. Suhdanneherkkinä pidettävien vakuuksien arvoa ja niiden käyttökelpoisuutta arvioitaessa noudatetaan erityistä varovaisuutta.

9.2 Luottoriskipolitiikka

Riskipolitiikassa ja sitä täydentävässä ohjeistuksessa määritellään kokonaisvastuiden koostumusta, hajautusta, asiakasvalintaa sekä vakuuksien ja kovenanttien käyttöä koskevat periaatteet. Tarkoituksena on varmistaa luottosalkun riittävä hajautuminen, jotta ei synny liiallisia riskikeskittymiä maittain, asiakasryhmittäin, toimialoittain, luottokelpoisuusluokittain, asiakaskonserneittain tai ajallisesti.

Portfoliotarkastelussa asiakkaat on jaettu kuuteen ryhmään, jotka ovat yritykset, rahoitus- ja vakuutuslaitokset, kotitaloudet, asuntoyhteisöt, OP-Pohjola-ryhmän yhteisöt, julkisyhteisöt sekä kotitalouksia palvelevat voittoja tavoittelemattomat yhteisöt.

Yritysassiakkaiden vastuille on asetettu tavoitearvoja mm. rating-luokittain, asiakaskokonaisuuksittain sekä suhteelliset enimmäismäärät toimialoitain.

Baltian liiketoiminnassa ei ole toistaiseksi kattavasti käytettävissä OP-Pohjola-ryhmän luokittelujärjestelmää. Luotonmyönnössä hyödynnetään kustakin maasta valittujen yhtiöiden toimittamia luottotietoraportteja.

Luottolaitosasiakkaiden riskiä on hajautettu luottokelpoisuusluokittain, liikkeeseenlaskijoittain ja tuotteittain. Lisäksi jälkimarkkinakelpoisten saamistodistussijoitusten likviditeetin varmistamiseksi on määritelty minimikoot emissioille, joihin voidaan sijoittaa. Riskiä on hajautettu asettamalla myös maakohtaiset maalimiitit.

9.3 Luottoriskien limitointi

Vastuuraja on euromääräinen asiakaskohtaisten vastuiden ja avoimen position enimmäismäärä. Vastuuraja vahvistetaan vuosittain vähintään niille yritys- ja yhteisöasiakkaille ja luottolaitosasiakkaille, joiden vastuut tai suunnitellut vastuut ylittävät 5 miljoonaa euroa. Vastuurajapäätöksessä voidaan lisäksi asettaa ajallisia ja tuotekohtaisia rajoitteita. Useimmille yritys- ja yhteisöasiakkaille vahvistetaan myös asiakaskohtainen riskinotto politiikka eli vakuuksien vähimmäismäärä ja käytettävät kovenantit. Vastuurajan myöntäminen edellyttää, että vastapuoli sijaitsee maassa, jolle on hyväksytty maalimiitti.

Maalimiitti on euromääräinen enimmäismäärä saamisille tietyistä maista. Kunkin maan limitin määrä ja siihen mahdollisesti liittyvä aikarajoitus määritellään maan luottokelpoisuuden ja Pohjola Pankki Oyj:n riskinkantokyvyn mukaisesti niin, että se tukee hyväksytyjä liiketoimintaperiaatteita. Maalimiitti tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

9.4 Luottoprosessi

Päivittäinen luottoprosessi on ratkaisevassa asemassa luottoriskien hallinnassa. Riskienhallinnan näkökulmasta luottoprosessin keskeisimmät vaiheet ovat luottokelpoisuuden arviointi (luottoluokittelu), luottopäätöksenteko ja toimeenpano, jotka on eriytetty toisistaan. Luottoprosessin toimivuutta ja laatua valvoo riskienhallinta.

9.5 Luottoluokittelu

Luottoriskin ottamista ohjataan ja riskin määrää arvioidaan OP-Pohjola-ryhmässä luottoriskimalleja hyödyntäen. Luottoluokittelu käsittää luottoriskiparametreihin liittyvät mallit maksukyvyttömyyden todennäköisyydelle (PD, Probability of Default), tappio-osuudelle (LGD, Loss Given Default) ja vastuun määrälle maksukyvyttömyyshetkellä (EAD, Exposure at Default).

Luottoriskimittarit sisäisissä luokituksissa

LUOTTORISKIMITTARIT SISÄISISSÄ LUOKITUKSISSA	
Todennäköisyys sille, että luotolle tulee maksuhäiriöitä vuoden kuluessa	= Maksukyvyttömyyden todennäköisyys PD (%)
Arvio tappiosta, joka luotosta toteutuisi, jos sille tulisi maksuhäiriöitä	= Tappio-osuus LGD (%)
Arvio summasta, jonka asiakas olisi velkaa pankille maksukyvyttömyyden toteutuessa	= Vastuu EAD (€)

Luottoriskimalleja hyödynnetään muun muassa:

- luotonmyöntämisessä ja hinnoittelussa,
- rahoituksen päätösvaltuuksien määrittämisessä,
- luottosalkun laadullisten tavoitteiden asettamisessa ja seurannassa,
- luottoriskiraportoinnissa,
- vakavaraisuuslaskennassa sisäisten luokitusten menetelmässä (IRBA) ja
- taloudellisen pääomavaateen ja odotetun tappion laskennassa.

9.5.1 Maksukyvyttömyyden todennäköisyys

Luottoluokittelun tarkoituksena on ryhmitellä asiakkaat riskin mukaisesti. Asiakkaan luottoluokka arvioi riskiä siitä, että asiakkaan jostakin vastuusta tulee OP-Pohjola-ryhmälle vuoden sisällä järjestämätön saatava tai sitä vakavampi maksuhäiriö. Tämän riskin

suuruudesta kertoo OP-Pohjola-ryhmässä kullekin luottoluokalle arvioitu keskimääräinen maksukyvyyttömyyden todennäköisyys (PD), joka on keskimääräinen todennäköisyys vuoden aikana yli suhdannekierron. Hyvässä taloussuhdanteessa tietyn luottoluokan toteutuneet maksukyvyyttömyiden asiakkaiden osuudet siis tyypillisesti alittavat kunkin luokan arvioidun maksukyvyyttömyyden todennäköisyyden ja huonossa suhdanteessa ylittävät.

OP-Pohjola-ryhmässä on käytössä useita luokittelumalleja asiakkaiden maksukyvyyttömyyden todennäköisyyden arviointiin. Vakavaraisuuslaskennan mukaisiin vähittäisvastuisiin kuuluvien henkilöasiakkaiden luotot luokitellaan omilla luokittelumalleillaan hakemuskvaiheessa sekä osana pankin luottokantaa. Vähittäisvastuisiin vakavaraisuuslaskennassa kuuluvien pienyritysten vastuiden luokitteluun käytetään A-luokittelua tai pienten vastuiden luokittelumallia. Yritysvastuisiin kuuluvien keski suurten ja suurten yritysten luokitteluun käytetään R-luokittelua. Yritysvastuisiin kuuluvien pienten yritysten vastuiden luokitteluun käytetään A-luokittelua. Luottolaitosvastapuolille on oma sisäinen luottoluokittelumalli.

9.5.2 Yritysassiakkaiden luottokelpoisuuden arviointi

Yritysassiakkaiden maksukyvyyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan OP-Pohjola-ryhmän sisäisellä 20-portaisella luottoluokituksella. Yritysvastapuolet luokitellaan luokkiin 1,0–12,0, joista luokkiin 11–12 luokitellaan maksukyvyyttömät asiakkaat.

Yritysassiakkaiden luokittelu OP-Pohjola-ryhmässä

Keski suurten ja suurten yritysasiakkaiden maksukyvyyttömyyden todennäköisyyden arviointi (R-luokittelu) perustuu yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin ja laadullisiin taustatietoihin, jotka viedään tilastolliseen pisteytysmalliin. Asiakkaaseen perehtynyt asiantuntija tekee rating-esityksen mallin tuottaman luokitusehdotuksen ja muun käytettävissä olevan tiedon pohjalta. Mahdolliset tulevaisuuden näkymiin liittyvät muutokset ja epävarmuudet otetaan huomioon varoitusmerkkeinä ja mallin antamaan luokitteluun tehtävinä poikkeuksina. Päätös asiakkaan luottoluokasta tehdään asiantuntijan esityksen pohjalta vähintään vuosittain. R-luokittelussa nykyisin käytettävä malli on otettu käyttöön vuoden 2008 alussa ja se on validoitu vuosittain IRB-vaatimusten mukaisesti.

Pienten yritysasiakkaiden A-luokittelun perustana on Suomen Asiakastieto Oy:n vuodesta 1999 käyttämä luokittelumalli Rating Alfa. Kyseessä on tilastollinen regressiomalli, jossa muuttujina on kattavasti yrityksen maksutapaan, tilinpäätöstunnuslukuihin ja muihin taustatietoihin liittyviä tekijöitä. Luokittelumallia on täydennetty erilaisilla ehto- ja varmistuslausekkeilla, jotka rajaavat yrityksen luottoluokkaa, jos esimerkiksi tilinpäätöstietoja ei ole käytettävissä. Rating Alfa antamat pisteet on kalibroitu OP-Pohjola-ryhmän sisäisiin luottoluokkiin. Tilastomallin yritysastuisiin kuuluville asiakkaille antamaa luokitusta arvioidaan vuosittain ja korjataan tarvittaessa vastaamaan asiakkaan arvioitua todellista maksukykyä. Nykyinen malli on ollut käytössä vuoden 2008 alusta lähtien ja se on päivitetty viimeksi osittain vuonna 2012.

Vähäisiä vastuita omaavia yritysasiakkaita luokitellaan pienten vastuiden luokittelumallilla. Luokittelu muodostetaan tietojärjestelmistä saatavien asiakashistoriaa ja maksukäyttäytymistä koskevien tietojen perusteella. Luokka päivittyy kerran kuukaudessa. Pienten vastuiden luokittelussa käytettävä malli on otettu käyttöön vuonna 2009 ja se on päivitetty vuonna 2012.

Luokittelumallista riippumatta kullakin luottoluokalla on sama maksukyvyyttömyyden todennäköisyys, jolloin eri mallien antamat luottoluokat ovat vertailukelpoisia. Maksukyvyyttömyyden todennäköisyyden johtamisessa on hyödynnetty viime vuosina toteutuneita maksukyvyyttömyystietoja, pitkän aikavälin luottotappiotietoa ja konkurssitilastoja sekä mallin syklisyyttä. Luokkakohdistaisten maksukyvyyttömyyden todennäköisyyksien päivityksen tarve arvioidaan vuosittain.

OP-Pohjola-ryhmän yritysasiakkaiden luottoluokkien vastaavuus kansainvälisten luokituslaitosten luottoluokkiin on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Yritysvastuiden rating-luokkien vastaavuus S&P:n luokituksiin

S&P Rating	AAA...AA+	AA...BBB+	BBB...BBB-	BB+...BB-	B+...B	B-...CCC
OP-Pohjola-rating	1,0–2,0	2,5–4,0	4,5–5,0	5,5–7,0	7,5–8,5	9,0–10,0

9.5.3 Luottolaitosten luottokelpoisuuden arviointi

Luottolaitosvastapuolten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arvioinnissa on käytössä oma L-luokittelumalli, joka perustuu laadullisten ja määrällisten tekijöiden perusteella johdettuun maksukyvyttömyyden todennäköisyyteen. Luottolaitosvastapuolet luokitellaan 20 luokkaan 1,0–12,0, joista luokkiin 11–12 luokitellaan maksukyvyttömät asiakkaat.

Luottoluokittelun pohjana oleva tilastollinen malli perustuu empiiriseen aineistoon Pohjola Pankki Oyj:n kansainvälisistä luottolaitosvastapuolista. Mallissa sovelletaan sovereign ceiling -periaatetta, jonka mukaan vastapuoli ei voi olla luottokelpoisuudeltaan toimintavaltiotaan parempi. Luottolaitosten luokitukset päätetään vähintään vuosittain tai tarvittaessa useammin, mikäli luottolaitoksen maksukyvyssä tapahtuu muutoksia. L-luokittelumalli otettiin käyttöön vuonna 2009 ja se on päivitetty viimeksi vuonna 2012.

OP-Pohjola-ryhmän luottolaitosasiakkaiden luottoluokkien vastaavuus kansainvälisten luokituslaitosten luottoluokkiin on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Luottolaitosvastuiden rating-luokkien vastaavuus S&P:n luokituksiin

S&P Rating	AAA...AA+	AA...BBB+	BBB...BBB-	BB+...BB-	B+...B	B-...CCC
OP-Pohjola-rating	1,0–2,0	2,5–4,5	5,0	5,5–7,0	7,5–8,0	8,5–10,0

9.5.4 Henkilöasiakkaiden luottokelpoisuuden arviointi

Henkilöasiakkaiden maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arvioinnissa vastuut luokitellaan 16 luokkaan, luokasta A+ luokkaan F. Luottokelpoisuudeltaan maksukyvyttömän asiakkaan vastuut luokitellaan luokkaan F. Maksukyvyttömyyden arvioinnissa käytetään luottokannan luokittelumallia sekä hakemusvaiheen luokitteluja. Henkilöasiakkaiden luokittelu perustuu luottihakemuksesta kerättäviin tietoihin, asiakkaan maksukäyttäytymiseen ja muihin asiointihistoriatietoihin. Näistä tiedoista laskettu pisteytys määrittää vastuun luottoluokan. Kullekin luottoluokalle on johdettu keskimääräiset maksukyvyttömyyden todennäköisyydet yhden vuoden aikaperiodille.

Henkilöasiakkaiden luottokannan luokittelumallilla luokitellaan henkilöasiakkaiden vastuut, joiden velallisista jollakin on ollut OP-Pohjola-ryhmässä luottoa viimeisen kuuden kuukauden aikana. Luottokannan luokat päivittyvät kerran kuukaudessa. Malli on otettu käyttöön vuonna 2006 ja sen nykyinen versio on vuodelta 2013. Luottokannan luokittelumallia käytetään luottoriskin arvioinnissa ja pääomavaateen laskennassa.

Muille kuin ym. vastuille käytetään hakemusvaiheen luottoluokittelua. Pohjolan henkilöasiakkaiden vastuut luokitellaan rahoitusyhtiötuotteiden hakemusvaiheen luokittelumalleilla, joista otetaan käyttöön päivitetty versio keuhällä 2014. Käytössä on seuraavat maksukyvyttömyyttä ennustavat mallit: autorahoitus, myyntirahoitus ja tililuotto sekä kauppias-MasterCard.

Hakemusvaiheen luokittelu tukee luottopäätöksentekoa, luottoriskin arviointia ja uusluotonannon hinnoittelua. Luokittelu tapahtuu OP-Pohjola-ryhmässä osana luottoprosessia.

9.5.5 Maiden luokittelu

Maariskia tarkastellaan ulkoisten luottoluokitusten perusteella.

9.5.6 Tappio-osuus ja vastuun määrä

Maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arviointimallien lisäksi luottoriskin mittaamisessa käytetään tappio-osuuden ja vastuun määrän ennustemalleja. OP-Pohjola-ryhmän luottoriskimalleissa tappio-osuus (LGD) on arvio taloudellisesta tappiosta (osuutena asiakkaan vastuiden määrästä maksukyvyttömyyshetkellä), joka pankille aiheutuisi, jos asiakkaasta tulisi vuoden sisällä maksukyvytön. Vastuun määrä maksukyvyttömyyshetkellä (EAD) tarkoittaa arviota pankin saatavasta asiakkaalta maksukyvyttömyyden alkaessa. Taseen ulkopuolisten vastuiden määrän arviointiin liittyy luottovasta-arvokerroin (CF), joka kuvaa, kuinka paljon ennustehetken taseen ulkopuolisesta vastuusta arvioidaan olevan nostettu maksukyvyttömyyshetkellä.

9.6 Päätöksenteko

Luottopäätösesityksen perustan muodostavat luottokelpoisuusarvio, rating-päätös ja asiakkuusmuistio. Asiakasvastuulliset valmistelevat vastuuraaja-, limiitti- sekä rahoitusesitykset yhteistyössä luottojohtajien ja eri tuotealueiden edustajien kanssa. Luottojohtajat esittelevät vastuuraajaesitykset päätöksentekoeilimille. Luottopäätös- ja vastuuraajaesitykset sisältävät selvityksen luoton hakijasta ja asiakkaalle aikaisemmin myönnettyistä vastuista sekä niiden vakuuksista ja avoimesta positiosta. Yritysassiakkaiden

luottopäätösesitys sisältää luottokelpoisuusarvion ja ratingpäätöksen lisäksi vakuus- ja kovenanttipolitiikan lyhyille ja pitkille vastuille sekä ennusteen asiakkaan taloudellisen tilan kehittymisestä. Yritysassiakkaiden vastuurajaesitykseen liitetään aina tilinpäätösanalyysi ja uusista yritysasiakkaista usein myös yritystutkimus. Useimmiten yritys- ja luottolaitosasiakkaiden luottopäätösesityksiin sisältyy pankin ja/tai keskusyhteisön riskienhallinnan kannanotto esitettävästä luottoriskistä.

Pohjolan luottopäätöksentekuelimet

Päätöksentekuelimet tekevät riskinottopäätöksiä valtuuksiensa puitteissa noudattaen riskipolitiikkaa, limiittejä ja linjauksia. Päätöksentekuelinten päätösvalltuudet on porrastettu asiakkaan luottokelpoisuusluokan sekä vastuun ja avoimen position määrän perusteella. Henkilöasiakkaiden luottopäätöksiä tehdään OP-Pohjola-ryhmän sisäisen henkilöasiakkaiden luottoluokituksen perusteella hyödyntäen automaattista luottopäätösjärjestelmää.

9.6.1 Luottoriskin mittausta, seuranta ja raportointi

Luottoriskiä mitataan asiakaskohtaisesti vastuiden ja avoimen position määrällä. Vastuu tarkoittaa tase-erien ja taseen ulkopuolisten erien yhteismäärää, joka pankilla on tietyltä asiakkaalta. Avoin positio lasketaan vähentämällä vastuista vakuudet vakuusarvon määräisenä. Luottoriskiä mitataan myös painotetulla avoimella positiolla, joka saadaan kertomalla asiakaskohtainen avoin positio asiakkaan luottokelpoisuuden mukaisella maksuhäiriötodennäköisyydellä. Lisäksi luottoriskin mittareina käytetään ongelmassaamisten ja erääntyneiden maksuerien osuutta luotto- ja takauskannasta sekä luottotappioiden osuutta luotto- ja takauskannasta.

Luottosalkun luottoriskiä mitataan myös odotetun ja odottamattoman tappion määrällä ja odotetun tappion kehittymisellä suhteessa luotto- ja takauskantaan. Odotetun ja odottamattoman tappion määrälle tehdään myös erilaisia stressitestejä.

Asiakasseuranta jakaantuu vuosittaiseen tilinpäätösten ja osavuositarkastusten analysointiin sekä jatkuvaan maksukäyttäytymisen ja asiakkaan toiminnan seurantaan. Asiakkaiden maksukäyttäytymistä, erääntyneitä maksueriä ja ongelmaluottoja seurataan jatkuvasti sekä OP-Pohjola-ryhmän sisäisestä että ulkoisesta valvontapalvelusta saatavien tietojen perusteella.

Asiakkaat, joiden taloudellisen tilan kehitystä, luottoriskin määrää ja maksukäyttäytymistä halutaan tarkastella tavallista tiiviimmin, otetaan erityisseurantaan. Samassa yhteydessä arvioidaan myös asiakkaan luottokelpoisuusluokituksen muutostarve, luottotappion todennäköisyys sekä arvonalennuksen tarpeellisuus. Tämä merkitsee usein myös sitä, että luottopäätös tehdään ylemmässä päätöksentekuelimessä.

9.6.2 Luottoriskimalleihin liittyvä päätöksenteko ja arviointi

Luottoriskimallien käyttöönotosta ja merkittävistä muutoksista päättää OP-Pohjola-ryhmän riskienhallintatoimikunta. Päätökset perustuvat keskusyhteisön johtokunnan hyväksymiin luottoluokittelun ja luottoriskimallien validoinnin yleisiin periaatteisiin. Mallien kehittämisestä ja ylläpidosta vastaa keskusyhteisön riskienhallinta, joka on riippumaton liiketoiminnasta.

Luottoluokittelun ja luottoriskimallien toimivuutta seurataan ja valvotaan säännöllisesti. Riskienhallinta kerää jatkuvaa palautetta liiketoiminnalta luottoluokittelun toimivuudesta ja luottoriskiparametreihin liittyvistä malleista. Automaattisesti luottoluokan muodostavia malleja monitoroidaan kuukausittain. Monitoroinnin tarkoituksena on seurata luottokannassa ja luotonmyynnissä tapahtuvia muutoksia, sekä varmistaa luokitteluprosessin toimivuus.

Lisäksi mallien laatua varmistetaan vähintään kerran vuodessa OP-Pohjola-ryhmän riskienhallintatoimikunnan hyväksymien validointiohjeiden mukaisesti. Validointiohjeistus sisältää vaatimuksia myös kunkin mallin käyttöönoton yhteydessä tehtävälle laadunvarmistukselle. Validoinnissa testataan tilastollisilla testeillä mm. mallin erottelukykä ja riskiestimaattien (PD, LGD ja EAD) oikeellisuutta. Lisäksi validointiin sisältyy laadullista arviointia kuten käyttäjäpalautteen analysointia ja vertaisryhmäanalyysejä. Validoinnin tulokset ja mahdolliset toimenpidesuositukset raportoidaan riskienhallintatoimikunnalle, joka päättää validoinnin perusteella tehtävistä kehitystoimenpiteistä.

Keskusyhteisön sisäinen tarkastus varmistaa tarkastuksillaan validoinnin riippumattomuutta. Lisäksi se tarkastaa luottoriskimalleja ja niiden käyttöä keskusyhteisön yhtiöissä ja jäsenosuuspankeissa osana normaalia tarkastustoimintaansa.

9.6.3 Luottoriskimallien käyttö vakavaraisuuslaskennassa

Luottoriskin vakavaraisuusvaateen laskennassa käytetään yritys- ja luottolaitosvastuissa sisäisten luottoluokitusten perusmenetelmää.

Tässä menetelmässä kunkin asiakkaan luottoriskin vakavaraisuusvaateeseen vaikuttaa OP-Pohjola-ryhmän omilla luottoriskimalleilla tuotettu arvio maksukyvyttömyyden todennäköisyydestä (PD). Viranomaisten antamia ns. standardiestimaatteja käytetään tappio-osuudesta (LGD) ja vastuun määrästä (EAD).

Vähittäisvastuiden vakavaraisuusvaateen laskennassa käytettävässä sisäisten luottoluokitusten menetelmässä riskipainon laskennassa käytetään OP-Pohjola-ryhmän sisäisiin malleihin perustuvia PD-, LGD- ja EAD-arvoja. Valtion ja keskuspankkivastuille sekä pieneen osaan muita vastuuryhmiä käytetään standardimenetelmää. Oman pääoman ehtoisiin sijoituksille käytetään pääsääntöisesti yksinkertaista menetelmää. OP-Pohjola-ryhmän strategisille sijoituksille käytetään PD/LGD-menetelmää, jossa PD-arvot perustuvat sisäisiin malleihin ja LGD standardiestimaatteihin.

9.6.4 Arvopaperistettut erät

Pohjola ei ole ollut liikkeeseenlaskijana tai järjestäjänä arvopaperistamisjärjestelyissä, mutta se on sijoittanut perinteisiin erillisyyhtiön kautta liikkeeseen laskettuihin arvopaperistettuihin arvopapereihin. Pankkitoiminnassa luottojohdannaisia ei ole liittynyt arvopaperistettuihin eriin. Arvopaperistamispositioiden riskipainotettujen erien yhteismäärän laskennassa on käytetty luottoriskin sisäisten luokitusten menetelmää (IRBA) silloin, kun arvopaperistamispositio kuuluu vastuuryhmään, johon sovelletaan luottoluokitukseen perustuvaa arviointimallia.

Arvopaperistamispositioille sovelletaan Moody'sin, Fitchin ja Standard & Poor'sin luottoluokituksia. Saman arvopaperistamistransaktion eri etuoikeusluokissa oleviin positioihin sovelletaan saman luottoluokituslaitoksen antamia luottoluokituksia. Jos arvopaperistamispositiosta on kahden valitun luottoluokituslaitoksen antamat luottoluokitukset, sovelletaan niistä alhaisempaa. Jos arvopaperistamispositiosta on annettu enemmän kuin kahden valitun luottoluokituslaitoksen luokitus, käytetään niistä kahta korkeinta. Jos kaksi korkeinta luottoluokitusta poikkeavat toisistaan, käytetään niistä alhaisempaa.

10. Likviditeettiriskin hallinta

Likviditeettiriskin hallinta koostuu rakenteellisesta rahoitusriskistä ja maksuvalmiusriskistä. Riski syntyy, jos saamisten ja velkojen maturiteetit poikkeavat toisistaan. Riski syntyy myös, jos joko velat tai saatavat tai molemmat ovat keskittyneet vastapuolten, instrumenttien tai markkinasegmenttien suhteen. Likviditeettiriskiä voi syntyä myös asiakaskäyttötymisen, taloudellisen toimintaympäristön tai markkinalikviditeetin muutosten seurauksena.

Rakenteellisella rahoitusriskillä tarkoitetaan pitkän aikavälin luotonantoon liittyvää epävarmuutta, joka johtuu rahoituksen rakenteesta aiheutuvasta jälleenrahoitusriskistä. Pohjolan rakenteellinen rahoitusriski syntyy pääosin vähittäispankkitoiminnan maturiteettiltaan pitkän antolainauksen ja asiakaskäyttötymisestä riippuvan talletusvarainhankinnan sekä tukkuvarainhankinnan eräntymisrakenteiden eroista.

Maksuvalmiusriski on riski siitä, että pankki ei suoriudu odotetuista ja odottamattomista, olemassa olevista ja tulevista kassavirroista eikä vakuustarpeista ilman vaikutuksia päivittäiseen toimintaan tai pankin taloudelliseen tilaan.

Maksuvalmiusriskiin varaudutaan ylläpitämällä likvideistä saamistodistuksista koostuvaa reservisalkkua.

Maksuvalmiuden hallintaa säätelevät Euroopan keskuspankin vähimmäisvaranto- ja maksuvalmiusluottojärjestelmät.

Likviditeettiriskin hallinta perustuu OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisön linjauksiin sekä sen hyväksymiin riskilimiitteihin. Keskusyhteisön johtokunta hyväksyy likviditeettireservin laadulliset tavoitteet, varainhankintasuunnitelman sekä maksuvalmiuden hoidon jatkuvuus- ja varautumissuunnitelman uhkaskenaarioiden varalle ja likviditeettitilanteen ohjausmallin. Maksuvalmiuden hoidon jatkuvuussuunnitelma koostuu valmiustasopohjaisesta ohjausmallista, rahoituslähteet sisältävästä varautumissuunnitelmasta sekä maksuvalmiuden operatiivisen hoidon jatkuvuussuunnitelmasta. Likviditeettireservin määrälliset ja laadulliset tavoitteet, varautumissuunnitelma ja valmiustasopohjainen ohjausmalli on arvioitu uhkaskenaarioiden mukaisten stressitestien pohjalta.

Pohjola Pankki Oyj on OP-Pohjola-ryhmän keskusrahallaitoksena vastuussa koko OP-Pohjola-ryhmän maksuvalmiudesta ja likviditeettireservin riittävydestä. Likviditeettireservistä merkittävimmän osan muodostaa korkean luottokelpoisuusluokituksen omaavat saamistodistukset, joita voidaan käyttää keskuspankkivelan vakuutena tai myydä joustavasti markkinoille.

Likviditeettiriskin hallinnan tarkoituksena on varmistaa riskinkantokyvyn kannalta oikein mitoitettut reservit ja muut varautumiskeinot sekä pääoman sitoutuminen ja rajoittaa taserakenteesta aiheutuvaa likviditeetti- ja maksuvalmiusriskiä.

Maksuvalmiusriskin hallinnan tavoitteena on varmistaa maksuvalmiuden säilyminen myös yllättävissä, äkillisissä likviditeetin kiristymistilanteissa. Maksuvalmiusriskin hallinnan painopiste on maksuvalmiutta tukevien järjestelyiden luomisessa ja ylläpitämisessä sekä varautumistoimenpiteiden suunnittelussa.

Likviditeettiriskiä hallitaan maksuvalmiuden ja taseen rakenteen suunnittelulla, ylläpitämällä riittävää likviditeettireservä ja hajauttamalla varainhankintaa maturiteettiluokittain, vastapuolittain, tuotteittain ja markkina-alueittain. Likviditeetti- ja maksuvalmiusriskin hallitsemiseksi laaditaan skenaarioanalyyssejä, joissa on kuvattu maksuvalmiuden kannalta merkittävimmät uhat ja niiden vaikutukset rahoitukseen ja maksuvalmiuteen sekä keinot maksuvalmiuden turvaamiseksi.

Pohjola Pankki Oyj:n hallitus vahvistaa vuosittain riskipolitiikan, jossa kuvataan likviditeettiriskien hallinnan periaatteet, menetelmät ja limitointi. Pohjolan likviditeetti- ja maksuvalmiusriskien hoito ja pitkäaikainen varainhankinta sekä reservisalkkujen ylläpito on keskitetty varainhallintaan.

Keskeiset rahoituslähteet ovat sijoitustodistus- ja joukkovelkakirjaemissiot, muilta pankeilta ja osuuspankeilta otetut talletukset, yleisötalletukset sekä oma pääoma. Kansainvälisillä raha- ja pääomamarkkinoilla rahoituksen saatavuuteen ja hintaan vaikuttaa Pohjolan luottokelpoisuusluokitus.

Riskipolitiikassa määritellään likviditeettireservin vähimmäismäärä sekä rakenteellisen rahoitusriskin enimmäismäärä.

Lisäksi riskipolitiikkaan sisältyy varainhankintasuunnitelma sekä suunnitelma OP-Pohjola-ryhmän maksuvalmiuden turvaamisesta erilaisten maksuvalmiutta uhkaavien skenaarioiden uhatessa.

10.1 Likviditeettiriskin mittaaminen, seuranta ja raportointi

Rakenteellista rahoitusriskiä seurataan taseen aikaluokittaisilla nettokassavirroilla, joille on asetettu limiitit. Pitkäaikaisen varainhankinnan erääntymistä seurataan erääntymisjakauksella, jolle on asetettu limiittejä. Maksuvalmiutta hallitaan erääntyvien kassavirtojen skenaarioiden ja likviditeettireservin avulla. Maksuvalmiusskenaarioille on asetettu limiitti- ja tavoitearvot. Stressitesteillä mitataan maksuvalmiutta epätodennäköisissä tilanteissa.

Riskienhallinta ja varainhallinnan Middle Office raportoi rahoitusriskit kuukausittain sekä liiketoiminnalle että johdolle. Maksuvalmiusriskiraportti laaditaan päivittäin.

11. Markkinariskien hallinta

Tässä osiossa käsiteltävillä markkinariskeilla tarkoitetaan Pohjolan Pankkitoiminnan ja Konsernitoimintojen markkinariskialtistusta. Vahinkovakuutussegmentin tytäryhtiöiden sijoitustoiminnan markkinariskejä käsitellään liitteen osiossa Vakuutustoiminnan riskienhallinta.

Markkinariskit aiheuttavat pankille tulospäätöksiä johtuen markkinahintojen (korot, valuuttakurssit, osakekurssit, luottoriskimarginaalit) tai implisiittisten volatiliiteettien muutoksista. Markkinariskien tulospäätökset voivat olla joko välittömiä tai jaksottua useammalle tilikaudelle. Tulospäätösten kirjaantuminen riippuu markkinariskille alttiin tase-erän tai johdannaisen kirjanpidollisesta käsittelystä. Markkinahintojen muodostumiseen vaikuttaa markkinoiden toimivuus eli likviditeetti. Jos markkinoilla ei ole riittävää syvyyttä tai markkinat eivät toimi häiriön takia, muodostuu markkinariskiä myös markkinalikviditeetin puutteesta. Yleensä markkinalikviditeetin heikkeneminen johtaa tuloksen heikkenemiseen markkinahintoihin sisältyvien likviditeettipremioiden kasvusta johtuen.

Markkinariskien hallinnan tavoitteena on rajoittaa taseen ja taseen ulkopuolisten erien hintamuutoksista aiheutuvat riskit hyväksyttävälle tasolle sekä edistää tuloksentekomahdollisuuksia optimoimalla riski-tuotto-suhdetta.

Markkinariskejä sisältyy sekä kaupankäyntitoimintaan että rahoitustaseeseen. Kaupankäyntitoiminnan tavoitteena on hyötyä lyhyellä aikavälillä markkinahintojen muutoksista ottamalla aktiivisesti markkinariskejä. Kaupankäyntitoiminnassa otetun markkinariskin tulospäätökset näkyvät pääasiassa välittömästi tase- ja johdannaisinstrumenttien markkina-arvojen muutoksina.

Rahoitustase sisältää pankin rakenteellisen korkoriskin, joka muodostuu luotto- ja talletuskannasta sekä kotimaisesta ja ulkomaisesta tukkuvarainhankinnasta ja edellä mainittuja eriä suojaavista johdannaisinstrumenteista. Rahoitustaseeseen luetaan myös likviditeettireservit sekä muu tase (esimerkiksi osakkeet, kiinteistöt ja omat pääomat). Rahoitustaseen markkinariskien hoidon tavoitteena on suojata konsernin rahoituskatetta korkotason muutoksilta sekä ylläpitää OP-Pohjola-ryhmän likviditeettireservejä kustannustehokkaasti. Rahoitustaseen hoidossa ei oteta valuutariskiä. Rahoitustaseen markkinariski tyypillisesti toteutuu pankin korkokatteessa jaksottuen tilikausien välillä.

Pohjolan markkinariskialtistusta rajoitetaan hallituksen päättämällä riskipolitiikalla. Poliitikassa kuvataan markkinariskien mittaamisessa sovelletut menetelmät sekä pankkitason riskilimiitit. Lisäksi politiikassa yksilöidään avoimen markkinariskinottoon oikeutetut tahot sekä esitetään muita markkinariskienottoa rajoittavia periaatteita. Riskipolitiikka päivitetään vähintään vuosittain.

Likviditeettireservisalkun markkinariskialtistusta rajoitetaan riskipolitiikan lisäksi likviditeettireservisalkun sijoitussuunnitelmassa, jossa määritetään sijoitusten perusallokaatio liikkumarajoinen (taktinen allokatio). Likviditeettireservisalkku koostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin sekä keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamistodistuksista. Pohjolan hallitus hyväksyy sijoitussuunnitelman vuosittain.

Riskienhallinta sekä Pohjola Marketsin ja Varainhoidon Middle Officet seuraavat ja raportoi markkinariskit ja niistä syntyvät tulokset liiketoiminnalle ja toimivalle johdolle. Periaatteet ja mittarit ovat yhteneväiset sekä kaupankäyntitoiminnan että rahoitustaseen markkinariskien hallinnassa.

Markkinariskien hallinnassa keskeisessä asemassa on jatkuva riskipositioiden rakenteiden ja markkinoiden analysointi sekä muutosten vaikutusten ennakointi pankin riskiasemaan ja tulokseen. Tehokas markkinariskien hallinta edellyttää ajantasaista ja oikeaa tietoa positioista ja markkinoista sekä nopeaa reagointia muutoksiin. Markkinariskejä hallitaan muokkaamalla riskipositioita sekä tase- että johdannaisinstrumentein kulloisenkin markkinanäkemyksen perusteella riskilimiittien puitteissa. Markkinariskipositioita tai yksittäisiä sopimuksia voidaan myös suojata johdannaisinstrumentein niiden markkina-arvojen muutoksilta tai position rahoituskatteen turvaamiseksi.

11.1 Markkinariskien mittaaminen, seuranta ja raportointi

Pohjolassa seurataan markkinariskejä seuraavin mittarein:

Riskilaji	Riskimittari	Tulosmittari	Frekvenssi
korkoriski/kaupankäyntisalkut	osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos	päivittäin
korkoriski/rahoitustase	osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos, rahoituskate	päivittäin
luottospread-riski	osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos	päivittäin
valuuttariski	osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos	päivittäin
strukturoidujen ja arvopaperistettujen sijoitusten hintariski	osana VaR-mittaria (likvidit sijoitukset) tai erillinen VaR-mittari (epälikvidit sijoitukset)	markkina-arvon muutos	päivittäin (likvidit sijoitukset) tai kuukausittain (epälikvidit sijoitukset)
hyödykeriski	erillinen VaR-mittari, osana VaR-mittaria	markkina-arvon muutos	päivittäin
osakeriski	osana VaR-mittaria, 20 %-yksikön markkina-arvon muutos	markkina-arvon muutos	viikoittain
volatiliteettiriski	1 %-yksikön volatiliteetin muutoksen vaikutus position nykyarvoon	markkina-arvon muutos	päivittäin (VaR) tai kuukausittain (skenaario)

Pohjolan hallitus päättää riskipolitiikassa hyväksyttävän kokonaismarkkinariskialtistuksen tason.

Kokonaismarkkinariskialtistusta rajoitetaan Value-at-Risk-limiittillä (VaR). VaR-limitointi kattaa Pohjolan keskeiset markkinariskipositiot. Konsernin johtoryhmä allokoii VaR-limiitin liiketoiminta-alueille. Liiketoiminta-alueiden johto allokoii limiittinsä edelleen vastuualueilleen.

Limitoitavat VaR-altistukset määritetään käyttämällä pitkän aikavälin, syklin yli ulottuvia volatiliteetti- ja korrelaatioestimaatteja. Limitoitavat VaR-tasot on skaalattu 1 päivän pitoajalle ja 99 %:n luottamustasolle.

VaR-limiitin lisäksi on päätetty erilliset VaR-limiitit hyödykejohtamiselle sekä takaisin ostetuille, itse liikkeesen lasketuille indeksilainoille. Osake- ja pääomasijoitusten markkinariskiä sekä optiopoistoiden implisiittisten volatiliteettien muutosriskiä (vega-riski) rajoitetaan herkkyyksilukuihin perustuvilla limiiteillä. Myönnettyjen merkintätakausten markkinariskiä rajoitetaan nominaalilimiitillä.

Keskimääräisen suhdannetilanteen mukaista riskialtistusta rajoittavien VaR-limiittien lisäksi markkinariskejä hallitaan dynaamisia, herkästi markkinamuutoksiin reagoivia VaR-mittareita käyttäen. Tämän lisäksi markkinariskienhallinnassa sovelletaan position riskifaktorikohtaisia herkkyyksilukuja, stressitestiskenaarioita sekä kaupankäyntipositoiden kumulatiivista tulosseurantaa. Riskin mittaumenetelmät täydentävät toisiaan.

11.2 Korkoriski

Korkoriski syntyy, kun taseen tai taseen ulkopuolisten erien maturiteetit, korontarkistusajankohdat tai korkoperusteet poikkeavat toisistaan. Kaupankäyntitoiminnassa korkoriski toteutuu markkinakorkojen muuttuessa arvopapereiden ja johdannaissopimusten markkina-arvojen muutoksena. Rahoitustaseen korkoriskin osalta riski toteutuu muutoksena rahoituskatteessa ja likviditeettireserviin luettavien käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien saamistodistusten osalta markkina-arvojen muutoksena tuloslaskelmassa ja myytävissä olevien saamistodistusten osalta omassa pääomassa käyvän arvon rahaston muutoksena.

Taseeseen sisältyy myös rakenteellista korkoriskiä, joka syntyy pääosin vähittäisottolainauksesta ja korottomista tase-eristä. Korkoriskiiin vaikuttavat myös asiakassopimusten mahdolliset ennaikaiset takaisinmaksut. Ennaikaiset takaisinmaksut sekä vähittäisottolainaus eivät muodosta Pohjolan liiketoiminnan kannalta merkittävää erää. Molempia erää seurataan, mutta asiakaskäyttäytymistä ei ole mallinnettu.

Kaupankäyntitoiminnan ja rahoitustaseen korkoriski mitataan ja raportoidaan päivittäin käyttäen samoja mittareita ja limitointiperiaatteita. Sekä kaupankäyntitoiminnan että rahoitustaseen korkoriski sisältyvät VaR-mittariin. Kertyvän rahoituskatteen herkkyyttä korkojen muutoksille arvioidaan lisäksi erillisellä työkalulla. Korkoriskiä saavat ottaa annettujen limiittien puitteissa vain erikseen määritellyt yksiköt.

11.3 Luottospread-riski

Luottospread-riskillä tarkoitetaan position negatiivista markkina-arvon muutosta, joka syntyy luottoriskipreemion ja likviditeettiriskipreemion hinnoittelun muutoksista markkinoilla. Luottospread-riski määritetään sekä kaupankäyntitoiminnassa käytettäville että rahoitustaseessa oleville saamistodistuksille. Saamistodistusten hintariski jaetaan siten korkoriski- ja luottospread-riskikomponentteihin.

Luottospread-riskiä mitataan ja limitoidaan päivittäin osana VaR-limiittiä.

11.4 Valuuttariski

Valuuttariski syntyy, kun samassa valuutassa olevien saatavien ja velkojen määrät poikkeavat toisistaan. Valuuttariskin hoito on keskitetty kaupankäyntitoimintaan. Valuuttariskiä limitoidaan osana VaR-limiittiä. Valuuttapositiot raportoidaan päivittäin.

11.5 Strukturoitujen ja arvopaperistettujen sijoitusten hintariski

Pohjolassa seurataan strukturoitujen ja arvopaperistettujen joukkovelkakirjasijoitusten hintariskiä erillisellä riskimittarilla. Strukturoituja sijoituksia tulee kaupankäyntivarastoon, kun Pohjolan liikkeeseen laskemia indeksilainoja ostetaan takaisin jälkimarkkinalupauksen mukaisesti. Arvopaperistettuja sijoituksia sisältyy pitkäaikaiseen sijoitusomaisuuteen.

Strukturoitujen ja arvopaperistettujen sijoitusten markkinariski lasketaan mukaan VaR-limiittiin. Riski raportoidaan likvideille sijoituksille päivittäin, epälikvideille kuukausittain.

11.6 Hyödykeriski

Hyödykeriski syntyy avoimesta hyödyke johdannaispositiosta. Hyödykeriskiä otetaan mm. sähkö-, öljy- ja metallijohdannaisilla.

Hyödykeposition riski raportoidaan päivittäin.

11.7 Osakeriski

Osakeriskiä syntyy osake- ja pääomasijoitustoiminnasta. Osakesijoitukset sisältävät sekä kaupankäyntitarkoitukseen että pidempiaikaiseen omistukseen hankittuja osakkeita.

Riskipolitiikassa määritellään osakesalkun koostumusta ja sijoituskohteiden valintaa ohjaavat periaatteet.

Myytavissa oleviin kirjatun osakesalkun hoito on keskitetty varainhallintaan. Osakeriskiä limitoidaan päivittäin osana VaR-limiittiä.

Myönnettyjen merkintätakausten implikoimaa osakeriskiä limitoidaan nominaalilimiitillä.

11.8 Volatiliteettiriski

Volatiliteettiriskiä syntyy avoimesta optiopoistosta. Volatiliteettiriskiä otetaan korko-, valuutta- ja hyödykeoptioissa.

Korko- ja valuutta- ja hyödykevolatiliteettiriskit raportoidaan päivittäin.

11.9 Kiinteistöriski

Kiinteistöriskillä tarkoitetaan kiinteistöomistuksiin liittyviä arvonmuutos- ja tuottoriskejä.

Riskipolitiikassa määritellään kiinteistösijoitussalkun koostumusta ja sijoituskohteiden valintaa ohjaavat periaatteet. Kiinteistöomistuksista laaditaan vuosittain kohdekohtaiset arviot ja toimenpidesuunnitelmat. Kiinteistöriskit raportoidaan neljännesvuosittain konsernin riskianalysissä.

11.10 Johdannaisliiketoiminta

Pohjola käyttää aktiivisesti korko- ja valuuttajohdannaisia sekä vähäisemmässä määrin osake-, osakeindeksi- ja luottojohdannaisia. Näiden kohde-etuksien ja luottovasta-arvojen määrät on esitetty liitetiedossa 92. Johdannaisia käytetään sekä kaupankäynti- että suojaustarkoitukseen osana ao. kokonaisposition hoitoa. Johdannaisten riskiä seurataan osana kaupankäyntitoiminnan ja varainhallinnan kokonaispositioiden riskejä käyttäen samoja mittareita kuin tasepositioissakin.

Johdannaisliiketoiminnan vastapuoliriskiä seurataan käyttäen luottovasta-arvoja, jotka on määritelty sopimusten jälleenhankintakustannusten (markkina-arvo) ja tuotekohtaisten tulevaisuuden luottoriskikertoimien perusteella. Riskin mittauksessa huomioidaan vastapuolten kanssa solmitut nettoutussopimukset sekä Credit Support Annex -vakuusliitteen (CSA) perusteella vastaanotetut vakuudet.

Luottojen ja liikkeeseen laskettujen velkaemissioiden korkoriskiltä suojauksen tarkoituksena on suojattavan ja suojaavan erän välisen korkoeron eli marginaalin lukitseminen. Suojauksen tehokkuuden todentaminen tehdään suojattavien erien ja suojien korkoriskilukujen ja markkina-arvojen suhdetta käyttäen.

Liikkeeseen laskettujen indeksilainojen lisätuottokomponentit on suojattu johdannaisrakenteilla. Suojaavat johdannaiset ovat osake-, osakeindeksi-, valuutta-, korko-, hyödyke- sekä luottojohdannaisia.

12. Vakuutustoiminnan riskienhallinta

12.1 Vakuutustoiminnan riskit

Vakuutustoiminta perustuu riskin ottamiseen ja sen hallintaan. Merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät riskin valintaan ja hinnoitteluun, jälleenvakuutussuojan hankkimiseen ja vakuutusvelan riittävyys. Vahinkovakuutuksessa vakuutusvelkariski liittyy erityisesti sellaisiin vakuutuslajeihin, joissa vahingot selviävät hitaasti. Vakuutusriskien lisäksi merkittävä vakuutustoiminnan riski muodostuu vakuutusvelkaa kattavan omaisuuden sijoitusriskistä.

12.2 Vakuutusriskit

Vakuutussopimuksella vakuutuksenottaja siirtää vakuutusriskinsä vakuutuksenantajalle. Vahinkovakuutuksessa yksittäisen vakuutussopimuksen vakuutusriski muodostuu kahdesta elementistä. Näistä ensimmäinen on riski, että sattuu yksi tai useampi vakuutussopimuksen perusteella korvattava vahinko. Toiseksi, jokaiseen sattuvaan vahinkoon liittyy riski korvattavan vahingon suuruudesta. Sekä korvattavien vahinkojen lukumäärä että kunkin yksittäisen vahingon suuruus ovat sattumanvaraisia. Jo yhtiön vakuutusehdot edellyttävät, että korvattavan vahingon sattuminen on ennalta arvaamaton tapahtuma. Toisaalta vakuutetulle kohteelle sattuvan vahingon suuruus riippuu yleensä voimakkaasti esimerkiksi vahingon syystä ja sattumishetken olosuhteista, sekä tapahtumien kulun yksityiskohdista. Lisäksi yhdellä vakuutussopimuksella voi olla katettuna useita laadultaan tai arvoltaan poikkeavia kohteita.

Vakuutuskanta muodostuu hyvin suuresta määrästä myönnettyjä vahinkovakuutussopimuksia. Vakuutuskannan suuruudesta johtuen myös sattuvien vahinkojen odotettavissa oleva lukumäärä on suuri. Jos sattuvat vahingot ovat toisistaan täysin riippumattomia, niin todennäköisyyslaskennan suurten lukujen lain mukaan havaitun vahinkomenon suhteellinen vaihtelu tulee sitä pienemmäksi mitä enemmän vakuutuskannassa on vakuutusriskejä.

Koska vakuutusriskien keskinäinen riippumattomuus ei todellisuudessa kuitenkaan toteudu täydellisesti, vakuutusyhtiön vahinkoriski suhteutettuna vakuutuskannan suuruuteen ei kokonaan katoa, olipa vakuutuskanta kuinka suuri hyvänsä. Tätä vakuutusriskien keskinäisestä riippuvuudesta aiheutuvaa jäännösriskiä kutsutaan ei-hajautettavissa olevaksi riskiksi. Ei-hajautettavissa olevat riskit liittyvät yleensä sellaisiin ulkoisissa toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin, kuten esimerkiksi taloussuhdannevaihteluihin, jotka vaikuttavat systemaattisesti tietyn vakuutussopimusten ryhmän vahinkotiheyteen tai vahinkojen suuruuksiin. Esimerkiksi inflaatio voi vaikuttaa vahingon suuruutta lisäävästi samanaikaisesti suuressa osassa yhtiön vakuutuskantaa. Väestön yleisessä kuolevuuskehityksessä tapahtuvat muutokset taas heijastuisivat yhtiön koko lakisäästeisten vakuutusten eläkekantaan. Toisaalta ei-hajautettavissa oleva riski voi joskus liittyä myös vielä tunnistamattomaan, piilevään vahinkorisktiin, joka koskee suurta määrää vakuutussopimuksia, josta tunnetuin esimerkki lähihistoriasta on asbestivahingot.

Oman riskityypinsä muodostavat luonnonkatastrofien tai ihmisen toiminnasta aiheutuneiden suuren katastrofien synnyttämä vahinkokumulaatio. Tällöin yksi ja sama katastrofitapahtuma aiheuttaa käytännössä samanaikaisesti korvattavia vahinkoja suureen määrään vakuutettuja riskejä, jolloin katastrofista aiheutuva kokonaiskorvausmeno voi nousta erittäin suureksi. Tämä riski on kuitenkin hajautettavissa, sillä yhtiö toimii alueella, jossa luonnonkatastrofiriskiä pidetään suhteellisen alhaisena ja näin ollen yhtiö voi suojautua katastrofiriskiltään jälleenvakuutuksella.

12.2.1 Vakuutusriskin hallinta

Vakuutusriskin hallinnassa tärkeimmät tehtävät liittyvät riskin valintaan ja hinnoitteluun, jälleenvakuutussuojan hankkimiseen sekä korvausmenon kehittymisen seurantaan ja vakuutusvelan arviointiin. Vakuutusriskin merkitsemisessä ylin päättävä elin on Underwriting-johto. Sen tehtävänä on Pohjola-konsernin vakuutusriskien hallinta. Underwriting-johto tekee vakuutusyhtiöiden hallitusten vahvistamien valtuuksien puitteissa vakuutusliikkeen merkitsemistä koskevia päätöksiä. Se raportoi päätöksistään vakuutusyhtiöiden hallituksille.

Päätökset asiakas- ja kohdevalinnasta sekä riskin hinnoittelusta tehdään Underwriting-ohjeiden mukaisesti. Vaikutukseltaan merkittävimmät ja vaativimmat riskit hyväksyy UW-johto ja pienempien riskien osalta päätöksenteko on porrastettu riskin suuruuden tai vaikeusasteen perusteella useamman underwriterin tai esimiehen kanssa yhdessä päätettäväksi. Vakioiduissa vakuutuslajeissa päätöksenteko on järjestelmätuettu ja asiakas- ja kohdevalinnat tehdään erikseen hyväksytyjen ohjeiden valtuuksien puitteissa.

12.2.2 Riskinvalinta ja hinnoittelu

Riskinvalinnan ja hinnoittelun merkitystä korostetaan toimintamalleissa. Riskien suuruudelle ja laajuudelle on vakuutuslaji- ja riskikeskittymäkohtaisesti asetettu rajoitukset. Yhtiöllä on käytössä riskien valintaa ja hinnoittelua tukevat keskitetty tietovarasto ja analysointisovellukset. Vakuutusehtojen merkitys riskin rajoittamisen keinona on olennainen, tämän lisäksi suoritetaan asiakas- tai lajikohtaisesti riskianalyseja riskien rajoittamiseksi.

12.2.3 Jälleenvakuutus

Jälleenvakuutusperiaatteet ja omalla vastuulla pidettävän riskin vahinkokohtainen enimmäismäärä hyväksytään vuosittain hallituksessa. Käytännössä omalla vastuulla olevaa riskiä pidetään hallituksen hyväksymää enimmäismäärää alempana, jos se on jälleenvakuutussuojan hintataso huomioon ottaen perusteltua. Riskikohtaisten jälleenvakuutusten omalla vastuulla oleva osuus on enintään 5 miljoonaa euroa ja katastrofijälleenvakuutuksen 5 miljoonaa euroa. Kumulaatiosuojaa antavan katastrofijälleenvakuutuksen kapasiteetti oli 135 miljoonaa euroa vuonna 2013. Lisäksi lyhythäntäisen vakuutusliikkeen vahingoille on vuosiaggregaattisuoja, jonka kapasiteetti oli 10 miljoonaa euroa.

Jälleenvakuutus vaikuttaa vakavaraisuuspääoman tarpeeseen. Jälleenvakuuttajaksi hyväksytään ainoastaan yhtiö, jonka luottokelpoisuusluokitus on riittävä. Jälleenvakuuttajittain on lisäksi vahvistettu ylärajat sille, kuinka paljon riskiä yhdelle jälleenvakuuttajalle voidaan antaa. Yläraja riippuu riskin luonteesta ja yhtiön vakavaraisuudesta.

12.2.4 Riskikeskittymät

Paikalliset riskikeskittymät otetaan huomioon omaisuusriskien EML-arvioissa (Estimated Maximum Loss, suurin todennäköinen vahinko) ja jälleenvakuutusuojaan sisältyvällä EML-murtumasuojalla. Toiminta-alueellamme ei ole merkittävää maanjäristysriskiä. Muiden luonnonilmiöriskien, kuten myrskyjen ja tulvien, osalta Suomi on maantieteellisesti rauhallista aluetta. Katastrofikumulaatiovahinkojen varalta on kuitenkin varauduttu kattavalla katastrofijälleenvakuutusuojalla, jonka suuruus on mitoitettu vastaamaan kerran 200 vuodessa sattuvan katastrofivahingon laskennallista suuruutta. Katastrofikumulaatiosuojat kattavat sekä omaisuus- että henkilövahingot.

12.2.5 Vakuutusvelan arviointi

Vakuutusvelan riittävyttä seurataan vuosittain. Vakuutussopimuksista aiheutuva vakuutusvelka määritetään arvioitujen tulevien kassavirtojen perusteella. Kassavirrat muodostuvat maksetuista korvauksista ja korvausten käsittelykustannuksista.

Vakuutusvelan määrä on arvioitu siten, että se riittää kohtuullisen suurella todennäköisyydellä vakuutussopimuksista aiheutuvien veloitteiden suorittamiseen. Tämä on toteutettu siten, että vakuutusvelalle on ensin arvioitu odotusarvo ja sen jälkeen on määritetty sen epävarmuudesta johtuva varmuuslisä.

Vakuutusmaksuvastuu lasketaan yleensä ns. pro rata -säännön avulla. Tällöin vakuutusmaksuvastuu lasketaan suhteessa vakuutuskauden pituuteen. Yritysten vakuutussopimuksissa vakuutusmaksuvastuu lasketaan vakuutuskohtaisesti ja henkilöasiakkaille tilastollisten vakuutusmaksuvastuukertoimien avulla.

Korvausvastuussa tapauskohtaisesti varataan tunnetut varausrajan ylittävät vahingot ja eläkeluotoinen korvausvastuu. Tuntemattomien vahinkojen korvausvastuu sekä tunnetut tapauskohtaisen varausrajan alittavat vahingot varataan kollektiivisesti vakuutusmatemaattisin menetelmin.

Eläkeluotoinen korvausvastuu on jatkuvana eläkkeenä maksettavien ansionmenetyskorvausten kassavirran diskontattu nykyarvo. Käytetty diskonttauskorko päätetään ottaen huomioon vallitseva korkotaso, lain edellyttämä turvaavuus sekä viranomaisen asettama diskonttauskoron yläraja. Käytetty diskonttauskorko vuoden 2013 lopussa on 2,8 % (31.12.2012 3,0 %). Diskonttauskoron laskun seurauksena eläkeluotoinen korvausvastuu kasvoi 38 miljoonaa euroa.

Kollektiivisen korvausvastuun määrittämiseen on käytetty useita tilastollisia menetelmiä. Kollektiivisen korvausvastuun määrittämisessä suurimmat riskit liittyvät tulevan inflaation arvioimiseen (pl. ansionmenetyskorvaukset), korvauskäytäntöjen ja lakimuutosten aiheuttamien muutosten oikaisemiseen korvausten kehityskolmioissa (eli antaako historia oikean kuvan tulevaisuudesta) sekä historiatietojen oikeellisuuteen kymmenien vuosien ajalta. Kollektiivisesta korvausvastuusta ainoastaan eläkeluotoinen vastuu on diskontattu.

Lakisääteisen tapaturma- ja liikennevakuutuksen sairaanhoitokulu- ja kuntoutuskorvausten kollektiivista korvausvastuuta arvioitaessa on otettu huomioon se, että yli 10 vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat korvaukset rahoitetaan jakojärjestelmän avulla.

Vakuutusvelan arviointiin liittyy aina epävarmuustekijöitä, jotka voivat johtua mm. vahinkokehityksen ennustamisesta, vahinkojen todentamisen viiveestä, kustannusinflaatiosta tai lainsäädöllisistä muutoksista sekä yleisestä taloudellisesta kehityksestä. Yhtiö on teettänyt kolmen vuoden välein ulkopuolisella aktuaarilla selvityksen yhtiön vakuutusvelan laskentaperusteiden ja vakuutusvelan määrän asianmukaisuudesta. Selvitys tehtiin viimeksi vuonna 2012.

12.3 Lakisääteiset vakuutukset

Lakisääteiset vakuutukset ovat lain mukaan vakuutuksenottajalle pakollisia. Toisaalta vakuutusyhtiöllä on näissä vakuutuksissa vakuutuksen myöntämispakko. Korvausehdot ja korvauksen suuruuden määräytyminen on laissa tarkoin säädelty. Lisäksi lakisääteisissä vakuutuslajeissa on yhteiselimet, jotka valvovat korvausten yhdenmukaisuutta ja korvauksia koskevien normien noudattamista. Yksityshenkilöiden omistamien ajoneuvojen osuus konsernin liikennevakuutuskannasta on suurempi kuin yritysten. Muuten lakisääteiset vakuutukset ovat pääsääntöisesti yritysten tai muiden yhteisöjen ottamia.

Lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa työnantaja ottaa vakuutuksen työntekijöidensä hyväksi työtapaturmien ja ammattitautien varalle. Liikennevakuutuksessa vakuutetaan kaikki moottoriajoneuvon käytöstä tieliikenteessä aiheutuneet henkilövahingot, tietyin rajoituksin myös vahingon aiheuttaneelle kuljettajalle itselleen aiheutuneet henkilövahingot sekä kolmannelle osapuolelle aiheutetut esinevahingot. Potilasvakuutuksessa korvataan sairaanhoidossa potilaalle aiheutuneet henkilövahingot.

12.3.1 Vahinkojen lukumäärä ja suuruus

Lakisääteisissä vakuutuslajeissa henkilövahinkojen korvauksista suurimman osan muodostavat ansionmenetyskorvaukset ja sairaanhoitokustannusten korvaukset. Nämä korvataan täysimääräisesti. Poikkeuksena tästä ovat lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ansionmenetyskorvaukset, jotka korvataan ennen 65 vuoden ikää ainoastaan 85 %:sti. Pysyvät ansionmenetyskorvaukset maksetaan elinaikaisina eläkkeinä. Vahingon johtaessa kuolemaan, maksetaan leskelle ja enintään 25 ikävuoteen asti lapsille perhe-eläkettä. Eläkkeille ei ole asetettu euromääräistä ylärajaa. Lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa ja liikennevakuutuksessa vakuutusyhtiö ei kuitenkaan ole vastuussa ansionmenetyskorvausten indeksikorotuksista eikä sellaisista sairaanhoitokuluista, jotka maksetaan yli kymmenen vuotta vahingon sattumisen jälkeen. Nämä rahoitetaan ns. jakojärjestelmän kautta (ks. jakojärjestelmä).

Lakisääteisten vakuutuslajien perusteella korvattavien vahinkojen tapauksessa myös julkinen sektori laskuttaa sairaanhoidosta aiheutuneiden todellisten kustannusten mukaan niistä vahingoista, jotka ovat sattuneet vuoden 2004 jälkeen. Sairaanhoitokulukorvausten riskiä rajoittaa kuitenkin olennaisesti se, että sairaanhoitokulut vahingoista, joiden sattumisesta on kulunut yli 10 vuotta, eivät kuulu vakuutussopimuksella katettujen korvausten piiriin (ks. jakojärjestelmä). Lisäksi Pohjola pyrkii aktiivisesti

tekemään sopimuksia eri sairaanhoitoa toteuttavien tahojen kanssa kustannusten minimoimiseksi.

Lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa on mahdollisuus suurvahinkoon, koska pienellä alueella saattaa työskennellä paljon vakuutettuja henkilöitä. Myös liikennevahingossa voi yhdessä vahingossa olla esinevahinkojen lisäksi useita loukkaantuneita ja kuolleita. Esinevahingon osalta yhdestä liikennevakuutuksesta maksettaville korvauksille on kuitenkin asetettu 3,3 miljoonan euron korvauskatto.

Lakisääteisestä tapaturmavakuutuksesta korvataan tapaturmien lisäksi ammattitautitapaukset. Ammattitaudeille on ominaista vahinkojen hidas syntyminen. Tämän vuoksi ammattitautien tapauksessa korvausmenon arviointiin sisältyy enemmän epävarmuutta kuin tapaturmissa. Ääriesimerkkinä tästä ovat latentit ammattitaudit, joissa altistumisesta sairauden ilmenemiseen saattaa kulua jopa kymmeniä vuosia. Asbestin aiheuttamat ammattisairaudet ovat tällaisia. Vakavimpiin asbestisairauksiin eli mesoteliomaan tai keuhkosityöpään sairastuneilla kuolleisuus on korkea.

Koska lakisääteisissä vakuutuslajeissa vakuutuksen ottaminen on pakollista, niin lainsäädäntö edellyttää, että vakuutuksenantajan tulee pyrkiä vakuutusten hinnoittelussa riskivastaavuuteen siten, että vakuutusmaksu on kohtuullisessa suhteessa vakuutuksista aiheutuviin kustannuksiin. Liikennevakuutuksessa on käytössä bonusjärjestelmä, jossa vahingon sattuminen nostaa vakuutusmaksua. Suurempien yritysten lakisääteisissä tapaturmavakuutuksissa vakuutuksenottajan valittavana on erikoistariffijärjestelmiä, joissa vakuutusmaksut on sidottu vakuutuksenottajan omaan vahinkokehitykseen, sitä voimakkaammin mitä suurempi yritys on. Mitä suurempi yritys sitä luotettavammin yhtiön todellinen riskitaso pystytään arvioimaan yrityksen oman vahinkokehityksen perusteella. Vastaavaa periaatetta sovelletaan myös suurimmassa, saman vakuutuksenottajan ajoneuvoista muodostuvien suurten ajoneuvoryhmien hinnoittelussa. Näin rajoitetaan hinnoitteluun liittyvää riskiä, koska vakuutetun riskin hinnoittelu seuraa automaattisesti, joskaan ei täysimääräisesti, vakuutuksenottajan omaa vahinkokehitystä.

Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen jälleenvakuutus oli vuonna 2013 järjestetty kansallisen suurvahinkopoolin kautta. Yhtiön osuus poolissa määräytyy lajin markkinaosuuden mukaan. Pooli on hankkinut jälleenvakuutuksen 200 miljoonaan euroon saakka; omapidätys poolin jälkeen on 5 miljoonaa euroa. Liikennevakuutuksessa jälleenvakuutuksen vahinkotapahtumakohtainen omapidätys on 3 miljoonaa euroa. Pohjola irtaantui suurvahinkopoolista vuoden 2014 alusta lähtien. Tämän jälkeen näiden vakuutuslajien jälleenvakuutus on järjestetty luvussa 12.4.1. kuvatulla tavalla.

Eläemuotoinen korvausvastuu muodostuu lähes kokonaan lakisääteisten lajien eläkkeistä. Eläemuotoisen korvausvastuun laskennassa käytetään diskonttausta. Käytettävällä diskonttauskorolla on merkittävä vaikutus korvausvastuun määrään.

12.3.2 Epävarmuudet liittyen tuleviin kassavirtoihin

Lakisääteisissä lajeissa on ominaista, että vahingon sattumisesta kuluu usein pitkä aika siihen, että vahinko on kokonaan maksettu. Tällaisesta vakuutusliikkeestä muodostuu pitkäaikainen kassavirta, jonka arviointiin vaikuttavat voimakkaimmin korvaustensaajien kuolevuus ja sairaanhoitokuluinflaatio.

Aleneva kuolevuustrendi kasvattaa vahingoista aiheutuvaa kassavirtaa, koska ansionmenetys-korvaukset maksetaan pääsääntöisesti elinaikaisina eläkkeinä. Kuolevuuden aleneminen on jatkunut Suomessa ja muissa kehittyneissä teollisuusmaissa useiden vuosikymmenien ajan. Vastasyntyneiden odotettavissa oleva elinaika on kasvanut Suomessa keskimäärin 1,5 vuotta kymmenessä vuodessa. Yhtiön vastuunlaskennassaan käyttämässä kuolevuusmallissa on oletettu, että tämä trendi jatkuu myös tulevaisuudessa. Sairaanhoitokuluinflaation arvioinnilla on myös merkittävä osa kassavirtojen arvioinnissa. Lääketieteen ja elinolojen kehittyminen ovat sekä alentaneet kuolevuutta että nostaneet sairaanhoitokuluja. Yhtiö on olettanut tulevien kassavirtojen arvioissa, että sairaanhoitokuluinflaatio on 2 %-yksikköä yleistä inflaatiota korkeampi.

Koska lakisääteisten vakuutuslajien eläkkeiden indeksikorotukset ja yli kymmenen vuotta vahingon sattumisvuoden jälkeen maksettavat sairaanhoidon kustannukset eivät ole vakuutussopimuksen piirissä (ks. jakojärjestelmä), ei korvausvastuuseen tältä osin sisälly käytännössä lainkaan inflaatoriskiä. Sen sijaan vahingon sattumisesta ensimmäisen kymmenen vuoden ajan lakisääteisten vakuutuslajien sairauskuluinflaatoriski koskee yhtiön vakuutussopimuksista aiheutuvaa vakuutusvelkaa.

Ammattitaukeina korvattavat, asbestipölylle altistumisesta aiheutuneet vahingot ovat lähes poikkeuksetta ammattitautitapauksia, jotka korvataan lakisääteisen tapaturmavakuutuksen perusteella. Korvaukset ovat pääasiassa sairaanhoitokulu- ja ansionmenetykskorvauksia sekä leskeneläkkeitä. Asbestivahinkojen vastuun arvioinnin vaikeutena on se, että erilaisten asbestisairauksien latenssiaika eli oireeton vaihe asbestille altistumisesta ammattitaudin ilmenemiseen on pitkä, asbestisairaudesta riippuen keskimäärin 15–40 vuotta. Asbestin käyttö lopetettiin Suomessa pääosin 1980-luvulla ja kiellettiin kokonaan 1994. Käytön huippu ajoittui 1960- ja 1970-luvuille. Asbestivahinkojen vastuuarvio perustuu keskimääräisiin vahingon suuruuksiin sekä arvioituun vahinkojen lukumäärään ja nämä puolestaan perustuvat valtakunnalliseen tilastoon asbestin käytöstä raaka-aineena Suomessa vuodesta 1905 alkaen, eri asbestisairauksien oletettuihin latenssiaikajakautumiin ja jo tietoon tulleita asbestivahinkoja koskevaan tilastoaineistoon. Varauksen riittävyttä ja oletusten oikeellisuutta tarkastellaan vuosittain. Lakisääteisten vakuutusten korvauspiiri on täysin määrätty lainsäädännössä. Tämän takia kaikilla on tiedossa mitä vahinkoja korvataan, ja mikä on kustakin vahingosta maksettavan korvauksen suuruus. Tämä parantaa tulevien kassavirtojen ennustettavuutta.

12.3.3 Jakojärjestelmä

Jakojärjestelmä on kunkin lakisääteisen vakuutuslajin erityislakeihin perustuva järjestely, jolla tiettyjen näissä laeissa määrättyjen korvausten, nk. jakojärjestelmäkorvausten, rahoittaminen on toteutettu. Jakojärjestelmä on lakiin perustuva järjestely, josta ei kerry vakuutusyhtiölle taloudellista hyötyä tai haittaa, joka johtaisi oman pääoman muutokseen.

Jakojärjestelmäkorvauksia ovat eläemuotoisten korvausten indeksikorotukset, lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen yli kymmenen vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat sairaanhoidon kulut, sekä tietyt muut korvaukset ja

korvausten korotukset, siten kun vakuutuslajia koskevilla erityislaeilla määrätään.

Mainittujen lakien mukaisesti jakojärjestelmäkorkaukset rahoitetaan vakuutusyhtiöiden vakuutuksenottajiltaan kunakin vuonna vakuutusmaksun yhteydessä perittävällä maksuosuudella. Maksuosuuden suuruus määräytyy yhtiön saman vuoden kyseisen vakuutuslajin markkinaosuuden perusteella. Erityisesti vakuutusyhtiö, joka ei enää merkitse kyseistä vakuutuslajia, ei osallistu lainkaan jakojärjestelmäkorkauksen rahoittamiseen. Tällä maksuosuudella kerätty määrä tilitetään vuosittain laissa määrättylle, kyseisen vakuutuslajin keskusyhteisölle, joka huolehtii niiden jakamisesta edelleen siten, että jokainen kyseistä vakuutuslajia harjoittava tai aiemmin harjoittanut yhtiö saa täsmälleen sen määrän, jonka verran se on kyseisenä vuonna maksanut jakojärjestelmäkorkauksia.

Tulevaisuudessa maksettavien jakojärjestelmäkorkauksen rahoituksen maksavat siis tulevat vakuutuksenottajasukupolvet. Kaikkia lakisääteisiä vakuutuslajeja koskeva vakuuttamispakko takaa järjestelmän rahoituspohjan. Esimerkiksi lakisääteisen tapaturmavakuutuksen tapauksessa maksu tietyssä vuonna maksettavien jakojärjestelmäkorkauksen rahoittamiseksi peritään kaikilta niiltä työnantajilta, joilla on kyseisenä vuonna työntekijöitä Suomessa tai Suomesta ulkomaille lähetettyjä työntekijöitä. Lakisääteisen vakuutuslajin erityislakien mukaisen jakojärjestelmän rahoitus voisi siis pettää ainoastaan siinä tapauksessa, että työn tekeminen, moottoriajoneuvoliikenne tai sairaanhoito Suomessa lakkaisi kokonaan.

12.4 Vapaaehtoiset tapaturma- ja sairausvakuutukset

Näistä vapaaehtoisista vakuutuksista korvataan tapaturmasta tai sairaudesta aiheutuneet sairaudenhoitokulut. Lisäksi maksetaan kertausmaksu tapaturman tai sairauden aiheuttamasta haitasta tai kuolemasta. Vakuutuksenottajana voi olla joko yksityishenkilö tai yritys. Varsinainen vakuutusriski ei olennaisesti poikkea näissä.

12.4.1 Vahinkojen lukumäärä ja suuruus

Muussa tapaturma- ja sairausvakuutuksessa vahingot ovat yleensä pieniä. Suurimmat vahingot voivat aiheutua katastrofissa, joissa vahingoittuu suuri määrä ihmisiä. Nimetyillä kriisialueilla vakuutusturva ei ole voimassa.

Vakuutuksissa on pääsääntöisesti asetettu yläkärä vakuutetulle henkilölle. Tällä pyritään rajoittamaan vakuutuksesta maksettavien korvausten määrää. Lisäksi sairauskuluvakuutuksissa pääsääntöisesti pyydetään vakuutetulta terveys selvitys, jonka perusteella rajataan vakuutetun oikeutta korvauksiin.

Yhtiöllä on mahdollisuus muuttaa vakuutuksen hintaa ja ehtoja vuosittain jatkuvia vuosivakuutuksia uudistettaessa. Vakuutuslainsäädännössä on kuitenkin rajoitettu vakuutusmaksun ja ehtojen muuttamisen syitä, ja lisäksi nämä syyt on lueteltava vakuutussopimuksessa. Vakuutussopimusta ei myöskään saa irtisanoa vahingon sattumisen vuoksi.

Uusissa vuoden 2004 jälkeen myönnettyissä sairauskuluvakuutuksissa yhtiö on asettanut vakuutuskohtaisen 50 000 euron ylärajan sairaanhoitokorvauksille.

Pohjola on ottanut jälleenvakuutuksen lakisääteisten ja vapaaehtoisten tapaturma- ja sairausvakuutusten katastrofikumulaation varalta. Jälleenvakuutuksen omapidätys on 2,5 miljoonaa euroa, ja jälleenvakuutus kattaa vahingot 25 miljoonaan euroon saakka. Lisäksi omalle vastuulle jäävä osuus on jälleenvakuutettu yleisellä katastrofikumulaatiosuojalla.

12.4.2 Epävarmuudet liittyen tuleviin kassavirtoihin

Sairauskuluvakuutukset ovat pääosin kuluvakuutuksia, joissa korvataan ainoastaan vakuutuskaudella toteutuneet sairaudenhoitokulut. Sairausvakuutuksen ehdot ovat sellaiset, että vakuutusmaksuja voidaan käytännössä korottaa vastaavasti, jos sairaanhoitokustannukset kohoavat. Näin ollen sairaanhoitokustannusinflaation kehittyminen ei tuo sairausvakuutuslajien tuleviin kassavirtojen merkittävää epävarmuutta.

Sairanhoitokuluinflaatiolla on merkittävä vaikutus sairauskuluvakuutuksen kassavirtojen ennustamiseen niissä sairauksissa, joissa korvauksia maksetaan pitkään. Sairanhoitokuluinflaatiota kasvattaa lääketieteen nopea kehittyminen ja lääkkeiden kallistuminen.

Tuleviin kassavirtoihin vaikuttaa myös julkisen sairaanhoidon kehitys. Mikäli verovaroin rahoitetut julkisen sairaanhoidon palvelut vähenevät, alkavat vakuutetut kustantamaan sairaudenhoitoaan yhä enemmän sairauskuluvakuutuksilla. Pohjola täydentää julkisia palvelumahdollisuuksia vuoden 2013 alussa perustamansa päiväkirurgisiin leikkauksiin erikoistuneen Omasairaalan sekä aktiivisen kumppanuusverkoston avulla.

12.5 Kasko- ja kuljetusvakuutukset

Kaskovakuutuksista korvataan vakuutetuille maa-ajoneuvoille ja raiteilla liikkuvalla kalustolle aiheutuneita vahinkoja. Kaskovakuutuskanta muodostuu pääasiassa yksityishenkilöiden ja yritysten autokaskovakuutuksista. Kuljetusvakuutus koskee pääasiassa yritysten kuljetusriskejä ja korvaa kuljetettavalle tavaralle aiheutuneet vahingot. Tähän ryhmään kuuluu lisäksi matkatavara- ja venevakuutuksia, joissa vakuutuksenottaja on useimmiten yksityishenkilö.

12.5.1 Vahinkojen lukumäärä ja suuruus

Sääolojen vaihtelulla on suurin vaikutus sattuvien vahinkojen lukumäärään ja suuruuteen. Tästä johtuen talvikautena korvausmeno on suurempi kuin kesäkautena.

Suurimpia riskejä ovat kuljetusvakuutuksessa merikuljetusten ja tavaravarastojen synnyttämät riskikeskittymät. Lisäksi sääoloista aiheutuva maantieteellisesti laaja-alainen kumulaatoriski, esim. myrskyt ja tulvat, sekä kaskovakuutuksissa myös lumi ja jääliukkaat

talvikelit.

Maa-ajoneuvovakuutuksien hinnoittelussa on käytössä bonusjärjestelmä, jossa vahingon sattuminen nostaa vakuutusmaksua. Lisäksi vakuutusyhtiöllä on oikeus muuttaa vakuutusmaksua vuosittain. Kuitenkin vakuutuksenottajan ollessa yksityishenkilö, voidaan vakuutusmaksua muuttaa ainoastaan vakuutus sopimuksessa lueteltujen ehtojen täytyessä.

Yhtiö on ottanut jälleenvakuutuksen kuljetettaville tavaroille sattuvien suurvahinkojen varalle. Jälleenvakuutuksen omapidätys on 5 miljoonaa euroa. Lisäksi omalle vastuulle jäävät vahingot on jälleenvakuutettu katastrofin varalta samassa jälleenvakuutuksessa kuin omaisuus- ja keskeytysvakuutukset. Tämän katastrofikumulaatiosuojan omapidätys on 5 miljoonaa euroa vahinkotapahtumaa kohden.

Maa-ajoneuvojen vakuutuskannasta pääosa on yksityishenkilöiden vakuutuksia. Muilta osin vakuutusriski tässä luokassa muodostuu pääosin yritysten vakuutuksista.

12.5.2 Epävarmuudet liittyen tuleviin kassavirtoihin

Tulevien kassavirtojen ennustamiseen ei yksityishenkilöiden vakuutuksissa ja maa-ajoneuvovakuutuksissa sisälly merkittäviä epävarmuuksia. Lähes kaikki vahingot on maksettu 6 kuukauden kuluttua vahingon sattumisesta. Muiden vakuutusten osalta vahinkojen maksuaikataulu on jonkin verran pidempi.

12.6 Omaisuus- ja keskeytysvakuutukset

Omaisuusvakuutuksesta korvataan vakuutetulle omaisuudelle aiheutunut vahinko, pois lukien kasko- tai kuljetusvakuutuksen piiriin luokiteltava omaisuus. Yritysten ja muiden yhteisöjen osuus omaisuusvakuutuskannasta on yli puolet. Tähän ryhmään luetaan lisäksi yritysten keskeytysvakuutus, jossa yritykselle korvataan omaisuusvahingon aiheuttamasta toiminnan keskeytymisestä aiheutuvia varallisuusvahinkoja.

12.6.1 Vahinkojen lukumäärä ja suuruus

Omaisuus- ja keskeytysvakuutuksessa suurimmat yksittäiset riskit ovat yritysten tuotantolaitosten ja rakennusten palo-, luonnonilmiö- ja rikkoutumisvahinkoriskejä sekä näihin liittyviä keskeytysriskejä. Yksityistalouksien yksittäiset omaisuusriskit ovat pieniä, eikä niiden osalta yksittäisellä vahingolla ole olennaista vaikutusta yhtiön tulokseen. Yksityistalouspuolella pääosa korvausmenosta aiheutuu vuoto-, palo- sekä murtovahingoista.

Suomessa ja Baltian alueella luonnonkatastrofien riskiä on pidetty vähäisenä. Pohjola on vakuuttanut myrskyn varalta arviolta 24 % kaikista Suomen talousmetsistä ja ne eivät ole keskittyneet maantieteellisesti. Suoritettujen selvitysten perusteella on nykytietämyksen mukaan edelleen epävarmaa, johtuvatko viimeaikaiset myrskyt ilmastomuutoksesta tai sääolojen luonnollisesta vaihteluvälistä. Selvityksessä on kuitenkin saatu indikaatiota luonnonolosuhteiden muuttumisesta toiminta-alueellamme ainakin pidemmällä aikavälillä. Ennustettu lämpötilan nousu näkyy todennäköisesti kesä- ja talviolosuhteiden muuttumisena ja mm. sateiden lisääntymisenä, vaikka lämpötilan nousun myrskyjen voimakkuutta lisäävästä vaikutuksesta alueellamme ei ole selvää näyttöä. Pohjola on varautunut luonnonkatastrofeihin luvussa 12.2.3 kuvatuin jälleenvakuutus sopimuksin.

Yritysten omaisuusvakuutuksissa tulvavahingot on pääsääntöisesti ehdoissa poissuljettu. Henkilöasiakkaiden, kiinteistöjen ja maatilojen laajoissa vakuutuksissa tulvavahingot on katettu valtion tulvakorvausjärjestelmän päättyessä vuonna 2014.

Yhtiön omaisuus- ja keskeytysriskien valinnassa noudatetaan asiakassegmenttien erilaisiin vakuuttamistarpeisiin ja -ratkaisuihin perustuvia ohjeistettuja toimintatapoja. Hinnoittelu tapahtuu porrastetusti riskin suuruuden ja vaikeuden mukaan resursseja ja esimies päätöksiä suuruuden ja vaikeusasteen mukaan lisäten.

Yritys- ja yhteisöasiakkaiden hinnoittelua ohjaa asiakasvalintaohje ja alennusohje. Asiakasvalintaohjeessa määritellään asiakkaan yleiset edellytykset tulla asiakkaaksi esim. maksuhäiriöiden vuoksi ja tiukennetaan riskien valintaa suuririskisillä toimialoilla. Alennusohjeella säädellään myyjän, riskipäällikön, underwriterin sekä esimiesten alennusvaltuudet vakuutuslajeittain ja osin asiakassegmentteittäin. Pienyritysten hinnoittelua ohjataan lisäksi järjestelmävaltuuksin.

Omaisuus- ja keskeytysvakuutusten kannattavuutta seurataan vakuutus- ja vahinkotietovarastoon perustuvalla monipuolisella seuranta- ja analyysijärjestelmällä. Kannattavuusanalyysijä tehdään vakuutuslajeittain, asiakassegmentteittäin, toimialoittain ja asiakasohito-organisaatioittain.

Yhtiöllä on oikeus uudelleen hinnoitella vakuutus uudistuksen yhteydessä tai irtisanoa vakuutus. Kun asiakas on yksityishenkilö, voidaan vakuutusmaksua kuitenkin muuttaa ainoastaan vakuutus sopimuksessa lueteltujen ehtojen täytyessä.

Vakuutuskanta on jälleenvakuutettu ei-suhteellisella jälleenvakuutuksella, jossa omapidätys on 5 miljoonaa euroa vakuutusriskiltä. Lisäksi on tehty jälleenvakuutus katastrofikumulaatiovahingon varalta.

12.6.2 Epävarmuudet liittyen tuleviin kassavirtoihin

Omaisuus- ja keskeytysvakuutuksessa tulevien kassavirtojen arvioinnissa ei ole merkittäviä vaikeuksia. Vahingot maksetaan pääsääntöisesti vuoden sisällä vahingon sattumisesta ja vahinkojen suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Yleisesti ottaen suurinta epävarmuutta vahinkokohtaisissa arvioissa on uusissa keskeytys- ja kumulaatiovahingoissa.

Myrskyvahinkojen suuruuden seurannassa yhtiö seuraa erikseen kunkin myrskyn aiheuttamia vahinkoja. Jokaisen kuukauden raportoinnissa verrataan alun perin tehtyä kokonaisvahinkoarviota havaittuun vahinkomenoon ja tarkastetaan arviota tarvittaessa.

12.7 Vastuu- ja oikeusturvavakuutukset

Vastuuvakuutuselementtejä sisältäviä lakisääteisiä vakuutuksia ei sisällytetä tähän ryhmään. Varsinaisesta vastuuvakuutuksesta korvataan vahinko, jossa vakuutettu on korvausvelvollinen kolmannelle osapuolelle aiheutetusta vahingosta. Yritysten vakuutusten osuus muodostaa pääosan tämän ryhmän vakuutusriskistä. Oikeusturvavakuutuksesta korvataan asianajo- ja oikeudenkäyntikuluista aiheutunut varallisuusvahinko. Yksityishenkilöiden vakuutukset muodostavat pääosan tämän ryhmän vakuutusriskistä.

12.7.1 Vahinkojen lukumäärä ja suuruus

Vastuuvakuutuksen vahinkojen lukumäärään ja suuruuteen vaikuttavat merkittävästi vahingonkorvausta säätelevä lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö.

Yksityishenkilöiden osalta vahingot ovat pieniä. Lisäksi yksityishenkilöiden osuus luokan kokonaisriskistä on vähäinen.

Yritysten vastuuvakuutuksista pääosa on tuote- ja toimintavastuuvakuutuksia. Vakuutusriskin valinnassa sovelletaan vastaavaa ohjeistusta kuin omaisuus- ja keskeytysvakuutuksessa. Samasta virheestä tai teosta aiheutuneiden ns. sarjavahinkojen riskiä on esimerkiksi tuotevastuuvakuutuksessa pienennetty siten, että yhdestä virheestä eri aikoina aiheutuneista vahingoista korvataan yhteensä enintään sen kauden vakuutusmäärä, jonka aikana ensimmäinen vahinko ilmenee.

Oikeusturvavakuutuksesta korvataan vakuutetulle aiheutuneet kulut oikeudenkäynneistä. Koska vakuutetulla on mahdollisuus vaikuttaa oikeudenkäynnistä aiheutuvaan kustannukseen esimerkiksi asianajajan valinnalla, on oikeusturvavakuutuksessa käytössä suhteellinen omavastuu, jossa asiakas maksaa aina tietyn prosenttiosuuden kokonaisvahingosta.

Yhtiön jälleenvakuutuksen omapidätys vastuuvakuutuksen osalta on 4 miljoonaa euroa vahingolta.

12.7.2 Epävarmuudet liittyen tuleviin kassavirtoihin

Vastuuvakuutuksen luonteeseen liittyy yleisesti vahinkojen hidas tietoon tuleminen. Kun vahinko on tullut tietoon, epävarmuutta voi edelleen liittyä sen suuruuteen. Merkittävin epävarmuus on kuitenkin tuntemattomien vahinkojen arviointi.

Vastuuvakuutuksessa voidaan vahingot kohdistaa joko vahingon sattumishetken mukaan (Occurrence) tai vahinkoilmoituksen tekemisen mukaan (Claims made). Kassavirtojen arvioinnin kannalta tällä on olennainen vaikutus. Mikäli vakuutuksessa on sovittu vahingon kohdistamisesta vahinkoilmoituksen mukaan, ei vakuutuksenottajalla ole enää mahdollisuutta ilmoittaa uusista vahingoista sovitun määräajan jälkeen vakuutuksen päättymisestä.

Oikeusturvavakuutusten kassavirtoihin ei sisälly merkittävää epävarmuutta, koska vahingot tulevat aina nopeasti tietoon. Myöskään vahingon suuruudessa ei ole tällöin merkittävää epävarmuutta.

12.8 Pitkäaikaiset vakuutus sopimukset

Pitkäkestoisiksi vakuutus sopimuksiksi luokitellaan ne vakuutus sopimukset, joiden keskimääräinen voimassaoloaika on vähintään kaksi vuotta. Näitä ovat rakennusvirhevakuutukset ja ainaisvakuutukset. Uusia takausvakuutuksia ei ole myönnetty vuodesta 2009 lähtien.

12.8.1 Vahinkojen lukumäärä ja suuruus

Rakennusvirhevakuutuksista suurin osa on lakisääteisiä rakennusvirhevakuutuksia. Näissä asuinrakennuksia koskevissa vakuutuksissa vakuutustapahtuma edellyttää sekä rakennusvirhettä että rakennuttajan maksukyvyttömyyttä. Koska vakuutuksen vastuu aika on 10 vuotta, niin vakuutukseen liittyy sarjavahingon mahdollisuus. Rakennuttajan, jolla on poikkeuksellisen paljon rakennusvirheitä, maksukyvyttömyysriski kasvaa olennaisesti.

Sarjavahinkojen varalta yhtiöllä on merkitsemisvuosittaisen kumulaation varalle stop loss -jälleenvakuutus, jossa omapidätys on kullekin merkitsemisvuodelle 300–400 % vakuutusmaksutulosta.

Ainaisvakuutusten myöntäminen on lopetettu 1970-luvulla. Vakuutettuna kohteena voi olla joko rakennus tai metsä. Vakuutuksenottaja on maksanut kertasuorituksena vakuutusmaksun koko vakuutuskaudelle. Vakuutukset ovat voimassa rajoituksetta kunnes vakuutusmäärä on korvattu. Vakuutuksenhaltijalla on oikeus vakuutuksen takaisinostoon. Ainaisvakuutusten vakuutusmäärä ja riskit ovat inflaatiosta johtuen pieniä. Vakuutuksenottajat ovat pääasiassa yksityishenkilöitä.

12.9 Sijoitusriskit

Vakuutustoiminnan sijoitukset ovat vakuutusvelan ja oman pääoman katteena olevaa varallisuutta. Hallitulla sijoitusriskin ottamisella pyritään sijoitussalkun tuoton kasvattamiseen hyväksytyllä riskitasolla ottaen huomioon vakuutusvelan rakenne ja vakavaraisuustavoitteet.

Sijoitustoiminnan merkittävimmät riskit ovat markkina-, luotto- ja likviditeettiriskit, jotka voivat toteutua sijoitusomaisuuden odotettua alhaisempana tuottona tai sijoitusten arvojen alentumisena. Sijoitustoiminnan riskejä rajoitetaan hajauttamalla sijoitukset mahdollisimman tehokkaasti omaisuusluokittain, vastapuolittain, sektoreittain ja maantieteellisesti sekä huolehtimalla sijoitussalkun riittävästä likvidisyydestä.

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminta perustuu hallituksen vuosittain vahvistamiin sijoitussuunnitelmiin ja sijoitustoiminnan valtuuksiin, joissa määritellään sijoitusten perusallokaatio ja vaihteluvälit omaisuusluokittain, sijoitustoiminnan organisointi, riskilimitit sekä päätös-

ja toimivaltuudet.

Sijoitustoiminnan tärkein ohjausväline on eri omaisuusluokkien perusallokaatio, jota määritettäessä otetaan huomioon toimintaympäristön tila ja kehitysnäkymät, sijoitustoimintaan sisältyvät riskit suhteessa oletettuun tuottoon, vakuutustoiminnan vakuutusvelan asettamat vaatimukset, viranomaisvaatimukset, rating-tavoitteet ja riskinottohalu.

Vahinkovakuutuksessa on käytössä Asset/Liability Management -malli (ALM-malli), jota hyödynnetään perusallokaation määrittämisessä. Omaisuuden arvonvaihtelun ja aktiivisen sijoitustoiminnan seurauksena perusallokaatiosta ajoittain poiketaan asetettujen rajojen puitteissa.

Sijoitustoiminnasta raportoidaan kuukausittain johtoryhmälle, riskienhallinnalle sekä vahinkovakuutusyhtiöiden hallituksille. Raportissa eritellään sijoitusten määrä, omaisuusluokittain toteutuneet tuotot ja vertailuindeksien tuotot sekä riskimittarit.

Riskienhallinta seuraa päivittäin sijoitussuunnitelmassa asetettuja riskilimiittejä. Tärkeimpiä riskilimiittejä ovat allokatiolimiitit, korko- ja valuuttariskilimiitit, vastapuolen luottokelpoisuuslimiitit sekä hajautuslimiitit.

12.9.1 Markkinariski

Markkinariski muodostuu hinta-, korko- ja valuuttariskistä. Osakekurssien, korkojen, valuuttojen, hyödykkeiden ja kiinteistöjen hintojen muutokset vaikuttavat sijoitusomaisuuden arvoon ja vuotuisen tuottoon. Vahinkovakuutuksen sijoitusriskin ja vakavaraisuuspääoman suhdetta tarkastellaan sisäisellä ALM-mallilla ja markkinariskin herkkyyksianalyysillä.

Hintariskiä sisältävien omaisuusluokkien, kuten osakkeiden, vaihtoehtoisten sijoitusten ja kiinteistöjen maksimiallokaatiolle on asetettu limiitit. Sijoitusriskiä hallitaan myös hajauttamalla sijoitukset eri sijoitusinstrumentteihin, maantieteellisesti ja toimialoittain.

12.9.2 Korkoriski

Korkosalkkujen korkoriskiä seurataan herkkyyksianalyysin lisäksi modifioidulla duraatiolla. Korkosalkkujen modifioidulle duraatiolle on asetettu sijoitussuunnitelmassa vertailusalkun modifioituun duraatioon suhteutettu vaihteluväli. Korkoriskilimiittiä määrittäessä on huomioitu vakuutusvelan diskonttauksesta syntyvän korkoriskin vaikutus.

12.9.3 Valuuttariski

Vahinkovakuutuksen valuuttariskin hallinnassa huomioidaan sekä sijoituksista että vakuutustoiminnasta aiheutuva valuuttariski. Vahinkovakuutuksen valuuttariskit muodostuvat lähinnä ulkomaisista osakesijoituksista. Sijoitussuunnitelmassa on asetettu valuuttariskille limiitti ja esitetty periaatteet, joiden mukaan omaisuusluokkien valuuttariskiä suojataan. Valuuttariskin suojausastetta muutetaan aktiivisesti markkinanäkemyksen mukaan riskilimiitin rajoissa.

12.9.4 Johdannaisten käyttö

Markkinariskin hallintaan käytetään myös johdannaisia. Johdannaisten käytön periaatteet määritellään vuosittain sijoitussuunnitelmassa. Korko-, osake- ja luottojohdannaisia voidaan käyttää sekä suojaukseen että salkun riskitason lisäämiseen asetettujen rajojen puitteissa. Valuuttajohdannaisia voidaan käyttää vain suojaamiseen. Johdannaisia voidaan tehdä säännellyillä markkinoilla tai vastapuolen kanssa, jonka pitkäaikainen luottoluokitus on riittävä.

12.9.5 Luottoriski

Sijoitustoiminnan luottoriski muodostuu liikkeeseenlaskijan luottoriskistä ja johdannaissopimusten vastapuoliriskistä. Luottoriskiä hallinnoidaan hajauttamalla salkkua ja rajoittamalla heikomman luottoriskin osuutta salkusta. Sijoitussuunnitelmassa on määritelty luottoluokitusrajoitukset sekä enimmäissijoitusmäärät yksittäiseen vastapuoleen. Luottoluokittelemattomista liikkeeseenlaskijoista tehdään sisäinen luottoriskin arviointi, jonka perusteella voidaan tehdä sijoituspäätös.

12.9.6 Likviditeettiriski

Sijoitussuunnitelmassa arvioidaan likviditeettitilanne vuosittain ja sijoitussalkkua koostettaessa huomioidaan yhtiön likviditeettivaatimukset. Aktiivinen vakuutustoiminta on likviditeetiltään ylijäämäistä, koska vakuutusmaksutulo kerätään ennen korvausten maksamista. Tarvittaessa likviditeettipuskurina toimii ensisijaisesti rahamarkkinasalkku. Sijoitukset osakkeisiin ja joukkovelkakirjalainoihin ovat pääosin noteerattuja ja likvidejä.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Liite 3. Laatimisperiaatteen muutos

Pohjola-konserni soveltaa 1.1.2013 alkaen muutettua IAS 19 Työsuhde-etuudet –standardia. Uudistettu standardi poistaa option käyttää ns. putkimenetelmää vakuutusmatemaattisten voittojen ja tappioiden kirjaamisessa sekä muuttaa etuuspohjaisten eläkekulujen nettokorkotuoton laskentaa. Uudistetun standardin mukaan nettokorkotuoton laskennassa käytettävä eläkevarojen odotettu tuotto lasketaan eläkevelvoitteen diskonttauskoron määräisenä.

Laatimisperiaatteen muutoksen vaikutus tilikauden 2012 henkilöstökuluihin ja muihin laajan tuloksen eriin on esitetty alla olevassa taulukossa. Putkimenetelmän käytöstä Pohjola-konserni luopui vapaaehtoisesti vuoden 2012 alusta alkaen. Muutoksella ei ole vaikutusta Tulos/osake (EPS) -tunnuslukuihin.

Milj. e	Vanha laatimis- periaate	Uusi laatimis- periaate	Laatimis- periaatteen muutoksen vaikutus
Tuloslaskelma 2012			
Henkilöstökulut	230	232	2
Tuloverot	89	89	0
Laaja tuloslaskelma 2012			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-12	-10	2
Tuloverot etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)	-3	-2	0

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 4. Korkokate

Milj. e	2013	2012
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	65	93
Saamisista asiakkailta	304	346
Lainoista	281	321
Rahoitusleasingsaamisista	22	24
Arvoltaan alentuneista lainoista ja muista sitoumuksista	2	2
Saamistodistuksista	154	200
Kaupankäynnin eristä	10	9
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista	0	0
Myytavissä olevista	133	168
Eräpäivään asti pidettävistä	2	8
Lainoista ja saamisista	9	15
Johdannaisopimuksista	1 246	1 680
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä	1 335	1 770
Käyvän arvon suojauksesta	-103	-99
Rahavirran suojauksesta	13	9
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	1	
Muista	2	4
Yhteensä	1 771	2 323

Korkokulut

Veloista luottolaitoksille	68	90
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusveloista	0	0
Veloista asiakkaille	27	44
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	183	258
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus	50	72
Pääomalainoista	8	10
Muista	42	62
Johdannaissopimuksista	1 213	1 595
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä	1 362	1 731
Käyvän arvon suojauksesta	-149	-136
Muista	1	2

Yhteensä	1 542	2 060

Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä

229	263

Suojaavat johdannaiset	-135	152

Suojauskohteiden arvonmuutokset	135	-152

Korkokate	229	263

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 5. Saamisten arvonalentumiset

Milj. e	2013	2012
Luotto- ja takaustappioina poistetut saamiset	27	35
Palautukset poistetuista saamisista	-4	-2
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäys	53	62
Saamiskohtaisten arvonalentumisten vähennys	-42	-37
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	2	0
Yhteensä	37	57

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 6. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

Milj. e	2013	2012
Vakuutusmaksutuotot		
Vakuutusmaksutulo	1 346	1 215
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-37	-32
Vakuutusmaksutuotot, brutto	1 309	1 183
Jälleenvakuuttajien osuus	-60	-57
Yhteensä	1 249	1 126
Sijoitustoiminnan nettotuotot	131	115
Korvauskulut		
Maksetut korvaukset (pl. korvaustoiminnon kulut)	786	786
Korvausvastuun muutos*	65	6
Korvauskulut yhteensä, brutto	851	792
Jälleenvakuuttajien osuus	-42	-33
Yhteensä	809	759
Muut vahinkovakuutustoiminnan erät	43	45
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	529	438
Vakuutusmaksutuotot ja jälleenvakuuttajien osuus		
Lyhytkestoista vakuutussopimuksista		
Vakuutusmaksutulo	1 342	1 211
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-38	-33
Vakuutusmaksuvastuun täydennysvastuun muutos		0
Pitkäkestoista vakuutussopimuksista		
Vakuutusmaksutulo	4	4
Vakuutusmaksuvastuun muutos	1	1
Vakuutusmaksutuotot, brutto	1 309	1 183
Jälleenvakuuttajien osuus lyhytkestoisten vakuutussopimusten		
Vakuutusmaksutulosta	-56	-48
Vakuutusmaksuvastuun muutoksesta	-3	-7
Jälleenvakuuttajien osuus pitkäkestoisten vakuutussopimusten		
Vakuutusmaksutulosta	-1	-1
Vakuutusmaksuvastuun muutoksesta	0	0
Jälleenvakuuttajien osuus yhteensä	-60	-57
Vakuutusmaksutuotot, netto	1 249	1 126

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot

Lainoista ja muista saamisista

Korkotuotoista	5	5
Korkokuluista	-1	-1
Myyntivoitoista ja -tappioista		-1
Arvostusvoitoista ja -tappioista	-1	-1
Arvonalentumisista	0	0

Yhteensä	3	2

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattujen rahoitusvarojen nettotuotot

Korkotuotoista

Saamistodistuksista	1	0
Johdannaisista	0	0

Myyntivoitoista ja -tappioista

Saamistodistuksista	2	
Johdannaisista	-1	-11

Arvostusvoitoista ja -tappioista

Saamistodistuksista	3	2
Johdannaisista	4	-2

Yhteensä	8	-10

Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

Saamistodistuksista

Korkotuotoista	53	57
Myyntivoitoista ja -tappioista	-2	35
Käyvän arvon rahastosta tilikaudella siirretyistä	21	-8
Arvostusvoitoista ja -tappioista	0	-1
Arvonalentumisista	-2	-1
Yhteensä	69	82

Osakkeista ja osuuksista

Osingoista	26	29
Muista tuotoista ja kuluista	4	4
Myyntivoitoista ja -tappioista	3	41
Käyvän arvon rahastosta tilikaudella siirretyistä	19	-27
Arvonalentumisista	-8	-11
Yhteensä	44	36

Yhteensä	113	118

Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

Vuokratuotoista	17	16
Myyntivoitoista ja -tappioista	-1	0
Arvon muutokset käypään arvoon arvostamisesta	4	3
Vastike- ja hoitokuluista	-12	-12
Muista	-1	-1

Yhteensä	7	6

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	131	115

Diskonttauksen purkautuminen, vahinkovakuutukset

Ajan kulumisesta johtuva vahinkovakuutuksen diskontatun vakuutusvelan (liite 33) lisäys (diskonttauksen purkautuminen) on 43 miljoonaa euroa (44). Diskonttauksen purkautuminen lasketaan kuukausittain käyttäen edellisen kuukauden lopun diskonttauskorkoa ja kuukauden alun vakuutusvelkaa. Diskonttauskorko oli 3,7 % 31.12.2003–30.11.2004, 3,5 % 1.12.2004–30.11.2005, 3,3 % 1.12.2005–30.11.2007, 3,5 % 1.12.2007–30.11.2011, 3,3 % 1.12.2011–31.7.2012, 3,0 % 1.8.2012–31.10.2013 ja 2,8 % 1.11.–31.12.2013.

* Erään sisältyy vakuutusvelan diskonttokoron muutoksen seurauksena 38 miljoonaa euroa (52).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 7. Palkkiotuotot ja -kulut

Milj. e	2013	2012
Palkkiotuotot		
Luotonannosta	45	43
Talletuksista	0	0
Maksuliikkeestä	31	17
Arvopapereiden välityksestä	21	20
Rahastoista	0	0
Arvopapereiden liikkeeseen laskusta	8	10
Omaisuuksienhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	56	61
Vakuutustoiminnasta	17	24
Takauksista	16	16
Muista	6	6
Yhteensä	202	196
Palkkiokulut		
Maksuliikkeestä	14	4
Arvopapereiden välityksestä	8	7
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	4	7
Omaisuuksienhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	6	7
Muista	8	3
Yhteensä	40	27
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	162	169

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 8. Kaupankäynnin nettotuotot

Milj. e	2013	2012
Kaupankäynnin rahoitusvaroista ja -veloista		
Myyntivoitot ja -tappiot		
Saamistodistuksista	2	12
Osakkeista ja osuuksista	0	0
Johdannaisista	100	-30
Yhteensä	102	-18
Arvostusvoitot ja -tappiot		
Saamistodistuksista	-1	-1
Osakkeista ja osuuksista	0	0
Johdannaisista	-30	84
Yhteensä	-31	83
Osinkotuotot		0
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista varoista ja -veloista		
Myyntivoitot ja -tappiot		
Saamistodistuksista		-1
Yhteensä		-1
Arvostusvoitot ja -tappiot		
Saamistodistuksista	0	1
Yhteensä	0	1
Valuuttatoiminnan nettotuotot		
Valuutanvaihdosta	-1	256
Muista	22	-243
Yhteensä	93	79

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 9. Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. e	2013	2012
Myytävissä olevista rahoitusvaroista		
Saamistodistuksista		
Myyntivoitoista ja -tappioista	14	11
Käyvän arvon rahastosta tilikaudella siirretyistä	1	3
Osakkeista ja osuuksista		
Myyntivoitoista ja -tappioista	0	0
Käyvän arvon rahastosta tilikaudella siirretyistä	1	1
Arvon alentumisista	0	0
Osinkotuotoista	24	15
Myytävissä olevista rahoitusvaroista yhteensä	40	29
Jaksotettuun hankintamenoön arvostettavista rahoitusvaroista		
Myyntivoitoista ja -tappioista*	0	-17
Jaksotettuun hankintamenoön arvostettavista rahoitusvaroista yhteensä	0	-17
Sijoituskiinteistöistä		
Vuokratuotoista	1	1
Myyntivoitoista ja -tappioista		0
Voitoista tai tappioista käypään arvoon arvostamisesta	-1	1
Vastike- ja hoitokuluista	-1	-1
Muista	0	0
Sijoituskiinteistöistä yhteensä	-1	1
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	39	13

* Vertailuvuonna jaksotettuun hankintamenoön arvostettavista rahoitusvaroista kirjatuista myyntitappioista on kerrottu liitteessä 23.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 10. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. e	2013	2012
Vuokratuotoista oman käytön kiinteistöistä	0	0
Myyntivoitoista oman käytön kiinteistöistä	1	0
Keskuspankkipalvelumaksuista	8	8
Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetun omaisuuden vuokratuotoista	10	12
Vahinkovakuutustoiminnan jälleenvakuutusmaksuista	2	2
Muista	16	15
Yhteensä	38	37

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 11. Henkilöstökulut

Milj. e	2013	2012
Palkoista ja palkkioista	127	173
Muuttuvasta palkitsemisesta	20	17
Eläkekuluista	28	31
Maksupohjaisista järjestelyistä	22	28
Etuuspohjaisista järjestelyistä	6	3
Muista henkilösivukuluista	9	11
Yhteensä	184	232

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 12. Poistot

Milj. e	2013	2012
Poistot		
Rakennuksista	1	1
Koneista ja kalustosta	1	1
Yrityskaupan yhteydessä muodostuneista aineettomista hyödykkeistä	24	24
Muista aineettomista hyödykkeistä	20	14
Vuokralle annetusta omaisuudesta	7	10
Muista	0	0
Yhteensä	54	50
Arvonalentumiset		
Oman käytön kiinteistöistä	1	0
Yhteensä	1	0
Yhteensä	55	50

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 13. Muut kulut

Milj. e	2013	2012
Muista hallintokuluista		
Toimistokuluista	37	34
Yhteyskuluista	9	10
Markkinointikuluista	7	9
Yhteiskuntavastuun kuluista	1	1
Muista hallinnon kuluista	55	25
Yhteensä	109	79
Vuokrakuluista	3	4
Oman käytön kiinteistöistä ja toimitiloista	25	28
Haltuunotettujen kohteiden realisoinneista	1	1
Vahinkovakuutustoiminnan jälleenvakuutuslaskioista	3	3
Vahinkovakuutustoiminnan luottotappioista	6	4
Pankkiverosta	19	
Muista*	84	81
Yhteensä	251	200

* Erään sisältyy tilintarkastajille maksettua palkkioita tilintarkastuksesta 292 000 euroa (334 000), tilintarkastuslain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista toimeksiannoista 143 000 euroa (230 000), veroneuvonnasta 154 000 euroa (81 000) ja muista palveluista 396 000 euroa (93 000).

* Erään sisältyy 51 miljoonaa euroa (48) osuuspankeille maksettua vakuutusliikkeen myyntipalkkiota.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 14. Tuloverot

Milj. e	2013	2012
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvasta verosta	96	110
Aikaisempien tilikausien veroista	-6	2
Laskennallisista veroista	-41	-23
Tuloslaskelman verot	49	89
Yhteisön tuloveroprosentti	24,5	24,5
Voimassaolevan verokannan mukaan laskettujen verojen täsmäytys tuloslaskelmassa esitettyihin veroihin		
Tulos ennen veroja	473	372
Verokannan mukainen osuus tilikauden tuloksesta	116	91
Edellisten tilikausien verot	-6	2
Verovapaiden tuottojen vaikutus	-9	-7
Vähennyskelvottomien kulujen vaikutus	7	3
Käyttämättömien tappioiden uudelleenarviointi	0	0
Veron oikaisut	6	0
Verokannan muutos 1.1.2014	-65	
Muut erät	0	-1
Tuloslaskelman verot	49	89

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 15. Osakekohtainen tulos

Osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos ulkona olevien osakkeiden osakeantioikaistun lukumäärän painotetulla keskiarvolla tilikauden aikana.

	2013	2012
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto (milj. e)	424	283
Osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo (1 000)		
A-osakkeet	251 961	251 732
K-osakkeet	67 590	67 820
Yhteensä	319 551	319 551
Tulos/osake (EPS), e		
A-osakkeet	1,33	0,90
K-osakkeet	1,30	0,87

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 16. Käteiset varat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Kassa	1	2
Vaadittaessa maksettavat talletukset keskuspankeissa		
Pohjola Pankin vähimmäisvarantotalletus	527	531
Shekkitilit	1 518	5 111
Käteiset varat yhteensä	2 046	5 643

Eurojärjestelmän vähimmäisvarantojärjestelmän mukaisesti luottolaitokset joutuvat pitämään vähimmäisvarantoja (varantotalletus) kansallisissa keskuspankeissa. Varantotalletus on Euroopan keskuspankin ilmoittaman velvoiteprosentin mukainen osuus varantopohjasta. Varantopohjaan luetaan talletukset (laaja) sekä enintään kahden vuoden velkapaperit. Talletuksia toisilta varantovelvollisilta ei lueta varantopohjaan. Varantotalletus on tällä hetkellä 1 % varantopohjasta. OP-Pohjola-ryhmässä luottolaitokset tekevät varantotalletuksen Pohjola Pankki Oyj:hin. Pohjola Pankki Oyj huolehtii ryhmän luottolaitosten valtuuttamana välittäjänä koko ryhmän talletusvelvollisuudesta Suomen Pankkiin.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 17. Saamiset luottolaitoksilta

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Saamiset luottolaitoksilta		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	620	523
Muut	1	1
Yhteensä	622	524
josta alle 3 kuukauden saamiset luottolaitoksilta	622	524
Luotot ja muut saamiset		
Vaadittaessa maksettavat		
Muilta luottolaitoksilta	0	0
Yhteensä	0	0
Muut		
OP-Pohjola-ryhmän yhteisöiltä	8 740	7 528
Muilta luottolaitoksilta	537	763
Yhteensä	9 277	8 291
Saamiset luottolaitoksilta yhteensä	9 899	8 815
Saamisiin luottolaitoksilta sisältyy huonommalla etuoikeudella olevia saamisia	42	42

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 18. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Kaupankäynnin rahoitusvarat		
Valtion saamistodistukset	8	5
Sijoitus- ja yritystodistukset	4	6
Debentuurit	6	1
Joukkovelkakirjalainat	409	233
Muut saamistodistukset	7	1
Osakkeet ja osuudet	1	1
Yhteensä	435	246
Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat		
Joukkovelkakirjalainat	9	9
Yhteensä	9	9
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat yhteensä	444	256

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien saamistodistusten sekä osakkeiden ja osuuksien erittely noteerauksen ja liikkeeseenlaskijan perusteella

Kaupankäynnin rahoitusvarat, milj. e	31.12.2013		31.12.2012	
	Saamis- todistukset	Osakkeet ja osuudet	Saamis- todistukset	Osakkeet ja osuudet
Noteeratut				
Julkisyhteisöiltä	8		5	
Muilta	399		223	0
Muut				
Julkisyhteisöiltä	4		6	
Muilta	23	1	12	1
Yhteensä	434	1	245	1

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat, milj. e	31.12.2013		31.12.2012	
	Saamis- todistukset	Osakkeet ja osuudet	Saamis- todistukset	Osakkeet ja osuudet
Noteeratut				
Muilta	4		5	
Muut				
Muilta	5		5	
Yhteensä	9		9	
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat yhteensä	443	1	255	1

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin sisältyy keskuspankkirahoitukseen oikeuttavia saamistodistuksia 234 miljoonaa euroa (127) ja huonommalla etuoikeudella olevia julkisesti noteerattuja saamistodistuksia muilta (11) miljoonaa euroa (1).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 19. Johdannaissopimukset

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät		
Korkojohdannaiset	2 836	3 894
Valuuttajohdannaiset	169	28
Osakejohdannaiset	108	124
Luottojohdannaiset	3	4
Muut	55	34
Yhteensä	3 171	4 084
Suojaavat johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus		
Korkojohdannaiset	218	302
Valuuttajohdannaiset	38	47
Korkojohdannaiset	17	31
Yhteensä	273	379
Johdannaissopimukset yhteensä	3 444	4 462

Johdannaissopimukset tase-erä sisältää positiiviset arvonmuutokset ja maksetut preemiot.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 20. Saamiset asiakkailta

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Luotot yleisölle ja julkisyhteisöille	10 698	10 343
Saamistodistukset	50	74
Rahoitusleasingsaamiset	1 148	1 048
Muut saamiset		
Muut	2 879	2 620
Arvonalentumistappiot luotoista		
Luottoriskiin perustuvat	-259	-238
Arvonalentumistappiot saamistodistuksista		
Luottoriskiin perustuvat		-7
Saamiset asiakkailta yhteensä	14 515	13 839

Luottojen ja takausten arvonalentumisten muutokset

Milj. e	Luotot	Saamis- todistukset	Pankki- takaus- saamiset	Korko- saamiset	Yhteensä
Arvonalentumiset 1.1.2013	240	7	0	-2	246
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäykset	52		1	-12	41
Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumisten muutokset	2				2
Saamiskohtaisten arvonalentumisten peruutukset	-22			12	-11
Taseesta poistetut luotot ja takauksaamiset, joista tehty saamiskohtainen arvonalentuminen	-12	-7			-19
Valuuttakurssiero luottojen arvonalentumisista		0			0
Arvonalentumiset 31.12.2013	260	0	1	-3	259

Milj. e	Luotot	Saamis- todistukset	Pankki- takaus- saamiset	Korko- saamiset	Yhteensä
Arvonalentumiset 1.1.2012	189	33	2	-1	223
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäykset	59	3	0	-16	46
Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumisten muutokset	0				0
Saamiskohtaisten arvonalentumisten peruutukset	-6	0	0	15	8
Taseesta poistetut luotot ja takauksaamiset, joista tehty saamiskohtainen arvonalentuminen	0	-28	-2		-31
Valuuttakurssiero luottojen arvonalentumisista		0			0
Arvonalentumiset 31.12.2012	240	7	0	-2	246

Rahoitusleasingsaamiset

Pohjola-konserni tarjoaa vuokralle pääasiassa kuljetuskalustoa, teollisuuden koneita ja laitteita rahoitusleasingsopimuksilla.

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Rahoitusleasingsopimusten erääntymisajat		
Yhden vuoden kuluessa	322	271
Yli vuoden kuluessa ja enintään viiden vuoden kuluttua	528	515
Yli viiden vuoden kuluttua	390	336
Bruttosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	1 240	1 122
Kertymätön rahoitustuotto (-)	-93	-75
Vähimmäisvuokrien nykyarvo	1 148	1 048
Vähimmäisvuokrasaamisten nykyarvo		
Yhden vuoden kuluessa	302	253
Yli vuoden kuluessa ja enintään viiden vuoden kuluttua	487	484
Yli viiden vuoden kuluttua	358	311
Yhteensä	1 148	1 048
Bruttokasvu tilikauden aikana	487	567

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 21. Vahinkovakuutustoiminnan varat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Sijoitukset		
Lainat ja muut saamiset	62	104
Osakkeet ja osuudet	471	409
Sijoituskiinteistöt	106	112
Saamistodistukset	2 035	1 983
Johdannaissopimukset	4	1
Muut osuudet	338	459
Yhteensä	3 015	3 069
Muut varat		
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	40	42
Muut		
Ensivakuutustoiminnasta	324	290
Jälleenvakuutustoiminnasta	90	91
Rahat ja pankkisaamiset	4	10
Muut saamiset	64	20
Yhteensä	524	454
Vahinkovakuutustoiminnan varat yhteensä	3 539	3 523
Vahinkovakuutuksen sijoitukset		
Lainat ja muut saamiset		
Lainat ja muut saamiset	61	103
Jälleenvakuutustalletesaamiset	1	1
Yhteensä	62	104
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjatut rahoitusvarat		
Saamistodistukset	6	19
Johdannaissopimukset	4	1
Yhteensä	10	20
Myytävissä olevat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	2 029	1 964
Osakkeet ja osuudet	471	409
Muut osuudet	338	459
Yhteensä	2 838	2 832
Sijoituskiinteistöt		
Maa- ja vesialueet	9	12
Rakennukset	97	101
Yhteensä	106	112
Vahinkovakuutuksen sijoitukset yhteensä	3 015	3 069

Vahinkovakuutuksen käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattujen saamistodistusten, osakkeiden ja osuuksien sekä johdannaisten erittely noteerauksen ja liikkeeseenlaskijan perusteella

Milj. e	31.12.2013			31.12.2012		
	Saamis- todistukset	Osakkeet ja osuudet	Johdannaissopimukset	Saamis- todistukset	Osakkeet ja osuudet	Johdannaissopimukset
Noteeratut						
Muilta	6			19		
Muut						
Muilta			4			1
Yhteensä	6		4	19		1

Vahinkovakuutuksen myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2013, milj. e	Myytävissä olevat saamistodistukset			Myytävissä olevat osakkeet ja osuudet		
	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankinta- menoon	Yhteensä	Käypään arvoon	Hankinta- menoon	Yhteensä*
Noteeratut						
Julkisyhteisöiltä	465		465			
Muilta	1 549		1 549	581		581
Muut						
Muilta	14		14	228		228
Yhteensä	2 029		2 029	809		809
Tilikauden arvonalentumistappiot	-2		-2	-8		-8

* Myytävissä olevat osakkeet ja osuudet sisältävät osakkeita ja osakeriskillisiä rahastoja 471 miljoonaa euroa (409) sekä muita osuuksia 338 miljoonaa euroa (459). Muut osuudet sisältävät pääasiassa korko-, rahamarkkina-, vaihtovelkakirjalaina-, raaka-aine-, hedge fund- ja kiinteistörahastoja.

Vahinkovakuutuksen myytävissä oleviin rahoitusvaroihin sisältyy pantattuja eriä 4 miljoonaa euroa (3). Erät koostuvat pääosin johdannaiskaupankäynnin vakuuksista.

Lainasopimus on tehty kolmeksi vuodeksi ja lainoille on turvaava vakuus.

Vahinkovakuutuksen myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2012, milj. e	Myytävissä olevat saamistodistukset			Myytävissä olevat osakkeet ja osuudet		
	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankinta- menoon	Yhteensä	Käypään arvoon	Hankinta- menoon	Yhteensä*
Noteeratut						
Julkisyhteisöiltä	444		444			
Muilta	1 515		1 515	655		655
Muut						
Muilta	5		5	213		213
Yhteensä	1 964		1 964	868		868
Tilikauden arvonalentumistappiot	-1		-1	-11		-11

Lainaksi annetut myytävissä olevat arvopaperit, milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Saamistodistukset		
Nimellisarvo		125
Käypä arvo		149
Vahinkovakuutuksen sijoituskiinteistöjen muutokset, milj. e	2013	2012
Hankintameno 1.1.	95	84
Lisäykset	18	15
Vähennykset	-7	-3
Siirrot erien välillä	-20	-1
Hankintameno 31.12.	86	95
Kertyneet käyvän arvon muutokset 1.1.	17	14
Tilikauden käyvän arvon muutokset	4	3
Vähennykset	-2	
Kertyneet käyvän arvon muutokset 31.12.	19	17
Kirjanpitoarvo 31.12.	106	112

Tilikaudella sijoituskiinteistöihin kohdistuvat rakentamis- ja korjausvelvoitteet olivat 2 miljoonaa euroa (15). Sijoituskiinteistöjen käypä arvo sisältää velkaosuuden vain konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisyritysten osalta.

Vahinkovakuutuksen sijoituskiinteistöistä 86 % eli 90 miljoonaa euroa on arvioitu ulkopuolisen kiinteistöarvioitsijan avulla. Kaikki kiinteistöarvioitsijat ovat auktorisoituja (AKA). Arviot ovat laatineet Olli Kantanen ja Antti Hänninen Realia Group Oy:stä.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 22. Sijoitusomaisuus

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	7 108	4 971
Osakkeet ja osuudet	89	105
Yhteensä	7 197	5 076
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat		
Saamistodistukset	202	330
Yhteensä	202	330
Sijoituskiinteistöt		
Maa- ja vesialueet	0	0
Rakennukset	28	24
Yhteensä	28	25
Sijoitusomaisuus yhteensä	7 427	5 431

Sijoituskiinteistöt eivät sisällä tällä tai edellisellä tilikaudella vakuudeksi saatuja kiinteistöjä.

Myytavissä olevat rahoitusvarat ja eräpäivään asti pidettävät sijoitukset 31.12.2013

Milj. e	Myytavissä olevat saamistodistukset			Myytavissä olevat osakkeet ja osuudet			Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset
	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankintameno	Yhteensä	Käypään arvoon	Hankintameno	Yhteensä	
Noteeratut							
Julkisyhteisöiltä	6 725		6 725				
Muilta	322		322	7		7	202
Muut							
Muilta	61		61	18	64	82	
Yhteensä	7 108		7 108	24	64	89	202
Tilikauden arvonalentumistappiot				0		0	

Myytavissä oleviin rahoitusvaroihin ei sisällynyt huonommalla etuoikeudella olevia julkisesti noteerattuja saamistodistuksia muilta eikä muita kuin julkisesti noteerattuja huonommalla etuoikeudella olevia saamistodistuksia muilta. Sijoituksista pääomarahastoihin, joita oli 14 miljoonaa euroa (16), on kaikki arvostettu käypään arvoon. Ei noteerattuja hankintamenoa arvostettuja osakkeita salkussa oli 68 miljoonaa euroa (80), josta konsernitilinpäätökseen yhdistelemättömiä tytä- ja osakkuusyritysten osakkeita oli 0 miljoonaa euroa (0). Hankintamenoa arvostetuille sijoituksille ei ollut mahdollista määritellä luotettavasti käypää arvoa. Eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin sisältyi keskuspankkirahoituksen oikeuttavia saamistodistuksia 187 miljoonaa euroa (315) ja muita, julkisesti noteerattuja 15 miljoonaa euroa (14).

Myytavissä olevat rahoitusvarat ja eräpäivään asti pidettävät sijoitukset 31.12.2012

Milj. e	Myytavissä olevat saamistodistukset			Myytavissä olevat osakkeet ja osuudet			Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset
	Käypään arvoon	Jaksotettuun hankintamenoon	Yhteensä	Käypään arvoon	Hankintamenoon	Yhteensä	
Noteeratut							
Julkisyhteisöiltä	4 656		4 656				
Muilta	247		247	9		9	330
Muut							
Muilta	68		68	16	80	96	
Yhteensä	4 971		4 971	25	80	105	330
Tilikauden arvonalentumistappiot				0		0	
Sijoituskiinteistöjen muutokset, milj. e						2013	2012
Hankintameno 1.1.						26	27
Lisäykset						4	
Vähennykset							-1
Hankintameno 31.12.						30	26
Kertyneet käyvän arvon muutokset 1.1.						-1	-2
Tilikauden käyvän arvon muutokset						-1	1
Kertyneet käyvän arvon muutokset 31.12.						-2	-1
Kirjanpitoarvo 31.12.						28	25

Sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutokset on kirjattu sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Sijoituskiinteistöjen käypä arvo sisältää velkaosuuden vain konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisyritysten osalta.

Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetut sijoituskiinteistöt on eritelty liitteessä 95.

Sijoituskiinteistöt on arvioitu ulkopuolisen kiinteistöarvioitsijan avulla. Arviot on laatinut auktorisoitu kiinteistöarvioija (AKA), laillistettu kiinteistövälittäjä (LKV), diplomi-insinööri (DI) arviointiasiantuntija Raino Pesu ja diplomi-insinööri (DI) arviointiasiantuntija Ville Vaarala Corbel Oy:n puolesta.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 23. Uudelleenluokitellut saamistodistukset

Seuraavassa taulukossa uudelleenluokitellut saamistodistukset on esitetty kirjanpitoarvoina ja käypinä arvoina.

31.12.2013, milj. e	Kirjanpito- arvo	Käypä arvo	Efektiivinen korkotaso	Luottoriskistä johtuvat arvonalen- tumiset
Lainat ja saamiset	298	306	5,2	
Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	99	89	4,2	
Myytavissä olevat rahoitusvarat	42	42	4,2	
Yhteensä	438	436		

31.12.2012, milj. e	Kirjanpito- arvo	Käypä arvo	Efektiivinen korkotaso	Luottoriskistä johtuvat arvonalen- tumiset
Lainat ja saamiset	413	401	5,4	7
Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	226	207	4,2	
Myytavissä olevat rahoitusvarat*	38	38	4,3	
Yhteensä	677	646		7

Mikäli uudelleenluokittelua ei olisi tehty ja saamistodistukset olisi arvostettu markkinan käypiä arvoja käyttäen:

Milj. e	2013		2012	
	Tulos- laskelma	Käyvän arvon rahasto	Tulos- laskelma	Käyvän arvon rahasto
Pankkitoiminta	-1		1	
Vakuutustoiminta	0	-1	1	4
Konsernitoiminnot	29	-3	21	10
Yhteensä	27	-3	23	14

Lainat ja saamiset sekä eräpäivään asti pidettävät sijoitukset on uudelleenluokiteltu vuonna 2008. Myytävissä olevat rahoitusvarat on uudelleenluokiteltu vuonna 2012.

* Kolmannella vuosineljänneksellä 2012 eräpäivään asti pidettävistä sijoituksista myytiin kirjanpitoarvoltaan 36 miljoonaa euroa irlantilaisia rmbs-lainoja paikallisessa lainsäädännössä todennäköisesti tapahtuvan muutoksen johdosta. Tässä yhteydessä uudelleenluokiteltiin eräpäivään asti pidettävistä sijoituksista myytävissä oleviin rahoitusvaroihin 38 miljoonaa euroa irlantilaisia rmbs-lainoja.

Uudelleenluokitelluista saamistodistuksista kertyneet korot olivat tammi-joulukuussa yhteensä 10 miljoonaa euroa (20). Nimellisarvon ja hankinta-arvon välisenä hintaerona tulokseen jaksetettiin yhteensä 3 miljoonaa euroa (7). Saamistodistuksista kirjattiin myyntitappioita 2 miljoonaa euroa (17). Arvon alentumisia saamistodistuksista kirjattiin 0 miljoonaa euroa (3). Korkoriski oli suojattu johdannaisilla, joihin sovellettiin suojauslaskentaa 1.10.2008 alkaen. Suojaavista johdannaisista kirjattiin positiivista markkina-arvon muutosta 6 miljoonaa euroa. Vertailuvuonna kirjattiin negatiivista markkina-arvon muutosta 3 miljoonaa euroa.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 24. Sijoitukset osakkuusyrityksissä

Milj. e	2013	2012
Sijoitukset 1.1.	26	27
Lisähankinnat	4	
Osuus kauden tuloksesta	0	1
Osingot	-1	-1
Sijoitukset 31.12.	29	26

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 25. Aineettomat hyödykkeet

Aineettomien hyödykkeiden muutokset, milj. e	Liikearvo	Tuote- merkit	Vakuutus- sopimuk- siin liittyvät asiakassuh- teet ja va- kuutusten hankinta- menot	Muut aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2013	519	179	301	230	1 230
Lisäykset				31	31
Vähennykset				-3	-3
Hankintameno 31.12.2013	519	179	301	259	1 258
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2013		-7	-170	-131	-308
Tilikauden poistot			-24	-20	-43
Vähennykset				3	3
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2013		-7	-194	-148	-349
Kirjanpitoarvo 31.12.2013	519	172	108	111	910

Muihin aineettomiin hyödykkeisiin sisältyy tietokoneohjelmia kirjanpitoarvoltaan 92 miljoonaa euroa ja kehitettävänä olevia tietokoneohjelmia 17 miljoonaa euroa.

Poistot, arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset on kirjattu tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut.

Aineettomien hyödykkeiden muutokset, milj. e	Liikearvo	Tuote- merkit	Vakuutus- sopimuk- siin liittyvät asiakassuh- teet ja va- kuutusten hankinta- menot	Muut aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2012	519	179	301	190	1 190
Lisäykset	0			40	40
Vähennykset				0	0
Hankintameno 31.12.2012	519	179	301	230	1 230
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2012		-7	-146	-116	-270
Tilikauden poistot			-24	-14	-38
Muut muutokset				0	0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2012		-7	-170	-131	-308
Kirjanpitoarvo 31.12.2012	519	172	131	99	922

Muihin aineettomiin hyödykkeisiin sisältyy tietokoneohjelmia kirjanpitoarvoltaan 28 miljoonaa euroa ja kehitettävänä olevia tietokoneohjelmia 69 miljoonaa euroa.

Poistot, arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset on kirjattu tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut.

Aineettomat hyödykkeet, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton, milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Liikearvo	519	519
Tuotemerkit	172	172
Yhteensä	691	691

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankittujen liikearvojen ja tuotemerkkien vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, sillä ne vaikuttavat rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan.

Muut olennaisimmat aineettomat hyödykkeet	31.12.2013		31.12.2012	
	Kirjanpito- arvo, milj. e	Jäljellä oleva poisto aika	Kirjanpito- arvo, milj. e	Jäljellä oleva poisto aika
Asiakassuhteet	108	2–5 v.	131	3–6 v.
Tietokoneohjelmat	92	2–5 v.	28	2–5 v.
Kehitettävänä olevat tietokoneohjelmat	17		69	

Liikearvot on hankittu vuonna 2005 osana Pohjola-Yhtymä Oyj:n liiketoimintojen hankintaa ja vuonna 2008 osana Pohjola Finance Oy:n (ent. K-Rahoitus Oy) hankintaa. Vuonna 2011 liikearvo on lisääntynyt työhyvinvoinnin palveluyhtiö Excenta Oy:n hankinnan seurauksena. Tuotemerkit, asiakassuhteet ja merkittävä osa tietokoneohjelmista on hankittu osana vahinkovakuutustoiminnan hankintaa.

Liikearvon arvonalentumistesti

Liikearvo, milj. e	2013	2012
Vahinkovakuutustoiminta	407	407
Pohjola Varainhoito Oy	97	97
Rahoitusyhtiöpalvelut	13	13
Työhyvinvoinnin palvelut	3	3
Yhteensä	519	519

Pohjola-konsernin liikearvot ovat syntyneet kokonaisuudessaan Pohjola-Yhtymä Oyj:n, Pohjola Finance Oy:n ja Excenta Oy:n liiketoimintojen hankinnoista. Liikearvot määräytyivät kauppahinnan kohdistamisprosesseissa eli ns. PPA (Purchase Price Allocation) -selvityksissä. Syntyneet liikearvot kohdistettiin kassavirtaa tuottaville yksiköille (CGU:t), jotka olivat joko liiketoimintasegmenttejä tai niihin sisältyviä yrityksiä. Liikearvojen arvonalentumistestaukset suoritettiin IAS 36:n mukaisesti vastaaville kassavirtaa tuottaville liiketoiminnoille kuin mille PPA-selvityksen hankintamenolaskelmat laadittiin: vahinkovakuutus- ja varainhoitoliiketoiminnoille sekä rahoitusyhtiö- ja työhyvinvoinnin palveluille.

Pohjola-konsernin kassavirtayksikköjen arvo on liikearvojen testausta varten määritelty käyttämällä yli-/alijäämän nykyaikamenetelmää ("Excess Returns" -menetelmä). Menetelmässä kuluva tilikauden ja tulevien tilikausien voitosta vähennetään oman pääoman tuottovaatimus. Mahdollinen ylijäävä tuotto diskontataan oman pääoman tuottovaatimusta vastaavalla diskonttokorolla rahavirtojen nykyarvon määrittämiseksi.

Testausperiodin pituudeksi määriteltiin varainhoitoliiketoiminnalle sekä rahoitusyhtiö- että työhyvinvoinnin palveluille IAS 36 -standardin mukainen 5 vuoden testausjakso jäännösarvoineen. Vahinkovakuutusliiketoiminnalle testausperiodiksi määriteltiin koko PPA-poistojen vaikutusaika lisätyn yhdellä PPA-poistoista vapaalla vuodella eli 6 vuoden testausjakso.

Kassavirtalaskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat Pohjolan 2012 vahvistamaan vuosien 2014–2016 strategialukuihin ja niistä johdettuihin strategiakauden jälkeisiin odotuksiin liiketoimintojen kehittymisestä. Vuoden 2016 jälkeisten kausien kassavirtojen kasvu vaihtelee 2–9 prosentin välillä.

Diskonttokorkona laskelmissa on käytetty markkinaehtoista oman pääoman kustannusta, joka on linjassa sovellettujen arvonmäärittämis menetelmien kanssa (ts. kassavirtojen kautta on määritetty vain oman pääoman sijoittajille kuuluvaa arvoa, joka on diskontattu oman pääoman tuottovaatimuksella). Laskelmissa käytetty diskonttokorko ennen veroja (ts. IFRS WACC) vaihteli 9,9–15,3 prosentin välillä. Vuonna 2012 diskonttokorko vaihteli 10,4–15,5 prosentin välillä. Diskonttokorkoa vahinkovakuutusliiketoiminnalle nostettiin 0,5 prosenttiyksiköllä vastamaan markkinatiedon kautta saatua diskonttokorkotasoa. Muiden liiketoimintojen osalta markkinatiedon kautta saatua diskonttokorkotasoa oli edelleen alhaisempi kuin PPA-selvityksessä ja aikaisempien vuosien laskelmissa käytetty diskonttokorko.

Liikearvojen arvonalentumistestaukset eivät ole johtaneet arvonalentumiskirjauksiin.

Herkkyysanalyysi suoritettiin kullekin kassavirtayksikölle erikseen, perustuen kunkin kassavirtayksikön keskeisiin muuttujiin.

Vahinkovakuutusliiketoiminnassa keskeisinä muuttujina herkkyysanalyysissä käytettiin diskonttokorkoa, yhdistettyä kulusuhdetta ja sijoitustoiminnan nettotuottoa prosenttia. Käytetyt muuttujat olivat samat kuin edellisessä vuotena. Herkkyysanalyysin tulokset eivät ole muuttuneet merkittävästi edellisestä vuodesta. Diskonttokoron 5,9 prosenttiyksikön kasvu, yhdistetyn kulusuhteen 3,9 prosenttiyksikön kasvu ja sijoitustoiminnan nettotuottoa prosenttia 1,6 prosenttiyksikön lasku suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella, yhden testatun muuttujan muuttuessa ja muiden muuttujien pysyessä muuttumattomana, aiheuttaisi arvonalentumisriskin. Viime vuonna tulokset olivat vastaavasti: 5,4 prosenttiyksikön kasvu diskonttokorossa, 3,3 prosenttiyksikön kasvu yhdistetyssä kulusuhteessa ja 1,2 prosenttiyksikön lasku sijoitustoiminnan nettotuottoa prosentissa suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella olisi aiheuttanut arvonalentumisriskin.

Varainhoitoliiketoiminnassa keskeisinä muuttujina herkkyyksianalyysissä käytettiin diskonttokorkoa, hallinnoitavien varojen kasvuprosenttia ja kulujen kasvuprosenttia. Käytetyt muuttujat olivat samat kuin edellisenä vuotena. Herkkyyksianalyysin tulokset eivät ole muuttuneet merkittävästi edellisestä vuodesta. Diskonttokoron 25 prosenttiyksikön kasvu, hallinnoitavien varojen 12 prosenttiyksikön lasku ja kulujen 14 prosenttiyksikön kasvu suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella, muiden muuttujien pysyessä muuttumattomana, aiheuttaisi arvonalentumisriskin. Viime vuonna tulokset olivat vastaavasti: 28 prosenttiyksikön kasvu diskonttokorossa, hallinnoitavien varojen 13 prosenttiyksikön lasku ja kulujen 15 prosenttiyksikön kasvu suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella olisi aiheuttanut arvonalentumisriskin.

Rahoitusyhtiöpalvelussa keskeisinä muuttujina herkkyyksianalyysissä käytettiin diskonttokorkoa, luottokannan kasvuprosenttia ja kulujen kasvuprosenttia. Käytetyt muuttujat olivat samat kuin edellisenä vuotena. Herkkyyksianalyysin tulokset eivät ole muuttuneet merkittävästi edellisestä vuodesta. Diskonttokoron 9,1 prosenttiyksikön kasvu, luottokannan 92 prosenttiyksikön lasku ja kulujen 13 prosenttiyksikön kasvu suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella, muiden muuttujien pysyessä muuttumattomana, aiheuttaisi arvonalentumisriskin. Viime vuonna tulokset olivat vastaavasti: 10 prosenttiyksikön kasvu diskonttokorossa, 84 prosenttiyksikön lasku luottokannassa ja 13 prosenttiyksikön kulujen kasvu suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella olisi aiheuttanut arvonalentumisriskin.

Työhyvinvoinnin palveluissa keskeisinä muuttujina herkkyyksianalyysissä käytettiin diskonttokorkoa, liikevaihdon ja käyttökatteen kasvua. Käytetyt muuttujat olivat samat kuin edellisenä vuotena. Herkkyyksianalyysin tulokset ovat muuttuneet merkittävästi edellisestä vuodesta. Diskonttokoron 5,4 prosenttiyksikön kasvu, liikevaihdon 33 prosenttiyksikön lasku ja käyttökatteen 30 prosenttiyksikön lasku suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella, muiden muuttujien pysyessä muuttumattomana, aiheuttaisi arvonalentumisriskin. Viime vuonna tulokset olivat vastaavasti: 22 prosenttiyksikön kasvu diskonttokorossa, 100 prosenttiyksikön lasku liikevaihdossa ja 48 prosenttiyksikön lasku käyttökatteessa suhteessa ennusteisiin koko testauskaudella olisi aiheuttanut arvonalentumisriskin.

Tuotemerkkien arvonalentumistestaus

Pohjola-konsernin tuotemerkit ovat syntyneet kokonaisuudessaan Pohjola-Yhtymä Oyj:n liiketoimintojen hankinnasta. Arvonalentumistestaus on suoritettu erikseen IAS 36:n mukaisesti Pohjola-, Eurooppalainen-, A-vakuutus- sekä Seesam-tuotemerkeille.

Tuotemerkkien arvo on määritetty soveltaen ”relief from royalty” -menetelmää, jossa tuotemerkkien arvoksi määriteltiin tuotemerkin omistamisesta tulevaisuudessa kertyvät nykyhetkeen diskontatut rojaltilisäästöt. Diskonttokorkona laskelmissa on käytetty vahinkovakuutusliiketoiminnalle määritettyä markkinaehtoista oman pääoman kustannusta lisättynä hyödykekohtaisella riskipreemiolla. Vahinkovakuutuksen diskonttokorkoa nostettiin 0,5 prosenttiyksiköllä vastamaan markkinatiedon kautta saatua diskonttokorkotasoa. Vuoden 2013 testauksessa on käytetty lisäksi samaa riskipreemiota ja vastaavia rojaltiliprosentteja kuin PPA-selvityksessä ja aikaisempien vuosien testauksissa.

Testausperiodin pituudeksi määritettiin kaikkien tuotemerkkien osalta IAS 36 -standardin mukainen 5 vuotta. Kassavirtalaskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat vahinkovakuutusliiketoiminnan päivitettyihin strategialukuihin vuosille 2014–2016 ja niistä johdettuihin odotuksiin liiketoiminnan kehittymisestä jatkossa. Ennustekauden jälkeisten kausien kassavirtojen kasvuna käytettiin 2 prosentin inflaatio-odotusta.

Tuotemerkkien arvonalentumistestauksen johdosta tuotemerkeille ei ole tehty arvonalentumiskirjauksia vuoden 2013 tilinpäätöksessä. Seesam-tuotemerkeille on aikaisemmin tehty 1 miljoonan euron arvonalentumiskirjaus vuoden 2011 tilinpäätöksessä ja 3 miljoonan euron arvonalentumiskirjaukset sekä vuoden 2009 että vuoden 2008 tilinpäätöksissä.

Muiden olennaisten aineettomien hyödykkeiden arvonalentumistestaus

Pohjola-konsernin asiakassuhteet ja merkittävä osa tietokoneohjelmista on hankittu osana Pohjola-Yhtymä Oyj:n liiketoimintojen hankintaa. Asiakassuhteista muodostuneet aineettomat hyödykkeet kirjataan tasapoistoin kuluksi arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa, eikä niissä ole havaittu viitteitä arvonalentumiskirjaustarpeesta. Vahinkovakuutus-, ja varainhoitoliiketoimintaan kohdistetuista tietokoneohjelmista muodostuneet aineettomat hyödykkeet on kirjattu kokonaan kuluksi jo aikaisempina tilikausina.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 26. Aineelliset hyödykkeet

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Omassa käytössä olevat kiinteistöt		
Maa- ja vesialueet	5	3
Rakennukset	45	18
Yhteensä	50	22
Koneet ja kalusto	4	4
Muut aineelliset hyödykkeet	3	3
Vuokralle annettu omaisuus	27	40
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	84	69
josta keskeneräiset hankinnat	0	0

Aineellisten hyödykkeiden muutokset, milj. e	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Vuokralle annettu omaisuus	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2013	28	38	3	68	137
Lisäykset	13	1	0	8	22
Vähennykset	-3	0	0	-25	-29
Siirrot erien välillä	20				20
Hankintameno 31.12.2013	58	39	3	51	151
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2013	-6	-34	0	-28	-68
Tilikauden poistot	-2	-1	0	-11	-14
Tilikauden arvonalentumiset	-2				-2
Tilikauden arvonalentumisten peruutukset	0				0
Vähennykset	2	0	0	15	18
Muut muutokset	0				0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2013	-7	-35	0	-24	-66
Kirjanpitoarvo 31.12.2013	50	4	3	27	84

Aineellisten hyödykkeiden muutokset, milj. e	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Vuokralle annettu omaisuus	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2012	26	36	3	89	155
Lisäykset	3	2	0	17	22
Vähennykset	-3	0	0	-37	-41
Siirrot erien välillä	1				1
Hankintameno 31.12.2012	28	38	3	68	137
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2012	-5	-33	0	-35	-73
Tilikauden poistot	-1	-1		-14	-16
Tilikauden arvonalentumisten peruutukset	0				0
Vähennykset		0		19	19
Muut muutokset	0			2	2
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2012	-6	-34	0	-28	-68
Kirjanpitoarvo 31.12.2012	22	4	3	40	69

Poistot, arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset on kirjattu liiketoiminnan muihin kuluihin.

Pohjola-konserni tarjoaa vuokralle pääasiassa henkilöautoja muulla vuokrasopimuksella. Pohjola-konserni on vuokrannut sille tarpeettomat toimitilat ja tällaiset toimitilat on luokiteltu tilinpäätöksessä sijoituskiinteistöiksi.

Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetut aineelliset hyödykkeet on eritelty liitteessä 95.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 27. Muut varat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Maksujenvälityssaamiset	35	18
Eläkevarat	5	9
Siirtosaamiset		
Korot	711	731
Muut siirtosaamiset	9	17
Johdannaissopeuksiin liittyvät marginaalisaamiset	54	39
Muut	553	786
Yhteensä	1 367	1 600

Muut-erä sisältää mm. arvopapereiden myyntisaamisia 70 miljoonaa euroa (47) ja CSA-vakuussaattavia 408 miljoonaa euroa (606).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 28. Verosaamiset

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Tuloverosaamiset	2	0
Laskennalliset verosaamiset	13	36
Verosaamiset yhteensä	15	36

Verosaamisten ja -velkojen erittely, milj. e	31.12.2013	31.12.2012

Laskennalliset verosaamiset

Myytävissä olevista rahoitusvaroista	0	5
Poistoista ja arvonalennuksista	0	0
Varauksista ja saamisten arvonalentumisista	3	6
Yleiseen liikkeeseen laskettujen arvopapereiden jaksotuserosta	18	26
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	3	3
Konserniyhdistelyistä	1	1
Muista eristä	3	10
Netotettu laskennallisista verovelloista	-16	-16
Yhteensä	13	36

Laskennalliset verovelat

Verotuksellisista varauksista	212	232
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	37	51
Rahavirran suojauksesta	3	7
Tasotusmäärän eliminoinnista	50	67
Sijoitusten käypään arvoon arvostamisesta	10	9
Yritysostojen kauppahinnan kohdistuksesta	54	74
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	1	3
Muista eristä	6	6
Netotettu laskennallisista verosaamisista	-16	-16
Yhteensä	358	433

Laskennallisten verojen muutokset, milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Laskennalliset verosaamiset /-velat 1.1.	-397	-321
Kirjattu tuloslaskelmaan		
Ostettujen yritysten myyntivoittojen eliminointi		1
Varaukset ja saamisten arvonalenemiset	-1	2
Verotukselliset varaukset	-22	-35
Tasoitumäärän eliminointi	6	20
Sijoitusten arvomuutokset ja myynnit	-3	28
Poistot ja arvonalentumiset	7	6
Yleiseen liikkeeseen laskettujen arvopapereiden jaksotuserot	-4	5
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	1	0
Verokannan muutos 1.1.2014	65	
Muut	-8	-3
Kirjattu laajaan tuloslaskelmaan		
Käyvän arvon rahasto		
Käyvän arvon arvostukset	-9	-88
Rahavirran suojaukset	4	-4
Siirrot tuloslaskelmaan	10	-10
Verokannan muutos 1.1.2014	9	
Etuuspohjaisista järjestelyistä johtuvat vakuutusmatemaattiset voitot/(tappiot)	0	3
Verokannan muutos 1.1.2014	-2	
Muut	1	
Laskennalliset verovelat/-saamiset yhteensä 31.12.	-345	-397
Tuloverosaamiset/-velat	-16	-52
Verosaamiset/-velat yhteensä	-360	-449

Sellaiset verotukselliset tappiot, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista olivat vuoden 2013 lopussa 7 miljoona euroa (9). Tappiot vanhenevat ennen vuotta 2023.

Baltian tytäryritysten jakamattomista voittovaroista 31 miljoonasta eurosta (29) ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska varat on sijoitettu kyseisiin maihin pysyvästi.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 29. Velat luottolaitoksille

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Velat keskuspankeille*	73	
Velat luottolaitoksille		
Vaadittaessa maksettavat		
Talletukset		
OP-Pohjola-ryhmän yhteisöille	233	155
Muille luottolaitoksille	130	79
Muut velat		
OP-Pohjola-ryhmän yhteisöille	361	358
Muille luottolaitoksille		0
Yhteensä	725	592
Muut kuin vaadittaessa maksettavat		
Talletukset		
OP-Pohjola-ryhmän yhteisöille	3 270	3 483
Muille luottolaitoksille	722	1 765
Yhteensä	3 992	5 248
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille yhteensä	4 789	5 840

* Euroalueen ulkopuolisilta keskuspankeilta otetut talletukset

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 30. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Kaupankäynnin rahoitusvelat		
Arvopapereiden lyhyeksimyynneistä	4	3
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat yhteensä	4	3

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 31. Johdannaissopimukset

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät		
Korkojohdannaiset	2 910	4 053
Valuuttajohdannaiset	193	6
Osake- ja indeksijohdannaiset	32	74
Luottojohdannaiset		0
Muut	52	28
Yhteensä	3 186	4 161
Suojaavat johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus		
Korkojohdannaiset	220	383
Valuuttajohdannaiset	13	13
Rahavirran suojaus		
Korkojohdannaiset	1	
Yhteensä	234	396
Johdannaissopimukset yhteensä	3 420	4 557

Johdannaissopimukset tase-erä sisältää negatiiviset arvonmuutokset ja saadut preemiot.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 32. Velat asiakkaille

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat		
Yksityiset	34	2
Yritykset ja julkisyhteisöt	5 805	4 603
Yhteensä	5 839	4 605
Muut		
Yksityiset	0	0
Yritykset ja julkisyhteisöt	1 665	1 706
Yhteensä	1 665	1 706
Muut rahoitusvelat		
Vaadittaessa maksettavat		
Yksityiset	10	12
Yhteensä	10	12
Muut		
Yritykset ja julkisyhteisöt	2 674	4 453
Yhteensä	2 674	4 453
Velat asiakkaille yhteensä	10 188	10 775

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 33. Vahinkovakuutustoiminnan velat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Vakuutusvelka	2 593	2 448
Velat ensivakuutustoiminnasta	134	123
Velat jälleenvakuutustoiminnasta	9	13
Johdannaisopimukset	0	3
Muut	10	11
Vahinkovakuutustoiminnan velat yhteensä	2 746	2 599

Velat vahinkovakuutusopimuksista ja jälleenvakuuttajien osuus

Milj. e	31.12.2013			31.12.2012		
	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto
Eläemuotoinen korvausvastuu	1 253	-4	1 249	1 205	-4	1 201
Muut tapauskohtaiset varaukset	160	-55	105	151	-52	99
Ammattitautien erillisvaraus	25		25	28		28
Kollektiivinen korvausvastuu	603	-6	597	555	-6	550
Varatut korvaushoitokulut	60		60	54		54
Vakuutusmaksuvastuu	493	-12	481	455	-15	440
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka yhteensä	2 593	-77	2 517	2 448	-76	2 372

Vakuutusopimuksista aiheutuvan vakuutusvelan ja jälleenvakuutusopimuksista aiheutuvien saamisten muutokset

Milj. e	2013			2012		
	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto
Korvausvastuu						
Korvausvastuu 1.1.	1 993	-62	1 932	1 944	-89	1 855
Maksetut korvaukset tilikaudella	-866	39	-827	-857	61	-797
Velan/saamisen muutos	931	-42	889	863	-33	830
Tilikaudella sattuneet vahingot	908	-46	862	815	-19	796
Lisäys (vähennys) edellisiin tilikausiin	-14	4	-10	-4	-14	-18
Diskonttokoron muutos	38		38	52		52
Diskonttauksen purkautuminen	42		42	43		43
Kurssivoitot (tappiot)	-1		-1	0	0	0
Korvausvastuu 31.12.	2 100	-65	2 035	1 993	-62	1 932
Vakuutusmaksuvastuu						
Vakuutusmaksuvastuu 1.1.	455	-15	440	422	-22	399

Lisäys	451	-9	442	418	-5	412
Vähennys	-415	12	-404	-385	13	-373
Diskonttokoron muutos	1		1			
Diskonttauksen purkautuminen	1		1	1		1
Vakuutusmaksuvastuu 31.12.	493	-12	481	455	-15	440
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka yhteensä	2 593	-77	2 516	2 448	-76	2 372

Vakuutusmaksuvastuu edustaa velvoitteita, jotka liittyvät vuoden lopussa vielä luovuttamatta olevaan vakuutusturvaan.

Vahinkovakuutussopimuksista aiheutuvan vakuutusvelan määrittäminen

a) Käytetyt menetelmät ja oletukset

Vakuutusvelan määrä on arvioitu siten, että se riittää kohtuullisen suurella todennäköisyydellä vakuutussopimuksista aiheutuvien velvoitteiden suorittamiseen. Tämä on toteutettu siten, että vakuutusvelalle on ensin arvioitu odotusarvo ja sen jälkeen on määritetty sen epävarmuudesta johtuva varmuuslisä.

Vakuutussopimuksista aiheutuva vakuutusmaksuvastuu on määritetty pääosin sopimuskohtaisesti pro rata parte temporis -säännöllä.

Eläemuotoinen korvausvastuu on jatkuvana eläkkeenä maksettavien ansionmenetyskorvausten kassavirran diskontattu nykyarvo. Käytetty diskonttauskorko päätetään ottaen huomioon vallitseva korkotaso, lain edellyttämä turvaavuus, viranomaisen asettama diskonttauskoron yläraja sekä vakuutusvelkaa kattavalle omaisuudelle saatava kohtuullinen tuotto-odotus. Käytetty diskonttauskorko vuoden 2013 lopussa on 2,8 % (31.12.2012: 3,0 %). Kuolevuusmallina on käytetty Suomen väestötilastoon pohjautuvaa ikäkohortti-kuolevuusmallia, joka olettaa havaitun elinikien pitenemisen trendin jatkuvan.

Korvausvastuuseen sisältyy asbestivastuita, jotka ovat lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ammattitautitapauksia. Näiden korvausten kassavirtaennuste perustuu selvitykseen, jossa on otettu huomioon se, kuinka paljon asbestia on vuosittain käytetty raaka-aineena Suomessa, sekä se, miten eri asbestisairauksien latenssiajat ovat jakautuneet. Asbestikorvausten kehittymistä seurataan vuosittain, ja toteutuma on noudattanut ennustetta hyvin.

Kollektiivisen korvausvastuun määrittämiseen on käytetty useita tilastollisia menetelmiä: Bornhuetter-Ferguson, Cape Cod ja Chain Ladder. Näitä sovellettaessa joudutaan menetelmän valinnan lisäksi tekemään myös muita valintoja kuten esimerkiksi päättämään, kuinka monen sattumisvuoden tilastoaineistoon niitä sovelletaan.

Bornhuetter-Ferguson

Bornhuetter-Ferguson (BF) menetelmä perustuu oletukselle, että kunakin kehitysvuonna maksetaan korvauksia tietty osuus sattumisvuoden riskimitasta. Tämä riskimita voi olla esimerkiksi vakuutusvuosien lukumäärä tai vahinkosuhdeolettamalla korjattu vakuutusmaksutuotto. BF reagoi hitaasti korvausten kehityskolmiossa tapahtuviin muutoksiin ja lisäksi BF on herkkä riskimitan valinnalle.

Cape Cod

Cape Cod menetelmä vastaa BF-menetelmää, kun kehitysvuonna maksettavien korvausten osuutta suhteessa riskimitaan tasoitetaan eri sattumisvuosien välillä. Yksinkertaisessa Cape Cod –menetelmässä korvausten osuus riskimitasta on sama tasoitettu vakio kaikille sattumisvuosille. Yleistetyssä Cape Cod –menetelmässä korvausten osuus sattumisvuoden riskimitasta tasoitetaan sattumisvuoden ja sattumisvuoden lähellä olevien havaintojen perusteella.

Chain Ladder

Chain Ladder (CL) menetelmässä vuosittaisten kehityskertoimien avulla määritetään jokaisen sattumisvuoden kokonaiskorvausmeno. Kehityskerroin kuvaa kumulatiivisten korvausten kehityskolmion peräkkäisten kehitysvuosien välistä suhdetta. CL on herkkä ensimmäisten kehitysvuosien havainnoille.

Kollektiivisen korvausvastuun määrittämisessä suurimmat riskit liittyvät

- Tulevan inflaation arvioimiseen (pl. lakisääteisten vakuutusten perusteella maksettavat ansionmenetys-korvaukset)
- Korvauskäytäntöjen ja lakimuutosten aiheuttamien muutosten oikaisemiseen korvausten kehityskolmioissa (eli antaako historia oikean kuvan tulevaisuudesta)
- Historiatietojen oikeellisuuteen kymmenien vuosien ajalta.

Kollektiivisesta korvausvastuusta ainoastaan eläkeuotoinen vastuu on diskontattu.

Kollektiivista korvausvastuuta arvioitaessa konsernin vahinkovakuutus sopimuskanta on jaettu useaan eri luokkaan riskin ja muun muassa maksettujen korvausten kassavirran maturiteetin perusteella. Jokaisessa luokassa kollektiivinen korvausvastuu lasketaan ensin kullakin yllä mainitulla tilastollisella menetelmällä. Näistä on valittu se, mikä sopii parhaiten tarkasteltavaan luokkaan. Valinnan kriteereinä on käytetty sitä, kuinka hyvin malli olisi ennustanut aikaisempien sattumisvuosien kehittymisen, sekä menetelmän antaman arvion herkkyyttä käytettävien tilastovuosien lukumäärälle. Valitun menetelmän antamaan odotusarvoon on lisätty varmuuslisä 2–10 %. Varmuuslisän määrään vaikuttaa tulevien kassavirtojen epävarmuus ja duraatio sekä historiatietojen laatu.

Lakisääteisen tapaturma- ja liikennevakuutuksen sairaanhoitokulu- ja kuntoutuskorvausten kollektiivista korvausvastuuta arvioitaessa on otettu huomioon se, että yli 10 vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat korvaukset rahoitetaan jakojärjestelmän avulla.

b) Oletusten ja menetelmien muutokset

Diskonttauskoron laskun seurauksena eläkeuotoinen korvausvastuu kasvoi 38 miljoonaa euroa (52).

Menetelmien ja oletusten muutosten vaikutus velan määrään	2013	2012
Milj. e (velan kasvu +/-pieneneminen -)		
Diskonttokoron muutos	38	52
Yhteensä	38	52

c) Korvausten kehitys

Korvauskolmioissa on verrattu toteutuneita korvauskuluja aikaisempiin arvioihin. Korvauskehitystä kuvaavat kolmiot on laadittu vahinkojen sattumisvuosittain.

Korvauskehitys on esitetty kymmeneltä vuodelta pitkäaikaisia vastuita lukuun ottamatta. Korvauskolmiossa ei seurata poolien osuuksia eikä lakisääteisen tapaturmavakuutuksen regressien kehitystä. Lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden pääoma-arvot on käsitelty, kuten ne olisi maksettu lopulliseksi vahvistamisen yhteydessä pääoma-arvon suuruusina. Pitkäaikaisten vastuiden eli lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden ja asbestivahinkojen osalta on esitetty vakuutusvelan riittävyttä koskevat tiedot.

Korvauskolmiot, bruttoliike, milj. e

Sattumisvuosi	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Yhteensä
Arvio kokonaiskorvausmenosta											
0*	523	540	603	638	707	666	738	784	815	908	6 922
n+1	528	540	611	633	693	633	746	751	799		
n+2	521	535	591	627	691	640	744	750			
n+3	515	529	594	622	689	641	742				
n+4	518	532	594	622	704	649					
n+5	516	532	587	647	724						
n+6	517	529	587	656							
n+7	523	536	591								
n+8	528	536									
n+9	532										
Nykyinen arvio kokonaiskorvausmenosta	532	536	591	656	724	649	742	750	799	908	6 887
Kertyneet maksetut korvaukset	-509	-515	-563	-619	-674	-586	-676	-653	-663	-469	-5 926
Korvausvastuu vuosilta 2004–2013	24	21	28	36	51	63	65	98	136	439	960

Korvausvastuu aiemmilta vuosilta 138

* = sattumisvuoden lopussa

Latenttien ammattitautien korvauskehitys, milj. e

Tilivuosi	Kollektiivinen korvausvastuu	Tunnetut eläkevastuut	Maksetut korvaukset	Korvauskulut	Perustemuutokset*	Riittävyys
2005	45	39	-4	-2	1	-1
2006	43	40	-4	-3		-3
2007	41	40	-4	-2	-1	-2
2008	40	41	-4	-4	3	-2
2009	42	43	-4	-8	4	-4
2010	38	44	-3	0		0
2011	35	50	-3	-6	5	-2
2012	32	53	-4	-4	2	-1
2013	28	53	-4	-1	1	0

Lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden kehitys, milj. e

Tilivuosi	Vuoden alussa	Vuoden lopussa	Uudet eläkepääomat	Maksetut eläkkeet	Peruste-muutokset*	Riittävyys
2006	681	731	77	26		1
2007	731	745	60	28	-15	3
2008	745	766	55	30		4
2009	763**	771	42	32		2
2010	771	794	60	34		3
2011	794	895	66	35	77	7
2012	895	940	66	34	31	18
2013	940	965	51	37	23	12

* Diskonttauskoron ja kuolevuusmallin muutosten vaikutus lopullisiin eläkepääomiin.

** Aikaisempiin vuosiin sisältynyt pieni erä sairaanhoito- ja palvelutalovarauksia on eliminoitu vuoden 2009 luvuista.

Korvauskolmiot, nettoliike, milj. e

Sattumisvuosi	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Yhteensä
Arvio kokonaiskorvausmenosta											
0*	504	511	580	621	656	649	693	721	796	862	6 594
n+1	510	519	593	623	656	620	707	697	783		
n+2	503	509	575	619	658	629	705	706			
n+3	500	509	577	615	656	629	702				
n+4	499	513	577	615	670	636					
n+5	499	513	569	624	683						
n+6	500	513	569	632							
n+7	506	518	573								
n+8	508	520									
n+9	512										
Nykyinen arvio kokonaiskorvausmenosta	512	520	573	632	683	636	702	706	783	862	6 608
Kertyneet maksetut korvaukset	-491	-498	-545	-597	-634	-581	-639	-617	-649	-461	-5 711
Korvausvastuu vuosilta 2004–2013	22	22	28	35	49	55	62	89	134	401	897

Korvausvastuu aiemmilta vuosilta 136

* = sattumisvuoden lopussa

Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulujen muutos

Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulut kasvoivat 27 miljoonaa euroa (24). Korvauskulua kasvatti laskuperustekoron muutos 38 miljoonaa euroa (52). Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulun muutos kuvaa vakuutusvelan riittävyyttä, joka on vakuutusvelan turvaavuudesta johtuen keskimäärin positiivinen.

Korvaustenhoidosopimukset

Korvaustenhoidosopimuksiin liittyvät velat 31.12.2013 olivat 81 miljoonaa euroa (80).

Korvaustenhoidosopimukset ovat sellaisia sopimuksia, jotka eivät ole vakuutussopimuksia, mutta joiden perusteella suoritetaan toisen osapuolen puolesta korvauksia. Näistä merkittävimpiä ovat sellaiset captive-järjestelyt, joissa vakuutettu riski on jälleenvakuutettu kokonaan asiakkaan kanssa samaan konserniin kuuluvassa captive-yhtiössä, sekä lakisääteisten tapaturma-, liikenne- ja potilasvakuutusten eläkemuotoisten korvausten indeksikorotukset ja eräät muut korvausten korotukset sekä yli kymmenen vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat sairaanhoitokorvaukset ja julkisen sektorin potilasvakuutus.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 34. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. e	Keski-korko-%	31.12.2013	Keski-korko-%	31.12.2012
Joukkovelkakirjalainat	1,91	9 322	2,05	8 282
Muut				
Sijoitustodistukset	0,21	1 775	0,47	1 516
Yritystodistukset	0,28	4 994	0,49	3 979
Muut	0,57	101	0,51	144
Kaupankäynnissä omaan salkkuun sisältyvät (-)*		-95		-152
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat yhteensä		16 097		13 769

* Pohjola-konsernin hallussa olevat omat joukkovelkakirjalainat on netotettu velkaa vastaan.

Pitkäaikaiset lainat ja korkosidonnaisuudet	Nimellis-määrä	Korko-%	Eräpäivä
Pohjola Bank plc Issue of EUR 60,000,000 Floating Rate Notes due 13 January 2014 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	60,0	EUB3M + 0.65%	13.1.2014
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 4.50 per cent. Instruments due 2014 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 4,5 %	22.5.2014
OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj ("OKO Bank") Issue of NOK 400,000,000 Fixed Rate Notes Due 16 June 2014 under the EUR 5,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	47,8	Kiinteä 5,2 %	16.6.2014
Pohjola Bank plc Issue of NOK 500,000,000 5.40 per cent. Fixed Rate Notes due June 2014 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	59,8	Kiinteä 5,4 %	18.6.2014
Pohjola Bank plc Issue of CHF 100,000,000 Floating Rate Instruments due 11 July 2014 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	81,5	CHL3M + 0.40%	11.7.2014
Pohjola Bank Plc Issue of GBP 59,000,000 Floating Rate Notes due 26 September 2014 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	70,8	GBL3M + 0.36%	14.9.2014
JPY 3,000,000,000 Term Loan Facility	20,7	Kiinteä 1,645 %	17.11.2014
Pohjola Bank plc Issue of EUR 50,000,000 Floating Rate Instruments due 9 February 2015 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	50,0	EUB3M	9.2.2015
Pohjola Bank plc Issue of USD 60,000,000 Floating Rate Instruments due 13 March 2015 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	43,5	USL3M + 0.17%	13.3.2015
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 3.125 per cent. Instruments due 25 March 2015 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 3,125 %	25.3.2015
Pohjola Bank plc Issue of EUR 220,000,000 Floating Rate Instruments due 28 June 2015 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	220,0	EUB3M + 0.65%	28.6.2015

Pohjola Bank plc Issue of GBP 250,000,000 Floating Rate Notes due November 2015 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	299,9	GBL3M + 0.55%	9.11.2015
Pohjola Bank plc Issue of EUR 10,000,000 2.62 per cent, Fixed Rate Instruments due 19 November 2015 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	10,0	Kiinteä 2,62 %	19.11.2015
JPY 2,000,000,000 Term Loan Facility	13,8	Kiinteä 1,706 %	30.11.2015
Pohjola Bank plc Issue of EUR 500,000,000 3.125 per cent. Instruments due 12 January 2016 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	Kiinteä 3,125 %	12.1.2016
OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj ("OKO BANK") Issue of NOK 1,000,000,000 Fixed Rate Notes Due 15 February 2016 under the EUR 8,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	119,6	Kiinteä 4,185 %	15.2.2016
Pohjola Bank plc Japanese Yen Bonds JPY 21,100,000,000 - First Series (2013)	145,8	Kiinteä 0,519 %	24.6.2016
Pohjola Bank plc Issue of JPY 5,000,000,000 Fixed Rate Instruments under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	34,5	Kiinteä 0,835 %	26.9.2016
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 2.625 per cent. Instruments due 20 March 2017 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 2,625 %	20.3.2017
Pohjola Bank plc Issue of EUR 60,000,000 Floating Rate Instruments due 30 May 2017 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	60,0	EUB3M + 0.90%	30.5.2017
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 3.00 per cent. Instruments due 8 September 2017 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 3,00 %	8.9.2017
Pohjola Bank plc Issue of JPY 2,000,000,000 Floating Rate Instruments due 28 March 2018 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	13,8	JPL3M + 0.20%	28.3.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 500,000,000 1.25 per cent. Instruments due 14 May 2018 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	Kiinteä 1,25 %	14.5.2018
Pohjola Bank plc Japanese Yen Bonds JPY 6,900,000,000 - Second Series (2013)	47,7	Kiinteä 0,698 %	26.6.2018
Pohjola Bank plc Japanese Yen Floating Rate Bonds JPY 2,000,000,000 - Second Series (2013)	13,8	JPL3M + 0.27%	26.6.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 750,000,000 1.750 per cent. Instruments due 29 August 2018 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	750,0	Kiinteä 1,750 %	29.8.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 10,000,000 Floating Rate Instruments due 20 September 2018 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	10,0	EUB3M + 0.39%	20.9.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 20,000,000 1.50 per cent. Fixed Rate Notes due 16 November 2018 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	20,0	Kiinteä 1,50 %	16.11.2018
Pohjola Bank plc Issue of EUR 10,000,000 1.965 per cent. Instruments due 19 November 2020 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	10,0	Kiinteä 1,965 %	19.11.2020
Pohjola Bank plc Issue of JPY 8,000,000,000 Fixed Rate Instruments due December 2020 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	55,3	Kiinteä 1,405 %	3.12.2020
Pohjola Bank plc Issue of EUR 60,000,000 3.75 per cent. Instruments due 1 March 2022 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	60,0	Kiinteä 3,75 %	1.3.2022
Pohjola Bank plc Issue of EUR 50,000,000 3.086 per cent. Instruments due 23 August 2027 under the EUR 15,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	50,0	Kiinteä 3,086 %	23.8.2027

Korkoprosentti on liikkeeseenlaskuvaluutan mukainen korko. Eurovasta-arvot on laskettu käyttäen tilinpäätöspäivän EKP:n kesikurssia. Pohjola Pankki Oyj:n liikkeeseen laskemien strukturoitujen joukkovelkakirjalainojen nimellismäärä oli 1 448 miljoonaa euroa (1 447). Lainojen korko määräytyy korko-, osake-, osakeindeksi tms. kohde-etuuksien perusteella. Lainojen mahdollinen lisätuotto sijoittajalle on suojattu vastaavanlaisella johdannaisrakenteella.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 35. Varaukset ja muut velat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Varaukset	1	7
Muut velat		
Maksujenvälitysvelat	869	1 039
Siirtovelat		
Korkovelat	712	754
Muut siirtovelat	64	70
Eläkevelat	20	21
Johdannaissopimuksiin liittyvät marginaalivelat	0	0
Muut	408	659
Varaukset ja muut velat yhteensä	2 075	2 550

Muiden velkojen Muut -erä sisältää mm. arvopapereiden ostovelkoja 15 miljoonaa euroa (49) ja CSA-vakuusvelkoja 359 miljoonaa euroa (568).

Varausten muutokset

Milj. e	Uudelleenjärjestely	Yhteensä
1.1.2013	7	7
Käytetyt varaukset	-7	-7
31.12.2013	1	1

Varausten muutokset

Milj. e	Uudelleenjärjestely	Yhteensä
1.1.2012		
Varausten lisäykset	7	7
31.12.2012	7	7

Uudelleenjärjestely

Uudelleenjärjestelyvaraus on aiheutunut vuonna 2012 henkilöstövähennyksistä syntyneistä kuluista. Pääosin varaus on realisoitunut vuoden 2013 aikana.

Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt

Pohjola-konsernin eläkejärjestelyt on hoidettu OP-Eläkekassassa, OP-Eläkesäätiössä ja vakuutusyhtiöissä. Lisäeläkkeisiin liittyvät järjestelyt eläkesäätiössä ja vakuutusyhtiössä samoin kuin eläkekassassa hoidettu TyEL:n rahastoitu vanhuuseläke ja työkyvyttömyyseläke on käsitelty etuuspohjaisina järjestelyinä. TyEL:n jakojärjestelmään suoritettavat maksut on käsitelty maksupohjaisina. Yhtiön vastuulla olevien eläkevastuiden määrä ei ole olennainen.

OP-Eläkekassa

OP-Eläkekassa hoitaa sen osakkaina olevien Pohjola-konsernin työnantajien henkilöstön lakisääteisen eläketurvan vakuuttamisen.

Lakisääteinen TyEL:n mukainen eläkejärjestelmä tarjoaa palvelusaikaan ja työansioihin perustuvan eläketurvan laissa säädettyllä tavalla. Työeläkejärjestelmän etuudet ovat vanhuuseläke, osa-aikaeläke, työkyvyttömyyseläke, perhe-eläke ja kuntoutusetuudet. TyEL:n mukaisen vanhuuseläkkeen eläkeikä on 63–68 vuotta.

TyEL:n mukainen eläkejärjestelmä on osittain rahastoiva ja osittain jakojärjestelmään perustuva järjestely. Rahastointi tapahtuu henkilötasolla kunkin työsuhteen vakuuttaneessa eläkelaitoksessa. Eläkekassan vuosittain maksamista eläkkeistä rahastoitua osaa on keskimäärin neljännes.

Eläkekassan toiminnan tavoitteena on hoitaa lakisääteisen eläketurvan vakuuttaminen siten, että vuodesta toiseen vakuutusmaksutaso säilyy tasaisena ja alittaa työeläkejärjestelmän keskimääräisen maksutason. Toiminnan merkittävin riski liittyy siihen, että toteutunut sijoitusomaisuuden tuotto jäisi alle eläkejärjestelmän keskimääräisen toteutuneen sijoitustoiminnan tuoton. Riskin toteutuessa useampana vuotena peräkkäin johtaisi se vakuutusmaksutason korottamiseen.

OP-Eläkekassan keskeisimmät vakuutusmatemaattiset riskit liittyvät korko- ja markkinariskiin, eläkkeiden tuleviin korotuksiin sekä eliniän systemaattiseen pitenemiseen. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään.

Eläkekassan on vakuutuskassalain mukaan sijoitettava varansa turvaavasti ja tuloa tuottavasti sekä kassan maksuvalmiutta silmällä pitäen. Eläkekassan on katettava eläkesitoumuksista aiheutuva vakuutusvelka. Vakuutusvelkaa katettaessa on otettava huomioon, millaista vakuutustoimintaa vakuutuskassa harjoittaa, ja tämän mukaisesti huolehdittava katteeseen kuuluvien varojen varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä niiden asianmukaisesta monipuolisuudesta ja hajauttamisesta. Vakuutuskassalaissa on tarkemmin määritetty varat ja sitoumukset, joilla vakuutusvelka tulee kattaa. Eläkekassalle säädetään laissa erikseen vakavaraisuusraja, joka eläkekassan tulee kattaa vakavaraisuuspääomalla.

Sijoitustoiminnasta vastaa eläkekassan hallitus, joka hyväksyy eläkelaitokselle sen varojen sijoittamista koskevan sijoitussuunnitelman. Eläkelaitoksen vastuullinen aktuaari laatii vuosittain ennusteen vakuutusvelan ja eläkemenojen kehityksestä. Tämän pohjalta sijoitusomaisuuden allokatiossa otetaan huomioon vakuutusvelan luonteen asettamat vaatimukset sijoitustoiminnalle turvaavuuden, tuottavuuden ja likviditeetin osalta sekä eläkekassan riskinkantokyky.

OP-Eläkesäätiö

OP-Eläkesäätiö hoitaa Pohjola-konserniin kuuluvien työnantajien henkilöstölleen järjestämää lisäeläketurvaa. Eläkesäätiön tarkoituksena on myöntää eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluville työntekijöille vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkettä ja sairausavustusta sekä perhe-eläkettä heidän edunsaajilleen ja hautausavustusta. Lisäksi eläkesäätiö voi myöntää toimintapiiriin kuuluville kuntoutukseen liittyviä etuuksia. Lisäeläketurvan järjestäminen on vapaaehtoista, joten kaikki eläkekassaan kuluvat työnantajat eivät automaattisesti kuulu eläkesäätiöön. Eläkesäätiön tarjoama lisäeläketurva on kokonaan rahastoitu.

Eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluu jokainen 20 vuotta täyttänyt henkilö, joka on yhtäjaksoisesti ollut kaksi vuotta TyEL:n mukaisessa työsuhteessa eläkesäätiöön kuuluvaan työnantajaan ja jonka työsuhde on alkanut ennen 1.7.1991. Eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika alkaa siitä ajankohdasta, jona hän työnantajan palveluksessa ollessaan täytti 23 vuotta. Eläkkeen perusteena olevalla palkalla tarkoitetaan samaan työsuhteeseen perustuvaa 31.12.2006 saakka voimassa olleen TyEL:n mukaista eläkepalkkaa. Eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluvien henkilöiden eläkeikä vaihtelee 60–65 vuoden välillä riippuen siitä, mihin henkilöryhmään työntekijä eläkesäätiön sääntöjen mukaan kuuluu.

Toiminnan merkittävin riski liittyy siihen, että toteutunut sijoitusomaisuuden tuotto jäisi alle vähimmäistuottotavoitteen. Riskin toteutuessa useampana vuotena peräkkäin johtaisi se kannatusmaksujen perintään.

OP-Eläkesäätiön keskeisimmät vakuutusmatemaattiset riskit liittyvät korko- ja markkinariskiin, eliniän systemaattiseen

pitenemiseen sekä inflaatorisikiin. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään.

Sijoitustoiminnasta vastaa eläkesäätiön hallitus, joka hyväksyy eläkelaitokselle sen varojen sijoittamista koskevan sijoitussuunnitelman. Eläkelaitoksen vastuullinen aktuaari laatii vuosittain ennusteen vakuutusvelan ja eläkemenojen kehityksestä. Tämän pohjalta sijoitusomaisuuden allokaatiossa otetaan huomioon vakuutusvelan luonteen asettamat vaatimukset sijoitustoiminnalle turvaavuuden, tuottavuuden ja likviditeetin osalta sekä eläkesäätiön riskinkantokyky.

Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen tasearvot, milj. e	Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet		Eläkevarojen käyvät arvot		Nettovelat (-varat)	
	2013	2012	2013	2012	2013	2012
Avaava tase 1.1.	184	143	-172	-141	12	2
Tuloslaskelmaan kirjatut etuuspohjaiset eläkekulut						
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	5	5			5	5
Korkokulu (-tuotto)	6	6	-6	-6	0	0
Järjestelyn supistamisen tai velvoitteen täyttämisen vaikutus	-4	-3	4	2		-1
Hallintokulut			0		0	
Yhteensä	8	8	-2	-4	6	3
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut uudelleen määrittämisestä aiheutuvat tappiot (-voitot)						
Taloudellisten odotusten muutoksista johtuvat vakuutusmatemaattiset tappiot (voitot)	2	24			2	24
TyEL:n korkoeron tuotto ja vanhuuseläkkeiden vastuun kasvu (netto)	1	1	-1	-1		
Kokemusperäiset tarkistukset	-3	14			-3	14
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto lukuun ottamatta etuuspohjaisen nettovelan (-varan) nettokorkoon sisältyvää määrää (-)			0	-28	0	-28
Yhteensä	0	39	-1	-29	0	10
Muut						
Työnantajan suorittamat maksut			-2	-3	-2	-3
Maksetut etuudet	-5	-5	5	5		
Yhteensä	-5	-5	3	2	-2	-3
Päättävä tase 31.12.	186	184	-171	-172	15	12

Taseeseen kirjatut velat ja varat, milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Nettovelat / -varat (Eläkesäätiö)	-5	-9
Nettovelat / -varat (Eläkekassa)	5	7
Nettovelat / -varat (Muut eläkejärjestelyt)	15	14
Nettovelat / -varat yhteensä	15	12

Eläkekassan ja -säätiön varojen ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti 31.12.2013, milj. e

	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet	9	0	6	16
Joukkovelkakirjalainat	18	26	1	45
Kiinteistöt			16	16
Sijoitusrahastot	48	3	29	80
Strukturoidut sijoitukset			1	1
Johdannaiset	0	0		0
Muut varat	7	1		7
Yhteensä	82	30	53	166

Eläkekassan ja -säätiön varojen ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti 31.12.2012, milj. e

	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet	7	0	7	15
Joukkovelkakirjalainat	23	26	1	50
Kiinteistöt			13	13
Sijoitusrahastot	54	1	25	79
Strukturoidut sijoitukset		0	3	3
Johdannaiset		0		0
Muut varat	5		1	6
Yhteensä	89	27	49	165

Hierarkiatasoon 1 ryhmiteltyjen erien käypä arvo määräytyy markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen erien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineiden osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta; tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksyttävillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti määritettävissä.

Hierarkiatasoon 3 luokitellut erät arvostetaan hinnoittelumallilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta.

Merkittävimpien varallisuuserien osuus järjestelyyn kuuluvien varojen koko käyvästä arvosta, %	31.12.2013	31.12.2012
Osakkeet ja osuudet	10	9
Finanssiala	5	4
Metsä	3	4
Kiinteistö	1	1
Muut	1	1
Joukkovelkakirjalainat	27	30
Valtionlainat	6	10
Muut	21	21
Kiinteistöt	10	8
Sijoitusrahastot	48	48
Osakerahastot	27	18
Korkorahastot	11	21
Kiinteistörahistot	6	5
Hedgerahastot	5	5
Johdannaiset	0	0
Korkojohdannaiset	0	
Valuuttajohdannaiset	0	0
Muut	0	
Strukturoidut sijoitukset	1	2
Muut	4	3
Yhteensä	100	100

Eläkejärjestelyn varoihin sisältyy, milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Pohjola Pankki Oyj:n osakkeita	9	4
OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien yritysten liikkeeseen laskemia arvopapereita	2	1
Muita saamia OP-Pohjola-ryhmään kuuluvilta yrityksiltä	6	12
Pohjola-konsernin käytössä olevat kiinteistöt	2	2
Yhteensä	18	20

Vuonna 2014 suoritettavien maksujen määrä etuuspohjaiseen eläkejärjestelyyn arvioidaan olevan 3 miljoonaa euroa.

Etuuspohjaisen eläkevelvoitteen duraatio 31.12.2013 oli eläkekassassa 21,1 vuotta ja eläkesäätiössä 13,9 vuotta.

Käytetyt keskeiset vakuutusmatemaattiset oletukset 31.12.2013	Eläkekassa	Eläkesäätiö	Muut
Diskonttauskorko, %	3,5	3,4	3,3
Tuleva palkankorotusolettama, %	3,0	3,0	3,0
Tulevat eläkkeiden korotukset, %	2,1	2,0	2,0–2,1
Vaihtuvuus, %	3,0	0,5	0,0
Inflaatio, %	2,0	2,0	2,0
Eliniän odote 65 vuotiaille henkilöille			
Miehet	19,0	19,0	19,0
Naiset	24,7	24,7	24,7
Eliniän odote 45 vuotiaille henkilöille 20 vuoden kuluttua			
Miehet	20,6	20,6	20,6
Naiset	26,4	26,4	26,4

Käytetyt keskeiset vakuutusmatemaattiset oletukset 31.12.2012	Eläkekassa	Eläkesäätiö	Muut
Diskonttauskorko, %	3,5	3,5	3,5
Tuleva palkankorotusolettama, %	3,0	3,0	3,0
Tulevat eläkkeiden korotukset, %	2,1	2,0	2,0
Vaihtuvuus, %	3,0	0,5	0,0
Inflaatio, %	2,0	2,0	2,0
Eliniän odote 65 vuotiaille henkilöille			
Miehet	19,0	19,0	19,0
Naiset	24,7	24,7	24,7
Eliniän odote 45 vuotiaille henkilöille 20 vuoden kuluttua			
Miehet	20,6	20,6	20,6
Naiset	26,4	26,4	26,4

Herkkyysanalyysi keskeisistä vakuutusmatemaattisista oletuksista 31.12.2013	Etuuspohjaisen eläkevelvoitteen muutos			
	Eläkekassa		Eläkesäätiö	
	Milj. e	%	Milj. e	%
Diskonttauskorko				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	-11	-9,1	-3	-6,2
0,5 prosenttiyksikön lasku	10	8,4	3	5,8
Eläkkeiden korotukset				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	12	10,1	3	6,2
0,5 prosenttiyksikön lasku	-11	-9,1	-3	-5,9
Kuolevuus				
Eliniän odotuksen 1 vuoden kasvu	4	3,3	1	2,5
Eliniän odotuksen 1 vuoden lasku	-4	-3,2	-1	-2,5

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 36. Verovelat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Tuloverovelat	17	52
Laskennalliset verovelat	358	433
Verovelat yhteensä	375	485

Laskennallisten verovelkojen erittely liitetiedossa 28.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 37. Velat, joilla on huonompi etuoikeus

	Keski- korko-%	31.12.2013, milj. e	Keski- korko-%	31.12.2012, milj. e
Pääomalainat	2,75	303	2,89	322
Muut				
Debentuurit	5,39	681	5,18	954
Velat, joilla on huonompi etuoikeus yhteensä		984		1 275

Pääomalainat

Ensisijaisiin omiin varoihin rinnastettavat pääomalainat

1 Pääomalaina 10 miljardia Japanin jeniä (eurovasta-arvo 69,0 miljoonaa)

Laina on perpetuaalilaina eli eräpäivätön laina. Lainan korko on kiinteä 4,23 % 18.6.2034 saakka, ja sen jälkeen vaihtuva 6 kuukauden Yen-Libor + 1,58 % (step up). Lainan korko maksetaan vuosittain 18.6. ja 18.12. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää ensimmäisen kerran vuonna 2014. Laina voidaan maksaa vuoden 2014 jälkeen takaisin koron eräpäivänä vuosittain 18.6. tai 18.12. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

2 Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Laina on perpetuaalilaina ilman korkoporrastuksia, mutta jossa on 8 prosentin korkokatto. Laina laskettiin liikkeeseen 31.3.2005 ja sen korko oli ensimmäisenä vuonna 6,5 % ja ensimmäisen vuoden jälkeen CMS 10 vuotta + 0,1 %. Lainan korko maksetaan vuosittain 11.4. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla vuosittain koron eräpäivänä 11.4.2010 alkaen. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

3 Pääomalaina 60 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 0,65 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla ensimmäisen kerran 30.11.2015 ja sen jälkeen koron eräpäivinä. Vuoden 2015 jälkeen lainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 1,65 % (step up). Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

4 Pääomalaina 40 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 1,25 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla koron eräpäivinä 30.11.2010 alkaen. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

5 Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Pääomalaina 50 miljoonaa euroa, joka on ikuinen laina. Laina laskettiin liikkeeseen 17.6.2008 ja sen korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 3,05 %. Koron maksut tapahtuvat neljännesvuosittain 17.3., 17.6., 17.9. ja 17.12. Mikäli joltain korkojaksolta korkoa ei voida maksaa, koronmaksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla ensimmäisen kerran 17.6.2013 ja sen jälkeen koron eräpäivinä. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

6 Pohjola Vakuutus Oy:n pääomalaina

Pohjola Vakuutus Oy:n pääomalaina on 50 miljoonan euron eräpäivätön laina. Laina laskettiin liikkeeseen 17.6.2008 ja sen korko on 3 kuukauden euribor + 3,20 %. Koron maksut tapahtuvat neljännesvuosittain. Korko, jota ei voida maksaa koronmaksupäivänä sekä korko, jota Pohjola Vakuutus Oy ei ole voinut maksaa aikaisemmilta koronmaksupäiviltä, muodostavat yhdessä "Maksamattomat korot". Maksamattomille koroille kertyy korkoa lainaosuuksiin sovellettavan koron mukaisesti ja tämä kuhunkin koronmaksupäivään asti kertynyt lisäkorko lisätään maksamattomiin korkoihin kyseisenä koronmaksupäivänä. Kunnes maksamattomat korot on kokonaisuudessaan maksettu, liikkeeseenlaskija sitoutuu pidättäytymään osingon tai muun voiton jakamisesta tai omien osakkeiden hankinnasta. Laina voidaan eräännyttää ensimmäisen kerran vuonna 2013. Lainan pääoma voidaan maksaa takaisin vain, mikäli lain vaatimat ehdot täyttyvät. Lainaa ei huomioida luottolaitoslain mukaisessa vakavaraisuuslaskennassa. Vakuutusyhtiön vakavaraisuuslaskennassa laina voidaan hyödyntää täysimääräisesti.

Näistä lainoista hybridejä ovat lainat 1 ja 3.

Lainojen korko- ja valuuttakurssiriski on suojattu johdannaisilla. Tilinpäätöksessä suojauksesta on kirjattu arvomuutosta 13,2 miljoonaa euroa (16,3).

Debentuurit

- 1 Debentuurilaina 100 miljoonaa CHF (eurovasta-arvo 81 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.7.2021. Lainan korko on kiinteä 3.375 % p.a.
- 2 Debentuurilaina 100 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.9.2021. Lainan korko on kiinteä 5.25% p.a.
- 3 Debentuurilaina 500 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 28.2.2022. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 5,75% p.a.

Lainat 1–3 on laskettu liikkeeseen kansainvälisillä pääomamarkkinoilla.

Vertailuvuonna kotimaassa liikkeeseen laskettuja, kiinteäkorkoisia debentuurilainoja oli yhteensä 0,7 miljoonaa euroa.

Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole lainasopimusten ehtoja koskevia rikkomuksia pääoman, koron eikä muiden ehtojen osalta. Tilinpäätöksessä lainojen hintaerona on kirjattu 0 miljoonaa euroa (2).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 38. Oma pääoma

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Emoyhtiön omistajien osuus		
Osakepääoma	428	428
Rahastot		
Sidotut rahastot		
Ylikurssirahasto	519	519
Vararahasto	204	204
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot		
Käyvän arvon rahasto*		
Käypään arvoon arvostamisesta		
Saamistodistuksista	44	50
Osakkeista ja osuuksista	108	94
Rahavirran suojauksesta	11	23
Muut sidotut rahastot	1	1
Vapaat rahastot		
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	298	298
Muut vapaat rahastot	72	72
Kertyneet voittovarot		
Edellisten kausien voitto (tappio)	934	798
Kauden voitto (tappio)	424	283
Emoyhtiön omistajien osuus	3 043	2 769
Oma pääoma yhteensä	3 043	2 769

* Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 204 miljoonaa euroa (221) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 41 miljoonaa euroa (54). Käyvän arvon rahastossa ennen veroja oli oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvonmuutoksia yhteensä 148 miljoonaa euroa (132) ja negatiivisia arvonmuutoksia yhteensä 13 miljoonaa euroa (8). Vuonna 2013 käyvän arvon rahastosta kirjattiin tulosvaikutteisesti arvonalentumisia yhteensä 3 miljoonaa euroa (8), josta oman pääoman ehtoisten instrumenttien osuus oli 2 miljoonaa euroa (7).

	Osakkeiden lukumäärä	
	A-sarja	K-sarja
1.1.2012	251 169 770	68 381 645
Osakkeiden muunnot	773 028	-773 028
31.12.2012	251 942 798	67 608 617
Osakkeiden muunnot	67 068	-67 068
31.12.2013	252 009 866	67 541 549

Osakepääoma ja osakkeet

Osakkeet jakautuvat A- ja K-sarjan osakkeisiin. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa. Osakkeen kirjanpidollinen vasta-arvo on 1,34 euroa (ei tarkka arvo). Kaikki liikkeeseen lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti.

A-sarjan osakkeet ovat yleisölle tarkoitettuja Helsingin Pörssissä noteerattavia osakkeita. A-sarjan osakkeiden hankintaa ei ole rajoitettu. K-sarjan osakkeita voivat omistaa vain suomalaiset osuuspankit, osuuspankkiosakeyhtiöt ja osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö OP-Pohjola osk. K-sarjan osakkeita voidaan osakkeenomistajan tai hallintarekisteröityjen osakkeiden osalta arvo-osuusrekisteriin merkityn omaisuudenhoitajan kirjallisesta vaatimuksesta muuntaa A-sarjan osakkeiksi yhtiöjärjestyksessä määrättyjen osakelajien vähimmäis- ja enimmäismäärien puitteissa.

A-sarjan osakkeet oikeuttavat, mikäli osinkoa jaetaan, vuosittaiseen osinkoon, joka on osakkeelta vähintään kolme senttiä K-sarjan osakkeille tulevaa osinkoa korkeampi.

Omat osakkeet

Pohjola Pankki Oyj:llä tai sen tytär- ja osakkuusyrityksillä ei ollut vuoden lopussa hallussaan Pohjola Pankki Oyj:n omia osakkeita. Yhtiökokous ei ole antanut Pohjolalle valtuutusta omien osakkeiden hankkimiseksi.

Esitetty osingonjako

Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan kullekin A-sarjan osakkeelle 0,67 euroa (0,46) ja kullekin K-sarjan osakkeelle 0,64 euroa (0,43). Jaettavaksi esitettyjen osinkojen yhteismäärä on 212 miljoonaa euroa (145).

Ylikurssirahasto

Rahasto on muodostunut ennen 1.9.2006 voimassa olleiden säännösten aikana. Rahastoon kirjattuja eriä ovat olleet uusmerkinnässä osakkeista maksettu vasta-arvon ylittävä määrä sekä optio-oikeuteen perustuvasta osakemarkinnästä maksettu osakkeen vasta-arvon ylittävä määrä.

Ylikurssirahastoa voidaan alentaa noudattaen osakepääoman alentamista koskevia säännöksiä ja sitä voidaan käyttää osakepääoman korottamiseen. Syyskuussa ja marraskuussa 2006 optioilla merkittyjen osakkeiden kirjanpidollisen vasta-arvon ylittävä osa merkintähinnasta kirjattiin ylikurssirahastoon, koska yhtiökokouksen päätös optio-oikeuksien antamisesta oli tehty ennen uuden osakeyhtiölain voimaantuloa. Muutoin 1.9.2006 alkaen ylikurssirahastoa ei ole voinut enää kartuttaa.

Vararahasto

Vararahasto on muodostunut sinne aikaisempina kausina siirretyistä voittovaroista sekä vuonna 1990 vararahastoon siirretyistä luottotappiovarauksista. Vararahastoa voidaan käyttää sellaisten tappioiden kattamiseen, joihin vapaa oma pääoma ei riitä. Vararahastoa voidaan käyttää myös osakepääoman korottamiseen ja sitä voidaan alentaa samalla tavoin kuin osakepääomaa. 1.9.2006 alkaen vararahastoa ei ole voinut enää kartuttaa.

Käyvän arvon rahasto

Rahasto sisältää myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen. Rahastoon merkityt erät realisoituvat tuloslaskelmaan, kun myytävissä olevasta arvopaperista luovutaan tai kirjataan arvonalennus. Rahastoon on kirjattu myös rahavirran suojaussuhteessa olevien korkojohdannaisten tehokkaaksi todennettu laskennallisilla veroilla oikaistu arvomuutosnetto. Arvonmuutokset realisoituvat tuloslaskelmaan sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

Muut sidotut rahastot

Rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista perustuen yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin, joissa on määritelty myös niiden käyttötarkoitus.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Vuonna 2009 toteutetulla osakeannilla kerätyt varat merkittiin sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

Muut vapaat rahastot

Rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista perustuen yhtiökokouksen päätöksiin.

Kertyneet voittovarot

Kertyneet voittovarot sisältävät myös konserniyritysten erillistilinpäätöksiin sisältyvät vapaaehtoiset varaukset ja poistoeron sekä vakuutusyhtiöiden tasoitusmäärän että vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot, jotka IFRS-tilinpäätöksessä on merkitty kertyneisiin voittovaroihin laskennallisella verolla vähennettynä.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

RISKIENHALLINNAN LIITETIEDOT

Riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet on kuvattu liitetiedossa 2. Pankki- ja konsernitoimintojen riskiasema on esitetty liitetiedoissa 39–57, Pilari III:n mukaiset vakavaraisuustiedot liitetiedoissa 58–74 ja vahinkovakuutustoiminnan riskiasema liitetiedoissa 75–86.

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liitetiedoissa esitetyissä jaotteluissa on käytetty Tilastokeskuksen luokittelua, joka osin poikkeaa toimintakertomuksen riskiasemassa käytetystä luokittelusta.

Liite 39. Varat ja niistä tilikaudella kirjatut arvonalentumistappiot

Milj. e	31.12.2013		31.12.2012	
	Tase-arvo	Arvon-alentumistappiot	Tase-arvo	Arvon-alentumistappiot
Käteiset varat	2 046		5 643	
Saamiset luottolaitoksilta	9 899		8 815	
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat				
Saamistodistukset	443		255	
Osakkeet ja osuudet	1		1	
Johdannaissovimukset				
Kaupankäyntitarkoituksessa	3 171		4 084	
Suojaavat	273		379	
Lainat ja muut saamiset				
Myönnettyt lainat	10 695	257	10 340	238
Saamistodistukset	50		74	7
Rahoitusleasingsaamiset	1 148		1 048	
Takaussaamiset	3	1	3	0
Muut saamiset	2 879		2 620	
Myytavissä olevat rahoitusvarat				
Saamistodistukset	7 108		4 971	
Osakkeet ja osuudet	89		105	
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat				
Saamistodistukset	202		330	
Taseen ulkopuoliset sitoumukset				
Pankkitakaukset	814		800	
Yhteensä	38 820	259	39 467	246

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 40. Arvon alentumisten jakautuma riskilajeittain

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Luottoriskiin perustuvat	259	246
Yhteensä	259	246

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 41. Vastuut

	Kotimaa			Ulkomaa		
	Tase- arvo	Arvonalen- tumiset	Siirtyvä korko	Tase- arvo	Arvonalen- tumiset	Siirtyvä korko
31.12.2013, milj. e						
Varat						
Saamiset luottolaitoksilta	9 074		10	824		4
Saamiset asiakkailta	12 425	240	33	943	19	1
Rahoitusleasing	1 129			19		
Saamistodistukset	1 408		22	6 345		63
Muut	111			366		
Yhteensä	24 148	240	65	8 497	19	68
Taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Nostamattomat luotot ja limiitit	4 501			227		
Takaukset ja remburssit	2 112			617		
Johdannaissopimukset	858			2 636		
Muut	114			246		
Yhteensä	7 585			3 725		
Vastuut yhteensä	31 733	240	65	12 221	19	68
	Kotimaa			Ulkomaa		
	Tase- arvo	Arvonalen- tumiset	Siirtyvä korko	Tase- arvo	Arvonalen- tumiset	Siirtyvä korko
31.12.2012, milj. e						
Varat						
Saamiset luottolaitoksilta	7 988		6	827		10
Saamiset asiakkailta	11 796	221	29	995	24	2
Rahoitusleasing	1 034			14		
Saamistodistukset	1 063		15	4 492		61
Muut	144			518		
Yhteensä	22 025	221	49	6 846	24	73
Taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Nostamattomat luotot ja limiitit	5 202			142		
Takaukset ja remburssit	2 105			571		
Johdannaissopimukset	953			3 724		
Muut	120			181		
Yhteensä	8 380			4 617		
Vastuut yhteensä	30 405	221	49	11 463	24	73

Johdannaissopimuksista on esitetty kirjanpidossa oleva positiivinen markkina-arvo.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 42. Vastuut sektoreittain

31.12.2013, milj. e	Tasearvot		Taseen ulkopuoliset		Yhteensä
	Kotimaiset	Ulkomaiset	Kotimaiset	Ulkomaiset	
Yritykset	12 451	869	6 441	625	20 386
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	9 890	5 622	380	3 075	18 967
Kotitaloudet	1 098	22	235	0	1 355
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	224	482	14		719
Julkisyhteisöt	550	1 571	514	24	2 659
Yhteensä	24 213	8 564	7 585	3 725	44 087

31.12.2012, milj. e	Tasearvot		Taseen ulkopuoliset		Yhteensä
	Kotimaiset	Ulkomaiset	Kotimaiset	Ulkomaiset	
Yritykset	11 577	781	7 088	412	19 859
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	8 755	5 431	485	4 192	18 863
Kotitaloudet	972	19	223	0	1 214
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	225	145	22		391
Julkisyhteisöt	545	543	561	12	1 663
Yhteensä	22 074	6 919	8 380	4 617	41 989

Tasearvoina on esitetty kirjanpitosaldot mukaan lukien arvonalentumiset ja siirtyvät korot.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 43. Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset

31.12.2013, milj. e	Ei arvonalennettu (brutto)	Arvonalennettu (brutto)	Yhteensä	Arvon-alentumiset	Tase-arvo
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta					
Saamiset luottolaitoksilta	9 899		9 899		9 899
Saamiset asiakkailta, josta	13 338	289	13 627	259	13 368
pankkitakaussaamiset	1	1	3	1	1
Rahoitusleasing	1 148		1 148		1 148
Yhteensä	24 384	289	24 673	259	24 414
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain					
Yritykset	12 624	289	12 913	253	12 660
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	10 047		10 047		10 047
Kotitaloudet	1 125		1 125	6	1 119
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	223	0	223	0	223
Julkisyhteisöt	365		365		365
Yhteensä	24 384	289	24 673	259	24 414
31.12.2012, milj. e	Ei arvonalennettu (brutto)	Arvonalennettu (brutto)	Yhteensä	Arvon-alentumiset	Tase-arvo
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta					
Saamiset luottolaitoksilta	8 815		8 815		8 815
Saamiset asiakkailta, josta	12 741	296	13 037	246	12 792
pankkitakaussaamiset	2	0	3	0	2
Rahoitusleasing	1 048		1 048		1 048
Yhteensä	22 604	296	22 900	246	22 654
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain					
Yritykset	11 840	285	12 125	232	11 893
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	9 112	10	9 122	7	9 115
Kotitaloudet	996		996	6	990
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	224	0	225	0	225
Julkisyhteisöt	432		432		432
Yhteensä	22 604	296	22 900	246	22 654

Saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset on kohdistettu sektoriin Yritykset. Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumisten määrä oli 17 miljoonaa euroa (15).

31.12.2013, milj. e	Ei arvon- alennettu (brutto)	Arvon- alennettu (brutto)	Yhteensä	Rästit	Arvon- alentumiset	
					Saamis- kohtaiset	Saamis- ryhmä- kohtaiset
Ongelmasaamiset						
Saamiset asiakkailta, josta	45	289	333	27	241	17
pankkitakaussaamiset	1	1	3		1	
Rahoitusleasing				0		
Yhteensä	45	289	333	27	241	17
Ongelmasaamiset sektoreittain						
Yritykset	39	289	328	22	241	11
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	0		0	0		
Kotitaloudet	5		5	5		6
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0	0	0	0	0	
Julkisyhteisöt				0		
Yhteensä	45	289	333	27	241	17

31.12.2012, milj. e	Ei arvon- alennettu (brutto)	Arvon- alennettu (brutto)	Yhteensä	Rästit	Arvon- alentumiset	
					Saamis- kohtaiset	Saamis- ryhmä- kohtaiset
Ongelmasaamiset						
Saamiset asiakkailta, josta	40	296	336	21	230	15
pankkitakaussaamiset	2	0	3		0	
Rahoitusleasing	1		1	0		
Yhteensä	41	296	337	21	230	15
Ongelmasaamiset sektoreittain						
Yritykset	31	285	316	17	223	9
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	0	10	10		7	
Kotitaloudet	10		10	4		6
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0	0	0	0	0	
Julkisyhteisöt				0		
Yhteensä	41	296	337	21	230	15

31.12.2013, milj. e	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiskohtaiset arvonalentumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Ongelmasaamiset			
Järjestämättömät	99	59	40
Nollakorkoiset	6	6	0
Alihintaiset	0	0	
Uudelleen neuvoteltu	18		18
Arvon alennetut	209	175	34
Yhteensä	333	241	92

31.12.2012, milj. e	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiskohtaiset arvonalentumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Ongelmasaamiset			
Järjestämättömät	96	63	33
Nollakorkoiset	8	7	1
Alihintaiset	0	0	
Uudelleen neuvoteltu	15		15
Arvonalennetut	218	160	58
Yhteensä	337	230	107

Ongelmasaamisiin luetaan järjestämättömät, nollakorkoiset ja alihintaiset saamiset sekä saamiset, joihin on kohdistettu saamiskohtainen arvonalennus tai saaminen on uudelleen neuvoteltu asiakkaan heikentyneestä maksukyvyystä johtuen. Järjestämättömien saamisten korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta kolme kuukautta. Nollakorkoinen saaminen on sovittu asiakkaan maksukyvyn turvaamiseksi nollakorkoiseksi. Alihintainen saaminen on hinnoiteltu markkinahinnoista poiketen asiakkaan maksukyvyn turvaamiseksi. Arvonalentuneet saamiset ovat saamisia, joihin kohdistuu arvonalentuminen, mutta ne eivät luokituta mihinkään em. ryhmistä. Lisäksi saamiset, joita ei ole luokiteltu mihinkään edellä mainituista ryhmistä, mutta lainan ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan maksukyvyn turvaamiseksi, on raportoitu uudelleen neuvoteltuina. Uudelleen neuvotellut on lisätty ongelmasaamisten määritelmään 2013, jotta liitetieto kattaa myös lainanhoitojoustojen alaiset saamiset. Vertailutiedot on oikaistu vastaavasti.

Tunnusluku, %	2013	2012
Saamiskohtaiset arvonalentumiset, % ongelmasaamisista	72,4 %	68,4 %

Erääntyneiden rahoitusvarojen maturiteettijakauma

31.12.2013, milj. e	Alle 30	Vuorokautta			Yhteensä
		30–90	yli 90–180	Yli 180	
Erääntyneet saamiset, ei arvonalennettu	312	63	10	25	409

31.12.2012, milj. e	Alle 30	Vuorokautta			Yhteensä
		30–90	yli 90–180	Yli 180	
Erääntyneet saamiset, ei arvonalennettu	398	41	4		443

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 44. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys

Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys

Milj. e	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Luottotappiot ja arvonalentumiset, brutto	11	37	155	156	132	97	82
Palautukset	-10	-9	-26	-52	-71	-40	-45
Luottotappiot ja arvonalentumiset, netto	1	28	129	104	60	57	37

Uusia luotto- ja takaustappioita sekä arvonalentumisia kirjattiin yhteensä 82 miljoonaa euroa (97). Luottotappiopalausten ja arvonalentumisten vähennysten yhteismäärä oli 45 miljoonaa euroa (40). Luotto- ja takaustappioiden sekä arvonalentumisten nettomääräinen tulosvaikutus oli 37 miljoonaa euroa (57).

Vuonna 2013 luotto- ja takaustappioiden ja arvonalentumisten osuus luotto- ja takauskannasta oli 0,21 % (0,35).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 45. Yritysvastuut toimialoittain

Nettovastuut, 31.12.2013	Tase, ulkopuoliset, milj. e	Taseen milj. e	Yhteensä, milj. e	%-jakauma
Asuntojen vuokraus ja hallinta	2 003	100	2 104	10,3
Kauppa	1 541	469	2 010	9,9
Muiden kiinteistöjen hallinta	1 401	345	1 746	8,6
Kone ja laitteollisuus (ml. huolto)	698	952	1 650	8,1
Energia	787	728	1 515	7,4
Rakentaminen	588	778	1 365	6,7
Kuljetus ja varastointi	1 023	273	1 296	6,4
Omien kiinteistöjen kauppa	762	299	1 062	5,2
Palvelut	675	388	1 062	5,2
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	863	191	1 054	5,2
Metsäteollisuus	549	410	959	4,7
Informaatio ja viestintä	489	418	907	4,4
Elintarviketeollisuus	450	299	749	3,7
Kemian teollisuus	215	498	713	3,5
Metalliteollisuus	320	379	699	3,4
Maatalous, metsätalous, kalatalous	436	67	502	2,5
Muu teollisuus	212	207	418	2,1
Vesi ja jätehuolto	179	89	268	1,3
Kaivostoiminta ja louhinta	88	92	181	0,9
Muut toimialat	39	87	126	0,6
Julkinen hallinto ja maanpuolustus (ml. pakollinen sosiaalivakuutus)	0		0	0,0
Yhteensä	13 320	7 066	20 386	100,0

Nettovastuut, 31.12.2012	Tase, ulkopuoliset, milj. e	Taseen milj. e	Yhteensä, milj. e	%-jakauma
Asuntojen vuokraus ja hallinta	1 952	191	2 143	10,8
Kauppa	1 444	428	1 872	9,4
Kone ja laitteollisuus (ml. huolto)	647	1 091	1 737	8,7
Muiden kiinteistöjen hallinta	1 405	199	1 604	8,1
Rakentaminen	595	860	1 455	7,3
Kuljetus ja varastointi	1 035	317	1 352	6,8
Energia	454	815	1 269	6,4
Omien kiinteistöjen kauppa	888	312	1 200	6,0
Metsäteollisuus	477	521	998	5,0
Palvelut	643	284	927	4,7
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	537	365	903	4,5
Metalliteollisuus	364	440	804	4,0
Informaatio ja viestintä	342	446	787	4,0
Elintarviketeollisuus	458	272	730	3,7
Kemian teollisuus	168	493	661	3,3
Maatalous, metsätalous, kalatalous	469	105	574	2,9
Muu teollisuus	226	201	427	2,2
Kaivostoiminta ja louhinta	112	92	204	1,0
Vesi ja jätehuolto	126	63	189	1,0
Muut toimialat	15	6	21	0,1
Julkinen hallinto ja maanpuolustus (ml. pakollinen sosiaalivakuutus)	0		0	0,0
Yhteensä	12 358	7 501	19 859	100,0

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 46. Yritysvastuut rating-luokittain

Luokka	31.12.2013		31.12.2012	
	Nettovastuut, milj. e	%	Nettovastuut, milj. e	%
1,0–2,0	1 391	6,8	1 398	7,0
2,5–5,0	10 264	50,3	10 421	52,5
5,5–7,0	6 186	30,3	5 368	27,0
7,5–8,5	1 842	9,0	1 983	10,0
9,0–10,0	361	1,8	386	1,9
11,0–12,0	343	1,7	302	1,5
Yhteensä	20 386	100,0	19 859	100,0

Luottoluokkiin liittyvistä maksukyvyttömyyden todennäköisyyksistä on kerrottu liitetiedossa 66.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 47. Yritysvastuiden jakauma asiakkaan vastuun määrän mukaan

Nettovastuun määrä, 31.12.2013, milj. e	Kotimaa	Ulkomaa	Yhteensä	%
0–1	988	200	1 187	5,8
1–10	2 629	393	3 022	14,8
10–50	4 302	794	5 096	25,0
50–100	4 338	108	4 446	21,8
100–	6 635		6 635	32,5
Yhteensä	18 892	1 494	20 386	100,0

Nettovastuun määrä, 31.12.2012, milj. e	Kotimaa	Ulkomaa	Yhteensä	%
0–1	982	139	1 122	5,6
1–10	2 555	311	2 866	14,4
10–50	4 667	567	5 234	26,4
50–100	3 580	176	3 756	18,9
100–	6 881		6 881	34,6
Yhteensä	18 665	1 193	19 859	100,0

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 48. Rahoitus- ja vakuutuslaitosvastuut rating-luokittain

Luokka	31.12.2013		31.12.2012	
	Nettovastuut, milj. e	%	Nettovastuut, milj. e	%
1,0–2,0	11 550	61,3	10 196	54,5
2,5–5,0	6 887	36,6	7 896	42,2
5,5–7,0	252	1,3	460	2,5
7,5–8,5	125	0,7	134	0,7
9,0–10,0	17	0,1	10	0,1
Yhteensä	18 831	100,0	18 696	100,0

Rahoitus- ja vakuutuslaitosasiakkaat on luokiteltu OP-Pohjola-ryhmän vakavaraisuuslaskennassa käytettyjen luokittelumenetelmien mukaisesti. Vastuut, jotka on luokiteltu kansainvälisten luokituslaitosten luottoluokkiin, on esitetty taulukossa OP-Pohjola-ryhmän vastaavissa luokissa.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 49. Toissijainen maariski maariskiryhmittäin pl. Suomi

		31.12.2013		31.12.2012	
Maariski-ryhmä Moody's vastaavuus		Nettovastuut, milj. e	%	Nettovastuut, milj. e	%
Ryhmä 1	Aaa	6 397	52,5	9 150	79,5
Ryhmä 2	Aa1–A3	4 227	34,7	865	7,5
Ryhmä 3	Baa1–Baa3	1 466	12,0	1 250	10,9
Ryhmä 4	Ba1–B3	67	0,6	217	1,9
Ryhmä 5	Caa1–C	33	0,3	21	0,2
Yhteensä		12 190	100,0	11 502	100,0

Toissijaisessa maariskissä (pl. Suomi) on huomioitu sopimukseen liittyvien todellisten riskien siirtyminen toiseen maahan sopimuksin tai muutoin. Riskin mahdollinen siirtyminen voi tapahtua sopimuksen, eli yleisimmin takauksen, perusteella tai muutoin, esimerkiksi saamiset yrityksen sivukonttorilta on siirretty yrityksen pääkonttorin sijaintimaahan.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 50. Saadut vakuudet vakuuslajeittain

Milj. e	31.12.2013	Osuus, %	31.12.2012	Osuus, %
Kohdevakuus	1 870	27,1	1 895	26,2
Kiinteistö- tai vuokraoikeuskiinnitys toimisto- tai teollisuuskiinteistöön	1 655	24,0	1 715	23,8
Julkisyhteisön takaus	1 613	23,4	1 900	26,3
Osakkeet ja osuudet, muut	614	8,9	545	7,5
Osakkeet, asunto-osakeyhtiöt ja asuinkäytössä olevat kiinteistöyhtiöt	332	4,8	319	4,4
Yrityskiinnitys	258	3,7	251	3,5
Kiinteistö- tai vuokraoikeuskiinnitys asuinkiinteistöön	164	2,4	176	2,4
Muu vakuus	157	2,3	175	2,4
Saatavavakuudellinen rahoitus	142	2,1	134	1,9
Pankkitakaus	89	1,3	110	1,5
Yhteensä	6 893	100,0	7 221	100,0

Saadut vakuudet vakuuslajeittain on laskettu pankin hallussa olevien vastuille kohdistettujen vakuuksien vakuusarvojen perusteella. Vakuusarvon laskennan perustana on vakuuden käypä arvo, josta vakuusarvo saadaan varovaisesti arvioitujen vakuuslajikohtaisten arvostusprosenttien perusteella. Vastuut ylittäviä vakuusarvoja ei ole otettu lukuihin mukaan.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 51. Varainhankinnan rakenne

Milj. e	31.12.2013	Osuus, %	31.12.2012	Osuus, %
Velat luottolaitoksille	4 789	12,9	5 840	15,8
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	4	0,0	3	0,0
Velat asiakkaille				
Talletukset	7 504	20,2	6 311	17,1
Muut	2 683	7,2	4 464	12,1
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				
Sijoitustodistukset ja ECP:t	6 769	18,2	5 495	14,9
Joukkovelkakirjat	9 328	25,1	8 274	22,4
Muut velat	2 075	5,6	2 550	6,9
Velat, joilla huonompi etuoikeus	984	2,6	1 275	3,4
Oma pääoma	3 043	8,2	2 769	7,5
Yhteensä	37 179	100,0	36 981	100,0

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 52. Varojen ja velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan

31.12.2013, milj. e	alle 3 kk	3–12 kk	1–5 v	5–10 v	yli 10 v	Yhteensä
Käteiset varat	2 046					2 046
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat						
Saamistodistukset	37	34	293	73	6	443
Saamiset luottolaitoksilta	5 399	672	3 303	500	24	9 899
Saamiset asiakkailta	2 344	1 755	7 593	1 352	1 472	14 515
Myytavissä olevat rahoitusvarat						
Saamistodistukset	82	375	3 453	3 177	21	7 108
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat						
Saamistodistukset	64	22	115	0		202
Varat yhteensä	9 973	2 858	14 757	5 103	1 523	34 214
Velat luottolaitoksille	2 148	537	1 692	412		4 789
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	4					4
Velat asiakkaille	9 060	372	209	280	267	10 188
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	5 694	3 910	6 029	414	50	16 097
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	40	169	94	681		984
Velat yhteensä	16 945	4 988	8 023	1 788	317	32 061
Takaukset	77	67	540	21	210	914
Takuuvastuut	257	402	473	25	410	1 568
Luottolupaukset	4 728					4 728
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	80	79	73	15		247
Muut	251	1	4	104		359
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	5 392	549	1 090	165	619	7 816

31.12.2012, milj. e	alle 3 kk	3–12 kk	1–5 v	5–10 v	yli 10 v	Yhteensä
Käteiset varat	5 643					5 643
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat						
Saamistodistukset	7	18	181	39	11	255
Saamiset luottolaitoksilta	5 830	743	1 544	675	23	8 815
Saamiset asiakkailta	2 182	1 772	6 867	1 653	1 364	13 839
Myytävässä olevat rahoitusvarat						
Saamistodistukset	183	202	2 718	1 845	22	4 971
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat						
Saamistodistukset	20	103	205	1		330
Varat yhteensä	13 866	2 838	11 515	4 213	1 421	33 853
Velat luottolaitoksille	2 752	455	1 988	646		5 840
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	3					3
Velat asiakkaille	8 847	1 332	111	450	35	10 775
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	5 053	2 547	5 785	335	50	13 769
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	171	250	132	683	40	1 275
Velat yhteensä	16 825	4 584	8 016	2 114	125	31 662
Takaukset	24	86	350	53	369	882
Takuuvastuut	250	296	339	29	444	1 359
Luottolupaukset	5 343					5 343
Lyhytaikaisiin kauppatapahtumiin liittyvät sitoumukset	94	41	300			435
Muut	182	0	5	113		301
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	5 893	424	994	195	814	8 320

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat varat muodostuvat saamistodistuksista, jotka voidaan myydä koska tahansa. Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kuuluvat saamistodistukset voidaan tarvittaessa myydä. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin varoihin sekä myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kuuluvat saamistodistukset on kuitenkin esitetty taulukossa jäljellä olevan juoksuajan perusteella määräytyvässä aikaluokassa. Velkojen nimellispääomat on esitetty erääntymisen mukaisissa luokissa. Kaupankäynnin velat esitetään lyhyimmässä maturiteettiluokassa. Pohjola-konsernin rahoitusriskin hallinnassa käytetään valuuttatermiinejä sekä koron- ja valuutanvaihtosopimuksia. Näiden nettovaikutus eurovasta-arvoiseen rahoitusriskiin ei ole merkittävä, joten niitä ei ole erikseen esitetty.

Lyhyimpään maturiteettiluokkaan sisältyvien Vaadittaessa maksettavien velkojen määrä oli 6,6 miljardia euroa (5,2).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 53. Likviditeettireservi

Likviditeettireservin maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2013, milj. e

Vuotta	0–1	1–3	3–5	5–7	7–10	10–	Yhteensä	Osuus, %
Aaa*	2 194	768	1 103	1 371	838	21	6 295	47,3
Aa1–Aa3	5	273	423	571	269	1	1 542	11,6
A1–A3	193	682	98	26	2	3	1 004	7,5
Baa1–Baa3	165	193	65	15	35	1	474	3,6
Ba1 tai alempi	29	118	30	7	43	0	227	1,7
Sisäisesti luokiteltu**	329	1 209	1 255	363	127	483	3 766	28,3
Yhteensä	2 915	3 243	2 974	2 354	1 314	509	13 308	100,0

* ml. Talletukset keskuspankissa

** PD $\leq$ 0,40 %

Likviditeettireservin (pl. Talletukset keskuspankissa) keskimääräinen jäljellä oleva juoksuaika on 4,8 vuotta.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 54. Varojen ja velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan

31.12.2013, milj. e	1 kk tai alle	>1–3 kk	>3–12 kk	1–2 v	2–5v	yli 5 v	Yhteensä
Käteiset varat	2 046						2 046
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat							
Saamistodistukset	18	96	48	28	176	76	443
Saamiset luottolaitoksilta	4 924	2 816	1 171	268	542	177	9 899
Saamiset asiakkailta	4 919	5 282	2 079	441	1 011	784	14 515
Myytavissä olevat rahoitusvarat							
Saamistodistukset	404	348	296	544	2 351	3 165	7 108
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat							
Saamistodistukset	139	63					202
Varat yhteensä	12 451	8 605	3 595	1 281	4 080	4 202	34 214
 Velat luottolaitoksille	 2 113	 1 064	 535	 183	 643	 251	 4 789
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	4						4
Velat asiakkaille	8 419	1 364	364	0		40	10 188
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1 659	5 853	3 150	1 001	4 112	322	16 097
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		184	119			681	984
Velat yhteensä	12 195	8 465	4 169	1 183	4 755	1 294	32 061

Veloista vaadittaessa maksettavia erä oli yhteensä 6,6 miljardia euroa ja ne muodostuivat lähinnä yleisön talletuksista.

31.12.2012, milj. e	1 kk tai alle	>1–3 kk	>3–12 kk	1–2 v	2–5v	yli 5 v	Yhteensä
Käteiset varat	5 643						5 643
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat							
Saamistodistukset	6	33	6	24	136	49	255
Saamiset luottolaitoksilta	5 897	1 379	813	99	439	188	8 815
Saamiset asiakkailta	5 864	4 100	1 894	394	812	776	13 839
Myytävissä olevat rahoitusvarat							
Saamistodistukset	176	433	111	488	1 927	1 836	4 971
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat							
Saamistodistukset	241	88					330
Varat yhteensä	17 827	6 032	2 824	1 005	3 315	2 850	33 853
 Velat luottolaitoksille	 2 468	 1 475	 610	 250	 680	 358	 5 840
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	3						3
Velat asiakkaille	7 584	1 821	1 329	1		40	10 775
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1 702	4 962	1 990	1 146	3 718	251	13 769
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		371	150	72		683	1 275
Velat yhteensä	11 757	8 628	4 080	1 468	4 398	1 331	31 662

Veloista vaadittaessa maksettavia eriä oli yhteensä 5,2 miljardia euroa ja ne muodostuivat lähinnä yleisön talletuksista.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 55. Markkinariskin herkkyyssanalyysi

Markkinariskien osuus riskipainotetuista eristä oli vuoden vaihteessa 6,0 % (4,7).

Milj. e	Riskiparametri	Muutos	31.12.2013		31.12.2012	
			Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan
Korkoriski	Korko	1 %-yksikkö	39		29	
Valuutariski	Markkina-arvo	10 %	3		2	
Volatiliteettiriski						
Korkovolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	5		1	
Valuuttavolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	1		0	
Luottoriskipreemio*	Luottoriski-marginaali	0,1 %-yksikköä	1	31	1	20
Hintariski						
Osakesalkku	Markkina-arvo	10 %		0		0
Pääomarahastot	Markkina-arvo	10 %		2		3
Kiinteistöriski	Markkina-arvo	10 %	3		3	

Herkkyyssluvut on laskettu valuuttojen itseisarvojen summana.

* Luottoriskipreemio on laskettu likviditeettireserviin sisältyvistä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista ja myytävissä olevista saamistodistuksista.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 56. Osakeriski

Osake- ja pääomasijoitusrahastojen markkina-arvo vuoden 2013 lopussa oli 25 miljoonaa euroa (31), josta osakesalkku muodosti 1 miljoonan euron (4) ja pääomasijoitusrahastot sijoituslupauksineen 24 miljoonaa euroa (27). Osakesalkku vuoden lopussa oli jakautunut kahdelle toimialalle eli informaatioteknologiaan 87 % (12 %) ja tietoliikennepalveluihin 13 % (3 %).

Sijoitukset pääomasijoitusrahastoihin olivat 14 miljoonaa euroa (16), minkä lisäksi sitovia sijoituslupauksia oli 9 miljoonaa euroa (12).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PANKKI- JA KONSERNITOIMINTOJEN RISKIASEMA

Liite 57. Kiinteistöriski

Kiinteistöomistuksiin sitoutunut pääoma oli vuoden 2013 lopussa 32 miljoonaa euroa (28), josta omassa käytössä olevien kiinteistöjen osuus oli 3 miljoonaa euroa (3).

Kiinteistökohteiden käyvistä arvoista hankittiin vuonna 2013 ulkopuolisen tahon arviot, joiden perusteella käypien arvojen yhteismäärä vastaa kiinteistöihin sitoutunutta pääomaa. Kiinteistöriskien arvioidaan olevan vähäiset.

Sijoituskiinteistöjen tilikauden muutokset on eritelty liitetiedossa 22 ja oman käytön liitetiedossa 26.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liitteissä 58–74 on esitetty kooste Finanssivalvonnan standardin 4.5 (Vakavaraisuustietojen julkistaminen markkinoille) mukaiset tiedot konsolidointiryhmän vakavaraisuudesta (ns. Pilari III tiedot). Tiedot perustuvat konsolidoituun luottolaitosvakavaraisuuteen, joten vakavaraisuustiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia muihin julkaistuihin Pohjola-konsernia koskeviin tietoihin. Täydelliset Pilari III tiedot on julkaistu osana OP-Pohjola-ryhmän tilinpäätöstä.

Pohjola Pankki Oyj:n luottolaitosvakavaraisuuden pohjana oleva konsolidointiryhmä muodostuu Pohjola-konsernin yhtiöistä pl. vakuutusyhtiöt ja niiden tytäryhtiöt.

Sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRBA) on käytetty vähittäis-, luottolaitos- ja yritysvastuisiin sekä oman pääoman ehtoihin sijoituksiin. Standardimenetelmää (SA) käytetään muihin vastuuryhmiin.

Liite 58. Omat varat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Ensisijaiset omat varat (Tier 1)		
Pohjola-konsernin oma pääoma	3 043	2 769
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta (oma pääoma ja konsernieliminoinnit)	-35	-6
Käyvän arvon rahasto, siirto Tier 2:een	-37	-36
Rajoituksettomat ensisijaiset omat varat (Core Tier 1) ennen vähennyksiä	2 970	2 728
Aineettomat hyödykkeet	-193	-182
Eläkevastuun ylikate ja sijoituskiinteistöjen käypiin arvoihin arvostus	-4	-7
Hallituksen esittämä voitonjako	-212	-145
Sijoitukset vakuutus- ja rahoituslaitoksiin	-703	-703
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-50	-60
Core Tier 1 omat varat	1 808	1 631
Pääomalainat	274	274
Toissijaisten omien varojen alijäämä	-43	
Ensisijaiset omat varat (Tier 1) vakavaraisuuden laskemiseksi	2 038	1 904
Toissijaiset omat varat (Tier 2)		
Käyvän arvon rahasto (pl. rahavirran suojauksen arvostus)	26	13
Debentuurilainat	683	853
Sijoitukset vakuutus- ja rahoituslaitoksiin	-703	-703
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-50	-60
Siirto ensisijaisiin omiin varoihin	43	
Toissijaiset omat varat (Tier 2) vakavaraisuuden laskemiseksi	0	103
Omat varat yhteensä	2 038	2 007
Ensi- ja toissijaisista omista varoista vähennettävät erät		
Sijoitukset vakuutus- ja rahoituslaitoksiin	-1 406	-1 406
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-99	-121
Yhteensä	-1 505	-1 527

Omista varoista on vähennetty sijoitukset Pohjola-konsernin vakuutusyhtiöihin.

Pääomalainoista luetaan omiin varoihin liikkeeseenlaskuhetken valuuttakurssiin arvostettu määrä. Pääomalainat ovat siirtymäsäännösten piirissä olevia hybridi-instrumentteja, joiden kokonaismäärästä 134 miljoonaa euroa sisältää kannustimen ennenaikaiseen lunastamiseen.

Core Tier 1 omat varat = Ensisijaiset omat varat yhteensä pl. Pääomalainat ja pääomalainoilla katettava toissijaisten omien varojen alijäämä

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 59. Omien varojen vähimmäisvaatimus

Yritys- ja luottolaitosvastuiden pääomavaateen laskentaan on käytetty sisäisten luottoluokitusten perusmenetelmää (FIRB). FIRB-menetelmässä käytetään sisäisiä luottoluokituksia asiakkaan maksukyvyttömyyden (PD) määrittämiseen, kun taas tappio-osuus (LGD) ja luottovasta-arvokerroin (CF) ovat viranomaiskaavan määrittelemiä standardiestimaatteja. Vähittäisvastuiden pääomavaateen laskentaan on käytetty sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRBA), jossa käytetään sisäisiä luottoluokituksia asiakkaan maksukyvyttömyyden (PD) määrittämiseen, tappio-osuus (LGD) ja luottovasta-arvokerroin (CF) ovat sisäisesti estimoituja. Joulukuussa 2013 Finanssivalvonta hyväksyi OP-Pohjolan henkilöasiakkaiden mallimuutokset liittyen maksukyvyttömyyden määritelmään, tappio-osuuksien estimointiin sekä luottovasta-arvokertoimen estimointiin. Mallimuutos nosti vähittäisvastuiden keskimääräistä riskipainoa. Vuoden 2012 vähittäisvastuissa on käytetty aikaisempaa malliversiota ja luottovasta-arvokerrointa 100 % Finanssivalvonnan poikkeusluvan mukaisesti.

Oman pääomanehtoisten sijoitusten vakavaraisuusvaatimuksen laskennassa voidaan käyttää eri menetelmiä. PD/LGD-menetelmässä sijoitusten riskipainotettu määrä lasketaan käyttämällä sisäiseen luottoluokitukseen perustuvaa maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä (PD) ja viranomaiskaavan määrittelemää tappio-osuutta (LGD). Yksinkertaisessa menetelmässä sijoitusten riskipainotettu määrä saadaan kertomalla kukin sijoitus riskipainolla, joka määräytyy sijoituksen tyypin perusteella.

Operatiivisten riskien vakavaraisuusvaatimuksen laskentaan on käytetty standardimenetelmää.

Milj. e	31.12.2013		31.12.2012	
	Pääoma- vaade	Riskipaino- tetut saamiset*	Pääoma- vaade	Riskipaino- tetut saamiset*
Luotto- ja vastapuoliriski	1 121	14 007	1 086	13 576
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRBA)	1 055	13 192	1 039	12 993
Luottolaitosvastuut	88	1 096	95	1 185
Yritysvastuut	829	10 367	828	10 347
Vähittäisvastuut	70	874	46	571
Kiinteistövakuudelliset	0	2	0	2
Muut	70	873	46	569
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	16	195	17	207
PD/LGD-menetelmä	5	59	5	60
Yksinkertainen menetelmä	11	136	12	146
Pääomasijoitukset	4	54	9	114
Pörssilistatut sijoitukset	0	3	1	11
Muut	6	79	2	21
Arvopaperistettut erät	51	636	51	640
Muut erät	2	23	3	42
Standardimenetelmä	65	814	47	583
Valtio- ja keskuspankkivastuut	7	82	3	41
Luottolaitosvastuut	3	44	1	8
Yritysvastuut	48	598	37	466
Vähittäisvastuut	5	67	5	64
Muut	5	67	5	64
Muut erät	2	24	0	4
Markkinariskit	77	958	58	723
Kaupankäyntivarasto	71	889	57	709
Positoriski	71	889	57	709
Koko toiminta	5	69	1	15
Valuuttakurssi- ja kultariski	4	49		
Hyödykeriski	2	20	1	15
Selvitysriski	0	1		
Operatiivinen riski	87	1 083	82	1 020
Yhteensä	1 284	16 048	1 226	15 320

* Riskipainotetut saamiset = Pääomavaade / 0,08

Vastapuoliriskin omien varojen vaade on 42 miljoonaa euroa (43).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 60. Vakavaraisuuden tunnusluvut

	31.12.2013	31.12.2012
Suhdeluvut, %		
Vakavaraisuussuhde	12,7	13,1
Tier 1 vakavaraisuussuhde	12,7	12,4
Core Tier 1 vakavaraisuussuhde	11,3	10,6
Vakavaraisuus*, milj. e		
Vakavaraisuus	754	781

* Vähimmäisvaatimuksen ylittävä omien varojen määrä

IRBA-siirtymäsäännöksellä (Basel 1 -lattia) ei ole vaikutusta vakavaraisuuslukuihin.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 61. Vastuiden kokonaismäärä vastuuryhmittäin

31.12.2013, milj. e	Tase-erät	Taseen ulkopuoli- set erät	Johdan- naiset	Vastuun määrä yhteensä	Vastuu keskimäärin kaudella
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRBA)	19 863	9 734	1 099	30 696	30 502
Luottolaitosvastuut	5 050	497	565	6 111	5 963
Yritysvastuut	12 822	9 170	533	22 525	22 451
Vähittäisvastuut	1 639	58	1	1 697	1 662
Yrityisasiakkaat	530	16	1	547	564
Yksityisasiakkaat	1 109	42		1 151	1 098
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	98	9		108	117
Arvopaperistettut erät	231			231	276
Muut erät	23			23	33
Standardimenetelmä	14 704	7 650	584	22 938	23 412
Valtio- ja keskuspankkivastuut	4 913	193	468	5 575	6 554
Luottolaitosvastuut	9 139	7 111	114	16 365	15 961
Yritysvastuut	610	116	1	727	641
Vähittäisvastuut	15	230		245	239
Yrityisasiakkaat					0
Yksityisasiakkaat	15	230		245	239
Muut erät	27			27	17
Yhteensä	34 567	17 384	1 683	53 634	53 913

31.12.2012, milj. e	Tase-erät	Taseen ulkopuoli- set erät	Johdan- naiset	Vastuun määrä yhteensä	Vastuu keskimäärin kaudella
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRBA)	18 894	10 213	1 200	30 308	30 340
Luottolaitosvastuut	4 721	505	587	5 814	6 894
Yritysvastuut	12 185	9 580	613	22 378	21 276
Vähittäisvastuut	1 508	117	0	1 625	1 492
Yrityisasiakkaat	528	52	0	580	538
Yksityisasiakkaat	981	65	0	1 045	954
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	116	12		127	111
Arvopaperistettut erät	321			321	518
Muut erät	43			43	48
Standardimenetelmä	15 552	7 796	536	23 885	22 596
Valtio- ja keskuspankkivastuut	6 922	240	372	7 533	6 788
Luottolaitosvastuut	8 136	7 258	163	15 557	15 118
Yritysvastuut	472	81	2	555	446
Vähittäisvastuut	15	217		233	238
Yrityisasiakkaat	0			0	10
Yksityisasiakkaat	15	217		233	228
Muut erät	7			7	5
Yhteensä	34 447	18 010	1 736	54 193	52 935

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 62. Vastuiden maantieteellinen jakautuminen vastuuryhmittäin

31.12.2013, milj. e	Valtio- ja keskus- pankki- vastuut	Luottolai- tosvastuut	Yritysvas- tuut	Vähittäis- vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	Arvopape- ristetut erät	Muut
Suomi	3 194	16 816	21 668	1 935	96	9	50
Muut pohjoismaat	52	1 485	390	7	0		
Baltia	214	5	613	0			
Muut EU-maat	2 113	3 192	454	0	6	222	
Muu Eurooppa		324	57	0	5		
USA		97	8	0			
Aasia		259	46	0			
Muut maat	1	299	16				
Yhteensä	5 575	22 476	23 252	1 942	108	231	50

31.12.2012, milj. e	Valtio- ja keskus- pankki- vastuut	Luottolai- tosvastuut	Yritysvas- tuut	Vähittäis- vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	Arvopape- ristetut erät	Muut
Suomi	6 790	15 882	21 628	1 848	116		50
Muut pohjoismaat	7	1 202	403	9	0		
Baltia	67	2	383	0			
Muut EU-maat	668	3 386	341	0	3	315	
Muu Eurooppa		391	50	0	8		
USA		166	42	0			
Aasia		263	55	0			
Muut maat	1	77	31	0		6	
Yhteensä	7 533	21 370	22 933	1 858	127	321	50

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 63. Vastuiden jäljellä oleva juoksuaika vastuuryhmittäin

31.12.2013, milj. e	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 v	5–10 v	Yli 10 v	Yhteensä
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRBA)	6 300	3 269	15 225	3 597	2 197	30 696
Luottolaitosvastuut	853	544	3 077	1 543	94	6 111
Yritysvastuut	5 121	2 642	10 740	1 933	2 090	22 525
Vähittäisvastuut	274	54	1 302	56	11	1 697
Yritysasiakkaat	31	24	452	30	11	547
Yksityisasiakkaat	243	30	851	26	0	1 151
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset						108
Arvopaperistetut erät	33	27	104	66	1	231
Muut erät	18	3	2			23
Standardimenetelmä	11 594	4 334	4 231	2 449	329	22 938
Valtio- ja keskuspankkivastuut	2 449	35	898	1 905	289	5 575
Luottolaitosvastuut	8 454	4 210	3 149	525	27	16 365
Yritysvastuut	428	89	177	20	13	727
Vähittäisvastuut	245					245
Yksityisasiakkaat	245					245
Muut erät	19	1	8			27
Yhteensä	17 894	7 603	19 457	6 047	2 526	53 634

31.12.2012, milj. e	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 v	5–10 v	Yli 10 v	Yhteensä
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRBA)	6 588	3 365	14 370	3 283	2 573	30 308
Luottolaitosvastuut	675	674	3 098	1 279	87	5 814
Yritysvastuut	5 587	2 578	9 861	1 881	2 470	22 378
Vähittäisvastuut	293	56	1 209	54	14	1 625
Yritysasiakkaat	70	25	438	32	14	580
Yksityisasiakkaat	223	30	771	21	0	1 045
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset						127
Arvopaperistetut erät		54	196	69	1	321
Muut erät	34	3	6			43
Standardimenetelmä	14 971	5 160	1 971	1 609	174	23 885
Valtio- ja keskuspankkivastuut	5 925	40	578	853	137	7 533
Luottolaitosvastuut	8 449	5 011	1 326	742	28	15 557
Yritysvastuut	364	108	60	13	10	555
Vähittäisvastuut	233	0				233
Yritysasiakkaat		0				0
Yksityisasiakkaat	233					233
Muut erät	0	0	6			7
Yhteensä	21 559	8 526	16 341	4 892	2 748	54 193

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 64. Yritysvastuut toimialoittain

31.12.2013, milj. e	Vastuun määrä	Riskipainotetut erät	Omien varojen vaade
Kone ja laitteollisuus (ml. huolto)	2 480	824	66
Kauppa	2 364	1 197	96
Asuntojen vuokraus ja hallinta	2 213	560	45
Energia	1 844	476	38
Muiden kiinteistöjen hallinta	1 788	792	63
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	1 689	679	54
Rakentaminen	1 568	932	75
Palvelut	1 393	642	51
Kuljetus ja varastointi	1 252	965	77
Metsäteollisuus	1 087	739	59
Omien kiinteistöjen kauppa	1 077	684	55
Informaatio ja viestintä	874	388	31
Elintarviketeollisuus	839	488	39
Metalliteollisuus	810	632	51
Kemian teollisuus	661	163	13
Muu teollisuus	636	423	34
Maatalous, metsätalous, kalatalous	465	265	21
Muut toimialat	281	187	15
Vesi ja jätehuolto	278	80	6
Kaivostoiminta ja louhinta	200	138	11
Yhteensä	23 798	11 255	900

31.12.2012, milj. e	Vastuun määrä	Riskipainotetut erät	Omien varojen vaade
Kone ja laitteollisuus (ml. huolto)	2 579	861	69
Kauppa	2 336	1 027	82
Asuntojen vuokraus ja hallinta	2 272	508	41
Muiden kiinteistöjen hallinta	1 679	747	60
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	1 670	599	48
Energia	1 615	431	34
Rakentaminen	1 578	904	72
Kuljetus ja varastointi	1 321	1 031	82
Omien kiinteistöjen kauppa	1 214	729	58
Palvelut	1 144	673	54
Metsäteollisuus	1 094	803	64
Metalliteollisuus	919	651	52
Elintarviketeollisuus	820	452	36
Informaatio ja viestintä	795	292	23
Kemian teollisuus	695	200	16
Muu teollisuus	568	408	33
Maatalous, metsätalous, kalatalous	565	283	23
Kaivostoiminta ja louhinta	244	154	12
Muut toimialat	206	190	15
Vesi ja jätehuolto	198	73	6
Yhteensä	23 513	11 016	881

Toimialajaottelussa yritysvastuisiin on luettu mukaan myös vähittäisvastuisiin luettavat yritysasiakkaat. Toimialajako on tilastokeskuksen uusimman toimialajaottelun (TOL 2008) mukainen.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 65. Luottoriskin standardimenetelmän vastuut riskipainoittain ennen ja jälkeen luottoriskin vähentämistekniikoita

Riskipaino-%, 31.12.2013, milj. e	Vastuuarvo ennen luottoriskin vähentämistekniikoita	Vastuuarvo luottoriskin vähentämistekniikoiden jälkeen	Riskipainotetut erät
0	21 674	23 283	
20	129	129	26
50	132	132	66
75	245	245	67
100	757	756	655
150	0	0	0
Muut riskipainot	1	1	0
Yhteensä	22 938	24 547	814

Riskipaino-%, 31.12.2012, milj. e	Vastuuarvo ennen luottoriskin vähentämistekniikoita	Vastuuarvo luottoriskin vähentämistekniikoiden jälkeen	Riskipainotetut erät
0	22 947	24 663	
20	152	152	23
50	11	62	31
75	233	233	64
100	540	538	465
Muut riskipainot	2	2	1
Yhteensä	23 885	25 650	583

Pohjola-konsernin vakavaraisuuslaskennassa sovelletaan vastuun riskipainon määrittämiseksi luottoriskin standardimenetelmässä Moody's Investors Service tai Fitch Ratings -luottoluokituslaitosten luokituksia saamiin valtioilta ja keskuspankeilta sekä yrityksiltä. Ulkoinen luottoluokitus määrää saamisen luottoluokan. Saamisen vakavaraisuusvaatimuksen laskennassa riskipaino määräytyy luottoluokan mukaan. Myös valtiostuoihin on käytetty luottoluokan mukaisia riskipainoja.

Kansainvälisten kehityspankkien saamisen riskipaino voi määräytyä myös muutoin kuin ulkoisen luottoluokituksen perusteella. Mikäli riskipainoon vaikuttaa ulkoinen luottoluokitus, käytetään vakavaraisuuslaskennassa tällöin yllä mainittujen luottoluokituslaitosten luokituksia myös kansainvälisten kehityspankkien saamisen riskipainottamisessa.

Saamisille käytetään vakavaraisuuslaskennassa sen liikkeeseenlaskuohjelman tai -järjestelyn arvopaperikohtaista luottoluokitusta, johon kyseinen saaminen kuuluu. Jos tätä luokitusta ei ole käytettävissä, käytetään liikkeeseenlaskijan yleistä luottoluokitusta, mikäli se on käytettävissä.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 66. Yritysvastuut rating-luokittain (FIRB)

Rating-luokka, 31.12.2013	Vastuu- arvo (EAD), milj. e	PD, keski- määrin, %*	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
1,0–2,0	1 047	0,0	15,2	159	13
2,5–5,0	8 588	0,2	40,0	3 433	275
5,5–7,0	4 338	1,2	98,8	4 287	343
7,5–8,5	1 337	4,7	145,5	1 946	156
9,0–10,0	240	23,5	225,5	541	43
11,0–12,0	500	100,0			
Yhteensä	16 051	1,2	64,6	10 367	829

Rating-luokka, 31.12.2012	Vastuu- arvo (EAD), milj. e	PD, keski- määrin, %*	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
1,0–2,0	1 028	0,0	15,1	155	12
2,5–5,0	8 806	0,2	40,6	3 577	286
5,5–7,0	3 876	1,4	100,3	3 887	311
7,5–8,5	1 445	4,9	147,0	2 124	170
9,0–10,0	266	30,7	227,2	605	48
11,0–12,0	490	100,0			
Yhteensä	15 911	1,4	65,0	10 347	828

* Keskimääräisessä PD:ssä ei ole huomioitu maksukyvyttömiä eli rating-luokkia 11,0 ja 12,0.

Keskisuurten ja suurten yritysten vastuiden luokitteluun käytettävän R-luokittelun luokkakohtaisten PD-lukujen arvioinnissa on käytetty tunnuslukutietoihin perustuvaa osittaista R-luokittelua ja maksukyvyttömyystietoja vuosilta 2003–2009. Koska maksukyvyttömyystietoja on ollut vain hyvästä suhdannevaiheesta, tarvittavan yleisen tasokorjauksen määrää on arvioitu vuoteen 1991 asti ulottuvista luottotappio- ja konkurssiaineistoista sekä vuoteen 1990 asti ulottuvista ulkomaisten pankkien maksukyvyttömyysaika- ja konkurssiaineistoista. PD-arvoja on korjattu myös varovaisuusmarginaalilla, joka on sitä suurempi mitä vähemmän yrityksiä aineiston kussakin luokassa on ollut.

Vuonna 2013 käytettiin A-luokittelun pisterajojen määrittelyssä aineistona Suomen Asiakastieto Oy:n luokittelumallin Rating Alfa-pisteitä ja sisäisiä maksukyvyttömyystietoja vuosilta 2006–2010. A-luokittelun pisterajat on asetettu niin, että luokkien PD-arvot vastaavat R-luokittelun PD-arvoja.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 67. Luottolaitosvastuut rating-luokittain (FIRB)

Rating-luokka, 31.12.2013	Vastuu- arvo (EAD), milj. e	PD, keski- määrin, %	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
1,0–2,0	2 034	0,0	5,4	110	9
2,5–5,0	3 592	0,1	23,1	831	66
5,5–7,0	148	1,4	65,2	97	8
7,5–8,5	101	4,5	50,5	51	4
9,0–10,0	2	27,8	263,4	6	1
Yhteensä	5 878	0,2	18,7	1 096	88

Rating-luokka, 31.12.2012	Vastuu- arvo (EAD), milj. e	PD, keski- määrin, %	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
1,0–2,0	1 573	0,0	6,4	100	8
2,5–5,0	3 474	0,1	23,5	817	65
5,5–7,0	283	1,4	81,2	230	18
7,5–8,5	66	3,8	49,3	32	3
9,0–10,0	2	26,8	260,3	5	0
Yhteensä	5 398	0,2	22,0	1 185	95

Luottolaitosten vastuiden luokittelumallin luokkakohtaisten pisterajojen ja PD-arvojen määrittelyssä on käytetty L-luokittelun pisteytyksiä vuosilta 2008–2010 sekä ulkoisia luottoluokituksia ja niitä vastaavia maksukyvyttömyystietoja vuosilta 1983–2010. PD-arvoja on korjattu varovaisuuslisällä aineistoon liittyvien epävarmuustekijöiden huomioon ottamiseksi.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 68. Vähittäisvastuut rating-luokittain (AIRB)

Vähittäisvastuiden henkilöasiakkaiden luokittelu 31.12.2013

Rating-luokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. e	PD, keski- määrin, %*	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
A	4	0,0	4,2	0	0
B	99	0,2	13,8	14	1
C	429	0,5	31,3	134	11
D	342	2,2	60,2	206	16
E	233	18,6	95,5	223	18
F	7	100,0	110,2	7	1
Yhteensä	1 114	4,8	52,4	584	47

Vähittäisvastuiden henkilöasiakkaiden luokittelu 31.12.2012

Rating-luokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. e	PD, keski- määrin, %*	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
A	39	0,1	10,6	4	0
B	534	0,6	24,2	129	10
C	212	2,5	42,8	91	7
D	190	6,6	52,4	100	8
E	54	25,4	75,0	40	3
F	15	100,0	35,6	6	0
Yhteensä	1 045	3,4	35,4	370	30

* Keskimääräisessä PD:ssä ei ole huomioitu maksukyvyttömiä eli rating-luokkaa F.

Vähittäisvastuiden yritysasiakkaiden luokittelu 31.12.2013

Rating-luokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. e	PD, keski- määrin, %*	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
2,5–5,0	93	0,4	23,2	22	2
5,5–7,0	279	1,4	46,3	129	10
7,5–8,5	105	5,1	61,9	65	5
9,0–10,0	41	34,8	98,5	41	3
11,0–12,0	15	100,0	218,9	34	3
Yhteensä	534	4,6	54,4	291	23

Vähittäisvastuiden yritysasiakkaiden luokittelu 31.12.2012

Rating-luokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. e	PD, keski- määrin, %*	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
2,5–5,0	85	0,4	15,8	13	1
5,5–7,0	235	1,5	28,3	67	5
7,5–8,5	190	4,9	43,8	83	7
9,0–10,0	54	32,2	63,0	34	3
11,0–12,0	15	100,0	31,5	5	0
Yhteensä	579	5,4	34,9	202	16

* Keskimääräisessä PD:ssä ei ole huomioitu maksukyvyttömiä eli rating-luokkia 11,0 ja 12,0.

Henkilöasiakkaiden maksukykyä arvioivissa malleissa luokkakohtaisten pisterajojen määrittelyssä ja sitä kautta PD-lukujen arvioimisessa on käytetty vuosien 2007–2012 maksukyvyttömyysaineistoa. Luokkakohtaisissa pisterajoissa on huomioitu myös yleisen tasokorjauksen määrä vuoteen 1989 ulottuvien työttömyysastetta kuvaavien aikasarjojen perusteella sekä aineistoon liittyvät epävarmuudet tilastollisen varovaisuuslisän avulla.

Vähittäisvastuiden yritysasiakkaiden pienten vastuiden luokittelun luokkakohtaisten pisterajojen määrittelyssä on käytetty maksukyvyttömyystietoja vuosilta 2007–2011. Pienten vastuiden luokittelun pisterajat on asetettu niin, että luokkien PD-arvot vastaavat R-luokittelun PD-arvoja. PD-arvoja on korjattu varovaisuuslisällä vastaavasti kuin R-luokittelujen PD-arvoja. Vähittäisvastuiden yritysasiakkaille käyttävän A-luokittelun tilastoaineistoa on kuvavattu liitteessä 66.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 69. Oman pääoman ehtoiset sijoitukset rating-luokittain (IRBA)

Rating-luokka, 31.12.2013	Vastuu- arvo (EAD), milj. e	PD, keski- määrin, %	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
1,0–2,0	54	0,1	96,4	52	4
5,5–7,0	3	1,3	248,2	7	1
Yhteensä	57	0,2	103,8	59	5

Rating-luokka, 31.12.2012	Vastuu- arvo (EAD), milj. e	PD, keski- määrin, %	Riskipai- no, keski- määrin, %	Riskipai- notetut erät, milj. e	Omien varojen vaade, milj. e
1,0–2,0	54	0,1	96,5	52	4
5,5–7,0	3	1,3	244,4	8	1
Yhteensä	58	0,2	104,9	60	5

Oman pääoman ehtoisten sijoitusten PD/LGD-menetelmää käytetään Pohjola Pankki Oyj:n strategiaan sijoituksiin.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAIKUUSTIEDOT

Liite 70. Odotetut tappiot ja toteutuneet arvonalentumiset

Milj. e	Vähittäisvastuut					Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	Yhteensä
	Luottolaitos- vastuut	Yritys- vastuut	Kiinteistö- vakuu- delliset	Uudis- tettavat	Muut		
31.12.2013							
Odotetut (EL)	3	173	0		21	1	198
Arvonalentumiset		260	0		1		260
31.12.2012							
Odotetut (EL)	4	180	0		19	1	203
Arvonalentumiset		231	0		6		237
31.12.2011							
Odotetut (EL)	16	179	1		13	0	209
Arvonalentumiset	8	186	0		0		194
31.12.2010							
Odotetut (EL)		219				0	218
Arvonalentumiset		182					182
31.12.2009							
Odotetut (EL)		162				1	162
Arvonalentumiset		121					121

Taulukossa esitetty odotettu tappio perustuu OP-Pohjola-ryhmän sisäisten luottoriskimallien tuottamiin parametreihin. Parametrit sisältävät huomattavan määrän erilaisia riskin aliarviointia estäviä varovaisuustekijöitä, mutta eivät täysin vastaa vakavaraisuuslaskennassa käytettäviä parametreja. Yritys- ja luottolaitosvastuiden osalta ainoastaan PD-parametria käytetään vakavaraisuuslaskennassa.

Vakavaraisuuslaskennan parametrit sisältävät enemmän varovaisuustekijöitä sisäisiin luottoriskimalleihin verrattuna. Parametreihin liittyvistä varovaisuustekijöistä johtuen vakavaraisuuslaskennan odotettu tappio oli huomattavan suuri 360 miljoonaa euroa (357). Omista varoista on vähennetty IRBA-vastuuryhmiin kohdistuvien arvonalentumisten ja vakavaraisuuslaskennan odotetun tappion erotuksen alijäämä. Oman pääoman ehtoihin sijoituksiin kohdistuvia arvonalennuksia ei huomioida vähennyserää laskettaessa.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 71. Oman pääoman ehtoiset sijoitukset, yksinkertainen menetelmä

Milj. e	31.12.2013			31.12.2012		
	Vastuun määrä	Riskipai- notetut erät	Omien varojen vaade	Vastuun määrä	Riskipai- notetut erät	Omien varojen vaade
Private equity sijoitukset, riskipaino 190 %	28	54	4	60	114	9
Pörssilistatut sijoitukset, riskipaino 290 %	1	3	0	4	11	1
Muut, riskipaino 370 %	21	79	6	6	21	2
Yhteensä	51	136	11	70	146	12

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 72. Vakavaraisuuslaskennassa hyödynnetyt vakuudet

31.12.2013, milj. e	Vastuun määrä	Takaukset	Rahoitus- vakuus	Muu vakuus	LGD, keskimäärin, %
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRBA)	30 696	1 681	50	1 506	
Luottolaitosvastuut	6 111	41		0	25,9
Yritysvastuut	22 525	1 616	50	762	44,6
Vähittäisvastuut	1 697	24	0	745	41,0
Kiinteistövakuudelliset	4	0		3	29,8
Muut	1 694	24	0	741	41,0
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	108				
Yksinkertainen menetelmä	51				
PD/LGD-menetelmä	57				
Arvopaperistettut erät	231				
Muut erät	23				
Standardimenetelmä	22 938	7			
Valtio- ja keskuspankkivastuut	5 575	7			
Luottolaitosvastuut	16 365				
Yritysvastuut	727				
Vähittäisvastuut	245				
Muut	245				
Muut erät	27				
Yhteensä	53 634	1 688	50	1 506	

31.12.2012, milj. e	Vastuun määrä	Takaukset	Rahoitus- vakuus	Muu vakuus	LGD, keskimäärin, %
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRBA)	30 308	1 808	51	1 477	
Luottolaitosvastuut	5 814	199		0	28,9
Yritysvastuut	22 378	1 587	51	792	44,6
Vähittäisvastuut	1 625	22	0	685	28,2
Kiinteistövakuudelliset	5	0		5	27,0
Muut	1 620	22	0	680	28,2
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	127				
Yksinkertainen menetelmä	70				
PD/LGD-menetelmä	58				
Arvopaperistettut erät	321				
Muut erät	43				
Standardimenetelmä	23 885	9			
Valtio- ja keskuspankkivastuut	7 533	9			
Luottolaitosvastuut	15 557				
Yritysvastuut	555				
Vähittäisvastuut	233				
Muut	233				
Muut erät	7				
Yhteensä	54 193	1 817	51	1 477	

Keskimääräinen LGD on laskettu vastuuarvolla (EAD) painotettuna keskiarvona.

Vähittäisvastuiden takaukset ja vakuudet käsitellään osana LGD:tä.

Standardimenetelmässä ja sisäisten luokitusten menetelmässä luottolaitos- ja yritysvastuiden osalta hyödynnetään seuraavia vakavaraisuussäännösten määrittelemiä reaalivakuuksia: asuinkiinteistöjä ja asuinhuoneiston hallintaan oikeuttavia osakkeita, talletuksia ja arvopapereita (osakkeita). Talletukset ja arvopaperit ovat säännösten tarkoittamia rahoitusvakuuksia ja näiden käsittelyyn laskennassa on valittavissa vaihtoehtoisia menetelmiä. OP-Pohjola-ryhmässä rahoitusvakuudet em. menetelmissä on käsitelty ns. kattavaa menetelmää ja valvojan määäämiä volatiliiteettikorjauksia käyttäen.

Standardimenetelmässä ja sisäisten luokitusten menetelmässä luottolaitos- ja yritysvastuiden osalta voidaan hyödyntää vain vakavaraisuussäännösten määrittelemiä hyväksytyjä takaajia, kuten Suomen valtion ja muiden valtioiden antamia takauksia sekä kuntien ja pankkien antamia takauksia. Yritysten antamia takauksia tai luottojohdannaisia ei laskennassa ole hyödynnetty. Vakavaraisuuslaskennassa ei ole sovellettu tase-erien tai taseen ulkopuolisten erien nettoutusta.

Vähittäisvastuissa sisäisten luokitusten menetelmässä voidaan hyödyntää laajemmin vakuuksia kuin standardimenetelmän vastuille sekä luottolaitos- ja yritysvastuille. Vähittäisvastuiden LGD-estimaattien määrittelyssä on käytetty sopimus-, asiakas-, maksukyvyyttömyys-, vakuus- ja perintätietoja vuosilta 2003–2011. Maksukyvyyttömyyden määritelmää sovelletaan samoin kuin PD-malleissa.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 73. Johdannaissopimukset ja vastapuoliriski

Johdannaissopimuksista aiheutuva luottoriski määritellään luottovasta-arvona, joka perustuu johdannaissopimusten päivittäiseen markkina-arvostukseen.

Asiakasliittien koot määritellään johdannaissopimusten pääomien ja arvioitujen voimassaoloaikojen perusteella.

Pankkivastapuolten johdannaisista aiheutuvaa luottoriskiä vähennetään vakuuksien avulla, jolloin käytössä on ISDA-yleissopimukseen liitettävä ISDA Credit Support Annex-sopimus (CSA). Vakuusjärjestelmässä vastapuoli toimittaa saatavan vakuudeksi käteistä tai arvopapereita. Täsmäytykset vastapuolten välillä tehdään päivittäin.

Johdannaissopimuksista muodostuva vastapuoliriski muodostuu saamisista, joita Pohjola Pankki Oyj:llä voi olla kaupankäyntivastapuoliaan kohtaan vastapuolten maksukyvyttömyyshetkellä. Vastapuoliriskiä mitataan Pohjola-konsernissa käyvän arvon menetelmällä, jossa vastuun määrä muodostuu sopimuksen markkina-arvosta sekä arvioidusta potentiaalisesta tulevaisuuden luottoriskistä.

Pohjola Pankki Oyj hallitsee johdannaissopimuksista muodostuvaa vastapuoliriskiä konkurssinettoutuksen mahdollistavilla johdannaisyleissopimuksilla, vakuuksilla sekä optionaalisilla eräännyttämisehdoilla. Johdannaisyleissopimuksista on kirjalliset ulkopuolisen oikeudellisen asiantuntijan lausunnot nettoutuksen sitovuudesta kunkin johdannaisvastapuolen kotivaltioiden lainsäädännössä. Pohjola-konserni nettouttaa johdannaissopimuksista muodostuvan vastapuoliriskin sekä vakavaraisuuslaskennassa että luottoriskilimiittien seurannassa. Lisäksi luottolaitosvastapuolten osalta käytetään aina johdannaisyleissopimusten vakuusliitettä, jolloin saadut vakuudet vähentävät vastapuoliriskiä.

Yritysvastapuolten vastuurajat vahvistetaan kerran vuodessa, jolloin myös tarkistetaan johdannaisliittien vakuustilanne.

Pohjolan S&P-ratingin putoaminen AA:sta A:han 31.12.2013 ei olisi aiheuttanut lisävakuusvaadetta. Vertailuvuonna ratingin putoaminen olisi aiheuttanut 5 miljoonan euron lisävakuusvaateen.

Vastapuoliriskistä johtuvaa vakavaraisuusvaatimusta voi syntyä sekä rahoitustoiminnan että kaupankäyntivaraston eristä. Vastapuoliriskistä johtuvaa vakavaraisuusvaatimusta lasketaan muun muassa OTC-johdannaisille sekä takaisinosto- ja myyntisopimuksille.

Vastapuoliriskin sopimustyytit, 31.12.2013, milj. e	Brutto- vastuuarvo	Nettou- tuksesta saatavat hyödyt	Vastuu- arvo nettou- tuksen jälkeen	Saadut vakuudet	Vastuuarvo
Johdannais sopimukset	4 935	2 844	2 091	408	1 683
Korkojohdannaiset	3 893	2 404	1 489	318	1 171
Valuuttajohdannaiset	742	363	379	36	343
Osake- ja indeksijohdannaiset	198	76	122	54	68
Muut	101		101		101
Yhteensä	4 935	2 844	2 091	408	1 683

Vastapuoliriskin sopimustyytit, 31.12.2012, milj. e	Brutto- vastuuarvo	Nettou- tuksesta saatavat hyödyt	Vastuu- arvo nettou- tuksen jälkeen	Saadut vakuudet	Vastuuarvo
Johdannais sopimukset	6 117	3 775	2 342	606	1 736
Korkojohdannaiset	5 233	3 304	1 929	488	1 441
Valuuttajohdannaiset	661	401	260	79	181
Osake- ja indeksijohdannaiset	160	70	90	39	51
Muut	63		63		63
Yhteensä	6 117	3 775	2 342	606	1 736

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

PILARI III:N MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

Liite 74. Arvopaperistettut erät

Arvopaperistettut erät rating-luokittain, Moody's vastaavuus, milj. e	2013		2012	
	Vastuun määrä	Riskipai- notetut erät	Vastuun määrä	Riskipai- notetut erät
Kaupankäyntivaraston ulkopuoliset				
Arvopaperistettut erät	231	636	311	603
Aaa	48	4	99	7
Aa1–Aa3	25	2	30	3
A1–A3	19	4	52	10
Baa1–Baa3	64	54	67	50
Ba1–Ba3	44	176	31	113
B1 tai alempi	30	397	32	421
Uudelleen arvopaperistettut erät			10	38
B1 tai alempi			10	38
Yhteensä	231	636	321	640

Erääntyneet ja arvonalentuneet arvopaperistettut erät vastuutyypeittäin, 31.12.2013, milj. e	2013		2012	
	Vastuun määrä	Erääntyneet	Arvonalen- tuneet	Arvonalen- tumistappiot
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRBA)				
Kaupankäyntivaraston ulkopuoliset				
Arvopaperistettut erät	231			
CDO	2			
ABS	0			
RMBS	228			
Yhteensä	231			

Erääntyneet ja arvonalentuneet arvopaperistettut erät vastuutyypeittäin, 31.12.2012, milj. e	2013		2012	
	Vastuun määrä	Erääntyneet	Arvonalen- tuneet	Arvonalen- tumistappiot
Sisäisten luokitusten menetelmä (IRBA)				
Kaupankäyntivaraston ulkopuoliset				
Arvopaperistettut erät	311			
CDO	5			
ABS	2			
RMBS	303			
Uudelleen arvopaperistettut erät	10		10	7
CDO	10		10	7
Yhteensä	321		10	7

Arvopaperistettut erät on käsitelty sisäisten luokitusten menetelmän (IRBA) mukaan. Sijoitettaessa arvopaperistettuihin eriin ja niiden juoksuaikana, kiinnitetään erityistä huomiota lainojen rakenteellisiin ja vakuuksien ominaispiirteisiin.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 75. Riskinkantokyky

Vahinkovakuutuksen vakavaraisuuspääoma vuoden 2013 lopussa oli 913 miljoonaa euroa (914) eli suhteessa maksutuottoihin 73 % (81). Pohjola Vakuutuksen Standard & Poor'silta saama vakavaraisuusluokitus on AA-. Yhtiön hallitus on vahvistanut tavoitteeksi A luottoluokituksen.

Vahinkovakuutuksen tulee täyttää viranomaisten asettamat vakavaraisuusvaatimukset. Viranomaiset asettavat vakavaraisuusvaatimuksensa pääasiassa yhtiötasolla. Kaikilla vahinkovakuutusyhtiöillä on minimivaatimuksena sama EU direktiiveistä tuleva toimintapääomavaatimus. Lisäksi suomalaisilla vakuutusyhtiöillä on myös Suomen lainsäädännössä säädetty vakavaraisuusvaatimus.

Riskinkantokyvyllä kuvataan sitä, kuinka paljon yhtiöllä on vakavaraisuuspääomaa suhteutettuna erilaisiin tulos- ja tase-eriin. Korvauskuluihin ja vakuutusmaksutuottoihin suhteutettu vakavaraisuuspääoma kuvaa yhtiön kykyä selviytyä vakuutusriskistä. Vakuutusvelkaan suhteutettu vakavaraisuuspääoma kuvaa yhtiön kykyä selviytyä vakuutusvelan arviointiriskistä ja vastaavasti sijoituskantaan suhteutettu vakavaraisuuspääoma kuvaa yhtiön kykyä selviytyä sijoitustoiminnasta aiheutuvasta riskistä.

	31.12.2013		31.12.2012	
	Milj. e	Riskinkanto- kyky, %	Milj. e	Riskinkanto- kyky, %
Vakavaraisuuspääoma	913		914	
Korvauskulut*	882	104	830	110
Vakuutusmaksutuotot*	1 249	73**	1 126	81**
Vakuutusvelka*	2 517	36	2 372	39
Sijoituskanta	3 219	28	3 149	29

* Vähennettynä jälleenvakuuttajien osuudella (nettoliike)

** Vastuunkantokyky

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 76. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys

Oheisessa taulukossa on kuvattu eri riskimuuttujien vaikutusta tulokseen ja vakavaraisuuspääomaan:

Riskimuuttuja	Kokonaismäärä vuonna 2013, milj. e	Muutos riskimuut- tujassa	Vaikutus omaan pääomaan, milj. e	Vaikutus yhdistettyyn kulusuhteeseen
Maksutuotot*	1 249	kasvaa 1 %	12	paranee 0,9 % -yksikköä
Korvauskulut*	882	kasvaa 1 %	-9	heikkenee 0,7 % -yksikköä
Suurvahinko yli 5 milj. e		1 kappale	-5	heikkenee 0,4 % -yksikköä
Henkilöstökulut*	107	kasvaa 8 %	-9	heikkenee 0,7 % -yksikköä
Toimintokohtaiset kulut**	311	kasvaa 4 %	-12	heikkenee 1,0 % -yksikköä
Inflaatio kollektiivisessa korvausvastuussa	597	kasvaa 0,25 %-yksikköä	-4	heikkenee 0,3 % -yksikköä
Elinikä diskontatussa vakuutusvelassa	1 564	kasvaa 1 vuotta	-38	heikkenee 3,0 % -yksikköä
Diskonttokorko diskontatussa vakuutusvelassa	1 564	laskee 0,1 %-yksikköä	-20	heikkenee 1,6 % -yksikköä

* Liukuva 12 kuukautta

** Vahinkovakuutuksen toimintokohtaiset kulut ilman sijoitusten hoitokuluja ja muiden palveluiden tuottamiseen liittyviä kuluja.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 77. Vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakaumia

Vakuutusmaksutulon jakautuminen EML* luokittain yritysten omaisuusvakuutuksessa

Omaisuusvakuutuksen riskillisyyttä voidaan tarkastella luokittelemalla riskit luokkiin niiden EML* määrien mukaan. Oheisessa taulukossa on luokittelun perusteella laskettu kuhunkin luokkaan tulevien riskien maksutulo.

Milj. e	5–20	20–50	50–100	100–300
2013	13	14	14	9
2012	14	15	14	6

* EML = Estimated Maximum Loss, kohdekohtainen maksimivahingon määrä

Vakuutusmaksutulon jakautuminen TSI* luokittain yritysten vastuuvakuutuksessa

Vastuuvakuutuksen riskillisyyttä voidaan tarkastella luokittelemalla riskit luokkiin niiden TSI* määrien mukaan. Oheisessa taulukossa on luokittelun perusteella laskettu kuhunkin luokkaan tulevien riskien maksutulo.

Milj. e	2–4	4–10	10–30	30–90
2013	3	6	8	3
2012	4	6	7	2

* TSI = Total Sum Insured, kokonaisvakuutusmäärä

Rakennusvirhevakuutuksen vakuutusmäärät

Rakennusvirhevakuutuksen volyymia kuvaa vakuutussopimusten vakuutusmäärä. Vakuutusmäärän brutto- ja nettoluvut on eritelty oheisessa taulukossa. Rakennusvirhevakuutuksen vakuutuskausi on 10 vuotta.

Milj. e	Brutto		Netto*	
	2013	2012	2013	2012
Rakennusvirhevakuutus	2 287	2 110	2 282	2 105

* Vakuutusyhtiön vastuulla jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen, ennen vastavakuuksia

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 78. Suurvahinkojen kehitys

Havaittujen suurvahinkojen lukumäärät havaitsemisvuosittain vuosilta 2009–2013

Vahinkovakuutuksessa seurataan tiiviisti suurvahingoista aiheutuvaa korvausmenoa. Tämä korvausmeno selittää merkittävän osuuden vakuutusliikkeen vuosittaisesta tuloksen vaihtelusta. Lisäksi suurvahingoista aiheutuvan korvausmenon seurannalla voidaan havaita riskeissä tai niiden valinnassa tapahtuneita muutoksia. Tässä tarkastelussa suurvahingoiksi on luokiteltu vahingot, joiden brutto- tai nettomäärä on yli 2 miljoonaa euroa. Suurvahinkoja tapahtuu eniten omaisuus ja keskeytysvakuutuksessa. Lakisääteisissä vakuutuksissa suurvahinkoriski on pieni suhteessa vakuutuslajin suureen volyymiin.

Bruttomäärä yli 2 milj. euron vahinkojen lukumäärä	Laki- sääteiset	Muu tapaturma ja sairaus	Kasko ja kuljetus	Omaisuus ja keskeytys	Vastuu ja oikeusturva	Pitkä- kestoiset
2009	3			5	2	
2010	1			12		
2011				5		1
2012	3			7	1	
2013	4			6	1	

Korvaukset yhteensä

216 milj. e

Bruttomäärä korvaukset yhteensä milj. euroa

2009–2013	26			164	20	7

Nettomäärä yli 2 milj. euron vahinkojen lukumäärä	Laki- sääteiset	Muu tapaturma ja sairaus	Kasko ja kuljetus	Omaisuus ja keskeytys	Vastuu ja oikeusturva	Pitkä- kestoiset
2009	3			4	1	
2010				10		
2011				4		1
2012	3			6	1	
2013	4			6	1	

Korvaukset yhteensä

144 milj. e

Nettomäärä korvaukset yhteensä milj. euroa

2009–2013	24			106	10	4

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 79. Vakuutusliikkeen kannattavuus

Vakuutusmaksutuottojen (brutto ja netto) sekä yhdistetyn kulusuhteen (netto) kehitys

Vakuutusmaksutuotoilla kuvataan vakuutusluokan volyymiä. Sen avulla voidaan arvioida vakuutusluokan merkittävyyttä kokonaisuuden kannalta. Vastaavasti yhdistetyn kulusuhteen (CR) avulla voidaan arvioida vakuutusluokan tuloksen vaihtelua sekä vakuutusluokan kannattavuutta. Yhdistetty kulusuhde on esitetty erikseen oikaistuna kertaluonteisilla erillä, jotka kohdistuvat aikaisempiin vakuutuskausiin.

2013, milj. e	Brutto VM-tuotto	Netto VM-tuotto	Netto CR*	Netto** CR*
Lakisääteiset	459	458	93 %	85 %
Muu tapaturma ja sairaus	158	158	88 %	88 %
Kasko ja kuljetus	264	261	90 %	90 %
Omaisuus ja keskeytys	343	296	89 %	88 %
Vastuu ja oikeusturva	80	73	82 %	82 %
Pitkäkestoiset	5	4	15 %	15 %
Yhteensä	1 309	1 249	90 %	87 %
2012, milj. e	Brutto VM-tuotto	Netto VM-tuotto	Netto CR*	Netto** CR*
Lakisääteiset	422	420	95 %	83 %
Muu tapaturma ja sairaus	134	134	97 %	97 %
Kasko ja kuljetus	240	237	96 %	96 %
Omaisuus ja keskeytys	309	265	95 %	94 %
Vastuu ja oikeusturva	73	67	99 %	99 %
Pitkäkestoiset	5	4	0 %	0 %
Yhteensä	1 183	1 126	95 %	91 %

* Yhdistetty kulusuhde (Combined ratio) lasketaan jakamalla korvauskulujen (netto) ja vakuutusliikkeen liikekulujen summa vakuutusmaksutuotoilla (netto). Aineettomien oikeuksien poistoja ei ole otettu huomioon.

** Kertaluonteiset vakuutustekniseen laskelmaan vaikuttavat muutokset eliminoitu

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 80. Vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja

Velan luonnetta kuvaavia tietoja	2013	2012
Velat vakuutussopimuksista (netto, milj. e)		
Latentit ammattitaudit	26	29
Muu	2 491	2 343
Yhteensä (ennen siirtoja)	2 517	2 372
Velan duraatio (vuosina)		
Diskontattu vakuutusvelka	12,6	12,4
Diskonttaamaton vakuutusvelka	2,1	2,1
Yhteensä	8,7	8,6
Diskontatun velan määrä (netto, milj. e)		
Tunnettu eläemuotoinen korvausvastuu	1 252	1 206
Kollektiivinen korvausvastuu	275	240
Vakuutusmaksuvastuu	37	36
Yhteensä	1 564	1 483

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 81. Vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma

31.12.2013, milj. e	0–1 v	1–5 v	5–10 v	10–15 v	yli 15 v	Yhteensä
Vakuutusmaksuvastuu*	349	100	18	5	9	481
Korvausvastuu						
Diskonttaamaton	264	183	49	9	4	508
Diskontattu	93	418	311	232	474	1 527
Vakuutusvelka yhteensä	707	701	377	246	486	2 517

* Sisältää diskontattua vastuuta 37 miljoonaa euroa.

31.12.2012, milj. e	0–1 v	1–5 v	5–10 v	10–15 v	yli 15 v	Yhteensä
Vakuutusmaksuvastuu*	320	92	16	5	8	440
Korvausvastuu						
Diskonttaamaton	253	174	46	9	3	485
Diskontattu	90	403	297	219	437	1 446
Vakuutusvelka yhteensä	663	669	359	233	448	2 372

* Sisältää diskontattua vastuuta 36 miljoonaa euroa.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 82. Sijoitustoiminnan riskiasema

Sijoituskannan allokaatiojakauma	31.12.2013		31.12.2012	
	Käypä arvo milj. e*	%	Käypä arvo milj. e*	%
Rahamarkkinat yhteensä	113	4	42	1
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	113	3	44	1
Johdannaiset***	1	0	-2	0
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	2 309	72	2 369	75
Valtiot	471	15	469	15
Inflaatiolinkatut joukkolainat	90	3	71	2
Investment Grade	1 485	46	1 460	46
Kehittyvät markkinat ja High Yield	236	7	352	11
Strukturoidut sijoitukset	27	1	16	1
Osakkeet yhteensä	426	13	367	12
Suomi	88	3	83	3
Kehittyneet markkinat	191	6	126	4
Kehittyvät markkinat	47	1	53	2
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	4	0	6	0
Pääomasijoitukset	95	3	99	3
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	41	1	82	3
Hedge-fund rahastot	23	1	38	1
Raaka-aineet	5	0	6	0
Vaihtovelkakirjalainat	13	0	38	1
Kiinteistösijoitukset yhteensä	329	10	290	9
Suorat kiinteistöt	219	7	186	6
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	110	3	103	3
Yhteensä	3 219	100	3 149	100

* Sisältää siirtyvät korot

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo)

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 83. Sijoitusriskien herkkyysanalyysi

Alla olevassa taulukossa on selvitys sijoitusriskien herkkyyksistä sijoitusluokittain. Vakuutusvelan laskentaan liittyvän diskonttauskoron herkkyystarkastelu on esitetty vakuutusvelan liitteessä 76. Sijoitusten ja vakuutusvelan muutosten vaikutukset kumoavat toisiaan.

Sijoitusluokat	Kanta käyvin arvoin, milj. e	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. e	
	31.12.2013			31.12.2013	31.12.2012
Joukkolainat ja korkorahastot*	2 322	Korko	1 %-yksikkö	72	72
Osakkeet**	349	Markkina-arvo	10 %	35	30
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	100	Markkina-arvo	10 %	10	10
Raaka-aineet	5	Markkina-arvo	10 %	1	1
Kiinteistöt	329	Markkina-arvo	10 %	33	29
Valuutta	136	Valuutan arvo	10 %	14	25
Luottoriskipreemio***	2 422	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä	8	9
Johdannaiset		Volatiliteetti	10 %-yksikköä	2	0

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 84. Korkoriski

Koron muutoksista aiheutuvaa markkinariskiä seurataan luokittelemalla sijoitukset instrumenteittain duraation mukaan. Vakuutusvelan korkoriskiä tasaavaa vaikutusta ei ole esitetty taulukossa, koska vakuutusvelasta vain osa on diskontattu hallinnollisella korolla (liite 33).

Käypä arvo juoksuajan tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. e*	31.12.2013	31.12.2012
0–1 vuotta	331	135
>1–3 vuotta	568	545
>3–5 vuotta	761	909
>5–7 vuotta	358	392
>7–10 vuotta	225	236
>10 vuotta	141	139
Yhteensä	2 384	2 356
Modifioitu duraatio	3,7	4,2
Efektiivinen korko, %	2,0	1,8

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2013*, milj. e

Vuotta	0–1	1–3	3–5	5–7	7–10	10–	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	27	204	310	93	150	87	872	36,6
Aa1–Aa3	112	67	72	15	10	32	308	12,9
A1–A3	76	167	203	115	24	0	585	24,6
Baa1–Baa3	38	61	123	129	33	19	402	16,9
Ba1 tai alempi	51	69	53	6	9	3	189	7,9
Sisäisesti luokiteltu	27	0	0	0			27	1,2
Yhteensä	331	568	761	358	225	141	2 384	100,0

* Ei sisällä luottojohdannaisia.

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuajan loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

Vahinkovakuutuksen korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on A1.

Vahinkovakuutuksen korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksuaika on 4,4 vuotta (laskettu call-päivän ja eräpäivän perusteella).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 85. Valuuttariski

Valuuttapositio, milj. e	31.12.2013	31.12.2012
USD	54	98
SEK	-3	-4
JPY	2	11
GBP	14	8
LVL, LTL**		0
Muut	62	132
Yhteensä*	136	254

* Valuuttapositio on 4,2 % (8,1) sijoituskannasta. Valuuttapositio lasketaan yksittäisten valuuttojen itseisarvojen summana.

** Kuuluvat ERM2 -valuuttoihin

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN RISKIASEMA

Liite 86. Vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, Moody's -vastaavuus, milj. e	31.12.2013		31.12.2012	
	Sijoitus*	Vakuutus**	Sijoitus*	Vakuutus**
Aaa	872		853	0
Aa1–Aa3	308	8	278	20
A1–A3	585	23	578	26
Baa1–Baa3	402	0	448	0
Ba1 tai alempi	189		198	
Sisäisesti luokiteltu	27	49	1	35
Yhteensä	2 384	80	2 356	82

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot

** Sisältää jälleenvakuuttajien osuuden vakuutusvelasta ja saamiset jälleenvakuuttajilta

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

MUUT TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 87. Taseen luokittelu

Varat 31.12.2013, milj. e	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	2 046					2 046
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	9 899					9 899
Johdannaissopimukset			3 171		273	3 444
Saamiset asiakkailta	14 515					14 515
Vahinkovakuutustoiminnan varat**	586		116	2 838		3 539
Saamistodistukset***		202	443	7 108		7 754
Osakkeet ja osuudet			1	89		90
Muut saamiset	2 405		28			2 433
Yhteensä	29 451	202	3 759	10 034	273	43 720

Varat 31.12.2012, milj. e	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	5 643					5 643
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	8 815					8 815
Johdannaissopimukset			4 084		379	4 462
Saamiset asiakkailta	13 839					13 839
Vahinkovakuutustoiminnan varat**	558		132	2 832		3 523
Saamistodistukset***		330	255	4 971		5 555
Osakkeet ja osuudet			1	105		107
Muut saamiset	2 654		25			2 678
Yhteensä	31 509	330	4 496	7 909	379	44 623

Velat 31.12.2013, milj. e	Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		4 789		4 789
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)	4			4
Johdannaissopimukset	3 186		234	3 420
Velat asiakkaille		10 188		10 188
Vahinkovakuutustoiminnan velat****	0	2 746		2 746
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		16 097		16 097
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		984		984
Muut velat		2 451		2 451
Yhteensä	3 190	37 253	234	40 677

Käypään arvoon tulosvaikuttavasti	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo

Velat 31.12.2012, milj. e	tulosvaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	johdannaiset	arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		5 840		5 840
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)	3			3
Johdannaisopimukset	4 161		396	4 557
Velat asiakkaille		10 775		10 775
Vahinkovakuutustoiminnan velat****	3	2 596		2 599
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		13 769		13 769
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 275		1 275
Muut velat		3 035		3 035
Yhteensä	4 167	37 291	396	41 854

* Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat erät sisältävät kaupankäynnin rahoitusvarat, alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja sijoituskiinteistöt.

** Vahinkovakuutuksen varat on eritelty liitetiedossa 21.

*** 31.12.2013 saamistodistuksiin sisältyi käyvän arvon option (Fair Value Option) mukaisesti kirjattuja saamistodistuksia yhteensä 9 miljoonaa euroa (9). Lainoissa ja muissa saamisissa olevat saamistodistukset 50 miljoonaa euroa (74) sisältyvät erään saamiset asiakkailta.

**** Vahinkovakuutuksen velat on eritelty liitetiedossa 33.

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintameno. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo joulukuun lopussa oli 147 miljoonaa euroa (243) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintameno. Näiden käyvät arvot ovat kirjanpitoarvoja suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyä epävarmuutta.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

MUUT TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 88. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat 31.12.2013, milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	152	292		444
Vahinkovakuutustoiminta		6		6
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	10	3 222	212	3 444
Vahinkovakuutustoiminta	4	0		4
Myytavissä olevat				
Pankkitoiminta	5 632	1 550	14	7 197
Vahinkovakuutustoiminta	1 670	917	251	2 838
Rahoitusinstrumentit yhteensä	7 468	5 987	477	13 932
Sijoituskiinteistöt				
Pankkitoiminta			28	28
Vahinkovakuutustoiminta			106	106
Sijoituskiinteistöt yhteensä			134	134
Yhteensä	7 468	5 987	611	14 066
Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat 31.12.2012, milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	125	115	16	256
Vahinkovakuutustoiminta		13	6	19
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	7	4 265	190	4 462
Vahinkovakuutustoiminta	1	0		1
Myytavissä olevat				
Pankkitoiminta	4 060	1 001	16	5 076
Vahinkovakuutustoiminta	1 822	759	251	2 832
Rahoitusinstrumentit yhteensä	6 015	6 153	479	12 647
Sijoituskiinteistöt				
Pankkitoiminta			25	25
Vahinkovakuutustoiminta			112	112
Sijoituskiinteistöt yhteensä			137	137
Yhteensä	6 015	6 153	615	12 784

Käypään arvoon arvostetut rahoitusvelat 31.12.2013, milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta		4		4
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	35	3 254	131	3 420
Yhteensä	35	3 258	131	3 423

Käypään arvoon arvostetut rahoitusvelat 31.12.2012, milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta		3		3
Johdannaisopimukset				
Pankkitoiminta	21	4 377	159	4 557
Vahinkovakuutustoiminta	3	0		3
Yhteensä	23	4 381	159	4 563

Käypään arvoon arvostus

Pankkitoiminnan johdannaiset

Listattujen johdannaisten hinta saadaan suoraan markkinoilta. OTC-johdannaisten arvostuksessa käytetään markkinoilla yleisesti käytössä olevia malleja ja menetelmiä. Näitä tarvitaan mm. korko ja -valuuttakäyrien ja volatiliiteettipintojen muodostamiseen sekä optioiden arvostukseen. Yleisesti näiden mallien syöttötiedot voidaan johdtaa markkinoilta. Kuitenkin joidenkin sopimusten arvostuksessa joudutaan käyttämään malleja joiden syöttötietoja ei voida havaita markkinoilta vaan ne joudutaan arvioimaan. Nämä sopimukset on luokiteltu tasolle 3.

Pohjola Pankin Middle Office vastaa pankkitoiminnan johdannaisten käyvän arvon arvostuksesta ja niissä käytetyn markkinadatan, arvostuskäyrien ja volatiliiteettipintojen laadusta ja luotettavuudesta osana päivittäistä arvostusprosessia ml. tason 3 arvostukset. Middle Office vertaa arvostushintoja säännöllisesti CSA-vastapuolten ja keskusvastapuolen toimittamiin arvostuksiin ja selvittää tarvittaessa mahdolliset merkittävät arvostuserot.

OP Pohjola-ryhmän Riskienhallinnan ohjaus on vastuussa uusien arvostusmallien ja menetelmien hyväksymisestä sekä arvostusprosessin valvonnasta. Arvostusten varmennus perustuu mm. arvostamiseen käyttäen vaihtoehtoisia lähteitä sekä markkinahinnoille, että muille syöttötiedoille. Varmennusprosessissa arvostushintoja voidaan verrata CSA-vastapuolten ja keskusvastapuolen toimittamiin hintoihin. Lisäksi on mahdollista käyttää myös kolmansien osapuolten tarjoamia arvostuspalveluja.

Vakuudettomien johdannaisten arvostuksessa huomioidaan kaupan osapuolten luottoriski. Luottoriskiä oikaistaan vastapuoliriskikorjauksella (ns. Credit Valuation Adjustment "CVA") sekä omalla luottoriskikorjauksella (ns. Debt Valuation Adjustment, "DVA"). CVA ja DVA -arvostus oikaisut lasketaan vastapuolikohtaisesti johdannaisposition nettomarkkina-arvolle.

Vahinkovakuutustoiminnan myytävissä olevat sijoitukset

Arvopapereiden hinnat haetaan ensisijaisesti markkinainformaatiolähteistä ja arvostetaan päivittäin. Osalle arvopapereista hinnoittelu tapahtuu harvemmin kuten kerran kuukaudessa. Tällöin hinnoittelu pohjautuu välittäjien, liikkeeseenlaskijoiden tai muiden markkinaosapuolten julkaisemiin virallisiin arvostuksiin tai näiden estimaatteihin. Nämä sopimukset on luokiteltu tasolle 3.

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat suurimmissa pörseissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten velkapapereista, vähintään luottoluokituksen A- omaavien valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta; tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu Pohjola-konsernin OTC-johdannaiset, valtion velkasitoumukset, yritysten ja rahoituslaitosten velkapaperit, osto- ja takaisinmyyntisopimukset (repo) sekä lainaksi annetut tai saadut arvopaperit.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy erityistä epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset, tietyt private equity sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistettut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Usein tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Vuoden 2013 aikana on tasosta 1 tasoon 2 siirretty joukkolainoja 145 miljoonaa euroa (121), luottoluokitusten muutosten vuoksi.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta**Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista**

Rahoitusvarat, milj. e	Käypään arvoon tulosvaikutteis- esti kirjattavat		Johdannais- sopimukset		Myytavissä olevat		Varat yhteensä
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	
Avaava tase 1.1.2013	16	6	190		16	251	479
Tuloslaskelman nettotuotot	-16		22		-1	-5	0
Laajan tuloslaskelman nettotuotot						14	14
Hankinnat						33	33
Myynnit						-41	-41
Lyhennykset		-6					-6
Päättävä tase 31.12.2013			212		14	251	477

Rahoitusvarat, milj. e	Käypään arvoon tulosvaikuttei- sesti kirjattavat		Johdannais- sopimukset		Myytävissä olevat		Varat yhteensä
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	
Avaava tase 1.1.2012	4	6	187		14	259	470
Tuloslaskelman nettotuotot	11		3		0	-4	12
Laajan tuloslaskelman nettotuotot		0			2	9	11
Hankinnat						37	37
Myynnit						-51	-51
Päättävä tase 31.12.2012	16	6	190		16	251	479

Rahoitusvelat, milj. e	Käypään arvoon tulosvaikuttei- sesti kirjattavat		Johdannais- sopimukset		Velat yhteensä
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	
Avaava tase 1.1.2013				159	159
Tuloslaskelman nettotuotot				-28	-28
Päättävä tase 31.12.2013				131	131

Rahoitusvelat, milj. e	Käypään arvoon tulosvaikuttei- sesti kirjattavat		Johdannais- sopimukset		Velat yhteensä
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	
Avaava tase 1.1.2012				178	178
Tuloslaskelman nettotuotot				-19	-19
Päättävä tase 31.12.2012				159	159

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2013

Milj. e	Korkokate tai kaupan- käynnin nettotuotot	Sijoitustoi- minnan nettotuotot	Vahinko- vakuutus- toiminnan nettotuotot	Laaja tulos- laskelma / Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	-16	2	-5		-19
Realisoitumattomat nettotuotot	50	-3		14	60
Nettotuotot yhteensä	34	-1	-5	14	42

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2012

Milj. e	Korkokate tai kaupan- käynnin nettotuotot	Sijoitustoi- minnan nettotuotot	Vahinko- vakuutus- toiminnan nettotuotot	Laaja tulos- laskelma / Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	11	0	-4		8
Realisoitumattomat nettotuotot	22			11	33
Nettotuotot yhteensä	34	0	-4	11	41

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaissopimuksella. Tulosvaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät Pohjolan liikkeeseen laskemiin strukturoituihin jvk-lainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisten arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa.

Arvostustekijöiden muutokset

Arvostusmenetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2013 aikana.

Herkkyysanalyysi epävarmuutta sisältävistä laskentaparametreista

Instrumenttityyppi 31.12.2013, milj. e	Saamiset	Velat	Nettosaldo	Herkkyys- analyysi	Jokseenkin mahdollinen käyvän arvon muutos
Johdannaiset					
Indeksilainojen suojat ja strukturoidut johdannaiset*	212	-131	81	9,1	11 %
Myytavissä olevat					
Epälikvidit sijoitukset	72		72	10,8	15 %
Pääomarahastot**	110		110	11,0	10 %
Kiinteistöpääomarahastot***	83		83	16,6	20 %
Sijoituskiinteistöt***	134		134	26,8	20 %

* Seuraavien stressiskenaarioiden: osakkeiden volatiliteetin (30 %), osakkeiden osinkojen (30 %), luottoriskipreemioiden (30 %) ja merkittävien korrelaatiomuutosten yhteenlaskettu arvonmuutos.

** Pääomarahastojen arvo riippuu pääasiassa kohdeyritysten tuloskehityksestä ja vastaavien listattujen yhtiöiden PE-kertoimista. Pääomarahastojen käyvän arvon kehitystä seurataan Total Value per Pid-in (TVPI) -kertoimella, joka on muuttunut keskimäärin 10 %.

*** Kiinteistöpääomarahastojen ja sijoituskiinteistöjen arvostuksessa käytetään pääsääntöisesti tuottoarvomenetelmää, jonka pääkomponentit ovat tuottovaade ja nettovuokrataso. Tuottovaateen muutos +/- 1 %-yksiköllä johtaa keskimäärin noin 20 %:n muutokseen käyvässä arvossa.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

MUUT TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 89. Annetut vakuudet

Tasearvo, milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Kiinnitykset	1	1
Pantit	5	12
Muut	485	623
Muut annetut vakuudet		
Pantit*	5 705	4 618
Yhteensä	6 196	5 254
Annetut vakuudet yhteensä		
Kiinnitykset	1	1
Pantit	5 711	4 630
Muut	485	623
Yhteensä	6 196	5 254
Vakuudelliset velat yhteensä	490	592

* Josta 2 000 miljoonaa euroa päivän sisäisen limiitin vakuuksia.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

MUUT TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 90. Saadut rahoitusvakuudet

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Saatujen vakuuksien käyvät arvot		
Muut	359	568
Yhteensä	359	568

Johdannaisista aiheutuvaa luottoriskiä vähennetään vakuuksien avulla, jolloin käytössä on ISDA- yleissopimukseen liitettävä ISDA Credit Support Annex -sopimus (CSA). Vakuusjärjestelmässä vastapuoli toimittaa saatavan vakuudeksi arvopapereita tai käteistä. CSA-sopimuksiin liittyvien, käteisenä saatujen vakuuksien määrä oli tilinpäätöshetkellä 359 miljoonaa euroa (568). Vakuudeksi saatuja arvopapereita ei tilinpäätöshetkellä ollut.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 91. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Takaukset	914	882
Takuuvastuut	1 568	1 359
Luottolupaukset	4 728	5 343
Lyhytaikaisesti kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	247	435
Muut	359	301
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	7 816	8 320

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 92. Johdannaisopimukset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset 31.12.2013

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v		Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset, josta	19 446	68 860	30 033	118 339	2 231	2 288	3 022
Keskusvastapuoliselvitettävät	2 350	9 295	4 419	16 065	70	51	183
OTC korko-optiot							
Call ja capit							
Ostetut	3 113	5 351	2 119	10 584	173	4	237
Asetetut	2 324	5 807	3 099	11 230	0	137	5
Put ja floorit							
Ostetut	2 909	6 655	1 667	11 232	230	1	302
Asetetut	3 318	7 306	1 094	11 717	0	145	27
OTC korkojohdannaiset yhteensä	31 111	93 979	38 011	163 101	2 634	2 575	3 593
Korkofutuurit	3 966	6 624		10 591	7	3	
Korko-optiot							
Put							
Ostetut	2 000			2 000		0	
Asetetut	4 000			4 000	1		
Pörssijohdannaiset yhteensä	9 966	6 624		16 591	8	3	
Korkojohdannaiset yhteensä	41 077	100 603	38 011	179 692	2 642	2 578	3 593
Valuuttajohdannaiset							
Valuuttatermiinit	13 644	338	84	14 067	132	143	291
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	344	1 353	1 303	3 001	160	177	329
Valuuttaoptiot							
Call							
Ostetut	178	11		189	3		5
Asetetut	208	8		217	0	8	0
Put							
Ostetut	167	8		175	1		3
Asetetut	101	0		101		1	
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	14 643	1 719	1 387	17 750	296	328	629
Valuuttajohdannaiset yhteensä	14 643	1 719	1 387	17 750	296	328	629

Osake- ja indeksijohdannaiset

Osake-indeksiopiot

Call

Ostetut	194	582		776	77		135

OTC osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	194	582		776	77		135

Osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	194	582		776	77		135

Luottojohdannaiset

Luottoriskinvaihtosopimukset	4	99	15	118	13	0	13

Luottojohdannaiset yhteensä	4	99	15	118	13	0	13

Muut

Muut swap-sopimukset	227	523	166	917	56	30	145

Muut optiot

Call

Ostetut	18	11		29	0		3

Asetetut	18			18		0	

Put

Ostetut	9			9	0		1

Asetetut	9			9		0	

Muut OTC johdannaiset yhteensä	281	534	166	981	56	30	150

Muut termiinit ja futuurit	109	118	6	233	9	34	1

Muut johdannaiset yhteensä	390	652	172	1 214	65	64	151

Kaupankäynnin johdannaiset yhteensä	56 307	103 656	39 586	199 549	3 092	2 971	4 521

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset 31.12.2012

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika			Yhteensä	Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v		Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset	15 028	62 342	30 426	107 796	3 264	3 333	4 032
Korkotermiinit	260			260	0	0	0
OTC korko-optiot							
Call ja capit							
Ostetut	4 381	5 884	1 701	11 965	373	7	426
Asetetut	3 963	4 761	2 367	11 091		348	
Put ja floorit							
Ostetut	7 849	3 605	1 142	12 596	191		226
Asetetut	8 405	3 336	722	12 462		69	
OTC korkojohdannaiset yhteensä	39 885	79 928	36 358	156 171	3 828	3 757	4 683
Korkofutuurit	2 621	2 958	142	5 721	1	5	
Korko-optiot							
Put							
Ostetut	1 000			1 000		0	
Asetetut	1 000			1 000	0		
Pörssijohdannaiset yhteensä	4 621	2 958	142	7 721	1	6	
Korkojohdannaiset yhteensä	44 506	82 886	36 499	163 891	3 829	3 762	4 683
Valuuttajohdannaiset							
Valuuttatermiinit	18 238	539	65	18 842	129	226	343
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset		1 400	298	1 698	77	89	169
Call							
Ostetut	123			123	2		4
Asetetut	142			142		2	
Put							
Ostetut	108			108	1		2
Asetetut	100			100		1	
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	18 711	1 939	363	21 013	209	318	518
Valuuttajohdannaiset yhteensä	18 711	1 939	363	21 013	209	318	518

Osake- ja indeksijohdannaiset

Osake-indeksioptiot

Call							
Ostetut	261	819	6	1 085	50		132
Put							
Ostetut	42			42	0		
OTC osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	303	819	6	1 127	50		132
Osakefutuurit ja termiinit	0			0		0	
Pörssijohdannaiset yhteensä	0			0		0	
Osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	303	819	6	1 127	50	0	132

Luottojohdannaiset

Luottoriskinvaihtosopimukset	122	92		214	10	2	11
Luottojohdannaiset yhteensä	122	92		214	10	2	11

Muut

Muut swap-sopimukset	135	423	73	631	24	19	82
Muut optiot							
Call							
Ostetut	33	16		49	6		11
Asetetut	23	5		28		0	
Put							
Ostetut	7	5		11	0		2
Asetetut	7	5		11		0	
Muut OTC johdannaiset yhteensä	205	453	73	732	30	20	95
Muut termiinit ja futuurit	83	132	5	220	7	18	1
Muut johdannaiset yhteensä	288	585	78	952	37	37	96
Kaupankäynnin johdannaiset yhteensä	63 930	86 320	36 947	187 197	4 135	4 120	5 440

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 31.12.2013

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset, josta	2 248	11 378	5 060	18 686	335	242	453
Keskusvastapuoliselvitettävät	40	1 139	601	1 779	5	17	20
OTC korkojohdannaiset yhteensä	2 248	11 378	5 060	18 686	335	242	453
Korkojohdannaiset yhteensä	2 248	11 378	5 060	18 686	335	242	453
Valuuttajohdannaiset							
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 628	803	137	2 567	46	83	113
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	1 628	803	137	2 567	46	83	113
Valuuttajohdannaiset yhteensä	1 628	803	137	2 567	46	83	113
Käyvän arvon suojauksen johdannaiset yhteensä	3 876	12 181	5 197	21 254	381	325	565

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 31.12.2013

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset, josta	200	800		1 000	21	1	25
Keskusvastapuoliselvitetävät		200		200	0	1	1
OTC korkojohdannaiset yhteensä	200	800		1 000	21	1	25
Korkojohdannaiset yhteensä	200	800		1 000	21	1	25
Rahavirran suojauksen johdannaiset yhteensä	200	800		1 000	21	1	25
Suojauksen johdannaiset yhteensä	4 076	12 981	5 197	22 254	402	326	590

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 31.12.2012

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset	494	8 240	3 053	11 787	429	405	516
OTC korkojohdannaiset yhteensä	494	8 240	3 053	11 787	429	405	516
Korkojohdannaiset yhteensä	494	8 240	3 053	11 787	429	405	516
Valuuttajohdannaiset							
Valuuttatermiinit	11			11	0	0	0
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 122	808	153	2 083	85	22	148
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	1 133	808	153	2 095	85	22	148
Valuuttajohdannaiset yhteensä	1 133	808	153	2 095	85	22	148
Käyvän arvon suojauksen johdannaiset yhteensä	1 627	9 048	3 207	13 882	513	427	664

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 31.12.2012

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset							
Koronvaihtosopimukset	200	800		1 000	35		39
OTC korkojohdannaiset yhteensä	200	800		1 000	35		39
Korkojohdannaiset yhteensä	200	800		1 000	35		39
Rahavirran suojauksen johdannaiset yhteensä	200	800		1 000	35		39
Suojauksen johdannaiset yhteensä	1 827	9 848	3 207	14 882	549	427	703

Johdannaissopimukset yhteensä 31.12.2013

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset, josta	43 525	112 782	43 071	199 378	2 997	2 821	4 071
Keskusvastapuoliselvitetävät	2 390	10 634	5 020	18 044	76	69	204
Valuuttajohdannaiset	16 270	2 522	1 524	20 317	342	412	742
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	194	582		776	77		135
Luottojohdannaiset	4	99	15	118	13	0	13
Muut johdannaiset	390	652	172	1 214	65	64	151
Johdannaiset yhteensä	60 383	116 637	44 783	221 803	3 494	3 297	5 112

Johdannaissopimukset yhteensä 31.12.2012

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika				Käyvät arvot*		Luotto- vasta-arvo
	Alle 1 v	1–5 v	Yli 5 v	Yhteensä	Varat	Velat	
Korkojohdannaiset	45 199	91 926	39 553	176 678	4 293	4 168	5 238
Valuuttajohdannaiset	19 844	2 747	517	23 107	294	340	666
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	303	819	6	1 127	50	0	132
Luottojohdannaiset	122	92		214	10	2	11
Muut johdannaiset	288	585	78	952	37	37	96
Johdannaiset yhteensä	65 757	96 168	40 154	202 079	4 684	4 547	6 143

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on nettoutettu taseessa.

Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset nettoutetaan taseessa. Nettoutuksen vaikutukset on esitetty liitteessä 93. Muut johdannaissopimukset esitetään taseessa bruttomääräisenä. Pohjola-konsernin vakavaraisuuslaskennassa käytetään myös johdannaisten nettoutusta. Nettoutuksen vaikutukset vastapuoliriskiä on esitetty liitetiedossa 73. Nettoutus pienentäisi Pohjola Pankki Oyj:n johdannaisten luottovasta-arvoa 3 381 miljoonaa euroa (4 359).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 93. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat, jotka on netotettu taseessa tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

31.12.2013, milj. e	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Rahoitus- varat***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
Pankkitoiminnan johdannaiset	3 515	-71	3 444	-2 393	-359	691
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	4		4			4
Johdannaiset yhteensä	3 518	-71	3 447	-2 393	-359	695

Rahoitusvelat, jotka on netotettu taseessa tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

31.12.2013, milj. e	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Rahoitus- velat***	Annetut vakuudet	Nettomäärä
Pankkitoiminnan johdannaissopimukset	3 484	-64	3 420	-2 393	-408	619
Johdannaiset yhteensä	3 484	-64	3 420	-2 393	-408	619

* Sisältää päivittäin maksetun tai saadun käteisvakuuden (netto) yhteensä 8 miljoonaa euroa.

** Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

*** Pohjola Pankki Oyj:n käytäntönä on solmia johdannaisyleissopimukset kaikkien johdannaisvastapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Ennakoiden EMIR– asetuksen (Regulation (EU) No 648/2012) edellyttämää keskusvastapuoliselvityksen voimaantuloa, Pohjola Pankki Oyj on siirtynyt helmikuussa 2013 finanssivastapuolten kanssa solmittujen standardiehtoisten OTC-johdannaiskauppojen keskusvastapuoliselvitykseen London Clearing House:ssa uusien korkojohdannaisten osalta. Koska Pohjola Pankki Oyj ei ole liittynyt suoraksi jäseneksi London Clearing House:en, hoitaa Pohjola Pankki Oyj OTC-johdannaiskauppojen keskusvastapuoliselvityksen muutaman erikseen valitun selvitysvälittäjän kanssa, joiden kanssa on solmittu selvityssopimukset. Johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli. Toimintamallissa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Toimintamallin muutoksen johdosta keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa. Toimintamallin muutos ei ole vielä olennaisesti vaikuttanut Pohjola konsernin taseeseen.

Muut kahdenvälisesti selvittävät OTC- johdannaiset

Pohjola Pankki Oyj:n ja muiden asiakkaiden välisiin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, Finanssialan Keskusliiton tai Pohjola Pankin omaa johdannaisyleissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 94. Ehdolliset velat ja varat

Konserniin kuuluvat vakuutusyhtiöt merkitsevät vakuutussopimuksia poolien kautta. Poolin jäsenet ovat ensisijaisesti vastuussa omasta suhteellisesta osuudestaan. Osuudet perustuvat sopimuksiin, jotka vahvistetaan vuosittain. Eräissä pooleissa poolin jäsenet vastaavat maksukyvyttömän poolijäsenen velvoitteista omien osuuksiensa suhteessa. Konserni kirjaa yhteisvastuun kautta tulevat vastuut ja saamiset, mikäli yhteisvastuun realisoituminen on todennäköistä.

Pohjola Pankki Oyj myi joulukuussa 2010 tytäryhtiönsä Pohjola Capital Partners Oy:n yhtiön toimivalle johdolle. Kauppahinnan lisäksi Pohjolalla on oikeus saada lisäkauppahintana yhteensä 0,7 miljoonaa euroa, mikäli myydyn yhtiön tai sen välittömien tai välillisten omistajien uuden, myöhemmin perustaman kommandiittiyhtiömuotoisen pääomarahaston koko saavuttaa "rahasto-closingien" yhteydessä saatujen sijoitussitoumusten perusteella 75 miljoonaa euroa. Lisäkauppahinta maksetaan myyjälle kaupan ehtojen mukaisesti aikaisintaan 31.3.2014. Lisäkauppahinnan maksamisen edellytyksenä on lisäksi, että Pohjola antaa joko yksin tai yhdessä OP-Pohjola-ryhmän yhtiöiden (pl. Osuuspankit) kanssa yhteensä vähintään 20 miljoonan euron suuruisen sijoitussitoumuksen uuteen rahastoon samoin ehdoin kuin muutkin sijoittajat edellyttäen, että uusi rahasto saavuttaa 50 miljoonan euron minimikoon.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 95. Muut vuokrasopimukset

Pohjola-konserni vuokralle ottajana

Eräät konsernin yritykset ovat vuokranneet käyttämänsä toimitilat. Vuokrasopimusten pituudet vaihtelevat vuodesta kymmeneen vuoteen ja normaalisti niihin sisältyy mahdollisuus jatkaa sopimusta alkuperäisen päättymispäivän jälkeen. Konserni on edelleen vuokrannut osan vuokraamistaan tiloista. Lisäksi konsernin eräät yritykset ovat vuokranneet leasingsopimuksin moottoriajoneuvoja ja konttorikoneita. Edellä mainituista eristä on liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattu vuokratuloja 20 miljoonaa euroa (26).

Ei-purettavissa olevien vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Yhden vuoden kuluessa	13	13
Yli vuoden kuluessa ja enintään viiden vuoden kuluttua	11	25
Yli viiden vuoden kuluttua	0	1
Yhteensä	25	39
Ei-purettavissa olevista edelleenvuokraussopimuksista odotettavissa olevat vastaiset vähimmäisvuokrat	15	25

Pohjola-konserni vuokralle antajana

Pohjola-konsernin yritykset ovat antaneet vuokralle omistamiaan sijoituskiinteistöjä, joista kertyi vuokratuottoja 17 miljoonaa euroa (17). Sijoituskiinteistöjen lisäksi konserni on antanut vuokralle pääasiassa henkilöautoja, joiden vuokratuotot olivat 5 miljoonaa euroa (10).

Ei-purettavissa olevien muiden vuokrasopimusten perusteella saatavat vähimmäisvuokrat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Yhden vuoden kuluessa	30	30
Yli vuoden kuluessa ja enintään viiden vuoden kuluttua	52	53
Yli viiden vuoden kuluttua	40	37
Yhteensä	123	120

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 96. Varainhoito

Pohjola-konsernissa Pohjola Varainhoito Oy harjoittaa omaisuudenhoitoliiketoimintaa ja tarjoaa instituutioasiakkaille ja varakkaille yksityishenkilöille täyden valtakirjan salkunhoitoon ja konsultatiiviseen salkunhoitoon perustuvia omaisuudenhoitopalveluita. Pohjola Varainhoito Oy:llä on salkunhoitovastuu valtaosasta OP-Rahastoyhtiön hallinnoimista sijoitusrahastoista.

Pohjola Varainhoito Oy:n täyden valtakirjan omaisuudenhoitosopimuksiin perustuvat hallinnoitavat asiakasvarat 31.12.2013 olivat 26,1 miljardia euroa (20,8) ja konsultatiivisten omaisuudenhoitosopimusten perusteella hallinnoitavat varat olivat 9,5 miljardia euroa (9,9).

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

VASTUUSITOUMUKSIA JA JOHDANNAISIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 97. Omistukset muissa yrityksissä

Tilikauden aikana tapahtuneet muutokset tytär- ja osakkuusyhtiöissä

Pohjola Pankki Oyj:n tytäryhtiö Pohjola Corporate Finance Oy fuusioitui emoyhtiöön. Access Capital Partners Group S.A.:han tehdyn lisäsijoituksen jälkeen Pohjola Pankin omistusosuus yhtiöstä on 45 prosenttia. Pohjola Kiinteistösijoitus Oy perusti uuden tytäryhtiön Pohjola Asuntorahasto I GP Oy:n.

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset 2013

Yhtiö	Kotipaikka/kotimaa	Omistusosuus osakkeista, %	Osuus äänivallasta, %
A-Vakuutus Oy	Helsinki	100	100
Conventum Venture Finance Oy	Helsinki	100	100
Kaivokadun PL-hallinto Oy	Helsinki	100	100
Omasairaala Oy	Helsinki	100	100
PAM USA Funds Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Asset Management Execution Services Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Asuntorahasto I GP Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Finance Estonia AS	Viro	100	100
Pohjola Finance SIA	Latvia	100	100
Pohjola Kiinteistösijoitus Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Terveys Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Vakuutus Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Varainhoito Oy	Helsinki	100	100
Real Estate Debt and Secondaries GP Oy	Helsinki	100	100
Real Estate Fund Finland Oy	Helsinki	100	100
Real Estate Fund Finland III GP Oy	Helsinki	100	100
Real Estate Fund of Funds Finland Oy	Helsinki	100	100
Seesam Insurance AS	Viro	100	100
UAB Pohjola Finance	Liettua	100	100
Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen	Helsinki	100	100

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset 2012

Yhtiö	Kotipaikka/kotimaa	Omistusosuus osakkeista, %	Osuus äänivallasta, %
A-Vakuutus Oy	Helsinki	100	100
Conventum Venture Finance Oy	Helsinki	100	100
Kaivokadun PL-hallinto Oy	Helsinki	100	100
Omasairaala Oy	Helsinki	100	100
PAM USA Funds Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Asset Management Execution Services Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Corporate Finance Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Finance Estonia AS	Viro	100	100
Pohjola Finance SIA	Latvia	100	100
Pohjola Kiinteistösijoitus Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Terveys Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Vakuutus Oy	Helsinki	100	100
Pohjola Varainhoito Oy	Helsinki	100	100
Real Estate Debt and Secondaries GP Oy	Helsinki	100	100
Real Estate Fund Finland Oy	Helsinki	100	100
Real Estate Fund Finland III GP Oy	Helsinki	100	100
Real Estate Fund of Funds Finland Oy	Helsinki	100	100
Seesam Insurance AS	Viro	100	100
UAB Pohjola Finance	Liettua	100	100
Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen	Helsinki	100	100

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt osakkuusyritykset 2013

Nimi	Koti- paikka	Varat, milj. e	Velat, milj. e	Liike- vaihto, milj. e	Voitto/ Tappio, milj. e	Omistus- osuus %
Access Capital Partners Group S.A.	Belgia	20	13	21	1	45,0
Autovahinkokeskus Oy	Espoo	9	1	9	0	27,8

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt osakkuusyritykset 2012

Nimi	Koti- paikka	Varat, milj. e	Velat, milj. e	Liike- vaihto, milj. e	Voitto/ Tappio, milj. e	Omistus- osuus %
Access Capital Partners Group S.A.	Belgia	27	17	24	5	40,0
Autovahinkokeskus Oy	Espoo	9	1	8	1	27,8

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yhteisyritykset 2013

Nimi	Kotipaikka	Omistusosuus, %
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsinki	100
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tampere	100
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Helsinki	100
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Helsinki	100
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Helsinki	53,7

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yhteisyritykset 2012

Nimi	Kotipaikka	Omistusosuus, %
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsinki	100
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tampere	100
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Helsinki	100
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Helsinki	100
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Helsinki	53,7

Konsernitilinpäätökseen on merkitty osuus yhteisessä määräysvallassa olevista omaisuuseristä ja niihin kohdistuvista veloista.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 98. Lähipiiritapahtumat

Pohjola-konsernin lähipiiriin muodostavat emoyhtiö OP-Pohjola osk, konserniin yhdistellyt tytäryhtiöt, osakkuusyhtiöt, hallintohenkilöt ja muut lähipiiriin kuuluvat yhteisöt. Pohjola-konsernin osakkuusyhtiöt on lueteltu liitetiedossa 97. Pohjola-konsernin hallintohenkilöihin luetaan Pohjola Pankki Oyj:n toimitusjohtaja, hallituksen jäsenet ja näiden läheiset perheenjäsenet. Lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallintohenkilöllä tai hallintohenkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa, OP-Eläkesäätiö ja sisaryritykset OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernissa.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

Liiketapahtumat lähipiirin kanssa 2013

Milj. e	Emoyhtiö	Osakkuus-yhtiöt	Hallinto-henkilöt	Muut*
Luotot		3		4 335
Muut saamiset	7			215
Talletukset	71	0		664
Muut velat	0			436
Korkotuotot	0	0		183
Korkokulut	3			250
Osinkotuotot	0			6
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot				5
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	0	0	0	15
Kaupankäynnin nettotuotot				119
Liiketoiminnan muut tuotot	0			7
Liiketoiminnan kulut	17			131

Vastuusitoumukset ja johdannaiset

Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Takaukset				74
Takuuvastuut				6
Luottolupaukset	20			171

Johdannaissopimukset

Nimellisarvot		3		16 884
Luottovasta-arvot		0		94

Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat

Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat	2

Lähipiirin omistamien

osakkeiden lukumäärä	118 992 151	150 359	6 612 043

Liiketapahtumat lähipiirin kanssa 2012

Milj. e	Emoyhtiö	Osakkuus-yhtiöt	Hallinto-henkilöt	Muut*
Luotot	70	3		4 614
Muut saamiset	4			247
Talletukset	12	0		801
Muut velat	0			572
Korkotuotot	1	0		297
Korkokulut	4			309
Osinkotuotot	0			3
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	0			5
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	0	0	0	27
Kaupankäynnin nettotuotot				-130
Liiketoiminnan muut tuotot	0			8
Liiketoiminnan kulut	13			100

Vastuusitoumukset ja johdannaiset**Taseen ulkopuoliset sitoumukset**

Takaukset				70
Takuuvastuut				7
Luottolupaukset	8			163

Johdannaissopimukset

Nimellisarvot		4		17 073
Luottovasta-arvot		0		136

Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat

Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat	1

Lähipiirin omistamien

osakkeiden lukumäärä	118 992 151	146 842	6 610 338

* Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa, OP-Eläkesäätiö ja sisaryritykset OP-Pohjola-keskusyhteisökonsernissa.

Hallituksen palkkiot 2013

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten palkkiot seuraavasti:

Hallituksen jäsenille maksettiin vuonna 2013 kuukausi- ja kokouspalkkioita 570 600 euroa. Puheenjohtajan kuukausipalkkio oli 8 000 euroa, varapuheenjohtajan 5 500 euroa ja jäsenten 4 500 euroa. Kuukausipalkkio maksetaan 1 000 eurolla korotettuna sellaiselle hallituksen valiokunnan puheenjohtajalle, joka ei ole samanaikaisesti hallituksen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Kokouspalkkioita maksettiin kaikille hallituksen jäsenille 550 euroa kokousta kohti. Hallituksen jäsenille maksettavat kuukausipalkkiot käsitellään eläkettä kerryttävänä palkkana.

Puheenjohtaja Reijo Karhinen	107 000 euroa
Varapuheenjohtaja Tony Vepsäläinen	78 650 euroa
Hallituksen jäsenet:	
Merja Auvinen (22.3.2013 saakka)	16 250 euroa
Jukka Hienonen	65 000 euroa
Jukka Hulkkonen	59 500 euroa
Mirja-Leena Kullberg	61 700 euroa
Marjo Partio (22.3.2013 alkaen)	44 350 euroa
Harri Sailas	62 800 euroa
Tom von Weymarn	75 350 euroa

Hallituksen jäsenet eivät ole tilikauden 2013 aikana saaneet Pohjola-konsernin yhtiöiltä osake- tai osakeperusteisia palkkioita.

Toimitusjohtajalle 31.12.2013 päättyneeltä tilikaudelta maksetut palkat ja tulospalkkiot olivat seuraavat:

Toimitusjohtaja Jouko Pölönen (15.11.2013 alkaen)	50 081 euroa
Toimitusjohtaja Mikael Silvennoinen (14.11.2013 saakka)	1 039 275 euroa*

Toimitusjohtajan toimitushteessa noudatettava irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Toimitusjohtajasopimuksen mukaan yhtiön tulee maksaa toimitusjohtajalle irtisanomisajan palkan lisäksi erokorvauksena kahdentoista (12) kuukauden kokonaispalkkaa vastaava määrä, jos yhtiö irtisanoa toimitusjohtajan tehtävästään tai toimitusjohtaja joutuu irtisanoutumaan tai purkamaan sopimuksen yhtiöstä johtuvasta syystä. Toimitusjohtajan toimitushteen päättyessä yhtiöstä johtuvista syistä, on toimitusjohtajalla myös oikeus toimitushteen päättymisvuoden lyhyen ja pitkän aikavälin palkkiojärjestelmien palkkioihin, mikäli kyseisten järjestelmien ansaintakriteerit ja järjestelmien ehtojen mukaiset maksamisen edellytykset täyttyvät ja hänen toimitushteensa on jatkunut koko ansaintavuoden. Lisäksi toimitusjohtaja kuuluu johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmään (2011–2013), joka maksetaan vuosina 2015–2017. Toimitusjohtajalla on vapaa autoetu.

Toimitusjohtaja Silvennoiselle voidaan maksaa vuodelta 2013 kertyvä tulospalkkio johtajasopimuksen mukaisesti edellyttäen, että Pohjola Pankki Oyj:n hallitus niin päättää. Toimitusjohtaja Silvennoiselle ei tulla maksamaan palkkiota johdon pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmästä (2011–2013).

* Sisältää toimitusjohtajan palkat ja palkkiot ajalta 1.1.–17.12.2013. Sisältää vuodelta 2012 ansaitusta lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmästä vuonna 2013 maksetun osuuden. Loppuosa vuoden 2012 palkkiosta 58 271 euroa on lykätty maksettavaksi vuosina 2014–2016. Sisältää vuodelta 2011 ansaitusta lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmästä vuonna 2013 maksetun osuuden. Loppuosa vuoden 2011 palkkiosta 32 069 euroa on lykätty maksettavaksi vuosina 2014–2015. Lykkäämismenettely on selostettu liitetiedossa 99.

Toimitusjohtajaa ja hallitusta koskevat eläkesitoumukset

Toimitusjohtajalle ei ole määritetty toimitusjohtajasopimuksessa erityistä eläkeikää. Toimitusjohtaja kuuluu työntekijäin eläkelain TyEL:n piiriin, joka tarjoaa palvelusaikaan ja työansioihin perustuvan eläketurvan laissa säädetyllä tavalla. Eläkeikä on 63–68 vuotta henkilön oman valinnan mukaan. Toimitusjohtaja Silvennoinen kuului lakisääteisen eläketurvan lisäksi OP-Eläkesäätiön lisäeläketurvan piiriin. Vanhuuseläkeikä toimitusjohtajalla on siinä 64 vuotta. Säätiössä karttuneen eläkkeen voi ottaa maksuun myös ennen säätiön sääntöjen mukaista vanhuuseläkettä ns. vapaakirjaeläkkeenä, jos työsuhte OP-Pohjola-ryhmässä päättyy. Edellytyksenä miehillä on 57 vuoden alaikäraja. Toimitusjohtaja Pölöselle ei ole järjestetty lisäeläketurvaa. Hallituksen jäsenten kokouspalkkiot käsitellään eläkettä kerryttävänä palkkana. Pohjola-konsernin eläkejärjestelyt on kuvattu tarkemmin liitetiedossa 35 Varaukset ja muut velat.

Tuhatta euroa	TyEL järjestelyn eläkekulut*		Vapaaehtoisten lisäeläkkeiden IFRS-kulu	
	2013	2012	2013	2012
Toimitusjohtaja Jouko Pölönen (15.11.2013 alkaen)	49	45		
Toimitusjohtaja Mikael Silvennoinen (14.11.2013 saakka)	87	85	62	56

* TyEL:n etuusperusteiden osan osalta on käytetty IFRS-kulua ja maksuperusteisen osana ko. henkilön maksun tasausosaa vähennettynä työntekijän maksuosuudella.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 99. Muuttuva palkitseminen

Henkilöstörahasto

Pohjola Pankki Oyj liittyi 26.10.2004 OP-Henkilöstörahasto hr:ään. Rahaston jäsenenä oli noin 2 150 Pohjola-konsernin työntekijää 31.12.2013. Pohjola-konsernissa Henkilöstörahastoon kuuluvat kaikki henkilöt, jotka eivät kuulu johdon järjestelmään tai Baltian toimintoihin.

OP-Henkilöstörahastolle maksettava voittopalkkioerä vuonna 2013 perustui seuraavien tavoitteiden saavuttamiselle: OP-Pohjola-ryhmän tulos ennen veroja painolla 40 %, OP-Pohjola-ryhmän yritysasiakasliiketoiminnan markkinaosuuden kasvu-% ja keskittäjäasiakkaiden määrän muutos, molempien paino 30 %. Henkilöstörahastoon tehtävän palkkiosirron määrä vuodelta 2013 on n. 4,6 % (2 %) rahaston jäsenten palkkasummasta. Vuonna 2013 kirjattiin palkkioita yhteensä 5,9 miljoonaa euroa (1,7).

Johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä vuonna 2010 ja sitä aikaisemmin

Johdon pitkän aikavälin aikaisempaan palkitsemisjärjestelmään (vuosina 2008–2010) kuuluivat Pohjola Pankki Oyj:n toimitusjohtaja, toiminnonjohtajat, liiketoiminta-alueiden johtajat, osastonjohtajat ja erikseen määritellyissä johtaja-, esimies- ja asiantuntijatehtävissä toimivat henkilöt. Järjestelmän piirissä oli 31.12.2010 yhteensä 136 henkilöä. Hallitus vahvisti toimitusjohtajan ja johtoryhmän järjestelmään kuulumisen sekä valintaperiaatteet muiden henkilöiden osalta. Muiden järjestelmään kuuluvien henkilöiden valinnan vahvisti Pohjola konsernin johtoryhmä.

Johdon pitkän aikavälin järjestelmän piiriin kuuluvien oli mahdollista saada vuosittain palkkioina Pohjola Pankki Oyj:n osakkeita, mikäli kyseiselle vuodelle asetetut strategiaan perustuvat tavoitteet saavutettiin. Järjestelmän piiriin kuuluva henkilö saa ansaitsemansa osakkeet (verojen jälkeen) kolmen vuoden kuluttua ansaintavuoden alkamisesta.

Osakkeina ja rahana maksettavan palkkion arvo jaksotetaan ansainta- ja sitouttamisjaksoille henkilöstökuluksi. Järjestelmästä kirjattiin kuluja tilikaudella 1,2 miljoonaa euroa (1,4).

Palkitsemisohjelmat vuonna 2013

OP-Pohjola-ryhmän palkitsemisjärjestelmät noudattavat finanssialan sääntelyä ja perustuvat OP-Pohjola-ryhmän strategiaan tavoitteisiin.

OP-Pohjola-ryhmän muuttuvan palkitsemisen periaatteissa on huomioitu ryhmän riskiasema ja riskienhallintamenetelmät. Ansaintamittarien tavoitteet on mitoitettu niin, etteivät ne kannusta liialliseen riskinottoon. Pitkän aikavälin muuttuva palkitseminen perustuu OP-Pohjola-ryhmätason strategisten tavoitteiden saavuttamiseen kun taas lyhyen aikavälin muuttuva palkitseminen perustuu ryhmään kuuluvan yhtiön tai liiketoimintayksikön tavoitteiden saavuttamiseen. Palkkioiden enimmäismäärä on kaikissa järjestelmissä rajattu.

Johdon pitkän aikavälin ohjelma vuodesta 2011 alkaen

Pohjola Pankki Oyj:n hallitus päätti vuonna 2011 yhtiön osallistumisesta OP-Pohjola-ryhmän pitkän aikavälin kannustinjärjestelmään, jossa on OP-Pohjolan ryhmätasoiset tavoitteet. Ne ovat yhteneväiset koko ryhmän henkilöstön OP-Henkilöstörahaston tavoitteiden kanssa.

Pitkän aikavälin johdon osakepalkkiojärjestelmän piiriin kuuluvat Pohjola Pankissa ja sen tytäryhtiöissä toimivat johtajat ja erikseen määritellyt avaintehtävissä toimivat henkilöt. OP-Pohjola osk:n hallintoneuvosto on nimennyt järjestelmään kuuluvaksi enintään 75 henkilöä.

Palkkio on porrastettu tehtävän mukaan. Johto- ja avainhenkilöillä on oikeus asetettujen tavoitteiden toteutuessa 100 prosenttisesti, vuosittain 2–12 kuukauden säännöllistä ennakonpidätyksen alaista palkkaa vastaavaan palkkioon.

Järjestelmä koostuu peräkkäisistä kolmen vuoden pituisista ansaintajaksoista, joista ensimmäinen on 1.1.2011–31.12.2013. Ansaintajakson 2011–2013 palkkio maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2015–2017.

Järjestelmän alussa on määrätty tavoitepalkkio eli palkkion maksimimäärä Pohjola Pankki Oyj:n A osakkeiden lukumääränä. Tavoitepalkkio v. 2011–2013 ansaintajaksolle on 1,2 miljoonaa osaketta, joka maksetaan osittain rahana (ennakonpidätyksen osuus) ja osakkeina.

OP-Pohjola osk:n hallintoneuvosto päättää järjestelmän ansaintamittarit ja niille asetettavat tavoitteet kullekin ansaintajaksolle erikseen. Vuoden 2011–2013 tavoitteet perustuvat seuraaviin kriteereihin:

- Keskittäjäasiakasmäärän kasvu
- Yritysasiakasliiketoiminnan markkinaosuuden muutos
- Taloudellisen pääoman tuotto

Palkkioiden maksun edellytyksenä on, että OP-Pohjola-ryhmän RAVA vakavaraisuus on maksuhetkellä 1,3 tai sen yli. Lisäksi edellytetään, että henkilö on OP-Pohjola-ryhmän palveluksessa maksuhetken saakka.

Järjestelmässä osakkeiden osuutta käsitellään Pohjola-konsernissa osakkeina maksettavana ja veroja kattavaa rahaosuutta käteisvaroina maksettavana. Järjestelmän kulut jaksetaan ansaintajakson alusta maksuhetkeen asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan joko siirtovelkoihin tai omaan pääomaan. Oman pääoman osuus perustuu osakkeen käypään arvoon myöntöpäivänä, jossa on huomioitu odotettavissa olevat diskontatut osingot. Myöntöpäivänä määriteltä käyvän arvon keskiarvo oli 7,59 euroa. Osakkeina maksettavasta osuudesta on kirjattu omaan pääomaan 31.12.2013 1,2 miljoonaa euroa (1,1). Rahana maksettavasta osuudesta aiheutuva velka arvostetaan jokaisena tilinpäätöspäivänä käypään arvoon ja se oli 31.12.2013 2,3 milj. euroa (1,8).

OP-Pohjola osk:n hallintoneuvosto hallinnoi pitkän aikavälin järjestelmää ja valvoo sen noudattamista. Hallintoneuvosto voi harkintansa mukaan muuttaa järjestelmän ehtoja ja lykätä palkkion maksua erityisen painavista syistä.

Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmät

Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan lähtökohtaisesti rahana. Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmät perustuvat eri liiketoimintayksiköille määriteltäviin tulos- ja muihin liiketoimintatavoitteisiin ja kattavat koko Pohjola-konsernin henkilöstön.

Lyhyen aikavälin järjestelmää käsitellään kirjanpidossa lähtökohtaisesti käteisvaroina maksettavana. Järjestelmän kulut jaksetaan ansaintajakson alusta maksuhetkeen asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan siirtovelkoihin. Velka arvostetaan jokaisena tilinpäätöspäivänä käypään arvoon ja se oli 31.12.2013 12,4 miljoonaa euroa (12,0).

Muuttuvan palkkion maksamisen viivästäminen

Muuttuvien palkkioiden maksamisesta on säädetty VM:n asetuksessa n:o 1372/2010. Jos henkilö on luokiteltu työtehtäviensä perusteella ryhmään, joiden ammatillisesta toiminnasta voi aiheutua yritykselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö"), lykätään muuttuvan palkkion maksua tietyissä olosuhteissa kolmelle vuodelle.

Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään kuuluvat Pohjola-konsernissa mm. toimitusjohtajat ja muut toiminnan johtamiseen osallistuvat henkilöt, muut henkilöt, joiden toiminnalla on olennainen vaikutus yrityksen riskiasemaan, sisäinen valvontatoimi sekä muut nimetyt henkilöt tai erityisryhmät.

Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään sovelletaan muuttuvan palkkion maksamisen lykkäämistä ja palkkion maksamista puoliksi rahana ja Pohjola Pankki Oyj:n osakkeina (tai sen arvoon sidottuina) mikäli henkilön muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ylittää Finanssivalvonnan kannanoton mukaisen rajan 50 000 euroa tai tätä korkeamman kahden kuukauden kiinteän bruttopalkan. Riskiprofiiliin vaikuttavan henkilön palkkioita tarkastellaan 50 000 euron lykkäysrajan suhteen kokonaisuutena huomioiden sekä pitkän- että lyhyen aikavälin palkkiot.

Jos maksun viivästäminen euroraja ylittyy, osa palkkiosta maksetaan heti ja loput palkkion maksusta lykätään. Lykkäystilanteessa viivästettävä palkkio maksetaan kolmen seuraavan vuoden aikaan. Sanotussa lykkäystilanteessa lyhyen aikavälin ohjelmassa maksetaan puolet palkkiosta rahana ja puolet Pohjola Pankki Oyj:n osakkeina (tai rahana, jonka määrä on sidottu Pohjola Pankki Oyj:n osakekurssiin). Samalla järjestelmän osakkeina maksettavan osuuden kirjanpidollinen käsittely muuttuu osakkeina maksettavaksi.

Muuttuvasta palkitsemisesta kirjatut kulut*

Milj. e	2013	2012
Henkilöstörahasto	6	2
Lyhyen aikavälin ohjelmat	12	12
Aikaisemmat pitkän aikavälin ohjelmat		
Vuosien 2007–2010 ohjelmat	1	1
Meneillään oleva pitkän aikavälin ohjelma		
Vuoden 2011–2013 ohjelma	1	2
Yhteensä	20	17

* Ilman sosiaalikuluja

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 100. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisö OP-Pohjola osk on 6.2.2014 päättänyt tehdä vapaaehtoisen julkisen ostotarjouksen kaikista niistä Pohjola Pankki Oyj:n osakkeista, jotka eivät vielä ole OP-Pohjola osk:n omistuksessa.

OP-Pohjola-ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto päätti 5.2.2014 nostaa OP-Pohjola-ryhmän vakavaraisuustavoitteen nykyisestä 15 prosentista (CT1) 18 prosenttiin (CET1). Pohjola Pankki Oyj:n emoyhteisön OP-Pohjola osk:n hallituksena toimiva johtokunta on ehdottanut Pohjola Pankki Oyj:n hallitukselle, että Pohjolan ydinpääomavakavaraisuustavoite (CET1) nostetaan 15 prosenttiin, ja että Pohjola-konsernin osinkosuhte lasketaan 30 prosenttiin tilikauden 2014 voitonjaosta lähtien, kunnes ydinpääomavakavaraisuus saavuttaa uuden tavoitetason. Pohjola Pankki Oyj:n hallitus tulee arvioimaan Pohjola-konsernin taloudellisia tavoitteita ja mahdollisia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi siten, että päivitetty taloudelliset tavoitteet voidaan vahvistaa 20.3.2014 pidettävään varsinaiseen yhtiökokoukseen mennessä.

Emoyhtiön tilinpäätös, FAS

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Tuloslaskelma

Milj. e	2013	2012
Korkotuotot	1 740	2 288
Leasingtoiminnan nettotuotot	27	28
Korkokulut	-1 545	-2 064
Korkokate	222	252
Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista	184	134
Samaan konserniin kuuluvista yrityksistä	158	118
Omistusyhteisyhteisistä	3	2
Muista yrityksistä	23	13
Palkkiotuotot	133	114
Palkkiokulut	-43	-25
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	102	64
Arvopaperikaupan nettotuotot	76	41
Valuuttatoiminnan nettotuotot	26	23
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	15	15
Suojauslaskennan nettotulos	-1	4
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	0	0
Liiketoiminnan muut tuotot	21	25
Hallintokulut	-128	-135
Henkilöstökulut	-62	-80
Palkat ja palkkiot	-51	-66
Henkilösivukulut	-11	-14
Eläkekulut	-8	-10
Muut henkilösivukulut	-2	-4
Muut hallintokulut	-66	-55
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-11	-8
Liiketoiminnan muut kulut	-40	-21
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	-38	-58
Liikevoitto	417	360
Tilinpäätössiirrot	-86	-142
Tuloverot	-52	-23
Tilikauden verot	-38	-27
Aikaisempien tilikausien verot	0	-2
Laskennallisen verovelan muutos	-14	6
Varsinaisen toiminnan voitto verojen jälkeen	279	195
Tilikauden voitto	279	195

Tase

Vastaavaa

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Käteiset varat	2 046	5 643
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	7 368	5 426
Valtion velkasitoumukset		
Muut	7 368	5 426
Saamiset luottolaitoksilta	9 676	8 486
Vaadittaessa maksettavat	620	522
Muut	9 056	7 964
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	13 398	12 817
Vaadittaessa maksettavat		
Muut	13 398	12 817
Leasingkohteet	1 153	1 068
Saamistodistukset	695	596
Julkisyhteisöiltä	4	7
Muilta	691	589
Osakkeet ja osuudet	82	99
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä	32	28
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	1 249	1 252
Johdannaissopimukset	3 332	4 476
Aineettomat hyödykkeet	49	43
Aineelliset hyödykkeet	17	17
Sijoituskiinteistöt ja sijoituskiinteistöosakkeet ja -osuudet	10	10
Muut kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	3	3
Muut aineelliset hyödykkeet	3	3
Muut varat	847	889
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	722	742
Laskennalliset verosaamiset	8	20
Vastaavaa yhteensä	40 675	41 602

Vastattavaa

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Vieras pääoma		
Velat luottolaitoksille	4 789	5 840
Keskuspankeille	73	
Luottolaitoksille	4 716	5 840
Vaadittaessa maksettavat	725	592
Muut	3 992	5 248
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	10 343	10 841
Talletukset	7 660	6 377
Vaadittaessa maksettavat	5 995	4 671
Muut	1 665	1 706

Muut velat	2 683	4 464
Vaadittaessa maksettavat	10	12
Muut	2 674	4 453
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	16 255	13 969
Joukkovelkakirjalainat	9 384	8 321
Muut	6 870	5 648
Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	3 256	4 577
Muut velat	1 452	1 691
Muut velat	1 452	1 689
Pakolliset varaukset	0	2
Siirtovelat ja saadut ennakot	762	797
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	934	1 225
Pääomalainat	253	272
Muut	681	954
Vieras pääoma yhteensä	37 790	38 940
Tilinpäätössiirtojen kertymä	1 029	943
Poistoero	138	126
Vapaaehtoiset varaukset	891	816
Oma pääoma		
Osake- tai osuuspääoma	428	428
Osakepääoma	428	428
Ylikurssirahasto	524	524
Muut sidotut rahastot	200	197
Vararahasto	164	164
Käyvän arvon rahasto	36	34
Rahavirran suojauksesta	12	23
Käypään arvoon arvostamisesta	24	11
Vapaat rahastot	331	331
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	308	308
Muut rahastot	23	23
Edellisten tilikausien voitto	93	45
Tilikauden voitto	279	195
Oma pääoma yhteensä	1 855	1 720
Vastattavaa yhteensä	40 675	41 602
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	7 725	8 216
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset	2 727	2 676
Takaukset ja pantit	2 479	2 241
Muut	247	435
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	4 999	5 541
Arvopapereiden takaisinostositoumukset	9	12
Muut	4 989	5 529

Rahavirtalaskelma, FAS

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Liiketoiminnan rahavirta		
Kauden voitto	279	195
Kauden voittoon tehdyt oikaisut	1	214
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-4 047	-706
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	-2 255	1 915
Saamiset luottolaitoksilta	-1 092	-1 447
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-641	-1 058
Leasingkohteet	-78	-341
Saamistodistukset	-260	251
Osakkeet ja osuudet	4	1
Johdannaissopimukset	26	35
Sijoituskiinteistöt		0
Muut varat	249	-62
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-2 004	2 932
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	-1 031	-124
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	-496	2 768
Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	-22	-28
Muut velat	-454	316
Maksetut tuloverot	-28	-27
Saadut osingot	99	134
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	-5 700	2 741
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	129	320
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat	-4	-4
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-16	-19
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	0	0
B. Investointien rahavirta yhteensä	109	298
Rahoituksen rahavirrat		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset		502
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	-271	-274
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	24 340	22 516
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-21 833	-24 095
Maksetut osingot	-145	-129
Muut oman pääoman erien rahamääräiset vähennykset	0	0
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	2 092	-1 480
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	-3 499	1 559
Rahavarat tilikauden alussa	6 165	4 605
Rahavarat tilikauden lopussa	2 666	6 165
Saadut korot	1 758	2 417
Maksetut korot	-1 585	-1 738

Kauden voittoon tehdyt oikaisut**Erät joihin ei liity maksutapahtumaa**

Kaupankäynnin käyvän arvon muutos	-166	220
Valuuttatoiminnan realisoitumaton nettotulos	2	-254
Sijoitusomaisuuden käyvän arvon muutos	85	-45
Poistot, poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos	90	365
Saamisten arvonalentumiset	41	60
Muut	-52	-143

Erät jotka esitetään muualla kuin liiketoiminnan rahavirrassa

Myyntivoitot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus	0	0
Myyntitappiot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus		12
Fuusiovoitot/ -tappiot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus	1	

Oikaisut yhteensä	1	214

Rahavarat

Käteiset varat	2 046	5 643
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	620	522
Yhteensä	2 666	6 165

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Laatimisperiaatteet

Liite 1. Korkotuotot ja -kulut

Liite 2. Leasingtoiminnan nettotuotot

Liite 3. Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista

Liite 4. Palkkiotuotot ja -kulut

Liite 5. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot

Liite 6. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

Liite 7. Suojauslaskennan nettotulos

Liite 8. Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

Liite 9. Liiketoiminnan muut tuotot

Liite 10. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Liite 11. Liiketoiminnan muut kulut

Liite 12. Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista

Liite 13. Tuloverot

Liite 14. Tuotot, liikevoitto sekä varat ja velat liiketoiminta-alueittain

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 15. Saamiset luottolaitoksilta

Liite 16. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Liite 17. Rahoitusleasingsopimuksin vuokralle annettu omaisuus

Liite 18. Saamistodistukset

Liite 19. Uudelleen luokitellut saamistodistukset

Liite 20. Osakkeet ja osuudet

Liite 21. Johdannaisopimukset

Liite 22. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet ja muutokset tilikauden aikana

Liite 23. Muut varat

Liite 24. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot

Liite 25. Laskennalliset verosaamiset ja -velat

Liite 26. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Liite 27. Muut velat

Liite 28. Pakolliset varaukset

Liite 29. Siirtovelat ja saadut ennakot

Liite 30. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Liite 31. Oma pääoma

Liite 32. Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä jakokelvottomat vapaan oman pääoman erät

Liite 33a. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan

Liite 33b. Taseen luokittelu

Liite 33c. Käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Liite 34. Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät

MUUT LIITETIEDOT

Liite 35. Erilajiset osakkeet vuoden lopussa ja hallitukselle annetut valtuudet

Liite 36. Muuttuva palkitseminen

Liite 37. Suurimmat osakkeenomistajat ja osakkeiden omistuksen jakautuminen

Liite 38. Vakuudeksi annettu omaisuus

Liite 39. Eläkevastuut

Liite 40. Leasingvuokra- ja muut vuokravastuut

Liite 41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Liite 42. Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä

Liite 43. Henkilöstö ja toimielinten jäsenet sekä lähipiiri

Liite 44. Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2013

Liite 45. Notariaattitoiminta

Emoyhtiön (Pohjola Pankki Oyj) tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Yleistä

Pohjola Pankki Oyj on suomalainen luottolaitos, jonka liiketoiminta-alueita ovat Yrityspankki, Markets, Keskuspankki ja Varainhallinta. Näiden lisäksi yhtiöön kuuluu Muu toiminta, joka sisältää hallinnollisia toimintoja.

Pohjola Pankki Oyj (jäljempänä Pohjola) on osa OP-Pohjola-ryhmää, joka tällä hetkellä muodostuu 183 itsenäisestä osuuspankista ja niiden keskusyhteisöstä OP-Pohjola osk:sta sekä muista jäsenluottolaitoksista. OP-Pohjola-ryhmän jäsenluottolaitoksiin kuuluvat Pohjola, Helsingin OP Pankki Oyj, OP Kotipankki Oyj, OP-Asuntoluottopankki Oyj ja OP-Pohjola osk:n jäsenosuuspankit.

Talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain mukaisesti jäsenluottolaitokset, mukaan lukien Pohjola, ja OP-Pohjola osk vastaavat viime kädessä yhteisvastuullisesti toistensa veloista ja sitoumuksista. Jos jäsenluottolaitoksen omat varat vähenevät tappioiden vuoksi niin alhaisiksi, että laissa määritellyt selvitystilan edellytykset täyttyvät, OP-Pohjola osk:lla on oikeus periä jäsenluottolaitoksiltaan ylimääräisiä maksuja viimeksi vahvistettujen taseiden yhteenlaskettujen loppusummien perusteella.

Pohjolan kotipaikka on Helsinki ja sen rekisteröity katuosoite on Teollisuuskatu 1 b, 00510 Helsinki. Jäljennös Pohjola-konsemin tilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.pohjola.fi tai yhtiön pääkonttorista. Käyntiosoite on Vääksyntie 4, 00510 Helsinki.

Laatimisperusta

Pohjola Pankki Oyj:n kansalliseen sääntelyyn perustuva tilinpäätös laaditaan ja esitetään luottolaitostoiminnasta annetun lain, valtiovarainministeriön luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevan asetuksen, kirjanpitolain ja Finanssivalvonnan tilinpäätös ja toimintakertomus -standardin mukaisesti. Osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö OP-Pohjola osk antaa lisäksi ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi ja tilinpäätöksen laatimiseksi.

Pohjola Pankki Oyj:n tilinpäätös on esitetty miljoonina euroina ja se on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta kaupankäynnin rahoitusvaroja ja -velkoja, alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokiteltuja rahoitusvaroja, myytävissä olevia rahoitusvaroja sekä suojauskohteita (suojatun riskin osalta) käyvän arvon suojauksessa sekä johdannaissopimuksia, jotka on arvostettu käypään arvoon.

Tilinpäätöksen laatiminen edellyttää johdolta arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa.

Ulkomaan rahan määräiset erät

Pohjola Pankki Oyj:n tilinpäätös laaditaan euroina, joka on tilinpäätöksen esittämismuuttuuta. Ulkomaan rahan määräiset liiketoimet kirjataan euromääräisiksi tapahtumapäivän kurssiin tai kirjauskuukauden keskikurssiin. Tilinpäätöspäivänä ulkomaan rahan määräiset monetaariset tase-erät muutetaan euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Ei-monetaariset tase-erät, jotka arvostetaan alkuperäiseen hankintameno, esitetään tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaan rahan määräisten liiketapahtumien ja monetaaristen tase-erien muuttamisesta euroiksi syntyvät kurssierot kirjataan valuuttakurssivoittoina tai -tappioina tuloslaskelman erään Valuuttatoiminnan nettotuotot.

Rahoitusinstrumentit

Käyvän arvon määrytyminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritetään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerausten avulla, tai jos toimivia markkinoita ei ole, omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita. Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään senhetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, niin käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja ne kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan sekä ovat yhdenmukaisia rahoitusinstrumenttien hinnoittelussa käytettävien hyväksytyjen taloudellisten menetelmien kanssa.

Arvostusmenetelminä käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattujen rahavirtojen menetelmää sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin käyvän arvon määrittämiseen luotettavasti.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen eri hierarkiatasoon sen mukaan, miten niiden käypä arvo on määritelty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille, joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan.

Epälikvideille tuotteille on tyypillistä, että hinnoittelumallilla laskettu hinta poikkeaa toteutuneesta kauppahinnasta. Toteutunut kauppahinta on kuitenkin paras osoitus tuotteen käyvästä arvosta. Toteutuneen kauppahinnan ja markkinahintoja käyttävän hinnoittelumallin avulla lasketun hinnan erotuksena saatu tulos, Day 1 profit/loss, jaksotetaan tuloslaskelmaan sopimuksen voimassaoloajalle tai sitä lyhemmälle ajalle ottaen huomioon tuotteen rakenne ja vastapuoli. Jaksottamatta oleva osuus tuloutetaan kuitenkin heti, mikäli tuotteelle on saatavilla aito markkinahinta tai markkinoille muodostuu vakiintunut hinnoittelukäytäntö. Epälikvidien rahoitusvarojen määrä taseessa on epäolennainen.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Jokaisen raportointikauden päättyessä arvioidaan, onko objektiivista näyttöä siitä, että muun kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavan rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut. Rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut, jos arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä yhden tai useamman, omaisuuserän alkuperäisen kirjaamisen jälkeen toteutuneen tapahtuman seurauksena ja tällä on luotettavasti arvioitavissa oleva vaikutus rahoitusvaroista tulevaisuudessa saataviin arvioituihin rahavirtoihin.

Arvonalentumisen objektiivisena näyttönä voidaan pitää mm:

- merkittävää heikkenemistä liikkeeseenlaskijan tuloksessa, luottoluokituksessa, taseessa, maksukäyttäytymisessä tai liiketoimintasuunnitelmissa sekä epäedullisia muutoksia liikkeeseenlaskijan taloudellisessa tai toiminnallisessa ympäristössä
- bona fide -tarjousta ostaa sama tai samanlainen sijoitus markkinoilta alle hankinta-arvontapahtumia tai olosuhteita, jotka heikentävät merkittävästi liikkeeseenlaskijan toimintamahdollisuuksia ja jatkuvuutta (going concern), esim. toiminnasta aiheutuneet negatiiviset kassavirrat, pääomien riittämättömyys, käyttö pääoman vähäisyys
- velallisen konkurssi tai muu uudelleenjärjestely tulee todennäköiseksi
- velallisen sopimusrikkomusta
- velalliselle annettua myönnytystä
- aikaisemmin kirjattua arvonalennustarahoitusinstrumentin toimivien markkinoiden häviämistä

Lisäksi oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta merkittävä tai pitkäaikainen arvonalentuminen alle sen hankintamenon on objektiivinen näyttö arvonalentumisesta.

Arvonalentumisten kirjaamista on käsitelty tarkemmin eri rahoitusinstrumenttiryhmien kohdalla.

Arvopapereiden osto- ja myyntisopimukset

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinmyyntiehdoin ostettujen arvopapereiden ostohinta merkitään taseeseen saamiseksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Ostohinnan ja takaisinmyyntihinnan erotus jaksotetaan korkotuotoksi sopimuksen voimassaoloajalle.

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinostoehdoin myytyjen arvopapereiden myyntihinta kirjataan rahoitusvelaksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Myyntihinnan ja takaisinostohinnan erotus jaksotetaan korkokuluksi sopimuksen voimassaoloajalle. Takaisinostovelvollisuuksiin myydyt ja vastaavat marginaalivakuudeksi annetut arvopaperit sisällytetään alkuperäiseen tase-erään sopimuksesta huolimatta.

Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen

Rahoitusvarat ja -velat luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin, lainoihin ja muihin saamisiin, eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin, myytävissä oleviin rahoitusvaroihin sekä muihin rahoitusvelkoihin. Luokittelu riippuu siitä, mihin tarkoitukseen kyseiset rahoitusvarat ja -velat on hankittu. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat jakaantuvat kahteen alaryhmään, jotka ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat sekä alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat ovat kaupankäynnin rahoitusvelkoja.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen ja -velkojen, eräpäivään asti pidettävien sijoitusten ja myytävissä olevien rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan taseeseen kauppapäivänä eli päivänä, jolloin sitoudutaan ostamaan tai myymään kyseinen rahoitusvaroihin tai velkoihin kuuluva erä. Lainat ja muut saamiset -ryhmään luokitellut saamistodistukset kirjataan rahoitusvaroiksi kauppapäivänä ja annetut lainat sinä päivänä, jolloin asiakas nostaa lainan.

Rahoitusvarat ja -velat nettoutetaan taseessa, jos Pohjolalla on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuittausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys- ja konkurssitapauksissa ja se aikoo toteuttaa suoritukset nettomääräisesti. Taseessa netotetaan keskusvastapuoliselvityksessä olevat OTC-korkojohdannaiset, jotka selvitetään päivittäisessä selvitysprosessissa London Clearing Housen kanssa.

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaa tai kun oikeudet on siirretty toiselle osapuolelle niin, että omistukseen liittyvät riskit ja edut on siirretty olennaisilta osin. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niiden veloitteet on täytetty ja niiden voimassaolo on lakannut.

Kaupankäynnin rahoitusvarat ja -velat

Kaikki rahoitusvarat ja -velat, joista katsotaan saatavan korkojen, hintojen ja kurssien aiheuttamaa tuottoa lyhyellä aikavälillä, tai jos kytketty johdannaista ei kyetä erottelemaan pääsopimuksesta, luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi rahoitusvaroiksi tai -veloiksi. Kaupankäyntivelat ovat veloitteita toimittaa vastapuolelle arvopapereita, jotka on myyty, mutta joita ei ole ollut omistuksessa myyntihetkellä (lyhyeksimyyynnit).

Samoin kaupankäynnin rahoitusvaroihin ja -velkoihin sisällytetään muut kuin suojauslaskennan piirissä olevat johdannaiset.

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi luokitellut rahoitusvarat ja -velat kirjataan taseeseen arvostettuina käypään arvoon, ja käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan nettotuotot.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi rahoitusvaroiksi luokitellaan rahoitusvarat, jotka alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä peruuttamattomasti määritellään sellaisiksi. Tällaiset rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon, ja käyvän arvon muutos samoin kuin myyntivoitot ja -tappiot, korkotuotot ja -kulut sekä osingot kirjataan tuloslaskelmaan.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi määritetyt rahoitusvarat ovat joukkovelkakirjalainoja, joita hallinnoidaan ja tuloksellisuutta arvioidaan konsernin riskienhallintaperiaatteiden mukaisesti käyvin arvoon mahdollisimman oikean ja ajantasaisen kuvan saamiseksi sijoitustoiminnasta. Raportointi konsernin johdolle tehdään käyvin arvoon.

Liiketoiminnan luonne on pitkän aikavälin sijoitustoimintaa, joten rahoitusvarat esitetään erillään kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvaroista.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattujen rahoitusvarojen ryhmään luokitellaan myös sellaiset yhdistetyt instrumentit, joissa kytketyn johdannaisten käypää arvoa ei pystytä määrittämään erikseen. Nämä rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon ja käyvän arvon muutos kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan nettotuotot.

Lainat ja muut saamiset

Lainoiksi ja muiksi saamisiksi luokitellut rahoitusvarat ovat muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joilla on kiinteät tai määritettävissä olevat maksuvirrat ja joita ei noteerata aktiivisilla markkinoilla.

Lainat ja muut saamiset merkitään niitä alun perin kirjanpitoon kirjattaessa hankintameno, joka on annetun vastikkeen käypä arvo, johon on lisätty välittömästi kohdistettavissa olevat transaktiomenot. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintameno, joka on menetelmällä.

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumisia kirjataan saamiskohtaisesti ja saamisryhmäkohtaisesti. Arvonalentumiset arvioidaan saamiskohtaisesti, mikäli asiakkaan vastuiden määrä on merkittävä. Muilta osin arvonalentumiset arvioidaan saamisryhmäkohtaisesti.

Arvonalentuminen kirjataan silloin, kun on saatu objektiivista näyttöä siitä, että saamista ei saada perityksi täysimääräisesti. Saamisen arvo on alentunut, jos sen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvo – vakuus huomioon otettuna – on pienempi kuin luoton ja sen maksamattomien korkojen yhteenlaskettu kirjanpitoarvo. Tulevat rahavirrat diskontataan lainan alkuperäisellä efektiivisellä korolla. Jos laina on vaihtuvakorkoinen, diskonttauskorona käytetään tarkasteluhetken sopimuksen mukaista korkoa. Tulosvaikutteisesti kirjattavan arvonalentumistappion suuruus on lainan kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Arvonalentumisen arviointiprosessi on kaksivaiheinen. Arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti yksittäin merkittävistä lainoista ja saamisista. Jos lainoja ja muita saamisista ei tarkastella saamiskohtaisesti, ne tulevat saamisryhmäkohtaisen arvonalennuslaskennan

piiriin. Ryhmäkohtaisena arvonalentumisena kirjataan syntyneet mutta ei vielä raportoidut tappiot, joita ei vielä voida kohdistaa tietyille asiakaslainalle. Ryhmäkohtainen arvonalentuminen perustuu taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävään tilastolliseen malliin. Mallissa saamiset ryhmitellään luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin rating-luokittain. Ryhmäkohtaisen arvonalentuminen lasketaan rating-luokittain odotetun tappion perusteella, jonka lisäksi laskennassa huomioidaan vakuuksien diskontatut nykyarvot sekä aikaisempi keskimääräinen tappiokehitys.

Jos luoton maksusuunnitelmaa muutetaan, muutoksen syy ja vakavuusaste luokitellaan sisäisellä asteikolla. Osa maksusuunnitelmien muutoksista tehdään asiakassuhteiden hoidon perusteella eivätkä ne johdu asiakkaan maksukyvyn heikkenemisestä. Nämä muutokset eivät vaikuta arvonalentumisen kirjaamiseen. Joissakin tapauksissa asiakkaan heikentyneestä maksukyvystä johtuen annetaan myönnytys lainaehtoihin esim. lyhennysvapaa rajoitetuksi ajaksi tai muu luoton uudelleenjärjestely, jolla pyritään turvaamaan asiakkaan maksukyky ja rajoittamaan vastuiden luottoriskiä. Tällaiset uudelleen neuvotellut luotot raportoidaan ongelmasaamisina. Maksusuunnitelman muutokset, jotka johtuvat asiakkaan heikentyneestä maksukyvystä vaikuttavat yhdessä muiden kriteerien kanssa asiakkaan luottoluokitusta heikentävästi ja siten lisäävät ryhmäkohtaisen arvonalennuksen määrää. Korkeimman vakavuusasteen maksusuunnitelman muutoksella on vaikutus myös luoton ohjautumiseen saamiskohtaisen arvonalentumistestauksen piiriin. Jos asiakas on pysynyt uudessa maksusuunnitelmassa eikä asiakkaan vastuista ole kirjattu saamiskohtaista arvonalennusta, se poistuu ongelmasaamisten ryhmästä. Maksusuunnitelmien muutosten kehitystä raportoidaan säännöllisesti johdolle asiakkaiden maksukykyä ennakoivana mittarina.

Arvonalentumiset kirjataan luottojen tase-erän vähennykseksi ja tuloslaskelmassa erään Saamisten arvonalentumiset. Arvonalentumisen jälkeen koron tulouttamista jatketaan arvonalennetulle määrälle.

Laina kirjataan pois taseesta, kun perintätoimet on suoritettu loppuun tai muutoin johdon päätöksellä. Taseesta pois kirjaamisen jälkeen saadut suoritukset kirjataan saamisten arvonalentumisten oikaisuiksi. Mikäli asiakkaan maksukyvyn palautumisesta saadaan objektiivista näyttöä, aiemmin kirjattujen arvonalentumisten määrä arvioidaan uudelleen ja maksukyvyn parantumisesta aiheutuvat muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset ovat muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joilla on kiinteät tai määriteltävissä olevat maksuvirrat ja jotka on hankittu aikomuksella pitää ne eräpäivään saakka. Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Myöhemmin ne käsitellään kirjanpidossa jaksotetun hankintamenon määräisinä efektiivisen koron menetelmällä.

Eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumista tarkastellaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin lainojen ja saamisten arvonalentumista. Saamistodistuksen arvonalentumisena kirjataan sen kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Eräpäivään asti pidettävien rahoitusvarojen ryhmästä myydään sijoituksia ennen niiden eräpäivää vain IAS 39-standardissa mainituissa poikkeustilanteissa.

Eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumisia tarkastellaan samojen periaatteiden mukaan.

Myytävikissä olevat rahoitusvarat

Myytävikissä oleviin rahoitusvaroihin luokitellaan muita kuin johdannaisvaroihin kuuluvia rahoitusvaroja, joita ei sisällytetä edellä mainittuihin rahoitusvarojen luokkiin, mutta jotka saatetaan myydä ennen eräpäivää. Myytävissä olevat rahoitusvarat koostuvat saamistodistuksista, osakkeista ja osuuksista.

Myytävikissä olevat rahoitusvarat kirjataan ostohetkellä taseeseen hankintamenoon, joka on niistä maksetun vastikkeen käypä arvo lisättynä hankintaan suoraan kohdistettavilla transaktiomenoilla. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon.

Jos käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää, toiminnalle välttämättömät osakkeet ja osuudet sekä muut noteeraamattomat osakkeet ja osuudet arvostetaan hankintamenoon. Arvonmuutokset kirjataan omaan pääomaan Käyvän arvon rahastoon, josta ne yhdessä myyntivoiton tai -tappion kanssa kirjataan tuloslaskelmaan Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuottoihin, kun omaisuuserä kirjataan pois taseesta tai sen arvon on todettu alentuneen. Korkotuotot ja osingot kirjataan tuloslaskelmaan.

Myytävikissä olevien rahoitusvarojen kohdalla objektiiviseksi näytöksi arvonalentumisesta katsotaan saamistodistusten osalta esimerkiksi liikkeeseenlaskijan luottoluokituksen huomattava negatiivinen muutos tai oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta sen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen aleneminen alle sen hankintamenon.

Jos oman pääoman ehtoisen arvopaperin markkina-arvo arvonalentumiskirjauksen jälkeen edelleen alentuu, kirjataan arvonalennus tuloslaskelmaan.

Jos myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokitellun, arvonalentuneen saamistodistuksen käypä arvo myöhemmin nousee ja nousun voidaan objektiivisesti todeta liittyvän arvonalentumistappiokirjauksen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan ja kirjataan tuloslaskelmaan. Jos arvonalentuneen oman pääoman ehtoisen instrumentin käypä arvo myöhemmin nousee, arvonnousu kirjataan omaan pääomaan.

Myytävikissä oleviin rahoitusvaroihin liittyvät korkotuotot ja osingot kirjataan tuloslaskelmaan.

Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan korkotuottoihin lainan arvioidulle

juoksuajalle efektiivisen koron menetelmällä.

Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä ja samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä

Osakkeet ja osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset omistusyhteisyrityksiin sekä samaan konserniin kuuluviin yrityksiin merkitään hankintameno, tai jos erän arvon todetaan tilinpäätöspäivänä arvonalentumisen johdosta olevan alempi kuin hankintameno, arvonalentumistappiolla vähennettyyn hankintameno.

Arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisistä varoista ja vaadittaessa maksettavista saamisista luottolaitoksilta.

Muut varat

Muut varat koostuvat maksujen välityksestä syntyneistä, vaadittaessa maksettavista saamisista, erilaisilla selvittelytileillä olevista saamisista, johdannaissopimuksiin liittyvistä marginaalilisaisista sekä kaikista muista saamisista, joiden esittämiseen ei ole muuta sopivaa tase-erää, kuten erilaisista myynti- ja vuokrasaamisista.

Muut rahoitusvelat

Muut rahoitusvelat -luokkaan sisällytetään muut kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi luokitellut rahoitusvelat. Muita rahoitusvelkoja ovat talletukset ja muut velat luottolaitoksille ja asiakkaille sekä liikkeeseen lasketut velkakirjat ja muut rahoitusvelat. Muut rahoitusvelat kirjataan taseeseen selvityspäivänä ja käsitellään kirjanpidossa alkuperäisen kirjaamisen jälkeen jaksotetun hankintamenon määräisinä.

Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan korkokuluihin lainan juoksuajalle efektiivisen koron menetelmällä.

Muut velat

Muut velat koostuvat pääosin maksujenvälitysveloista, ostovelosta ja arvopaperikauppaan liittyvistä veloista.

Johdannaissopimukset

Johdannaiset jaetaan suojaaviin ja ei-suojaaviin johdannaissopimuksiin. Sekä ei-suojaavat että suojaavat johdannaiset merkitään aina taseeseen käypään arvoon. Ei-suojaavien koronvaihtosopimuksien korkokertymä merkitään korkoihin ja niitä vastaavat siirtyvät korot siirtosaamisiin ja -velkoihin. Ei-suojaavien korko-, luotto-, valuutta- osake- ja hyödykejohdannaisten arvonmuutokset kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan nettotuotot. Positiiviset arvonmuutokset ja johdannaissopimuksista maksetut preemiomaksut kirjataan varoiksi erään Johdannaissopimukset ja negatiiviset arvonmuutokset ja johdannaissopimuksista saadut preemiomaksut kirjataan erään Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat.

Konsernin riskienhallinta on laatinut suojauslaskennassa käytettävät menetelmät ja sisäiset periaatteet, joiden mukaisesti rahoitusinstrumentti voidaan määritellä suojaavaksi.

Suojausperiaatteiden mukaisesti konsernin emoyhtiössä Pohjola Pankki Oyj:ssä voidaan suojautua korkoriskiltä, valuuttakurssiriskiltä ja hintariskiltä soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta. Rahavirran suojauksella suojaudutaan tulevien rahavirtojen vaihtelulta, käyvän arvon suojauksella suojaudutaan suojattavan kohteen käyvän arvon muutoksilta.

Pohjola Pankki Oyj:ssä tehdään johdannaissopimuksia, joilla tosiasiaassa suojaudutaan taloudellisilta riskeiltä, mutta jotka eivät täytä näitä kriteerejä.

Liikkeeseen laskettuihin strukturoituihin lainoihin liittyvät ns. kytketyt johdannaiset erotetaan pääsopimuksesta ja arvostetaan taseessa käypään arvoon. Näiden kytkettyjen johdannaisten ja niitä suojaavien johdannaisten käypien arvojen muutokset kirjataan Korkokatteeseen.

Keskusvastapuoliselvityksessä olevien OTC-korkojohdannaisten käyvät arvot selvitetään päivittäin käteis-suorituksella. Taseessa nämä selvitetty johdannaiset näkyvät nettona käteisvarojen muutoksena. Muut johdannaiset esitetään bruttoperiaatteella, jolloin positiiviset arvonmuutokset esitetään Johdannaisvaroina ja negatiiviset arvonmuutokset Johdannaisvelkoina.

Suojauslaskenta

Suojauslaskennalla todennetaan, että suojaussuhteessa olevan suojaavan instrumentin käyvän arvon muutokset kumoavat suojatun kohteen käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset kokonaan tai osittain. Suojaavien ja suojattavien instrumenttien välinen yhteys dokumentoidaan määrämuotoisesti. Dokumentaatio sisältää tiedot riskienhallinnan periaatteista, suojausstrategiasta ja menetelmistä, joilla suojauksen tehokkuus osoitetaan. Suojauksen tehokkuus osoitetaan suojauksen tehoketkellä ja suojausperiodin aikana vertailemalla suojaavan ja suojattavan instrumentin käypien arvojen tai rahavirtojen muutoksia keskenään. Suojaus katsotaan tehokkaaksi, kun suojaavan instrumentin käyvän arvon tai rahavirtojen muutos eliminoi suojauksen kohteena olevan sopimuksen tai position käyvän arvon tai rahavirtojen muutoksesta 80-125 prosenttia.

Käyvän arvon suojauslaskenta

Korkoriskin käyvän arvon suojaus kohdistuu pitkäaikaisiin, kiinteäkorkoisiiin velkoihin (omat emissiot), yksittäisiin joukkovelkakirjalaina- ja luottoportfolioihin sekä yksittäisiin luottoihin. Suojausinstrumentteina käytetään koronvaihtosopimuksia sekä koron- ja valuutanvaihtosopimuksia.

Johdannaissopimusten, jotka on dokumentoitu käypää arvoa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksena tehokkaita, käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Myös suojauksen kohteena olevat omaisuus- ja velkaerät arvostetaan suojauksen aikana suojatun riskin osalta käypään arvoon ja käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Käyvän arvon suojauslaskennassa suojaavan ja suojattavan instrumentin arvonmuutokset kirjataan Korkokatteeseen.

Rahavirran suojauslaskenta

Rahavirran suojauksella suojataan vaihtuvakorkoisten velkakirjalainojen tai muiden vaihtuvakorkoisten varojen ja velkojen korkorahavirtoja. Lisäksi rahavirran suojausta käytetään korkosidonnaisuuksittain määritellyn luottokannan tulevien korkovirtojen suojaukseen. Suojaavina instrumentteina käytetään mm. koronvaihtosopimuksia.

Johdannaissopimukset, jotka on dokumentoitu rahavirtaa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksessa tehokkaita, arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutoksesta tehokkaan suojauksen osuus kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Tehoton osuus kirjataan tulokseen. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset kirjataan tulokseen sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

Leasingkohteet

Vuokralle annettu omaisuus sekä leasingkohteiden ennakkomaksut kirjataan poistamattomaan hankintamenoon ja esitetään tase-erässä Leasingkohteet. Leasingkohteet poistetaan pääsääntöisesti annuiteettimenetelmän mukaisesti.

Leasingsopimuksin vuokralle annettujen hyödykkeiden vuokratuotot vähennettynä leasingkohteista tehdyillä suunnitelman mukaisilla poistoilla kirjataan tuloslaskelman erään Leasingtoiminnan nettotuotot. Erään luetaan lisäksi leasingkohteista kirjatut arvonalentumistappiot ja leasingomaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot, asiakkailta perityt palkkiot sekä muut leasingsopimuksista välittömästi johtuvat tuotot ja kulut. Muut leasingtoiminnasta johtuvat tuotot ja kulut luetaan tuotto- tai kuluerän luonnetta vastaavaan tuloslaskelman erään.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenoon. Poistot kirjataan kuluksi arvioidun taloudellisen pitoajan kuluessa, joka tietokoneohjelmistojen ja lisenssien osalta on 2–10 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden osalta pääsääntöisesti 5 vuotta. Hyödykkeiden taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä.

Aineettomien hyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

Aineelliset hyödykkeet

Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistö on maa-alue ja/tai rakennus tai rakennuksen osa, joka omistetaan vuokratuoton ja/tai omaisuuden arvonnousun hankkimiseksi. Sijoituskiinteistöiksi luetaan myös sellaiset kiinteistöt, joista vähäinen osuus on omistajayhtiön omassa tai sen henkilökunnan käytössä.

Sijoituskiinteistöt merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenoon. Maa-alueisiin ja kiinteistöyhteisöjen osakkeisiin ja osuuksiin voidaan tehdä arvonorotuksia, jos niiden todennäköinen luovutushinta tilinpäätöspäivänä on pysyvästi alkuperäistä suurempi. Alkuperäisen hankinnan jälkeen syntyvät menot aktivoidaan vain, jos on todennäköistä, että kiinteistöstä näin saatu taloudellinen hyöty on alun perin arvioitua suurempi.

Sijoituskiinteistöiksi luokiteltujen liike-, toimisto- ja teollisuustilojen liitetiedoissa esitetty käypä arvo määritellään pääasiassa suoraan pääomituksen perustuvalla tuottoarvomenetelmällä. Rakenteilla olevien sijoituskiinteistöjen käypä arvo voidaan esittää vain, mikäli niiden käypä arvo on luotettavasti määritettävissä. Maa-, vesi- ja metsäalueiden sekä asuntojen käypä arvo arvioidaan pääasiassa kauppahintamenetelmällä. Arvonlennusten kirjaaminen perustuu niiden pysyvyyteen ja olennaisuuteen.

Sijoituskiinteistöjen tuotot, kulut, myyntivoitot ja -tappiot, suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Sijoituskiinteistöjen nettotuotot.

Muut aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenoon. Hyödykkeet poistetaan tasapoistoin arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa Maa-alueista ja kiinteistöyhteisöjen osakkeista ei tehdä suunnitelman mukaisia poistoja.

Hyödykkeeseen liittyvät alkuperäisen hankinnan jälkeen syntyvät menot aktivoidaan hyödykkeen kirjanpitoarvoon vain, jos on todennäköistä, että hyödykkeestä kertyy alun perin arvioitua suurempaa taloudellista hyötyä.

Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat pääosin seuraavat:

Rakennukset	30-50 vuotta
Koneet ja kalusto	4-10 vuotta
Atk-laitteisto	3-5 vuotta
Autot	6 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	5-10 vuotta

Hyödykkeiden jäänösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

Hyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä. Omassa käytössä olevin kiinteistöjen tuotot ja myyntivoitot kirjataan tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut ja myyntitappiot tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut.

Työsuhde-etuudet

Eläke-etuudet

Pohjola Pankki Oyj:n työntekijöiden lakisääteinen eläketurva hoidetaan OP-Eläkekassassa ja lisäeläketurva OP-Eläkesäätiössä. Eläkesäätiö on suljettu uusilta työntekijöiltä 1.7.1991 lukien. Eläkejärjestelyistä johtuvat kulut kirjataan tuloslaskelman erään Henkilöstökulut. Eläkevastuut on kokonaisuudessaan katettu.

Osakeperusteiset työsuhde-etuudet

Pohjola Pankissa on käytössä johdon lyhyt- ja pitkäaikainen palkitsemisjärjestelmä, joiden perusteella niihin kuuluvat henkilöt voivat saada osittain Pohjola Pankki Oyj:n A-osakkeina ja osittain rahana selvitettävän palkkion ns. ansainta- ja sitouttamisjakson aikana suorittamastaan työsuorituksesta. Nämä palkitsemisohjelmat kirjataan suoritustavasta riippuen joko omana pääomana tai käteisvaroina maksettavina osakeperusteisina liiketoimina.

Omana pääomana maksettavat osakeperusteiset työsuhde-etuudet arvostetaan käypään arvoon niiden myöntämishetkellä. Kuluksi kirjattava määrä jaksotetaan henkilöstökuluihin ja oman pääoman lisäykseksi oikeuden syntymisajanjakson kuluessa. Rahana maksettavat osakeperusteiset palkkiot ja niitä vastaava velka arvostetaan käypään arvoon kunkin kauden päättyessä. Kuluksi kirjattava määrä jaksotetaan henkilöstökuluihin ja siirtovelkoihin oikeuden syntymisajanjakson kuluessa.

Toteutettavien osakkeiden arvioitu lukumäärä tarkastetaan neljännesvuosittain. Alkuperäisiin arvioihin tehtävien tarkistusten mahdolliset vaikutukset kirjataan henkilöstökuluna tuloslaskelmaan, ja vastaava oikaisu tehdään omaan pääomaan ja siirtovelkoihin.

Henkilöstörahasto

Pohjola Pankki Oyj kuuluu OP-Pohjola-ryhmän yhteiseen OP-Henkilöstörahastoon. Rahastolle maksetaan voittopalkkiota ennalta sovittujen periaatteiden mukaan riippuen tavoitteiden saavuttamisesta. Rahastoon maksettavat voittopalkkioerät kirjataan tuloslaskelman erään Palkat ja palkkiot ja vastaerä siirtovelaksi.

Pakolliset varaukset

Velvoitteen perusteella kirjataan tuloslaskelmaan ja taseeseen pakollinen varaus, mikäli velvoite perustuu aiempaan tapahtumaan ja sen toteutuminen on todennäköistä mutta toteutumisajankohta tai toteutuva määrä on epävarma. Lisäksi velvoitteen pitää perustua joko tosiasialliseen tai oikeudelliseen velvoitteeseen ulkopuolista kohtaan. Jos osasta velvoitetta on mahdollista saada korvaus joltakin kolmannelta osapuolelta, korvaus kirjataan erilliseksi omaisuuseräksi, mutta vasta siinä vaiheessa, kun korvauksen saaminen on käytännössä varmaa.

Pankkivero

Pohjola Pankkia koskee Laki väliaikaisesta pankkiverosta, jonka mukaan se maksaa vuosittain pankkiveroa 0,125 % riskipainotetuista eristä. Pankkivero jaksotetaan tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin kalenterivuoden aikana.

Pääomalainat

Pääomalaina merkitään omaksi eräkseen taseen erään Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla. Vakavaraisuuslaskelmassa pääomalainat luetaan ensisijaisiin omiin varoihin. Pääomalainalle saadaan maksaa korkoa voitonjakokelpoisten varojen puitteissa

Tilinpäätössiirrot

Taseen tilinpäätössiirtojen kertymän poistoero sisältää tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertyneen erotuksen. Vapaaehtoiset varaukset sisältää tehdyt vapaaehtoiset tilinpäätössiirrot, jotka ovat verolain sallimia tilinpäätössiirtoja. Tällainen on mm. elinkeinoverolain talletuspankeille sallima luottotappiovaraus. Lain mukaan talletuspankki saa vähentää verovuonna tehdyn luottotappiovarauksen, jonka määrä on enintään 0,6 prosenttia verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä.

Verovuonna ja aikaisemmin tehtyjen purkamattomien luottotappiovarausten yhteismäärä saa olla enintään 5 prosenttia verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä.

Tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen sekä vapaaehtoisten varausten lisäykset ja vähennykset merkitään tuloslaskelman tilinpäätössiirtoihin. Tuloslaskelmassa ja taseessa tilinpäätössiirrot sisältävät myös laskennallisen verovelan. Vapaaehtoisten varausten määrä ja niiden muutos eivät kuvaa pankin ennakoituja riskejä.

Tuloverot

Tuloslaskelman veroihin sisältyvät Pohjola Pankki Oyj:n tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verot, aikaisempien tilikausien verot ja laskennallinen verokulu tai -tuotto.

Laskennallinen verovelka lasketaan kaikista varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen ja verotuksellisten arvojen välisistä väliaikaisista eroista. Laskennallinen verosaaminen lasketaan tilinpäätökseen sisältyvistä kirjanpidon ja verotuksellisten arvojen välisistä vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista ja verotuksessa vahvistetuista tappioista. Mikäli verotettavan tulon kertyminen on todennäköistä siten, että saaminen voidaan hyödyntää, se kirjataan.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset netotetaan. Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan sen säädetyn verokannan mukaan, jonka ennakoitaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa. Mikäli laskennallinen vero aiheutuu tase-eristä, joita ei kirjata tuloslaskelmaan, ei myöskään laskennallisen veron muutosta kirjata tuloslaskelmaan vaan omaan pääomaan.

Tuloutusperiaatteet

Korollisten omaisuus- ja velkaerien korkotuotot ja -kulut kirjataan suoriteperusteisesti. Myös sellaisten saamisten korot tuloutetaan, joiden erääntyneitä maksuja on hoitamatta. Tällainen korkosaaminen sisällytetään arvonalentumistestaukseen. Saamisen hankintamenon ja sen nimellisarvon välinen ero jakotetaan korkotuottoihin ja velasta saadun määrän ja sen nimellisarvon erotus korkokuluihin.

Palkkiotuotot ja -kulut palveluista kirjataan palvelun suorittamisen yhteydessä. Sellaisista kertamaksuisista palkkioista, jotka koskevat useita vuosia ja joita mahdollisesti joudutaan palauttamaan myöhemmin, tuloutetaan vain tilikaudelle kuuluva osuus.

Osingot tuloutetaan pääsääntöisesti silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt osingonjakopäätöksen.

Tuloslaskelman erien netottaminen

Tuloslaskelmassa ilmoitetaan tuotto- ja kuluerät erikseen niitä toisistaan vähentämättä, jollei tuoton ja kulun yhdistäminen yhdeksi eräksi ole perusteltua oikean ja riittävän kuvan antamiseksi.

Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Taseen ulkopuolisina sitoumuksina käsitellään asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annettuja sitoumuksia, joita ovat mm. takaukset ja erilaiset takuusitoumukset, sekä asiakkaan hyväksi annettuja peruuttamattomia sitoumuksia, joita ovat mm. sitovat lisäluottojärjestelyt, luottolupaukset, käyttämättömät luottolimiitit sekä arvopapereiden merkintäsitoumukset.

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset merkitään taseen ulkopuolisiksi sitoumuksiksi sen määräisinä, mitä takaus kulloinkin enintään vastaa. Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset merkitään sen määräisinä, mitä niiden perusteella enintään voidaan joutua maksamaan.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Konserniin kuuluvaa valvottavaa koskevat liitetiedot

Liite 1. Korkotuotot ja -kulut

Milj. e	2013	2012
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	65	93
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	278	317
Saamistodistuksista	157	204
Johdannaissopimuksista	1 239	1 670
Kaupankäynnin eristä	1 329	1 761
Suojauslaskennasta	-90	-90
josta rahavirran suojaus	13	9
Muista	2	4
Yhteensä	1 740	2 288
josta arvonalentuneista saamisista kirjatut korkotuotot	2	2
Korkokulut		
Veloista luottolaitoksille	68	90
Veloista yleisölle ja julkisyhteisölle	27	44
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	187	263
Johdannaissopimuksista ja muista kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä veloista	1 215	1 596
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	48	70
Muista	1	1
Yhteensä	1 545	2 064

Konserni- ja osakkuusyrityksiltä saadut korkotuotot ja niille suoritettut korkokulut

Milj. e	2013		2012	
	Tytär-yrityksiltä	Osakkuus-yrityksiltä	Tytär-yrityksiltä	Osakkuus-yrityksiltä
Korkotuotot	2	0	2	0
Korkokulut	2		3	

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 2. Leasingtoiminnan nettotuotot

Milj. e	2013	2012
Vuokratuotot	285	249
Suunnitelman mukaiset poistot	-254	-217
Leasingomaisuuden arvonalentumiset		
Leasingomaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot (netto)	2	2
Palkkiotuotot	1	1
Muut tuotot	1	0
Muut kulut	-6	-8
Yhteensä	27	28

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 3. Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista

Milj. e	2013	2012
Myytavissä olevista	23	13
Samaan konserniin kuuluvista yrityksistä	158	118
Omistusyhteisyryksistä	3	2
Yhteensä	184	134

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 4. Palkkiotuotot ja -kulut

Milj. e	2013	2012
Palkkiotuotot		
Luotonannosta	45	42
Talletuksista	0	0
Maksuliikenteestä	31	17
Rahastoista		
OmaisuuDENhoidosta	11	9
Lainopillisista tehtävistä	0	0
Arvopaperinvälityksestä	21	20
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	7	7
Takauksista	16	16
Muista	2	2
Yhteensä	133	114
Palkkiokulut		
Maksetut toimitusmaksut	15	4
Arvopaperivälitys ja liikkeellelasku	8	11
Osakkeiden palkkionpalautukset	6	6
Muut	15	4
Yhteensä	43	25

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 5. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot

Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotto 2013

Milj. e	Myyntivoitot ja -tappiot	Käyvän arvon muutokset	Muut erät	Yhteensä
Saamistodistuksista	2	-2		0
Fair value optio		0		0
Osakkeista ja osuuksista	0	0		0
Muista	-4	-2		-6
Johdannaissopimuksista		-2	83	82
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä veloista	0	0		0
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	-2	-5	83	76
Valuuttatoiminnan nettotuotot				26
Tuloslaskelmaerä yhteensä				102

Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotto 2012

Milj. e	Myyntivoitot ja -tappiot	Käyvän arvon muutokset	Muut erät	Yhteensä
Saamistodistuksista	-6	1		-5
Fair value optio	-1	1		1
Osakkeista ja osuuksista	0	0		0
Muista	0	-2		-2
Johdannaissopimuksista		87	-40	48
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä veloista	0	0		0
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	-6	86	-40	41
Valuuttatoiminnan nettotuotot				23
Tuloslaskelmaerä yhteensä				64

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 6. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

Milj. e	2013	2012
Saamistodistuksista		
Myyntivoitot ja -tappiot	14	11
Käyvän arvon rahastosta tilikaudelle siirretty	1	3
Yhteensä	14	14
Osakkeista ja osuuksista		
Myyntivoitot ja -tappiot	0	0
Arvon alentumistappiot	0	0
Käyvän arvon rahastosta tilikaudelle siirretty	1	1
Yhteensä	1	0
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot yhteensä	15	15

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 7. Suojauslaskennan nettotulos

Milj. e	2013	2012
Suojausinstrumenttien nettotulos	-14	-14
Suojauskohteiden nettotulos	13	18
Yhteensä	-1	4

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 8. Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

Milj. e	2013	2012
Vuokra- ja osinkotuotot	1	1
Muut tuotot	0	0
Myyntivoitot		0
Vuokrakulut	-1	0
Suunnitelman mukaiset poistot		
Myyntitappiot		
Arvon alentumiset ja niiden peruutukset		
Muut kulut	0	0
Yhteensä	0	0

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 9. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. e	2013	2012
Vuokratuotot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	0	0
Myyntivoitot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	0	0
Keskuspankkipalvelutuotot	8	8
Muista	13	16
Yhteensä	21	25

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 10. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Milj. e	2013	2012
Suunnitelman mukaiset poistot	11	8
Arvonalentumiset	0	0
Yhteensä	11	8

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 11. Liiketoiminnan muut kulut

Milj. e	2013	2012
Vuokrakuluista	6	7
Kulut omassa käytössä olevista kiinteistöistä	0	0
Pankkivero	19	
Fuusiotappio	1	
Muista	14	13
Yhteensä	40	21

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 12. Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista

31.12.2013, Milj. e	Saamiskohtaiset arvon alentumis- tappiot brutto	Ryhmäkohtaiset arvon alentumis- tappiot brutto	Vähennykset	Tulos- laskelmaan kirjattu
Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista				
Saamisista luottolaitoksilta				
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	80	2	-45	38
Takauksista ja muista taseen ulkopuolisista eristä				
Muista				
Yhteensä	80	2	-45	38
Muiden rahoitusvarojen arvon alentumistappiot				
Eräpäivään asti pidettävistä				
Konserniosakkeista ja -osuuksista				
Omistusyhteysosakkeista ja -osuuksista				
Yhteensä				
Arvon alentumistappiot yhteensä	80	2	-45	38
31.12.2012, Milj. e	Saamiskohtaiset arvon alentumis- tappiot brutto	Ryhmäkohtaiset arvon alentumis- tappiot brutto	Vähennykset	Tulos- laskelmaan kirjattu
Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista				
Saamisista luottolaitoksilta				
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	96	1	-39	58
Takauksista ja muista taseen ulkopuolisista eristä				
Muista				
Yhteensä	96	1	-39	58
Muiden rahoitusvarojen arvon alentumistappiot				
Eräpäivään asti pidettävistä				
Konserniosakkeista ja -osuuksista				
Omistusyhteysosakkeista ja -osuuksista				
Yhteensä				
Arvon alentumistappiot yhteensä	96	1	-39	58

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 13. Tuloverot

Milj. e	2013	2012
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	52	23
Tuloverot yhteensä	52	23

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 14. Tuotot, liikevoitto sekä varat ja velat liiketoiminta-alueittain

31.12.2013, Milj. e	Yrityspankki	Markets	Keskuspankki ja varainhallinta	Baltia	Muu	Yhteensä
Tuotot*	289	139	71	7	172	677
Liikevoitto	154	63	51	-4	153	417
Varat	14 599	4 457	19 584	590	1 444	40 675
Velat	7 087	4 383	25 852	338	131	37 790
Henkilömäärä, lkm	352	182	33	60	5	631

31.12.2012, Milj. e	Yrityspankki	Markets	Keskuspankki ja varainhallinta	Baltia	Muu	Yhteensä
Tuotot*	258	135	79	4	131	606
Liikevoitto	132	69	63	-4	100	360
Varat	14 043	4 971	20 647	433	1 509	41 602
Velat	6 546	6 628	25 392	229	144	38 940
Henkilömäärä, lkm	430	207	48	47	74	806

* Tuotot sisältävät seuraavat tuloslaskelman erät: korkokate, tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista, palkkiotuotot, arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot, myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot, suojauslaskennan nettotuotot, sijoituskiinteistöjen nettotuotot ja liiketoiminnan muut tuotot yhteenlaskettuina.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 15. Saamiset luottolaitoksilta

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Vaadittaessa maksettavat		
Talletukset	333	457
Muut	287	65
Yhteensä	620	522
Muut kuin vaadittaessa maksettavat		
Talletukset	1	1
OP-Pohjola-ryhmän yhteisöiltä	6 855	4 958
Muut	2 201	3 005
Yhteensä	9 056	7 964
Saamiset luottolaitoksilta yhteensä	9 676	8 486
josta huonommalla etuoikeudella olevat saamiset	42	42

Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole muita kuin vaadittaessa maksettavia saamisia keskuspankeilta.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 16. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sektoreittain		
Yritykset ja asuntoyhteisöt	10 876	10 357
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	23	82
Julkisyhteisöt	168	203
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	212	212
Kotitaloudet	1 099	973
Ulkomaat	1 036	1 003
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	-17	-14
Yhteensä	13 398	12 817
josta huonommalla etuoikeudella olevat saamiset	35	55
Tase-erään sisältyy luottoja 6,3 miljoonaa euroa, joille ei tulouteta korkoa (6,5).		
Luottojen arvonalentumiset		
Arvonalentumiset tilikauden alussa	244	219
+ Tilikaudella kirjatut saamiskohtaiset arvonalentumiset	53	61
+/- Tilikaudella kirjatut ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	2	1
- Tilikaudella peruutetut saamiskohtaiset arvonalentumiset	-22	-6
- Tilikaudella kirjatut tot.arvonalentumistappiot, joista on aikaisemmin tehty saamiskohtainen arvonalentuminen	-19	-31
Valuuttakurssiero luottojen arvonalentumisista	0	0
Arvonalentumiset tilikauden lopussa	258	244

Saamisista on kirjattu lopullisia luottotappioita 27 miljoonaa euroa (34).

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 17. Rahoitusleasingsopimuksin vuokralle annettu omaisuus

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Ennakkomaksut	37	95
Koneet ja kalusto	811	725
Kiinteä omaisuus ja rakennukset	245	206
Muu omaisuus	59	42
Yhteensä	1 153	1 068

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 18. Saamistodistukset

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset ja muut saamistodistukset 31.12.2013

Milj. e	Keskus- pankki rahoitukseen oikeuttavat	Muut saamis- todistukset	Yhteensä	Josta huonommalla etu- oikeudella
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	234	306	540	11
Myytavissä olevat	6 725	375	7 100	
Eräpäivään asti pidettävät	187	15	202	
Muussa salkussa pidettävät	222		222	
Yhteensä	7 368	695	8 064	11

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset ja muut saamistodistukset 31.12.2012

Milj. e	Keskus- pankki rahoitukseen oikeuttavat	Muut saamis- todistukset	Yhteensä	Josta huonommalla etu- oikeudella
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	127	281	408	1
Myytavissä olevat	4 656	300	4 956	
Eräpäivään asti pidettävät	315	14	330	
Muussa salkussa pidettävät	328		328	
Yhteensä	5 426	596	6 022	1

Julkisesti noteeratut ja muut saamistodistukset 31.12.2013

Milj. e	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	493	47	540
Myytavissä olevat	7 047	53	7 100
Eräpäivään asti pidettävät	202		202
Muussa salkussa pidettävät		222	222
Yhteensä	7 743	321	8 064

Julkisesti noteeratut ja muut saamistodistukset 31.12.2012

Milj. e	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	356	52	408
Myytavissä olevat	4 903	53	4 956
Eräpäivään asti pidettävät	330		330
Muussa salkussa pidettävät		328	328
Yhteensä	5 589	433	6 022

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat -ryhmä sisältää alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokiteltuja rahoitusvaroja yhteensä 9,4 (12,9) miljoonaa euroa, jotka kokonaisuudessaan ovat julkisesti noteerattuja.

Saamistodistukset vaadetyypeittäin, Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat		
Valtion velkasitoumukset		
Kuntatodistukset	4	6
Yritystodistukset		
Sijoitustodistukset		
Vaihtovelkakirjalainat	7	5
Muut joukkovelkakirjalainat	529	397
Yhteensä	540	408
Myytavissä olevat		
Vaihtovelkakirjalainat	1	1
Muut joukkovelkakirjalainat	7 099	4 955
Yhteensä	7 100	4 956
Eräpäivään asti pidettävät		
Muut joukkovelkakirjalainat	202	330
Yhteensä	202	330
Muussa salkussa pidettävät		
Muut joukkovelkakirjalainat	222	328
Yhteensä	222	328

31.12.2013 Pohjola Pankki Oyj:n kaikille saamistodistuksille on kerrytetty kirjanpidossa korkoa.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 19. Uudelleen luokitellut saamistodistukset

Seuraavassa taulukossa uudelleen luokitellut saamistodistukset on esitetty kirjanpitoarvoina ja käypinä arvoina.

31.12.2013, Milj. e	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Efektiiivinen korkotaso	Luottoriskistä johtuvat arvonalentumiset
Lainat ja saamiset	285	292	5,3	
Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	99	89	4,2	
Myytavissä olevat rahoitusvarat	42	42	4,2	
Yhteensä	426	423		

31.12.2012, Milj. e	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Efektiiivinen korkotaso	Luottoriskistä johtuvat arvonalentumiset
Lainat ja saamiset	394	380	5,3	7
Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset	226	207	4,2	
Myytavissä olevat rahoitusvarat*	38	38	4,3	
Yhteensä	659	626		7

Arvonmuutokset, mikäli uudelleen luokittelua ei olisi tehty ja saamistodistukset olisi arvostettu käypiin arvoihin:

Milj. e	1–12/2013		1–12/2012	
	Tuloslaskelma	Käyvän arvon rahasto	Tuloslaskelma	Käyvän arvon rahasto
Pankkitoiminta	-1		1	
Konsernitoiminnot	29	-3	21	10
Yhteensä	28	-3	22	10

Lainat ja saamiset sekä eräpäivään asti pidettävät sijoitukset on uudelleenluokiteltu vuonna 2008. Myytävissä olevat rahoitusvarat on uudelleenluokiteltu vuonna 2012.

* Kolmannella vuosineljänneksellä 2012 eräpäivään asti pidettävistä sijoituksista myytiin kirjanpitoarvoltaan 36 miljoonaa euroa irlantilaisia rmbs-lainoja paikallisessa lainsäädännössä todennäköisesti tapahtuvan muutoksen johdosta. Tässä yhteydessä uudelleenluokiteltiin eräpäivään asti pidettävistä sijoituksista myytävissä oleviin rahoitusvaroihin 38 miljoonaa euroa irlantilaisia rmbs-lainoja.

Uudelleen luokitelluista saamistodistuksista kertyneet korot olivat tammi–joulukuussa yhteensä 9 miljoonaa euroa (19). Nimellisarvon ja hankinta-arvon välisenä hintaerona tulokseen jaksotettiin yhteensä 3 miljoonaa euroa (7). Saamistodistuksista

kirjattiin myyntitappiota 2 miljoonaa euroa (17) ja arvonalentumisia 0 miljoonaa euroa (3). Korkoriski oli suojattu johdannaisilla, joihin sovellettiin suojauslaskentaa 1.10.2008 alkaen. Suojaavista johdannaisista kirjattiin positiivista markkina-arvon muutosta 6,0 miljoonaa euroa. Vertailukaudella kirjattiin negatiivista markkina-arvonmuutosta 3,0 miljoonaa euroa.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 20. Osakkeet ja osuudet

31.12.2013, Milj. e	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet			
Myytavissä olevat	1	109	110
Tytäryritysosakkeet		1 249	1 249
Yhteensä	1	1 358	1 360

31.12.2012, Milj. e	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet			
Myytavissä olevat	4	124	127
Tytäryritysosakkeet		1 252	1 252
Yhteensä	4	1 376	1 380

Muista kuin julkisesti noteeratuista osakkeista ja osuuksista on arvostettu käypään arvoon 19,0 (36,7) miljoonaa euroa ja loput hankintameno.

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Osakkeet ja osuudet sektoreittain		
Yritykset ja asuntoyhteisöt	20	24
Rahoitus ja vakuutuslaitokset	1 293	1 311
Ulkomaiset yhteisöt	50	45
Yhteensä	1 363	1 380

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 21. Johdannaissopimukset

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 2013

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käypä arvo	
	Alle 1v	1–5v	>5 v		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	2 248	11 378	5 060	18 686	335	242
Koronvaihtosopimukset	2 248	11 378	5 060	18 686	335	242
Valuuttajohdannaiset	1 628	803	137	2 567	46	83
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 628	803	137	2 567	46	83

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 2013

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käypä arvo	
	Alle 1v	1–5v	>5 v		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	200	800		1 000	21	1
Koronvaihtosopimukset	200	800		1 000	21	1

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset 2013

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käypä arvo	
	Alle 1v	1–5v	>5 v		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	41 842	104 754	38 194	184 790	2 657	2 600
Futuuri- ja termiinisopimukset	3 680	6 624		10 304	3	3
Optiosopimukset	18 669	28 742	7 979	55 390	412	295
Ostetut	8 828	14 312	3 786	26 926	411	5
Asetetut	9 842	14 430	4 192	28 464	1	289
Koronvaihtosopimukset	19 446	69 110	30 082	118 638	2 231	2 291
Muut swap-sopimukset	46	278	134	458	10	12
Valuuttajohdannaiset	14 684	1 719	1 387	17 791	296	329
Termiinisopimukset	13 686	338	84	14 108	132	144
Optiosopimukset	654	28	0	682	4	8
Ostetut	345	19		365	4	
Asetetut	309	8		318	0	8
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	344	1 353	1 303	3 001	160	177
Osakejohdannaiset	194	582	0	776	77	0
Termiinisopimukset						
Optiosopimukset	194	582	0	776	77	0
Ostetut	194	582		776	77	

Asetetut						
Muut johdannaiset	348	473	54	874	67	53
Termiinisopimukset	109	118	6	233	9	34
Optiosopimukset	53	11	0	64	0	0
Ostetut	27	11		38	0	
Asetetut	27			27		0
Muut swap-sopimukset	181	245	32	459	46	18
Luottojohdannaiset	4	99	15	118	13	0

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä. Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä. Markkina-arvosta kertyneiden korkojen osuus esitetään siirtosaamisissa ja -veloissa.

Sopimusten luottovasta-arvot 2013

Milj. e	Suojaamistarkoituksessa tehdyt		Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät
	Käyvän arvon suojaus	Rahavirran suojaus	
Korkojohdannaiset	453	25	3 668
Futuuri ja termiinisopimukset			0
Optiosopimukset			595
Ostetut			560
Asetetut			35
Koronvaihtosopimukset	453	25	3 025
Muut swap-sopimukset			49
Valuuttajohdannaiset	113		630
Termiinisopimukset			292
Optiosopimukset			9
Ostetut			9
Asetetut			0
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	113		329
Osakejohdannaiset			135
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset			135
Ostetut			135
Asetetut			
Muut johdannaiset			115
Termiinisopimukset			1
Optiosopimukset			4
Ostetut			4
Asetetut			
Muut swap-sopimukset			96
Luottojohdannaiset			13

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 2012

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käypä arvo	
	Alle 1v	1–5v	>5 v		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	494	8 240	3 053	11 787	429	405
Koronvaihtosopimukset	494	8 240	3 053	11 787	429	405
Valuuttajohdannaiset	1 122	808	153	2 083	85	22
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 122	808	153	2 083	85	22

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaisopimukset - rahavirran suojaus 2012

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käypä arvo	
	Alle 1v	1–5v	>5 v		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	200	800		1 000	35	
Koronvaihtosopimukset	200	800		1 000	35	

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaisopimukset 2012

Milj. e	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käypä arvo	
	Alle 1v	1–5v	>5 v		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	45 829	83 618	36 599	166 046	3 836	3 779
Futuuri- ja termiinisopimukset	1 375	2 958	142	4 474	0	3
Optiosopimukset	29 334	18 086	5 932	53 352	565	424
Ostetut	15 087	9 989	2 843	27 919	564	7
Asetetut	14 246	8 097	3 089	25 432	0	417
Koronvaihtosopimukset	15 028	62 342	30 475	107 845	3 267	3 339
Muut swap-sopimukset	93	232	51	375	4	12
Valuuttajohdannaiset	18 725	1 939	363	21 027	209	318
Termiinisopimukset	18 252	539	65	18 856	129	226
Optiosopimukset	473			473	3	3
Ostetut	231			231	3	
Asetetut	241			241		3
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset		1 400	298	1 698	77	89
Osakejohdannaiset	261	819	6	1 085	50	0
Termiinisopimukset	0			0		0
Optiosopimukset	261	819	6	1 085	50	0
Ostetut	261	819	6	1 085	50	0
Asetetut						
Muut johdannaiset	318	442	28	787	43	27
Termiinisopimukset	83	132	5	220	7	18
Optiosopimukset	70	30		100	6	1
Ostetut	40	21		61	6	
Asetetut	30	10		39		1
Muut swap-sopimukset	42	191	23	256	20	7
Luottojohdannaiset	122	89		211	10	2

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä. Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä. Markkina-arvosta kertyneiden korkojen osuus esitetään siirtosaamisissa ja -veloissa.

Sopimusten luottovasta-arvot 2012

Milj. e	Suojaamistarkoituksessa tehdyt		Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät
	Käyvän arvon suojaus	Rahavirran suojaus	
Korkojohdannaiset	516	39	4 723
Futuuri ja termiinisopimukset			0
Optiosopimukset			654
Ostetut			654
Asetetut			
Koronvaihtosopimukset	516	39	4 036
Muut swap-sopimukset			33
Valuuttajohdannaiset	148		518
Termiinisopimukset			343
Optiosopimukset			5
Ostetut			5
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	148		169
Osakejohdannaiset			132
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset			132
Ostetut			132
Asetetut			
Muut johdannaiset			74
Termiinisopimukset			1
Optiosopimukset			13
Ostetut			13
Asetetut			
Muut swap-sopimukset			49
Luottojohdannaiset			11

Pohjola Pankki Oyj:n johdannaisliiketoiminnassa on siirrytty johdannaisten nettoutukseen vuoden 2011 aikana. Tässä liitetiedossa johdannaissopimukset on kuitenkin esitetty bruttomääräisinä. Nettoutus pienentäisi Pohjola Pankki Oyj:n johdannaisten luottovasta-arvoa 3 381 miljoonaa euroa (4 359).

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 22. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet ja muutokset tilikauden aikana

Aineettomat hyödykkeet

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Liikearvo	2	4
ATK-menot	39	13
Muut pitkävaikutteiset menot	9	26
Yhteensä	49	43

Aineelliset hyödykkeet

31.12.2013, Milj. e	Omassa käytössä olevat	Sijoituskiinteistöt	
		Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Kiinteistöomistukset			
Maa- ja vesialueet	0	0	0
Rakennukset	0		
Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	3	10	33
Yhteensä	3	10	33

Muut aineelliset hyödykkeet

3

31.12.2012, Milj. e	Sijoituskiinteistöt		
	Omassa käytössä olevat	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Kiinteistöomistukset			
Maa- ja vesialueet	0	0	0
Rakennukset	1		
Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	3	10	31
Yhteensä	3	10	31

Muut aineelliset hyödykkeet

3

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset tilikauden aikana

Milj. e	Liikearvo	Muut aineettomat hyödykkeet	Sijoitus- kiinteistöt	Omassa käytössä olevat kiinteistöt	Muut aineelliset hyödykkeet
Hankintameno 1.1.2013	12	96	14	4	50
+ lisäykset tilikautena		16		0	0
- vähennykset tilikautena		-2		0	0
+/- siirrot erien välillä					
- tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	-2	-8		0	0
-/+ tilikauden arvonalennukset ja niiden peruutukset				0	
+ vähennyksiin ja siirtoihin kohdistuvat kertyneet poistot ja arvonalennukset tilikauden alussa		2			0
- kertyneet poistot tilikauden alussa	-8	-56	0	-1	-47
- kertyneet arvonalennukset tilikauden alussa			-3	0	
Kirjanpitoarvo 31.12.2013	2	48	10	3	3

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 23. Muut varat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Arvopapereiden myyntisaamiset	70	47
Maksujenvälityssaamiset	35	18
Johdannaissopimukset	125	56
Johdannaissopimuksiin liittyvät marginaalisaamiset	54	39
Myyntisaamiset	92	5
Päästöoikeudet	18	28
Muut varat	453	696
Yhteensä	847	889

Muut varat erä "muut" sisältää CSA-vakuussaatavia 408 miljoonaa euroa (606).

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 24. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Korot		
Korkosaamiset	714	734
Maksetut korkoennakot	6	4
Yhteensä	720	738
Muut		
Muut maksetut ennakkomaksut	1	2
Muut siirtosaamiset	1	2
Yhteensä	2	4
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot yhteensä	722	742

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 25. Laskennalliset verosaamiset ja -velat

31.12.2013, Milj. e	Laskennalliset verosaamiset	Laskennalliset verovelat	Netto
Jaksotuseroista	41	24	17
Muista väliaikaisista eroista	0	9	-9
Yhteensä	41	33	8

31.12.2012, Milj. e	Laskennalliset verosaamiset	Laskennalliset verovelat	Netto
Jaksotuseroista	31	0	31
Muista väliaikaisista eroista	5	16	-11
Yhteensä	36	16	20

Laskennallisiin verosaamisiin sisältyy verotuksessa vahvistetuista tappioista kirjattua laskennallista verosaamista yhteensä 0 euroa (-).

Muista väliaikaisista eroista johtuvat laskennalliset verosaamiset ja -velat ovat pääoman käyvän arvon rahastoon kirjatusta myytävissä olevien rahoitusvarojen arvostustuloksista sekä rahavirtaa suojaavien johdannaisten arvostustuloksista kirjattuja laskennallisia verosaamisia ja -velkoja.

Arvonkorotukset 31.12.2013

Taseeseen ei sisälly arvonkorotuksia (-).

Tilinpäätössiirtojen kertymä

31.12.2013, Milj. e	Tasearvo	Laskennalliset verovelat	Netto
Poistoero	138	28	110
Vapaaehtoiset varaukset	891	178	713
Yhteensä	1 029	206	823

31.12.2012, Milj. e	Tasearvo	Laskennalliset verovelat	Netto
Poistoero	126	31	95
Vapaaehtoiset varaukset	816	200	616
Yhteensä	943	231	712

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on merkitty taseeseen laskennallisella verolla vähentämättömään määrään.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 26. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. e	Kirjan- pitoarvo 31.12.2013	Nimellis- arvo 31.12.2013	Kirjan- pitoarvo 31.12.2012	Nimellis- arvo 31.12.2012
Sijoitustodistukset	1 775	1 776	1 525	1 526
Joukkovelkakirjalainat	9 486	9 430	8 465	8 380
Muut	4 994	4 997	3 979	3 982
Yhteensä	16 255	16 203	13 969	13 889

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 27. Muut velat

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Maksujenvälitysvelat	869	1 039
Arvopapereiden ostovelat	15	49
Johdannaissopimuksiin liittyvät marginaalivelat	0	0
Muut	567	604
Yhteensä	1 452	1 691

Muut velat erä "muut" sisältää osake- ja johdannaisvelkoja 183 miljoonaa euroa (10) ja CSA-vakuusvelkoja 359 miljoonaa euroa (568).

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 28. Pakolliset varaukset

Milj. e	Uudelleenjärjestely	Yhteensä
1.1.2013	2	2
Varausten vähennykset	2	2
31.12.2013	0	0

Milj. e	Uudelleenjärjestely	Yhteensä
1.1.2012		
Varausten lisäykset	2	2
31.12.2012	2	2

Uudelleenjärjestelyvaraus aiheutuu henkilöstövähennyksistä syntyvistä kuluista. Varaus on realisoitunut pääosin vuoden 2013 aikana.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 29. Siirtovelat ja saadut ennakot

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Korot		
Korkovelat	717	757
Saadut korkoennakot	0	0
Yhteensä	717	757
Muut		
Muut saadut ennakkomaksut	1	0
Vuosilomapalkkavelat	8	10
Verovelat	10	1
Muut siirtovelat	26	29
Yhteensä	45	40
Siirtovelat ja saadut ennakot yhteensä	762	797

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 30. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Milj. e	Kirjanpito- arvo	Nimellis- arvo
Pääomalainat	253	269
Muut		
Ikuiset lainat (perpetuaalit)		
Debentuurit	681	681
Yhteensä	934	951

Perpetuaalit ja debentuurit

1. Debentuurilaina 100 miljoonaa CHF (eurovasta-arvo 81 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.7.2021. Lainan korko on kiinteä 3,375 % p.a.
2. Debentuurilaina 100 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.9.2021. Lainan korko on kiinteä 5,25 % p.a.
3. Debentuurilaina 500 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 28.2.2022. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennenaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 5,75% p.a.

Lainat 1–3 on laskettu liikkeeseen kansainvälisillä pääomamarkkinoilla.

Kotimaassa liikkeeseen laskettuja, kiinteäkorkoisia debentuurilainoja oli 31.12.2013 yhteensä 0,0 miljoonaa euroa (0,7).

Pääomalainat

Ensisijaisiin omiin varoihin rinnastettavat pääomalainat

- 1) Pääomalaina 10 miljardia Japanin jeniä (eurovasta-arvo 69,0 miljoonaa)

Laina on perpetuaalilaina eli eräpäivätön laina. Lainan korko on kiinteä 4,23 % 18.6.2034 saakka, ja sen jälkeen vaihtuva 6 kuukauden Yen-Libor + 1,58 % (Step up). Lainan korko maksetaan vuosittain 18.6. ja 18.12. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää ensimmäisen kerran vuonna 2014. Laina voidaan maksaa vuoden 2014 jälkeen takaisin koron eräpäivänä vuosittain 18.6. tai 18.12. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

- 2) Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Laina on perpetuaalilaina ilman korkoporrastuksia, mutta jossa on 8 prosentin korkokatto. Laina laskettiin liikkeeseen 31.3.2005 ja sen korko oli ensimmäisenä vuonna 6,5 % ja ensimmäisen vuoden jälkeen CMS 10 vuotta + 0,1 %. Lainan korko maksetaan vuosittain 11.4. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla vuosittain koron eräpäivänä alkaen 11.4.2010. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

3) Pääomalaina 60 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 0,65 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla ensimmäisen kerran 30.11.2015 ja sen jälkeen koron eräpäivinä. Vuoden 2015 jälkeen lainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor +1,65 % (Step up). Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

4) Pääomalaina 40 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 1,25 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla koron eräpäivinä 30.10.2010 alkaen. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

5) Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Pääomalaina 50 miljoonaa euroa, joka on ikuinen laina. Laina laskettiin liikkeeseen 17.6.2008 ja sen korko on vaihtuva 3 kuukauden euribor + 3,05 %. Koron maksut tapahtuvat neljännesvuosittain 17.3., 17.6., 17.9. ja 17.12. Mikäli joltain korkojaksolta korkoa ei voida maksaa, koronmaksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla ensimmäisen kerran 17.6.2013 ja sen jälkeen koron eräpäivänä. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

Näistä lainoista hybridejä ovat lainat 1 ja 3.

Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole lainasopimusten ehtoja koskevia rikkomuksia pääoman, koron eikä muiden ehtojen osalta. Tilinpäätöksessä lainojen hintaerona on kirjattu 0 miljoonaa euroa (2).

Lainojen korko- ja valuuttakurssiriski on suojattu johdannaisilla. Tilinpäätöksessä suojauksesta on kirjattu arvomuutosta 13,2 miljoonaa euroa (16,3).

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 31. Oma pääoma

Milj. e	Oma pääoma 1.1.2013	Lisäykset	Vähennykset	Siirrot erien välillä	Oma pääoma 31.12.2013
Oma pääoma yhteensä	1 720				1 855
Osakepääoma	428				428
Ylikurssirahasto	524				524
Muut sidotut rahastot	197				200
Vararahasto	164				164
Käyvän arvon rahasto	34	13	11		36
Käypään arvoon arvostamisesta	11	13			24
Rahavirran suojauksesta	23		11		12
Vapaat rahastot	331				331
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	308				308
Muut rahastot	23				23
Edellisten tilikausien voitto tai tappio	239		146		93
Tilikauden voitto tai tappio		279			279

Käyvän arvon rahaston muutokset

Milj. e	Tilikauden alussa, 1.1.2013	Lisäykset	Vähennykset	Tuloslaskelmaan siirretty	Tilikauden päättyessä, 31.12.2013
Saamistodistukset	-15	29	6	-1	8
Laskennalliset verot	5		7		-2
Osakkeet ja osuudet	26	4	13	-1	16
Laskennalliset verot	-8	4			-4
Muut	23	4	15		12
Rahavirran suojaus	31		15		15
Laskennalliset verot	-7	4			-3
Yhteensä	34	38	34	-1	36

Milj. e	Oma pääoma 1.1.2012	Lisäykset	Vähennykset	Siirrot erien välillä	Oma pääoma 31.12.2012
Oma pääoma yhteensä	1 483				1 720
Osakepääoma	428				428
Ylikurssirahasto	524				524
Muut sidotut rahastot	26				197
Vararahasto	164				164
Käyvän arvon rahasto	-137	171			34
Käypään arvoon arvostamisesta	-147	158			11
Rahavirran suojauksesta	10	13			23
Vapaat rahastot	331				331
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	308				308
Muut rahastot	23				23
Edellisten tilikausien voitto tai tappio	174	0	125	-4	45
Tilikauden voitto tai tappio		195			195

Käyvän arvon rahaston muutokset

Milj. e	Tilikauden alussa, 1.1.2012	Lisäykset	Vähennykset	Tuloslaskelmaan päättyessä, siirretty	Tilikauden päättyessä, 31.12.2012
Saamistodistukset	-149	178	40	-3	-15
Laskennalliset verot	48		44		5
Osakkeet ja osuudet	2	31	7	-1	26
Laskennalliset verot	-1		8		-8
Muut	10	17	4		23
Rahavirran suojaus	13	17			31
Laskennalliset verot	-3		4		-7
Yhteensä	-137	227	51	-4	34

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 32. Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä jakokelvottomat vapaan oman pääoman erät

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Oma pääoma		
Sidottu oma pääoma	1 152	1 149
Vapaa oma pääoma	704	571
Oma pääoma yhteensä	1 855	1 720
Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Voitonjakokelpoiset varat		
Vapaa oma pääoma	372	239
Käyvän arvon rahasto		
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	372	239

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 33a. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan

31.12.2013, Milj. e	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 vuotta	5–10 vuotta	yli 10 vuotta
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	170	392	3 672	3 110	25
Saamiset luottolaitoksilta	5 380	664	3 109	499	24
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	2 403	1 498	6 932	1 260	1 304
Saamistodistukset	45	58	447	142	2
Varat yhteensä	7 999	2 613	14 160	5 011	1 355
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	2 148	537	1 692	406	6
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	9 215	372	209	258	289
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	5 742	3 933	6 110	420	50
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	40	119	94	681	
Velat yhteensä	17 145	4 962	8 104	1 765	345

31.12.2012, Milj. e	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 vuotta	5–10 vuotta	yli 10 vuotta
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	225	360	3 044	1 765	33
Saamiset luottolaitoksilta	5 794	698	1 313	658	23
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	2 189	1 616	6 319	1 393	1 299
Saamistodistukset	32	21	405	137	
Varat yhteensä	8 240	2 695	11 081	3 954	1 355
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	2 752	455	1 988	646	0
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	8 913	1 332	111	446	39
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	5 100	2 577	5 901	334	50
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	171	200	132	683	40
Velat yhteensä	16 935	4 564	8 132	2 108	129

Muut kuin määräaikaistalletukset sisältyvät maturiteettiluokkaan "alle 3 kk".

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 33b. Taseen luokittelu

31.12.2013, Milj. e	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulos-vaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	2 046					2 046
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	9 898					9 898
Johdannaissopimukset			3 059		273	3 332
Saamiset asiakkailta	13 860					13 860
Saamistodistukset**		202	540	7 100		7 842
Osakkeet ja osuudet				1 331		1 331
Muut saamiset	2 230		135			2 365
Varat yhteensä	28 034	202	3 734	8 431	273	40 675

31.12.2013, Milj. e	Käypään arvoon tulos-vaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		4 789		4 789
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)	4			4
Johdannaissopimukset	3 018		234	3 252
Velat asiakkaille		10 343		10 343
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		16 255		16 255
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		934		934
Muut velat		3 243		3 243
Velat yhteensä	3 022	35 564	234	38 820

31.12.2012, Milj. e	Lainat ja saamiset	Eräpäivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulos-vaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito-arvo yhteensä
Käteiset varat ja keskuspankkitalletukset	5 643					5 643
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	8 814					8 814
Johdannaissopimukset			4 097		379	4 476
Saamiset asiakkailta	13 244					13 244
Saamistodistukset**		330	408	4 956		5 694
Osakkeet ja osuudet			0	1 352		1 352
Muut saamiset	2 370		10			2 380
Varat yhteensä	30 070	330	4 516	6 308	379	41 602

Käypään arvoon

31.12.2012, Milj. e	tulos- vaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito- arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		5 840		5 840
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)	3			3
Johdannaissopimukset	4 177		396	4 574
Velat asiakkaille		10 841		10 841
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		13 969		13 969
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 225		1 225
Muut velat		3 431		3 431
Velat yhteensä	4 180	35 306	396	39 883

* Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat erät sisältävät kaupankäynnin rahoitusvarat, alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja sijoituskiinteistöt.

** 31.12.2013 saamistodistuksiin sisältyi käyvän arvon option (Fair Value Option) mukaisesti kirjattuja saamistodistuksia yhteensä 9 miljoonaa euroa (9).

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintameno. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo joulukuun lopussa oli 147 miljoonaa euroa (243) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintameno. Näiden käyvät arvot ovat kirjanpitoarvoja pienemmät, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 33c. Käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit 31.12.2013, Milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Varat				
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	152	388		540
Johdannaissopimukset	10	3 110	212	3 332
Myytavissä olevat	5 632	2 787	12	8 431
Varat yhteensä	5 794	6 285	224	12 303

Velat				
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		4		4
Johdannaissopimukset	35	3 086	131	3 252
Velat yhteensä	35	3 090	131	3 256

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit 31.12.2012, Milj. e	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Varat				
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	125	268	16	408
Johdannaissopimukset	7	4 278	190	4 476
Myytavissä olevat	4 060	2 235	14	6 308
Varat yhteensä	4 192	6 781	219	11 192

Velat				
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		3		3
Johdannaissopimukset	21	4 394	159	4 574
Velat yhteensä	21	4 397	159	4 577

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat suurimmissa pörseissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten velkapapereista, vähintään luottoluokituksen A- omaavien valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta; tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu Pohjola Pankki Oyj:n OTC-johdannaiset, valtion velkasitoumukset, yritysten ja rahoituslaitosten velkapaperit, osto- ja takaisinmyyntisopimukset (repo) sekä lainaksi annetut tai saadut arvopaperit.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy erityistä epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit

arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset, tietyt private equity sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistettut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Usein tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Kauden nettotuotot tasolta 3		
Realisoituneet nettotuotot	-14	12
Realisoitumattomat nettotuot	46	24
Nettotuotot yhteensä	33	36

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liite 34. Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät

31.12.2013, Milj. e	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Josta	
			Tytär- yrityksiltä	Osakkuus- yrityksiltä
Saamiset luottolaitoksilta	9 264	412		
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	12 586	811	232	
Saamistodistukset	8 050	14		
Johdannaissopimukset	2 988	345	13	
Muu omaisuus	6 149	57	1 351	32
Varat yhteensä	39 036	1 639	1 597	32
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	4 371	418		
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	9 426	917	156	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	11 301	4 953	62	
Johdannaissopimukset ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	2 942	314	15	
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	784	151		
Muut velat	2 152	62	2	
Velat yhteensä	30 975	6 816	236	

31.12.2012, Milj. e	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Josta	
			Tytär- yrityksiltä	Osakkuus- yrityksiltä
Saamiset luottolaitoksilta	8 235	250		
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	11 957	860	185	
Saamistodistukset	6 004	18		
Johdannaissopimukset	4 189	287	13	
Muu omaisuus	9 757	46	1 312	28
Varat yhteensä	40 141	1 461	1 510	28
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	4 838	1 002		
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	9 362	1 479	66	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	9 670	4 299	48	
Johdannaissopimukset ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	4 321	255	16	
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	1 054	171		
Muut velat	2 429	59	0	
Velat yhteensä	31 674	7 265	131	

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 35. Erilaiset osakkeet vuoden lopussa ja hallitukselle annetut valtuudet

	A-sarja	K-sarja	Yhteensä
Osakepääoma, euroa	337 234 681	90 382 782	427 617 463
Osakkeita, kpl	252 009 866	67 541 549	319 551 415
Osuus osakepääomasta, %	78,9	21,1	100
Äänivalta/osake	1	5	
Osuus äänistä, %	42,7	57,3	100

Vuoden 2013 aikana muunnettiin Pohjola Pankki Oyj:n K-sarjan osakkeita A-sarjan osakkeiksi yhteensä 67 068 (773 028) kappaletta. 2.9.2013 K-sarjan osakkeita muunnettiin A-sarjan osakkeiksi 33 188 kappaletta ja 14.10.2013 K-sarjan osakkeita muunnettiin A-sarjan osakkeiksi 33 880 kappaletta.

Osakkeiden hankintaa koskevat rajoitukset:

- A-sarjan osakkeet ovat yleisölle tarkoitettuja NASDAQ OMX Helsingin (Helsingin Pörssi) Large Cap-listalla noteerattavia osakkeita.
- A-sarjan osakkeiden hankintaa ei ole rajoitettu.
- K-sarjan osakkeita voivat omistaa vain osuuspankit ja OP-Pohjola osk.
- K-sarjan osake voidaan osakkeenomistajan tai hallintarekisteröityjen osakkeiden osalta arvo-osuusrekisteriin merkityn omaisuudenhoitajan kirjallisesta vaatimuksesta muuntaa A-sarjan osakkeeksi.

A-sarjan osakkeet oikeuttavat, mikäli osinkoa jaetaan, vuosittaiseen osinkoon, joka on osakkeelta vähintään kolme senttiä K-sarjan osakkeille maksettavaa osinkoa korkeampi.

Hallitukselle annetut valtuudet

Pohjola Pankki Oyj:n varsinainen yhtiökokous 22.3.2013 valtuutti seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen saakka yhtiön hallituksen päättämään yhdestä tai useammasta maksullisesta osakeannista. Osakeannissa annettavien A-sarjan osakkeiden yhteenlaskettu määrä saa olla enintään 24 000 000 kappaletta ja K-sarjan osakkeiden yhteenlaskettu määrä saa olla enintään 6 000 000 kappaletta. Valtuutus sisältää hallitukselle myös oikeuden poiketa osakkeenomistajalle kuuluvasta etuoikeudesta yhtiön osakkeisiin (suunnattu osakeanti), jos tähän on osakeyhtiölain mukainen yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Valtuutusta voidaan tällöin käyttää yrityskauppojen tai muiden yhtiön liiketoimintaan kuuluvien järjestelyjen rahoittamiseksi ja toteuttamiseksi. Hallituksella on oikeus päättää osakeannin ehdoista ja toimenpiteisiin liittyvistä seikoista. Hallituksella on myös oikeus päättää, kirjataanko merkintähinta kokonaan tai osittain sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon taikka osakepääomaan.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 36. Muuttuva palkitseminen

Henkilöstörahasto

Pohjola Pankki Oyj liittyi 26.10.2004 OP-Henkilöstörahasto hr:ään. Rahaston jäsenenä oli noin 630 Pohjola Pankki Oyj:n työntekijää 31.12.2013. Pohjola Pankki Oyj:ssä henkilöstörahastoon kuuluvat kaikki henkilöt, jotka eivät kuulu johdon järjestelmään tai Baltian toimintoon.

OP-Henkilöstörahastolle maksettava voittopalkkioerä vuonna 2013 perustui seuraavien tavoitteiden saavuttamiselle: OP-Pohjola-ryhmän tulos ennen veroja painolla 40 %, OP-Pohjola-ryhmän yritysasiakasliiketoiminnan markkinaosuuden kasvu-% ja keskittäjäasiakkaiden määrän muutos, molempien paino 30 %. Henkilöstörahastoon tehtävän palkkiosiirron määrä vuodelta 2013 on n. 4,6 % (2 %) rahaston jäsenten palkkasummasta. Vuonna 2013 kirjattiin palkkioita yhteensä 2,1 milj. euroa (0,5).

Johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä vuonna 2010 ja sitä aikaisemmin

Johdon pitkän aikavälin aikaisempaan palkitsemisjärjestelmään (vuosina 2008–2010) kuuluivat Pohjola-konsernissa Pohjola Pankki Oyj:n toimitusjohtaja, toiminnonjohtajat, liiketoiminta-alueiden johtajat, osastonjohtajat ja erikseen määritellyissä johtaja-, esimies- ja asiantuntijatehtävissä toimivat henkilöt. Järjestelmän piirissä oli koko konsernissa 31.12.2010 yhteensä 136 henkilöä. Hallitus vahvisti toimitusjohtajan ja johtoryhmän järjestelmään kuulumisen sekä valintaperiaatteet muiden henkilöiden osalta. Muiden järjestelmään kuuluvien henkilöiden valinnan vahvisti Pohjola konsernin johtoryhmä.

Johdon pitkän aikavälin järjestelmän piiriin kuuluvien oli mahdollista saada vuosittain palkkioina Pohjola Pankki Oyj:n osakkeita, mikäli kyseiselle vuodelle asetetut strategiaan perustuvat tavoitteet saavutettiin. Järjestelmän piiriin kuuluva henkilö saa ansaitsemansa osakkeet (verojen jälkeen) kolmen vuoden kuluttua ansaintavuoden alkamisesta.

Osakkeina ja rahana maksettavan palkkion arvo jaksotetaan ansainta- ja sitouttamisjaksoille henkilöstökuluksi. Järjestelmästä kirjattiin kuluja tilikaudella emoyhtiön tilinpäätökseen 0,8 miljoonaa euroa (0,9).

Palkitsemisohjelmat vuonna 2013

OP-Pohjola-ryhmän palkitsemisjärjestelmät noudattavat finanssialan sääntelyä ja perustuvat OP-Pohjola-ryhmän strategiaan tavoitteisiin.

OP-Pohjola-ryhmän muuttuvan palkitsemisen periaatteissa on huomioitu ryhmän riskiasema ja riskienhallintamenetelmät. Ansaintamittarien tavoitteet on mitoitettu niin, etteivät ne kannusta liialliseen riskinottoon. Pitkän aikavälin muuttuva palkitseminen perustuu OP-Pohjola-ryhmätason strategisten tavoitteiden saavuttamiseen kun taas lyhyen aikavälin muuttuva palkitseminen perustuu ryhmään kuuluvan yhtiön tai liiketoimintayksikön tavoitteiden saavuttamiseen. Palkkioiden enimmäismäärä on kaikissa järjestelmissä rajattu.

Johdon pitkän aikavälin ohjelma vuodesta 2011 alkaen

Pohjola Pankki Oyj:n hallitus päätti vuonna 2011 yhtiön osallistumisesta OP-Pohjola-ryhmän pitkän aikavälin kannustinjärjestelmään, jossa on OP-Pohjolan ryhmätasoiset tavoitteet. Ne ovat yhteneväiset koko ryhmän henkilöstön OP-Henkilöstörahaston tavoitteiden kanssa.

Pitkän aikavälin johdon osakepalkkiojärjestelmän piiriin kuuluvat Pohjola Pankissa ja sen tytäryhtiöissä toimivat johtajat ja erikseen määritellyt avaintehtävissä toimivat henkilöt. OP-Pohjola osk:n hallintoneuvosto on nimennyt järjestelmään kuuluvaksi enintään 75 henkilöä.

Palkkio on porrastettu tehtävän mukaan. Johto- ja avainhenkilöillä on oikeus asetettujen tavoitteiden toteutuessa 100 prosenttisesti vuosittain 2-12 kuukauden säännöllistä ennakonpidätyksen alaista palkkaa vastaavaan palkkioon.

Järjestelmä koostuu peräkkäisistä kolmen vuoden pituisista ansaintajaksoista, joista ensimmäinen on 1.1.2011–31.12.2013. Ansaintajakson 2011–2013 palkkio maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2015–2017.

Järjestelmän alussa on määrätty tavoitepalkkio eli palkkion maksimimäärä Pohjola Pankki Oyj:n A osakkeiden lukumääränä. Tavoitepalkkio v. 2011–2013 ansaintajaksolle on 1,2 milj. osaketta, joka maksetaan osittain rahana (ennakonpidätyksen osuus) ja osakkeina.

OP-Pohjola osk:n hallintoneuvosto päättää järjestelmän ansaintamittarit ja niille asetettavat tavoitteet kullekin ansaintajaksolle erikseen. Vuoden 2011–2013 tavoitteet perustuvat seuraaviin kriteereihin:

- Keskittäjäasiakasmäärän kasvu
- Yritysassiakasliiketoiminnan markkinaosuuden muutos
- Taloudellisen pääoman tuotto

Palkkioiden maksun edellytyksenä on, että OP-Pohjola-ryhmän RAVA vakavaraisuus on maksuhetkellä 1,3 tai sen yli. Lisäksi edellytetään, että henkilö on OP-Pohjola-ryhmän palveluksessa maksuhetken saakka.

Järjestelmässä osakkeiden osuutta käsitellään Pohjola Pankki Oyj:n osakkeina maksettavana ja veroja kattavaa rahaosuutta käteisvaroina maksettavana. Järjestelmän kulut jaksetaan ansaintajakson alusta maksuhetkeen asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan joko siirtovelkoihin tai omaan pääomaan. Oman pääoman osuus perustuu osakkeen käypään arvoon myöntöpäivänä, jossa on huomioitu odotettavissa olevat diskontatut osingot. Myöntöpäivänä määritelty käyvän arvon keskiarvo oli 7,59 euroa. Osakkeina maksettavasta osuudesta kirjattiin omaan pääomaan 31.12.2013 0,6 milj. euroa (0,7). Rahana maksettavasta osuudesta aiheutuva velka arvostetaan jokaisena tilinpäätöspäivänä käypään arvoon ja se oli 31.12.2013 1,1 milj. euroa (1,1).

OP-Pohjola osk:n hallintoneuvosto hallinnoi pitkän aikavälin järjestelmää ja valvoo sen noudattamista. Hallintoneuvosto voi harkintansa mukaan muuttaa järjestelmän ehtoja ja lykätä palkkion maksua erityisen painavista syistä.

Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmät

Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan lähtökohtaisesti rahana. Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmät perustuvat eri liiketoimintayksiköille määriteltyihin tulos- ja muihin liiketoimintatavoitteisiin ja kattavat koko Pohjola Pankki Oyj:n henkilöstön.

Lyhyen aikavälin järjestelmää käsitellään kirjanpidossa lähtökohtaisesti käteisvaroina maksettavana. Järjestelmän kulut jaksetaan ansaintajakson alusta maksuhetkeen asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan siirtovelkoihin. Velka arvostetaan jokaisena tilinpäätöspäivänä käypään arvoon ja se oli 31.12.2013 7,0 milj. euroa (8,9).

Muuttuvan palkkion maksamisen viivästäminen

Muuttuvien palkkioiden maksamisesta on säädetty VM:n asetuksessa n:o 1372/2010. Jos henkilö on luokiteltu työtehtäviensä perusteella ryhmään, joiden ammatillisesta toiminnasta voi aiheutua yritykselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö"), lykätään muuttuvan palkkion maksua tietyissä olosuhteissa kolmelle vuodelle.

Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään kuuluvat Pohjola Pankki Oyj:ssä mm. toimitusjohtajat ja muut toiminnan johtamiseen osallistuvat henkilöt, muut henkilöt, joiden toiminnalla on olennainen vaikutus yrityksen riskiasemaan, sisäinen valvontatoimi sekä muut nimetyt henkilöt tai erityisryhmät.

Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään sovelletaan muuttuvan palkkion maksamisen lykkäämistä ja palkkion maksamista puoliksi rahana ja Pohjola Pankki Oyj:n osakkeina (tai sen arvoon sidottuina) mikäli henkilön muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ylittää Finanssivalvonnan kannanoton mukaisen rajan 50.000 euroa tai tätä korkeamman kahden kuukauden kiinteän bruttopalkan. Riskiprofiiliin vaikuttavan henkilön palkkioita tarkastellaan 50.000 euron lykkäysrajan suhteen kokonaisuutena huomioiden sekä pitkän- että lyhyen aikavälin palkkiot.

Jos maksun viivästäminen euroraja ylittyy, osa palkkiosta maksetaan heti ja loput palkkion maksusta lykätään. Lykkäystilanteessa viivästettävä palkkio maksetaan kolmen seuraavan vuoden aikaan. Sanotussa lykkäystilanteessa lyhyen aikavälin ohjelmassa maksetaan puolet palkkiosta rahana ja puolet Pohjola Pankki Oyj:n osakkeina (tai rahana, jonka määrä on sidottu Pohjola Pankki Oyj:n osakekurssiin). Samalla järjestelmän osakkeina maksettavan osuuden kirjanpidollinen käsittely muuttuu osakkeina maksettavaksi.

Muuttuvasta palkitsemisesta kirjatut kulut *)

Milj. e	2013	2012
Henkilöstörahasto	2	0
Lyhyen aikavälin ohjelmat	7	9
Aikaisemmat pitkän aikavälin ohjelmat		
Vuosien 2007–2010 ohjelmat	1	1
Meneillään oleva pitkän aikavälin ohjelma		
Vuoden 2011–2013 ohjelma	0	1
Yhteensä	10	11

*) Ilman sosiaalikuluja

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 37. Suurimmat osakkeenomistajat ja osakkeiden omistuksen jakautuminen

Osakkeiden äänimäärästä eniten omistavat osakkeenomistajat

(10 suurinta osakkeenomistajaa osakasluettelon mukaan 31.12.2013)

		Osakkeita kpl	Osakkeita yhteensä kpl	Osuus osakkeista, %	Osakkeiden äänimäärä	Osuus äänistä, %
OP-Pohjola osk	A	58 351 020				
	K	60 641 131	118 992 151	37,2	361 556 675	61,3
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	A	31 955 142				
	K		31 955 142	10,0	31 955 142	5,4
Oulun Osuuspankki	A	2 764 504				
	K	1 590 916	4 355 420	1,4	10 719 084	1,8
Keski-Suomen Osuuspankki	A	12 572				
	K	717 448	730 020	0,2	3 599 812	0,6
OP-Eläkekassa	A	3 455 529				
	K		3 455 529	1,1	3 455 529	0,6
Länsi-Suomen Osuuspankki	A	1 035 080				
	K	395 716	1 430 796	0,4	3 013 660	0,5
Pohjois-Savon Osuuspankki	A	721 081				
	K	379 936	1 101 017	0,3	2 620 761	0,4
Sijoitusrahasto Nordea Fennia	A	2 500 000				
	K		2 500 000	0,8	2 500 000	0,4
OP-Eläkesäätiö	A	2 328 568				
	K		2 328 568	0,7	2 328 568	0,4
Tampereen seudun Osuuspankki	A	1 674 668				
	K	102 708	1 777 376	0,6	2 188 208	0,4
Yhteensä			168 626 019	52,7	423 937 439	71,8
Hallintarekisteröidyt osakkeet	A		60 402 444	18,9	60 402 444	10,2
Osakkeenomistajien lukumäärä yhteensä			32 267			

Osakepääomasta eniten omistavat osakkeenomistajat

(10 suurinta osakkeenomistajaa osakasluettelon mukaan 31.12.2013)

	Osakkeita kpl	Osuus osakkeista, %	Osuus äänistä, %
OP-Pohjola osk	118 992 151	37,2	61,3
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	31 955 142	10,0	5,4
Oulun Osuuspankki	4 355 420	1,4	1,8
OP-Eläkekassa	3 455 529	1,1	0,6
Sijoitusrahasto Nordea Fennia	2 500 000	0,8	0,4
OP-Eläkesäätiö	2 328 568	0,7	0,4
Tampereen Seudun Osuuspankki	1 777 376	0,6	0,4
Valtion Eläkerahasto	1 700 000	0,5	0,3
Suur-Savon Osuuspankki	1 502 712	0,5	0,4
Länsi-Suomen Osuuspankki	1 430 796	0,5	0,5
Yhteensä	169 997 694	53,3	71,5
Hallintarekisteröidyt osakkeet	60 402 444	18,9	10,2

Osakeomistuksen jakautuminen (Osakasluettelon mukaan 31.12.2013)

Osakkeiden lukumäärä (A- ja K-sarjat)

	Osakkaita	Osuus osakkaista, %	Osakkeita kpl	Osuus osakkeista, %
1–100	4 751	14,7	286 477	0,1
101–1000	20 999	65,1	7 894 451	2,5
1001–10 000	5 842	18,1	16 101 161	5,0
10 001–100 000	527	1,6	14 490 795	4,5
100 001–1 000 000	125	0,4	102 887 151	32,2
1 000 001–	23	0,1	177 891 380	55,7
Yhteistilillä				
Yhteensä	32 267	100	319 551 415	100

Osakeomistuksen jakautuminen sektoreittain (Osakasluettelon mukaan 31.12.2013)

Omistajatyyppe	Osakkaita	Osuus osakkaista, %	Osuus osakkeista, %	Osakkeiden äänimäärä	Osuus ääni- määrästä, %
Yritykset	835	2,6	2,1	6 684 543	1,1
OP-Pohjola osk ja jäsenosuuspankit	184	0,6	53,3	440 385 537	74,7
Muut rahoitus- ja vakuutuslaitokset	51	0,2	2,7	8 661 174	0,9
Julkisyhteisöt	24	0,1	12,2	38 939 353	6,6
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	329	1,0	1,2	3 800 889	0,6
Kotitaloudet	30 777	95,4	9,1	29 219 370	5,0
Ulkomaat	57	0,2	0,5	1 624 301	0,8
Hallintarekisteröidyt	10	0,0	18,9	60 402 444	10,2
Yhteistilillä					
Yhteensä	32 267	100	100	589 717 611	100

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 38. Vakuudeksi annettu omaisuus

Vakuudeksi annettu omaisuus

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Kiinnitykset		
Pantit		
Muut	485	623
Yhteensä	485	623
Muut omasta puolesta annetut		
Kiinnitykset		
Pantit*	5 705	4 618
Muut		
Yhteensä	5 705	4 618
Annetut vakuudet yhteensä	6 190	5 241

* josta 2 000 miljoonaa euroa päivän sisäisen limiitin vakuuksia ja loput pantattu, mutta ei sidottu.

Vakuudelliset velat olivat yhteensä 489 (591) miljoonaa euroa.

Muut omasta puolesta annetut vakuudet ovat maksuvalmiuden ylläpitämiseksi vaadittavia vakuuksia.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 39. Eläkevastuut

Milj. e	31.12.2013	31.12.2012
Eläkesitoumuksista johtuva suora vastuu	3	3
Osuus eläkesäätiön eläkevastuun ja muiden velkojen ylikatteesta		
Eläkekulujen oikaisuksi kirjattu eläkesäätiön ylikatteen palautus		

Pohjolan henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on järjestetty OP-Eläkekassan kautta ja lisäeläketurva OP-Eläkesäätiön kautta. Säätiöön ei ole otettu uusia edunsaajia 30.6.1991 jälkeen. Pankin eläkevastuut on täysin katettu.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 40. Leasingvuokra- ja muut vuokravastuut

Sopimusten olennaiset irtisanomis- ja lunastusehdot

Pohjola Pankki Oyj:lla ei ole merkittäviä leasingvuokra- ja muita vuokravastuita. Sopimukset ovat pääasiassa henkilökunnan leasingautoja ja pituudeltaan kolme vuotta.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. e	Tytär- yritysten puolesta	Osakkuus- yritysten puolesta	Muiden puolesta	Yhteensä
Taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.2013	12		7 713	7 725
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset			2 727	2 727
Takaukset ja pantit			2 479	
Muut			247	
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	12		4 986	4 999
Luottolupaukset	12		4 728	
Muut			258	

Milj. e	Tytär- yritysten puolesta	Osakkuus- yritysten puolesta	Muiden puolesta	Yhteensä
Taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.2012	8		8 209	8 216
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset	0		2 676	2 676
Takaukset ja pantit	0		2 241	
Muut			435	
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	8		5 533	5 541
Luottolupaukset	8		5 342	
Muut			191	

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 42. Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä

Pohjola Pankki Oyj:n sitoumukset pääomasijoitusrahastoihin olivat vuoden lopussa 9,5 (11,6) miljoonaa euroa. Edellä mainitut sitoumukset sisältyvät liitetieto 41 sitoumuksiin.

Välitystoimintaan liittyviä asiakasvaroja oli 0,3 (0,2) miljoonaa euroa, jotka sisältyvät tase-erään Velat yleisölle ja julkisyhteisöille.

Välitystoimintaan liittyviä ostovelkoja oli 53,3 (47,7) miljoonaa euroa ja myyntisaamisia 53,1 (47,4) miljoonaa euroa.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 43. Henkilöstö ja toimielinten jäsenet sekä lähipiiri

Henkilöstön lukumäärä keskimäärin v. 2013	Keskimääräinen lkm	Muutos tilikauden aikana
Vakinainen kokoaikainen henkilöstö	608	-183
Vakinainen osa-aikainen henkilöstö	17	17
Määräaikainen henkilöstö	39	-24
Yhteensä	664	-190

Toimielinten jäsenten palkat ja palkkiot v. 2013	Palkat ja palkkiot, miljoonaa euroa
Hallituksen jäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa	2

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten palkkiot seuraavasti:

Hallituksen jäsenille maksettiin vuonna 2013 kuukausi- ja kokouspalkkioita yhteensä 570 600 euroa. Puheenjohtajan kuukausipalkkio oli 8 000 euroa, varapuheenjohtajan 5 500 euroa ja jäsenen 4 500 euroa. Kuukausipalkkio maksettiin 1 000 eurolla korotettuna sellaiselle hallituksen valiokunnan puheenjohtajalle, joka ei ole samanaikaisesti hallituksen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Kokouspalkkiota maksettiin kaikille hallituksen jäsenille 550 euroa kokousta kohti. Hallituksen jäsenille maksettavat kuukausipalkkiot käsitellään eläkettä kerryttävänä palkkana.

Puheenjohtaja Reijo Karhinen	107 000 euroa
Varapuheenjohtaja Tony Vepsäläinen	78 650 euroa

Hallituksen jäsenet:

Merja Auvinen (22.3.2013 saakka)	16 250 euroa
Jukka Hienonen	65 000 euroa
Jukka Hulkkonen	59 500 euroa
Mirja-Leena Kullberg	61 700 euroa
Marjo Partio (22.3.2013 alkaen)	44 350 euroa
Harri Sailas	62 800 euroa
Tom von Weymarn	75 350 euroa

Hallituksen jäsenet eivät ole tilikauden 2013 aikana saaneet yhtiöltä osake- tai osakeperusteisia palkkioita.

Toimitusjohtajalle 31.12.2013 päättyneeltä tilikaudelta maksetut palkat ja tulospalkkiot olivat seuraavat:

Toimitusjohtaja Jouko Pölönen 15.11.2013 alkaen 50 081 euroa.

Toimitusjohtaja Mikael Silvennoinen 1.1.-14.11.2013 1 039 275 euroa.*

* Sisältää toimitusjohtajan palkat ja palkkiot ajalta 1.1.-17.12.2013. Sisältää vuodelta 2012 ansaitusta lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmästä vuonna 2013 maksetun osuuden. Loppuosa vuoden 2012 palkkiosta 58 271 euroa on lykätty maksettavaksi vuosina 2014–2016. Sisältää vuodelta 2011 ansaitusta lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmästä vuonna 2013 maksetun osuuden. Loppuosa vuoden 2011 palkkiosta 32 069 euroa on lykätty maksettavaksi vuosina 2014–2015. Lykättyjen

erien maksaminen edellyttää hallituksen päätöstä. Lykkäämismenettely on selostettu liitetiedossa 36.

Toimitusjohtajan toimitushteessa noudatettava irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Toimitusjohtajasopimuksen mukaan yhtiön tulee maksaa toimitusjohtajalle irtisanomisajan palkan lisäksi erokorvauksena kahdentoista (12) kuukauden kokonaispalkkaa vastaava määrä, jos yhtiö irtisanoo toimitusjohtajan tehtävästään tai toimitusjohtaja joutuu irtisanoutumaan tai purkamaan sopimuksen yhtiöstä johtuvasta syystä. Toimitusjohtajan toimitushteen päättyessä yhtiöstä johtuvista syistä, on toimitusjohtajalla myös oikeus toimitushteen päättymisvuoden lyhyen ja pitkän aikavälin palkkijärjestelmien palkkioihin, mikäli kyseisten järjestelmien ansaintakriteerit ja järjestelmien ehtojen mukaiset maksamisen edellytykset täyttyvät ja hänen toimitushteensa on jatkunut koko ansaintavuoden. Lisäksi toimitusjohtaja kuuluu pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmään (2011–2013), joka maksetaan vuosina 2015–2017. Toimitusjohtajalla on vapaa autoetu.

Toimitusjohtaja Silvennoiselle voidaan maksaa vuodelta 2013 kertyvä tulospalkkio johtajasopimuksen mukaisesti edellyttäen, että Pohjola Pankki Oyj:n hallitus niin päättää. Toimitusjohtaja Silvennoiselle ei tulla maksamaan palkkiota johdon pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmästä (2011–2013).

Toimitusjohtajalle ei ole määritelty toimitusjohtajasopimuksessa erityistä eläkeikää. Toimitusjohtaja kuuluu työntekijäin eläkelain TyEL:n piiriin, joka tarjoaa palvelusaikaan ja työansioihin perustuvan eläketurvan laissa säädetyllä tavalla. Eläkeikä on 63–68 vuotta henkilön oman valinnan mukaan. Toimitusjohtaja Silvennoinen kuului lakisääteisen eläketurvan lisäksi OP-Eläkesäätiön lisäeläketurvan piiriin. Vanhuuseläkeikä on toimitusjohtajalla siinä 64 vuotta. Säätiössä karttuneen eläkkeen voi ottaa maksuun myös ennen säätiön sääntöjen mukaista vanhuuseläkettä ns. vapaakirjaeläkkeenä, jos työsuhde OP-Pohjolassa päättyy. Edellytyksenä miehillä on 57 vuoden alaikäraja. Toimitusjohtaja Pölöselle ei ole järjestetty lisäeläketurvaa. Hallituksen jäsenten kokouspalkkiot eivät kerrytä erikseen eläkettä.

Toimielinten jäsenille myönnettyt luotot, takaukset ja vakuudet 31.12.2013

Pohjola Pankki Oyj ei ollut myöntänyt hallituksen jäsenille luottoja tai takauksia 31.12.2013 eikä 31.12.2012.

Eläkesitoumukset

Hallinto- ja valvontaelinten jäsenten osalta ei ole tehty eläkesitoumuksia. Eläkesitoumuksia ei ole tehty myöskään näihin toimielimiin aikaisemmin kuuluneiden henkilöiden osalta.

Tilintarkastajille maksetut palkkiot	2013	2012
Tilintarkastuksesta	136 308 euroa	137 516 euroa
Muista lainsäädäntöön perustuvista tehtävistä*	131 120 euroa	190 497 euroa
Veroneuvonnasta	102 784 euroa	30 421 euroa
Muista palveluista	304 601 euroa	60 009 euroa
Yhteensä	674 813 euroa	418 443 euroa

* Tilintarkastuslain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut toimeksiannot.

Lähipiiri

Pohjola Pankki Oyj:n lähipiiriin kuuluvat Pohjolan toimitusjohtaja, toimitusjohtajan sijainen, hallituksen jäsenet, tilintarkastaja ja varatilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisön päävastuullinen tilintarkastaja sekä edellämainittujen aviopuolisot tai avioliitonomaisessa suhteessa olevat henkilöt ja alaikäiset lapset.

Lisäksi lähipiiriin kuuluu se, jolla omistuksen nojalla on vähintään 20 % Pohjola Pankki Oyj:n osakkeista tai omistuksen, optio-oikeuden tai vaihtovelkakirjalainan nojalla on tai voi olla vastaava omistus tai äänivalta pankin konserniin kuuluvissa yhteisöissä, jollei omistuksen kohteena olevan yhtiön merkitys koko konsernin kannalta ole vähäinen. Näiden yritysten edellisessä kappaleessa mainitut vastaavat henkilöt kuuluvat samoin lähipiiriin.

Lähipiiriin kuuluvat myös yhteisöt ja säätiöt, joissa edellä mainituilla henkilöillä on yksin tai yhdessä toisen kanssa kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta.

Omistukseen perustuvat liiketapahtuma, Milj.e	2013	2012
Luotot ja muut saamiset	7	74
Talletukset ja muut velat	72	12
Korkotuotot ja -kulut, netto	-2	-1
Osinkotuotot	0	0
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	0	0
Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut, netto	-9	-4
Takaukset ja muut tasen ulkopuoliset sitoumukset	20	8

Eristä ei ole kirjattu arvonalentumisia.

Johdon omistukset

Pohjola Pankki Oyj:n hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja omistivat 31.12.2013 yhteensä 150 359 kappaletta Pohjola Pankki Oyj:n A-sarjan osakkeita, joiden osuus oli 0,047 % kaikista osakkeista ja 0,025 % kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 44. Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2013

Tytäryritykset	Omistus- osuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Pohjola Varainhoito Oy Helsinki	85	27	16
Pohjola Vakuutus Oy Helsinki	100	392	150
A-Vakuutus Oy Helsinki	100	63	10
Pohjola Kiinteistösijoitus Oy Helsinki	100	2	2
Kaivokadun PL-hallinto Oy Helsinki	100	5	0
Vakuutuspalvelu Otava Oy Helsinki	100	0	0
Conventum Venture Finance Oy Helsinki	100	10	0
Northclaims Oy Helsinki	100	0	0
VH-Holding 1 Oy Helsinki	100	5	0
Pohjola Finance Estonia AS Viro	100	3	1
Pohjola Finance SIA Latvia	100	7	1
UAB Pohjola Finance Liettua	100	4	1

Omistusyhteisyritykset	Omistus- osuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Suomi Väärirahoitusrahasto I Ky Helsinki	22,08	8	1
Promotion Equity I Ky Helsinki	29,41	7	2
Access Capital Partners Group SA Belgia	45	8	1
Finnmezzanine Rahasto III B Ky Helsinki	49,49	2	0

Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole omistuksia yrityksissä, joissa Pohjola Pankki Oyj:llä olisi rajoittamaton vastuu.

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

MUUT LIITETIEDOT

Liite 45. Notariaattitoiminta

Pohjola Pankki Oyj tarjoaa yleisölle sijoituspalveluita sekä omaisuuden säilytys- ja hoitopalveluja. Pohjola Pankki Oyj:llä ei ole halussa täyden valtakirjan perusteella tai muun sopimuksen perusteella olevia varoja.

Konserniin kuuluvaa valvottavaa koskevat liitetiedot

Pohjola Pankki Oyj:n emoyhtiö on OP-Pohjola osk, jonka konsernitiilinpäätökseen Pohjola-konsernin tiedot yhdistellään. Jäljennös OP-Pohjola osk:n tilinpäätöksestä on saatavissa OP-Pohjolan tiloista, Vääksyntie 4, Vallila Helsinki.

Pohjola Pankki Oyj yhdistellään Pohjola-konserniin. Jäljennös Pohjola-konsernin tilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.pohjola.fi tai OP-Pohjolan tiloista, Vääksyntie 4, Vallila Helsinki.

Allekirjoitukset

Helsingissä 6. päivänä helmikuuta 2014

Hallituksen toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset:

Reijo Karhinen

Marjo Partio

Jukka Hienonen

Jukka Hulkkonen

Mirkku Kullberg

Harri Sailas

Tony Vepsäläinen

Tom von Weymarn

Jouko Pölönen
toimitusjohtaja

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä 6. päivänä helmikuuta 2014

KPMG Oy Ab
KHT-yhteisö

Sixten Nyman
KHT

Tilintarkastuskertomus

Pohjola Pankki Oyj:n yhtiökokoukselle

Olemme tilintarkastaneet Pohjola Pankki Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1. – 31.12.2013. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet osakeyhtiölakia, luottolaitostoiminnasta annettua lakia tai yhtiöjärjestystä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisuuden riskien arvioiminen. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen.

Käsityksemme mukaan olemme hankineet lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Lausunto konsernitilinpäätöksestä

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

Lausunto tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys taseen osoittaman voiton käyttämisestä on osakeyhtiölain mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emoyhtiön hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Helsinki 6. helmikuuta 2014

KPMG OY AB

Sixten Nyman
KHT

Pohjola Pankki Oyj

op-pohjola-annualreport.fi/Pohjola2013/fi

[TÄMÄ SIVU ON JÄTETTY TARKOITUKSELLA TYHJÄKSI.]

TARJOUKSENTEKIJÄ

OP-Pohjola osk

Y-tunnus: 02425221

Rekisteröity osoite: Teollisuuskatu 1 b

00510 Helsinki

Käyntiosoite: Vääksyntie 4

00510 Helsinki

TARJOUKSENTEKIJÄN TALOUDELLINEN NEUVONANTAJA

J.P. Morgan Limited

25 Bank Street

Canary Wharf London, E14 5JP

UNITED KINGDOM

OSTOTARJOUKSEN PÄÄJÄRJESTÄJÄ

Pohjola Pankki Oyj:n Capital Markets Financing -osasto

Rekisteröity osoite: Teollisuuskatu 1 b

00510 Helsinki

Käyntiosoite: Vääksyntie 4

00510 Helsinki

TARJOUKSENTEKIJÄN OIKEUDELLINEN NEUVONANTAJA

Asianajotoimisto Castrén & Snellman Oy

Eteläesplanadi 14

00130 Helsinki